

Sven Winnell 29 april 2021:

Att tänka fritt är stort. Att tänka rätt är större. Debattartiklar 23-28 april och några artiklar efter 24 april. Utrikes och inrikes artiklar 19-24 april 2021.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy23.pdf>

Sven Winnell 29 april 2021:

Att tänka fritt är stort. Att tänka rätt är större.

Debattartiklar 23-28 april och några artiklar efter 24 april. Utrikes och inrikes artiklar 19-24 april 2021.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy23.pdf>

Sida Innehåll

5 **Kapitel 1: Att tänka fritt är stort. Att tänka rätt är större.**

8 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

9 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar.

11 Socialförsäkringsbalken

11 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.

12 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader,

13 Exempel om pensionär med fritidshus

14 Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten ligger på den vertikala fördelningen.

Den horisonella fördelningen gäller fördelningen mellan dem som har lika stora inkomster men har olika levnadskostnader.

Jag forskade fram ett system för mänskliga verksamheter på 1970-talet Och har kontinuerligt skrivit om samhällsplanering och politik på tusentals sidor under 50 år .

14 Klas Eklund har gjort ett skatteförslag. På det hela taget är det ett oskickligt gjort förslag som inte bör genomföras. Ett skattesystem bör formos efter vad skattebetalarna får kvar av inkomsterna sedan skatterna betalats. Och det som blir kvar måste stå i proportion till levnadskostnaderna och vara fördelat på skattebetalarna efter någon fördelningsprincip som ger acceptabel balans mellan höga och låga inkomster, och det finns det inget om i förslaget.

15 Jag har bland annat varit arkitekt för en vårdbyggnad på tio våningar vid Växjö lasarett.

15 Ja har godkänd doktorssutbildning i Samhällsplanering vid numera nedlagda Nordiska Institutet för Samhällsplanering.

Som när man bygger ett hus måste man vid planering av samhällen veta vilka verksamheterna är. Dagens politiker tycks ofta ha dåliga kunskaper om det men pratar som om de hade

det klart för sig. Ett exempel är liberalernas partiledare som anser att 33% inkomstskatt är för högt för en ensam person utan barn och har 60 0000 kr i inkomst per månad och har över 300 000 kr i överskott i hushållsbudgeten sedan skatt och rimliga levnadskostnader betalats.

Jag har flera år beskrivit över- och underskott för att få politikerna att förstå att det behövs förbättringar i inkomstskatterna för dem med de lägsta inkomsterna. Utan lämpligt resultat. Det kan inte bli bättre med en moderat statsminister, snarare sämre.

- 16 Det verkar som det måste bli en regering med socialdemokraternas Löfven som statsminister, med stöd av centern och miljöpartiet samt vänsterpartiet som inte kan komma i regering när Löfven får stöd av centern.

LO bör arbeta för att komma med i det nya Saltsjö-badsavtalet.

Vänsterpartiet bör avstå från krav om fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Modertledaren vill ha mer kärnkraft och det bör ordnas.

Klimatproblemen bör ses i globalt perspektiv. Kina och USA är de största som måste bättra klimatpolitiken. Kina har mycket kolkraftverk som bör stängas och bäst ersättas av kärnkraftverk.

Svenska regeringen bör förbättra forskningen om kärnkraftverk och bidra till att kärnkraftverk kan bildas över världen och så småningom också i Sverige.

- 17 Den svenska klimatpolitiken har visat sig vara otillräcklig i hanteringen av skog. Solceller och vindkraft räcker inte till det myckna el som behövs om man räknar in konsumtionens inflytande. **Sedan mycket om politik**
- 29 Det som nämnts om områdena 640-649 är i stort sett det som bör ingå i socialdepartementets organisation om välfärd i hushållens verksamheter.

Inkomstskatterna för de lägsta inkomsterna måste förbättras. De enda som har förmögenhetsskatt nu är de som har låga inkomster av socialförsäkringar. det måste bort. L och C bör acceptera det och att marknadshyror inte införs, att hyreslägenheter subventioneras och att fastighetsägare inte får höja hyrorna orimligt genom onödiga ombyggnader.

- 31 **Kapitel 2: Debattartiklar DN 23-28 april 2021 och några artiklar som kommer med i nästa sammanställning**
- 91 **Kapitel 3: utrikes och inrikes artiklar 19-24 april 2021**
- 92 **Utrikes artiklar 19-24 april 2021 om USA**
- 141 **Utrikes artiklar 19-24 april 2021 utom USA**

310 **Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021**

- 311 Riksdagen och politiska partier
- 333 Statsrådsberedningen och statsministern
- 341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 523 Infratrunktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

DN debattartikel 28 april 2021 av företrädare för Byggnads och Katalys:
”Sveriges knegare behöver en pension det går att leva på”

Den lider tyvärr av samma brist som Klas Eklunds förslag till skattereform: Den tar inte hänsyn till att inkomstskatterna inte behandlas med hänsyn till de verkliga levnadskostnaderna. Förslaget blir därmed oklart och olämpligt att införa.

Vänsterpartiet och moderaterna lär nu ha kommit med sina budgetmoioner, men det är inte troligt att de löser problemen med levnadskostnaderna.

Socialdmokraterna kan vinna valet 2022 genom att införa de förslag som sedan länge finns:

1 Att för icke-pensionärer utan barn förlänga ungdomars bostadsbidrag till att gälla också för äldre som har inkomster upp till pensionsinkomster.

2. Att avskaffa gällande regel för dem med bostadsbidrag och bostadstillägg att ta upp 15% av kapital som inkomst.

Kapitel 1: Att tänka fritt är stort. Att tänka rätt är större.

Ett tydligt exempel på det är Adolf Hitler. Han fick makt genom de demokratiska reglerna i Tyskland. Han blev Rikskansler och ledare. Men han blev det genom att tänka fel och det ledde till andra världskriget med hundratals miljoner döda och oändliga materiella förluster.

Jag har lång erfarenhet av Sverige och världen och kan se längre tillbaka i tiden än de flesta svenskarna. Jag såg den första ljudfilmen i världen, Jazzsångaren, med vite Al Jolson som var sminkad till svart eftersom svarta inte fick uppträda. Han blev världsberömd av detta.

Jag hörde sydamerikanska jazzmusiker på grammofonskivor på resegrammofon. Jag hörde på radio Hitler när han talade vid invigningen av Olympiska Spelen i Berlin 1936, där svarte Jesse Owens tog fyra guldmedaljer till Hitlers förtret.

Jag hörde på radio om Benito Mussolini när han öppnade krig med Abessinien och ett nyår bombade ett svenskt sjukhus i kriget.

Jag gick i folkskolan, läroverket och gymnasiet och tog studenten vid en tid då bara 4-5% av årskullarna gjorde det. Under andra världskriget hörde man radio. läste tidningen och gick på bio och såg svenska och utländska filmer och såg journaler om Sverige och kriget.

Sedan blev jag arkitekt på KTH.

Det talas nu om att Bromma flygplats ska läggas ned. Bromma flygplats invigdes 1936 och blev början till den civila kommersiella flygverksamheten i Sverige. Flyg hade förekommit i norra Stockholm vid sjön med sjöflygplan.

Efter andra världskriget propagerade storstadstidningar för att Sverige måste skaffa sig en storflygplats för att inte komma efter i utvecklingen. Staten inrättade en delegation för storflygplats som såsmåningom kom med ett förslag: vid Halmsjön i södra Uppland skulle det gå att åstadkomma en storflygplats. Man utredde och började bygga en bana i långsam takt med hjälp av fångar o d.

Utan storflygplats fick man flyga utrikes från Bromma flygplats. Olympiska Spelen 1952 hölls i Helsingfors i Finland. På Bromma ökade man stationsbyggnaden med hjälp av en intilligande hangar så att man kunde klara de många flygresenärerna till Olympiska Spelen.

Delegationen för storflygplats lades ner och Luftfartsstyrelsen bildades och fick överta arbetet med banan vid Halmsjön. Det var ett litet verk som inte kunde ha generaldirekör utan fick en överdirektör till chef.

Ledaren för delegationen fyllde år och personalen skulle ge honom en avskedspresident. De hade frågat om det var något han ville ha och fick svaret: en radiogrammofon, som var vanligt då. Personalen hade räknat med något enklare men måste följa hans önskningar och de fick flera år spara ihop till presenten.

Jag anställes som arkitekt vid Luftfartsstyrelsen och fick flera år arbeta med utvecklingen av Brommastationen. Jag arbetade också med ganska stora nya stationer i Kiruna och Visby, små stationer i Östersund och Blekinge. Och med små arbeten i Göteborg och Malmö.

Banan vid Halmsjön blev klar i slutet av 1950-talet. SAS chefpilot gjorde en provflygning och sade sedan: Denna bana går inte att använda. Den hade gjorts på det sämsta sättet i alla avseenden, den gick i vågor både på längden och tvärs. Den var 1800 meter lång och 60 meter bred och gjord av 20 cm tjock armerad betong.

Luftfartsstyrelsen började leta efter en ny plats för en storflygplats och hade flera alternativ, men till slut kom man till att en ny bana skulle byggas vid Halmsjön och den odugliga banan byggas om.

Man hade vid Halmsjön börjat bygga torn och annat för underhåll, bland annat ett par stora byggnader för garage m m.

Jag fick i uppdrag att göra om dessa byggnader till provisorisk stationsbyggnad för passagerartrafiken. Jag hade samarbete med flygplatschefen på Bromma och SAS-chefen för stationsverksamheterna.

Jag och SAS-chefen kom till att det var mycket svårt, bl a skulle det bli nödvändigt att ha bussar från stationen till flygplanen, något SAS-chefen i högsta grad ogillade. Vi

utvecklade ett alternativ med nybyggnad vid plattan. Vi fick vid möte på styrelsen hjälp av Marcus Wallenberg som var stor delägare i SAS och stor ledamot i styrelserna för SAS och Luftfartsstyrelsen. Det blev beslut enligt våra förslag

På ett år kunde vi med hjälp av storbyggmästare bygga en stor provisorisk station som blev klar 1962-63 som invigdes av Kungen och sedan var i bruk många år.

Den innehöll maskinell sorterig av bagage och jag gjorde i samråd med tullverket en uppfinning om grön gång för ankommande passagerare med inget att förtulla, som förenklade tullverksamheterna, något som sedan tycks ha blivit standard i hela världen.

Under arbetet med alla stationer lärde jag mig mycket om planeringssprocesserna för alla privata och offentliga verksamheter som berördes. Jag lärde mig bland annat att offentliga myndigheter kan göra dyra misstag.

Som arkitekt måste jag åstadkomma möjligheter för alla verksamheter att fungera. Innan jag gör en miljö måste jag

veta vad de inblandade gör, och de iblandade är ofta dåliga på att tala om vad de gör.

Jag bestämde mig för att försöka förklara hur mycket en arkitekt behöver få veta för att kunna göra jobbet.

Det blev grunden för mitt intresse för politiken. På 1960-talet var bostadsbristen det stora politiska problemet.

Och nära därefter var problemet om att göra om skattesystemet från sambesättning till särbeskattning. Allmänna skatteberdningen och andra offentliga utredningar på 1960-talet kunde inte ge lösningen på problemet.

Gunnar Sträng åtog sig att göra om skattesystemet och jag hjälpte honom med ett förslag om ett hemmamakebidrag utan vilket systemet inte kunde ändras.

Kapitalinkomstbeskattningen var inte bra. Jag föreslog att den skulle skiljas från inkomstbeskattningen och det blev klart i 1990 års skattereform, där 30% blev skattesatsen för alla. I 1982 års skatterform förbättrades kapitalinkomstskatten delvis.

En kristdemokratledare föreslog ändring av fastighetsskatten till en kommunal avgift och gjorde slut på systemet med den gamla fastighetsskatten att ta skatt på inkomster som inte finns.

När det gäller fastigheter och förmögenheter bör endast verklig avkastning beskattas.

Detta gäller isynnerhet för dem som har bostadstillägg och bostadsbidrag. Gällande regler om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst bör snarast tas bort. Men den verkliga avkastningen beskattas.

Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

Skattereformen 1970 handlade om att ersätta det gamla sambeskattningsystemet med särbeskattning. Det hade varit möjligt att i någon mån göra fördelningen efter skatteförmåga, men det blev att inkomstskatten skulle vara lika för alla med samma inkomst men progressiv så att skatterna blev högre vid högre inkomst. En ledande folkpartist var vid fråga mycket noga med att det skulle vara så.

Det följde med vid 1990 års skattereform. Och politikerna har inga bekymmer med de svåra konsekvenser som uppstår.

Årliga levnadskostnaderna är 2021 cirka 177 000 kr för ensam förvärvsarbete utan barn och för makar/sambor tillsammans cirka 271 000 kr (2x135 500). Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x41 500 kr= 83 000kr mera disponibelt i plånboken sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Det räcker för årskostnaderna för två barn, men alla makar/sambor har inte barn.

Det här gäller när ensamma har inkomster över cirka 19 000 kr per månad och makar var för sig cirka 15 000 kr per månad.

Vid lägre inkomster blir det underskott i hushållsbudgeterna. Underskotten beror bl a på låga grundavdrag som är högst cirka 36 000 kr år 2020, dvs högst cirka 20 % av lägsta rimliga levnadskostnader 177 000 kr för ensamma

Det hjälper inte att ändra grundavdrag. För att det ska bli någon förbättring för de lägsta inkomsterna måste införas något som gäller de horisontella fördelningarna och lämpligt är att införa regler om bostadsbidrag.

Det finns bostadsbidrag för barnlösa ungdomar under 29 år, med låga inkomster. En tid fanns bostadsbidrag också för barnlösa över 29 år men de avskaffades i ovist nit.

Bostadsbidrag för äldre barnlösa upp till pensionsåldern bör snarast införas. De ska inte betraktas som bidrag utan som kompensation för alltför låga grundavdrag vid låga inkomster.

De kan göras i princip som för yngre där bostadsbidragen är gjorda med hänsyn till skillnaderna i bostadskostnad för ensamma och makar/sambor.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600 = 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år = 1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam. 16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar. Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000 kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: $41000 + 49320 = 90320$ per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320 = 170 680 = 14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll: Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000
För makarna blir avtrappningsgänsen 164400x2 minus 49320= 279480. 139740 per make.
Kontroll: Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa margineffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar.
Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade margineffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Från sid 65 i

Sven Winnell 18 december 2020: Skatter och skattesystem. Debattartiklar 8 - 12 och DN-artiklar utrikes 8-13 inrikes 8 - 12 december 2020.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy2.pdf>

Socialförsäkringsbalken

Kapitel 97

"Förmögenhet

6 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor, avrundad nedåt till helt tiotusental kronor.

I den sammanlagda förmögenheten ingår förmögenhet för varje försäkrad samt för varje barn som avses i 96 kap. 4, 5 a och 9 §§. I fråga om barn som avses i 96 kap. 5 a § ska dock endast hälften av den förmögenhet som tillhör barnet ingå i den sammanlagda förmögenheten. *Lag (2017:1123).*

7 § Tillägg för makars förmögenhet ska fördelas på makarna i förhållande till deras respektive andel av den sammanlagda förmögenheten.

Tillägg för barns förmögenhet ska fördelas lika mellan makar.

8 § Förmögenheten beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner, om inte annat följer av 9 och 10 §§.

Förmögenheten beräknas per den 31 december det år som bostadsbidraget avser. "

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen bör avskaffas. Regeln bör avskaffas även för bostadsbidrag till personer utan barn och för pensionärernas bostadstillägg.

Detta bör gälla också för ungdomsbostadsbidragen och bidragen till äldre barnlösa

Bostadstillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstillägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15 % ska tas upp som inkomst. Det innebär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de ha räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

När det gäller bostadstillägg finns i socialförsäkringsbalken följande:

- 99 kap. Innehåll
- 100 kap. Allmänna bestämmelser om bostadstillägg
- 101 kap. Rätten till bostadstillägg
- 102 kap. Beräkning av bostadstillägg
- 103 kap. Särskilda handläggningsregler för bostadstillägg
- 103 a kap. Innehåll
- 103 b kap. Allmänna bestämmelser om boendetillägg
- 103 c kap. Rätten till boendetillägg
- 103 d kap. Beräkning av boendetillägg
- 103 e kap. Särskilda handläggningsregler för boendetillägg

Skatteverket.se

Till skatteverkets grundavdragstabell

<https://skatteverket.se/download/>

18.6de6b99e16e94f3973b799/1575288238992/
grundavdragstabell-2020.pdf

Förhöjt grundsvdrsg för personer över 65 år

<https://skatteverket.se/download/>

18.6de6b99e16e94f3973b798/1575288238956/grundavdrag-forhojt-
grundavdrag-2020.pdf

Bostadstillägg för pensionärer.

Från <http://wimnell.com/omr36-39k.pdf>. 060316

Sid

59 Pensionärer med låga inkomster.

61 I samband med småhus finns två sätt att bo.

62 Viktiga händelser i bostadstilläggens historia.

62 I 1990 års skattereform ändrades kapitalinkomstbeskattningen.

62 1995 föreslog regeringen att skärpningsregeln skulle tas bort.

63 Dråpslaget kom i prop 1995/96:150 och 1996/97:1,
mot pensionärer med fritidshus.

63 I intervju av Thomas Hempel i P1:statsminister Göran Persson
sa, att han var beredd dra tillbaka förslagen

63 I prop 2000/01:140 har det istället blivit ytterligare
försämringar.

64 Kommentar 051122:

65 Avskrift av brev Till statsminister Göran Persson.

66 Skattereduktion för fastighetsskatt.

67 Andra påpekanden o förslag.

68 Summa marginaleffekt 2004.

70 Ett alternativ med bara en faktor 57%_för avtrappning av
bostadstillägg.

73 Innehållet i sidorna 3380-3459: Sven Wimnell 20040208:
Pensionärer födda 1937 eller tidigare.

75 Påminnelser om pensionärsproblemen. Har gått till statsråd
och partiledare. Flera gånger efter 8 april 2004.

Sidorna finns på sidorna 77-98 i

<http://wimnell.com/omr36-39zzzo.pdf>

Exempel om pensionär med fritidshus.

En ensam pensionär kan ha låg inkomst efter skatt. T ex 9 000 kr per månad = 108 000 kr per år. Rimlig lägsta levnadskostnad är 2019 174 000 kr. Det finns behov av bostadstillägg.

Men pensionären har ett fritidshus som hon köpte kanske för 20 000 kr för femtio år sedan. Huset är litet men tomten är värdefull och grannarna har fått sälja sina fastigheter så att taxeringsvärdet för hennes fastiget blivit 2 miljoner eller 3 miljoner.

Göran Persson införde att fastigheten ger en inkomst på 15% av taxeringsvärdet = 300 - 450 000 kr per år, vilket naturligtvis gör att hon inte kan få något bostadstillägg och får leva på 108 000 kr för året när det rimliga är 174 000 kr.

Så är situationen sedan länge och varken socialdemokraterna eller vänsterpartisterna ser trots påpekande varje år sedan Göran Persson införde, att det är orimligt att anta att fastigheten kan ge en inkomst på 300-450 00 kr för året när fastigheten kan beräknas användas halva året.

Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstillägg och bostadsbidrag o d bör avskaffas. Regeln bör avskaffas för pensionärernas bostadstillägg och för bostadsbidrag o d till personer med och utan barn.

Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten ligger på den vertikala fördelningen.

Den horisonella fördelningen gäller fördelningen mellan dem som har lika stora inkomster men har olika levnadskostnader.

Jag forskade fram ett system för mänskliga verksamheter på 1970-talet Och har kontinuerligt skrivit om samhällsplanering och politik på tusentals sidor under 50 år .

Klas Eklund har gjort ett skatteförslag som beskrivs i

Sven Winnell 18 december 2020:

Skatter och skattesystem. Debattartiklar 8 - 12 och DN-artiklar utrikes 8-13 inrikes 8 - 12 december 2020.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy2.pdf>

Sidorna 116-127

116 Skattesystemet behöver en genomgripande reform
Förslag av Klas Eklund

118 Innehåll i rapporten

120 Sammanfattning

127 Bara några få kommentarer:

På det hela taget är det ett oskickligt gjort förslag som inte bör genomföras. Ett skattesystem bör formas efter vad skattebetalarna får kvar av inkomsterna sedan skatterna betalats. Och det som blir kvar måste stå i proportion till levnadskostnaderna och vara fördelat på skattebetalarna efter någon fördelningsprincip som ger acceptabel balans mellan höga och låga inkomster, och det finns det inget om i förslaget.

Jag har bland annat varit arkitekt för en vårdbyggnad på tio våningar vid Växjö lasarett.

Den innehöll entréavdelning med restaurang och annan service, Fysioterapiavdelning med bassäng och gymnastiksal, Ortopedavdelning med tillverkning av alla slags hjälpmedel. Ortopedmottagning, två ortopedvårdavdelningar, fyra kirurgvårdavdelningar och en intensivvårdsavdelning. Den invigdes av socialminister Sven Aspling. Ledningen för lasarettet har idag problem som följer av coronakrisen

Ja har godkänd doktorssutbildning i Samhällsplanering vid numera nedlagda Nordiska Institutet för Samhällsplanering.

För att kunna planera samhällen väl måste man veta verksamheterna i samhället, och de har jag utforskat och sammanställt i ett system för mänskliga verksamheter som ingen annan kunnat göra.

Som när man bygger ett hus måste man vid planering av samhällen veta vilka verksamheterna är. Dagens politiker tycks ofta ha dåliga kunskaper om det men pratar som om de hade det klart för sig. Ett exempel är liberalernas partiledare som anser att 33% inkomstskatt är för högt för en ensam person utan barn och har 60 000 kr i inkomst per månad och har över 300 000 kr i överskott i hushållsbudgeten sedan skatt och rimliga levnadskostnader betalats.

Jag har flera år beskrivit över- och underskott för att få politikerna att förstå att det behövs förbättringar i inkomstskatterna för dem med de lägsta inkomsterna. Utan lämpligt resultat. Det kan inte bli bättre med en moderat statsminister, snarare sämre.

Näringslivets och de anställdas organisationer har kommit överens om löner od i en fortsättning av Saltsjöbadsövernskommelsen 1936

Liberalernas partiledare Sabuni har menat att de med värnskatt betalat för hög skatt. Inkomstskatten för en sådan ensam person utan barn med inkomst 60 000 kr per månad har sänkts från 35,1 % 2019 till 33,6 % av inkomsten 2021 och har 300 792 kr i överskott i hushållsbudgeten. Ensam med 19 000 kr per månad som räcker till lägsta levnadskostnad utan något överskott betalar 20%.

Socialdemokraterna tycker att 300 792 kr är onödigt stort överskott i hushållsbudgeten.

Den liberale partidaren kan anses inte ha tillräckliga kunskaper om förhållandena och man kan undra om hon kan bli kvar som partiledare. Många ledande liberaler har gått ur partiet. Sabuni hatar socialdemokraterna men ska vara kvar i januariövernskommelsen. Sedan vill hon ha moderatledaren som statsminister. Men han vill ha minskat bistånd, vilket andra inte vill ha.

Sabuni vill inte ha Sverigedemokraterna i en regering. Men kan inte få en regering med moderatledaren som statsminister utan Sverigedemokraterna.

Det verkar som det måste bli en regering med socialdemokraternas Löfven som statsminister, med stöd av centern och miljöpartiet samt vänsterpartiet som inte kan komma i regering när Löfven får stöd av centern. Valet 2022 får avgöra hur det blir.

LO bör arbeta för att komma med i det nya Saltsjöbadsavtalet.

Vänsterpartiet bör avstå från krav om fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Modertledaren vill ha mer kärnkraft och det bör ordnas.

Klimatproblemen bör ses i globalt perspektiv. Kina och USA är de största som måste bättra klimatpolitiken. Kina har mycket kolkraftverk som bör stängas och bäst ersättas av kärnkraftverk.

Svenska regeringen bör förbättra forskningen om kärnkraftverk och bidra till att kärnkraftverk kan bildas över världen och såsmåningom också i Sverige.

Den svenska klimatpolitiken har visat sig vara otillräcklig i hanteringen av skog. Solceller och vindkraft räcker inte till det myckna el som behövs om man räknar in konsumtionens inflytande.

Jag har skrivit om skolor i

Sven Winnell 28 december 2020:

Några artiklar efter 22 december 2020 och utredningar om skolor. Debattartiklar 8 - 28 december. Utrikes DN-artiklar 14-22 och inrikes 20-22 december 2020, <http://winnell.com/omr36-39zzzzzy4.pdf>

Skolor bör ha behöriga lärare och inte dela ut vinst. Privata skolor som vill ha vinster vill ha många elever och kan få det genom att sätta betyg i överkant och däröver och få elever att gå före andra till gymnasier och högskolor. Skolorna måste ha bättre ämnesplaner än nu.

Innehåll:

Sida

35 Utredningar om skolor. Innehållet i läroplanerna.

36 Innehållet i: Sven Winnell 5 oktober 2019: Om Skolverkets förslag till nya kurs- och ämnesplaner för grundskolor och gymnasier. Och om aktuell politik och om forskning och undervisning.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzl.pdf>

Sidorna 48- 74 i <http://winnell.com/omr36-39zzzzzl.pdf>

- 40 SUN, Svensk utbildningsnomenklatur
- 48 Om utbildning i skolan. (Sid 75 i zzz)
- 49 Religion och levnadskunskap.
- 59 Kursplan - Samhällskunskap, Grundskolan.
- 53 Hushållsverksamheter.

Sidorna 105- 151 i <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzl.pdf>

- 68 Hem- och konsumentkunskap . Gällande
Från Skolverket, 26 november 2019
- 69 Hem- och konsumentkunskap.Skolverkets förslag 25 sept 2019
- 74 Religionskunskap. Skolverkets förslag 25 september 2019
- 79 Samhällskunskap. Skolverkets förslag 25 september 2019
- Ämnena geografi och historia kan ses som en del av ämnet
samhällskunskap och bör byggas upp enligt det som nämnts
om ämnet samhällskunskap.
- 90 Geografi. Skolverkets förslag 25 september 2019
- 95 Historia. Skolverkets förslag 25 september 2019
- 101 Idrott och hälsa.. Skolverkets förslag 25 september 2019
- 106 Bild. Skolverkets förslag 25 september 2019
- 110 Slöjd. Skolverkets förslag 25 september 2019
- 114 De nämnda ämnena och de övriga skolämnena får skolverket
försöka anpassa till det som behandlas i projektet om sam-
hällsplaneringens problem - hur man ska kunna förbättra
världen. Övriga ämnen: se sidorna 325- 398.
- 115 **Sidorna 325-398 i <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzl.pdf>**
Skolverkets förslag 25 september 2019. Grundsko-
lans ämnen matematik, fysik, kemi, biologi, teknik och språk

Sven Wimmell 20 augusti 2020:

**Något om Sverige och svenskarna. Socialministern,
Socialförsäkringsministern och Bostadsministern. Läns-
styrelser, SCB, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen,
Boverket, Sveriges kommuner och regioner och
Jämlikhetskommissionen**
<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzk.pdf>

**Men en politik för hushållsverksamheterna rymmer mycket mer
än det. I det följande visas sex sidor 36-41 som mycket kortfattat
anger vad hushållsverksamheterna handlar om. Och sedan
sidorna 49-50 och 53-55 och sedan innehållsförteckning till
sidorna 56 -295**

**Sedan det följande skrevs har inträffat stora förändringar med
anledning av coronakrisen. Sådant som hör till den krisen hamnar
huvudsakligen i omrdet 640, som innehåller allmänt om hushålls-
verksamheter och bl a statistik om sjukdomar och deras hante-
ring.**

Området 647 har behandlats i

**Sven Wimmell 22 april 2021: Levnadskostnader 2021,
skatter, skattefördelning, några samhällsproblem.
vårbudget. Debattartiklar i DN 18-22 april 2021. Om
samhällsplaneringens problem. Utrikes och inrikes
artiklar15-18 april 2021.**

<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzzy22.pdf>

Från sidorna 59-64 i 40zo (Maj 2018)

Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Politikområdet för hushållens verksamheter är det viktigaste för välfärden, politikområdet som i regeringen tyvärr inte har någon minister.

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

[SW . 640 Allmänt](#)

[SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.](#)

[SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d, Tele.](#)

Vedeldning, vattenkraft, kärnkraft, solkraft, vindkraft, vågkraft, kolkraft, oljekraft, gaskraft.

[SW . 645 Användning av inventarier o d.](#)

[SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård \(utom tvätt o d\) m m](#)

Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.

Utveckling av det egna livet. Psykologi och sociologi-

[SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.](#)

[SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.](#)

[SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.](#)

Här avses välfärdsförhållanden som anknyter till hushållsverksamheterna och inte välfärdsskapande service från institutioner som skolor, sjukhus, polis, myndigheter och särskilda byråkratier o d. Det gäller individernas användning, bl a till exempel tillgång till lekplatser.

641- 642 Det börjar med maten.

Till det kan räknas allt man stoppar i sig, bl a godis, sprit, tobak, droger. Man ska akta sig för farliga bakterier o d , inte äta för mycket. Äta mediciner o d. Vara vaccinerad. Anpassa sig efter sjukdomar o d. Inte äta malda elefantbetar så att djuren utrotas. Man ska röra på sig och hålla kroppen i form. Få lämplig mängd solljus.

Svenskarnas 10 miljarder måltider per år äts av alla åldrar med olika behov efter ålder och hälsotillstånd och hemma eller på arbetsplatser . skolor, på restauranger, på semestrar och resor på olika orter o s v.

Måltiderna ska vara näringsriktiga och ge avkoppling, gärna ihop med andra. Man kan laga maten själv eller äta det andra gjort.

Livsmedelsverket, folkhälsomyndigheten och socialstyrelsen har mycket att säga om detta.

Enligt ett TV-program om åldrandets hemligheter i kunskapskanalen den 4 mars 2018 kl 15.30 beror människornas livslängd i världen enligt omfattande forskning till 25% på gener och till 75% på miljön, dvs vad vi äter, hur vi bor och arbetar, dvs levnadssätt.

Sedan detta skrevs har det inträffat stora förändringar. Fr o m mars 2020 har coronakrisen kommit och det har kommit mycket krav om hushållens beteenden med hänsyn till sjukdomar m m Det är så mycket att det kan vara lämpligt lägga hushållens förhållanden med hänsyn till det i området 640. Ansvarig för hushållsverksamheterna tycks nu bäst ligga på socialdepartementet, socialministern och socialförsäkringsministern.

643. När det gäller bostaden har boverket krav om hur de bör vara.

I genomsnitt bor det cirka 2 personer per bostad.

Antal hushåll 2013

Med 1 person 37,7 % av alla hushåll

2 personer 31,3 %

3 12,4 %

4 12,3 %

5 4,3 %

6 1,2 %

7+ 0,8 %

Antal rum som krävs för att inte anses trångbodd

Enboende 2 rum

2 personer 3

Ensamföralder och Samboende med 1 barn 3

2 barn 4

3 barn 5

4 barn 6

Finns samboende i hushållet reduceras rumskravet med ett rum.

Man bör observera att många utöver permanentbostaden har fritidshus o d. Många är trångbodd. Det finns hemlösa och många bor i olika slags provisorier eller vårdhem o d. Statistiken över bostadsbrist är dålig. Det sägs att det behöver byggas 700 000 bostäder.

Det som byggs bör uppfylla boverkets krav, man ska inte i panik bygga sämre. Dåliga bostäder finns det tillräckligt av.

Utöver själva bostaden med rum och kök o d behöver hushållen förvaringsutrymmen, bl a garage och uppställningsplatser för hushållens bilar. Samt lekplatser för barnen o d.

644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.

Det finns uppgifter om sådant hos boverket.

Alla hushåll berörs av all energislag, bl a drivmedel till hushållens bilar. Energimyndigheten ger uppgifter om energi.

Med uppgörelsen om kärnkraften har det blivit mer klart om energiproblemen.

För bostädernas skötsel underhåll kan behövas hantverkare, i områdena för mänskliga verksamheter:

690 Allmänt.

691 Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).

692 Byggnadsdelar.

693 Murning, betonggjutning o d.

694 Byggnadsträarbeten.

695 Olika slags byggnader och anläggningar.

696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.

697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.

698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.

699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

SKR har bestämmelser om sopor o d.

645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.

Möbler, belysningar, kylutrustningar radio, TV, mobiltelefoner, läsplattor, datorer, gräsklippare, cyklar, motorcyklar, bilar, köksapparater, hobbyutrustning, leksaker, symaskiner o s v, som behöver köpas och skötas.

Konsumentverket kan ha upplysningar om det.

646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.

Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunskaper och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker. Inför valen görs det opinionsundersökningar om väljarnas tycken. Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas, bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m. Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de

som på grund av sjukdom eller arbetslöshet o d inte har något arbete att gå till? Och kriminella o d?

Livsmedel o d, boende, vatten- och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmanroll-fritidsroll.

- A1:** att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
- A2:** att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

- B1:** att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
- B2:** att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.

Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisningen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:

Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

På fritiden sedan får man viktig information genom Sveriges television, Sveriges radio och Utbildningsradion.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne

med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé-och lärdoms historia.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv-och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.

648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de använder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt. I området 64 gäller det i första hand hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

"Regeringen. Mål för social omsorg

Det finns särskilda mål för de tre delområden som ingår i social omsorg: individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.

Omsorg om äldre människor

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Äldre och anhöriga ska kunna lita på att vården och omsorgen är bra och att det finns

tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

Individ- och familjeomsorg

Målet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Socialtjänsten ska främja var och ens ekonomiska och sociala trygghet och hjälpa till med att skapa jämlika levnadsvillkor. På så sätt görs det möjligt för människor att aktivt delta i samhällsgemenskapen.

Delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet är grunden för en väl fungerande socialtjänst. Insatser inom socialtjänsten ska grundas på kunskap och ha god kvalitet. De ska även utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Kontinuitet och möjligheten att få välja hur omsorgen och stödet ska utformas och av vem man tar emot insatserna är en viktig del i detta.

Personer med funktionsnedsättning

Målen för området Personer med funktionsnedsättning är en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Hinder för människors delaktighet i samhället ska rivas. Det är en fråga om jämlikhet och rättvisa. Kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att verka i vardagen på lika villkor vad gäller delaktighet och tillgänglighet.

Publicerad 25 september 2014 · Uppdaterad 26 mars 2015"

Det kan vara lämpligt att i hushållsverksamheterna räkna kommunernas socialtjänster och de verksamheter som kan följa av socialförsäkringar, regioner och jämställdhetsministerns verksamheter och kan räknas som hushållsverksamheter. Verksamheter SW7951. Coronakrisen har ökat betydelsen av digitala verksamheter o d i hemmet.

Riksnormen

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/riksnormen-for-forsorjningsstod-2020.pdf>

SOCIALSTYRELSEN 2019-10-21 Dnr 4.3–32087/2019 2(2)

En person som bor i ett hushåll utan att vara sammanboende

En vuxen person kan ingå i en hushållsgemenskap med en eller flera andra vuxna personer, utan att räknas som sammanboende. Denne person är ett eget ärende. För att räkna ut riksnormen för honom eller henne lägger man ihop personens del av de gemensamma hushållskostnaderna med personliga kostnader för ensamstående.

För en person som bor i ett hushåll med 5 personer, skulle uträkningen se ut så här: 1 850 kr/5 personer + 3 150 kr = 3 520 kr

Riksnormen tar hänsyn till

- ☐ **hur många personer som finns i hushållet**
- ☐ **ålder på barn och skolungdomar**
- ☐ **om barn och skolungdomar äter lunch hemma**
- ☐ **om vuxna är ensamstående eller sammanboende.**

Riksnormen innehåller kostnader för

- ☐ **livsmedel**
- ☐ **kläder och skor**
- ☐ **fritid och lek**
- ☐ **hygien**
- ☐ **barn- och ungdomsförsäkring**
- ☐ **förbrukningsvaror**
- ☐ **dagstidning**
- ☐ **telefon.**

Socialtjänstförordningen (2001:937) fastställer inga enskilda belopp för dessa kostnadsposter, utan endast totalbeloppen för olika hushållstyper och åldersgrupper.

Årskostnader år 2020, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.

Enligt konsumentverkets beräkningar

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam	2 personer
Summa per månad 2020	7000	11960
enligt månadsedovisningen. 2020 per år:	84000	143520

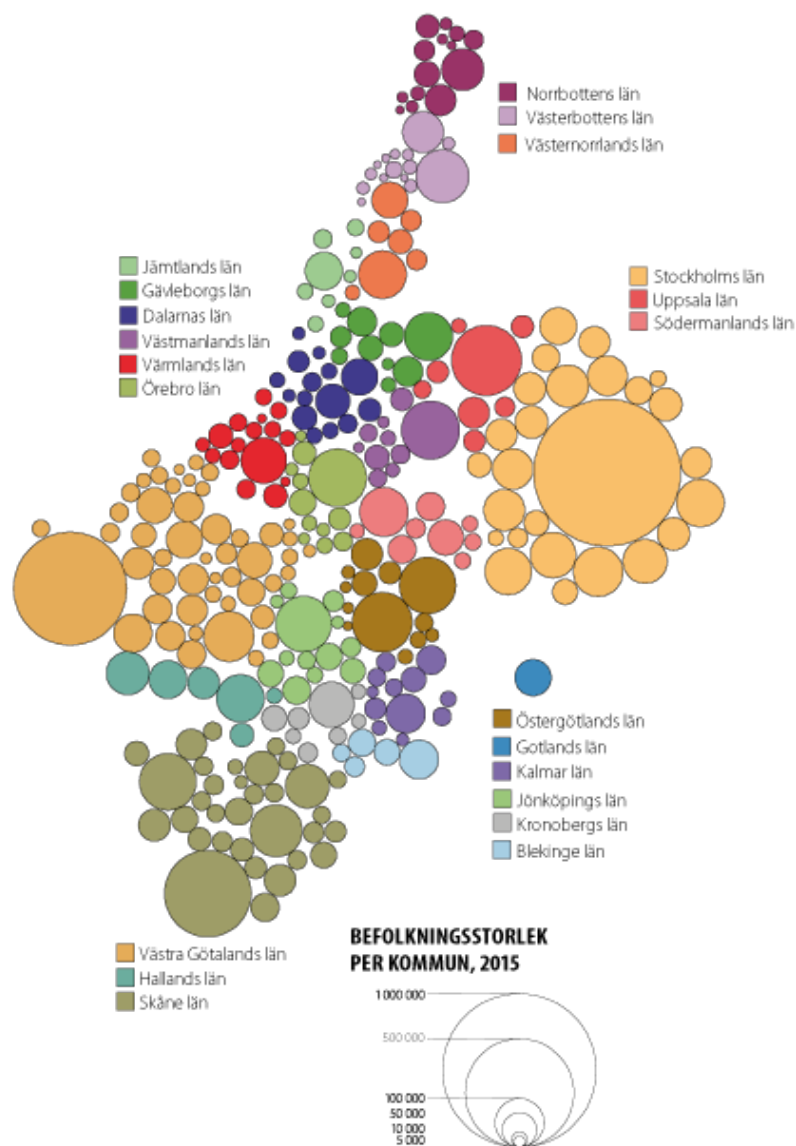
Enligt riksnormen 2020

Individuella kostnader/mån	3150	5680
Gemensamma kostnader	1010	1120
Summa/månad	4160	6800
Summa/år	49920.	81600
Procent av Konsumentverket	59.4 %	56.9 %
Skillnad mellan KV och riksnormen kr/år	34080	61920

Utan barn. Levnadskostnader.

<u>Enligt Kv-beräkningarna</u>	170 000	262 000
Enligt Riksnormen	- 34 080	- 61920
Lika med. avrundat	136 000	200 000
		147 % av 136 000

Med genomsnittliga hyror. I storstäder kan hyrorna ligga cirka 10 % över och i småstäder cirka 10 % under riksgenomsnittet.

Befolkningsstorlek per kommun, 2015

Från SCB Publicerad: 2017-03-06 (<http://www.scb.se/hitta-statistik/>)
Klicka.

I kartan ser vi hur många kommuner som finns i varje län, det varierar från 1 i Gotlands län till 49 i Västra Götalands län. Men också att de flesta län har en befolkningsmässigt dominerande kommun, som Östersund i Jämtlands län eller Växjö i Kronobergs län. Det finns dock undantag där det är två kommuner som dominerar befolkningsmässigt, exempelvis Linköping och Norrköping i Östergötlands län samt Falun och Borlänge i Dalarnas län.

I norra Sverige finns flera av de större kommunerna vid kusten och mindre kommuner i länens inland. Men det finns också befolkningsmässigt mindre kommuner i de södra delarna av landet, exempelvis i gränstrakterna mellan Värmlands och Västra Götalands län och diagonalt ned mot gränsen mellan Östergötlands och Kalmar län. Klicka

Sida i <http://winnell.com/omr36-39zzzzze.pdf> **Observera**

- 197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
- 197 Antal hushåll efter hushållstyp
- 202 De föreslagna nya lägenhetstyperna
- 204 Bostad 2 rum och kök och 3 rum och kök i mindre skala
- 205 Bostad 2 rum och kök i större skala
- 206 Bostad 3 rum och kök i större skala
- 207 Fyra rum och kök.
- 208 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 209 Bostad 2 rum och kök med större sovrum
- 210 Bostad 2,3 och 4 r o k, beskrivning
- 211 Två studentbostäder med gemensamma utrymmen
- 212 Bostad 2 r o k med större sovrum, beskrivning
- 212 Det är viktigt med rejäla balkonger
- 213 Antal lägenheter i flerbostadshus efter storlek. Riket
- 214 Trångboddhet

Sidorna 53- 55

Kapitel 2: Till Lena Hallengren om hushåll

Det kan vara lämpligt att socialminister Lena Hallengren blir ledare för regeringens välfärdspolitik. I innehållet i det följande ligger tonvikten vid välfärden i hushållen.

På slutet finns liberalernas förslag till nästa statsbudget, förslag från moderatledaren, från centern och från socialministern,

Den föreslagna organisationen om välfärd i hushållsverksamheter

Den borde kunna utformas enligt det som nämnts om områdena 640- 649 och det som nämns i det följande om Statsråd, Länsstyrelser, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Sveriges kommuner och regioner och Jämlikhetskommissionen

Organisationen bör handla om planering: hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli. Det bör sluta med propositioner hur det bör bli och socialdepartementet bör ta hjälp av andra departement där det behövs.

640 är det första området som gäller hushållsmedlemmarnas hälsa, sjukdomar och skavanker efter kön och ålder, kropp och själ och beteende med hänsyn till det.

Här ingår det som hör till coronakrien, men det kan läggas i särskild del.

Utöver det finns mycket annat som bör behandlas. Andra sjukdomar och förhållanden. Sjukhusverksamheter o d ingår inte men väl tillgång till sjukhus på olika sätt på olika håll i Sverige. Regionerna och kommunerna kan ge anledning till förslag. Åldrarnas och köns olika förhållanden m m, diskriminering. Det är saker som socialdepartementet ska känna till.

641/642 gäller mat m m och servering. Och det gäller alla slags mathållningar. Hemma och på restauranger, i skolor, sjukhus, på arbetsplatser, korvkiosker o sv. Det gäller båda att laga och äta.

643 gäller boendet. Det är bostadsministrarnas område. Han lär mest vara intresserad av bostadsproduktionen. Här gäller det bostadsbehovet. Det sägs att det behöver byggas 700 000 lägenheter och då är bostadsbristen ett stort problem. Vilka lägenheter behövs och var och när och hur? Hur har hushållsmedlemmarna det i olika delar av landet? Det är många problem som bör behandlas.

644 gäller teknisk utrustning för vatten och avlopp, energi, telefon m m. Här får socialdepartementet ta hjälp av andra departement. Viktigt är bl a energiförsörjning med hänsyn till klimatet och bredband o d med hänsyn till att kopparnätet för telefoner avskaffas.

645 gäller att hushållen har utrustning av olika slag. T ex cyklar, bilar TV-apparater och möbler. Det finns nog mycket att säga om det.

646 gäller kläder och personlig hygien men bör utvidgas till att gälla umgänge och samvaro med nära, kära, familjemedlemmar och vänner, titta på TV, höra radio, läsa tidningar och böcker, syssla med hobbyer och fritidsintressen av alla slag. Att utveckla de inre verkligheterna.

Här kan socialdepartementet behöva hjälp från andra departementet t ex kulturdepartementet. Det är verksamheter som i stort sett inte ingår departementens ansvar. Socialdepartementet har här en stor uppgift i att reda upp hushållsverksamheterna i 646 och ge bra förslag.

647 gäller allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter. Kapital.

Socialförsäkringsministern bör reda ut socialförsäkringarnas utformning med hänsyn till levnadskostnaderna, vilket inte gjorts och inte görs nu. Och finansministern bör reda ut förhållandet mellan inkomstskatter och levnadskostnader.

648 gäller städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de använder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 gäller personvård: barn, hemsjukvård o d.

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt men i området 64 gäller det hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem, uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

Att leka med barn kan kanske hellre ingå i område 646. Boendet i område 643 gäller huvudsakligen friska personer, både unga och gamla. Bl a boende i kommunala boenden utan särskild bohjälp. Om pensionärer har bohjälp kan det snarare höra till område 649.

Det kan vara lämpligt att i hushållsverksamheterna räkna kommunernas socialtjänster och de verksamheter som kan följa av socialförsäkringar, regioner och jämställdhetsministrarnas verksamheter och kan räknas som hushållsverksamheter. Verksamheter SW7951. Coronakrisen har ökat betydelsen av digitala verksamheter o d i hemmet.

Det som nu nämnts om områdena 640-649
är i stort sett det som bör ingå i
socialdepartementets organisation om
välfärd i hushållens verksamheter.

Det bör följas av propositioner som innehåller fasta förslag som ger styrka åt regeringen välfärdspolitik. Men det är så många saker att det nog inte ryms i en enda proposition. Delas det upp kan man missa det samlade uttrycket för regeringens politik om hushållsverksamheterna. .

Därför bör en samlande information om hushållsverksamheterna finnas på regeringens hemsida. En information om områdenas olika innehåll utformad så att man ser sambandet mellan områdena, att det gäller hushållens egna verksamheter.

För den totala välfärdspolitiken komplettera välfärden med politiken för institutionerna utanför hushållen: skolor, sjukhus. kollektiva kommunikationsmedel, domstolar, polis. klimatpolitik, försvarsmakten, kommunernas, regionernas. länsstyrelsernas och myndigheternas verksamheter o s v.

Man ska kunna klicka sig in på regeringens hemsida, regeringen.se, och kunna läsa att regeringen bryr sig om att vi har det bra i våra vanliga verksamheter i hemmet.

Inkomstskatterna för de lägsta inkomsterna måste förbättras. De enda som har förmögenhetsskatt nu är de som har låga inkomster av socialförsäkringar. det måste bort. L och C bör acceptera det och att marknadshyror inte införs, att hyreslägenheter subventioneras och att fastighetsägare inte får höja hyrorna orimligt genom onödiga ombyggnader.

Sidorna 56-295

56	Socialministern, Socialförsäkringsministern, Bostadsministern och Länsstyrelserna
78	Statistiska centralbyron, SCB.se
99	Folkhälsomyndigheten, FHM.se
126	www.socialstyrelsen.se
222	boverket.se
246	Sveriges kommuner och regioner SKR.se
259	Jämlikhetskommissionen -295

Sven Winnells hemsida:

Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Winnells hemsida på Internet, <http://winnell.com>, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

[Sven Winnell 080203+++ Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. \(http://winnell.com/omr40zf.pdf\)](http://winnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan <http://winnell.com> med den senaste allra överst.

Debattartiklar 23-28 april 2021 visas i kapitel 2

Utrikes och inrikes artiklar för dagarna 19-24 april visas i kapitel 3.

Det kommer att dröja till att senare artiklar kan visas och därför visas i kapitel 2 efter debattartiklarna några artiklar fr o m 25 april 2021, som kommer med i nästa sammanställning

Kapitel 2:
DebattartiklarDN
23-28 april 2021 och
några artiklar som
kommer med i nästa
sammanställning

23 ”Så vill vi hjälpa barn och unga som drabbats av pandemin”

Larmrapporter vittnar om att många barn och unga mår dåligt under coronapandemin. Naturliga skyddsnät försvinner när skolor undervisar på distans. Och en omfattande kunskapsskuld har byggts upp. Nu måste staten ta ansvar. I dag presenterar vi skarpa förslag som vi kommer söka stöd

för i riksdagen, skriver Ulf Kristersson (M) och Nyamko Sabuni (L).

DN. DEBATT 210423

Coronakrisen har drabbat Sverige hårt. Tiotusentals människor sörjer förlusten av nära och kära samtidigt som företag kämpar för att klara krisen. Samhällets fokus har av förklarliga skäl varit på att stärka sjukvården och att rädda svenska jobb. Men politiken måste samtidigt klara av att ta tag i andra akuta frågor.

En sådan fråga gäller barns utsatthet under coronakrisen. På område efter område har restriktionerna slagit hårt mot barns utbildning och psykiska hälsa. De som drabbats hårdast är ofta de som redan är mest utsatta.

En ny studie från Socialstyrelsen visar att orosanmälningar om barn som far illa har ökat med 5 procent under pandemin. Det betyder

tusentals enskilda fall. Bilden bekräftas i Bris årsrapport ”Första året med pandemin” som visar att samtal från barn med ångest och nedstämdhet har ökat med över 60 procent jämfört med året innan. Samtal från barn som utsatts för fysiskt och psykiskt våld har ökat med över 40 procent.

Samtidigt har en allvarlig kunskapsskuld byggts upp när skolor stängt och hundratusentals svenska gymnasister fått sin utbildning reducerad till distansstudier. En forskningssammanställning som OECD låtit göra på europeiska exempel visar på betydande konsekvenser för såväl eleverna som samhällsekonomin när skolor stänger. Nyligen pekade även IFAU ut distansundervisning som en betydande risk för elevernas inläring.

Restriktionerna har sammantaget lett till färre skyddsfaktorer i många barns liv och bidragit

till att många mår sämre, till fler konflikter i hemmet och ökad utsatthet för våld i hemmet. Detta underkänner naturligtvis inte restriktionerna i sig, men ansvaret vilar nu tungt på att staten som har beslutat om inskränkningarna också säkerställer fungerande kompensatoriska åtgärder.

Elever som har fått sämre förutsättningar för sin utbildning och därmed riskerar sämre betyg måste från och med sommaren 2021 kompenseras med extra insatser så långt det över huvud taget är möjligt. Samtidigt krävs kraftfulla åtgärder för att möta den ökade psykisk ohälsan och för att hjälpa barn som har drabbats hårt i dysfunktionella familjer.

Moderaterna och Liberalerna tar nu de första stegen för att hjälpa barn och ungdomar och presenterar en handlingsplan i tre delar.

Vi kommer att söka stöd för dessa förslag bland riksdagens alla partier genom att lägga dem på riksdagens bord.

1 Vi vill komma till rätta med utbildningsskulden.

Kraftfulla åtgärder. Den kunskapsskuld som byggt upp måste mötas med alla tillgängliga verktyg. Det handlar om lovskola, helgskola och extra läxhjälp. För att möjliggöra detta har en ny förordning tagits fram som gäller till den 30 juni 2022. Den måste nu kompletteras för att förstärka rektorns och lärarens möjligheter att avgöra om en elev ska gå om en årskurs. Vi måste också säkerställa att alla skolor har de resurser som krävs för att jobba bort kunskapsskulden. Vi vill därför att Skolverket tar fram ett underlag till regering och riksdag som beskriver behovet av ytterligare statlig finansiering för att ta igen kunskapstappet.

Utökat komvux. Ingen gymnasieelev ska möta stängda dörrar på grund av pandemin. Därför föreslår vi att den coronageneration som drabbats av distansundervisning under en tidsbegränsad period om två år efter fullgjord gymnasieexamen ska erbjudas kompensatoriska åtgärder i aktuella kurser. Antingen ett lärarlett stöd inför provningar – som vi vill ska bli kostnadsfria för berörda elever – eller att läsa om kursen med lärarledd undervisning i fysiska klassrum, exempelvis på komvux.

Använd alla lärarkrafter. För att klara av att betala tillbaka kunskapsskulden måste vi tillvarata alla lärares möjligheter att hjälpa till. Vi föreslår därför att i första hand pensionerade lärare ska rekryteras för att klara det kommande året och i andra hand lärarstudenter. Ordinarie lärare ska ha god kompensation vid extra arbetstid. Vi vill också

att det görs en översyn i syfte att underlätta skolans prioritering av kunskapsuppdraget. På längre sikt ska Skolverket ges i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur skolans arbete kan prioriteras och effektiviseras under en kris.

2 Vi vill vidta åtgärder mot ungas psykiska ohälsa i pandemins kölvatten.

Stöd frivilliga krafter och en nationell strategi mot självmord. Bris driver Sveriges nationella stödlinje för barn och för att de ska kunna möta den ökade efterfrågan på stöd under pandemin måste den nationella politiken säkerställa att stödlinjerna kan ha öppet dygnet runt. Vi föreslår också att en utredning tillsätts för att ta fram en nationell strategi mot självmord med särskilt fokus på barn och unga, där psykisk ohälsa och suicidprevention ska utgöra viktiga delar.

Förstärkt vårdgaranti. Vi föreslår att den förstärkta vårdgarantin för barn och unga med psykisk ohälsa återinförs. Tillgängligheten måste bli bättre, både vad gäller första linjens insatser och inom barn- och ungdomspsykiatri (bup). Båda formerna av vård är avgörande för att barn och unga som mår dåligt ska få den hjälp de behöver. Arbetet med en sammanhållen och nära vård för barn och unga måste ges hög prioritet.

3 Vi vill se nya åtgärder för att skydda vålds- och hedersutsatta barn.

Stärkt stöd vid barn- och familjeutredningar. Orosanmälningar ökar samtidigt som många barn- och familjeutredningar har betydande brister, till exempel att det inte genomförs dokumenterade riskbedömningar när föräldrar, som dömts för våldsbrott inom familjen, tilldelas vårdnad för barn. Vi föreslår därför att

det tas fram nationella riktlinjer som stärker utsatta barns trygghet och rättssäkerhet vid barn- och familjeutredningar. Vi vill också att barn på egen hand utan vårdnadshavares uttryckliga medgivande enklare ska kunna initiera stödåtgärder från socialtjänsten.

Motverka hedersvåld och förtryck. Under pandemin har det larmats om en ökning av barn som sökt hjälp för hedersvåld och förtryck. Nu måste vi säkerställa att de lagskärpningar som kommit på plats också används och fungerar i praktiken. Vi förslår därför att stödet för uppföljning, metodutveckling och forskning stärks, inte minst genom att ta tillvara erfarenheter från det arbete som genomförts under Länsstyrelsen Östergötland.

Många barn och unga drabbas hårt av coronapandemin. Riksdagen och regeringen måste nu göra allt för att kompensera dem och

förebygga senare problem. Vi är övertygade om att fler partier är beredda att stödja våra förslag.

Ulf Kristersson (M), partiledare

Nyamko Sabuni (L), partiledare

24 ”Män och invandrare borde ha prioriterats i vaccineringen”

De offentliga instanser som ansvarar för svensk sjukvård tycks i flera fall stå över lagarna eftersom de utan någon påföljd kan strunta i vad lagarna stadgar. Ett exempel är att de som har störst behov av vård ska ges företräde. Skulle man ha följt lagen skulle självklart män och invandrare, som löper klart större risk, ha prioriterats i vaccineringen, skriver Bo Rothstein.

DN. DEBATT 210424

Covidpandemin har lagt i dagen ett antal brister i den svenska välfärdsstaten. Corona-kommissionens omdöme att vad som skett i äldreomsorgen måste betraktas som ett misslyckande var uppseendeväckande tydligt

för att komma från en offentlig utredning. Inrikesminister Mikael Dambergs redogörelse inför konstitutionsutskottet i riksdagen nyligen var också ovanligt kritiskt, inte minst hans uttalande att regioner och kommuner inte hållit tillräcklig beredskap vad gäller lagring av nödvändig skyddsutrustning för personalen.

Vad som nu visar sig vad gäller vaccineringen är att svensk sjukvård närmast befinner sig i vad som måste betecknas som ett ”laglöst land”. Den svenska grundlagen är tydlig i att Sverige ska vara en rättsstat. Stadgandet regeringsformen lyder: ”Den offentliga makten utövas under lagarna.” Rättsstatens principer innebär bland annat att ingen person, inget företag, ingen intresseorganisation, myndighet, kommun eller region står över lagarna och att lagarna gäller lika för alla. Hanteringen av pandemin visar tydligt att så inte är fallet.

1 Ett exempel är vaccineringen som sköts av våra regioner vilka enligt lagen ansvarar för sjukvården. Skillnaderna mellan hur många

man i nuläget förmått vaccinera är omfattande. De regioner som lyckats bäst har vaccinerat nästan dubbelt så stor andel av befolkningen jämfört med de som ligger lägst, bland vilka vi återfinner våra två storstadsregioner.

Detta strider mot vad som stadgas i hälso- och sjukvårdslagen, nämligen att ”Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen”. De som liksom jag är över 65 och bor i en storstad kan i nuläget titta sig i månen efter detta med ”lika villkor för hela befolkningen”.

2 Vaccinet har dessutom fördelats efter i huvudsak ett kriterium, nämligen ålder med motiveringen att äldre löper störst risk att bli allvarligt sjuka eller avlida. Detta är helt enkelt inte sant. Statistiken är tydlig, män löper mer än dubbelt så stor risk att avlida och att bli så sjuka att de måste få intensivvård jämfört med kvinnor. Vidare löper invandrare från vissa länder mångdubbelt större risk än svenskfödda

att avlida, här pratar vi i vissa fall om en tiofaldig skillnad.

Också här är lagstiftningen tydlig. I hälso- och sjukvårdslagen stadgas att ”Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården”. Men vad gäller kriterierna kön och etnicitet, som i många andra sammanhang hålls fram som viktiga, har man här helt bortsett från dessa. Skulle man ha följt lagen skulle självklart män och invandrare prioriterats i vaccineringen.

3 Smittspårningen är ytterligare ett exempel på att svensk sjukvård befinner sig i ett tillstånd av laglöshet. Ett skäl till att våra nordiska grannländer lyckades bättre än Sverige i att hålla nere dödstalen förefaller vara att man tidigt i denna pandemi fick i gång en omfattande smittspårning. Mycket tyder på att tidsfaktorn är av stor betydelse och att det handlar om att snabbt komma i gång med att spåra och isolera smittade individer. Om smittspårning ska fungera måste det självklart

finnas resurser för att testa de individer som kan misstänkas bära på smittan.

Testningen kom emellertid i gång jämförelsevis mycket sent i Sverige och skälet var att regionerna, som ansvarar för detta, inte ville sätta i gång förrän de fått mer pengar från staten. Men regionerna är enligt lag skyldiga att stå för kostnaden för hälso- och sjukvård, det är därför de har egen beskattningsrätt. Men enligt vd:n för deras intresseorganisation (Sveriges kommuner och regioner – SKR) valde man att vänta tills det kom extra pengar från regeringen. Detta kan inte betecknas som något annat än politisk utpressning från SKR:s sida med medborgarnas hälsa och liv som insats.

4 Den styrmodell som både socialdemokratiska och den tidigare moderatledda regeringen har börjat använda sig av är kanske ett än tyngre exempel på att detta tillstånd av laglöshet i organiseringen av svensk sjukvård gäller. I stället för att som tidigare styra sjukvården genom lagar och förordningar och instruktioner

till myndigheter som Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, har man alltmer övergått till att försöka styra genom uppgörelser med regionernas och kommunernas intresseorganisation SKR.

Dessa överenskommelser eller avtal saknar emellertid juridisk kraft. Dels finns det ingen sanktion för de regioner och kommuner som väljer att strunta i dessa överenskommelser. Dels saknar de helt rättslig verkan för medborgarna. Om en kommun eller region inte följer en lag eller en förordning så kan medborgarna använda sig av lagstiftningen genom att till exempel hävda att deras rätt till sjukvård inte tillgodosetts såsom lagen föreskriver. Detta är inte möjligt när sjukvården i stället styrs genom uppgörelser.

Riksrevisionen har med rätta kritiserat denna typ av vad man kallar ”okonventionell” styrning av sjukvården men termen är inte adekvat. Vad det handlar om är att man hittat på en form för politisk styrning av en viktig samhällsfunktion

som sjukvården som inte har något stöd i grundlagen. Som Riksrevisionens rapport gör klart leder denna ”uppgörelsestyrning” till minskad offentlig insyn och, som det nu med fatala konsekvenser visat sig, ”otydlig ansvarsfördelning”.

Man kan också fråga sig vad regeringen och ytterst skattebetalarna fått för dessa för staten ofta mycket kostsamma uppgörelser.

Riksrevisionens rapport slår fast följande: *”Många gånger har regeringens insatser syftat till att höja ambitionsnivån, men Riksrevisionen bedömer att dessa inte har inneburit nya åtaganden för kommuner och landsting.”* Detta är ingenting annat häpnadsväckande. Regeringar har gjort uppgörelser med regionerna för att de inom vissa speciella områden ska ha en högre ambitionsnivå. Men man har inte fått någon valuta för pengarna.

I sig visar regeringarnas uppenbart tafatta försök att med uppgörelser med SKR förbättra

sjukvården att verksamheten de facto ses som en nationell och inte som en regional angelägenhet. Laglösheten i systemet kommer sig till stor del av denna diskrepans – medborgarna och landets rikspolitiker ser sjukvården som en angelägenhet för hela Sverige men ansvaret för att genomföra verksamheten har man inte utan den är decentraliserad till landets 21 regioner.

Men vad som ser ut som decentralisering är i många fall en centralisering till intresseorganisationen SKR där insyn och möjlighet till demokratiskt ansvarsutkrävande saknas.

Detta har lett till att regeringarna har ansett sig tvingade att med ekonomiska dusörer som morötter ingå i grundlagsmässigt tvivelaktiga uppgörelser med en part som inte företräder medborgarna utan de som skall producera sjukvården.

Som dessa fyra exempel visar tycks de offentliga instanser som ansvarar för svensk sjukvård stå över lagarna eftersom de utan någon påföljd kan strunta i vad lagarna stadgar. Därmed kan man inte dra någon annan slutsats än att svensk sjukvård befinner sig i ett rättslöst tillstånd.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

25 ”Många gängledare inlåsta – nu ska nyrekrytering stoppas”

Många gängledare sitter nu frihetsberövade. Det är ett fönster som vi ska utnyttja för att med kraft trycka tillbaka gängbrottsligheten, minska segregationen och göra Sverige tryggare. Vi kallar inom kort till ett stormöte med de mest berörda kommunerna och Polismyndigheten, skriver Morgan Johansson (S), Märta Stenevi (MP), Mikael Damberg (S) och Lena Hallengren (S).

DN. DEBATT 210425

”Sällan har så många styrande aktörer i kriminella miljöer suttit frihetsberövade som nu, och våldsuppgörelserna minskar.” Så sa rikspolischef Anders Thornberg nyligen om resultatet av det framgångsrika arbete som brottsbekämpande myndigheter, inte minst polisen, har genomfört på senare tid. Det fönster som situationen erbjuder ska vi dra nytta av med samhällets fulla kraft. Vi kommer därför inom kort att kalla till ett stormöte med de mest berörda kommunerna i Sverige och Polismyndigheten.

Som ett resultat av hårt och fokuserat arbete, nya effektiva verktyg, straffskärpningar och internationellt samarbete har polisen och andra brottsbekämpande myndigheter på senare tid lyckats få fast och låsa in ledare i flera kriminella nätverk. Det gör att vi nu har en

historisk möjlighet att få stopp på tillväxten till de här miljöerna och bryta nyrekryteringen och hela samhället måste gemensamt ta sig an uppgiften. Det handlar om allt från skola och socialtjänst till polis och kriminalvård. Insatserna behöver särskilt fokuseras till utsatta områden där gängen är som starkast.

Regeringen gör flera satsningar för att underlätta och stärka brottsbekämpande myndigheter och kommuners arbete:

Skolan. I höstas kunde regeringen och samarbetspartierna berätta om satsningen på ett ”förortslyft” innehållande totalt tre miljarder kronor. Pengarna går bland annat till språkträning i förskolan och till att locka de bästa lärarna till skolor i utsatta områden. Att satsa på skolor i områden med socioekonomiska utmaningar är ett måste eftersom unga som

klarar skolan är mindre benägna att lockas in i kriminella gäng.

Jobben. Möjligheten att få ett jobb som gör att man kan klara sig själv är avgörande. I det jobbpaket som regeringen presenterade i vårandringsbudgeten ingår satsningar på unga, bland annat 180 miljoner kronor extra till kommunerna för 15 000 fler sommarjobb. En del av tillskottet ska riktas mot unga med socioekonomiskt svag bakgrund, eftersom de kan ha sämre förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.

Avhoppen. Det viktigaste är att se till att unga väljer en laglig bana från början, men det går också att minska de kriminella gängens utrymme genom att stärka avhopparverksamheten och minska risken för återfall. Därför har regeringen och samarbetspartierna valt att genom Brå sprida

det i Malmö framgångsrika projektet ”Sluta skjut” till fler kommuner, liksom att ge Kriminalvården extra resurser för att stärka det återfallsförebyggande arbetet. I Regeringskansliet bereds ytterligare åtgärder för att utveckla arbetet med avhoppare.

Vi ska vara kompromisslösa mot gängen, se till att inte en skattekrona går till kriminella nätverk och bryta nyrekryteringen. Då är fler poliser nödvändigt och Polismyndighetens tillväxt pågår med full kraft. Även straffskärpningar, effektiva verktyg och förebyggande insatser är avgörande.

För att få bort de mest brottsaktiva individerna från gatan behöver vårt straffrättsliga regelverk vara effektivt och återspegla allvaret i brotten. I sommar tar regeringen emot förslag från en utredare som har i uppdrag att ta fram straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella

nätverk. Syftet är bland annat att skärpa straffen för brott med kopplingar till kriminella uppgörelser, för narkotikaförsäljning och för dem som involverar unga i kriminalitet. Utredaren ser också över frågan om utökade möjligheter för häktning för allvarliga brott, såsom rån, grov misshandel och grov utpressning.

Nyligen lade regeringen även fram ett förslag om att reformera bevisföringen i domstol genom utökade möjligheter att använda tidiga förhör i rättegångar, framför allt i stora brottmål. Enligt nuvarande regler ska vittnen och andra förhörspersoner höras i samband med rättegången, vilket kan ske långt efter den inträffade händelsen. Den nya ordning som regeringen föreslår kan ge en mer tillförlitlig bevisning där vittnesmål tidigt spelas in med ljud och bild och kan även minska risken för att

vittnen hotas eller skräms till tystnad inför en rättegång.

Men utan ett långsiktigt förebyggande arbete kommer vi inte att kunna bryta utvecklingen. Därför är det helt avgörande att kombinera kraftfulla verktyg för brottsbekämpning med insatser för att skapa framtidstro, arbetstillfällen och trygga stadsdelar. Vi har på flera platser i flera städer sett att samverkan mellan fastighetsägare, företagare, lokalpolis och civilsamhälle kan vara väldigt framgångsrikt. Ett bra exempel är området Seved i Malmö där man har gått från en situation med stor social oro och utanförskap för något decennium sedan, till ett lugnare, mer välskött område med högre andel seriösa fastighetsägare och boende som trivs mycket bättre. För att sprida den här metoden till fler områden har Boverket tidigare i år fått i

uppdrag att undersöka hur arbetet med platssamverkan kan stärkas.

Det finns många olika riskfaktorer för att barn och unga ska utveckla kriminalitet. Den unges umgängeskrets kan utgöra en sådan riskfaktor. Ungas väg in i en kriminell miljö går ofta genom umgänge med personer som kan uppfattas som förebilder. Unga som riskerar att utveckla kriminalitet kan därför behöva skyddas från platser eller områden i samhället där det finns risk för att de i möten med andra individer påverkas negativt.

Det kan till exempel handla om att skydda barn från miljöer där de riskerar påtryckning för att begå brott. Socialtjänsten har i dag få möjligheter att skydda barn från särskilt utpekade platser eller områden i samhället där de riskerar att fara illa, då förutsättningarna för tvångsvård enligt LVU ännu inte är uppfyllda.

En utredare kommer därför att få i uppdrag att utreda ett så kallat vistelseförbud. Det skulle innebära att socialnämnden i skyddande syfte ges möjlighet att med stöd av domstol begränsa enskilda barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden i samhället som kan anses vara skadliga. Utredningen ska analysera hur sådana beslut kan fattas på ett rättssäkert sätt.

Med de insatser och åtgärder som regeringen, kommuner, myndigheter och andra aktörer genomför var för sig kommer vi en bit. Men ensam är som bekant inte stark. Ska vi på allvar kunna utmana de kriminella gängens tillväxt och bryta nyrekryteringen behöver vi samla hela samhället. Vi vet att mycket bra arbete redan görs ute i landet, nu behöver det lyftas fram, vässas och spridas till fler. Därför kommer vi inom kort att kalla till ett möte med berörda kommuner.

Som rikspolischefen konstaterar, det är ett fönster som öppnat sig nu, i glappet mellan att många är inlåsta och nya aktörer hunnit växa sig starka nog att utmana. Därför ska vi öka ansträngningarna på alla nivåer och med hela samhällets kraft trycka tillbaka gängbrottsligheten, minska segregationen och göra Sverige tryggare.

Morgan Johansson (S), justitieminister

Märta Stenevi (MP), jämställdhets- och bostadsminister

Mikael Damberg (S), inrikesminister

Lena Hallengren (S), socialminister

26 ”Så ska vi i Sveaskog öka den biologiska mångfalden”

I dag presenterar vi vår långsiktiga inriktning med ambitionen att gå i spetsen för den EU-gemensamma strategin för biologisk mångfald i Sverige. Vi vill på ett kraftfullt sätt bidra till att nå de svenska miljömålen, Parisavtalet liksom EU:s biodiversitetsmål, skriver Per Matses och Eva Färnstrand, Sveaskog.

DN. DEBATT 210426

Som skogsägare har vi en rad uppgifter. Vårt uppdrag är att förse industrin med råvara och se till att skogen fyller sin funktion för klimatarbetet och biologisk mångfald. Men våra skogar är också plats för jakt, fiske och rekreation. På Sveaskogs marker samsas skogsbruket med andra näringar, inte minst rennäringen. Sveaskogs uppdrag att förvalta statens skogsmark innebär därför ett långsiktigt åtagande att upprätthålla kvalitet och hållbarhet i skogen. Bolagets lönsamhet och förmåga att leverera råvara på kort och lång sikt är avhängigt av hur vi lyckas med denna uppgift.

Under 2020 har Sveaskog arbetat fram en ny långsiktig strategi. Det har varit en genomgripande process som har involverat en stor del av bolagets medarbetare över hela landet. Med den nya inriktningen avser Sveaskog att förena en fortsatt hög och säker

virkesleverans med storskaliga insatser för ökad biologisk mångfald.

Biologisk mångfald har varit en angelägen, diskuterad och beforskad fråga under lång tid. Den första FN-konferensen om biologisk mångfald ägde rum i Rio de Janeiro 1992. Men det var först då IPBES, FN:s forskarpanel för biologisk mångfald, i maj 2019 presenterade rapporten "Global assessment on biodiversity and ecosystem services" som larmklockan ringde. Och den ringde högt och ljudligt. Det hade blivit tydligt att hotet mot världens biologiska mångfald är lika akut som klimathotet.

IPBES chef, Anne Larigauderie, gav följande beskrivning: "Just nu är vi på väg mot att systematiskt utrota allt icke-mänskligt liv." IPBES hade gjort det tydligt att biologisk mångfald och klimatet hänger ihop. Att åtgärder

för klimatet inte kan sättas före åtgärder för biologisk mångfald. En skogsmark med en försvagad biologisk mångfald är också mer känslig för klimatförändringar. Därför behöver vi göra insatser som möter båda utmaningarna, biologisk mångfald och klimatet.

Sedan rapporten publicerats har en lång rad aktörer utvecklat kunskap och nya perspektiv på vad som behöver göras. Det är bråttom. Insatser behöver göras nu. I detta arbete har EU beslutat sig för att ta en ledande roll. Men också konsumenter, globala företag, organisationer och finansiella institut vill försäkra sig om att skogsråvaran kommer från ett skogsbruk som inte förstärker en negativ klimatpåverkan eller minskar den biologiska mångfalden. Båda utmaningarna behöver hanteras parallellt.

Precis som andra skogsbolag kan Sveaskog se kostnader på grund av högre temperaturer.

Ökade skador vid storm, torka, ökade insektsangrepp, rötskador, svårigheter med grobarhet vid föryngring och fler arter av klövvilt som vandrar längre norrut är exempel. Sveaskog måste klimatanpassa skogen och genomföra åtgärder för en ökad biologisk mångfald. Det finns inga alternativ.

Vi har därför allt att vinna på att göra insatser för att öka skogsmarkens motståndskraft och mångfald. Sveaskogs förhållningssätt och åtgärdsprogram omfattar såväl avsatta naturvårdsområden som den brukade skogen.

I ett första skede har Sveaskog beslutat att under kommande femårsperiod genomföra följande åtgärder:

1 I den brukade skogen ska vi i stor skala och systematiskt arbeta för ökad hänsyn. Vi kommer att utreda hur en begränsning av

storlek på hyggen, utöver de kriterier som Sveaskog i dag följer inom ramen för certifieringen FSC, kan göras för att på bästa sätt bidra till etablering av en grön infrastruktur. Sveaskog ska länka samman landskap av skog i olika åldrar för att öka mångfalden av växter och djur i större sammanhängande mosaik av skogsmiljöer.

Med aktiv naturhänsyn och insatser för att påskynda en återhämtning av skogsmarkens naturvärden ska vi förstärka livsförutsättningarna för utsatta och sårbara arter. Vi vill skapa ett mer varierat skogslandskap. Vi kallar det funktionell naturhänsyn. Med rätt plantval, väl anpassade till plats och marktyp, och med minst 10 procent lövinslag i planterad barrskog ökar vi den växande skogens motståndskraft mot klimatförändringar. Det är insatser som ökar

skogens ekologiska värden och därtill gör den vackrare och mer tillgänglig för friluftslivet.

2 I hela norra Sverige, där Sveaskogs mark sammanfaller med renskötseln, ska vi omsorgsfullt röja och gallra för att gynna renens huvudföda, marklevande lavar. Insatserna ska anpassas till önskemål från samebyarna för att ge god effekt. För att bättre samordna den övergripande planeringen för skogsbruk och renbete vill vi få till stånd en gemensam landskapsplanering i dialog med rennäringen. Med ett nytt webbaserat verktyg, som behöver vidareutvecklas och implementeras tillsammans med rennäringen, kan landskapet åskådliggöras i olika tidshorisonter. Vi eftersträvar ett fungerande mångbruk på Sveaskogs marker.

3 De närmaste fem åren ska ytterligare 100 våtmarker restaureras, varav hälften ska vara större än två hektar. Vatten är en förutsättning

för liv. Tillgången till vatten i skogsmarken har blivit alltmer kritiskt med ett förändrat klimat. Sveaskog har god erfarenhet av att restaurera våtmark. Eftersom våtmarker fungerar som effektiva kolsänkor ger denna åtgärd också stor klimatnytta.

4 Sveaskog ska återställa tio större, sammanhängande rinnande vattendrag. Det kommer att ge stor effekt för arter som behöver rinnande vatten och för att förstärka skogsmarkens ekosystem. Många av skogens rinnande vattendrag har i olika skeden påverkats av andra verksamheter som timmerflottning, kraftutvinning eller vägbyggen och annan exploatering. Ingrepp som medfört en stor negativ påverkan på skogsmarken.

5 I Sveaskogs naturvårdsskogar ska vi särskilt främja skogar med löv och ädellöv, som det i dag finns en stor brist på och som många

skogslevande arter behöver. Nu mer än fördubblar vi Sveaskogs insatser för att återskapa goda ekologiska strukturer och livsförutsättningar.

Vi ska öka gallring av barrträd för att gynna lövträden, översvämna eller bränna skog, skapa mer död ved och genomföra åtgärder så att fler skogsbryn blir solbelysta. Vi kommer också att pröva hyggesfria skogsbruksmetoder i flera av Sveaskogs ekoparker.

6 I nordvästra Sverige planerar Sveaskog att skydda all identifierad kontinuitetsskog över 140 år, cirka 14 000 hektar, som inte redan ingår i bolagets naturvårdsskogar.

Sveaskog harmonierar därmed sitt arbete med EU:s gröna giv och biodiversitetsmål. Det innebär att Sveaskog kommer att bidra till målen om 30 procent skydd, varav 10 procent

formellt skyddad mark. Hittills har Sveaskog haft ett mål om att avsätta 20 procent produktiv skog varav 7 procent i dag är formellt skyddad.

De utmaningar som i dag finns i skogen kräver nya arbetssätt och fördjupade samarbeten. Vi behöver klara hela pusslet, att skydda och stärka den biologiska mångfalden, att vi har skogar som har ett nettoupptag av kol för att klara klimatutmaningen och samtidigt leverera nödvändig råvara till klimatomställningen. Sveaskog kommer därför att söka samarbete med en lång rad aktörer och organisationer. Det arbetet börjar nu.

Fakta. Sveaskog

Ett statligt affärsdrivande aktiebolag och Sveriges största skogsbolag. Bildades 1999, uppdraget är förvaltning och skogsproduktion.

Har sammanlagt fyra miljoner hektar mark, vilket motsvarar ungefär tio procent av Sveriges samlade areal. Cirka tre miljoner hektar är produktiv skog. Det motsvarar 14 procent av den totala arealen produktiv skog i Sverige.

Har mark över hela landet, förutom på Gotland. De största koncentrationerna finns i Norrbottens, Västerbottens, Gävleborgs, Västmanlands och Örebro län, samt de i tre Smålandslänen.

Per Matses, vd Sveaskog

Eva Färnstrand, ordförande Sveaskog

27 ”Stärk medicinsk forskning och utveckling inför nästa hälsokris”

Sverige kan genom medicinsk forskning och utveckling stå bättre rustade vid nästa hälsokris. Det handlar om att säkerställa forskningskompetens, kunna dela hälso- och vårddata samt öka möjligheten att genomföra patientnära studier i vården, skriver 32 företrädare för vård, akademi, företag och intresseorganisationer.

DN. DEBATT 210427

Vård och medicinsk forskning och utveckling står i frontlinjen när det gäller att hantera och bekämpa en pandemi. Stora insatser har gjorts, men det har också blivit tydligt att Sveriges regelverk, sjukvård, hälsodatasystem och relativt små forskningsmiljöer inte är anpassade för dagens globala hälsoutmaningar.

Två aktuella exempel:

En ny studie visar att dödligheten bland covid-19-patienter inom intensivvård i Sverige ökade mellan oktober och december 2020 från cirka 20 procent till 35 procent, trots att sjukvården kontinuerligt vidareutvecklat behandlingsmetoder och trimmat in vård-rutiner. För att förstå orsakerna bakom ökningen och samtidigt utvärdera behandlingar, behöver vårdpersonal och forskare ha snabb

tillgång till komplex patientinformation i realtid ur hälso- och sjukvårdens många it-system, men den möjligheten saknas i dag.

Rådande tolkning av etikprövningslagen i Sverige förhindrar kliniska forskare att utvärdera nya behandlingsmetoder som kan öka överlevnad och minska lidandet för svårt sjuka patienter som av olika skäl inte kan lämna eget samtycke. Tolkningen av lagen gör dessutom att tillvaratagna prover måste kasseras i de fall samtycke från patienten inte kan inhämtas.

Detta är bara två av en mängd exempel på problem. Därför behöver vi nu på ett konstruktivt sätt ta vara på våra erfarenheter, samtidigt som vi identifierar och arbetar bort svagheter i systemen.

Som en del av regeringens samverkansprogram Hälsa och life science har Forska! Sverige,

tillsammans med de 34 organisationerna i Agenda för hälsa och välbefinnande, utrett två frågor:

”Vilken roll spelar medicinsk forskning och utveckling under en kris som pandemin?” samt
”Hur har möjligheten att bedriva och dra nytta av medicinsk forskning och utveckling påverkats av pandemin?”

Som representanter för vård, akademi, företag, professions-, patient- och andra intresseorganisationer, har vi skapat en samlad bild av lärdomar.

Baserat på analysen överlämnar vi på onsdag en ny rapport till regeringen med tio konkreta åtgärdsförslag som vi anser bör prioriteras för att bättre kunna dra nytta av forskning och utveckling inför framtida hälsohot.

Åtgärdsförslagen ryms inom följande fyra områden:

1 Investera i starka och hållbara forskningsmiljöer. Det krävs en bred grundforskning, om vi ska ha en god beredskap för okända hälsohot. Det behövs också satsningar på långsiktiga forsknings- och innovationsprogram och på klinisk forskning.

Vi bör därför öka finansieringen till fri forskning samtidigt som vi identifierar kunskapsluckor. Forskningsinfrastruktur, i form av högteknologiska plattformar som möjliggör avancerade analyser, behöver få en långsiktig finansiering, samt vara samordnad och tillgänglig för vårdpersonal och forskare i hela landet.

2 Möjliggör delning av hälso- och vårddata. För att kunna agera effektivt i hälsokriser krävs nationell samordning av hälso- och vårddata. Patienter såväl som vårdgivare, forskare och företagare måste få bättre möjlighet att bidra till

insamling, användning och delning av data och prover, och det måste ske på ett etiskt, säkert och strukturerat sätt. Detta behov har blivit mycket tydligt under pandemin.

Vi måste därför utveckla en nationell handlingsplan med gemensamma standarder och tydliga juridiska ramverk, så att regionerna kan dela och dra bättre nytta av hälso- och vårddata i krisläge. Det skulle även leda till en ökad kvalitet, jämlikhet och trygghet i vården i ett normalläge.

3 Stärk bemanning och kompetens inom vården. Det finns ingen buffert och när vi hamnar i ett krisläge, vid nya hälsohot, måste forskande personal användas för rutinsjukvård. Det är allvarligt, eftersom dessa personer också behövs för att utföra de tidiga studier som snabbt kan öka kunskapen och ge patienter bästa möjliga vård.

Vi måste därför stärka forskningsuppdraget inom vården. Vi instämmer i Vetenskapsrådets rekommendationer om att kliniskt verksam personal behöver få mer tid att forska samt att det behövs ekonomiska incitament och uppdrag som främjar infrastruktur, kompetensförsörjning och nationell samordning inom klinisk forskning.

4 Underlätta för patientnära studier även i krisläge. Det är av yttersta vikt att under en pågående kris kunna genomföra patientnära studier. Studierna måste komma i gång snabbt så att ny kunskap kan föras vidare och komma till verklig nytta i vården, till exempel genom att patienterna får tillgång till nya potentiellt effektiva behandlingar.

För att detta ska kunna genomföras under kriser krävs det att förutsättningarna för att

rekrytera patienter och bedriva kliniska studier även i normalläge förbättras.

Vi måste införa nationella standarder och effektivisera processen för godkännande av kliniska studier, möjliggöra kliniska studier på distans, underlätta befolkningens deltagande och ge förutsättningar för att snabbt kunna bygga upp register vid kris. Detta kräver bland annat lagändringar.

Mitt i de stora prövningarna har pandemin synliggjort kapaciteten och styrkan hos vårdpersonalen, samtidigt som de har fått slita oerhört hårt. Pandemin har också visat vilken stor tillgång samhället har i form av forskares och företagares förmåga att ställa om och bidra. En plötslig gemensam och farlig utmaning har genererat lösningsinriktade prioriteringar, något vi vill värna även framöver.

Överlag kan man konstatera att det som fungerar bra i vardagen är det som kommer att fungera väl i en krissituation. Därför måste vi stärka forskningen och bibehålla flera arbetssätt och förmågan att samarbeta som utvecklats under pandemin. Då står vi bättre rustade inför nästa hälsohot, samtidigt som vi snabbar på utvecklingen för behandlingar inom andra sjukdomar. Vi kommer att arbeta för att så ska ske, men det kräver finansiering, ändamålsenliga regelverk och stöd från myndigheter.

Detta kräver i sin tur politisk handlingskraft så att vi i Sverige ska kunna dra bättre nytta av forskning och utveckling, både nu och inför nästa hälsohot, och vi ser fram emot en konstruktiv dialog om våra förslag.

Tobias Alfvén, docent och barnläkare, ordförande, Svenska Läkaresällskapet; Anders

Blanck, vd, Lif – de forskande läkemedelsföretagen; Lars I Eriksson, professor och överläkare, Karolinska Institutet, Karolinska Universitetssjukhuset; Mia von Euler, professor, överläkare och dekan, Örebro universitet; Tomer Feffer, vd, Bayer Sverige; Margareta Haag, ordförande, Nätverket mot cancer; Lotta Håkansson, förbundsordförande, Reumatikerförbundet; Eva Tiensuu Janson, professor, överläkare och stf vicerektor medicin & farmaci, Uppsala universitet; Jan-Ingvar Jönsson, rektor, Linköpings universitet; Mats G Karlsson, forsknings- och utbildningschef, Region Örebro län; Ulrika Årehed Kågström, generalsekreterare, Cancerfonden; Göran Larsson, forsknings- och utbildningschef, Region Västerbotten; Lise Lidbäck, förbundsordförande, Neuroförbundet; Ulrika Lindstrand, förbundsordförande, Sveriges Ingenjörer; Kristina Ljungros,

generalsekreterare, Astma- och Allergiförbundet; Thomas Magnusson, förbundsordförande, Diabetesorganisationen i Sverige; Karin Meyer, vd, Apotekarsocieteten; Anna Nilsson Vindefjärd, generalsekreterare, Forska!Sverige; Martin L Olsson, professor, överläkare och prodekan, Medicinska fakulteten, Lunds universitet; Ole Petter Ottersen, rektor, Karolinska Institutet; Erik Petré, förbundsordförande, Naturvetarna; Katrine Riklund, professor, överläkare och prorektor, Umeå universitet; Inger Ros, förbundsordförande, Riksförbundet HjärtLung; Ulrica Sehlstedt, managing partner, Arthur D. Little; Kristina Sparreljung, generalsekreterare, Hjärt-Lungfonden; Sofia Rydgren Stale, ordförande, Sveriges läkarförbund; Carin Svensson, förbundsdirektör, Sveriges farmaceuter; Jakob Tellgren, nordenchef, MSD; Christoph Varenhorst, medicinsk direktör,

Pfizer Sverige; Berkeley Vincent, vd, Janssen Sverige; Ann-Marie Wennberg, professor och sjukhusdirektör, Sahlgrenska universitetssjukhuset; Anne-Lie Öberg, government affairs manager, Nordic, Medtronic

28 ”Sveriges knegare behöver en pension det går att leva på”

Runt om i Sverige kokar pensionsoron, medan frågan göms undan från väljarna i riksdagens pensionsgrupp. Men systemet måste reformeras. Vi föreslår ett reformerat pensionssystem med grundpension, knegarpension, höjd pensionsavsättning och höjda inbetalningar, skriver företrädare för Byggnads och Katalys.

DN. DEBATT 210428

Det svenska pensionssystemet ger för låga pensioner. När ATP avskaffades och det nuvarande pensionssystemet infördes utlovades en allmän pension på cirka 60 procent av slutlönen. På grund av en ökad livslängd får de allra flesta inte ut så mycket av den allmänna pensionen. Den som är född 1953 får ungefär 45 procent av sin slutlön i allmän pension, och värre kommer det att bli för varje årskull (Forena, 2021). Den genomsnittliga allmänna pensionen är 13 200 kronor. För kvinnor är den endast 11 800 kronor. Över 300 000 äldre riskerar ett liv i fattigdom (SPF Seniorerna, 2018). Det är inte konstigt att 56 procent av svenskarna är oroliga för att få en låg pension (Byggnads och Katalys, 2021).

Utöver att pensionsnivåerna generellt är låga, påverkas den för individen av frånvaro från arbetsmarknaden i form av sjukdom, arbetslöshet och föräldraledighet. Den som blir sjuk eller får en trasig kropp på grund av jobbet får välja mellan att prövas mot jobb på hela arbetsmarknaden eller att gå i pension tidigare och få lägre pension som följd. Skillnaden i pension mellan den som arbetat hela livet till låg lön och den som inte arbetat är för liten. Även för den som faktiskt orkar arbeta efter 65 kan effekten i pensionskuvertet för den med låg inkomst bli mycket liten av ett extra år i arbete.

Sverige har ett pensionssystem som är hållbart för statsfinanserna men ohållbart för individerna. Det måste förändras. Pensionssystemet måste vara att lita på även för medborgarna.

I rapporten ”Knegarpension – en pension att leva på”, som släpps i dag, presenterar vi, fackförbundet Byggnads och idéinstitutet Katalys, ett förslag på ett i grunden reformerat pensionssystem som ger mer i plånboken för alla inkomsttagare men med särskilt fokus på låginkomsttagare. Systemet bygger på följande fyra reformer:

1 Grundpension. För att skapa ett system där det lönar sig att arbeta, även på jobb med låga löner, föreslår vi att garantipensionen byts ut mot en grundpension. Dagens garantipension är ett tillägg för dem med låg inkomstpension och finns till för att säkra en lägsta mininivå i den allmänna pensionen.

Garantipensionen illustreras i diagrammet här ovan, där en låg inkomstpension fylls ut med garantipension. I diagrammet syns även

regeringens särskilda pensionstillägg för 2021. Utformningen av garantipensionen, vilket också syns i diagrammet, gör att en höjd pensionsavgift eller ett extra år i arbete kan ge en väldigt liten skillnad i pensionskuvertet för den som i dag har garantipension.

Som ersättning för garantipensionen föreslår vi grundpensionen, en gemensam pott som är lika stor för alla inom samma åldersgrupp och som blir en bottenplatta för den allmänna pensionen. Vid varje pensionsinbetalning går en viss del till grundpensionen och en större del till den individuella inkomstpensionen. Förslaget illustreras schematiskt i diagrammet. Även små inkomster kommer att vara relevanta för pensionen, så individen tjänar alltid på att arbeta mer eller att inbetalningarna till pensionssystemet höjs.

Utöver det ökade respektavståndet (skillnaden i pension mellan den som arbetat mycket litet eller inte alls och den som arbetat heltid i fyrtio år i ett låglöneyrke) ger förslaget även en höjd pension på i snitt 500 kronor per månad. En ny grundpension kostar cirka 35 miljarder per år och finansieras genom att dagens pensionsinbetalningar över taket på 7,5 inkomstbasbelopp går till pensionssystemet i stället för statskassan. Systemet ersätter dagens garantipension och kommer delvis att kunna finansieras med dagens garantipensionssystem, vilket gör att den reella reformkostnaden blir lägre än 35 miljarder per år.

2 Höjda pensionsinbetalningar.

Pensionsinbetalningarna ska öka från 18,5 procent till 20 procent. Det ger ökade inbetalningar till pensionssystemet på drygt 28 miljarder kronor per år. För att inte påverka

löneutrymmet negativt föreslår vi att höjningen tas från den allmänna löneavgiften i socialförsäkringen. En höjd inbetalning i det föreslagna systemet ger 600 till 800 kronor i månaden i ökad pension för den breda massan av löntagare.

3 Höjd pensionsavsättning vid ofrivillig frånvaro från aktivt arbete. Frånvaro från aktivt arbete vid sjukdom, arbetslöshet och föräldraskap ska ge 100 procent i pensionsavsättning, det vill säga en pensionsavsättning baserat på lönen den yrkesverksamma skulle ha haft i stället för den ersättning personen får. Enligt våra beräkningar kommer det att innebära en total kostnadshöjning för staten på ungefär 13 miljarder.

4 Förändrad arbetsprövning för äldre. Arbetare med tunga jobb klarar sällan av att jobba till

riktåldern, än mindre las-pensionsåldern. Det påverkar storleken på deras pension. Den som blir utsliten eller sjuk av jobbet ska kunna lämna arbetsmarknaden, men ändå inte förlora på det i pensionskuvertet.

Bedömning av arbetsförmåga ska göras för den som blir sjuk eller har arbetat sönder kroppen, men arbetsprövningen för den som fyllt 61 år ska endast göras mot individens arbetsgivare. För den som är arbetslös ska arbetsprövningen i stället göras mot individens yrke. Ett liknande förslag har lagts i utredningen ”En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering” (SOU 2020:6).

Tillsammans med förslaget att pensionsrätter ska beräknas på lönenivån innan sjukskrivning, i stället för sjukpenningnivån, blir det här förslaget en knegarpension – vilket blir en

svensk mer kraftfull version av den danska omtalade "Arne-pensionen". Knegarpensionen är en möjlighet för den som slitit ett helt arbetsliv, med trasig kropp som följd, att slippa gå i pension i förtid, utan i stället kunna vara sjukskriven fram till riktåldern och slippa dagens dubbelbestraffning i pensionssystemet.

Bruttokostnaderna för de olika reformerna, förutom knegarpensionen, uppgår uppskattningsvis till ungefär 76 miljarder kronor. Reformerna gör därutöver att behovet för garantipensionen minskar, i budgetpropositionen 2021 budgeterad till en kostnad på 14 miljarder kronor. Utöver det beräknas den förändrade arbetsprövningen i knegarpensionen att kosta minst 300 miljoner kronor. De reformer som inte finansieras med ökade inbetalningar ska finansieras med en enhetlig kapitalbeskattning innefattande

reformer av beskattningen av fåmansbolag och fastighetsskatt.

Det förslag på pensionsreform som vi presenterar i dag kommer att öka den allmänna pensionen för alla, men mest för dem som är låg- och medelinkomsttagare. Förslaget ökar respektavståndet mellan dem som har arbetat hela livet med låg lön och dem som har arbetat lite eller inte alls. Exempelvis kommer en undersköterska som jobbar 80 procent hela sitt liv, med en lön på 24 100 kronor att få en ökning av den allmänna pensionen med 1 000 kronor mer i allmän pension, jämfört med nuvarande pension. En civilingenjör med en lön på 61 300 kronor, som jobbat heltid hela livet förutom tre år på halvtid, kommer att få en ökning av den allmänna pensionen med 700 kronor. Förslaget kommer även att minska

behovet av garantipension, då fler kommer att tjäna in till en pension som går att leva på.

Runt om i Sverige kokar pensionsoron, medan frågan göms från väljarna i riksdagens pensionsgrupp. Pensionen måste upp på dagordningen och systemet måste reformeras. Med en grundpension, knegarpension, höjd pensionsavsättning och höjda inbetalningar ser vi att Sverige får ett pensionssystem som är hållbart både för staten och individerna. Vårt förslag på en pensionsreform inom ramen för nuvarande pensionssystem ger fler människor i vårt land en pension att leva på.

Fakta. Förslaget

Slutrapporten i Byggnads och Katalys pensionsutredning presenteras i dag,

”Knegarpension – en pension att leva på” och finns att läsa på www.byggnads.se

Johan Lindholm, ordförande Byggnads

Daniel Suhonen, chef tankesmedjan Katalys

Balder Bergström, nationalekonom,
rapportförfattare

Lisa Gemmel, utredare på tankesmedjan
Katalys, rapportförfattare

Vilgot Österlund, statistiker, rapportförfattare

Några närliggande artiklar som kommer att visas i nästa sammanställning

24 M-ledaren vill att regeringen agerar efter partisamtalen

Regeringen presenterar fyra nya förslag till straffskärpningar för kvinnofridskränkning. Nu säger flera partiledare att arbetet inte får stanna vid samtal.

– Förslagen finns på bordet och nu måste regeringen fatta beslut och genomföra saker, säger Moderaternas partiledare Ulf KristerSSon.

– Jag är rädd att sådana här samtal bara är samtal, min erfarenhet är dålig av dem. Förslagen finns på bordet och nu måste regeringen fatta beslut och genomföra saker. Kan de här samtalen underlätta för regeringen så är det bra. Men de måste komma till skott.

Det säger Moderaternas partiledare Ulf KristerSSon till DN efter fredagens partisamtal om mäns våld mot kvinnor, mellan riksdagspartiernas ledare och jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP), justitieminister Morgan Johansson (S) och inrikesminister Mikael Damberg (S).

Ulf KristerSSon menar att samtalen endast innehöll information från myndigheter och organisationer.

Han får medhåll av Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson som beklagar att

det inte fanns tid under mötet för faktiska diskussioner mellan partiledarna.

Märta Stenevi säger till DN att samtalet handlade just om att partiledarna skulle få en lägesbild av situationen från myndigheter och organisationer.

– Jag kan ju bara beklaga om det har funnits en förväntan på något annat än det vi bjöd in till. Så vi får diskutera vidare i andra sammanhang och andra forum. Det finns det andra ytor för, säger hon.

Jämställdhetsministern säger att hon är glad över att alla partier prioriterade att delta i samtalen.

– Det är en viktig signal till de myndigheter och civilsamhälle som var där om att det här är en fråga som inte måste handla om partipolitisk

pajkastning utan där vi kan hitta en enighet, säger Märta Stenevi.

Efter partisamtalen presenterade regeringen vid en presskonferens fyra nya förslag på straffskärpningar för kvinnofridskränkning.

Bland annat vill regeringen göra fotboja till en möjlig förstahandsåtgärd vid utvidgat kontaktförbud, och man vill göra det lättare att ge mannen kontaktförbud gällande gemensam bostad.

– Det här är bara en del i ett större åtgärdsprogram som vi behöver gå fram med. Vi är inne i en process där vi nu scannar av vilka ytterligare förslag vi behöver ta fram, och då behöver man en bred ansats. Men här är vi i början av processen, säger justitieminister Morgan Johansson.

Under pressträffen menade Morgan Johansson att regeringen också vill ta ett helhetsgrepp kring att skydda barn från att behöva träffa en pappa som är gärningsman i ett brott mot mamman.

– Har en man utsatt sitt barn, fru eller sambo för så allvarligt våld att kvinna och barn behöver leva i skyddat boende är frågan om han inte har försuttit sin chans som pappa.

– Jag är beredd att skruva åt lagstiftningen för att öka skyddet där. Det är en sådan översyn vi - behöver, säger Morgan Johansson.

Centerledaren Annie Lööf, som var först av partiledarna att i sociala medier reagera på den senaste tidens misstänkta mord, säger i ett uttalande till DN att partisamtalen åter gjorde det tydligt hur akut frågan är, och att det finns

en bred samsyn bland partierna om många förslag.

”Nu måste vi se resultat, det får inte stanna vid dessa samtal och då krävs handling och att prestige läggs åt sidan. Regeringen måste omgående gå fram med dessa konkreta förslag som det finns brett stöd för så att vi ökar tryggheten för alla kvinnor och barn på riktigt. Mindre prestige och mer verkstad krävs nu,” skriver Centerledaren Annie Lööf.

Ulf Kristersson säger att det är välkommet att regeringen nu tar tillvara på flera förslag om skärpta straff.

Men han menar att dessa åtgärder inte räcker.

– En sak som fattas är obligatorisk häktning, där man omedelbart kan häkta en person för ett så här grovt brott, säger Moderatledaren Ulf Kristersson.

Evelyn Jones evelyn.jones@dn.se

Fakta. Partiernas förslag

Det finns en bred samsyn i vissa sakfrågor: Höja minimistraflet för grov kvinnofridskränkning till ett år, möjlighet till fotboja vid första kontaktförbudet och höjt straff vid överträdelse av kontaktförbud.

Här är partiernas viktigaste förslag som de tog med sig till fredagens samtal med regeringen om mäns våld mot kvinnor:

Moderaterna: Vill se obligatorisk häktning för brott med minimistraff på ett år.

Liberalerna: Vill se utökat förebyggande arbete och haverikommission för varje enskilt fall av dödligt våld.

Vänsterpartiet: Vill göra det lättare för kvinnor att lämna en våldsam relation, till exempel genom att det ska bli lättare att få bostad. Är för straffskärpningar men lyfter det förebyggande arbetet.

Kristdemokraterna: Vill att gemensam vårdnad inte ska utdömas då det finns en våldsdöm, att en särskild reglering av hedersbrott införs, samt att medlen utökas till kvinnojourerna.

Centerpartiet: Vill se kriminalisering av kontrollerande beteende och mer resurser till berörda myndigheter och organisationer.

Sverigedemokraterna: Vill se att upprepade trakasserier och våld mot kvinnor ska kunna leda till fängelse på obestämd tid, så kallad förvaringsdom.

25 SD: Bara medborgare ska kunna få barnbidrag

Personer som bor i Sverige men inte är medborgare ska nekas barnbidrag, garantipension och en rad andra ersättningar, enligt ett nytt förslag från Sverigedemokraterna. Det kommer att ha högsta prioritet för SD i regeringsförhandlingar inför valet.

– Jag ser det som avgörande för integrationen, säger Jimmie Åkesson.

Sverigedemokraterna förbereder sig för en ny roll efter nästa val. Partiet hoppas på ett maktskifte där man ingår i det parlamentariska underlaget för en M-ledd regering. Både Moderaterna och Kristdemokraterna har öppnat för samarbete. Med sikte på kommande förhandlingar trimmar SD partiorganisationen och utarbetar konkreta reformförslag.

DN har tagit del av ett sådant förslag som kommer att presenteras inom kort. Det handlar om långtgående och omfattande förändringar i socialförsäkringssystemet. Ersättningar som är baserade på att man är bosatt i Sverige ska endast gå till svenska medborgare och andra EU-medborgare. Det handlar bland annat om föräldrapenning, barnbidrag och garantipension. Det stora antalet människor som kommit till Sverige på flykt undan krig och förtryck och lever här med tillfälliga eller

permanenta uppehållstillstånd skulle alltså inte få tillgång till ersättningarna.

– För oss är den här reformen avgörande på många sätt. Vi måste komma vidare med en kravbaserad integrationspolitik, säger Jimmie Åkesson.

Reformen beskrivs i en 32-sidig rapport som SD har tagit fram med hjälp av riksdagens utredningstjänst. Där pekas ”en uppvärdering av medborgarskapet” ut som det främsta syftet.

– Medborgarskapet ska bli något eftersträvarsvärt som innebär att man får förmåner. En sporre för människor som har ett ärligt uppsåt att bli en del av det svenska samhället, säger Jimmie Åkesson.

Ett annat syfte är att göra Sverige mindre attraktivt för migranter. Enligt beräkningarna i rapporten kan invandringen minska med upp

till 10 000 individer på årsbasis. Studier av liknande reformer i Danmark anförts som stöd för det.

– Om man skruvar åt vår generösa välfärd så borde det rimligen bli mindre intressant att flytta till Sverige, säger Jimmie Åkesson som också ser ökad återvandring som en möjlig effekt.

Ett annat syfte är att spara pengar. Totalt skulle reformen sänka statens utgifter med mellan 7 och 8 miljarder kronor årligen, enligt kalkylerna i rapporten. Den största besparingen skulle göras på barnbidraget, cirka 3 miljarder. Som en jämförelse var anslaget till barnbidrag nästan 34 miljarder kronor i statsbudgeten för 2021.

SD hoppas också att reformen ska öka drivkraften till att skaffa jobb. Men många av dem som skulle få sina ersättningar indragna

har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är många gånger högre bland utrikes än bland inrikes födda. Risken är att kostnaderna bara flyttas från staten till kommunerna om försörjningsstöd är enda alternativet. SD flaggar också i rapporten för att staten kan behöva kompensera kommunerna för detta.

Finns det inte risk att människor hamnar i misär med en sådan här åtstramning?

– Jag är övertygad om att det är fullt möjligt för de allra flesta människor i vårt land att ta sig in på arbetsmarknaden om man vill. Och det blir ju inte omöjligt att leva i Sverige även om man inte kvalificerar sig för medborgarskap. Men det blir inte lika lukrativt, säger Jimmie Åkesson.

SD beskriver sin rapport som ett ramverk för en kommande utredning. Den är också ett steg i en process där SD rustar sig för ett ökat inflytande.

– Det här är ett sätt för oss att fördjupa vår politik men det är också ett ingångsvärde inför en förhandling. Att vi måste gå i den här riktningen tror jag är fullt möjligt att komma överens med Moderaterna och Kristdemokraterna om, säger Jimmie Åkesson.

Moderaterna vill också strama åt bidrag och ersättningar till migranter men deras förslag är inte lika långtgående. Ett maxtak för hur stora sammanlagda bidrag ett hushåll kan få är ett M-krav, liksom att nyanlända stegvis ska kvalificera sig till välfärdssystemen.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Förslaget

Kraven för medborgarskap är bland annat att man har permanent uppehållstillstånd eller har levt i Sverige i minst fem år. Skulder och brottslighet kontrolleras.

Sedan 2016 har tillfälliga uppehållstillstånd varit huvudregeln för flyktinginvandrare.

SD:s reformförslag om att endast svenska medborgare och EU-medborgare ska kunna ta del av bosättningsbaserade ersättningar inkluderar följande: barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, garantipension, efterlevandestöd, äldre försörjningsstöd, bostadstillägg för pensionärer, garantiersättning i sjukersättningen och garantiersättningen i aktivitetsersättningen.

Arbetsbaserade ersättningar (grundade på intjänad inkomst), som a-kassa, inkluderas inte i SD-förslaget.

26

Covidpatienters rehabilitering går över förväntan

Många har synliga skador på hjärnan med minnesförlust och koncentrationssvårigheter.

En del lider av extrem trötthet, ångest och störd sömn.

Det handlar om patienter som har varit svårt sjuka i covid-19.

– Men vi ser ändå en tydlig förbättringstendens hos den här gruppen, säger Wolfram Antepohl som är chef för rehabiliteringsmedicinska kliniken i Linköping.

För ett år sedan drabbades 26-årige Torkel Blohmé av svår covid-19.

Han åkte in akut till Karolinska universitetssjukhuset i Solna där han fick behandling med syrgas och blodförtunnande läkemedel på grund av risken för blodproppar.

När vi träffade honom i mitten av april, några veckor efter att han skrivits ut, berättade han om en extrem trötthet. Bara av ansträngningen att ta en dusch, eller tömma diskmaskinen, behövde han vila minst en halvtimme efteråt.

Lungorna hade tagit stryk. Det kom ett väsande ljud när han gäspade eller andades djupt, och

han var orolig för att skadorna skulle bli bestående.

Nu har det gått ett år sedan han skrevs ut och vi träffar honom på Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm dit han cyklar varje dag från hemmet på Lidingö.

– Det har gått bra, säger han när han kommer ut från en av tegelbyggnaderna och berättar hur tufft året som gått varit.

– Jo, det har varit ganska körigt faktiskt. Jag gick ju ändå från att vara väldigt sjuk till att klara av att ta en kandidatexamen några månader senare, säger han litet skämtsamt och låser upp sin cykel som han har parkerat en bit bort.

Cykeln har varit hans främsta rehabiliteringsredskap. Men det har inte varit någon dans på rosor, säger han.

– När vi träffades för ett år sedan hade jag ju sådana problem med andningen att jag blev andfådd bara av att prata med er, säger han.

Torkel Blohmé är långt ifrån ensam om en segdragen kamp för att komma tillbaka efter svår covid-19. På rehabiliteringsmedicinska kliniken vid universitetssjukhuset i Linköping har man följt upp över 400 patienter som varit inlagda för covid-19 i den första vågen i Östergötland, fyra månader efter att de skrivits ut.

– Nästan hälften av dessa patienter hade vid uppföljningen tydliga problem i sin dagliga livsföring, säger Wolfram Antepohl som är verksamhetschef vid kliniken.

De vanligaste problemen som den här gruppen patienter uppvisar rör olika former av kognitiva svårigheter.

Det kan handla om problem med minnet, framför allt när- och arbetsminnet, vilket gör att de kan ha svårt med simultankapacitet och att hålla många bollar i luften samtidigt.

Andra vanligt förekommande kognitiva svårigheter är koncentrationssvårigheter och det som kallas för hjärntrötthet.

– Vi ser att många bara orkar vara kognitivt aktiva under en kortare period innan de måste vila hjärnan, säger Wolfram Antepohl.

För att illustrera hur hjärnan kan se ut hos en patient visar han en bild som föreställer hjärnan hos en 55-årig man som vårdades på intensivvårdsavdelning under flera veckor, våren 2020.

På bilden, som är tagen med magnetkamera ett halvår efter insjuknandet, ser man tydliga ljusa

fläckar som beror på skador eller ärr i nervvävnaden.

När 55-åringen skrevs ut hade han förlamningar i armar och ben. Men han hade också påverkan på organsystem som lungor och njurar. Runt midsommar kunde han ta några enstaka steg på egen hand inomhus.

– Han har gjort tydliga framsteg, framför allt när det gäller de motoriska funktionerna i armar och ben, säger Wolfram Antepohl.

I dag klarar han att gå längre sträckor utomhus, även om han använder stavar som stöd och behöver vila med jämna mellanrum.

Läkarna vet inte säkert vad som har orsakat de skador som är så tydligt framträdande på bilden.

Tvåa på listan över svårigheter som tidigare covid-19-patienter uppvisar är en extrem fysisk trötthet.

Det beror ofta på att lungorna och hjärtats muskler är försvagade efter sängliggandet och att patienten inte klarar att syresätta och transportera blodet som vanligt.

Nervkopplingarna kan också vara skadade på ett sätt som gör att musklerna inte får de impulser som de brukar.

Det är något som bekräftas av specialistsjuksköterskorna Eva Åkerman och Ulla Leijonhufvud på Karolinska universitetssjukhuset i Solna.

De håller digitala möten med patienter som drabbats av svår covid-19, tre månader efter att de har skrivits ut från intensivvården.

Under den första vågen som inträffade förra året hade de digitala möten med omkring 269 patienter.

Hur många de haft från den andra vågen, som kom senare under hösten, har de inga exakta siffror på men gissar att det rört sig om ett femtiotal hittills.

Problemen som patienterna haft har sett lite olika ut.

– Men det vanligaste som vi har sett är som sagt problem med andningen som gör att man kan ha stora problem bara av att gå upp för en trappa, säger Ulla Leijonhufvud som är intensivvårdsjuksköterska.

Ett annat vanligt problem är sömnstörningar som i sig kan bidra till den fysiska tröttheten, och som ofta hänger ihop med att patienten legat nedsövd och inte har upplevt dag och natt.

Det gör att dygnsrytmen kan vara störd.

– Många säger att de somnar, men att de sedan vaknar ganska snart av ångest och kanske av att inte få luft. Andra berättar att de vaknar av konstiga eller otäcka drömmar, säger Eva Åkerman som är omvårdnadsansvarig för intensivvården på Karolinska.

De patienter som legat i respirator och blivit sövda har ofta fått starka läkemedel intravenöst.

– Det i kombination med att de har varit allvarligt sjuka kan framkalla upplevelser som kan upplevas som väldigt obehagliga, säger Eva Åkerman och berättar om patienter som haft vanföreställningar om att de har skadat någon, eller att de själva blivit utsatta för hot eller våld.

Utmaningen med just den här kategorin patienter är att det ofta rör sig om en

kombination av svårigheter, enligt Wolfram Antepohl.

Den som har drabbats av en stroke kanske samtidigt har en lungskada att handskas med, plus kognitiva svårigheter med hjärntrötthet samt extrem fysisk trötthet ovanpå allt annat.

Det gör att man ofta kopplar in ett team bestående av fysioterapeut, psykolog, läkare och kanske även en arbetsterapeut för att de tillsammans med patienten ska kunna utforma ett individuellt program som tränar flera olika funktioner.

Ett första steg kan vara att berätta för närstående, vänner och kollegor varför man fungerar som man gör just nu.

Sedan kan det vara viktigt att försöka komma tillbaka i en dygnsrytm som ger en bra sömn

och bättre förutsättningar för att kunna fungera på flera plan samtidigt.

Därför är fysisk aktivitet en viktig komponent i träningen. Det är också direkt gynnsamt för nervsystemet och de kognitiva funktionerna, inte minst eftersom det leder till en ökad cirkulation i hjärnan.

– Fysisk aktivitet kan också ge en naturlig trötthet som underlättar för den som försöker hitta tillbaka till en fungerande dygnsrytm, säger Wolfram Antepohl.

För många handlar det sedan om att arbeta med olika övningsprogram för att träna till exempel arbetsminne och simultankapacitet.

– Behandlingen är ofta densamma som vid andra former av hjärnskador. Mycket handlar om kognitiv träning eftersom hjärnan fungerar

som andra organ, om du tränar en funktion så blir du bättre på den, säger Wolfram Antepohl.

Samtidigt håller han upp ett varnande finger för risken att gå fram för snabbt med träningen, särskilt i de fall som handlar om hjärntrötthet.

– Därför är det viktigt att man inte övertränar, utan respekterar sina gränser men försöker vidga dem långsamt.

När vi frågar Torkel Blohmé vad han har haft för utmaningar så säger han att det i stort sett bara har handlat om fysisk trötthet och andningssvårigheter.

– När vi träffades förra våren levde jag som en pensionär. Om jag gick hundra meter utanför huset så blev jag helt slut, säger han och berättar att han successivt utökade sträckan.

Efter några veckor gick han tvåhundra meter och efter ytterligare en tid började han ta cykeln till Kungliga Tekniska högskolan där han nu arbetar med en masterexamen som han hoppas vara klar med om lite mer än ett år.

– Allt som allt tog det mig cirka fyra månader att komma till mitt nuvarande tillstånd, säger han.

När han i slutet av förra året gjorde en spirometri för att mäta lungornas kapacitet visade det sig att hans lungkapacitet ligger över genomsnittet för hans ålder.

Han fick samtidigt veta att han inte riktigt tömmer lungorna på all luft när han andas ut. Så han fick en snabbverkande astmamedicin som ska hjälpa till att vidga lungorna.

– Det är mycket med plugget just nu och jag kan bli trött. Men jag är i gång och cyklar varje dag.

Jag lyfter skrot och promenerar med hunden. Så jag får säga att det ändå har gått väldigt bra.

På rehabiliteringsmedicinska kliniken i Linköping möter man hela tiden patienter som har stora problem med andningen.

– När de skrivs ut ser det ofta ut som kriget i deras lungor, det har vi sett i röntgenundersökningar, säger Wolfram Antepohl.

Det har funnits en stark oro att de ska få en kvarstående påverkan på andningsfunktionen.

– Men även om många klagar på att det är svårt andas så ger den kliniska bilden ett gott hopp om att de allra flesta kommer att bli bra. Vi ser en tydlig förbättringstendens, säger Wolfram Antepohl.

Hur resultatet av rehabiliteringen för den här relativt nya patientgruppen kommer att se ut längre fram är det dock ingen som vet.

– Men hittills är bilden att de flesta förbättras betydligt. Det gör att vi i grunden är positiva, med rätt rehabilitering och tid så ser det ut att kunna bli bra, säger Wolfram Antepohl.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Vanligast skador och rehabiliteringen efter svår covid-19

1 Överst på listan över vanliga skador är kognitiva störningar, till exempel koncentrations- och minnessvårigheter. Hit räknas även det som kallas hjärntrötthet.

2 Tvåa kommer en extrem fysisk trötthet som ofta hör ihop med att lungorna har nedsatt funktion och att hjärtat inte klarar att syresätta blodet. Musklerna är ofta även försvagade.

3 Trea på listan finns andningsbesvär. Det hör ihop med att covid-19 ofta drabbar lungvävnaden svårt.

Efter en utredning kan ett rehabiliteringsteam sätta ihop ett program som tränar respektive färdighet som patienten har svårt med, på en lagom nivå.

Mycket handlar om att ge patienten kunskap om och förståelse för vad som kan ha hänt med hjärnan och kroppen och hur man måste anpassa vardagen efter det.

Först behöver man sätta gränsen för vad man klarar av för att sedan långsamt kunna utvidga den. Det är en balansgång mellan att inte ge

efter och bara ligga kvar i sängen, och att utmana sig på en nivå som man klarar och mår bra av.

Till en början kan träningen handla om basala saker som att röra sig i lägenheten, mellan sängen och toan, för att sedan kanske börja ta trappen till övervåningen.

Källa: Rehabiliteringsmedicinska kliniken vid Universitetssjukhuset i Linköping

26

”Klimatomställningen kan vara chocken som behövs i systemet”

EU står inför svindlande investeringar i ny energi och grön omställning om medlemsländerna ska ha en chans att nå klimatmålen.

Thomas Östros, vicepresident för Europeiska investeringsbanken, ser ljus på framtiden.

– För första gången på länge känner jag hopp. Kanske är hela den här klimatomställningen en sådan extern chock som behövs i systemet för att få i gång lite mer av framtidsinvesteringar.

Europeiska investeringsbanken, EIB, var under sex decennier EU:s fossilbank. De allra första lånen togs ut av ett sicilianskt oljeraffinaderi och ett kolkraftprojekt i Kalabrien på 1950-talet. Med investeringar i motorvägar, kraftverk och gasledningar över hela kontinenten fortsatte bankens historia i samma spår.

Fram tills nu. Nu ska EIB bli EU:s klimatbank, förklarar Thomas Östros.

– År 2025 ska hälften av våra investeringar vara direkt klimatrelaterade. Men alla lån ska vara kompatibla med Parisavtalet. Vi kommer inte att investera i gas, olja eller den typen av koldioxidbaserade energikällor, och vi kommer inte att investera i ny expansion i flygplatser.

Thomas Östros var minister i Göran Perssons regeringar under mer än tio år, därefter socialdemokratisk riksdagsledamot och senare chef på Bankföreningen och direktör inom Internationella valutafonden.

EIB:s vicepresident blev han alldeles innan pandemin bröt ut. En tragedi för många, säger Thomas Östros. Men han ser ljus på den ekonomiska återhämtningen och framtiden efter pandemin.

– Återhämtningen kommer att gå snabbare än vad många tror, och jag tror vi kan se en effekt

redan i slutet av sommaren. Det kommer gå väldigt starkt i USA. Det kommer gå snabbt upp i Nordeuropa, och Kina kan också gå starkt. Risken är att vi får se ett Europa i två hastigheter, att delar av Europa går snabbt uppåt medan andra delar får en längre period av svårigheter. Det kan bli en utmaning, säger han.

Har den svenska regeringen hamnat rätt med sina ekonomiska insatser?

– Regeringen har gjort väldigt bra ifrån sig och satsade ordentligt när det behövdes. Det finns utrymme att göra mer, är min bedömning.

USA spenderar betydligt mer än Europa och väntas återhämta sig snabbt. Kan man lära något av det?

– Jag tycker man kan hämta inspiration från USA, och vara beredd att ta till kraftiga åtgärder även när man har sett en vändning uppåt i

ekonomin. Det är klokt. Men sedan kommer en tid när vi behöver strama åt.

Den trend som gör Thomas Östros optimistisk om framtiden också bortom den kortsiktiga återhämtningen är just klimatomställningen.

– För första gången på länge känner jag hopp. När jag var på IMF var det mycket diskussion om hur vi hade kommit in i en period med låg tillväxt och väldigt låga räntor. Vi har länge haft ett överskott på sparande och ett underskott på investeringar i världen. Kanske är hela den här klimatomställningen en sådan extern chock som som behövs i systemet för att få i gång lite mer av framtidsinvesteringar.

Som ansvarig för EIB:s utlåning inom energi var det Thomas Östros som undertecknade den svenska batteritillverkaren Northvolts senaste miljardlån från EIB.

– Northvolt är ett väldigt viktigt och intressant exempel. Det visar att EIB kan gå in i riskfyllda projekt och öppna upp för andra. Vi har finansiella muskler. Nilar är ett annat exempel, de har en liten fabrik i Gävle där de bygger stationära batterier för till exempel hushåll. Sverige har verkligen visat framfötterna inom batterier.

Förra året gick 40 procent av bankens investeringar, ungefär 240 miljarder kronor, till klimatrelaterade satsningar. Av de 20 miljarder som satsades i Sverige under förra året var 14 miljarder klimatrelaterade. Resten gick bland annat till att bygga skolor.

– Vi är ju kända som en gammal infrastrukturbank. I Sverige har vi haft Öresundsbron och sådant, men nu är vi med på många olika håll och mer i små- och medelstora

företag. Vi investerar mer i energi. Det är väldigt radikalt.

Men EIB, som ägs och styrs av EU:s medlemsländer, har fått kritik för att omställningen har kommit för sent och går långsamt.

– Vi gör en förändring. Men det är klart att vi har investerat i annat genom åren som måste slutföras. Vi kan inte bryta kontrakt.

EIB:s gröna omställning sammanfaller också med ett trendbrott både inom näringslivet och på de privata finansmarknaderna. Fler banker har börjat se att klimatfrågan berör deras affärer på djupet. Dessutom arbetar tillsynsmyndigheter och centralbanker som ECB och Riksbanken mer med klimatrisker.

– Det är något nytt i luften. Vi ser en ganska kraftfull förändring på finansmarknaderna.

Man ser att det finns en risk att man ska sitta med strandade tillgångar med fossila investeringar som plötsligt blir värdelösa. Jag tror att kapitalmarknaderna kan bli en motor för omställningen.

Samtidigt jagar industrin grön teknik och investeringar för att minska utsläppen.

– Sverige framstår som ledande, med traditionell industri som tar täten i att göra radikala förändringar. Det kommer också att hända i europeisk och i amerikansk industri. Också vartefter tvingas det fram i kinesisk industri. Om man ska vara konkurrenskraftig om tio år, då måste man ställa om nu. Klimatfrågan kommer att vara den mest dominerande kraften vi har för modernisering av industrin.

Bland världens ekonomiska stormakter sker nu något som liknar en kapplöpning inom flera framtidsindustrier. USA:s president Joe Biden har lagt fram ett stort reformpaket med tusentals miljarder i satsningar på infrastruktur, grön energi och klimatvänlig amerikansk industri. Dessutom vill Biden satsa på high tech-industri som microchipstillverkning.

Även inom EU förbereds nya politiska program för att ge stöd åt omställning i näringslivet.

– Det var en period då vi sa att staten inte skulle göra någonting. Jag tycker man är på rätt väg nu, när man går mer i klinch med industrin och pratar om vad man kan göra och hjälpas åt med. ”Håll dig i från”-perioden är nog slut nu. Det måste finnas resurser där så att det ger effekt.

Den globala trenden verkar peka mot en form av industriell självhushållning. Strategisk

autonomi, kallas det ibland inom EU. Thomas Östros varnar för protektionism och subventionspolitik.

– Jag är gammal handelsminister, så jag är allergisk mot allting som luktar protektionism. Jag hoppas att det inte blir det som är temat för EU:s strategiska autonomi. Men om det handlar om att bedriva en aktiv politik för att stimulera industriell utveckling så är jag positiv.

Var går gränsen mellan att stimulera och subventionera?

– Man ska föra en aktiv industripolitik, men man ska undvika att subventionera industrin. Inom Europa har vi väldigt bra regler för vad vi får göra. Vi får delta i forskning och utveckling, men inte rent subventionera den industriella verksamheten.

– Då är det mycket bättre att ha en institution som EIB, som ger affärsmässiga lån. Vi ska satsa på att vara konkurrenskraftiga. Sverige har visat hur man kan göra det, hur man kan bevara en stark industri tack vare otroligt stark strukturomvandling, och inte tack vare subventioner.

Europas ekonomi, säger Thomas Östros, har en stark kraft framåt.

– Jag är ganska optimistisk om uppgången. Om vi dessutom får en investeringsuppgång på grund av klimatkrisen, så kanske det är precis vad vi behöver makroekonomiskt.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Europeiska investeringsbanken (EIB)

EIB är EU:s finansieringsinstitut som beviljar lån och garantier till projekt som gynnar unionen. Investeringsbanken lånar upp kapital på kapitalmarknaderna som den sedan lånar ut till förmånliga villkor för att finansiera projekt som är betydelsefulla för unionen.

EIB ägs av unionens medlemsstater och styrs genom ett råd bestående av en minister från varje medlemsstat.

Fakta. Thomas Östros

Född 1965 och utbildad nationalekonom vid Uppsala universitet, där han tog licentiatexamen 1994.

Från 1996 till 2006 var han skatteminister, utbildningsminister och näringsminister Göran Persson regeringar. Därefter var han riksdagsledamot och vice ordförande först i näringsutskottet och finansutskottet. Under fyra år var han direktör i Internationella Valutafonden, IMF.

27 Ledare: Det blir inte gratis att stå upp mot diktaturen

Den kinesiska telekomjätten Huawei hade räknat med att bli en oundgänglig del av de nya svenska 5G-näten. Det går inte, sa både Säpo och Försvarsmakten, för det handlar om samhällskritisk infrastruktur och därmed om rikets säkerhet.

Och Kina är en kommunistisk enpartistat, bedriver omfattande cyberspionage i hela världen och kräver i lag av alla företag att de samarbetar med landets underrättelsetjänst.

Huawei är nära sammanlänkat med regimen. Post- och telestyrelsen portade bolaget från Sverige.

Förhandlingarna i förvaltningsrätten är avslutade och dom väntas om några veckor. Men om Huawei vinner processen måste svensk lag ändras.

Olika intressen krockar. Sverige är beroende av export och internationella leverantörskedjor, och en ivrig förespråkare av frihandel. Men att släppa in Kinas kommunistparti i våra 5G-nät är en säkerhetsrisk vi inte kan ta, även om de därmed både blir dyrare och försenas.

Enskilda företag ställs inför samma dilemma i fråga om Kina. Ericsson fruktar att bestraffas av Peking, och har därför skridit in till Huaweis försvar trots att de konkurrerar om kunderna.

H&M hamnade nyligen i en liknande knipa. Ett gammalt uttalande, om oro över att bomullsproduktionen i Xinjiang kan baseras på tvångsarbete, grävdes fram. Vips var klädkoncernen utsatt för en ”konsumentbojkott” dirigerad av den kinesiska regimen.

Xinjiang har blivit ökänt för diktaturens förföljelse av muslimska uigurer och andra minoriteter. Minst en miljon människor har satts i uppfostringsläger för att lära sig ta avstånd från islam. Tvångssteriliseringar och rent slavarbete är andra metoder. Kina släpper inte in FN eller andra inspektörer.

USA har stoppat import av bomull från Xinjiang. Men företag som vågar eller råkar nämna saken riskerar att stängas av från den väldiga kinesiska marknaden. Där hade svenska

bolag intäkter på över 300 miljarder kronor förra året.

Den brutala behandlingen av uigurer kastar också sin skugga över klimatpolitiken. Kina dominerar den globala produktionen av solpaneler, efter att ha slagit ut alla konkurrenter med statliga subventioner och prisdumpning för tio år sedan. Nästan hälften av allt polykristallint kisel (en nyckelråvara) i världen kommer från – Xinjiang.

Väst kan naturligtvis bygga upp en ny, egen solcellsindustri. Men det kan ta sin tid och kräva anseeligt kapital.

Kina behärskar också utbudet av sällsynta jordartsmetaller och andra ämnen som behövs för elbilar och energiomställning. Sverige har gott om grafit och litium, men det är ofta politiskt besvärligt att öppna nya gruvor.

Globaliseringen gav världsekonomin en mäktig impuls, med billigare varor runt hela jorden och kraftigt minskad fattigdom särskilt i Asien. Men handeln med Kina och landets snabba ekonomiska tillväxt ledde inte till någon politisk liberalisering. Tvärtom har repressionen nått monstruösa proportioner under president Xi Jinpings decennium vid makten, inte bara i Xinjiang.

Detta skapar målkonflikter som världens demokratier måste hantera. Hur mycket vi än månar om frihandel måste Kinas ohederliga affärsmetoder motverkas, och hot mot rikens säkerhet bekämpas. Mänskliga rättigheter och moral kan inte bytas mot kläder till reapis. Klimatet måste räddas utan att diktaturer får frikort för tortyr.

Kina tvekar inte att ta till repressalier mot andra länder. Därför måste demokratier hålla ihop.

Sårbarheter behöver täppas till och beroende undvikas, särskilt inom känslig teknologi. Försvaret av friheten kommer faktiskt att kosta en del, för både medborgare och företag. Det är smällar vi får ta.

DN 27/4 2021

Kapitel 3: utrikes och inrikes artiklar 19-24 april 2021

Utrikes artiklar 19-24 **april 2021 om USA**

19 Karin Eriksson: - Minneapolis vill minnas George Floyd och glömma Derek Chauvin

I dag sker slutpläderingarna i ett av de mest uppmärksammade rättsfallen i USA på många år. Minneapolis kommer inte att glömma offret George Floyd, men

kanske slipper invånarna minnas den anklagade, tigande polismannen Derek Chauvin.

MINNEAPOLIS. Ingen rättvisa, ingen fred, lyder ett av de färgstarka budskapen på den svartmålade träväggen i centrala Minneapolis. På den 18:e våningen i den barrikaderade byggnaden på andra sidan gatan går rättegången om George Floyds död mot sitt avgörande.

Under måndagen ska juryn lyssna på åklagarnas och försvarets slutpläderingar. Sedan inleds överläggningarna. De kan pågå i timmar, dagar eller veckor. Hoppas på en snabb process, och förbered er på en lång, lyder rådet från domaren Peter Cahill.

Juryledamöterna behöver ta ställning till vad som egentligen hände utanför närbutiken Cup Foods i södra Minneapolis i fjol, när

polismannen Derek Chauvin tryckte sitt knä mot George Floyds hals i nio och en halv minut. En film från polisingripandet spreds över världen i slutet av maj förra året. Under rättegången har den videon kompletterats med klipp från andra ögonvittnen samt rörliga bilder från minst fem polisers kroppskameror och övervakningskamerorna i affären.

Vittnena har berättat hur de förgäves försökte ingripa och rädda Floyds liv. Minneapolis polischef Medaria Arradondo och andra - representanter från polisen har gjort upp med tystnadskulturen i kåren och förklarat att polismannen bröt mot reglerna.

Medicinska experter har försökt styrka att det var polisinsatsen och inte drogmissbruket eller hjärtproblemen som ledde till George Floyds död. Försvaret har tagit hjälp av handfull vittnen för att ifrågasätta experternas utlåtanden.

Sammantaget har 45 personer hörts – men Derek Chauvin tänker inte säga något. I torsdags åberopade han det femte tillägget i USA:s konstitution för att slippa uttala sig om anklagelserna. Han drog lite på munnen, när försvarsadvokaten nämnde hur de diskuterat fram och tillbaka om han borde vittna.

Chauvin är den misstänkta gärningsmannen i ett av de mest uppmärksammade rättsfallen i USA på många år och ändå märkligt anonym. Under rättegången har han gett ett snarast alldagligt intryck. En grånad och lite tunnhårig 45-åring, klädd i grått och blått. Kanske tjänar alla på att han håller tyst.

De människorättsaktivister och aktivister som jag har talat med under de senaste dagarna nämner ganska sällan Derek Chauvins namn. De betraktar polismannen som en brottsling, och de är upprörda över hur han kunde

avancera i Minneapolis poliskår, trots 18 interna anmälningar.

Men de vill inte göra honom till ett monster. Om Chauvin bara utmålas som en skam för kåren kan det som hände vid Cup Foods avfärdas som ett enskilt illdåd. Makthavarna slipper ta tag i de bredare problemen med våld och diskriminering inom rättsväsendet. George Floyd var långt ifrån den första medborgaren från minoriteterna som dödades vid en polisinsats. Han blev inte heller den sista. På gatorna i Brooklyn Center hålls demonstrationer för Daunte Wright som sköts förra söndagen.

I Chicago samlas invånarna till manifestationer för Adam Toledo, som dödades av polisen för några veckor sedan. Enligt beräkningar från New York Times har minst 64 personer avlidit i konfrontationer med polisen sedan rättegången mot Chauvin inleddes i slutet av mars. En

majoritet hade afroamerikanskt eller latinskt påbrå.

Visst möter vi många som bävar inför domen om George Floyds död. Men protesterna lär fortsätta, oavsett om polismannen fälls eller frias. Ett enskilt fängelsestraff kommer inte att uppfylla demonstranternas krav på rättvisa. Möjligen kan invånarna i Minneapolis gå vidare. Jag tror att de vill minnas George Floyd och glömma Derek Chauvin.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

19 Fråntogs gevär – fick köpa automatvapen

USA. Den 19-årige man som sköt ihjäl åtta och skadade flera andra i Indianapolis i torsdags fick i juli och september förra året köpa två halvautomatiska vapen trots att han omhändertagits av myndigheterna för psykiska problem bara månader tidigare. Vid omhändertagandet, i mars 2020, fråntogs han ett hagelgevär som inte återlämnades.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

20 De små skärpningar som Biden föreslår kommer knappast att göra skillnad

Den 1 april signerade guvernör Bill Lee en lag som garanterar de flesta vuxna i Tennessee rätten att bära dolda vapen, utan tillstånd, utan

licens, utan vapenutbildning och utan bakgrundskontroll.

En vecka senare beskrev president Joe Biden under en presskonferens på Vita husets gräsmatta USA:s utbredda vapenvåld som ”en internationell pinsamhet”, ”en fläck på vår nations karaktär” och lade fram ett förslag för att försvåra försäljningen av delar i byggsatser som kan monteras ihop till fullt fungerande vapen.

Det visar på den kraftiga politiska och därmed också geografiska splittringen i landet i frågan. Biden kampanjade med den mest ambitiösa politiken för skärpta vapenlagar som lagts fram av en presidentkandidat.

Initiativ togs redan innan fredagens massskjutning, när en tonåring dödade åtta och sårade fem på sin förra arbetsplats i Indiana. Presidenten tog upp fall i Georgia och Colorado, där det i det senare fallet användes en lös

kolvförlängning på en pistol som avsevärt förbättrade vapnets egenskaper på längre håll. Också sådana konstruktioner vill Biden reglera hårdare.

Vapenvåldet i USA är mycket allvarligt. På drygt 50 år har antalet vapen per capita fördubblats och är högst i världen – 120 per 100 invånare. 2020 slogs försäljningsrekord och 29 miljoner bakgrundskontroller av köpare (även detta den högsta siffran någonsin) gjordes i de stater där sådana krävs. I snitt 316 personer om dagen blir skottskadade eller dödade (vilket innefattar självmord), och av dessa är 8 barn i så kallade familjeskottlossningar.

Lobbygrupper som strävar efter skärpta vapenlagar upplevde stort politiskt motstånd under Trumpadministrationen och minns att Biden som senator var viktig för förbudet mot handeldvapen med större eldkraft (bland annat halvautomatiska vapen) 1994–2004.

Trump blockerade i stället chefsutnämningar, sänkte anslag för den nationella kontrollmyndigheten, stoppade dess möjlighet att överföra befogenheter till FBI och Secret Service.

Han drev dessutom igenom begränsningar för oannonserade inspektioner hos vapenhandlare och hindrade krav på digital dokumentation hos dem.

Biden beskrev det som att senaten och representanthuset ymnigt erbjudit ”tankar och böner” till offrens efterlevande, men att de inte klubbat en enda lag som syftar till att få ned vapenvåldet. ”Nog med böner. Dags för handling”, sade presidenten.

Han väntas dock inte lyckas förmå tio republikanska senatorer, det antal som krävs, att sluta upp bakom det förslag han nu presenterat. Biden gör rätt i att beskriva detta som en nationell skam.

Jens Runnberg
jens.runnberg@dn.se

20 Åklagaren: Lita på era ögon

Minneapolis. Lita på era ögon. Tro på vad ni känner i hjärtat.

Det blev åklagarens slutbudskap i rättegången om George Floyds död – efter att ha ägnat över tre veckor åt att försöka övertyga juryn om att hela världen såg sanningen på videofilmen från polisingripandet redan för elva månader sedan.

Vill ni veta vad likgiltighet är, undrar åklagaren Steve Schleicher. Han visar ett kort filmklipp från polisernas kroppskameror vid ingripandet på gatan i Minneapolis i maj i fjol.

George Floyd ligger framstupa i handfängsel vid ett lite grusigt bildäck och klagar över smärtor

och över att han inte kan andas. Den anklagade polismannen Derek Chauvin replikerar att Floyd borde sluta prata, för det krävs så mycket syre för att säga allt det där.

Polismannen har åtalats för mord av andra graden alternativt mord av tredje graden eller dråp av andra graden. Det är brott som i Sverige kan jämföras med grovt vållande till annans död eller möjligen dråp.

Lagen kräver inte att åklagaren ska visa att Chauvin hade uppsåt att döda Floyd. Däremot måste juryn anse att det står utom rimligt tvivel att Chauvin hade för avsikt att skada Floyd för att polismannen ska kunna fällas för andra gradens mord. För tredje gradens mord behöver åklagaren visa att Chauvin var likgiltig inför det faktum att han utsatte Floyd för livsfara. För att fälla Chauvin för andra gradens dråp, den mildaste av åtalspunkterna, räcker det med att

åklagaren visar att Chauvin orsakade Floyds död genom försumlighet.

Steve Schleichers huvudbudskap är att juryledamöterna kan lita på vad hela världen såg på film för elva månader sedan – att polismannen vägrade flytta sitt knä från Floyd trots ögonvittnenas förtvivlade protester. Under slutpläderingen återkom åklagaren till bilden av Derek Chauvin, till synes avslappnad, med handen i fickan, ovanpå en hjälplös, svart man. – Detta var inte polisarbete, det var mord, hävdar Schleicher.

Åklagarna vädjar till juryns hjärtan. Det är ingen slump att försvaret i stället vädjar till ledamöternas intellekt. Advokaten Eric Nelson försöker förmå dem att sätta Chauvins agerande i ett större sammanhang. Han vill få ledamöterna att betrakta insatsen med polismannens blick.

Men juryn har ju redan sett polisernas kroppskameror – som visar en utslagen Floyd.

Karin Eriksson

20 Gasen i för Harley- Davidson

Amerikanska motorcykeltillverkaren Harley-Davidson ökade omsättningen med 10 procent under första kvartalet, jämfört med motsvarande period förra året.

Omsättningen uppgick till 1,42 miljarder dollar, motsvarande runt 12 miljarder kronor, under kvartalet, upp från 1,30 miljarder dollar i fjol.

TT-Reuters

20 Vattenfallchef enda svensk på klimattoppmöte

Statsminister Stefan Löfven är inte bjuden. Det är däremot Vattenfallchefen Anna Borg. Hon är enda svensk på USA:s president Joe Bidens klimattoppmöte.

Runt 40 regeringschefer är inbjudna till Joe Bidens digitala klimatmöte torsdag–fredag, ett slags förmöte inför FN:s klimatkonferens i Glasgow i november. Bland de inbjudna finns Rysslands och Kinas presidenter men även Danmarks och Norges statsministrar.

En viss uppståndelse blev det för några veckor sedan när det visade sig att Sveriges statsminister Stefan Löfven inte stod på listan. Det närmaste Sverige kommer är statliga Vattenfalls vd Anna Borg som sannolikt blir den enda som får hålla den svenska fanan uppe. Anna Borg är inbjuden som ett av fem företag för att prata om teknologi och affärsmodeller för att bidra till att få ner koldioxidutsläppen i industrin. Framför allt handlar det om projektet att tillverka fossilfritt stål ihop med LKAB och SSAB i norra Norrland.

TT

21 Förväntningarna höga på Biden när USA håller klimatmöte

Kraftigt sänkta utsläppsmål och mer pengar till en global klimatfond. Det vill många se under Joe Bidens klimatmöte som inleds i morgon, torsdag.

Världsledare som Kinas och Brasiliens presidenter Xi Jinping och Jair

Bolsonaro samt EU:s Ursula von der Leyen tillhör deltagarna. USA:s syfte är

att få med resten av världen på höjda klimatambitioner.

KOMMENTAR. DN:S

KLIMATREPORTER Klimatmötet som president Joe Biden har bjudit in till blir ett viktigt test av USA:s roll nu när landet är tillbaka i det internationella klimatarbetet. Det blir också ett viktigt avstamp inför FN:s klimاتمöte COP26 i Glasgow i november. Mötet pågår den 22–23 april och 40 världsledare är inbjudna. Bland deltagarna finns 17 stora utsläppsländer som tillsammans står för 80 procent av de globala utsläppen, exempelvis Kina, Japan och Indien. Även sårbara länder som Marshallöarna har bjudits in, liksom länder som har gått före och varit innovativa i klimatarbetet. Danmark och Norge är inbjudna, Sverige är inte formellt inbjudet men miljö- och klimatminister Per Bolund (MP) deltar i en session på fredagen.

Mötet är virtuellt och kommer att livesändas så att alla som vill kan följa det.

Förväntningarna inför mötet är stora. Men ska de infrias måste det till rejält skärpta mål för utsläppsminskning och kraftigt ökat ekonomiskt stöd till fattiga länders klimatarbete.

De största förväntningarna är knutna till världsländet. Efter fyra år då Trump har nedmonterat USA:s klimatarbete blir mötet en nystart. Joe Biden har utlovat nya, mer ambitiösa, nationella klimatplaner, så kallade NDC, national determined contribution, som alla länder inom Parisavtalet har. I år ska nya uppgraderade planer presenteras inför COP26. Hittills har drygt 40 länder, däribland EU, lämnat in nya NDC:er, men de är långt ifrån tillräckliga för att vara i linje med målen i Parisavtalet, enligt en FN-rapport.

Men många av de stora utsläppsländerna, som tillsammans står för 75 procent av utsläppen,

har ännu inte lämnat in nya planer. USA:s plan, som nu ska presenteras kommer att få stor betydelse – är den tillräckligt kraftfull kommer det att sätta press på andra länder.

Det här året anses vara avgörande för klimatet. Klimatförändringen märks på flera sätt, de senaste sex åren har varit de varmaste som har uppmätts. Förra året var den globala medeltemperaturen 1,2 grader högre än under förindustriell tid. Ska det finnas en chans att nå 1,5-gradersmålet måste utsläppen minska kraftigt redan de kommande tio åren.

Experter och miljörelser vill att USA sätter målet att minska utsläppen med 50 procent till 2030 jämfört med nivån 2005. Nyligen skickade över 1 000 forskare ett brev med det kravet till Bidenadministrationen. Även en stor grupp företag och investerare i koalitionen ”We mean Business” uppmanar till samma mål. I gruppen

ingår företag som Apple, Google, Microsoft och Coca-Cola.

Finansiering, att rika länder stöttar fattigare länders klimatarbete, är en betydelsefull del av Parisavtalet och det kommer att vara en annan av tyngdpunkterna under mötet. FN:s gröna klimatfond är central för utvecklingsländers åtaganden i avtalet. Barack Obama lovade på sin tid att USA skulle bidra med 3 miljarder dollar, endast en miljard betalades ut innan Trump tog tillbaka det löftet.

Bidenadministrationen har lovat att leva upp till det tidigare löftet, och nu finns förväntningar att det ska komma besked om de 2 miljarder dollar som i sådana fall återstår.

Sedan Joe Biden tillträdde i januari har hans klimatsändebud John Kerry turnerat flitigt och haft möten med världsledare, både i verkligheten och digitalt, för att höja tempot i klimatarbetet.

Så sent som de senaste dagarna har USA presenterat överenskommelser om samarbete kring klimatet med de stora utsläppsländerna Kina och Japan.

Inför klimatmötet i Paris, vilket resulterade i Parisavtalet som blev långt mer ambitiöst än världen hade förväntat sig, agerade USA på ett liknande sätt som de gör nu. Då var John Kerry utrikesminister och Joe Biden vice president. Om strategin lyckas den här gången vet vi om några dagar.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

FAKTA. VIRTUELLT MÖTE I TVÅ DAGAR

USA:s president har bjudit in 40 världsledare till ett virtuellt toppmöte om klimat som pågår den 22–23 april.

Bland de inbjudna finns 17 länder som tillsammans står för 80 procent av både de globala utsläppen och den globala bnp:n.

Bland deltagarna finns Kinas, Rysslands och Brasiliens presidenter Xi Jinping, Vladimir Putin och Jair Bolsonaro samt EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen.

Mötet ska fokusera på att öka takten i klimatarbetet och bland annat ta upp de fördelar som höjda klimatambitioner kan innebära, till exempel skapa nya välbetalda jobb, innovativa tekniska lösningar och hjälpa sårbara länder med klimatanpassning.

21 George Floyds släktingar hyllar vittnena – ”Så starka och modiga”

Angela Harrelson vet precis vad hon vill göra när domen har fallit i målet om hennes systerson George Floyds död. Hon ska ta kontakt med ögonvittnena som trädde fram i rättegången.

– Jag vill tacka dem för att de stod upp för min systerson. De var så starka och modiga, säger hon.

DN I MINNEAPOLIS

Angela Harrelson hade lovat sig själv att vara på plats varje dag under rättegången om George Floyds död i Minneapolis. Men ögonvittnenas skildringar blev för mycket.

Hon blev tvungen att ta en paus från domstolen, efter att ha hört dem berätta om hur de förtvivlat försökte ingripa, medan polismannen Derek Chauvin tryckte sitt knä mot hennes systerson George Floyds hals i nio och en halv minut.

– Det var så många tårar. Jag var helt urlakad till slut. Jag insåg att vittnena var lika traumatiserade som jag, säger hon.

George Floyd – eller Perry som han kallades i familjen – kom från en stor släkt med starka band. Sjuksköterskan Angela Harrelson i Eagan

i södra Minneapolis är hans mammas yngsta lillasyster.

I en DN-intervju förra sommaren berättade hon om hur hon hade lovat att hålla ett öga på systersonen när han flyttade från Texas till Minnesota för att försöka bryta med kriminalitet och droger.

Hon har sällskap av systerdottern Paris Stevens som var George Perry Floyds kusin. De har nu följt rättegångens sista timmar och deltagit i olika manifestationer tillsammans.

De leder George Floyd Global Memorial, som ska stötta sociala program lokalt och bilda opinion mot rasism globalt.

– George Floyd dog inte förgäves. Människor som blundade blev tvungna att öppna sina ögon. Det går inte att förneka rasismen eller polisbrutaliteten när man har sett den filmen, säger Paris Stevens.

Kanske håller något på att hända med attityderna inom polisen. Under rättegången om George Floyds död har Minneapolis polischef Medaria Arradondo och en rad experter från polisen gjort klart att polismannen Derek Chauvin bröt mot reglerna under polisinsatsen.

George Floyds anhöriga tror att det får stor betydelse att tystnadskulturen i kåren bryts. – Andra poliser kan se att det är okej att träda fram, säger Paris Stevens.

Mitt under rättegången skakades Minneapolis av en ny tragedi. Den 20-årige afroamerikanen Daunte Wright sköts till döds av polis i förorten Brooklyn Center. Han hade stoppats i en trafikkontroll för att han hade en luftfräschare hängande vid backspegeln.

George Floyds anhöriga tog omgående kontakt med Daunte Wrights familj för att stötta i sorgen och smärtan.

– Varför måste detta hända svarta medborgare om och om igen? Alla minnesbilderna av det som hände Perry kommer tillbaka, säger Paris Stevens.

Polisen som avlossade skottet ville förhindra att 20-åringen smet från platsen eftersom han var efterlyst för ett annat brott. Hon säger att hon förväxlade sin pistol med elchocksvapnet.

– Detta händer för att man inte ser oss som människor. Man tror att vi är farliga och aggressiva. Man tänker på oss som förrymda slavar. Och då begår man misstag. Dödliga misstag. Man vill ta elchocksvapnet men omedvetet styrs man av rädslan och tar pistolen i stället, säger Angela Harrelson.

Efter dödsskjutningen har nya protester hållits i Minneapolis och i andra storstäder runt om i USA. Polisen och nationalgardet har använt tårgas, gummikulor och distraktionsgranater för att skingra demonstrationerna.

När vi ses, inför domen mot Derek Chauvin, är läget i staden spänt.

– Jag vet att det är folk som sitter som på nålar. Många säger till mig att de ber för vår familj, säger Angela Harrelson.

Hon tror att en fällande dom skulle få stora och viktiga konsekvenser. Till exempel för att få senaten i den amerikanska kongressen att säga ja till det lagförslag för att reformera polisen som bär George Floyds namn.

– Jag tror att det blir lättare att få igenom lagen om vi får utslaget att Chauvin är skyldig. Det skulle betyda så mycket, säger hon.

Oavsett vad juryn säger vill hon tacka ögonvittnena som trädde fram.

– Vi har inte fått prata med dem under rättegången. Men jag vill bara ge dem en kram allihop. De var så starka och modiga. De vågade tala, trots att de visste att världen skulle lyssna. Det var mäktigt att ta del av, säger hon.

Så småningom ska George Floyd Global Memorial försöka inrätta ett museum i någon av byggnaderna nära minnesplatsen där Floyd dog. Organisationen förfogar redan över 3 000 föremål: Oljemålningar, muralmålningar, poesi... Ett av de finaste bidragen står i Angela Harrelsons vardagsrum. Det är en byst av George Floyd som hon fått i gåva av en konstnär i Ghana.

Skulpturen fångar Perrys mod och värdighet, tycker mostern Angela.

– Perry berörde människor genom det sätt som han dog på. Allt som han gjorde var att be om hjälp. I nio minuter och 29 sekunder. Han slogs inte, han skadade ingen, han ville bara få leva en dag till, säger hon.

Det är klart att hon önskar att hennes systerson hade fått veta hur han påverkade världen. Men hon har en gudstro, och tror att systersonen har

återförenats med sin döda mamma och andra avlidna släktingar.

– Jag tänker på min mormors far som föddes som slav. Jag tänker att han är tillsammans med Perry och att de kan se hur slavens barnbarns barnbarn förändrar världen.

Karin Eriksson text

FAKTA. RÄTTEGÅNGEN MOT DEREK CHAUVIN
Polismannen Derek Chauvin har åtalats för andra gradens mord, tredje gradens mord och andra gradens dråp. Det är brott som i Sverige kan jämföras med dråp eller grovt vållande till annans död. I måndags höll åklagare och försvar slutpläderingar i rättegången. Därefter inledde juryn sina överläggninga

22 Polisdomen måste bli en omstart

Tack och lov blev han fälld. Bilderna på polisen Derek Chauvin som med sitt knä mot George Floyds nacke sakta pressar livet ur honom var det enda argument som åklagaren behövde. De blev också en övertydlig symbol i en tid av bilder och känslor: den likgiltige vite mannen som trycker ned den svarte som, med ansiktet mot marken, inte kan andas.

Ofta är det mycket svårare än så. Ingen vinner på att det amerikanska polisvåldet hanteras med slagord och förenklingar.

SVT:s "Utrikesbyrån" på söndagskvällen gjorde flera försök att komplicera bilden. Där

konstaterades att svarta amerikaner verkligen är överrepresenterade bland dem som dödas av polisen; de står för 28 procent medan de är cirka 13 procent av befolkningen. Men svarta blir också oftare gripna – i 26 procent av fallen. Forskning visar också att det är större risk att en misstänkt blir skjuten till döds av en polis med samma etnicitet som den misstänkte: 60 procent av de svarta poliser som var inblandade i en dödsskjutning år 2016 sköt en svart man eller kvinna. 54 procent av de vita poliserna sköt ett vitt offer. En del forskare hävdar att svarta poliser är brutalare mot svarta misstänkta eftersom de vill skydda svarta områden. Men vetenskapen är motstridig och otillräcklig. Det måste forskas mycket mer på kopplingen amerikansk polis och brutalitet.

Att protestera är självklart, men våldsamma demonstrationer med efterföljande plundring, som bland annat efter George Floyds död, är

helt fel väg att gå. Om något gör det många amerikaner än mindre villiga att komma till rätta med polisvåldet.

Bara i år har 319 människor dödats av polisen i USA. Bilden skiljer sig kraftigt mellan olika polisområden – men det finns otaliga anledningar att reformera polisens attityder och arbetsmetoder. Den bästa tiden var för hundra år sedan. Den näst bästa är nu.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

22 Ledare: 2021 kan bli ny chans för internationellt klimatarbete

2021 har goda chanser att bli ett bra år för klimatet.

I januari lämnade klimatförnekaren Donald Trump Vita huset och ersattes av Joe Biden, som gick till val på den mest ambitiösa klimatplan som någonsin har presenterats av en presidentkandidat och lovade att USA skulle ta ledningen i det globala arbetet. En månad

senare återinträdde USA i Parisavtalet. Klimatsändebudet John Kerry har haft internationella möten för att höja tempot. Och i helgen gjorde USA och Kina ett gemensamt uttalande om att de förbinder sig att samarbeta med varandra och andra länder för att tackla krisen.

Därmed går länderna, som tillsammans står för nästan hälften av världens växthusgasutsläpp, i princip tillbaka till hur situationen var före Trumperan. Det är nödvändigt. Klimatfrågan kan bara lösas genom internationella samarbeten och det internationella klimatsamarbetet fungerar inte om USA inte är med.

Vidare enades EU-länderna och EU-parlamentet på onsdagen om en lag som slår fast att EU ska vara klimatneutralt 2050 och som innebär att ett klimatpolitiskt råd inrättas för att granska unionens arbete.

Även om onsdagens besked inte räcker för att nå 1,5-gradersmålet, betyder de senaste månadernas utveckling att världen har en stadigare grund än tidigare att stå på. Den kan förhoppningsvis förstärkas ytterligare under det digitala toppmötet som inleds i dag.

Till det har Biden bland annat bjudit in Kinas Xi Jinping, Brasiliens Jair Bolsonaro och EU:s Ursula von der Leyen. Syftet är att öka takten i klimatarbetet, ta upp fördelarna med höjda klimatambitioner, diskutera hur nya jobb kan skapas och hur utsatta länder bör stödjas för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Dessutom har USA lovat att presentera vässade klimatmål och landet hoppas få med resten av världen, som ett avstamp inför FN:s klimatomöte i Glasgow i november. Det mötet, som skulle ha hållits i slutet av förra året, är det viktigaste sedan Paris 2015, eftersom länderna ska lämna in uppdaterade planer över hur de tänker leva

upp till Parisavtalet. Det vill säga, de ska berätta vilka åtgärder de ämnar vidta för att den globala uppvärmningen ska stanna vid 1,5 grader, eller åtminstone hållas långt under 2, vilket enligt FN:s klimatpanel IPCC är gränsen för vad vår civilisation klarar av att hantera.

Dock är det fortfarande en bra bit kvar till mål, vilket tydliggjordes när FN i december publicerade en rapport om att de dåvarande samlade klimatplanerna inte skulle leda till en inbromsning vid 2 grader, utan snarare vid drygt 3.

Nu är förutsättningarna lyckligtvis bättre än någonsin för att ändra på det. Dels eftersom de stora spelarna USA och EU drar åt samma håll, och även Kina hävdar att landet satsar på koldioxidneutralitet. Dels eftersom många länder sjösätter gigantiska stimulanspaket, för att få i gång ekonomin efter pandemin, vilket innebär en unik chans att ställa om, förutsatt att

pengarna går till saker som grön energi, infrastruktur och utfasning av fossila bränslen. Förhoppningsvis kommer vi att kunna titta tillbaka på 2021 som året när det internationella klimatarbetet fick en nystart.

DN 22/4 2021

22

Glädjescenerna kan övergå i besvikelse

Minneapolis. Filmen, ögonvittnena och polisledningen fällde den före detta polisen Derek Chauvin.

Den historiska domen innebär upprättelse för George Floyds familj. Men glädjescenerna i Minneapolis kan snart förbytas i frustration.

När George Floyd var åtta år fantiserade han om att bli domare i Högsta domstolen. Han skulle slå klubban i bordet och alla skulle tystna. Han skrev och ritade en teckning om sin dröm, när

hans klass studerade den svarta befolkningens historia och läraren bad eleverna berätta hur de kunde göra skillnad.

För elva månader sedan dog han under ett polisingripande på en gata i Minneapolis – ett ingripande som utlöste historiska protester mot rasism och polisbrutalitet. George Floyd tystnade, efter att förtvivlat ha upprepat att han inte kunde andas, medan polismannen Derek Chauvin fortsatte att trycka sitt knä mot hans hals. Så många drömmar krossades – men världen hörde George Floyds röst och han är för evigt inskriven i USA:s svarta historia. Så kan hans fall göra skillnad?

Juryn slår fast att Derek Chauvin är skyldig till George Floyds död. Polismannen fälls för mord av andra och tredje graden samt dråp av andra graden. Det är brott som i Sverige kan jämföras med grovt vållande till annans död eller möjligen dråp, med tanke på att maxstraffet

ligger på hela 40 års fängelse. Åklagarna hade tung bevisning i form av filmerna från polisingripandet och berättelser från ögonvittnena. Även utsagorna från Minneapolis polischef och andra experter från polisen spelade stor roll. De slog fast att Chauvin bröt mot regelboken under polisingripandet. Nu sägs det att tystnadskulturen i kåren har brutits. Rättegången mot Derek Chauvin kan få en avskräckande effekt och inspirera andra åklagare att driva fall som rör diskriminering och våld inom polisen. Men frågan är vad som händer på sikt – om politikerna och polismyndigheterna i USA klarar att ta itu med bredare problem med rasism och brutalitet. USA:s president Joe Biden beskriver domen som ett stort steg framåt.

- Det var ett mord i fullt dagsljus och det slet bort skygglapparna för hela världen, säger han.

De människor som jag mött i Minneapolis tvekar. De tycker att domen är historisk och gläds åt att George Floyds familj får upprättelse. Men många betonar att vägen till rättvisa för USA:s minoriteter är lång och svår. Listan över personer som dödats i konfrontationer med polisen växer ständigt. Och den domineras av medborgare från minoriteterna. Adam Toledo, en 13-åring med mexikanskt påbrå, sköts till döds i Chicago samma dag som rättegången inleddes. Daunte Wright, en svart 20-årig småbarnspappa, miste livet vid en trafikkontroll i norra Minneapolis förförre söndagen. Bara minuter innan domen mot Chauvin förkunnades avled en 15-årig svart flicka i en skottlossning i Ohio. Under de senaste månaderna har städer och delstater runt om i USA infört regler som på olika sätt begränsar polisernas mandat och möjligheter att begå övergrepp. Enligt New York

Times har över 140 nya lagar i 30 delstater tillkommit. Det amerikanska justitiedepartementet har nu också inlett en särskild utredning om polismyndigheten i Minneapolis. Demokraterna i kongressen i Washington har även lagt fram ett stort reformpaket för polisen. Det bär George Floyds namn. Det har klubbats i det amerikanska representanthuset, men går ett ovisst öde till mötes i den jämna senaten som är kongressens överhus. Republikanerna har möjligheten att stoppa reformer genom filibuster – en 200 år gammal röstningsregel som innebär att senatorerna kan förhindra en omröstning genom att tala så länge de orkar. Bara några timmar innan domen mot Chauvin medverkade kongressledamoten Ilhan Omar vid en pressträff i Brooklyn center, på platsen där Daunte Wright dödades. Hon är från Minneapolis och ingår i "the squad" – patrullen av radikala kvinnor från Demokraternas

vänsterflygel. Hon ville inte höra mer snack om filibuster eller snäva marginaler. Det gick inte att missförstå budskapet till kongressen och förmodligen också till Vita huset.

– De är beredda att göra sina pressmeddelanden och hålla sina presskonferenser för att prata om Black lives matter och rasism och rättvisa, utan att lyfta ett finger för förslagen, hävdade hon.

Glädjescenerna från Minneapolis natten till onsdagen kan snabbt förbytas i frustration. Det kommer nya dagar med nya protester.

Men Derek Chauvin fick lämna rätten iförd handfängsel. Om domen står sig får han ett kännbart fängelsestraff. George Floyd fick aldrig slå med klubban, men världen tystnade ett ögonblick.

Karin Eriksson

FAKTA. DOMEN MOT DEREK CHAUVIN

Den tidigare polismannen Derek Chauvin döms för att ha vållat 46-årige George Floyds död i Minneapolis förra året. Juryn fann Chauvin skyldig på samtliga tre åtalpunkter av en enhällig jury.

Första åtalpunkten kan ge 40 års fängelse: För att utan uppsåt men genom grov vårdslöshet ha vållat en annan människas död.

Andra åtalpunkten kan ge 25 års fängelse: För att med våld ha utsatt andra för fara utan hänsyn till andra människors liv.

Tredje åtalpunkten kan ge 10 års fängelse: För att ha utsatt andra för en orimlig risk och medvetet utsatt någon för fara för livet.

Vilken påföljd Derek Chauvin kommer att få sedan han befunnits skyldig på de tre åtalpunkterna meddelas om några veckor.

22 Aktivister mot rasism ser beslutet som en seger

Bland aktivisterna i Black lives matter-rörelsen bemöttes domen mot Chauvin med lättnad och jubel. Nu kräver många av dem nya reformer av polisen, för att förhindra att våldet mot svarta amerikaner fortsätter.

Det dröjde inte mer än ett par sekunder efter domen mot Derek Chauvin förrän bilarna började tuta på gatorna i New York. Från fönsterrutor, öppna i vårsolen, viftades det med Black lives matter-flaggor.

Men även om många jublade över domen var det ingen feststämning som präglade folksamlingarna och demonstrationerna som bildades för att hedra George Floyd.

De politiska talen på två stora demonstrationer i Brooklyn präglades av sammanbitna budskap.

– Vi är inte här för att fira. Vi är här för att kräva att poliser som begår brott fortsätter att ställas till svars, sade Jumanee Williams, demokrat och ombudsman i New Yorks stadshus, på en demonstration för Black lives matter i Brooklyn.

– Vi fick äntligen en liten, liten bit av rättvisa. Men vi har inte fått lugn och ro. Vi kan inte luta oss tillbaka nu. Det är mycket arbete som återstår, inte minst här i New York. I stället för en miljard dollar i polisbudget behöver vi flytta pengarna till folk som faktiskt kan hjälpa invånarna, i stället för att skjuta invånarna,

säger Maya Wiley, kandidat i borgmästarvalet i New York, till DN under demonstrationen.

Den Oscarsbelönade filmregissören Spike Lee, som varit aktiv i kampen mot rasism och polisvåld i snart fyra decennier, dök också upp på demonstrationen i Brooklyn, med sin karaktäristiska New York Knicks-keps gömd under cykelhjälmen. När DN frågar om han blev överraskad av domen mot Chauvin skakar han på huvudet, inte för att säga nej utan för att poängtera just hur ofattbart det var att polisen dömdes. Till slut säger han:

– Det är toppen. Det är allt jag kan säga.

En bit bort står Anthony Williams, som varit aktiv i Black lives matter-rörelsen länge.

– Det är en oerhörd lättnad. Skulle Chauvin ha friats för det här så skulle ingen av oss ha gått säker i USA, säger han.

I ett tal vid Times Square säger Hawk Newsome, en nyckelperson i Black lives matter-rörelsen i

New York, att Chauvin aldrig skulle ha ställts inför rätta om det inte vore för de landsomfattande protesterna.

– Om det inte vore för oss, om det inte vore för alla miljoner amerikaner som ställde sig upp och ropade ”Black lives matter”, så skulle det här aldrig ha hänt, sade Newsome.

Newsome krävde en rad reformer för att krossa det som kallas ”den blå väggen”, den tystnads-kultur som präglar polisen. Bland annat föreslår Newsome att det ska bli kriminellt för polisen att ljuga om brottsliga händelser, som de initialt gjorde i fallet med George Floyd.

Jerry, en pensionär från Brooklyn, har tagit med sig en Black lives matter-skylt som han gjorde under de stora demonstrationerna efter George Floyds död i maj förra året. Mer än hundra tusen deltog i protesterna i New York. Över hela USA var det 26 miljoner som deltog i demonstrationerna.

– Jag har demonstrerat sedan förra sommaren. Domen mot Chauvin är en oerhörd lättnad. Den visar att protesterna hade betydelse, säger han. Är du överraskad?

– Jag tror att det var poliserna som vittnade mot Chauvin som avgjorde. Det är sällsynt att de vänder sig mot sina egna kollegor. De krossade den ”blå väggen” som i vanliga fall gör att poliser slipper konsekvenser när de bryter mot lagen. Så tacka gudarna för 17-åringen som filmade videon. Annars skulle det aldrig ha blivit en fällande dom.

Kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez var en av många demokrater som vädjade om att inte se domen som en seger, utan som början på en mödosam process att förändra polisväsendet i USA.

– Den här domen kan inte ersätta sakpolitiska reformer. Den här domen får inte bli ett tecken på att systemet fungerar, för systemet fungerar inte. Riktig rättvisa hade varit att George Floyd fick komma hem i kväll. **Martin Gelin**

22 Amat Levin: Domen mot Derek Chauvin är ett undantag

Strax efter att domaren läst upp juryns beslut – skyldig på alla åtalpunkter – sattes handklovar på Derek Chauvin och han leddes ut ur rättegångssalen. Mot bakgrund av alla de poliser som genom historien sluppit undan för liknande brott var det en surrealistisk scen. Att en polis nu dömts för att ha dödat en svart amerikan hör till den extrema ovanligheten. Den här gången var dock bevisen överväldigande; den nästan nio minuter långa filmen omöjlig att bortse från.

Samtidigt var försvaret bristande. Påståenden om att ingripandet skett i enlighet med rådande policy motsades av polischefen i Minneapolis. Spekulationer om att Floyds död berodde på underliggande hälsoproblem eller till och med på avgaser som flödade ut från polisbilen föll platt.

Ändå satt USA, och andra delar av världen, på helspänn timmarna innan domen lästes upp.

Det var en talande nervositet. Trots den övertydliga filmen, trots strömmen av vittnesmål, sa erfarenheten att det fortfarande fanns en risk att Chauvin skulle gå fri. De flesta inser vad det signalerar.

Därför gör man bäst i att undvika floskler om domens potential att ena USA eller att den markerar en vändpunkt för det amerikanska rättsväsendet. Chauvin är ett undantag, han är exemplet som statueras när kritiken mot polisen blivit för omfattande.

Tomma och förhastade slutsatser om USA och det amerikanska rättsväsendes framtid har förkroppsligats av Nancy Pelosi, talman i USA:s representanthus. I ett uttalande i samband med domen tackade hon Floyd för att ha offrat sitt liv för rättvisan. Ett bisarrt påstående eftersom Floyd aldrig offrade sitt liv. Han berövades det. Floyd bad inte om att få bli en hashtag, ett slagord eller ansiktet utåt för kampen mot polisbrutalitet. Valet var aldrig hans att bli den väckarklocka som fick delar av världen att inse att strukturell rasism fortfarande präglar våra samhällen.

Chauvin må hållas ansvarig, men det handlar inte om rättvisa. Oavsett hur många år Chauvin kommer att dömas till – straffet ska meddelas om några veckor – är George Floyd borta för alltid. Hans barn kommer aldrig att få återse sin pappa.

Vissa kommer att framställa domen som ett bevis på att rättsväsendet, trots all kritik, fungerar. Men ett sådant synsätt osynliggör kampen som krävs. Kom ihåg hur polisen själv inledningsvis rapporterade om händelsen: ”Man död efter hälsoproblem under ett polisingripande.” I rapporten underströks att inga vapen använts, ingenstans framkom att Chauvin i nästan nio minuter pressat sitt knä mot Floyds nacke. Och trots att filmen fick spridning direkt tog det fyra dagar av demonstrationer innan de inblandade poliserna greps. Utan detta väldiga engagemang och omvärldens strålkastarljus skulle Floyd bara ha blivit ännu en siffra i statistiken.

Att Chauvin döms är ett litet steg i en monumental resa som USA har framför sig. Ungefär samtidigt som juryns beslut lästes upp sköts en ny svart amerikan ihjäl av polisen i Columbus, Ohio. Den här gången den 16-åriga

Ma'Khia Bryant, som enligt familjen själv ringt nödnumret 911 i samband med ett bråk.

Detaljerna är fortfarande luddiga men Bryant uppges ha träffats av minst fyra kulor.

Systemet är intakt. Men domen mot Chauvin ger åtminstone ny energi till de som orkar fortsätta att kämpa mot det.

Amat Levin

23 Jannike Kihlberg: USA:s nya mål väcker hopp

USA:s nya klimatmål med halverade utsläpp till 2030 är efterlängtat och i linje med vad många önskat. Att landet är tillbaka på den internationella klimatarenan sätter press på andra stora utsläppsländer.

Plötsligt händer det! Efter fyra år med en klimatförnekande Donald Trump är USA åter med i det globala klimatarbetet. Och president Joe Biden har gjort precis den rivstart som han utlovade under sin valkampanj.

Inför det nu pågående klimatmötet dit Biden bjudit in 40 världsledare var förhoppningarna stora. Många, såväl miljörelser som experter, ville se att de nya klimatmål som utlovats skulle innebära en minskning med utsläppen med 50 procent till 2030.

Att målet var snäppet mer ambitiöst än så med en intervall upp till 52 procent välkomnas på de flesta håll och kan ses som en kraftig markering att USA menar allvar.

Enligt experter skulle USA:s mål helst ligga runt 53–67 procent, om klimatmålen ska nås.

Men signalen och betydelsen av att världens största ekonomi och näst största utsläppsland är tillbaka i Parisavtalet och har skärpt sina klimatmål går inte att överskatta. Andra länder pressas att följa efter, på torsdagen kom även Japan och Kanada med skärpta mål till 2030.

Det faktum att flera stora utsläppare, som EU och Storbritannien, på kort tid kommit med mål

för minskade utsläpp inom ett decennium i stället för löften om nettonollmål långt fram i tiden är hoppfullt.

År 2021 är avgörande – i år är det ”nu eller aldrig” för att bromsa klimatkrisen. För snart tre år sedan konstaterade IPCC i sin specialrapport att världens utsläpp måste halveras till 2030 om det ska finnas en chans att nå klimatmålen.

Uppvärmningen tar inte paus, för bara några dagar sedan rapporterade Meteorologiska världsorganisationen, WMO, att år 2020 var ett av de tre varmaste år som har uppmätts globalt och att den globala medeltemperaturen låg 1,2 grader högre än under förindustriell tid.

Om det inte sker stora förändringar redan i år kommer det att bli väldigt svårt att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader.

USA:s återinträde i klimatarbetet gör att det finns hopp om att det i år kommer att bli det

genombrott, den ”tipping point” för klimatarbetet som krävs.

Torsdagens besked är ett bra avstamp inför FN:s klimatmöte COP26 i Glasgow i november. Till dess ska alla länder leverera skärpta klimatplaner.

Hittills har ungefär 75 länder, däribland EU, lämnat in nya planer – de är inte på långa vägar tillräckliga för att nå målen.

Många av de stora utsläppsländerna, som tillsammans står för 75 procent av utsläppen, har hittills inte kommit med sina planer. De skärpta mål som nu har levererats förbättrar förutsättningarna – de är troligen inte tillräckliga men läget är lite mindre dåligt.

Världens största utsläppare Kina kom inte med några nya löften, men fortfarande finns tid att komma med nya planer innan COP26.

Att sätta klimatmål är en sak, nu är det bråttom att uppfylla målen och få ner utsläppen kraftigt – helst skulle det ha skett i förrgår.

Men en sak är klar – med Joe Biden som president i USA lever hoppet att klimatmålen ska kunna nås. Om Trump suttit en mandatperiod till hade världen rätt säkert fått säga hej då till 1,5 gradersmålet.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

23

”Vetenskapen är tydlig – vi har inget val, vi måste göra detta”

USA rivstartar president Joe Bidens klimatmöte med kraftigt skärpta klimatmål för det egna landet. Beskedet hyllas av bland andra Tysklands förbundskansler Angela Merkel.

”USA väntar inte, kostnaderna för dröjsmål är för stora och vår nation är besluten att agera nu. Klimatförändringen utgör ett existentiellt hot”, skriver Vita huset i ett uttalande. President Biden har tagit initiativ till klimatmötet, som sker på Earth Day. Han inledde med att skicka en tydlig uppmaning till omvärlden – det är dags att skärpa det globala klimatarbetet ordentligt.

– Tecknen går inte att ta miste på. Vetenskapen är tydlig. Kostnaden av att inte agera ökar. USA väntar inte. Vi bestämmer oss för att agera, sa Joe Biden vid mötets inledning, och fortsatte: Vi har inget val, vi måste göra detta.

Det nya löftet kommer att skickas in till FN och beskedet välkomnas av FN:s generalsekreterare Antonio Guterres.

– Ni har inlett mötet med att ”walking the walk”, sa han, men fortsatte med en varning:

– Vi är redan vid 1,2 graders uppvärmning och har full fart mot 1,5 grader. Vi behöver en grön planet, men världen är alarmerande röd. Vi står vid avgrunden. Nu måste vi omvandla löftena till handling.

Även Tysklands förbundskansler Angela Merkel välkomnade beskedet.

– Jag är förtjust över att se att USA är tillbaka. Vi behöver er. Detta skickar ett viktigt och tydligt budskap till omvärlden, tack för det, sa Merkel.

Det råder samtidigt frågetecken hur USA ska klara att hålla sina löften – i dagsläget är landet bara halvvägs till det tidigare målet, skriver CNBC. Samtidigt pekar en analys från organisationen Climate Action Tracker att USA egentligen skulle behöva minska sina utsläpp med 57-63 procent för att vara i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål. Enligt professor Björn-Ola Linnér, som forskar på global

klimatpolitik, är USA:s besked viktigt för de fortsatta klimatförhandlingarna – inte minst eftersom det visar att USA på allvar är tillbaka i det internationella klimatarbetet. Samtidigt påpekar han att löften är en sak och handling en annan.

Det som löftena verkligen kan göra – oavsett vad som sedan sker med inrikespolitiken – är att sätta press på andra, säger Björn-Ola - Linnér:

– USA säger själva att för varje ton koldioxid de minskar utsläppen på hemmaplan, skapas en multiplicerande effekt hos andra som inspireras. Det sätter press på andra att agera, inte minst Indien, Ryssland, Brasilien och Kina. I de länderna går stora delar av investeringarna i dagsläget i helt fel riktning.

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

Fakta. Löften vid mötet

USA lovar att minska utsläppen med 50–52 procent jämfört med 2005, en dubblering av Obama-administrationens löften.

Japan lovar att minska utsläppen med 46 procent till 2030 jämfört med 2013. Det tidigare målet var 26 procent.

Kanada lovar att minska utsläppen med 40–45 procent jämfört med 2005 års nivå. Det tidigare målet var 30.

Sydkorea gav inga konkreta löften om utsläppsminskningar mer än att de nuvarande målen skulle skärpas – men meddelade samtidigt att landet ska avbryta all offentlig finansiering av kolkraft både i och utanför Sydkorea.

Storbritannien meddelade i tisdags att landet kommer att kapa sina utsläpp med 78 procent till 2035 jämfört med 1990. Det tidigare målet var 68 procent.

EU beslutade på onsdagen att unionen ska minska utsläppen med 55 procent till 2030, mot 1990. Det tidigare målet var 40 procent.

Ryssland, Brasilien, Kina och Indien hörde till länderna som inte gav några nya klimatlöften.
Sammanställning: Peter Alestig

23 Thunberg kritiserar USA:s makthavare: ”En skam”

USA. Greta Thunberg riktade hård kritik mot makthavarna när hon på torsdagen vittnade i en utfrågning i USA:s kongress.

– Att vi fortfarande har den här diskussionen och att vi fortfarande subventionerar fossilindustrin direkt och indirekt med skattepengar är en skam. För att leva upp till Parisavtalet måste subventionerna avskaffas, sade hon.

DN

24 Många ville hedra Daunte Wright

Minneapolis. Daunte Wright var bara 20 när han sköts till döds vid en trafikkontroll.

Vid torsdagens begravning hedrades han av medborgarrättskämpar, högt uppsatta politiker i Minnesota och anhöriga till andra offer för rasism och polisbrutalitet.

– Vi ska göra det olagligt att behöva gå på fler begravning för våra unga prinsar, sa medborgarrättskämpen och baptistpastorn Al Sharpton.

Sorgen återvände till Minneapolis på torsdagen, två dagar efter att folk gick ut på gatorna och firade den fällande domen mot polismannen Derek Chauvin i målet om George Floyds död. Flera hundra vänner och släktingar hade samlats vid begravningen för Daunte Wright i Shiloh Temple International Ministries i norra Minneapolis, drygt en mil från vägkorsningen i Brooklyn Center där den 20-årige småbarnspappan sköts till döds. Modern Katie Wright brast i förtvivlad gråt när hon skulle hylla sin pojke.

- Rollerna skulle ha varit fullständigt ombytta. Han skulle ha begravt mig, sa hon.

På plats vid begravningen var bland andra Minnesotas guvernör Tim Walz, kongressledamoten Ilhan Omar, senatorn Amy Klobuchar och anhöriga till offer för rasism och polisbrutalitet: Emmett Till, som mördades brutalt i Mississippi 1955, Breonna Taylor som

sköts till döds i sitt hem i Louisville i mars förra året, Philando Castile som sköts vid en trafikkontroll i Saint Paul 2016 och så förstås George Floyd som avled på gatan i södra Minneapolis när polismannen Derek Chauvin tryckte sitt knä mot hans hals i 9 minuter och 29 sekunder.

Nyheten om dödsskjutningen av Daunte Wright kom mitt under rättegången om Floyds död. Den utlöste omfattande demonstrationer utanför polishuset i Brooklyn Center.

- Det råder förvirring i det här landet om skillnaden om vad som är fred och tystnad. En del får höra att vi ska hålla käften och vara tysta. Men fred inbegriper rättvisa. Ni kan inte säga till oss att vara tysta. Vi måste tala när det finns orättvisa, sa medborgarrättsaktivisten Al Sharpton, som höll huvudtalet vid begravningen.

Han konstaterade att han inte hade sett så många människor samlas för att sörja sedan begravningen av artisten Prince i Minneapolis för fem år sedan (begravningen för George Floyd i fjol hölls i Houston).

– Vi har kommit hit för att begrava prinsen av Brooklyn Center. Ni trodde att han bara var någon grabb med en luftfräschare. Han var prinsen, sa Al Sharpton.

Daunte Wright pratade med sin mamma några minuter före skottlossningen. Då sa han att han hade stoppats av polisen för att han hade en luftfräschare hängande vid backspegeln. Polisen uppger att han stoppades för att registreringsskylten var för gammal.

Poliskvinnan som avlossade skottet säger att hon råkade dra pistolen i stället för elchockvapnet när hon skulle försöka hindra Wright från att avvika, eftersom hon hade sett att han var efterlyst för ett annat brott.

– Nu kommer vi som luftfräschare i Minnesota. Vi ska försöka få bort stanken av rasism och polisbrutalitet, sa Al Sharpton i begravningstalet.

Han efterlyste mer utbildning för poliskåren.

– Utbildade människor tar inte miste på pistoler och elchockvapen. Utbildade människor skjuter inte män som Philando med ett barn i baksätet. Utbildade människor sätter inte sitt knä mot någons hals i 20 minuter, sa han.

Daunte Wright skulle ha fyllt 21 i oktober. Han efterlämnar en tvåårig son, föräldrar, syskon och många släktingar i vad som under begravningssceremonin beskrevs som ”en vacker amerikansk familj”, med en svart pappa och en vit mamma.

Karin Eriksson

24 Mexikos president till DN:s reporter: Jag och Trump förstod varandra

Mexikos relation med USA har alltid varit komplicerad. Och när DN:s Henrik Brandão Jönsson ställer de förbjudna frågorna om relationen till Trump direkt

till presidenten hamnar han i hetluften. På Twitter krävdes det att han skulle sparkas ur landet.

Varje dag klockan sju på morgonen inleder Mexikos president Andrés Manuel López Obrador sina tv-sända presskonferenser i presidentpalatset Palacio Nacional. Den följs av miljontals tittare. Utanför ligger det historiska Zócalotorget öde i den svala morgonen. Solen har ännu inte gått upp över en av världens största städer. Klockan är kvart över sju.

– Konstigt. Han brukar alltid vara punktlig, säger en av de utvalda mexikanska journalisterna på plats.

Själv är jag mest orolig över de förbjudna frågorna jag tänkt ställa till presidenten.

Innan pandemin var López Obradors dagliga mañaneras – gryningskonferenser – en show med nästan hundra journalister som bevakade presidentens ambition att genomföra en social

förändring av världens femtonde största ekonomi. Nu står endast ett tjugotal stolar utplacerade med flera meters mellanrum i den ståtliga presssalen. Coronarestriktioner har gjort att endast femton journalister väljs ut varje morgon.

Reportern bredvid mig tittar på klockan. Den har blivit halv åtta. Så sen har presidenten nästan aldrig varit.

– Något måste ha hänt, säger hon.

Först när klockan är 07.35 tar den 67-årige López Obrador steget upp på scen och går mot talarstolen. Han lutar sig över mikrofonen.

– God eftermiddag, säger han och ler.

Mexikos mest erfarna reportrar skrattar.

Vänsterpresidenten förklarar att han suttit i ett säkerhetsmöte sedan klockan sex på morgonen med försvarsministern.

Migrationsproblematiken vid gränsen har blivit akut. I går ringde USA:s president Joe Biden

och bad Mexiko att förstärka sin stängda gräns mot Guatemala. Tiotusentals migranter försöker ta sig in i Mexiko för att lifta upp mot gränsen till USA. Falska förhoppningar om att president Biden ska öppna gränsen för migranter har startat den största flyktingvågen på 20 år till USA.

– Människosmugglarna utnyttjar detta, säger López Obrador.

När Biden blev USA:s president meddelade han att han tänker upphöra med den mest kritiserade åtgärden i Donald Trumps migrationspolitik – tvångsomhändertagandet av migrantbarn. Biden menade att alla minderåriga som kommer till USA har rätt att stanna i landet under tiden de söker asyl. Det har lett till tusentals barn smugglats över gränsen de senaste månaderna.

López Obrador tittar på mig, där jag sitter på första parkett, och berättar att en lastbil stoppades i södra Mexiko i går.

– När polisen gick runt lastbilen hörde de knackningar i reglarna under presenningen, säger presidenten och knackar i sin talarstol så att det ekar mellan stenvalven i presidentpalatset.

– Vet ni vad som dolde sig på flaket? 131 honduraner och 18 guatemalaner som höll på att kvävas ihjäl. Av dem var 28 barn.

Mexikos president ber sina assistenter klicka fram en bild på lastbilen som visas på en storbildsskärm bakom honom.

– Denna människosmuggling bryter mot all värdighet, säger presidenten.

Andrés Manuel López Obrador är en politisk överlevare som har dominerat mexikansk politik de senaste tjugo åren. När han efter två misslyckade försök vann presidentvalet och

installerades den 1 december 2018 var det första gången på flera decennier som Mexiko, med 126 miljoner invånare, valt en vänsterpresident.

Genast tog AMLO, som han kallas efter sina initialer, några symboliska beslut för att visa att han menade allvar med sin åtstramningspolitik. Han behöll sin privata Volkswagen Jetta, lade ut regeringsplanet – en Boeing 787 Dreamliner – till försäljning och vägrade att flytta in i det pampiga presidentresidenset Los Pinos i Chapultepecparken. I stället gjorde han om residenset till ett kulturcentrum och flyttade in i en lägenhet i ena flygeln av Palacio Nacional. Han lovade att lyfta den fattiga delen av befolkningen genom att höja minimilönen och att stoppa rekryteringen till knarkkartellerna genom att satsa på beredskapsjobb och studiestöd åt landets ungdomar. Han gav löfte om att bygga hundra nya universitet, kraftigt

höja garantipensionen, samt att lyfta det statliga oljebolaget Pemex till sina forna glansdagar. För att visa att han även menade allvar med sitt främsta vallöfte – att bekämpa korruptionen stoppade han bygget av Texcoco – en ny internationell flygplats i Mexiko City. Han menade att byggkontrakten genomsyrades av korruption och lät sitt parti genomföra en informell folkomröstning, där endast 1.22 procent av väljarna deltog. Av dem tyckte 70 procent att presidenten hade rätt. Flygplatsbygget avbröts och i stället började presidenten att bygga ut en militärflygplats, 40 kilometer norr om Mexiko City. När riksrevisionsverket visade att det skulle kosta staten 135 miljarder kronor att avbryta bygget använde AMLO sin gryningskonferens till att avfärda riksrevisionsverkets uträkningar. – Jag har andra siffror, sa han.

Det är svårt att placera López Obrador på den politiska skalan. På håll verkar den före detta läraren vara till vänster, men hans protestantiska syn på familjen och kvinnofrågor gör honom snarare till en kristdemokrat. Trots åtstramningspolitik och trots klimatfrågan, har han satsat stort på oljeutvinning i mexikanska golfen.

Han är också väldigt populistisk och har lovat att återerövra Mexikos stolthet. En del kallar honom vänsternationalist och menar att han är som ett åldrat rockband som spelat samma låtar i 20 år utan att förnya repertoaren.

Relationen till grannlandet USA är en blandning av hat och kärlek. Hatet består i att Mexiko förlorade enorma landmassor till USA under 1800-talet. General Porfirio Díaz, landets president mellan 1876 och 1911, lär ha myntat frasen ”Stackars Mexiko, så långt från Gud, så nära USA”. Kärleken ligger i att över 35

miljoner mexare flyttat till USA och fått det bättre ställt. Av de beräknas 80 procent ha uppehållstillstånd eller ha blivit amerikanska medborgare.

När López Obrador blev president 2018 väntade sig många en konfrontation med högerpopulisten Donald Trump som under sin valkampanj 2016 lovade att bygga en mur mot grannlandet och låta Mexiko betala för den. Trump kallade mexare för våldtäktsmän, knarksmugglare och bad hombres (dåliga män). Det var uppgjort för en konflikt mellan de två populisterna. Den ene långt ut på högerkanten, den andre till vänster. I stället blev Trump och AMLO bästa vänner.

När López Obrador presenterat dagens nyhet om att Mexikos största tv-bolag Televisa går samman med den amerikanska, spanskspråkiga tv-kanalen Univision, öppnar han för frågor och pekar på mig.

– Vi har en gäst här i dag, säger presidenten. En värdinna smyger fram den trådlösa mikrofonen till mig. Jag reser mig upp och berättar om mina olika reportage som jag jobbar med i Mexiko. Jag berättar att jag också vill skriva ett porträtt av honom och är nyfiken på hans relation till Trump.

Svenskar känner inte till er så väl. Men en sak har fastnat. Er relation till Trump. Hur kan en ledare, som säger sig vara vänster, bli vän med Trump som kallat mexare för bad hombres, våldtäktsmän och knarksmugglare. Hur var egentligen er och Trumps relation?

Mexikos president skruvar på sig.

– Det är en bra fråga... Jag tror det finns... anledning till tvivel. Hur föddes detta respektfulla och goda förhållande som blev så bra för våra båda länder? Folk slog vad om att vi

skulle hamna i en konfrontation. Att vi inte skulle förstå varandra. Till slut gjorde vi det.

– I början av sin mandatperiod agerade Trump på ett sätt mot Mexiko, men när jag kom till makten ändrades det. Hans attityd, tal och ifrågasättande av mexare upphörde. Vi förstod att vi behövde ha en ömsesidig respekt.

– När jag flög till Washington för att träffa honom var mitt krav att vi inte skulle prata om muren. För då visste jag att mötet inte skulle sluta bra. Det är liksom inte lönt att flyga så långt för att hamna i ett politiskt bråk. Det var mycket mer givande att prata om vårt handelsavtal. Och Vita huset gav med sig. Vi höll två gemensamma tal, men muren togs inte upp.

Mexikos president sätter händerna på talarstolen.

– När USA ville kategorisera mexikanska knarkkarteller som terrorister protesterade jag.

Jag var rädd att det skulle ge främmande nationer en anledning till att angripa. Trump förstod det och gav med sig.

López Obrador gör en konstpaus och ler mot mig. Han berättar att min fråga fått honom att avslöja något.

– Jag håller på att skriva en bok. I den kommer jag att berätta hur min relation till Trump egentligen var. Många saker är kända, men det finns också annat.

De mexikanska reportrarna smattrar på sina datorer i presidentpalatset som började byggas under 1500-talet av spanska kolonisationer, på samma plats som aztekerna tidigare haft sitt tempel. Trots att Mexico City drabbats av flera förödande jordbävningar har inte palatset, som ligger mitt i Gamla stan, skadats nämnvärt. Fasaden utåt Zócalotorget är klätt av en järnrik, rödaktig vulkansten och inne på gården är palatset målat i vitt med svarta balkonger som

löper längs våningarna. Den finaste salen är Salón de la Tesorería, finanssalen, där Mexiko drev in sina skatter i början av 1900-talet. Det är där López Obrador numera håller sina månaneras.

Jag är nyfiken på hur hans relation till USA:s nye president Joe Biden ser ut. Att López Obrador inte gratulerade Biden till sin valseger uppfattades av många som att Mexikos president hellre velat ha kvar Trump som president.

Varför gjorde ni som Brasiliens president Bolsonaro och dröjde med att gratulera Biden till valsegern?

– Därför att alla länder har sin historia. I politik kan man inte gå händelserna i förväg. Alla folk har sin historia, sin demokrati.

Ursäkta, jag förstår inte.

López Obrador tar ett exempel från sitt största politiska bakslag. Efter att ha varit en

framgångsrik borgmästare i Mexiko City ställde han upp i presidentvalet 2006 och förlorade med endast 0,56 procentenheter mot högerpolitikern Felipe Calderón. López Obrador menade att det var valfusk och underkände valet. Ändå gratulerade omvärlden Calderón till segern.

– När andra regeringar gratulerar är det ett sätt att legitimera valfusk, säger AMLO.

Men det rörde sig inte om ett valfusk i USA, säger jag.

– Vad vi gjorde var att vänta in sista instans.

Demokraterna ville att regeringar skulle gratulera till deras seger, men i Mexiko har vi en annan historia. De konservativa, som vi har massor av här i Mexiko, kritiserade mig.

Reaktionära globalister. De fick för sig att jag var emot president Biden. Men Biden förstod mycket väl min hållning. Inte en enda gång har

han klagat. Vi har pratats vid på telefon tre, fyra gånger. Och har en bra relation.

I USA kritiseras Joe Biden för att han inte lättat mer på Trumps kritiserade migrationspolitik. Migrationsfrågan har blivit Biden första politiska kris.

Finns det något ni kan göra för att kontrollera migrationen?

López Obrador blir allvarlig och berättar om människosmuglarna som sprider falska rykten om att det är lättare att få uppehållstillstånd i USA om man kommer med minderåriga.

– Folk har rätt att fly misär och söka ett bättre liv, men man får inte utnyttja barn. Därför bestämde vi i morse att vi kommer att öka bevakningen av vår gräns i söder. I nästa vecka kommer jag att träffa alla borgmästarna i de kommuner som gränsar mot Guatemala. Vi tänker inte tillåta att människosmugglare tar

betalt för att ta in papperslösa barn över gränsen till USA.

När han visar bilden på lastbilen med de 149 migranterna på flaket, packade som sillar, undrar jag vad Mexiko mer kan göra för att lindra situationen.

– Gå till roten av problemet i Honduras, Guatemala och El Salvador. Centralamerika har drabbats av översvämningar, jordbävningar och våld. Och nu även mer fattigdom i pandemins spår. Vi måste hjälpa dessa länder.

López Obrador tittar på mig.

– Biden vill satsa 4 miljarder dollar för att ändra situationen i länderna, men kongressen måste godkänna förslaget. Om USA vill lösa problemet med migranterna ber jag kongressen att rösta för Bidens initiativ.

Efter att ha nyttjat 20 minuter av dagens gryningskonferens ställer jag min sista fråga.

Förutom USA och Brasilien är Mexiko det landet med flest dödsfall i covid-19. Ändå har López Obrador spelat ned coronavirusets allvar och fortsatt att resa runt i landet, skaka hand med folk och vägrat bära munskydd. Han har inte heller velat vaccinera sig.

Varför använder ni inte munskydd och vaccinerar er? Det finns folk som kallar er "Mexikos Bolsonaro".

Det märks att López Obrador blir provocerad, men som den politiska överlevaren han är svarar han diplomatiskt.

– Jag har mycket respekt för Bolsonaro, precis som jag har respekt för den sociala ledaren Lula da Silva. Eftersom jag har haft covid-19 menade läkarna att jag har antikroppar och inte behövde vaccinera mig. Men i nästa vecka ska jag göra det. När det gäller munskyddet har läkarna sagt att jag inte behöver det om jag håller ett hälsosamt avstånd till andra.

När presskonferensen avslutas 09:34 har den hållit på i två timmar. En mexikansk reporter på vänsterdagstidningen La Jornada går fram till mig.

– Du, du kan inte jämföra López Obrador med Bolsonaro. Det kan du bara inte, säger hon. Att vara vän med Trump är okej, men att bli jämförd med Bolsonaro, där går gränsen.

När jag senare på kvällen besöker den legendariska ölhallen Salón Corona som funnits i Gamla stan sedan 1928 är den inte proppfull. Det beror inte enbart på coronarestriktioner utan även på att många förlorat sin försörjning under pandemin. En man reser sig. Han känner igen mig från den tv-sända presskonferensen.

– Viva AMLO! säger han och visar ett segertecken med fingrarna.

När jag satt mig ned och fått min öl ger en annan gäst tummen upp.

– Jag tyckte du ställde bra frågor. AMLO är en demagog.

Jag kollar genom mina flöden på Twitter. En mexikanska gör sig rolig över att jag hade fel när jag menade att López Obrador inte ville vaccinera sig. Saken är den att förra veckan ville han inte vaccinera sig. En annan mexikanska skriver till mig "Que pendejooouuuuu!!!", vilket ungefär betyder "ditt jävla kukhår". En tredje mexare taggar mig och postar en tecknad film där en kille sparkar ut en annan kille i rymden. Budskapet är tydligt: Kritisera inte vår president!

Henrik Brandão Jönsson

**Andrés Manuel
López Obrador,
"AMLO"**

Ålder: 67 år.

Familj: Tre barn med sin första fru som gick bort för 16 år sedan. Omgift med den 15 år yngre författaren Beatriz Gutiérrez Müller som han har ett barn med.

Karriär: Lärare, men började engagera sig i politiken redan när han läste på universitetet på 1970-talet. Hans första politiska kamp var för urfolkens rättigheter i delstaterna Tabasco och Chiapas. Ingen mexikansk president har rest mer inom Mexiko än AMLO. Varje vecka tar han sig runt i landet med reguljärflyg. Hans enda utlandsresa sedan 2018 var i juli förra året för att träffa Trump och underteckna det nya frihandelsavtalet.

Mexiko & USA

Mexiko är världens trettonde största land och ingår tillsammans med USA och

Kanada i det nordamerikanska frihandelsavtalet USMCA som ersatt det nedlagda NAFTA. Mexikos roll i frihandelsavtalet är att tillverka billiga produkter till USA.

I juni är det parlaments- och guvernörsval i Mexiko. López Obradors politiska rörelse Morena ligger bra till i opinionsundersökningarna. Hans popularitetssiffror är över 50 procent.

140

Utrikes artiklar 19-24 **april 2021 utom USA**

19 Vit färg ska göra jorden svalare

Hus målade i extremvit färg kan i framtiden potentiellt hjälpa jorden att kylas ned, då färgen när den målas på tak kan reflektera bort 98 procent av solljuset. Det hoppas i alla fall forskare vid Purdue University i USA, som har tagit fram den vitaste färgen som någonsin har skapats, rapporterar The Guardian.

Förhoppningen är att färgen, som kan finnas på marknaden inom två år, ska kunna hålla husen svala och minska behovet av luftkonditionering.

TT

19 Den slutna armén som inte ens skonar barnen

Myanmars armé är en av världens mest isolerade. Soldater skjuter rakt in i protestled och dödar folk i deras hem. Inte ens barn skonas, över 40 har dödats sedan kuppen den 1 februari. DN:s korrespondent Marianne Björklund berättar om en sluten organisation där soldater från tidig ålder lär sig att döda de som hotar militärens makt.

Lördagen den 27 mars. Leende generaler ur Myanmars militär beträder röda mattan iklädda

vita uniformer och flugor. De är på väg till en galamiddag för att fira ”de beväpnade truppernas dag”, till minne av militärens motstånd mot Japans ockupation 1945.

Deras minspel avslöjar ingen ånger över de skoningslösa attacker som militären begått mot sitt eget folk samma dag. Över 100 personer - dödades när militären öppnade eld i över 40 städer. Obeväpnade demonstranter sköts ned på öppen gata, en del i sina hem.

Militärernas obekymrade miner är talande för den känslolokalla brutalitet som juntan visat mot folket ända sedan den tog makten i en kupp den 1 februari. Siffrorna över antalet dödade i demonstrationer stiger dag för dag och är nu uppe i över 730, varav fler än 40 barn, enligt Assistance Association for political prisoners, en organisation för mänskliga rättigheter som har fört statistik sedan det militära maktövertagandet. Över 3 100 personer har

frihetsberövats, däribland Myanmars folkvalda ledare Aung San Suu Kyi.

Och något slut på våldet syns inte. Tvärtom. Så länge inte demonstranterna ger sig, vilket de inte visar några tecken på att göra, kommer militären att svara på det enda sätt de känner till: med ökat våld.

De som skjuts behöver inte ens vara demonstranter. Även barn som leker, människor som förbereder middagen i sina hem, eller står vid sidan av demonstrationer attackeras. I militärens ögon är alla som har någon samhörighet med proteströrelsen kriminella. Det kan vara lärare vars elever demonstrerar, föräldrar vars barn protesterar, eller tvärtom, barn till föräldrar som demonstrerar.

– Det är därför man kan se militären gå runt i bostadsområden och skjuta vilt. Alla där anses medskyldiga till att det finns personer i området

som är aktiva demonstranter, säger Kristina - Simion, specialist hos Folke Bernadotte-akademien och Myanmarforskare.

I generalernas ögon gör de sin plikt: att hålla ihop unionen med alla dess etniska grupper. Alla som i deras ögon motarbetar det målet är fiender. Vad omvärlden eller den egna befolkningen anser bryr de sig inte ett uns om. – Militären är en helt världsfrånvärd organisation utan respekt för internationella rättigheter. Den är uppbyggd med syftet att med sin makt hålla ihop Myanmar. Alla som går emot militären är fiender till staten, säger Kristina Simion.

Tatmadaw, som militären i Myanmar heter, består av runt en halv miljon soldater. Den är en av Asiens största arméer och har inga planer på att släppa ifrån sig makt.

Militären har tidigare många gånger visat sig brutal mot Myanmars etniska minoriteter. Nu

riktas våldet också mot majoritetsfolket och många frågar sig hur den kan agera så brutalt, hur soldaterna kan döda obehäpnade civila. En förklaring är förmodligen att Tatmadaw är en mycket sluten organisation vars medlemmar har begränsad kontakt med samhället utanför. De som tillhör militären bor, arbetar och umgås i sin egen krets och lär sig tidigt att de vaktar ett land som går under utan dem. De har egna skolor, medier, sjukhus, försäkringsbolag, banker och mobiltelefonnätverk. Till och med livsmedelsproduktion och egentillverkad öl. Majoriteten bor i bostadskomplex där de är hårt bevakade. Sedan kuppen genomfördes får soldater inte lämna kvarteren i mer än 15 minuter utan tillåtelse, om de inte är på uppdrag.

Ofta gifter sig barn till officerare med varandra och anonyma röster inifrån armén har berättat att om en soldat dör i strid drar de andra lott

om vem som ska gifta sig med änkan. I slutna Facebookgrupper planerar de konspirationsteorier om demokratiörelsen och där är alla ense om att valet i november var fusk, ett av de skäl som militären angett för att den tog makten, men som har bestridits av oberoende valobservatörer.

Enligt Kristina Simion, som har bott i Myanmar och forskat om landet i flera år, rekryterar militären ofta fattiga människor, inte sällan redan när de är barn. Eller så föds man in i militären.

– Där hjärntvättas de och får sin utbildning. Och skulle någon komma på andra tankar och vilja lämna armén är det svårt.

Angivarverksamheten är utbredd. Om någon lämnar utbildningen straffas hela klassen.

Dessutom går den som hoppar av miste om de förmåner som finns i det militära och träder in i

ett samhälle med stor misstänksamhet mot militärer.

Armén har spelat en stor roll i Myanmar ända sedan självständigheten 1948 då inbördeskrig utbröt och militären bekämpade beväpnade - gerillor som stred för större autonomi i områden med etniska minoriteter. 1962 tog Tatmadaw makten men stridigheterna har aldrig upphört. Ett av de mest brutala exemplen är våldet mot den muslimska minoriteten rohingyer vars byar har bränts och där kvinnor våldtagits. Runt 700 000 personer har flytt till Bangladesh.

Först 2010 började demokratiska reformer genomföras och 2015 kom Aung San Suu Kyi till makten efter att hennes parti NLD vunnit i - valen. Aung San Suu Kyi, som suttit långa perioder i husarrest för sina protester mot det militära styret, ingav hopp om att landet var på väg mot demokrati. Men det var egentligen

aldrig generalernas tanke. I sin plan har de hela tiden behållit makten över hur landet ska utvecklas. Något de bland annat försäkrade sig om genom en konstitution som fastställer att militären besitter en fjärdedel av platserna i parlamentet och som ger den rätt att tillsätta ministrarna i de viktigaste departementen. Varför då en kupp? I militärens ritningar fanns inte scenariot att Aung San Suu Kyi skulle fortsätta vara så populär. Att NLD vann en jordskredsseger med 80 procent av rösterna i valet i november verkar ha överraskat Tatmadaw vars eget parti inte alls fick särskilt många röster.

Det blev ett för stort hot för militären som såg framför sig hur NLD med så många röster i ryggen skulle genomföra konstitutionella reformer som minskar generalernas makt. En ändring i konstitutionen kräver tre fjärdedelar

av rösterna i parlamentet, något NLD nu skulle få förutsättningar för.

– Militärens plan var aldrig att NLD skulle få styra fritt. De trodde att om Aung San Suu Kyi exponerades skulle det bli tydligt att hon inte var en bra ledare. Så blev det inte. Hon har vunnit två val i rad, säger Kristina Simion. Dessutom finns spekulationer om att överbefälhavaren Min Aung Hlaing var orolig för sin framtid. Han skulle gå i pension i sommar och var rädd att hans position skulle marginaliseras och hans privilegier försvinna. Sedan kuppen har det folkliga motståndet varit enormt. Miljontals människor från alla delar av samhället har demonstrerat och strejkat mot maktövertagandet. De kräver att Aung San Suu Kyi släpps fri och att den regering de valde i november tillträder.

De vill inte tillbaka till ett militärstyre med begränsade friheter. I spetsen för

demonstrationerna går yngre som har växt upp i ett relativt fritt samhälle och inte kan tänka sig att kontrolleras av militären. Också de som deltog i de omfattande studentprotesterna 1988, varav många suttit fängslade, har slutit upp och ger råd till de yngre.

Landet har under tiden helt gått i stå.

Bankernas verksamhet ligger nere, trådlöst internet har släckts på de flesta ställen och landgränserna är stängda. Ekonomin är på väg att slås i spillror och på senare tid har militären genom kidnappningar och hot försökt tvinga folk att gå tillbaka till jobbet.

– De uppvaktar folk och säger: nu ska ni tillbaka till jobbet annars kommer ni att misshandlas eller skjutas, berättar en person som vill vara anonym inifrån Myanmar.

Utan internet tar nu demonstranter till gamla beprövade metoder som att trycka upp uppmaningar om protester på papper för att nå

dem som inte har någon uppkoppling.

Militärens ökade våld till trots, ger de sig inte.

De är beredda att göra allt för att stoppa militären från att åter regera i årtionden, berättar en person i Myanmar. Statsanställda tar stora risker genom att lämna sina jobb, där skyddsnät med pensioner och bostäder ingår, för att protestera. Samtidigt byggs ett parallellt samhälle upp. Läkare som vägrar arbeta på de statliga sjukhusen sätter upp mobila sjukhus för att ta hand om dem som skadats i protesterna. Frågan är hur länge det kan pågå.

Motståndsrörelsen har inte hur mycket resurser som helst och det går inte längre att skicka pengar till Myanmar. Bankomater står tomma och de som levererar pengar riskerar att gripas. De sanktioner mot juntan som USA, EU och Storbritannien har infört gör litet intryck på militären och FN:s säkerhetsråd har problem med att agera eftersom Kina och Ryssland, som

båda levererar vapen till militären, blockerar skarpa åtgärder.

FN:s sändebud i Myanmar har varnat för ett inbördeskrig som kan resultera i ett blodbad. I Myanmar finns flera beväpnade gerillastyrkor som representerar olika etniska minoriteter, vilka representerar en tredjedel av befolkningen. De har ända sedan självständigheten stridit mot militären för att få autonomi och mot majoritetsfolket, buddistiska bamarer. Nu finns tecken på att radikala demonstranter, som hittills mest agerat fredligt, inte ser någon annan utväg än väpnad kamp. En del har varit på träningsläger hos gerillatrupper, varav majoriteten också är emot juntan. Flera politiker i NLD har också fått hjälp att gömma sig i områden där etniska minoriteter bor. Militären har svarat med flygattacker i delstaten Karen, i sydöstra Myanmar.

Militärens brutalitet mot folket har också fått många ur majoritetsbefolkningen att ta avstånd från hur rohingyerna har behandlats, något som de tidigare inte reagerade särskilt starkt på. Nu har de själva fått känna på militärens attacker och på senare tid har sociala medier fyllts med ångerfyllda ursäkter till rohingyer.

Om gerillagrupper och demonstranter går ihop och börjar strida mot militären är risken för upptrappat våld stor. Att militären är beredd att öka attackerna mot demonstranter, beväpnade eller inte, har den visat gång på gång. Förra helgen dödades 82 personer i staden Bago, åtta mil nordöst om Yangon (Rangoon) när militären besköt demonstranter med kulsprutor och granater. Ögonvittnen berättar om hur döda kroppar lades på hög utanför ett tempel och om skadade som förnekades vård av militären.

Nästa dag fortsatte protesterna med förnyad styrka. Ett slut på våldet ser ut att vara långt borta.

Marianne Björklund

Flera militärkupper i Myanmars historia

Myanmar (tidigare Burma) blev självständigt från kolonialmakten Storbritannien 1948 efter ett befrielsekrig.

1962 tog militären makten i en kupp och härskade oinskränkt till 2010, då en demokratisering inleddes.

Myanmars mest kända medborgare är Aung San Suu Kyi, som tilldelades Nobels fredspris 1991 för sin fredliga kamp för demokrati. Hennes anseende dalade i samband med en militäroffensiv mot folkgruppen rohingya 2017.

Aung San Suu Kyi och hennes parti NLD hann sitta fem år i regeringsställning innan militären återtog makten i en kupp den 1 februari 2021.

Myanmar har 54 miljoner invånare. Största folkgruppen är burmeser, 68 procent. De är huvudsakligen buddister.

Största etniska minoritetsgrupperna är shan 9 procent, karen (kayin) 7 procent, arakaneser (rakhine) 4 procent, kineser 3 procent, indier 2 procent och mon 2 procent.

19 ”Navalnyj kan dö när som helst”

Den ryske oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj är inne på artonde dagen av sin hungerstrejk. Även fängelsemyndigheterna erkänner att hans hälsa försämrats avsevärt och hotar med tvångströja och tvångsmatning.

SANKT PETERSBURG. ”Tillåt läkare att besöka min pappa”, vädjade dottern Daria på Twitter på söndagen.

På lördagen krävde en grupp läkare i en larmrapport att Navalnyj genast borde få intensivvård, eftersom han riskerar att drabbas av njursvikt och hjärtstopp.

”Vår patient kan dö när som helst.

Kreatininvärdet har stigit med över 50 procent, syrligheten i urinen är över 800 millimol per liter. Orsaken kan vara att njurarna inte längre fungerar som de ska”, skriver Navalnyjs läkare Jaroslov Asjimkin på Facebook.

På Navalnyjs officiella Instagramkonto uppger han att fängelsemyndigheterna hotar med tvångsmatning:

”I morse tornade en kvinnlig överste upp sig över mig och sade: Resultaten från er blodanalys visar att er hälsa har försämrats drastiskt. Om ni inte avslutar hungerstrejken är vi redo att börja tvångsmata er redan nu.”

”Därefter listade hon tvångsmatningens alla underbara detaljer för mig. Tvångströja och så vidare”, skriver han och tillägger att hungerstrejken fortsätter.

Hans pressekreterare Kira Jarmysj skriver på Facebook att hon känner sig precis som hon

gjorde i flygplanet då Navalnyj hamnade i koma efter att ha förgiftats:

”Det har gått åtta månader, och jag är tillbaka i flygplanet. Aleksej håller på att dö. I det tillstånd han befinner sig just nu är det en fråga om dagar.”

Under söndagen reste Navalnyjs fyra läkare till straffkolonin IK-2 i Pokrov och krävde att få träffa sin patient. De stod utanför fängelset i två timmar, men vakterna vägrade släppa in dem. Navalnyjs anhängare har också utlyst en landsomfattande demonstration på onsdag.

”Det handlar inte längre bara om Navalnyjs frihet, det handlar om hans liv”, säger hans nära medarbetare Leonid Volkov i ett uttalande på Facebook. Demonstrationen är planerad att äga rum bara timmar efter att president Putin hållit sitt årliga tal till nationen.

Anna-Lena Laurén

19 Kritisk ombudsman måste lämna sin post

Ytterligare en oberoende del av den polska rättsstaten är på väg att försvinna. Den slutsatsen drar många sedan den polska författningstribunalen har avsatt Polens människorättsombudsman Adam Bodnar. I det styrande högernationalistiska partiets ögon är han är alltför självständig.

Adam Bodnar har egentligen suttit på övertid sedan hans femåriga mandatperiod löpte ut i september. Att han trots det ännu är kvar beror

på att det regerande partiet Lag och rättvisa, PIS, misslyckats med att få en efterträdare godkänd i senaten, parlamentets överhus, där oppositionen har knapp majoritet.

Nu har författningstribunalen beslutat att Adam Bodnar måste lämna sin post inom tre månader, med motiveringen att den lag som stadgar att ombudsmannen kan sitta kvar tills en ersättare utnämnts strider mot grundlagen.

Problemet är att själva författningsdomstolen av såväl oppositionen som många utländska bedömare anses sakna legitimitet.

Författningstribunalen är strikt kontrollerad av regeringspartiet efter att PIS kom till makten 2015 och flera av ledamöterna utsågs i strid mot författningen.

Ett argument för den radikala politiseringen av det polska rättsväsendet som Polens faktiske ledare, PIS-ordföranden Jaroslaw Kaczynski, brukar anföra är att det är nödvändigt att rensa

ut övervintrade kommunister från statsförvaltningen.

Den liberala oppositionen invänder att allting handlar om att regeringspartiet vill skaffa sig full kontroll över alla oberoende statliga institutioner.

Till det skandalösa i historien hör att den domare i tribunalen som har föredragit ärendet mot den framstående demokratiaktivisten Adam Bodnar heter Stanisław Piotrowicz. Just Piotrowicz, som senast var parlamentsledamot för PIS, arbetade som åklagare under den kommunistiska diktaturen.

Inte nog med det: Piotrowicz åtalade dessutom oppositionella polacker under det krigstillstånd som regimen införde 1981 för att slå ned den demokratiska folkrörelsen Solidaritet.

Medan Kaczynski ständigt befordrar Piotrowicz, en exkommunist och numera lojal anhängare till det ”antikommunistiska” PIS, har den

kritiske Adam Bodnar varit en ständig nagel i ögat på regeringspartiet och dess försök att inskränka domstolarnas självständighet och strypa massmediernas frihet.

När jag talade med honom för två månader sedan beskrev han läget i Polen som att ”vi är inte längre en demokrati ordets fulla bemärkelse”.

– Som jag ser det rör vi oss allt mer mot en konkurrerande auktoritarism, vilket betyder att demokratins alla formella institutioner och mekanismer finns, men de blir allt mer en fasad, och det styrande partiet har ett ständigt överläge mot sina politiska motståndare, sade Adam Bodnar.

Nu har parlamentet tre månader på sig att utse en ersättare. De förslag som regeringen lagt fram – mestadels PIS-medlemmar – inte har accepterats av senaten.

Under tiden sitter Adam Bodnar kvar. Till polska Radio Zet säger han: ”Jag utövar helt enkelt mitt uppdrag uppgifter, och bevakar medborgarnas fri- och rättigheter fram till att en ny har valts.”

Michael Winiarski

19 Spänningen ökar mellan Tjeckien och Ryssland

Spänningen mellan Tjeckien och Ryssland ökade på söndagen efter Tjeckiens beslut att utvisa 18 ryska diplomater. Diplomater som Tjeckien anser arbetar för den ryska militära underrättelsetjänsten GRU.

Tjeckien har informerat försvarsalliansen Nato och sina EU-allierade om misstankarna att Ryssland låg bakom sprängningen av två ammunitionsförråd 2014 där två personer omkom.

På söndagen sa Tjeckiens tillförordnade utrikesminister Jan Hamacek att utredningen om orsaken till explosionerna pekar på att de egentligen var avsedda att äga rum under transport när ammunitionen var på väg till Bulgarien.

Frågan kommer att diskuteras när EU:s utrikesministrar möts under måndagen.

Ryssland kallade på söndagen anklagelsen för "absurd" och menade att utvisningen är ett led i vad Moskva ser som ett sätt för Tjeckien att närma sig USA, skriver Reuters.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

19 Presidentval i maj trots inbördeskriget

SYRIEN. Syrien håller presidentval den 26 maj, meddelar talmannen i det syriska parlamentet. Ingen verklig opposition tillåts och sittande presidenten Bashar al-Assad väntas därmed vinna valet, även om han officiellt inte har tillkännagett sin kandidatur. Valet är det andra under landets utdragna inbördeskrig, som bröt ut 2011.

TT-AFP

19 Franskt miljardpaket till frostdrabbade bönder

Frosten har slagit hårt mot Frankrikes bönder, och nu utlovar regeringen ett stödpaket på 1 miljard euro, motsvarande drygt 10 miljarder kronor, som ska gå till de allra värst drabbade. Paketet innefattar en blandning av bland annat skatterabatter och statliga lån.

De som drabbats allra värst ska bli berättigade ett katastrofstöd som ska kompensera för upp till 40 procent av de förlorade grödorna. Liknande åtgärder är på gång för de hårt

drabbade vinproducenterna, som inte omfattas av det nu aviserade stödpaketet.

TT-Reuters

19 Sekterismens förbannelse. Lojalisterna på Nordirland sitter fast i en gammal tankevärld

**Den protestantiska befolkningen på
Nordirland har förlorat sina privilegier.
Det och brexits negativa konsekvenser
ligger bakom det uppblossande våldet. Vi**

**går obevekligt mot ett enat Irland,
skriver Gunnar Pettersson.**

Det är inte särskilt svårt att sätta fingret på huvudorsaken bakom den senaste tidens oroligheter på Nordirland: den protestantiska befolkningens successiva förlust av sina privilegier. Det är dessutom en process som är desto mer plågsam därför att den är på samma gång så gradvis och så obeveklig.

Gnistorna som tände den senaste branden hade visserligen till stor del med brexit att göra. För femtioelfte gången i rad har man till sin förnedring upptäckt, inte bara att ”lojaliteten” gentemot Storbritannien är helt och hållet obesvarad, utan att man med Nordirlandsprotokollet nu blivit tvungna att betala tullavgifter för den.

Men bortom de omedelbara orsakerna går det tillbaka på protestanternas historiska dominans. De människor man så länge

betraktat, och i bokstavligaste mening behandlat, som andra klassens medborgare – den katolska befolkningen – har inte bara krävt och nått ett slags jämlikhet utan går, lika gradvis och obevekligt, mot en majoritet som omsider kommer att leda till ett enat Irland. Det är den insikten som är så omöjlig att ta till sig för lojalisterna, det vill säga att ett sedan 1921 delat Irland, och därmed deras egna privilegier, var en historisk parentes med ett slut som för dessa tonåriga upprorsmakare sannolikt kommer att inträffa under deras livstid. Och det är inga abstrakta framtidsvisioner. Det står, svart på vitt, i Långfredagsavtalet från 1998. Men ”privilegier” kan också tyckas som ett paradoxalt ord i sammanhanget. De protestantiska bostadsområden där upploppen ägde rum är bland de fattigaste i hela landet, och de två befolkningarnas socioekonomiska

profiler är i själva verket inte så olika; i vissa avseenden ligger protestanterna till och med efter den övriga befolkningen, bland annat i läs- och skrivkunnighet.

Skillnaden är att protestanterna i praktiken brukade ha monopol på de välbetalda verkstads- och industrijobben, i Belfast framför allt på det stora varvet Harland and Wolff, och få av de jobben finns kvar efter avindustrialiseringen på 1980-talet. Katolikerna sökte traditionellt andra vägar in i arbetslivet, ofta via högre utbildning. Den mångåriga konflikten mellan dem har alltså inte så mycket materiella grunder, utan historiska, kulturella och sekteristiska.

En bild som då ligger nära till hands när det gäller lojalisternas situation i dag är tåget som just lämnat stationen. Kvar i snålblåsten på perrongen står de och svär bittert över tidtabellen, över den förrädiska stinsen, över det

grymma ödet, men aldrig över det faktum att de åkte hemifrån alldeles för sent för att hinna med.

Nu när allt fler irländare, både norr och söder om gränsen, lämnat bakom sig mycket av det gamla och ingrodde – som mest uppenbart i katolska kyrkans drastiskt reducerade inflytande över moralfrågor – verkar lojalisterna, inkluderat deras politiker, sitta fast i en tankevärld och människosyn som har underliga medeltida ekon.

Många minns när Ian Paisley 1988 ställde sig upp i Europaparlamentet och skrek ”Antikrist!” åt påven Johannes Paulus II. Och då representerar den händelsen bara den komiska ändan av spektret.

Som i många andra västeuropeiska samhällen avtar religionens roll i människors liv även på Nordirland. Över tjugo procent vägrar definiera sig enligt den ena eller den andra

trosriktningen, och den siffran stiger stadigt. Det har bildats ett flertal sociala, kulturella och politiska rörelser över konfessionsgränserna, till exempel Alliance Party, och de växer i opinionsmätningarna.

Men historien har som sagt sina tidtabeller att hålla. Snart börjar protestanternas årliga ”marching season”, och den når sin kulmen den 12 juli, minnesdagen för Vilhelm av Oraniens seger i slaget vid Boyne 1690, som lade grunden för *The protestant ascendancy* i norr.

Våldet har blivit lika mycket en del av ritualerna kring The glorious twelfth som de dova trumslagen, de fladdrande fanorna, dessa parader av män med bistra uppsyner, klädda i sina svarta finkostymer. Ingen kommer att bli förvånad om oroligheterna fortsätter. Minst av allt de själva.

Gunnar Pettersson

Författare och översättare, bosatt i

London²⁰Låt honom bli Putins Mandela

Vad kallar man en regim som försöker mörda sin främsta kritiker – och när den misslyckas i stället skickar kritikern till en straffkoloni där han utsätts för lågintensiv tortyr och inte får vård för sina sjukdomar?

Vad finns för ord för att beskriva ett politiskt system där åklagare begär att den främsta oppositionella organisationen stämplas som extremistisk rörelse, vilket medför att den som engagerar sig där riskerar ett långt fängelsestraff?

De senaste dagarnas utveckling kring Aleksej Navalnyj i Ryssland är omskakande. Hans läkare varnar för att tillståndet för den fängslade, hungerstrejkande regimotståndaren är kritiskt. På måndagen fördes Navalnyj äntligen till en sjukhusavdelning, men han uppges vara i dåligt fysiskt skick

och riskerar nu plågsam och förnedrande tvångsmatning.

Det är svårt att inte dra paralleller mellan Aleksej Navalnyj och den mest kände politiske fången i modern tid. I 27 år satt Nelson Mandela i sydafrikanskt fängelse. Den internationella uppmärksamheten kring honom kulminerade på 1980-talet, med stödgalor och andra breda politiska aktioner – en omvärld som ständigt påminde landets apartheidregim om dess djupa omoral och brott mot mänsklig värdighet.

Nu är det Aleksej Navalnyj som sätter skräck i ett system vars tid borde vara utmätt. Nu är det upp till omvärlden att aldrig glömma honom och aldrig sluta påminna Putinregimen om honom. Ta upp hans fall. Kräv att han frigges. Protestera i alla kontakter med Kreml mot den misshandel Navalnyj utsätts för.

Den som debatterar Ryssland vet att Vladimir Putin fortfarande har sina devota apologeter i väst. Även bland vissa europeiska ledare tycks tron vara att han på något sätt ska gå att tala till rätta.

Behandlingen av Aleksej Navalnyj och hans organisation måste väl ändå ha fått masken att slutgiltigt falla.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

20

Mangroveskogen avgörande för klimatet – hotas av extremvädret

Den suger upp mer koldioxid än regnskog, är en livsviktig barriär mot cykloner och en sista utpost för de bengaliska tigrarna.

Precis när människan behöver mangroveskogen som mest hotas den av utplåning – av klimatförändringen.
et syns inte ovanifrån – det liknar mest en vanlig lövskog, med några åar här och var. Men

mellan träden glimmar det till när solens strålar reflekteras. Där, mellan stammarna och de snirklande rötterna, syns det som gör skogen unik: vatten.

Det öppna havet är flera mil härifrån, men varje dag dras det in över skogen av månens dragningskraft. Här blandas havets saltvatten med sötvattnet från tiotals floder som, om man följer dem uppströms, så småningom når hela vägen till Himalaya. Det bräckta vattnet bildar en unik ekologisk miljö som bara en viss typ av skog klarar av – mangroveskog.

Och det här är världens största.

– Ingenstans på jorden finns en miljö som denna, säger Bashirul Al Mamun.

Vi befinner oss i västra Bangladesh, nära den indiska gränsen, i mangroveskogen Sundarbans som breder ut sig som ett grönt täcke på båda sidor gränsen. Det är Bashirul Al Mamuns jobb

att vakta den – han är skogsvårdschef i den västra delen av bangladeshiska Sundarbans. För vissa, som fiskar och räkor, är skogen som en barnkammare. De söker sig hit in mellan rötterna, i skydd långt bort från människans fiskebåtar och havets rovdjur.

För människan är den en inkomstkälla, men också en barriär – en räddare undan klimatkrisens värsta effekter, som cykloner, stormfloder och erosion. Träden tar värsta smällen från ovädren innan de drar in över mer tätbefolkade områden.

– Många, många fler hade dött i de senaste årens cykloner om vi inte hade Sundarbans, säger Bashirul Al Mamuns.

Mangroveskogen står dessutom för en viktig klimattjänst. I klimatsammanhang pratar man ofta om kolsänkor, där luftens koldioxid genom växters fotosyntes blir till kol som lagras i marken. Amazonas är ett exempel på en viktig

kolsänka. Men faktum är att mangroveskogen är dubbelt så bra som regnskogen på att lagra kol. Och när kolet väl har sugits ner i mangroveskogens sediment, lagras det där i upp till tusentals år.

Men säg ”Sundarbans”, och de flesta tänker inte på fiskar eller kolsänkor – utan på den bengaliska tigern. För tigern är mangroveskogen något av en sista utpost. Den kommer ursprungligen från området runt Himalaya, förklarar Bashirul Al Mamuns – men på grund av människan har tigrarna tvingats allt längre söderut.

– Tigrar tycker egentligen inte alls om detta, titta här, säger Bashirul Al Mamuns, och pekar på marken.

Det är lågvatten nu, vattnet har dragit sig tillbaka. Överallt står svarta rötter upp som inverterade istappar ur den leriga marken – ”pencil roots” kallas de.

– Tigrarnas tassor är inte gjorda för att gå över det här. Men de har ingen annanstans att ta vägen, norrut finns människor överallt. Och fortsätter de söderut hamnar de i Bengaliska viken.

Kanske är det utsattheten som gör att Sundarbans tigrar har lagt sig till med ett beteende som inte syns någon annanstans i världen – de attackerar människor. Varje år dör flera bangladeshier av tigerattacker. En by i skogen kallas Vidhwa Palli, änkebyn, efter att flera män i byn dödades av tigrar.

För två veckor sedan var en tiger precis här, på Kalabogi forest office. Ingen människa attackerades – men väl en get, som stod invid ett av de pålförsedda husen.

Bashirul Al Mamun har själv varit i närkontakt med tigrar flera gånger.

– Jag fångade en tiger här, och en tiger här, säger han och pekar på en karta över skogen.

– Tigrarna är väldigt intelligenta djur, det gick åt sjutton kor innan jag till slut lyckades fånga den första tigrern, fortsätter han.

Tigrern, som var en hona, fick en gps-krage runt halsen för ett forskningsprojekt för att mäta storleken på hennes territorium (15 kvadratkilometer, enligt studien).

Han berättar stolt att antalet tigrar i Sundarbans har ökat på senare år. Totalt är de runt 200 på både den indiska och bangladeshiska sidan – ett av många tecken på att något har hänt med mangroveskogen. Den mår faktiskt bättre än på länge.

Och det gäller inte bara här.

I årtionden har det larmats från forskningen att världens mangroveskogar är på väg att försvinna. I Sverige fick vi lära oss att tigerräkor var bland det värsta man kunde äta eftersom mangroveskog skövades för att göra plats för räkodlingar – men även risodlingar, jakt på

bränsle och kommersiell exploatering för turism, slog hårt mot den unika miljön.

På 80- och 90-talet försvann mellan en och två procent av skogen varje år. Människan var på väg att utplåna mangroveskogen helt.

”Vi står inför en möjlig värld berövad de tjänster som mangroveskogarnas ekosystem tillhandahåller, kanske inom de närmaste 100 åren”, skrev en bekymrad grupp forskare i tidskriften Science 2007.

Men sedan dess har larmen tystnat. Så vad hände?

Svaret kom i somras, från andra sidan jordklotet: USA.

Mangroveforskningens i särklass största stjärnskott, Liza Goldberg, föreslår själv att vår intervju ska ske midnatt lokal tid – hon är ju student, förklarar hon. Nätterna är då hon är som mest produktiv.

Hon hörde talas om klimatförändringen för första gången som 9-åring. I skolan började de studera effekterna extremväder på havslevande djur, som krabbor. Efter det visste hon vad hon ville viga sitt liv åt.

Som 14-åring gjorde hon praktik på Nasa, något som egentligen bara är tillåtet från 16 års ålder. Som 17-åring skapade hon världens första satellitbaserade varningsprogram för hot mot mangroveskogar, med hjälp av maskininlärning och Googles verktyg Earth Engine.

I somras publicerade hon, 18 år gammal och fortfarande highschool-student, en global satellitanalys av läget för världens mangroveskogar i den vetenskapliga tidskriften Global Change Biology.

Slutsatsen är uppmuntrande. Avskogningen har minskat dramatiskt, med hela 73 procent från millennieskiftet till 2016.

– Vi är definitivt på väg åt rätt håll.

Mangroveskogarna krymper fortfarande, men inte alls i samma tempo som tidigare, säger hon. Det är framför allt människans avverkning av skogarna som har avstannat. Politiker i länder med mangroveskog har vidtagit strikta åtgärder. Jätteräkor som vi köper i våra mataffärer är visserligen fortfarande inte någon klimatsmart mat – men de driver inte avverkning av mangroveskog längre.

I världens mest mangrovetäta land, Indonesien, har fiskeministern lovat att ingen mangroveskog ska avverkas mer. I stället ska ny mangrove börja planteras.

– Alla varningar om vad som håller på att hända med mangroveskogen verkar ha fått genomslag, säger Liza Goldberg.

Hon tystnar.

– Men tyvärr ser vi inte bara goda nyheter.

Precis när det mänskliga hotet tycks vara på väg att avvärjas har ett annat tagit över. I Liza Goldbergs verktyg, som visar vad som orsakar avskogning, kan man tydligt se förändringen. I Sundarbans, som tidigare drabbats hårt av människans framfart, är det nu andra krafter som orsakar mest avskogning – stigande havsnivåer och extremväder. Mangroveskogen blir inte längre till räkdammar. Den blir till hav. Läget är så allvarligt att forskningen återigen varnar för att vi kan vara på väg mot en värld utan mangroveskogar. Den senaste varningen kom, återigen, i tidskriften Science.

I studien, som publicerades i juni, undersöks hur stigande hav slagit mot mangroveskogar historiskt. Sundarbans är ett talande exempel, för 8 500 år sedan var skogen runt dubbelt så stor som nu.

Då fick en plötslig avsmältning av stora istäcken som låg kvar efter istiden världens hav att stiga snabbt. I ett slag försvann hela Sundarbans.

– Havet dränkte helt enkelt skogen, säger studiens huvudförfattare, australiensaren Neil Saintilan, professor vid avdelningen för Earth and Environmental Sciences vid Macquarie University.

– Och nu kan det vara på väg att ske igen, fortsätter han.

Mangroveskogen kan klara en viss havsnivåhöjning, påpekar han. Flodernas sediment kan skapa ny mark när havet stiger – och skogen kan också retirera in mot land.

Men när havet stiger för snabbt hinner inte skogen med. Mer än 7 millimeter havsnivåhöjning per år verkar de inte klara av, enligt studien. Det är ungefär dubbelt så mycket som i dag – men takten ökar snabbt.

– Mangroveskogarna klarar lite mer havsnivåhöjning än nu. Men om vi rör oss mot IPCC:s medelutsläppsscenario eller högre – då är det ”game over” för dem, säger Neil Saintilan. Och som om inte det var nog visar en tredje ny studie, från november förra året, att människan på flera håll har stulit mangroveskogens försvar mot det stigande havet.

Flödet av sediment, som skulle kunna bilda ny mark, minskar när människan anlägger dammar uppströms. Samtidigt har möjligheterna att retirera försvunnit – skogarna är omringade av människan, i form av räkodlingar, bilvägar, och så vidare.

– Det är som att skogarna är fångna mellan djävulen och djuphavet, säger Neil Saintilan. Hoppet, menar han, finns i att världen har börjat värdera mangroveskogens alla tjänster ekonomiskt – inte minst som kolsänka. Att

bevара mangroveskog kan rent av säljas som klimatkompensation.

– Jag är faktiskt ganska optimistisk, trots allt. Men vi måste se till att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader eller så nära det bara går. Då kommer mangroveskogarna att kunna anpassa sig.

I Sundarbans ser Bashirul Al Mamun redan nu vad klimatförändringen gör med skogen. De långa, ståtliga träd som gett skogen dess namn – sundariträden – har börjat dö. När vattnet blir varmare och havet tränger längre in i skogen, ökar också salthalten i det bräckta vattnet i skogen. Det klarar inte sundariträden, förklarar han.

– Vi ser redan hur mindre träd tar över, säger han.

Det är dåliga nyheter för tigrarna, som framför allt håller till i de delar av skogen där de högre träden växer. En studie från 2019 varnade för

att tigrarnas habitat kan vara helt borta till 2070, på grund av klimatförändringen.

Men det är också riktigt dåliga nyheter för Bangladeshs befolkning, som kan förlora sitt bästa stormskydd precis när det behövs som mest.

Är du orolig för vad som håller på att ske?

– Ja. Väldigt många kommer att leva extremt farligt om Sundarbans inte är kvar. Utan skogen kommer effekterna av cyklonerna att bli mycket värre, säger han.

Men samtidigt är han också, trots allt, optimist.

– Vi människor har börjat förstå värdet av skogen. Men vi måste förstå mer om hur den reagerar på klimatförändringen, för att hjälpa den att anpassa sig. Då tror jag att Sundarbans överlever.

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

20 Misstänkta för giftgasattack i Syrien kan dömas i Sverige

Den syriska regimen anklagas för att ligga bakom ett stort antal attacker med giftgas som dödat tusentals civila. Nu kan de skyldiga ställas inför rätta och dömas – i Sverige. Organisationen Civil Rights Defenders polisanmäler ett femtontal av de misstänkta krigsförbrytarna, bland dem president Bashar al-Assad.

Under några årtionden, från 1980-talets slut fram till början av 2010-talet, kunde världen

leva i tron på att kemisk krigföring var något som förpassats till historiens sophög.

Aldrig mer skulle vi behöva höra talas om skyttegravssoldater som dör av klorgas, som i första världskrigets fältslag vid Ypern i april 1915. Eller om kvinnor och barn som bombarderas med fem olika slags giftgas, som under den irakiske diktatorn Saddam Husseins massaker i staden Halabja i mars 1988.

Men så började kriget i Syrien år 2011. Bland mycket annat elände har Syrienkriget inneburit de kemiska stridsmedlens återkomst. Under de tio år som konflikten har pågått har över 200 kemvapenattacker drabbat det syriska folket. Den absoluta majoriteten av gasattackerna tillskrivs regimen. Ungefär 1 500 syrier har dött, varav nära 90 procent är civila (statistiken kommer från människorättsorganisationen Syrian Network for Human Rights).

Syriens president Bashar al-Assad förnekade i det längsta att hans land hade kemiska stridsmedel. Först i juli 2012, när inbördeskriget i Syrien började trappas upp till en internationell storkonflikt, erkände den syriska regimen offentligt att dess krigsmakt hade tillgång till kemiska vapen. Och att Syrien var berett att använda dem ”i händelse av utländsk aggression”.

Men i stället användes de kemiska stridsmedlen mot den egna befolkningen. Den 21 augusti 2013 besköts östra Ghouta, ett område som kontrollerades av den väpnade oppositionen, med raketer som innehöll det extremt giftiga ämnet sarin.

En hel värld chockades av bilderna på gamla kvinnor som sitter hopkrupna på marken och förgäves kippar efter luft, och små barn som likstela och marsipanbleka ligger utsträckta på

bårar. Över 800 människor dog i gasattackerna mot Ghouta.

Syrien och deras uppbackare Ryssland skyllde attacken på ”rebeller”. Men FN:s utredning visar att den kemiska sammansättningen av sarinet kunde länkas den till den syriska regimen lager.

USA:s dåvarande president Barack Obama hade tidigare kallat användandet av kemiska vapen för ”en röd linje” som Syrien inte fick överträda. Efter attacken i Ghouta skickades amerikanska örlogsfartyg till Syriens Medelhavskust.

Men någon USA-attack kom aldrig. I stället lovade Syrien, efter påtryckningar från Ryssland, att avskaffa sitt lager av kemiska stridsmedel och ansluta sig till det internationella fördraget om kemvapen. I samarbete med Organisationen för förbud av kemiska vapen (OPCW) förstördes 1 300 ton kemiska stridsmedel.

Trots detta har larmen om gasattacker har fortsatt komma i Syrien. FN har slagit fast att regimen utfört nya attacker och ingen har hittills ställts till svars. Men kanske blir det ändring på det. För på måndagskvällen fick den svenska polisens utredningsgrupp för krigsbrott ta emot en anmälan mot ett femtontal högt uppsatta politiker och militärer i Syrien. Polisanmälan gäller bland annat krigsbrottet att ha använt giftiga och kemiska vapen, och har gjorts av ett antal syriska flyktingar bosatta i Sverige, liksom flera mänskliga rättighetsorganisationer, bland dem Civil Rights Defenders.

Förutom attacken i Ghouta år 2013 omfattar anmälan också en attack med sarin mot staden Khan Sheikhoun i provinsen i Idlib i Syrien den 4 april 2017. Minst 92 människor dödades och närmare 200 skadades i Khan Sheikhoun.

Också här finns övertygande bevisning för att den syriska regimen ligger bakom anfallet. Men varför ska den svenska polisen utreda brott som begåtts 500 mil bort, i Syrien? DN låter frågan gå vidare till Aida Samani, jurist vid Civil Rights Defenders:

- Principen är ju att brott ska lagföras i de land där de ägt rum. Om det inte går tas fallen upp av Internationella brottmålsdomstolen (ICC) i Haag. Men när det gäller Syrien är det inte praktiskt möjligt, eftersom Syrien inte har godkänt Romfördraget (ICC-domstolens grundläggande stadga).
- För att ICC ska kunna behandla situationen i Syrien krävs ett beslut i FN:s säkerhetsråd, men försöken att överlämna frågan till domstolen har stoppats av Rysslands och Kinas veton. Det alternativ som kvarstår för att grova internationella brott som begåtts i Syrien ska

kunna lagföras, är att driva rättsprocesser i nationella domstolar, som till exempel i Sverige. Svenska domstolar har behörighet att utfärda domar som gäller krigs- och människorättsbrott, oavsett de inblandades nationalitet, så kallad universell jurisdiktion. Hur bedömer ni utsikten att gärningsmännen verkligen döms i en svensk domstol?

– Vi tror att det bevismaterial vi lämnar över kan hjälpa polis och åklagare att utreda brotten. Tycker åklagarmyndigheten att de kan gå vidare kan de ju begära de misstänkta häktade i sin utevaro.

– Vi hoppas att vår anmälan ska förmå myndigheterna i Sverige, Frankrike och Tyskland att samarbeta och tillsammans utreda kemvapenattackerna. Liknande anmälningar har nyligen lämnats in i både Frankrike och Tyskland, säger Aida Samani och tillägger:

– I dag bor det ju cirka 200 000 syrier i Sverige. Många av dem är svenska medborgare eller kommer att bli det. Flera av dem har också erfarenheter av att ha utsatts för grova människorättsbrott, som kemvapenattacker, eller har förlorat anhöriga i den typen av brott. Bara av det skälet tycker vi att det är angeläget att polis och åklagare i Sverige utreder dessa brott. Samtidigt är kemvapenattacker till sin karaktär så allvarliga att det åligger alla världens stater att göra sitt yttersta för att motverka dem.

De syrier som står bakom måndagens polisanmälan har tills vidare valt att inte framträda i massmedier.

Polisanmälan aktualiseras av att OPCW, Organisationen för förbud mot kemiska vapen, inleder sitt så kallade statspartsmöte i Haag på tisdagen, där de 193 medlemsstaterna möts för att diskutera gemensamma angelägenheter.

Civil Rights Defenders har startat en namninsamling med krav på att Sverige ska agera för att ställa den syriska regimen till svars för kemvapenattackerna, bland annat genom att frånta Syrien dess rättigheter inom OPCW.

Erik Ohlsson

Fakta. Kemvapnen används fortfarande trots att de skulle ha skrotats

Juli 2012: Syrien erkänner för första gången att landet har kemvapen. USA:s president Barack Obama säger att användandet av kemvapen är en "röd linje".

21 augusti 2013: Minst 800 människor dödas i en attack med gasen sarin i Ghouta.

14 september 2013: Syrien går med på att avskaffa alla sina kemvapen till halvårsskiftet 2014.

September 2014: OPCW säger att klorgas används "systematiskt" i rebellkontrollerade Idlib.

Augusti 2015: Läkare utan gränser (MSF) säger att de behandlat offer för en misstänkt attack med senapsgas i Marea utanför Aleppo.

Lokalbefolkningen anklagar terrororganisationen IS.

Oktober 2016: En expertkommitté från FN och OPCW slår fast att regimen använt klorgas när helikoptrar bombat samhället Qmenas i Idlibprovinsen.

Februari 2017: En FN-resolution om hårdare sanktioner mot Syrien som straff för kemvapenattacker blockeras av Ryssland och Kina.

April 2017: Närmare 100 personer dödas och 500 andra skadas av en kemisk attack, enligt hjälporganisationen Vita hjälmarna, i Khan Sheikhoun söder om Idlib.

April 2018: 42 personer dödas och mer än 500 skadas i en kemvapenattack i staden Duma öster om Damaskus.

April 2021: OPCW drar slutsatsen att en helikopter tillhörig det syriska flygvapnet släppte minst en klorgasbomb över den rebellkontrollerade staden Saraqib sydöst om Idlib i februari 2018.

Fakta. Många länder har förbjudit kemiska stridsmedel

Organisationen för förbud mot kemiska vapen, med förkortningen OPCW (efter det engelska namnet Organisation for the prohibition of

chemical weapons) har varit verksam i drygt 20 år.

Under den tiden har man bidragit till att över 90 procent av världens kemiska stridsmedel har förstörts.

Konventionen om förbud mot kemiska vapen trädde i kraft 1997. Det är det internationella vapenfördrag som flest nationer anslutit sig till. Länderna som skriver under avtalet, något som automatiskt ger medlemskap i OPCW, förbinder sig att respektera ett totalförbud för kemvapen. Det är bara Angola, Israel, Egypten, Nordkorea och Sydsudan som står utanför OPCW. Syrien anslöt sig till OPCW 2014.

20 ”Det var som att jag bestämde vem som skulle leva och vem som skulle dö”

Nayef tog hand om offren för giftgasattacken i östra Ghouta i augusti 2013. Vid den tidpunkten arbetade han på ett sjukhus utanför Damaskus.

– Människor dog framför våra ögon trots att vi gjorde vårt bästa för att rädda livet på dem. Vi kunde inte hjälpa alla, säger Nayef till DN.

Den nu 35-årige Nayef flydde till Sverige från krigets Syrien år 2015, landvägen genom Europa. Nu bor han i Hova i Västergötland med sin fru och parets tre små barn.

I Sverige studerar han på läkarprogrammet, men sommaren 2013 arbetade han som narkosköterska på operationsavdelningen på al-Fatahsjukhuset i Kafr Batna, en stad med drygt 20 000 invånare i östra Ghoutaområdet utanför Damaskus.

Den 21 augusti 2013 hade Nayef nattpasset. Några timmar in på det nya dygnet bröt helvetet loss. Plötsligt bara strömmade det in svårt skadade till akutintaget. Ambulanser och privatbilar fyllde parkeringen utanför. Unga, gamla, små barn bars in på akuten, alla med lika fasansfulla som svårförklarliga symtom.

– De hade svårt att andas och krampade i kroppen. Många tuggade fradga kring munnen.

En del av dem höll på att kvävas till döds, berättar Nayef i telefon för DN.

Vid den här tiden var östra Ghouta en krigszon. Detta tätbefolkade jordbruksdistrikt bara några mil öster om Syriens huvudstad Damaskus var ett starkt fäste för oppositionen mot president Bashar al-Assad. Den syriska krigsmakten bombade och artilleribeskött området dagligen. Det förekom också attacker med klorgas. Nayef hade lärt sig känna igen symptomen: kraftig andnöd och irriterade slemhinnor.

– Men vi förstod att det här var något annat, något ännu värre. Fast vi hade ju inte tid att fundera över vad det kunde vara. Patienterna välldes in över oss. Det blev snabbt brist på syrgas. Vi blev tvungna att använda enheterna växelvis, på mer än en patient samtidigt. Anhöriga och andra som fört de drabbade till sjukhuset fick rycka in och hjälpa till.

– Sjukhussängarna räckte inte till. Vi fick lägga patienterna på de lediga utrymmen som fanns: soffor, bord, på golvet. Många dog snabbt. Det var barn, kvinnor, män som låg där i sina nattkläder. De hade gått till sängs och trott sig vara säkra. Sedan vaknar de av att de håller på att kvävas, eller så vaknade de inte alls ...

Nayef tystnar i telefonen. Rösten stockar sig och han kan inte avsluta meningen.

Flera bland sjukhuspersonalen drabbades själva av besvär när de behandlade dem som varit i direktkontakt med giftgasen. Nayef märkte att hans ögon påverkades, hans syn blev suddig. Men synen återkom. Vad som däremot stannat kvar är traumat från den natten. Alla patienter som låg och kämpade för livet, och de som inte orkade.

– Jag var tvungen att först behandla dem som hade större chans att överleva. Av två patienter måste jag välja en, om jag inte skulle förlora

båda. Det blev som att jag bestämde vem som skulle leva och vem som skulle dö. Det är ju egentligen omöjligt. Men så var det den natten. Och de minnena kommer jag aldrig undan. Några dagar efter attacken, när Nayef samlat sig någorlunda och fått reda på att det var den extremt dödliga saringasen som använts, tänkte han: ”Nu kommer världen äntligen att slå ned på Bashar al-Assads regim.”

– Men så har det ju inte blivit. Giftgasattacken är nästan bortglömd. Jag hoppas att al-Assad nu äntligen ställs till ansvar för sina gärningar. Av hänsyn till anhöriga i Syrien vill inte Nayef publicera sitt efternamn.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

20 Anna-Lena Laurén: Putin håller på att plåga livet ur sin motståndare

Sankt Petersburg. Det finns en orsak till att den ryska oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj ständigt är steget före Kreml. Att det är han som sätter agendan – till och med nu, då han är hjälplös, fysiskt försvagad och isolerad från

omvärlden. Den orsaken är Kremls egen fantasilöshet.

Navalnyj är en skicklig och målmedveten politiker. Samtidigt är Kreml som institution mycket förutsägbar. Putinregimen kan bara agera inom sina egna ramar.

Det var till exempel många som ställde sig frågan vad det egentligen var för poäng med att gripa Navalnyj så fort han återvände till Ryssland. På det sättet fick han ju bara mer uppmärksamhet. Varför man hittar på rättsfall som är uppenbart fabricerade, och därmed bara bevisar hur rädd man är för Navalnyj. Varför man nu har bestämt att Navalnyjs organisation ”Fonden för kampen mot korruption” ska förklaras extremistisk – en anklagelse som i sin absurditet får Putinregimen att verka desperat. Men det är i själva verket mycket enkelt. För Kreml är Navalnyj en fiende, och fiender måste kontrolleras. Putins tjänstemän kan bara göra

det på samma sätt som man alltid har gjort:

Skrämmas, hota, bruka våld, röja undan.

Först försöker man skrämmas (2012 anklagades Navalnyj för förskingring). Sedan straffar man de anhöriga (2014 fick Navalnyjs bror Oleg Navalnyj en fängelsedom på tre och ett halvt år). Sedan tar man till våld (2017 fick Navalnyj grön färg kastad i ögat). När ingenting annat hjälper blir man tvungen att helt enkelt röja undan problemet (2020 förgiftades Navalnyj med nervgiftet novitjok).

Ingenting har hjälpt. Det beror på att Navalnyj vet hur Kreml agerar och är förberedd varje gång. Han studsar tillbaka som den ryska dockan nevaljasjka (konstruerad så att den alltid står upprätt). Navalnyj vägrar till och med att dö av nervgift.

När Navalnyj sändes i fängelse var han Rysslands internationellt mest kända fånge. Om Kreml hade lite fantasi skulle de ha sett till att

Navalnyj behandlas väl. Inte för att Putinregimen bryr sig om mänskliga rättigheter, utan för att det hade varit ett smart sätt att minska intresset kring stjärnan.

I stället behandlar fängelsemyndigheterna Navalnyj på exakt samma sätt som man alltid har behandlat politiska fångar. De försöker bryta ner honom. Slomat, kallas det på ryska, och det betyder kort sagt att göra en människa medgörlig genom att plåga livet ur henne.

Det är därför Navalnyj inte får adekvat vård för sitt diskbräck, inte får träffa sin läkare, inte ens får sina instruktioner för sjukgymnastik. Det är därför han väcks åtta gånger per natt. Det är därför hans hälsotillstånd blev kraftigt försämrat redan innan han inledde hungerstrejken.

Kreml gör precis som vanligt, och ingen behöver tvivla en sekund på att Navalnyj var förberedd. Han svarar som han brukar: Tar tillbaka

initiativet, får uppmärksamheten riktad på sin egen agenda. Det enda sättet för en rysk fånge att göra det är att gå in för hungerstrejk.

Det är ett kusligt vågspel. Hungerstrejk kan leda till döden, framför allt i ett land där man har en lång tradition av att hårdhänt tvångsmata dissidenter. Navalnyj lider fortfarande av sviterna efter sin förgiftning. Han är nu så illa därän att han har förts till ett sjukhus, vilket absolut inte garanterar bättre vård eftersom sjukhuset ligger i ett annat fängelse.

– De har transporterat honom till ett annat tortyrcentrum, konstaterar Ivan Zjdanov, som leder Fonden mot korruption. Organisationen har i dag status som ”utländsk agent” i Ryssland. Inom kort kommer den även att utnämnas till ”extremistorganisation”.

Kort sagt: Putin håller på att plåga livet ur sin motståndare, och han gör det inför öppen ridå.

Men också därför att han räknar med att det inte blir några följder.

När jag fick ett samtal i Moskva en februarinatt 2015 om att Boris Nemtsov hade mördats visste jag att fallet inte skulle klaras upp.

Men om Aleksej Navalnyj dör finns det inget att klara upp. Vi följer det i realtid, vi vet redan allt. Den enda skillnaden är att Navalnyj fortfarande är vid liv.

Det finns fortfarande en chans att göra något.

Anna-Lena Laurén

FAKTA. ALEKSEJ NAVALNYJ

Den 20 augusti 2020 förlorade den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj medvetandet och hamnade i koma. Han flögs till Tyskland för vård. Det visade sig att den ryska underrättelsetjänsten FSB hade förgiftat honom med nervgiftet novitjok.

Den 17 januari 2021 återvände Navalnyj till Ryssland. Han greps på flygplatsen och drogs

inför rätta för att han inte hade anmält sig hos polisen i enlighet med en tidigare dom.

Navalnyj påpekade att han omöjligen kunde ha anmält sig medan han låg i koma.

Den 2 februari 2021 dömdes Navalnyj till fängelse i tre och ett halvt år.

Navalnyj transporterades till straffkolonin nummer 2 i Pokrov utanför Vladimir. Där blir han väckt åtta gånger per natt. Han får inte fungerande smärtstillande mediciner för sin ryggvärk och kan nu knappt stödja på högra benet.

Den 31 mars 2021 inledde Navalnyj en hungerstrejk i protest mot att han inte får träffa sin läkare.

Den 19 april 2021 är han i så dåligt skick att han transporteras till ett fängelsesjukhus.

20 Förlängd lockdown väntar New Delhi

registrerades 273 810, ett nytt dystert rekord.
Totalt har 178 769 människor dött i covid-19.
TT-AFP-Reuters

Indien. Antalet covidsmittade fortsätter öka i rasande fart samtidigt som sjukhusplatserna börjar sina. Huvudstaden New Delhi gick under helgen in i en två dagar lång nedstängning. Det utökas nu med en vecka.

Staden är hårt drabbad av virusets framfart med larm om att sjukhusplatser såväl som mediciner börjar ta slut.

Landet har de senaste dagarna registrerat över 200 000 covidfall per dag. På måndagen

20 Nasa: Lyckad flygning på Mars

Tidigare försök fick skjutas upp på grund av tekniskt strul, men under måndagen lyckades den amerikanska rymdstyrelsen Nasa göra den första flygturen med minihelikoptern Ingenuity på planeten Mars – den första kontrollerade flygturen på en annan planet.

TT-AFP-Reuters

20 Saudisk kvinnoaktivist får Vaclav Havel-priset

Saudiarabien. Den saudiska kvinnorättsaktivisten Loujain al-Hathloul har fått Europarådets människorättspris, Vaclav Havel-priset.

Al-Hathloul tilldelas priset för sin kamp för kvinnors rättigheter i Saudiarabien, inklusive kampen mot lagen som förbjuder kvinnor att köra bil. Vaclav Havel-priset, döpt efter den forne tjeckiske dissidenten och senare presidenten, tilldelas sedan 2013 varje år en människorättsaktivist. Tidigare pristagare är

bland andra yazidiska Nadia Murad och ryska
Ljudmila Alexejeva.
TT-AFP-Reuters

20 ”Tyskarna brände ner hela norra Norge vid krigsslutet”

Andra världskriget. Apropå Carl Bildts inlägg på Twitter om beredskapen i de nordiska länderna inför andra världskriget:

Det är nog ingen i Sverige som vet vad som hände i norra Norge då. Medan tyska nazister flörtade med svenska tjejer och fick fri lejd upp till Finland och Norge levde vi med packad resväska. 320 flyglarm, flest efter Malta. Det var bara att skynda sig till skyddsrummet.

Vi hade 15 000 tyskar i Kirkenes. I oktober 1944, bombade ryssarna viktiga tyska

ställningar. Och de tog sig in i byn.

Befolkningen, 3 000–4 000 personer, hade evakuerats till en malmgruvgång. När ryssarna kom in i tunneln sjöng befolkningen ”Ja, vi elsker ...”. När föräldrarna kom ner till Toppenfjellet kunde de se utöver en bränd by.

Tyskarna brände ner hela norra Norge.

Som min faster skrivit i en artikel i veckotidningen ”Hjemmet” 1989: ”När pappa gråter förstår jag att något förskräcklig har hänt.”

Lillebil Angelsen, Stockholm

20 Anrikt bibliotek svårt skadat i brand

**Universitetsbiblioteket i Sydafrikas
huvudstad Kapstaden har skadats
allvarligt av en brand.**

Dramatiska bilder på eldslågor inifrån
biblioteket chockerade studenter, akademiker
och författare som har material i biblioteket,
skriver The Guardian.

Bibliotekets läsesal är totalförstörd, enligt
bibliotekschefen Ujala Satgoor. Även om det
inbyggda brandskyddet stoppade elden från att
sprida sig till alla delar av byggnaden, är delar
av de värdefulla samlingarna förstörda, uppger

hon. Exakt vad och vilka blir dock inte klart
förrän det är säkert att gå in i byggnaden igen.
”Jag skriver det här meddelandet i en känsla av
djup sorg och förtvivlan över förlusten” skriver
hon på Twitter.

Det drygt 200 år gamla Jaggerbiblioteket
rymmer bland annat ovärderligt material från
anti-apartheidrörelsen. En del av detta är dock
digitaliserat, skriver The Guardian. I
samlingarna finns även illustrationerna till
Rudyard Kiplings ”Djungelboken” samt kartor,
teckningar och insamlade historier från
områdets ursprungsbefolkning.

TT

**20 ”Det var
ganska märkligt
att de gav oss
noll poäng.
Förmodligen
var det ett
försök till
listighet.”**

Björn Ulvaeus intervjuas i BBC Breakfast om minnena från Eurovisionsegern med Waterloo 1974 och reflekterar över den brittiska juryns beslut att ge Abbas bidrag noll poäng.

20 Scenbyte för hövding Beatrice

Hon har varit statsråd hos både Bildt och Reinfeldt och har levt ett helt liv med politiken. Men i sin nya roll är det partihatten av för Beatrice Ask, landshövding i Södermanland.

Beatrice Ask har gjort sitt första år som landshövding. Ett arbete som tidigt kom att präglas av pandemin och hon har fått söka okonventionella lösningar på hur ett i grunden socialt arbete ska skötas Utomhusmöten, till exempel, är inte det sämsta: Hon hade nog aldrig gjort så många besök i länets natur-

reservat och träffat arrendatorer om det inte hade varit för coronaviruset.

Att ha en opolitisk uppgift är en utmaning för den som har varit politiskt aktiv i hela sitt vuxna liv.

Numera får hon hejda fingret när hon ska fyra i väg en åsikt på Facebook.

– Jag har stor respekt för att alla ska känna att landshövdingen är någon som alla kan prata med. Där får man hoppa över partipolitiken. Engagemanget har man med sig hela livet, säger hon, och tiden i riksdagen gav bra träning i att skilja på sak och person. Det är en konst hon har haft nytta av, inte minst när hon blev statsråd 1991 och efterträdde Göran Persson som skolminister. På utbildningsdepartementet fanns det tjänstemän som var ledsna över den nya ledningen, förstod hon.

– Jag var tydlig redan från början och sa: ”Berätta inte för mig vad ni tror att jag vill höra,

utan tala om hur ni själva anser att man borde hantera en fråga. I slutändan är det ändå jag som bestämmer.” På det viset ville jag få fram tjänstemännens kunskaper och erfarenheter o censurerat.

Det var ett förståndigt drag, anser Beatrice Ask, som menar att en bra politiker tar vara på den expertkunskap som finns, snarare än att själv vara expert. Sålunda såg hon det aldrig som en svaghet att hon själv saknade juristexamen när hon senare, i Fredrik Reinfeldts regering, blev justitieminister.

– Det var nog det hittills roligaste och viktigaste jag har gjort. Mycket hände under de åren, säger hon och tar upp åtgärderna mot organiserade brottslighet: ökat samarbete mellan myndigheter, fler poliser och tidigare insatser för att bryta ungas kriminalitet, bland annat.

– Sedan kan man säga att problemen inte löstes fullt ut. Men var hade vi varit om vi inte hade gjort det vi gjorde? Vi försökte också skärpa en del straff som var orimligt låga.

Som skolminister ansvarade hon för nya läroplaner för grundskola och gymnasium. Hon genomförde också friskolereformen, som gav alla möjlighet att välja skola när friskolor fick tillgång till skolpengen. En reform som har fått kritiska röster att höjas mot möjliggörandet av vinstuttag i skolan.

– Det var ingen då som såg det här med större koncerner framför sig. Men jag är övertygad om att reformen har gjort svenskt skolväsende mer mångfacetterat och bättre. De flesta friskolor är bra och de flesta kommunala skolor är också bra. Det är dåliga skolor, oavsett huvudman, som vi ska bekymra oss över.

Beatrice Ask betraktar rakt inte sin politiska karriär som över. Har man en gång haft ett

brinnande engagemang så slocknar inte lågan bara för att man tar en paus från partipolitiken. Sina värderingar har hon med sig från uppväxten i Sveg, som dotter till en ensamstående mamma som var damfrisörska med eget företag. Senare åkte hon som utbytesstudent till Akron i Ohio, USA, och bodde ett år i en svart familj.

– Jag gick i en skola där majoriteten av eleverna var svarta, jag var i ”the black community” under det året och såg en helt annan del av USA än de flesta ser.

Pappan i familjen var socialchef i staden.

Beatrice betraktades som en dotter och hon höll kontakten med dem så länge de levde.

– Det här att vara emot orättvisor, att sätta sig in i frågor, engagera sig och försöka hitta lösningar, det präglade den familjen mycket.

Och jag påverkas fortfarande av det.

Malin Eijde TT

Beatrice Ask

Gratuleras till: Fyller 65 år den 20 april.

Gör: Landshövding i Södermanlands län.

Skolminister 1991–1994, justitieminister 2006–2014 och riksdagsledamot 1994–2019. Muf-ordförande 1984–1988 och skolborgarråd i Stockholm 1988–1991.

Bor: Lägenhet i Stockholm och i Nyköping.

Familj: Två söner, Victor och Stefan, med familjer.

Om att fylla 65: ”Det är inte märkvärdigt egentligen. Det går fort, men man hinner mycket också. Hade man bott i USA hade man börjat fundera på om man så småningom skulle kandidera till president. ”

Så firar hon: ”Jag ska försöka äta middag med någon av sönerna i alla fall. Man ska ju inte ha kalas nu. Det får man ta sedan.”

De flesta friskolor är bra och de flesta kommunala skolor är också bra. Det är dåliga skolor, oavsett huvudman, som vi ska bekymra oss över.

21 Varning för Putins dödspatrull

Ett mord här, ett sabotage där, eventuellt en statskupp. Och så de där sprängda ammunitionsförråden i Tjeckien för sju år sedan. Enhet 29155 inom Rysslands militära underrättelsetjänst GRU har mycket att göra. Den tjeckiska regeringen har nu avslöjat resultatet av en lång utredning av explosionerna i landet 2014. Två medlemmar av GRU:s elitenhet ska ha legat bakom attentatet. Syftet var att stoppa en leverans till en bulgarisk vapenhandlare, som antogs ha tänkt sälja varorna vidare till Ukraina – som Vladimir Putin kort dessförinnan startat krig mot. Bulgaren utsattes senare för mordförsök. Det gjorde också den ryske ex-spionen Sergej Skripal och hans dotter, i England 2018. Brittisk säkerhetspolis pekade ut samma två ryssar, eller

åtminstone två personer med samma falska pass, som Tjeckien nu samlat bevis mot. I Ryssland har de båda belönats med medalj. Enhet 29155 var också inblandad i ett kuppförsök i Montenegro 2016. Den är en del av Putins pågående hybridoperation för att destabilisera Västeuropa, liksom för att eliminera diverse "förrädare" i utlandet. Trollfabriker och statsterrorism är två grenar av en samlad kampanj.

Det kan tyckas märkligt att GRU lämnar så tydliga spår efter sig. Skripals skulle dödas med det kemiska stridsmedlet novitjok, som bara Ryssland har tillgång till. Samma ämne användes för övrigt vid mordförsöket på oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj. Men Putinregimen vill uppenbarligen att dess motståndare ska veta att de lever farligt. EU avvaktar, även om det uttrycks "oro" över Navalnyjs hälsa och den ryska militära

mobiliseringen vid Ukrainas gräns. Men också händelserna i Tjeckien visar att det inte finns några skrupler i Kreml.

USA införde förra veckan nya sanktioner mot Ryssland. Tjeckien har utvisat 18 ryska diplomater. En europeisk solidaritetsaktion vore på sin plats.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

21 Anhängare till Navalnyj gripna inför massprotest

Ryssland. Fem av Aleksej Navalnyjs anhängare har frihetsberövats dagen före de protester som tros locka en halv miljon ryssar, rapporterar Reuters.

Enligt observatörsgruppen OVD-Info har även razzior genomförts på två av oppositionspolitikernas lokala kontor.

På tisdagseftermiddagen hade över 465 000 människor, nästan hälften av dem huvudstadsbor, uppgett på sajten free.navalny att de kommer att delta i onsdagskvällens

protester. Demonstranterna kräver Aleksej Navalnyjs frisläppande och ett ”fritt Ryssland utan Putin”.

”Aleksej står inför döden i strafflägret, och alla som är redo att kämpa för frihet kommer snart att ses som brottslingar de med. Nu är sista chansen att förhindra detta”, skriver arrangörerna bakom den landsomfattande demonstrationen på sajten.

Inga demonstrationer har fått tillstånd av polisen. Enligt den ryska åklagarmyndigheten gör sig den som uppmanar till deltagande i osanktionerade protester skyldig till brott, med så kallat administrativt frihetsberövande i straffskalan.

TT

21Presidenten uppges ha dödats

Tchad. President Idriss Déby uppgavs på tisdagsmorgonen ha dödats vid frontlinjen utanför huvudstaden N'Djamena. Déby hade styrt landet sedan 1990 och utsågs så sent som på måndagskvällen till vinnare i årets val. Uppgifterna är knapphändiga och kommer från ett meddelande från militären som citeras av nyhetsbyrån AFP.

Déby ska ha dödats vid frontlinjen i det krig som regeringstrupper utkämpar mot rebeller i Kanemprovinsen, 30 mil norr om huvudstaden. I helgen sade en armétalesperson, enligt AFP, att man dödat fler än 300 rebeller och fångat

ytterligare 150 personer i Kanem men det är oklart om det var här som Déby dödades.

Uppgifterna om dödsfallet bekräftas även av Reuters.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

21 Smittspridning utlöser nytt nödläge

Japan. Ökad smittspridning gör att stora delar av Japan väntas utlysa nödläge de närmaste dagarna. Först ut med åtgärden var Osakas prefektur, med Japans tredje största stad, skriver bland annat Japan Times.

– Situationen i Osaka förvärras gradvis vilket gör att jag bedömer att det krävs starkare åtgärder, säger guvernören Hirofumi Yoshimura till tidningen.

Enligt premiärminister Yoshihide Suga kan det bli aktuellt med samma åtgärder i Tokyo, dock utan att det påverkar sommar-OS som är tänkt att inledas den 23 juli. **TT**

21 Upptrappad konflikt oroar

Ukraina/Ryssland. Stämningen mellan Ryssland och Ukraina blir alltmer infekterad. Ökad rysk militär närvaro och ett upptrappat ordkrig skapar oro för ytterligare våldsamma sammandrabbningar. Hittills i år har konflikten krävt 30 ukrainska soldaters liv, att jämföra med 50 under hela 2020. Enligt EU:s beräkningar är över 100 000 ryska soldater nu stationerade längs den ukrainska gränsen, rapporterar nyhetsbyrån AFP.

TT

21 Värsta krisen mellan Moskva och Prag sedan 1968

Den tjeckiska regeringens anklagelser mot ryska spioner för att ha sprängt ett vapenförråd i Tjeckien har lett till en diplomatisk kris och en drastisk försämring i relationerna mellan Prag och Moskva. Omsvängningen kan få stora följder för den geopolitiska balansen i Centraleuropa.

KOMMENTAR

För bara en vecka sedan såg förbindelserna mellan Tjeckien och Ryssland närmast idylliska

ut. Den tjeckiska regeringen förhandlade om att köpa in det ryska coronavaccinet Sputnik V och överläggningar pågick om ett ryskt bygge av ett kärnkraftverk i Tjeckien.

Nato- och EU-medlemmen Tjeckien var det centraleuropeiska land som – vid sidan av Viktor Orbáns Ungern – tycktes stå närmast Ryssland. Landets högerpopulistiske president Milos Zeman hade länge haft en varm och hjärtlig relation till sin ryske kollega Vladimir Putin och kretsen kring honom.

Även om presidentposten främst är ceremoniell utövar Zeman ett visst inflytande, och han stödde ofta Putin i utrikespolitiken – mot Nato och EU. Detta i motsats till den tjeckiska regeringen, ledd av den mer västvänlige premiärministern Andrej Babis.

Zeman har bland annat förnekat att det finns ryska trupper i Ukraina, hävdade att man måste

acceptera att Krim är ryskt och uttalat att sanktionerna mot Ryssland borde hävas. Den enda gången Zeman röt till mot Ryssland var för ett drygt år sedan då det ryska utrikesministeriet uttryckte sin ”stora besvikelse” över att Tjeckiens parlament bestämt att inrätta en årlig minnesdag för offren för Warszawapaktens invasion av Tjeckoslovakien den 21 augusti 1968. Den av sovjetisk militär ledda invasionen krossade den så kallade Pragvåren, ett försiktigt försök att demokratisera den socialistiska enpartistaten. Med en hotfull formulering förklarade ryska UD att en minnesdag ”knappast bidrar till ett framgångsrikt bilateralt samarbete”. Samarbetet flöt ändå på. Men allt vände när premiärminister Babis och inrikesminister Jan Hamacek sent i lördags meddelade att man har ”entydiga bevis” för att det var agenter från Rysslands militära

underrättelsetjänst GRU som för sju år sedan sprängde två ammunitionslager i den sydöstliga staden Vrbetice.

Som en följd utvisades 18 ryska diplomater från Tjeckien. Enligt den tjeckiska säkerhetstjänsten tillhör samtliga 18 i själva verket GRU och utrikesspionaget SVR.

Hamaceks planerade resa till Moskva för att diskutera inköp av Sputnik V ställdes in. Och den tjeckiska industriministern sade att ryska Rosatom inte kommer att vara med i anbudsgivningen för ett nytt kärnkraftverk i Doukovany.

Nästa dag svarade Ryssland med att utvisa 20 tjeckiska diplomater från Moskva.

Kreml dementerar all inblandning i explosionen. Men det kunde inte förhindra att den djupaste krisen mellan Prag och Moskva sedan kommunismens fall 1989 var ett faktum.

Ondrej Vesely, ordförande i det tjeckiska parlamentets utrikesutskott, går ännu längre:

”Detta är den största attacken på vårt territorium sedan 1968.”

Babis förklarade att president Zeman hade informerats om situationen och uttryckt ”absolut stöd” för regeringens åtgärder.

Till historien hör att de två män som tjeckisk polis eftersöker som misstänkta för explosionen, Anatolij Tjepiga och Alexander Misjkin, reste med falska pass med samma namn – Alexander Petrov och Ruslan Bosjirov – som användes av de misstänkta för giftmordsförsöket 2018 mot den förre ryske spionen Sergej Skripal och hans dotter i brittiska Salisbury.

De båda, medlemmar i GRU:s ”elitenhet 29155”, befann sig i Tjeckien och sannolikt i Vrbetice i oktober 2014 då två kraftiga explosioner inträffade, som förstörde det stora

ammunitionslagret på 50 ton och dödade två anställda.

Det ammunitionslager som ryssarna sprängde tillhörde den bulgariske vapenhandlaren Emilian Gebrev. Han skulle leverera krigsmateriel till Ukraina, som 2014 hade ett skriande behov av vapen efter den ryska annekteringen av Krim och Moskvas ingripande till stöd för ryska separatister i östra Ukraina. Ett halvt år efter explosionen utsattes Gebrev, i likhet med Skripal, för ett giftmordsattentat i Sofia, där en substans som liknade nervgiftet novitjok användes.

De två GRU-agenterna, ”Petrov” och ”Bosjirov”, belönades vid årsskiftet 2014–2015 med guldmedaljen Ryska federationens hjälte, som är den högsta utmärkelsen för stridshandlingar. Hittills har man förmodat att de premierades för sitt deltagande i operationen för att undsätta den ukrainske presidenten Viktor Janukovyjtj

till Ryssland när han flydde från folkupproret på Majdan i februari 2014.

De nya uppgifterna från Prag om explosionen samma år tyder på att de två männen även kan ha belönats för den framgångsrika operationen i Tjeckien. Men till slut var den kanske inte så lyckad.

De proryska stämningarna i landet som personifierats av Zeman har avlösts av misstro och fientlighet mot Moskva. Det är redan på väg att leda till en omorientering av Tjeckiens utrikespolitik.

Michael Winiarski

21 Laschet kandidat för konservativa

Berlin. En utdragen maktkamp är över. Förbundskanslerkandidaten för de tyska konservativa regeringspartierna heter Armin Laschet.

– Vi vill inte ha splittring, vi vill stå enade, sa huvudmotståndaren Markus Söder vid en presskonferens i München.

Markus Söder, partiledare för CSU och regeringschef i Bayern, är inte känd för att lägga sig platt. När han slutligen meddelade att han godkänner Armin Laschet, partiledare för systerpartiet CDU, som

förbundskanslerkandidat var han tydlig med att det var generöst av honom.

– Jag vill tacka för det stora stöd jag fått från CDU, sa han.

Maktkampen har kallats historisk. CSU, lillasysterpartiet från delstaten Bayern har endast presenterat två kandidater till kanslerposten genom tiderna. I regel är det partiledaren från CDU, partiet som är aktivt i landets övriga 15 delstater, som blir de båda partiernas kandidat. Denna heter just nu Armin Laschet, och han vill upprätthålla traditionen. Men motståndaren i Bayern har denna gång visat sig vara populärare och envisare än väntat.

Enligt en undersökning från opinionsinstitutet Forschungsgruppe Wahlen anser 63 procent av väljarna att Markus Söder är en lämplig förbundskansler, mot 29 procent för Armin Laschet.

CDU-politiker har under veckorna som gått vägt rädslan för att förlora valet mot rädslan för att förlora makt till det mindre CSU. För flera av dem har valsegern varit viktigast.

Till dessa hör Anna Kreye, ordförande för CDU:s ungdomsförbund i delstaten Sachsen-Anhalt. Delstaten går till val i juni, och vid mötet med CDU:s partiledning under måndagskvällen beskrev Anna Kreye risken att partiet förlorar väljare till vänsterpartiet Die Linke och högernationalistiska AFD. Trots oron var CDU-ledningen lojal med sin egen partiledare vid omröstningen samma kväll. 31 av de närvarande partimedlemmarna gav Laschet sitt stöd, nio röstade på Söder och sex stod över.

Den 26 september går Tyskland till val.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

21

Migrantarbetare flyr Indiens storstäder

Indien är just nu motorn i smittspridningen av covid-19. På tisdagen registrerades 260 000 nya fall, den i särklass högsta siffran i världen och nästan en fördubbling av förra veckans nivå. Migrantarbetare har på nytt börjat fly från storstäderna, vilket riskerar att de för smittan med sig till hembyarna.

Indien lyftes länge fram som ett land som kommit lindrigt undan coronapandemin. Runt årsskiftet registrerades mellan 15 000 och 20

000 nya fall per dygn i landet med mer än 1,3 miljarder invånare.

Nu är situationen den motsatta. Indien är motorn i smittspridningen och de senaste veckorna har det varit svårt att hänga med i utvecklingen. Under påskhelgen larmades det om 80 000 nya fall per dygn. En vecka senare var siffran drygt 150 000. Nu närmar sig nivån 300 000. Dessutom anses mörkertalet vara enormt, då testkapaciteten är dålig eller obefintlig i många regioner på landsbygden. Experter i Indien förklarar den dramatiska ökningen med att människor struntar i att följa restriktionerna, samtidigt som flera delstatsval, cricketmatcher och en stor hinduisk högtid samlat tiotals miljoner människor. Även mutationerna av viruset kan påverka utvecklingen. Den snabbspridande brittiska varianten blir mer utbredd och den nya

dubbelmuterade indiska varianten har upptäckts i minst fem delstater. Smittspridningen är just nu störst i huvudstaden New Delhi med omkring 25 000 nya fall per dag. Det kommer rapporter om brist på syrgas och ockerpriser på mediciner på svarta marknaden. När det bara fanns ett 100-tal lediga sjukhussängar i en stad med omkring 20 miljoner invånare beslutade delstatsminister Arvind Kejriwal att förlänga nedstängningen och utgångsförbud veckan ut. Även Bombay, Ahmedabad och flera andra storstäder har infört utgångsförbud och skärpt restriktionerna. Åtgärderna har lett till att migrantarbetare, som arbetar som daglönare i fabriker och på byggen i storstäderna, har börjat återvända till sina hembyar. I både Delhi och Bombay är köerna långa vid busstationer och järnvägsstationer.

Samma sak hände förra våren, då omkring 80 miljoner människor började bege sig hemåt, många till fots och under svåra umbäranden. Då liksom nu togs myndigheterna på sängen. Det finns ingen möjlighet att testa eller isolera den ström av människor som nu kommer till fattiga delstater som Bihar och Uttar Pradesh, och risken finns att smittspridningen tar fart på nya platser.

Premiärminister Narendra Modi och Indiens hindunationalistiska regering har fått kritik för att inte ha varit förberedda på den andra vågen. Nu försöker man att skynda på vaccinationskampanjen. På måndagen kom beskedet från New Delhi att det i maj är fritt fram att vaccinera alla från 18 år. Regeringen går också in med mer ekonomiskt stöd för att öka tillverkningen av vaccin.

Indien vaccinerar drygt tre miljoner personer om dagen, 124 miljoner människor har fått

minst en vaccindos. För att hålla jämna steg med smittspridningen krävs att mer än tio miljoner personer vaccineras varje dag, enligt epidemiologen Bhramar Mukherjee.

– Jag känner mig frustrerad över att Indien inte ökade vaccinationstakten när smittspridningskurvan var låg. Det är mycket lättare att utföra vaccinationer när inte så många är sjuka. Nu slits vårdkapaciteten mellan vaccinationer och coronavård, säger han till BBC.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

FAKTA. NY DUBBELMUTERAD INDISK
VIRUSVARIANT

Indien har drygt 15 miljoner bekräftade fall av covid-19. Bara USA har fler registrerade coronafall.

Knappt 180 000 personer har avlidit.

Ökningen av dödsfall är inte lika dramatisk som antalet smittade. Det kan delvis förklaras med att landet har en ung befolkning, där mer än hälften är under 25 år.

I slutet av mars meddelade hälsodepartementet att man upptäckt en dubbelmuterad virusvariant som fått benämningen B.1.617. Den finns i minst fem delstater.

21 Kärnkraften kan gå miste om miljardinvesteringar

Är kärnkraft ett klimatvänligt alternativ som ska klassas som en hållbar investering?

I EU-kommissionens definition av hållbara investeringar ingår just nu inte kärnkraft, enligt ett utkast som DN tagit del av. Därmed finns risk att pensionskapital styrs mot andra grönmärkta investeringar.

På onsdag väntas EU-kommissionen offentliggöra sina kriterier för vad som ska klassas som hållbara investeringar, EU:s taxonomi. Syftet är att få pensionsfonder och

andra stora investerare att styra sina miljarder till verksamheter som hjälper Europa att uppfylla klimatmålen och Parisavtalet. Men att gå från övergripande planer ner i detaljer skapar konflikter. Två sådana är kärnkraft och naturgas. Frankrike och Tjeckien ser kärnkraft som ett hållbart alternativ, medan Tyskland och Österrike är emot. Naturgas, som klimatomänsigt är bättre än kolkraft, är inte en förnybar energikälla. Vissa länder i Syd- och Östeuropa vill ha naturgas klassificerad som en övergångslösning. Andra argumenterar för att fossila bränslen absolut inte kan få en grön etikett. EU-kommissionen har löst problemen genom att skjuta upp förslaget om kärnkraft och naturgas till sent i höst, enligt ett utkast som DN tagit del av. Det är en bra strategi, enligt flera EU-parlamentariker.

– Det gör mig mer optimistisk att kunna stödja förslaget, säger MP:s Jakop Dalunde .

– Det är bra att ta bort stora stridsfrågor som riskerade att blockera övriga förslaget. Chanserna ökar betydligt att detta går igenom i parlamentet, säger Emma Wiesner (C) .

Även Jessica Polfjärd (M) anser att kommissionen gör rätt.

– Vi hoppas att skrivningarna om kärnkraft kan bli bättre om man skjuter den på framtiden. Den är viktig för svensk energimix, säger hon. Men kärnkraften splittrar den stora europeiska partigrupp EPP där Moderaterna ingår.

– Varje gång frågan rör kärnkraft är det fri röstning. Vi har ingen markerad grupplinje. Men även om en person själv inte är för kärnkraft kan den vilja att kärnkraft klassas som grön. Det är samma med naturgas i gruppen, säger hon.

När det gäller bioenergi skrev Sverige tillsammans med nio andra skogländer i mars ett brev till EU-kommissionen där man uttryckte sin oro för att bioenergi inte fullt ut betraktas som en långsiktig hållbar investering. Även runt vattenkraft har det funnits svensk oro.

Senaste utkastet går i rätt riktning, anser Emma Wiesner och Jessica Polfjärd.

– Helheten är mycket tydligare. Man stöttar den hållbara energiproduktion vi har i Sverige, säger Emma Wiesner.

Jakop Dalunde tror att oron runt biodrivmedel är överdriven.

– Man måste komma ihåg att vi talar om europeisk lagstiftning. Syftet är att få bort import av biomassa från områden där till exempel regnskogen skövlas. Den biomassa som vi klassar som hållbar i Sverige tror jag fortsatt

räknas som hållbar inom taxonomin, säger Dalunde.

Hur många miljarder som EU-kommissionen hoppas mobilisera från privata sektorn med taxonomin är ännu inte känt.

– Målet är att hela europeiska ekonomin ska omfattas. Det är bra. Alla investerare ska veta om de investerar grönt eller inte, säger Emma Wiesner.

Även Jakop Dalunde (MP) tror effekten blir stor.

– Titta bara på pensionsfonder. Mer eller mindre varenda medborgare, oavsett om man är miljöpartist eller inte, vill att ens pensionsfond ska bidra till att man har en säker värld att leva i när man väl blir gammal, säger han.

EU-kommissionen föreslår att taxonomin ska ses över åtminstone vart tredje till vart femte år för att följa bland annat den tekniska utvecklingen.

Pia Gripenberg

FAKTA. EU:S GRÖNA TAXONOMI

EU:s gröna taxonomi är ett slags verktyg för att kolla om investeringar är miljö- och klimatvänliga.

Syftet är att guida investerare så att pengar investeras i grönare verksamheter i stället för i verksamheter som inte är klimat- eller miljövänliga.

Det bygger på sex olika klimatmål.

1. Begränsning av klimatförändringarna.
2. Anpassning till klimatförändringarna.
3. Hållbar användning och skydd av vatten och marina resurser.
4. Omställning till en cirkulär ekonomi.
5. Att förebygga och begränsa föroreningar.
6. Skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem.

Nu slås reglerna för de två första målen fast. För att en investering ska klassas som grön ska den klara kriterierna för minst ett mål och samtidigt inte påverka övriga negativt.

21 Pressfriheten minskar i världen under pandemin

Pressfriheten i världen har försämrats under pandemin, enligt Reportrar utan gränsers Pressfrihetsindex.

Den årliga rapporten tar bland annat hänsyn till antalet medieägare, oberoende och distributionsmöjligheter i 180 länder. Endast 12 stycken anses ha en gynnsam miljö för fri journalistik. Sämst är läget i Turkmenistan, Nordkorea och Eritrea, där regimerna har total kontroll över nyheter och informationsspridning. De nordiska länderna

toppar listan och Sverige hamnar i år på tredje plats efter Norge och Finland.

– Det beror dels på att det gjordes satsningar på lokal journalistik under 2020, dels på extra stöd till medier under pandemin, säger Erik Halkjaer, ordförande i Reportrar utan gränser i Sverige.

Men flera EU-länder backar. Tyskland hamnar på 13:e plats, en tillbakagång med fyra placeringar. Liknande utveckling märks i Polen, Ungern och Grekland.

– I Öst- och Centraleuropa kan vi se att makthavare aktivt agerar för att försämra pressfriheten, medan det i Västeuropa handlar om ökade fall av hot, trakasserier och attacker mot journalister, säger Erik Halkjaer.

Rapporten uppmärksammar även ökat misstroende mot journalister. I 28 länder uppger närmare 60 procent av den tillfrågade befolkningen att medier medvetet försöker

vilseleda allmänheten. Här har sociala plattformar en nyckelroll, menar Erik Halkjaer.

– Falska nyheter sprids i slutna grupper och via algoritmer, och underblåses av makthavare. Det är ett stort problem att Trump, Orbán och Bolsonaro hänvisar till den typen av uppgifter som källor i intervjuer och på presskonferenser. Här har teknikjättarna ett betydande ansvar. I länder som Indien, Bangladesh och Myanmar är Facebook ett stort hot mot journalistiken.

Ofta handlar desinformation om den pågående pandemin. Den har också tagits som intäkt för att blockera möjligheterna att både inhämta och sprida information, samt att rapportera från fältet. Särskilt illa tycks det vara i till exempel Brasilien och El Salvador.

Per Bengtsson
kultur@dn.se

21 Ingreppet mot Auschwitzmuseet är ännu ett försök att skriva om historien

Den polska nationalkonservativa regeringen har satt in före detta premiärministern Beata Szydlo i styrelsen för museet Auschwitz-Birkenau. Syftet med att omstöpa det historiska minnet är att legitimera de diktatoriska ledarnas maktinnehav, skriver Michael Winiarski.

Den nya turbulensen kring det nazityska koncentrations- och utrotningslägret är bara den senaste etappen i den historiestrid som har pågått i Polen under årtionden. Denna batalj landar ständigt i samma infekterade fråga: Vad hände med judarna i Polen under andra världskriget, och hur ska skulden fördelas? Frågeställningen blev brännhet 2001 när den polsk-amerikanske historikern Jan Tomasz Gross publicerade boken ”Grannar”. För första gången dokumenterades pogromen i den lilla östpolska staden Jedwabne sommaren 1941. Gross visade att det var lokala polacker – inte som man allmänt hade trott, de nazityska ockupanterna – som utfört massmordet på en stor del av stadens judar. Många polackers självbild skakades om. En nationell debatt utlöstes, där Gross uppgifter avfärdades från högernationalistiskt håll på ett

sätt som i dag skulle betecknas som ”faktaresistens”.

Själva diskussionen om polackernas delaktighet i Förintelsen betraktades som antipolsk; den bröt mot den traditionella polska historieskrivningen, att Polen alltid varit ett offer för grannländerna; för svenskar, för tyskar, för ryssar.

Tadeusz Slobodzianek, som skrev pjäsen ”Vår klass” (som handlar om Jedwabne), sade när jag träffade honom i Stockholm:

”Denna berättelse utvecklades när Polen var delat, en messiansk myt om ett lidande Polen, en Kristus som blev korsfäst men skulle uppstå och segra.”

Det var en klangbotten när högernationalistiska regeringspartiet Lag och rättvisa (PIS) för några år sedan ville stifta den ökända

”Förintelselagen”, som gjorde det straffbart att anklaga polacker för medverkan i tyskarnas

judeutrotning. Syftet var att vidmakthålla den rosiga bilden av att polackerna själva var offer – och hjältar som i stor omfattning räddade de av nazisterna dödsdömda judarna.

Vad som ligger bakom utnämningen av Beata Szydlo, som var premiärminister 2015–2017 och numera är EU-parlamentariker för PIS, har regeringen inte förklarat. Kulturminister Piotr Glinski sade sig vara förvånad över protesterna mot hennes utnämning, eftersom ”det är en ära för museets styrelse” att få Beata Szydlo som medlem. Det är kritikerna som vill politisera Auschwitz, skrev han på Twitter.

Men det är just i protest mot politisering som filosofiprofessorn Stanislaw Krajewski och två andra ledamöter lämnar styrelsen.

Det finns de som befارar att Beata Szydlo snart ska ersätta den allmänt respekterade museichefen Piotr Cywiński för att genomföra en ”förpolskning” av Auschwitz-Birkenau.

Det skulle bli en återgång till läget före kommunismens fall 1989, då man hade suddat ut det faktum att de 1,1 miljoner som mördades i Auschwitz-Birkenau till 90 procent var judar (även om de första som fördes till lägret var polska politiska motståndskämpar).

I Gazeta Wyborcza skriver Bartosz Wieliński att Beata Szydlo, när hon var premiärminister 2017, skamlöst använde en ceremoni i det tidigare koncentrationslägret för att argumentera för att stänga Polens gräns för flyktingar från Syrien och Afghanistan:

”Auschwitz är en stor läxa om att man måste göra allt för att skydda våra medborgares säkerhet och liv.”

Wieliński påminner om att det var under Beata Szydlos regeringstid som åklagarmyndigheten och polisen började blunda för främlingsfientlighet och högerextremistiska slagord. Och det var under hennes regim som

hatvågen mot hbtq-personer släpptes loss i Polen.

Ingreppet mot Auschwitzmuseet är inte det första försöket från PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynskis regim att ta kontroll över ett polskt museum. Det drabbade först museet över Andra världskriget i Gdansk. Detta mäktiga museum hyllades för att det visade det förra århundradets stora katastrof ur olika perspektiv. Både offren och förövarna framställdes i helfigur; kriget var inte en nations krig, eller ens enbart ett europeiskt krig. För PIS gjorde detta att museet var otillräckligt ”polskt”. I stället för att främst hylla Polens martyrskap, hjältemod och katolska tro placerades polackernas kamp och offer sida vid sida med andras erfarenheter; som judarnas, fransmännens eller ryssarnas – ja, till och med tyskarnas!

Det hela var alltför opatriotiskt, och redan två veckor efter invigningen fick Pawel Machcewicz, museets skapare och direktör, sparken av kulturministern.

I hans ställe tillsattes en partilokal politruk. Därefter kom turen till Polin, museet över de polska judarnas historia.

PIS ville bli av med professor Dariusz Stola, Polins chef och medgrundare. Under Stolas chefstid nådde museet väldiga framgångar och vann de mest prestigefyllda priserna.

Men det hindrade inte att Glinski vägrade att förlänga Stolas anställning när det femåriga förordnandet löpte ut våren 2019. Stola hade blivit obekväm i regeringens ögon sedan han uttryckt sig kritiskt mot ”Förintelselagen”.

Den polska regeringens historierevisionism och faktatrots, och nu försöket att ”polonisera” Auschwitz och därmed manipulera minnet av Förintelsen, är inget unikt. Fenomenet är

besläktat med det Putins vapendragare gör när de hävdar att de tusentals offren för Stalins terror som ligger i massgravar i skogarna vid Sandarmoch i Karelen mördades av den finländska armén. Eller med Kremls förnekande av att Sovjet var Hitler-Tysklands bundsförvant 1939–1941. Eller med att Trump lika ogrundat påstår att han vann presidentvalet i en jordskredsseger.

Syftet med att förvrida och omstöpa det historiska minnet är att legitimera de diktatoriska ledarnas maktinnehav. Det är därför PIS-regeringen låter Beata Szydlo, som har ett tungt ansvar för den systematiska nedmonteringen av den polska demokratin och rättsstaten, få kontroll över denna minnesplats över utrotningen av Europas judar.

Michael Winiarski

21 Sandra Stiskalo: Vem är en ”människa med nazistbakgrund”?

I Tyskland har en ny feministisk bokhandel hamnat i centrum för en debatt om vad det innebär att ha en nazistbakgrund. Debatten handlar lika mycket om kapital som om skam.

I december i fjol öppnade bokhandeln She said i Kreuzberg, Berlin. Hade jag inte flyttat från staden några månader tidigare hade jag sannolikt varit en av dem som köade utanför.

Och hade jag kommit in hade jag lika sannolikt reagerat med ett stillsamt: åh, tänk att bo i en stad där det finns en marknad för något som detta – butiken säljer, förutom riesling och kaffe, enbart litteratur av kvinnliga och queera författare.

Men det dröjde inte länge förrän mitt hypotetiska besök fick en mer svårplacerad eftersmak. I en Instagramvideo från februari med titeln ”Nazierbe”, ”nazistarv” på svenska, talar de tyska konstnärerna Moshtari Hilal och Sinthujan Varatharajah om Kreuzberg-bokhandeln. Varatharajah undrar hur den 33-åriga grundaren Emilia von Senger, som uppmärksammas av såväl Tagesspiegel som Vogue, kunnat öppna något så påkostat som She said. Varifrån kommer kapitalet? En googling räcker för ledtrådar. Emilia von Sengers farfar var general i Nazitysklands Wehrmacht. Att högrangiga

militärer tillskansade sig förmögenheter, bland annat genom att beslagta konst som stannade i familjen även efter andra världskrigets slut, är väl känt. Skuldfrågan är fortfarande helt central i Tyskland, ändå var det som att Hilal och Varatharajah här hade passerat en gräns.

I videon talar de om hur de själva kallas konstnärer med migrationsbakgrund, så varför inte på motsvarande sätt kalla Emilia von Senger en bokhandlare med nazistbakgrund? Faktum är att alla med rötter i Tyskland, enligt Hilal och Varatharajah, skulle kunna karakteriseras som ”människor med nazistbakgrund”.

Reaktionerna har varit kraftiga, mestadels negativa. Några konstruktiva förslag har dryftats. Bland annat föreslog kulturskribenten Yossi Bartal att entreprenörer vars kapital kan knytas till nationalsocialismen, ska få en högre arvs- eller förmögenhetsskatt. Men som

begrepp att svänga sig med i vardagen är ”människor med nazistbakgrund” förstås hopplöst antagonistiskt. Ett uttryck i linje med rättsskipningsprincipen öga för öga, tand för tand.

Så utkom för några veckor sedan Christian Krachts efterlängtnade bok ”Eurotrash” i Tyskland och debatten fick en litterär slagsida. ”Eurotrash” är en uppföljare till debutromanen ”Faserland” och en metafiktiv berättelse om författaren Christian Kracht som tillsammans med sin alkoholiserade 80-åriga mor beger sig ut på en *road trip* i Schweiz för att göra upp om familjens smutsiga förflutna och förmögenheten som mångdubblades under Tredje riket. Kracht tål inte pengarna, han vill inte investera dem i någon progressiv bokhandel, han vill bara att de ska försvinna.

Det handlar om skam. Och på sätt och vis är det väl skam mer än skuld – det förstnämnda är

kopplat till upplevelsen av det egna värdet, det sistnämnda till något vi gjort eller inte gjort – som Hilal och Varatharajah adresserar med begreppet ”människor med nazistbakgrund”. I Tyskland är den ständigt närvarande, skammen. I Sverige ska den till varje pris mottas bort. ”Skäms inte för att du är människa”, viskade en ängel hos Tranströmer. Vackert, men det är inte sant.

Människor som inte skäms är olidliga. För skam är inte enbart självförnekelse, den är också ett slags storsinhet, en sann känslomässig inlevelse i en skuld som inte är vår egen. Ibland kan den till och med vara lovvärd, som när Christian Kracht (den riktige) i *Süddeutsche Zeitung* svarar på frågan om den egna familjehistorien: ”Ja”, säger han, ”min mors far var nazistförbrytare. Han var förintelseförnekare [...] Jag lider inte av det, men jag skäms.” **Sandra Stiskalo**

Så bevisades att jorden är rund

1 20 september 1519. Fem skepp – fyra karackier och en karavell – lämnar den andalusiska hamnen Sanlúcar de Barrameda med en besättning på 270 sjömän.

2 26 september 1519. Expeditionen lägger till på Teneriffa på Kanarieöarna, som Spanien erövrat från Portugal, och lastas med grönsaker och tjäna.

3 13 december 1519. Skeppen når Rio de Janeiro och byter till sugaranas, kävlararör och torstat räpkratt av urfolken mot knivar, speglar och björkor.

4 12 januari 1520. När de fem skeppen väljer sig till bukten i Rio de la Plata tror Magellan att de nått Sydamerikas södra spets, men inser sedan att det bara är en fiord.

5 31 mars 1520. Magellan ger order om att anka upp i en vik som de döper till San Julián. Tre av skeppen ingår i ett misslyckat myn för sök mot Magellan.

6 24 augusti. Magellan lämnar bukten och väner sig söderut. Skeppet Santiago sjunker i en storm. I oktober, när expeditionen seglat halvvägs in i vad som senare ska döpas till Magellans sund, smiter skeppet San Antonio hem till Spanien.

7 28 november 1520. De tre återstående skeppen har tändat Sydamerika och kommer ut på ett hav som Magellan döper till Mar Pacifico, Stilla havet, därför att havet ligger så stilla.

8 Stället för att segla upp för Chiles kust får expeditionen kunnat buktas upp med mat igen. Skeppen ut över Stilla havet. Matförvarsen tar skad och besättningarna får överleva på vagnbröd, saguan och kött från storvassarna.

9 21 januari 1521. Magellan får syn på Puka-Puka, en liten öhav, som de inte kan gå i land på.

10 4 februari 1521. Skeppen passerar ett vulkaniskt berg där dögar till San Pablo. Inte heller kan de gå i land på.

11 6 mars 1521. De tre skeppen når Guam och besättningen kan äta upp sig.

12 16 mars 1521. Magellan stiger i land i Filippinerna.

13 27 april 1521. Magellan anfaller ett infolk på ön Mactan som vägrat konvertera till kristendomen. Han får ett spott kändhet och dör.

14 8 november 1521. Den baskiske navigatören Juan Sebastian Elcano tar över befälet och når till Moluckerna. Ett skepp förtärs och ett annat sätts i brand. Endast skeppet Victoria är kvar.

15 21 september 1521. Skeppet Victoria sätter segel för hemfärd över Indiska oceanen med Elcano som kapten.

16 6 maj 1522. Besättningen rundar Godahoppsudden utan att gå i land.

17 10 juli 1522. Elcano når Cabo Verde, som är en portugisisk koloni. 18 besättningsskutan Felipe har när det kommer fram att de varit på kryddöarna som är inom den portugisiska intressesfären.

18 6 september 1522. Besättningen kommer hem till den andalusiska hamnen Sanlúcar de Barrameda.

21 Magellan gjorde jorden rund och blå i jakten på kryddor och rikedom

**Den 27 april 1521 dödades
upptäcktsresanden Ferdinand Magellan
på en ö i dagens Filippinerna. 500 år
senare grälar Spanien och Portugal om
vilket land som ska få äran för världens**

**första världsomsegling, skriver DN:s
Henrik Brandão Jönsson.**

Den 20 september 1519 kastade fem skepp och 270 besättningsmän loss från kajen i den andalusiska hamnstaden Sanlúcar de Barrameda. Målet var att finna Kryddöarna, dagens Moluckerna. Trots att det inte fanns någon som behövde muskot eller nejlika för sin överlevnad var efterfrågan på kryddor så stor att handelsförbindelsen förväntades skapa en förmögenhet åt den spanska kronan. Kung Carlos I anlidade den portugisiske upptäcktsresanden Ferdinand Magellan (Fernão de Magalhães) som överbefälhavare av två anledningar.

Magellan hade tidigare seglat under den fruktade Afonso de Albuquerque och erövrat flera hamnar som lade grunden till Portugals kolonier i Indien. Han hade också medverkat i erövringen av Malacka, där han fått en av

invånarna i krigsbyte och döpt honom till Henrique de Malaca. Den andra orsaken var att Magellan, som portugis, kunde ta spanska skepp genom den portugisiska intressesfären som landet tilldelats enligt Tordesillasfördraget, det avtal som Spanien och Portugal slutit 1494.

Magellan beslöt sig för att göra något som ingen tidigare hade försökt – segla västerut för att nå Moluckerna som han misstänkte föll inom den spanska intressesfären.

När skeppen nådde Brasilien lade de till vid ett berg som reste sig som en bakelse vid kusten. Senare döptes berget till Sockertoppen. Efter att ha handlat ananas och torkat tapirkött av urfolken seglade skeppen vidare till Rio de la Plata utanför dagens Buenos Aires. Sommaren gick mot sitt slut på södra halvklotet och Magellan styrde vidare längs den argentinska kusten. När vintern slog till beordrade han

skeppen att ankra upp i en bukt i södra Argentina där de höll sig i fem månader. Oro spreds bland besättningen som bestod av spanjorer, portugiser, italienare, fransmän och greker. Varför hänga i en bukt när världen väntade? Den baskiska underbefälhavaren Juan Sebastián Elcano deltog i ett myteriförsök som misslyckades. En av de tre spanska kaptenerna som konspirerat dödades under konflikten och de två andra halshöggs i efterhand. När våren till slut anlände gav Magellan order om att skeppen skulle segla söderut för att se om den amerikanska kontinenten gick att runda. Ett av fartygen förliste i en storm och medan Magellan letade efter en farbar led smet ett av de andra skeppen hem till Spanien. I över en månad snokade de tre återstående fartygen sig fram längs snöklädda klippor innan de kom ut på ett hav som låg alldeles blankt och stilla. Magellan bad expeditionens krönikör,

italienaren Antonio Pigafetta, att kalla havet det stilla havet. Havet var större än Magellan tänkt och han tvingades ransonera mat och vatten. Det enda som fanns att äta var rutten bläckfisk som angripits av fladdermöss och låg marinerad i råttpiss i matförrådet. Det stank. Det gjorde också dricksvattnet. Månad efter månad gled de tre fartygen fram på det stilla havet som uppfattades som en blå öken. När den ruttna bläckfisken tog slut åt sjömännen skeppsråttor, sågspån och karvade av lädret som täckte stormasten som skydd mot skavande rep. ”Lädret var så styvt efter att ha utsatts för sol, saltvatten och vind att vi fick lägga det i ett vattenbad i fyra till fem dagar för att det skulle mjukna. Sedan kokade vi det och åt”, skrev Pigafetta i sin dagbok. När sjömännen såg land för första gången på nästan hundra dagar hade 19 av besättningsmännen dött. ”Ingen kommer att

vilja segla här mer”, skrev Pigafetta när männen steg i land på ön Guam den 6 mars 1521. Tio dagar senare nådde skeppen dagens Filippinerna och Magellan blev besviken. Slaven Henrique de Malaca kände igen malajiskan som på den här tiden var lingua franca i regionen. Öarna de kommit till låg på fel sida om Tordesillaslinjen. Området ingick i den portugisiska sfären, inte i den spanska. –Det blev ett bakslag för honom. Han kunde inte leverera det han lovat den spanske kungen som bekostat expeditionen. Han kunde inte heller återvända till Portugal som skulle betrakta honom som en förrädare som jobbat för Spanien. Stressad av sin situation tog han fel beslut och anföll ett stridande urfolk på ön Mactan, berättar João Paulo Oliveira e Costa. Han är en av Portugals främsta historiker och har givit ut 16 fackböcker och romaner.

Vid anfallet den 27 april 1521 träffades Magellan av ett spjut i ansiktet och omringades.

”Omedelbart rusade infödingarna på honom med bambuspjut och sablar tills de hade dödat vår spegel, vårt ljus, vår trygghet och vår sanna vägvisare”, skrev Pigafetta.

Den baskiske navigatören Juan Sebastián Elcano tog över befälet över Magellans fartyg och nådde till slut fram till Moluckerna, där skeppet Victoria lastades med muskot och nejlika. De andra två fartygen hade förlorats och Elcano bestämde sig för att segla hem över den Indiska oceanen. Efter sju månader nådde Victoria den andalusiska hamnen. På kvällen gick arton överlevande män i land. Med tända ljus i nävarna gick de till kyrkan för att tacka Gud för att de med livet i behåll klarat den tre år långa expeditionen.

Utan att det varit ett mål från början blev de långhåriga och skäggiga

besättningsmedlemmarna de första levande bevisen för att jorden var rund. Världen, som vi ser den i dag, hade blivit till.

– Världsomseglingen är en av mänsklighetens största bedrifter. När Nasa vägde riskerna med att sända en farkost till månen refererade de ofta till Magellan. De inspirerades av modet att möta det främmande, säger João Paulo Oliveira e Costa.

Att det i dag finns politiska grupper i USA och Brasilien som hävdar att jorden är platt är inte bara en skymf mot dessa sjömän. Det är också en hädelse mot vetenskapen, anser João Paulo Oliveira e Costa. President Bolsonaros ideologiska guru Olavo de Carvalho – en brasiliansk motsvarighet till Steve Bannon – har twittrat: ”Jag har tittat på några videor med experiment som visar att vattenytorna är plana och hittills har jag inte kunnat hitta något som

kan motbevisa det”. Det inlägget gillades av 11.000 personer.

– Det är absurt att vetenskapen ska behöva ägna tid åt att förklara något som är ett faktum, menar João Paulo Oliveira e Costa.

Inte bara konspirationsteoretiker ifrågasätter världsomseglingen utan även Spanien vill revidera den.

– Spanien hävdar att äran bör gå till den baskiske navigatören Elcano. Det finns inget tvivel om att han och besättningen var de första runt jorden, men hans bragd kan mest ses som ett rekord som slogs. Han var inte hjärnan.

Pigafetta skrev inte om Elcano. Det var Magellan som var hjälten. Elcanos merit var att han tog skeppet hem och med olika listiga manövrar tog sig förbi de portugisiska besittningarna längs rutten. Magellan var den som hittade farleden som knöt samman Atlanten med Stilla havet. Det var också

Magellan som bevisade att jorden mestadels är täckt av vatten. Efter honom ritades alla världskartor blå.

Så sent som för två år sedan publicerade den spanska kungliga vetenskapsakademin en rapport där den skrev att ”det är obestridligt att världsomseglingen helt och hållet var av spansk natur”. Akademiens ordförande, Carmen

Iglesias, sa då till New York Times att anledningen till att Elcano inte är mer känd beror på ”tröghet” och menade att ”det är dags att lära sig och prata mer om honom”. I

Portugal, däremot, hyllas Ferdinand Magellan som en av de största upptäcktsresande genom tiderna, även om han inte är lika populär som Vasco da Gama och Afonso de Albuquerque.

– Vad som ligger Magellan i fatet är att han seglade under spansk flagg.

På senare tid har olika historiker lyft fram Henrique från Malackas roll. Han togs som

krigsbyte i Malacka, fördes till Lissabon av Magellan som senare tog med honom som sin obetalda assistent på världsomseglingen. När Henrique klev i land i Filippinerna tror historiker att han kan ha mönstrat på ett skepp tillbaka till Malacka. Om han lyckades blev han i så fall förste människa att ha passerat alla meridianer som delar in jordklotet.

– Det saknas dock dokumentation. Det är osäkert om han verkligen kom hem, säger João Paulo Oliveira e Costa.

I Portugal kommer Magellans dödsdag att uppmärksammas på olika sätt. Så också i Filippinerna. Men där handlar det inte om att hedra Magellan. Där har firandet av hans dödsdag redan börjat. I förra månaden höll landets nationalistiske president Rodrigo Duterte ett tal där han sa att avrättningen av Magellan var ”en exemplarisk uppvisning av ett fast ledarskap och ett utomordentligt mod som

gjorde att kolonialisterna besegrades och drevs bort”.

Henrik Brandão Jönsson

22 Peter Alestig: Historiskt men klart otillräckligt klimatbeslut i EU

Efter 14 timmars nattmangling skapade EU-ledarna, enligt egen utsago, historia klockan 05 på onsdagsmorgonen. En ny klimatlag klubbades till slut igenom, med kraftigt skärpta utsläppsmål. Men är det

en historisk framgång – eller ett historiskt misslyckande?

EU-ledarna visste säkerligen vad som stod på spel när de satte sig i förhandlingsrummet. Klimatlarmen har kommit på rad senaste tiden – den världsmeteorologiska organisationen WMO konstaterade i tisdags att jorden under 2020 var rekordvarm, trots den kylande effekten från väderfenomenet El Niño. Tidigare i april sattes ett nytt rekord för koldioxid i atmosfären, den högsta nivån på fyra miljoner år.

Och nu, 2021, ska den dystra trenden vändas, enligt förhoppningarna. Om bara några dagar, på *earth day*, ska världsledare samlas på uppmaning av USA:s president Joe Biden för att diskutera klimatkrisen. I november sker det största klimatmötet sedan Paris 2015.

Under natten skulle EU-ledarna – kommissionen, parlamentet och ländernas

ministrar – tillsammans enas om vad EU ska göra för att bromsa krisen. Oavsett vilket beslut som fattades, skulle det skrivas in i historieböckerna.

Resultatet? En historisk ambitionshöjning i EU:s klimatmål – men kanske också ett misslyckande.

EU:s utsläpp ska, enligt klimatlagen, minska med 55 procent till 2030 – att jämföra med det tidigare målet på 40 procent.

I praktiken innebär det att EU-parlamentet, som slogs för 60 procents utsläppsminskningar efter vad som beskrevs som ett ”Greta moment” i höstas, fick vika ner sig i förhandlingarna. EU-parlamentets rapportör i förhandlingarna, svenska S-ledamoten Jytte Guteland, gjorde ingen hemlighet av att hon var besviken över det vid en pressträff på förmiddagen.

Och som om det inte räcker, kom det också med kryphål i 55-procentsmålet. Genom att tillåta att

så kallade kolsänkor – som trädplantering – används för att nå en del av målet, behöver utsläppen i praktiken ”bara” minska med runt 52 procent. Och dessutom gäller målet inte enskilda länder, utan unionen som helhet. Vissa mindre ambitiösa länder (läs: Polen och Ungern) kan alltså åka snålskjuts på andra mer ambitiösa (läs: bland andra Sverige).

För att tala klarspråk: EU:s nya klimatlag är inte i närheten av att vara i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål. Enligt oberoende analyser skulle en minskning med 60 procent vara nått och jämnt i linje med Parisavtalet. Egentligen skulle 65 procent behövas.

Förhoppningen nu är att klimatlagen har andra sätt att tvinga länderna att gradvis komma i kapp med löftena från Paris för snart sex år sedan. Ett oberoende vetenskapligt råd inrättas för att granska klimatarbetet, lite som Klimatpolitiska rådet i Sverige. Dessutom ska en

utsläppsbudget presenteras regelbundet, där EU får svart på vitt hur många ton koldioxid som fortfarande kan släppas ut innan unionen har gjort av med ”sin” beskärda del. Och så ska man sätta ännu ett mål, för 2040, som enligt förhoppningarna ska följa vad vetenskapen säger krävs.

Jytte Guteland uttryckte det som att klimatlagen är ”ett nyfött barn som kommer växa sig starkare och starkare och bli en väldigt viktig person” i arbetet att nå Parisavtalet. Kanske har hon rätt – men om inte, riskerar nattens beslut att ses som ett historiskt misslyckande av eftervärlden.

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

22 Över 1 miljon britter anser att de lider av postcovid

1,1 miljon britter anser sig lida av postcovid, enligt en rapport från den nationella statistikmyndigheten i Storbritannien. Pubarna öppnar och halva befolkningen har vaccinerats – men alla har inte känslan av ett land som börjar tillfriskna.

53-årige tvåbarnspappan Derek Draper trodde att huvudvärken berodde på en enkel bihåle-inflammation. Men hans fru Kate

Garraway övertalade honom att åka in till akuten.

Inom några timmar hade han sövts ner, med svår andnöd och diagnosen covid-19.

Det var i mars 2020. Först i början av april 2021 fick Derek Draper komma hem igen, men med sjukvårdspersonal närvarande 24 timmar om dygnet.

Han har svåra skador på lungorna, hjärtat, njurarna och levern. Han kan varken tala eller gå. Att han skulle tillfriskna helt betraktar läkarna som högst otroligt.

Paret Draper-Garraway tillhör en glamourös Londonvärld som få vanliga briter har sett i verkligheten.

Han är politisk konsult och tidigare högt uppsatt rådgivare inom Labourpartiet. Hon är värd på tv-programmet "Good morning Britain" och har synts i kändisprogram som den brittiska motsvarigheten till "Let's dance".

Under året som gått har allmänheten kunnat följa familjens öde nästan i realtid. Miljontals briter vet vad de två barnen heter och hur de ser ut, och är uppdaterade om det senaste läkarna har sagt om Dereks tillstånd.

Kate Garraway har gett regelbundna och öppenhjärtiga intervjuer i olika medier. För ett par veckor sedan sändes hennes dokumentär "Finding Derek" på ITV, om kampen mot sjukdomen.

Derek Draper har helt enkelt blivit symbolen för det många fruktar ska bli nästa folksjukdom: postcovid.

Postcovid eller långtidscovid – på engelska oftast kallat long covid – är ingen beteckning som läkarvetenskapen är överens om. I sin engelska form dök den först upp i form av en hashtag på Twitter den 20 maj i fjol.

Upphovskvinnan var Elisa Perego, en arkeolog som själv hade drabbats.

Long covid eller postcovid har sedan dess kommit att bli en samlingsterm för en lång rad mycket olika tillstånd som människor drabbas av, eller upplever att de drabbas av, som en följd av att de har haft covid-19. Vanligen syftar man på symtom som uppkommer eller finns kvar när det har gått mellan fyra och tolv veckor efter insjuknandet.

I ena änden finns extrema och mycket sällsynta tillstånd som Derek Drapers. I den andra finns sådant som allmän trötthet eller förlust av luktsinnet. Det kan handla om till synes kroniska tillstånd såväl som tillfälliga.

Enligt rapporter från flera länder tycks kvinnor drabbas hårdare än män, och påfallande ofta handlar det om yngre, i övrigt friska personer. I en del fall har de drabbade aldrig testats för covid.

Alla inom vetenskapen är inte bekväma med en så vag term som långtids- eller postcovid, och

vissa menar att några av de tillstånd som buntas ihop under paraplybegreppet i själva verket är något annat. Exempelvis andra sjukdomar som ibland kan ha koppling till de påfrestningar kroppen utsätts för under intensivvård, eller till de prövningar som många – smittade eller inte – har utsatts för under pandemin.

Det finns de i debatten som menar att vissa av symtomen har en psykisk snarare än biomedicinsk orsak.

Men Världshälsoorganisationen WHO tar postcovid på allvar och införde redan i oktober i fjol en diagnoskod för tillståndet. I ett tal i februari påpekade WHO:s Europadirektör Hans Henri Kluge att mycket visserligen är okänt om orsakerna till kvarvarande symtom bland dem som har överlevt covid-19, men att en av tio drabbas.

– Tyvärr möts många av dem av misstro eller bristande förståelse, lade han till.

På många håll, bland annat vid Karolinska institutet i Solna, bedrivs redan forskning om postcovid, ofta i kombination med behandling. Och frågar man befolkningen om de lider av postcovid så ger påfallande många svaret ja, åtminstone i Storbritannien.

I en rapport från Office for national statistics, motsvarande svenska SCB, som släpptes i början av april, uppskattas att 1,1 miljon briter anser sig lida av postcovid. Det skulle innebära att en fjärdedel av alla smittade får följsjukdomar.

Myndigheterna är inte helt oförberedda. Redan i november meddelade det nationella sjukvårdsorganet NHS att det satsar 10 miljoner pund (motsvarande 160 miljoner kronor) på att starta 40 kliniker specialiserade på behandling av postcovid.

Men då, för ett halvår sedan, uppskattade NHS att "bara" ungefär 60 000 tidigare covidsjuka

briter led av sådan "trötthet, hjärndimma, andnöd och smärta".

Hur ska man hantera en situation där 18 gånger fler säger att de har kvarvarande symtom?

Rapporten från den nationella statistikbyrån väckte stor uppmärksamhet och fick 65 parlamentsledamöter från åtta olika partier att skriva ett brev till premiärminister Boris Johnson, där de uppmanar regeringen att fokusera på vad de kallar "pandemins dolda hälsokris":

"De som lider av långtidscovid ignorerades i stort sett under pandemins första och andra våg. Givet vad vi nu vet om detta tillstånd vore det oförlåtligt att göra samma misstag ännu en gång", skriver parlamentarikerna.

Labours Andrew Gwynne, som själv lider av postcovid, säger till The Guardian att vården av långtidssjuka riskerar att bli "en tickande

bomb”, både för NHS och för den brittiska ekonomin.

Storbritannien, var bland de länder som drabbades hårdast av pandemin. Det är också det land i Europa som har varit snabbast med vaccinering.

Nu öppnar butiker och pubar och livet återgår långsamt till någon sorts normalläge. Till sommarens EM-final i fotboll hoppas man på ett fullsatt Wembley.

Samtidigt kan briter vara mitt uppe i nästa hälsokris.

Ingmar Nevéus

RELATERADE ARTIKLAR

Fakta. Kvinnor drabbas oftare än män

Postcovid eller långtidscovid är termer för följsjukdomar hos människor som har tillfrisknat från covid-19. På engelska används oftast begreppet long covid. Läkarvetenskapen

har ännu inte enats kring hur man ska se på följsjukdomarna. Världshälsoorganisationen WHO har ändå en kod för att...

Read time: 1 minute

22 Ny vård för de som lider av postcovid

Nu börjar det växa fram speciell vård för de som är sjuka efter sjukdomen.

Tyskland inrättar så kallade ”postcovid-kliniker”. Vid Rigshospitalet i Köpenhamn undersöks patienter upp till 18 år som upplever långvariga biverkningar. DN:s korrespondenter rapporterar.

40 000 beräknas lida av postcovid
I Nederländerna, med drygt 17 miljoner invånare, beräknas omkring 40 000 lida av postcovid.

– Jag tror det är en realistisk uppskattning, som också stöds av internationell forskning, säger professor Jako Burgers, vid nederländska läkaresällskapet, till Algemeen Dagblad.

Majoriteten av de långtidssjuka är mellan 25 och 65 år.

Likt i andra länder finns hypoteser om vilka som riskerar att drabbas och flera studier pågår. Tre sjukhus samarbetar i en studie som riktar in sig på 120 småbarn som varit inlagda på sjukhus. Landets hälsomyndighet RIVM inleder i dagarna en egen studie där 1 000 tidigare covidsjuka ska följas under ett år.

För att stötta dem som varit sjuka i mer än tre månader har regeringen inrättat organisationen C-support. Den ska informera och hjälpa i allt som påverkas av sjukdomen: hälsa, psykosociala miljön, arbete, inkomst med mera. Enligt Algemeen Dagblad är omkring 75 procent av dem som kontaktar C-support kvinnor. Om

det beror på att kvinnor drabbas mer eller om de är mer benägna att söka hjälp är oklart.

Pia Gripenberg

Köerna är långa till vård för postcovid

I Danmark öppnades vid årsskiftet nio regionala mottagningar för personer som drabbats av postcovid. Det dröjde inte länge innan patientköer uppstod och i dag rapporterar flera av klinikerna om 5–6 veckors väntetid – i huvudstadsområdet handlar det om flera månader.

Sjukvården i Danmark ser nu att antalet personer med långvariga sjukdomssymtom efter covid-19 ökar och på de särskilda mottagningarna arbetar tvärvetenskapliga vårdteam både med att behandla och samla in kunskap om symtomen.

På senare tid har allt fler läkare runt om i landet larmat om att det inte bara är vuxna utan även barn som drabbas. Uppfattningen var länge att

barn och unga hade ett mildare

sjukdomsförlopp, men nu rapporteras det om barn med symtom som suttit i under flera månader upp till ett år.

Vid Rigshospitalet i Köpenhamn har man därför startat ett särskilt projekt, ”Longcovidkidsdk” där man i en första fas ska undersöka hur många patienter i åldrarna 0–18 som upplever långvariga symtom.

Hanna Grosshög

Unga lider av utmattning

I Tyskland finns så kallade ”postcovid-kliniker” i flera städer. I slutet av förra året sa hälso- och sjukvårdspolitikern Karl Lauterbach att omkring 10 procent av de som överlevt en covid-19-infektion led av postcovid, som i landet ofta kallas ”long-covid”. I nuläget skulle det motsvara nästan en kvarts miljon människor i Tyskland.

Chefsläkaren på en privat rehabklinik i tyska Heiligendamm, Jördis Frommhold, säger till radiostationen Dlf att symtomen kan se väldigt olika ut – från högt blodtryck till håravfall eller hjärtklappning. Särskilt bekymrad är hon för en patientgrupp som är förhållandevis ung, mellan 20 och 50 år, och som lider av symtom som utmattning och minnesstörningar.

– De faller lätt mellan stolarna, säger Jördis Frommhold till Dlf.

I Tyskland beräknas 265 barn och ungdomar ha drabbats av så kallat PIMS, till följd av en covid-19-infektion. Syndromet innebär att immunförsvaret överreagerar, vilket ofta ger hög feber under flera dagar. Några dödsfall bland patienter som drabbats av PIMS har inte registrerats i landet.

Lovisa Herold

Oro för posttraumatiska stressyndrom

Även i Frankrike finns en oro för att postcovid – ”covid-long” på franska – ska bli ett omfattande folkhälsoproblem. Några exakta siffror finns inte, men omkring 10 procent av alla covidinfektioner uppskattas leda till hälsoproblem som varar i mer än sex månader, vilket i Frankrike skulle motsvara fler än 200 000 personer.

Enligt de riktlinjer som utfärdats av den franska hälsomyndigheten Haute Autorité de Santé kan diagnosen ställas om det a) funnits en bekräftad infektion, b) ett eller flera av de ursprungliga symtomen dröjer kvar i minst fyra veckor, och c) patienten utvecklar andra symtom som inte går att förklara på annat sätt.

Då behandlingen i nuläget i regel inriktas på att lindra symtom kan många patienter få hjälp i primärvården. Ett fåtal specialistkliniker har också skapats. I de officiella riktlinjerna betonas att det är viktigt att också göra en psykologisk

bedömning, eftersom ett insjuknande i en helt ny sjukdom som covid-19 ibland kan leda till posttraumatiskt stressyndrom, PTSD.

Erik de la Reguera

Vården för postcovid finns tack vare stora donationer

I Italien har det stora Gemellisjukhuset i ett helt år stått för en stor del av eftervården av covid-19. Hela 80 procent av de patienter som hamnat på sjukhus anses dras med symtom som stor trötthet, hosta, huvudvärk och fortsatta andningsproblem. I dag är väntetiderna ett par månader för att komma in på Gemellisjukhusets avdelning "long covid".

– Här har vi möjlighet att följa patienter och göra viktiga uppföljningar för de patienter som fått covid redan för ett år sedan, säger läkaren Francesco Landi som tagit initiativ till denna avdelning som inte skulle existera utan stora donationer.

De patienter som har behov kommer in var tredje månad för kontroll och sjukhuset går igenom de vårdbehov som finns.

Francesco Landi har under året fått mängder av frågor på temat: "vad ska jag göra nu, jag är frisk men känner mig fortfarande svag" eller "jag har hela tiden svårt att andas".

Från början var avdelningen reserverad för sjukhusets patienter, men efter förra sommaren ökade efterfrågan och man öppnade även för patienter från andra sjukhus.

Peter Loewe

Pia Gripenberg

Hanna Grosshög

hanna.grosshog@dn.se

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

22 Skenande smittspridning oroar i OS- staden Tokyo

Med tre månader kvar till OS i Tokyo ökar virusspridningen mer än på månader.

I veckan väntas storstäderna Tokyo och Osaka utlysa undantagstillstånd.

Samtidigt är Japan sent ute med sitt vaccinationsprogram.

Men premiärminister Yoshihide Suga står fast vid att spelen ska hållas.

23 juli – då är det tänkt att sommar-OS i Tokyo ska invigas. En vanligtvis pampig föreställning

som brukar göda de nationella känslorna i värdlandet.

Men det råder långt ifrån någon OS-yra i Japan. Opinionsundersökningar visar att en majoritet av invånarna är skeptiska till att spelen ens hålls mitt under en pandemi.

Och nu ökar smittspridningen i Japan i sitt snabbaste tempo sedan januari.

I veckan har storstäderna Tokyo och Osaka, som också är regioner, meddelat att de kommer begära tillstånd från regeringen för att utlysa undantagstillstånd för att få kontroll på viruset.

Också två andra regioner, Hyogo och Kyoto, planerar att ansöka om undantagstillstånd. Tillsammans omfattar de fyra regionerna en fjärdedel av befolkningen.

– Antalet smittade ökar i huvudstaden och snabba åtgärder är nödvändiga, sade Tokyos borgmästare Yuriko Koike till journalister på tisdagen.

Hennes uttalande sätter press på premiärministern Yoshihide Suga som måste godkänna att undantagstillstånd utlyses. Tidigare har han sagt att han vill undvika nya undantagstillstånd som kan komma att innebära att stora varuhus stänger och nöjesställen som karaokebarer får klappa igen. Nu väntas han ge besked på torsdag, enligt Japan Times.

Förutom ett virus kämpar också Japan med en vacklande ekonomi och har under pandemin haft mindre tuffa restriktioner än många andra länder. Visserligen har undantagstillstånd utlysts två gånger tidigare. Men i stort har människor kunnat fortsätta åka med kollektivtrafiken och affärer och restauranger har hållit öppet, även om de ibland tvingats stänga tidigare.

Ändå har Japan klarat sig relativt bra. Antalet döda i covid-19, 9 650, är jämförelsevis få i

förhållande till den 126 miljoner stora befolkningen. I Storbritannien med hälften så stor befolkning har exempelvis över 100 000 dött.

Men utvecklingen på senare tid oroar. I Tokyo har antalet smittade per dag de senaste två veckorna varit 70 procent högre än de föregående två månaderna. Oro finns också för att allt fler av de smittade bär på nya varianter av viruset, som sprider sig lättare och är dödligare. I Osaka rapporteras brist på sjukhussängar.

Samtidigt går vaccinationskampanjen i Japan långsamt. Först den här månaden började allmänheten att vaccineras och då handlade det om invånare som är äldre än 65 år. Hittills har två miljoner av 126 miljoner japaner fått vaccin och full vaccinering av befolkningen före OS är högst otroligt.

Går det då att hålla ett OS under en pandemi?
Ett evenemang som drar till sig över 60 000 idrottare, tränare, medier och lagledare från 200 länder. Till det kommer volontärer och andra i Japan som ska se till att spelen flyter. I förra veckan öppnade en högt uppsatt i det regerande partiet LDP för att spelen fortfarande kan ställas in, om situationen förvärras.
– Om det verkar omöjligt att genomföra, då måste vi ställa in, sade Toshihiro Nikai, generalsekreterare för LDP i en tv-intervju. Men premiärminister Yoshihide Suga har upprepade gånger beslutsamt sagt att spelen ska hållas. De kan enligt honom bli en möjlighet för världen att visa att viruset är besegrat. Samma linje har organisatorerna i Tokyo och den internationella olympiska kommittén hållit. Men även förra året, när OS sköts upp, hävdade arrangörerna att det skulle hållas som planerat ända tills beskedet kom.

Om spelen hålls blir det långt ifrån den publikfest evenemanget brukar vara. Åskådare som flyger in från utlandet har förbjudits och journalister kommer att ha begränsad rörelsefrihet. Många intervjuer kommer att göras via videolänk, även om både idrottare och journalist är på plats. Om inhemsk publik kommer att tillåtas, och i sådana fall i vilken omfattning, är ännu inte bestämt.

Om all publik förbjuds blir det första gången någonsin som idrottarna tävlar om guldmedaljer med endast människor i tv-soffan som hejarklack.

Marianne Björklund

FAKTA. OS HAR BARA STÄLLTS IN I KRIGSTID
OS i Tokyo skulle egentligen ha gått sommaren 2020 men sköts upp ett år på grund av pandemin.

De olympiska spelen har tidigare bara ställts in i krigstid.

1916 under första världskriget ställdes sommarspelen som var planerade att gå i Berlin in.

1940 satte andra världskriget stopp för både sommar- och vinterspelen. Sommarspelen var planerade att gå i Helsingfors.

Även 1944 satte andra världskriget stopp för sommar- och vinter-OS. Då var det tänkt att London skulle stå som värd för sommarspelen.

22 EU vill förbjuda skadlig AI

Artificiell intelligens ska inte få användas för massövervakning som i Kina, föreslår EU-kommissionen. Höga böter väntar företag som bryter mot reglerna.

– Vi måste skapa förtroende för AI för att kunna dra nytta av fördelarna, säger kommissionär Margrethe Vestager.

För första gången föreslår EU-kommissionen hur artificiell intelligens ska regleras i EU-länderna. I vården, industrin och inom forskning kan AI göra stor nytta. Farligare är när det används för att skada människor eller på

ett sätt som inkräktar på integriteten och grundläggande värderingar.

EU-kommissionen vill helt förbjuda medlemsländerna från att bland annat använda AI för att socialt betygssätta sina invånare, som i Kina.

– En invånare som bryter mot trafikregler eller betalar hyran sent får lågt socialt betyg. Det påverkar hur myndigheter agerar mot personen eller hur banken behandlar en kreditansökan, exemplifierar Margrethe Vestager, vice ordförande för EU-kommissionen.

AI kopplat till massövervakning och ansiktsigenkänning bedöms vara särskilt riskfyllt och föreslås som regel att inte tillåtas på allmänna platser.

– Enda undantagen ska vara när till exempel polisen behöver tekniken för att leta efter ett barn som försvunnit, säger Margrethe Vestager.

Kommissionen ser stora risker med AI även när det kommer till transporter, utbildning, bidragssystem, anställningsprocedurer, rättssystem och liknande. Konstruktionen av sådana system måste följa vissa krav innan de ska få användas.

– Dessa system kan ha stor påverkan på våra liv. De får inte vara partiska eller diskriminerande, säger Margrethe Vestager. EU-kommissionen föreslår att medlemsländerna utser vilken myndighet som ska övervaka de kommande reglerna. För företag som bryter mot dem kan böterna bli kraftiga. Kommissionen vill att de ska kunna uppgå till 6 procent av årsomsättningen.

Pia Gripenberg

FAKTA. AI

Syftet med artificiell intelligens är att på konstgjord väg efterlikna hjärnans förmåga att

dra slutsatser, planera, lösa problem, inhämta ny kunskap, förstå naturligt språk och så vidare. AI används bland annat i självkörande fordon.
Källa: Nationalencyklopedin

22 Nya protester till stöd för den fängslade Navalnyj

Över 1 000 personer frihetsberövades på onsdagen under nya demonstrationer till stöd för den fängslade oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj som hölls runt om i Ryssland. Navalnyj har nu hungerstrejkat i tre veckor och hans tillstånd blir allt sämre. – Gud får inte låta honom dö, säger Larisa.

Vi står i hörnet av Moskvas huvudgata Tverskaja och Manegetorget. Hela torget är avstängt och övervakat av kravallpoliser. Demonstrationen för den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj ska snart börja, den saknar tillstånd och gripanden är att vänta. De tre väninnorna Larisa, Marina och Tatiana, pensionerade Moskvabor, har gått på demonstrationer under större delen av sina vuxna liv. De tycker att antalet deltagare än så länge verkar litet.

– Jag är pessimist. Våra makthavare är redo till vad som helst. Alla hoppas att den här demonstrationen leder till något, men det tror jag inte på, säger Marina.

– Varför kom ni i så fall? undrar jag.

– Hur kunde jag låta bli att komma? Jag kan inte sitta hemma i den här situationen. Jag är orolig för Navalnyj och inte bara för honom. Så

många människor i Ryssland sitter i fängelse. Det är en hemsk tid vi lever i.

– Allt beror på hur många människor som går ut på gatan. Ju fler som går ut på gatan, desto större anledning för makthavarna att lyssna på oss, säger Tatiana.

Navalnyjs stab kallade till demonstrationer i början av veckan, trots att man fortfarande inte hade fått in över 500 000 anmälningar. Men enligt stabschefen Leonid Volkov kunde man inte längre vänta. Den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj har hungerstrejkat i tre veckor i protest mot att han inte får träffa sin läkare. Hans fysiska hälsa har blivit drastiskt sämre under de senaste dagarna. Redan klockan tio på morgonen Moskvatid inleddes den första demonstrationen i Kamtjatka. Sedan fortsatte manifestationerna i ett sextiototal ryska städer.

I Moskva verkar deltagarna till en början bli få.
Men plötsligt strömmar folk till från
Pusjkintorget som ligger ovanför. Det blir svart
av människor på bägge sidor av den sexfiliga
vägen Tverskaja. Ropen skallar från bägge
sidor:

- Putin är en tjuv!
- Släpp Navalnyj fri!
- Ryssland utan Putin!
- *Svobodu!* Frihet!

Bilarna som passerar tutar i takt med ropen.
Detta fenomen har jag noterat i Moskva sedan
början av året: Att bilisterna allt oftare hejar på
demonstranterna genom att tuta. Något sådant
såg man inte tidigare.

- För mig är det här en fråga om moral. Det här
handlar inte ens om politik utan om vem som är
en anständig människa. En sjuk människa har
rätt att träffa sin läkare, säger 27-åriga Polina.
Hon studerar klassisk grekiska och latin i

Tyskland, men är just nu tillbaka i Ryssland på
grund av coronapandemin.

Jag undrar varför makthavarna egentligen är så
rädda för Navalnyj. Varför man försöker ta livet
av honom, fängsla honom och gör allt för att
stoppa varje försök att visa solidaritet?

- De är rädda för att förlora sin förmögenhet.
Att de ska förlora allt de har stulit. De borde
hamna i internationella domstolen i Haag hela
bunten, säger Tatiana.

Ingen vill säga sina efternamn.

I dagens Ryssland kan den som blir identifierad
efter att ha deltagit i en olaglig demonstration
bli dragen inför rätta. Man kan få flera år i
fängelse för att ha deltagit i massupplopp.
Efter en halvtimme ropar polisen i en högtalare
att folk måste skingra sig.

- Ni deltar i en olaglig demonstration!
Polisen möts av burop och visslingar.
Demonstranterna skingrar sig inte – i stället går

de vidare till fots, viftande med ryska flaggor och skanderande sina slagord.

De förvandlar demonstrationen till en promenad kring Moskva.

Anna-Lena Laurén

22 EU-kritik stoppar ökad kontroll av rättssystemet

Den spanska regeringen har böjt sig för EU och skrinlägger ett lagförslag som skulle ha reducerat rättssystemets oberoende. Efter hård kritik från ledande EU-kommissionärer meddelade justitieminister Juan Carlos Campo på tisdagen att förslaget dras tillbaka.

Om förslaget hade antagits skulle en enkel parlamentsmajoritet kunnat utnämna ledamöterna i CGPJ, den myndighet som utnämner alla landets domare, inklusive de i

Högsta domstolen och författningsdomstolen. Hittills har utnämningar till CGPJ krävt tre fjärdedels majoritet – vilket i praktiken betyder att regering och opposition måste enas om hur dessa instanser ska bemannas.

Sedan tusentals spanska domare i mars vädjade till EU att ingripa mot planerna på ökad regeringskontroll över rättsapparaten, har EU-kommissionären för rättsliga ärenden, Didier Reynders, och kommissionens vicepresident Vera Jurová pressat Madrid att överge planerna.

Relationerna Madrid-Bryssel på det rättsliga området har varit irriterade sedan i fjol, då Pedro Sánchez utnämnde en av sina närmaste allierade, justitieminister Dolores Delgado, till riksåklagare. Enligt kritikerna var detta ett flagrant försök att stärka regeringens kontroll över rättskipningen just då flera partiers ledningar – konservativa Partido Popular och

vänsterradikala Podemos – är föremål för korruptionsutredningar.

Tisdagens möte mellan Vera Jurová och den spanske justitieministern vittnar om EU:s brist på tålamod. Efter mötet väntade inte Jurová tills justitieminister Campos meddelat att regeringen accepterat EUs krav, utan utfärdade en egen kommuniké där hon ”väntar sig att lagförslaget dras tillbaka”.

Spanien, det hör till saken, har lovats gigantiska belopp, sammanlagt 140 miljarder euro, i EU-bistånd efter corona-krisen.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

22 Den första leveransen av covidvaccin har nått Syrien

Syrien har fått landets första parti coronavaccin. Vaccinationen som förväntas inledas i början av maj ska främst riktas mot hälsoarbetare, äldre och personer med kroniska sjukdomar. Hälsodirektoratet i Idlib i nordvästra Syrien uppgav att området som styrs av presidenten Bashar al-Assad motståndare på onsdagen hade fått drygt 53 000 doser av AstraZenecas vaccin.

Doserna levererades via Bab al-Hawa, en gränsövergång med Turkiet. Bashar al-Assads regering hade fått vaccindoserna influgna till huvudstaden Damaskus av ett emiratiskt plan i tisdags, enligt Wam, den statliga emiratiska nyhetsbyrån.

USA:s finansdepartement har påmint om att covidvaccinet, liksom andra typer av humanitär hjälp, inte omfattas av sanktionerna som Caesarlagen förbjuder att skickas till Syrien. I Syrien har hittills 21 433 smittade och 1 468 dödsfall rapporterats.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se

22 Färre avrättades förra året

Världen. Färre dödsdömda människor avrättades världen över under 2020. Men minst 483 personers liv i 18 länder avslutades under fjolåret, enligt Amnesty International. Men mörkertalet bedöms vara stort.

Kina antas sedan länge vara det land som avrättar allra flest människor.

Frånsett Kina utfördes majoriteten av alla avrättningar i fyra länder: Iran, Egypten, Irak och Saudiarabien.

TT-AP

22 5

miljoner munskydd om dagen går åt i Danmark, enligt en undersökning av danska miljöskyddsverket. 37 procent upplever att engångsmunskydden hamnar i naturen eller på gatorna efter användning. Totalt förväntas danskarna sammanlagt under 2020 och 2021 använda 2,4 miljarder engångsmunskydd.

TT

22 Presidentson i Tchad anklagas för kupp

Tchad. Mahamat Idriss Déby Itno tar över presidentposten i Tchad, sedan hans far Idriss Déby avlidit av skador han ådragit sig i strid. Oppositionen kallar maktövertagandet ”en kupp” och uppmanar i ett uttalande befolkningen att inte lyda de beslut som tas i det militärråd som nu är tänkt att styra landet i 18 månader. Därefter har nyval utlovats. Déby den äldre dog bara timmar efter det att han korats till valsegrare i det afrikanska landet.

TT-AFP

22 Försäljningen spränger alla ramar när väggar världen över ska prydas

Svenskar vill ha vita tavlor, fransmän föredrar botaniskt och briter färgglatt. Det vet det svenska företaget Desenio, vars datadrivna konst sålde för nästan en miljard förra året.

Nu satsar företaget på att växa. Bolaget är ett av de svenska företag som är vinnare i den digitala omställningen.

Det må se ut som dyr konst, men de abstrakta målningarna i vitt och beige som just nu är Desenios bästsäljare kostar från 99 kronor. Att det kan bli så billigt hänger ihop med en modell som verkar bli allt mer attraktiv. Bolaget tillhör nämligen en växande kategori av företag som lyckats genom att vara supernischade och bara sälja direkt till konsumenten.

– Jag tycker att det är en fantastisk modell, säger Fredrik Palm, som också är styrelseordförande i Caia cosmetics, sminkmärket som medgrundades av influeraren Bianca Ingrosso och som inte heller har några återförsäljare.

– Med hjälp av nätet kan man nå hela världen själv, utan en massa distributörer. Det blir bättre för konsumenten, som får bättre kvalitet

och design till lägre pris. Och bolaget tjänar mer pengar så att det går att bedriva en sund och lönsam verksamhet, till skillnad från väldigt mycket annan handel, fortsätter han.

Modellen har, åtminstone i Desenios fall, visar sig vara mycket framgångsrik. Sedan företaget grundades för drygt tio år sedan har det växt till att ha 250 anställda och i fjol sålde företaget produkter för nästan en miljard i 35 länder.

På kontoret på Södermalm i Stockholm är nya tavlor i ständig produktion. Här skapar företagets kreatörer upp till 150 motiv i månaden. Men i stället för att de designar posters och testat om kunderna vill köpa dem, tas motiven fram efter noggrann analys av vad kunderna efterfrågar just nu.

– Vi har sedan första början funnits online, vilket gör att vi har mycket data och kan vara datadrivna även när vi tar fram motiv. Så vi analyserar våra data för att upptäcka olika

mönster i kundbeteende och sortiment. Det kan vara alltifrån olika färgskalor som trendar till en viss genre. Och sedan skapar vi nya motiv baserat på det. Men vi ägnar också mycket tid åt trendspaning för att vara först med det senaste, säger Fredrik Palm.

Innebär det att det går snabbt från att ni märker av vissa tendenser tills att motiven finns att köpa?

– Ja, det stämmer, vi har relativt korta ledtider jämfört med många andra branscher. Det tar åtta veckor från vitt papper till att något finns i butik, så det går väldigt fort för oss att plocka upp en trend.

Kreatörerna behöver inte bara hålla jämna steg med olika trender, utan också veta vad som är populärt på olika marknader. Smaken i olika länder kan nämligen skilja sig åt markant. I Norden är det till exempel sobert som gäller,

men i Storbritannien har den grå-beige skalan inte varit populär förrän nu.

– Om man ska generalisera lite så gillar de mer färg, man tar ut svängarna och vågar lite mer. Och i Frankrike vill de ha mer botaniskt, mer grönt, mer växter.

Gemensamt för de flesta kunderna är att de vill ha något på väggen, men inte vet riktigt vad, säger Fredrik Palm.

– De vill bli hjälpta med att hitta sin stil. Därför jobbar vi mycket för att ta fram inspiration där vi placerar olika motiv i inspirerande miljöer. Att ha den typen av produkter kan vara ännu en fördel i den hårdnande kampen om e-handeln, inte minst gentemot Amazon, menar vd:n. Den amerikanska jätten är mer av en stor katalog som passar för produkter som är lätta att prisjämföra, till exempel hemelektronik och förbrukningsartiklar.

– Amazon är inte lika starka på produkter som man vill bli lite inspirerad till att köpa, som mode, design och heminredning, även om de så klart säljer mycket i volym ändå. Ett bevis för att vår modell funkar är att våra största marknader, Tyskland och Storbritannien, också är de där Amazon är starkast i Europa, säger Fredrik Palm.

Att Desenio börsnoterades tidigare i år kan göra det lättare om de behöver ta in mer kapital för att växa. Fredrik Palm tycker att det fortfarande finns en stor potential i Europa, eftersom de trots att de är den största nischade aktören bara har två procent av marknadsandelarna för prisvärd konst. Samtidigt har de fått mersmak av en växande marknad i USA, där de förra året omsatte 40 miljoner trots att de nästan uteslutande fokuserat på Europa.

– Så vi har bevisat att vår modell fungerar där och nu handlar det om att accelerera. Efter det

vänder vi blickarna mot Asien, säger Fredrik Palm.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

FAKTA. DESENIO

Grundades 2010 av Helena Blomqvist och Martin Blomqvist.

Affärsidén går ut på att sälja trendig och prisvärd konst i affischformat, direkt till kunderna utan mellanhänder.

Motiven designas i Stockholm och säljs i 35 olika länder.

Under coronaåret 2020 ökade bolagets omsättning med 63 procent, till 981 miljoner kronor. Rörelsevinsten på 267 miljoner kronor gör bolaget till ett av Sveriges mest lönsamma e-handelsbolag, enligt Dagens industri.

2017 köptes hälften av bolaget av riskkapitalbolaget Verdane och tidigare i år börsnoterades Desenio. Börsvärdet är nu över 13,5 miljarder kronor.

23 De gröna har något CDU saknar

Egentligen gjorde de tyska kristdemokraterna allt fel när de skulle utse en kandidat till förbundskanslerposten efter Angela Merkel. CDU och det bayerska systerpartiet CSU käbblade offentligt. Och till slut ratade de den karismatiske opportunisten till förmån för den hagalne byråkraten, bara för att CDU är störst och kräver sin rätt. Segraren Armin Laschet ser nu i alla opinionsmätningar ut som motsatsen till en vinnare.

Framför allt dryftades aldrig någon politik under processen. Efter 16 år med Merkel är också det enda som erbjuds mer av samma sak,

trots att hennes projekt länge varit ett stilla status quo. ”Jag är Armin Laschet, det kan ni lita på”, som hans rafflande programförklaring lyder inför valet i september.

Annat är det med De gröna, som efter socialdemokraternas borttynande blivit CDU:s huvudutmanare. Det en gång så vildvuxna miljöpartiet har för första gången en kanslerkandidat, Annalena Baerbock, utsedd i största sämja.

Medan CDU hänger fast vid kolkraften står De gröna som sig bör för förnybart. Men de är motståndare till den ryska gasledningen Nord Stream 2 inte bara av klimatskäl, utan för att den gynnar Putin snarare än Tyskland. Till skillnad från Merkel klarar Baerbock också att försvara mänskliga rättigheter i Kina.

De gröna har sina avigsidor, som en vurm för förbud och höga skatter. Pacifistränderna har inte gått ur, så försvaret skulle inte få de

nödvändiga tillskotten. Men de har inte kommit med CDU heller.

Således finns ett handfast grönt alternativ i höstens val. CDU borde snarast skaffa sig ett eget budskap, förslagsvis grundat på de ekonomiska reformer som Merkel alltid skjutit på en obestämmd framtid.

Sedan landar kanske kristdemokrater och gröna i samma koalition ändå i Berlin. Och det vore väl inte så dumt för Tyskland.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

23 I 400 miljoner år simmade hajar i havet där Alperna nu står

Tanken på ett fotbolls-EM utan de största spelarna fyller mig med samma olust som jag emellanåt känner inför materiens rastlöshet.

En morgon gjorde jag en obehaglig upptäckt vid Comosjön. Jag satt på en terrass i Lecco, kluven av två sorters häpnad. Jag häpnade över italienarnas usla frukostkultur och tänkte att det

nog är därför de äter middag så sent om kvällarna – för att slippa vakna hungriga i ett land där ingen kan göra frukost. Och jag häpnade över omgivningarnas skönhet. Italienarna kanske aldrig ska lära sig att göra frukost men de begriper sedan länge värdet av att hitta rätt kulisser innan man anlägger en boplats.

Kring Lecco står bergen trångt med socklar ludna av skog. Stadens medfödda väggar är nästan lika branta som kyrkornas och de skänker platsen ett särskilt lugn. Tiden saktar liksom in i skuggan av ett bra berg. Det som byggs där blir förtöjt i evigheten. Och då gör det inte så mycket om staden är ful och brödet är torrt.

Men så gjorde jag misstaget att undra hur eviga de där bergen egentligen är. Jag plockade fram telefonen, sökte och medan jag läste brast förtöjningarna runt mig.

Bergen var unga. Där jag satt hade det en gång varit ett tropiskt hav och de sågtandade kalkryggarna omkring mig var resterna av väldiga korallrev. Livet på jorden, detta oroliga och föränderliga myller som jag själv tillhör, är 20 gånger äldre än bergen kring Lecco. Och jag läste att för dinosaurierna var Dolomiterna inga berg, de var atoller. Och Alperna vid horisonten hade ingen dinosaurie sett för de skapades ungefär 30 miljoner år efter att den sista dinosaurien dog ut. Alperna föddes när den afrikanska kontinentalplattan krockade med den eurasiska och världen skrynklades kring en sluten skarv. Hajarna såg det hända. Hajen är 13 gånger äldre än Alperna. I 400 miljoner år simmade hajar där bergen nu står.

Bergens ungdom äcklade mig. Jag kände samma olust som när jag fick veta att 99,9 procent av alla djurarter som någonsin levt på

jorden är utdöda i dag. Och skulle känna igen när jag fick veta om Beringia. Vet du om Beringia?

På botten av Berings sund, vattnet i glipan mellan Asien och Nordamerika, ligger en sjunken värld där det en gång bodde människor. De var väl på väg till Amerika för att bli de första människorna där när de hittade en behaglig liten subkontinent och blev kvar där i några tusen år. Istiden hade sänkt havsnivån med 120 meter och torrlagt inte bara landbryggan utan också en bördig slätt som sträckte sig 160 mil söderut. Slätten var uppvärmd av havsströmmarna från ekvatorn, färglagd av lupiner och rik på hästar och myskoxar. Där strövade också den där ullhåriga noshörningen som skulle tas ur drift långt före vår tideräkning.

Hundratals generationer föddes och dog på den där slätten. Människor levde hela sina liv där.

Det var ett moderland, gammalt och fritt och tronande på minnen. En ljummen sommardag för 15 000 år sedan satt en pappa på en sten i Beringia och blåste på sin dotters klämda finger. Pratade om annat för att avleda uppmärksamheten. Och slätten omkring dem var evig. I dag ligger stenen de satt på i ett fyragradigt mörker hundra meter under havsytan. Det växer inga lupiner i Beringia. Är det inte olustigt? Att ingenting är evigt även om det ser evigt ut? Ingenting sitter fast. Jorden äcklar sig.

Amerika har drivit 1 300 kilometer från oss sedan dinosaurierna dog ut. Driver fortfarande med samma hastighet som dina fingernaglar växer. Allt rör sig. Det finns ingenting att luta sig emot i den här världen. Är det inte olustigt? Det var i alla fall den sortens olustkänsla som övermannade mig för fjärde gången i livet när den europeiska fotbollens centralorganisation,

Uefa, i måndags satte ner foten mot de tolv europeiska storklubbarnas kuppartade försök att lansera en egen och stängd ”superliga”. Jag kände väl ett starkt obehag redan när klubbarna avtäckte den plan som fick supportrar över hela kontinenten att skrika av fasa men det var när Uefa mullrade om att varje spelare som deltog i den nya ligan skulle bannlysas från mästerskapen som havet steg 120 meter runt mig. Tanken på ett fotbolls-EM (och kanske i förlängningen ett VM) utan de största spelarna tog luften ur mig. Det är ju bara sommar vartannat år och den förra ställdes in. Nu skulle det plötsligt aldrig bli sommar igen. Inte på riktigt. Fotbollen skulle hockeyfieras och dö. Planerna på den nya ligan havererade redan kvällen efter – de ursinniga reaktionerna från fansen fick en majoritet av kuppmakarna att backa – men de som förstår sig på

fotbollsindustrins utveckling säger att det bara är en tidsfråga innan det blir verklighet. De fria marknadskrafternas hajar kommer att döda fotbollen. Ingenting är evigt. Bara olustigt. Men hur kan denna olust vara så lik olusten jag känner inför materiens rastlöshet? Jag har ju aldrig inbillat mig att det är mer än ett kosmologiskt ögonblick sedan de första fotbolls-mästerskapen spelades. Ändå är det som att något evigt knakar i fogarna. Som om det eviga inte har något med tid att göra.

Andrev Walden

23 Soldater skadade av vägbomb

Tre soldater har skadats i Mali, enligt Försvarsmakten. Två av dem är redan åter i tjänst. Den tredje står under medicinsk observation.

En svensk patrull i den multinationella specialförbandsinsatsen Task Force Takuba körde under onsdagen på en vägbomb i Mali.

– En patrull var ute i går kväll och ett fordon gick då på en improviserad, det vill säga en hemmagjord, vägbomb i östra Mali. Tack och lov sårades de bara lindrigt, säger Therese Fagerstedt, pressekreterare på Försvarsmakten.

150 svenska soldater ingår i Task Force Takuba som leds av Frankrike. Therese Fagerstedt beskriver situationen för soldaterna i regionen som tuff.

– Mali är ett av världens fattigaste länder med en ökad illegal handel med vapen, droger och människor. Landet har dessutom utvecklats till fäste för våldsbejakande extremism med grupper kopplade till Daesh (IS) och al-Qaida.

Sebastian Orre

sebastian.orre@dn.se

23 Wallström pressas om Kina- ambassadören

**Om Sveriges ambassadör i Kina visat
bristande omdöme – varför flyttades hon
då inte från sin post?**

**Det var en av frågorna till förra
utrikesministern Margot Wallström (S) i
riksdagens konstitutionsutskott, KU.**

Utskottet granskar vad ministern visste om ambassadörens kontroversiella möte på hotell Sheraton. Mötet genomfördes den 24–25 januari 2019 på Sheraton i Stockholm. Där deltog Sveriges dåvarande Kina-ambassadör

Anna Lindstedt, en kinesisk affärsman samt dennes kompanjoner. Dessa hade förespeglat ambassadör Lindstedt att de kunde ordna ett arbete åt Angela Gui, dotter till den i Kina fängslade svenske medborgaren Gui Minhai. Mötet arrangerades av Lindstedt som övertalade Angela Gui att flyga dit från London. Under mötet pressades Angela Gui att upphöra med sina offentliga aktioner för att få fadern fri. Hon upplevde mötet som hotfullt och kränkande och kontaktade UD två dagar senare.

UD inledde en internutredning och Säpo en förundersökning. Anna Lindstedt åtalades för att ha agerat egenmäktigt vid förhandling med främmande makt, men friades i somras av Stockholms tingsrätt.

Anmälan till KU har gjorts av Vänsterpartiets talesperson i utrikesfrågor Håkan Svenneling. KU granskar därför vad Wallström känt till, hur

hon agerat och vilken styrning av departementet som skett.

Ord står mot ord. Wallström och kabinettssekreterare Annika Söder har hävdade att UD saknat kännedom om såväl mötet som ambassadörens närvaro i Sverige. Anna Lindstedt har hänvisat att hon informerat UD om mötet i ett mejl 18 januari.

– Det är bara en tankeläsare som möjligen hade kunnat förstå det, säger Margot Wallström om mejlet.

Wallström understryker att ambassadören brutit mot UD:s instruktioner om hur man skulle agera i det konsulära ärendet Gui Minhai och den strategi UD dragit upp. Det innebär att Lindstedt inte skulle ha kontakter med Angela Gui.

Detta väckte frågor i KU med hänvisning till tingsrättens dom. Av den framgår att ambassadören inte var förbjuden att ha kontakt

med Angela Gui. En UD-chef vittnade inför rätten om att ”UD hade behövt vara tydligare mot Anna Lindstedt”, något som avvisas av Wallström.

– Dåligt omdöme kan inte instruktioner hjälpa mot.

Flera ledamöter i KU tar fasta på att UD redan våren 2018 kände till att ambassadör Lindstedts omdöme sviktat och att hon hade svårt att klara uppdraget i Peking. Ändå tog det nästan ett år innan hon fick lämna posten.

Wallström medger att ambassadörens förutsättningar att verka i Peking hade försämrats, men att ”ingen kunde ana att det skulle sluta i ett så omdömeslöst agerande”.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Bakgrund.

17 oktober 2015: Bokförläggaren och svenske medborgaren Gui Minhai förs i Thailand bort till Kina

20 januari 2018: Under en tågresa i Kina med svenska diplomater grips han åter.

Maj 2018: UD anser att ambassadör Anna Lindstedt agerar ”oprofessionellt” i kontakterna med Gui Minhais dotter Angela Gui. UD beslutar ta hem Lindstedt, från Peking men förflyttningen fördröjs.

14-15 januari 2019: Lindstedt möter i Kina affärsmännen Kevin Liu och John Mewella. De ”brainstormar” om hur de ska få Gui Minhai fri och idén kläcks om ett möte i Sverige.

24-25 januari 2019: De tre möter Angela Gui på Hotell Sheraton i Stockholm. Mötet går illa och anmäls av Angela Gui till UD som kallar hem Lindstedt.

23 Biståndet till Myanmar läggs om

Regeringen ändrar sin biståndsstrategi för - Myanmar till följd av det läge som råder i landet sedan militärkuppen i februari.

Ett läge som biståndsminister Per Olsson Fridh (MP) beskriver som ”mycket allvarligt”.

– Protesterna fortsätter, vi ser en ökning av antalet internflyktingar och på vissa håll på landsbygden ser vi scener som närmast kan liknas vid ett inbördeskrig. Situationen i Myanmar är väldigt allvarlig och jag är rädd att landet kan utvecklas till ett nytt Syrien. Främst kommer biståndet att riktas mot civilsamhället i landet.

– Tidigare gick biståndet till en del statliga institutioner som behövde stärkas för att Myanmar skulle fortsätta utvecklas på demokratisk väg. Efter militärkuppen kan sådana stöd inte ligga kvar.

TT

23 Vid gränsen till Ukraina är invånarna beredda på krig

I södra Ryssland, i gränstrakterna mot Ukraina, talar folk om kriget. Kriget som är alla andras fel – västvärldens, USA:s, Ukrainas. Men inte Rysslands. Nu säger Kreml att man avslutar militärövningarna. Under tiden har misstänksamheten mot väst hunnit öka starkt bland befolkningen.

VORONEZJ. Vi har knappt hunnit längre än några kilometer ut ur den sydryska staden Voronezj förrän vi stoppas i en vägspärr. En

polis kräver att få se våra pass. När han inser att det sitter en utlänning i bilen ringer han omedelbart underrättelsetjänsten FSB.

– Poliserna undrade: Vet ni inte att det blir krig? säger vår chaufför när han återvänder till bilen.

Voronezj ligger knappt 30 mil från närmaste gränsövergång till Ukraina. Härifrån tar det ungefär sju timmar att köra till ukrainska Luhansk, som i dag kontrolleras av ryskstödda separatister. På bägge sidor av gränsen är det samma vitmenade hus, samma ortodoxa kyrkor. Och invånarna talar samma *surzjik* – ett blandspråk mellan ukrainska och ryska.

Vi väntar. Chauffören letar desperat efter bilens registrering, som polisen kräver att få inspektera.

I slutet av mars började ryska armén göra truppförflyttningar söderut. Enligt EU:s utrikeschef Josep Borrell har över 100 000

ryska soldater samlats i närheten av ukrainska gränsen och på det annekterade Krim. I går, torsdag, meddelade Ryssland att man avslutar de militära övningarna den 23 april. Men det viktiga är vad Ryssland gör, inte vad man säger. Det man har gjort är att skapa stor osäkerhet. Kriget i östra Ukraina har pågått ända sedan 2014, men under de senaste åren har det framför allt varit ett lågintensivt ställningskrig som omvärlden glömt bort. Men under de senaste månaderna har vägarna i de här gränstrakterna i södra Ryssland varit fulla med lastbilar, stridsvagnar och lastfordon för artilleripjäser.

I Voronezjdistriktet finns flera av ryska arméns övningsbaser. Att det rör sig militärteknik på vägarna här är i sig inget nytt. Det nya är antalet fordon.

– Så här många har de inte varit på länge. Och de skjuter mer. I natt sköt de med haubits mitt i

natten. Man hör det ända in till stan, säger vår chaufför.

Medan vi väntar på att FSB ska anlända kör fem täckta Ural-lastbilar förbi. Några kilometer bort har soldater slagit upp ett nytt fältläger.

Efter fyrtio minuters väntan säger polisen att vi får åka. FSB bryr sig inte ens om att komma och inspektera oss.

Det som har pågått den senaste månaden i södra Ryssland mot gränsen till Ukraina liknar inte förberedelser för ett anfall. Snarare liknar det ett försök att skrämmas. Utåt sett har upprustningen handlat om en militärövning – som Ryssland nu säger sig avsluta. Men det förklarar inte varför så stora trupper samlas under så lång tid. Flera ryska experter säger att när Ryssland verkligen går till anfall brukar man inte ge motparten flera veckor på sig att stärka positionerna.

– Ryssland har aldrig anfallit någon. Vi är fredliga människor. Vilka är de egentligen, *chochly*? De är ryska människor som vi, säger Tatiana Sjtjukina.

Ordet *chochly* är ett ryskt öknamn för ukrainare som inte uppskattas av ukrainarna själva. Men för Tatiana Sjtjukina är det ett sätt att visa en avslappnad inställning till en konflikt som hon egentligen anser inte finns.

Vi befinner oss i Maslovka utanför Voronezj. Sandvägar, vitmenade hus. Mitt i byn tronar en mintgrön kyrka, där Tatiana Sjtjukina och Valentina Serikova säljer vaxljus och små inramade ikoner.

– Alla i de här trakterna tillhör samma folk. Vi tänker på ryska på bägge sidor om gränsen. Men nu har ledningen i Ukraina sålt sig till era herrar, konstaterar Tatiana Sjtjukina.

Hon är pensionerad bokförare som innan kriget ofta besökte Ukraina.

– Alla här har släkt och vänner på ukrainska sidan. Vi reste ofta dit före kriget. Vi vallfärdade till de gamla kyrkorna, vi turistade i Kiev. Där finns så mycket att se! På sovjettiden köpte vi Lermontov och Gogol i ukrainsk översättning. Dörren till den trånga lilla butiken öppnas och prästen i svart kaftan kommer in. Han citerar högtidligt den ryska medeltida hjälten Alexander Nevskij.

– Den som kommer hit med svärd i hand faller själv för svärdet!

– Låt dem bara försöka komma hit. Då kommer vi att göra motstånd som en man. Som vi gjorde under andra världskriget, säger Valentina Serikova som sitter bakom disken.

Alla är helt eniga om att hotet inte kommer från Ryssland. Det kommer från Ukraina.

Jämförelserna med det tyska anfallet mot Sovjetunionen 1941 duggar tätt, trots att det var

Ryssland som anföll Ukraina 2014 och annekterade Krimhalvön.

Det var också Ryssland som sände in soldater över gränsen till ukrainska Donbass både 2014 och 2015. Det är till exempel bevisat att professionella ryska pansarförband deltog i de blodiga striderna i Ilovajsk 2014 och Debaltseve 2015. Och Ryssland fortsätter stöda separatisterna i Donbass, både militärt och ekonomiskt.

Jag undrar hur man kan vara rädd för att Ukraina, ett mycket mindre land än Ryssland, ska anfalla?

– Vi är inte rädda! Vi tycker synd om dem! svarar alla i kör.

– Men varför skulle de anfalla er?

– De är ju redan på väg till Donetsk med sina stridsvagnar. Ska vi bara sitta passiva? Ska Putin sitta stilla medan de bombar Donbass? Vi

har vänner och släktin- gar i Donetsk, det handlar om vårt folk!

Tatiana Sjtjukina skyller allt på USA.

– Varför hetsar amerikanerna upp Ukraina? Varför har USA sänt in sina örlogsfartyg och sagt att de kommer att stöda Ukraina? Varför stöder Europa Zelenskyj?

Att Ryssland nu rustar förnekar inte Valentina Serikova. Men enligt henne var det Ukraina som började. Det är helt i linje med vad som körs ut i ryska statliga tv-kanaler, som utmålar Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj till en krigshetsare.

– Vi är förstås oroliga. Vi ser hur stridsvagnarna kör till vår militärbas. Mitt barnbarn avlägger sin värnplikt i en stridsvagnsdivision. Tänk om han sänds ut i krig? säger Valentina Serikova. Hennes bror har bott i Ukraina i fyrtio år. Sedan kriget bröt ut kan hon inte längre åka och hälsa på honom.

– Vi kan bara hålla kontakt via Skype. Jag kan inte resa dit längre. Hur har propagandan lyckats få ukrainarna att tro att vi är *moskali* (ett ukrainskt skällsord för ryssar)?

Ingen av dem anser däremot att det förekommer någon propaganda i Ryssland.

I Voronezj träffar jag Raisa Sjtjukina och Natalja Sulimova som är ute och går med sina strävhåriga taxar. De förstår inte heller vad Ryssland har gjort för fel.

– Varför har en massa länder börjat sända hem våra diplomater? Hela världen provocerar Ryssland, de vill få oss att begå ett misstag, säger Raisa Sjtjukina.

Vi kör till Ostrogozjsk, som ligger ett sextiototal kilometer norr om gränsen mot Ukraina. I närheten finns en stor militär övningsbas, som på senare tid blivit betydligt förstärkt. I Soldatskoje längs vägen möts vi av fyra stora lastfordon för artilleripjäser. De är av märket

Ural och brukar transportera haubitsar. Nu är de olastade.

När vi stannar vid ett vägkafé bekräftar expediten att hon dagligen ser militärfordon köra förbi.

– De kör här fram och tillbaka, varje dag. Jag antar att de undervisar yngre soldater i hur man kör fordonet, säger expediten.

I Ostrogozjsk bekräftar 18-åriga Danil Jekaterenko att armén är mycket mer i rörelse nu än tidigare.

– Man ser mycket mer militärer nu. Jag bor nära gränsen och har själv sett en massa stridsvagnar, många fler än tidigare. Jag vet inte vad det beror på, men jag är inte orolig. Folk säger att det kommer att bli krig. Men det tror jag inte på.

Jekaterenko har aldrig varit i Ukraina, trots att han har släktingar där.

– Jag vill inte åka dit, säger han kort.

Han var bara elva år när kriget började. Nu är han myndig.

Pensionerade Aleksandr Pavlenko säger att han inte har lagt märke till fler militärer än vanligt. Däremot har han lagt märke till att det talas mycket om krig i radio och tv.

– Om det blir krig kommer vi att kriga. Göra vår plikt. Ni hör ju själva på radio och ser på tv vad som händer. Ukraina sänder trupper mot Luhansk och Donetsk. Det är ju våra städer. Men varför skulle Ukraina som är mycket mindre vilja ha krig med Ryssland?

– För att USA vill det. Tittar ni aldrig på tv? Det är USA som vill ha krig. Den där gamla gubben, vad heter han nu igen? Biden? Han är färdig för kyrkogården och i stället är han president! Men var inte orolig, blir det krig så kommer vi att skydda er också.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Kreml meddelar att övningarna ska stoppas

Kriget i östra Ukraina inleddes i april 2014 då beväpnade män tog över kontrollen över polismyndigheter i Luhansk, Donetsk och Charkiv. Separatisterna, som stöds av Ryssland både militärt och ekonomiskt, kontrollerar i dag området kring Donetsk, Luhansk samt en cirka 150 kilometer lång del av Ukrainas gräns mot Ryssland.

Ryssland har flera gånger sänt in trupper som bistått separatisterna, bland annat i Ilovajsk 2014 och Debaltseve 2015.

Den första fredsplanen, Minskavtalet, skrevs under 5 september 2014. Det andra Minskavtalet skrevs under 12 februari 2015. Avtalen stipulerar i huvudsak eldupphör och att

bägge sidor ska dra tillbaka tunga vapen.

Avtalen har hittills inte fungerat.

Sedan 2015 har inga avgörande militära slag utkämpats, däremot återkommande mindre strider. I slutet av mars 2021 satte Ryssland i gång stora truppörflyttningar och koncentrerade, enligt EU:s uppgifter, cirka 100 000 soldater vid gränsen mot Ukraina.

I går, torsdag, meddelade Kreml att de ska avsluta upprustningen vid gränsen.

Cirka 13 200 personer, varav 3 375 civila, har dött som en följd av kriget.

23 2020 det varmaste året i Europa

År 2020 blev det varmaste år som har uppmätts i Europa. Framförallt var hösten och vintern varma, temperaturen låg 3,4 grader över genomsnittet, visar en ny rapport.

Rapporten från EU:s klimatforskningscenter Copernicus är ytterligare en i raden av sammanställningar som visar på en allt varmare värld.

För några dagar sedan rapporterade Meteorologiska världsorganisationen, WMO, att år 2020 var ett av de tre varmaste åren som har uppmätts globalt. Men för Europas del var året

det varmaste som har uppmätts, konstaterar Copernicus.

Europas årstemperatur låg 2,2 grader högre än under förindustriell tid, på global nivå är temperaturen 1,2 grader högre jämfört med samma period.

Hösten och vintern hade en temperatur som var mer än 3,4 grader högre än genomsnittet 1981–2010, och cirka 1,4 grader varmare än den tidigare högsta notering som har gjorts.

Framför allt var det varmt i nordöstra Europa, där låg temperaturen nästan 1,9 grader över det tidigare rekordet.

– Vi har en global uppvärmning, det vet vi, och att den också syns i Europa är inte någon överraskning, säger Gustav Strandberg, klimatforskare på SMHI.

För Arktis var 2020 det näst varmaste året som har uppmätts med en temperatur 2,2 grader över genomsnittet för 1981–2010. I arktiska

Sibirien slogs tidigare värmerekord med bred marginal och året var det varmaste som har uppmätts, temperaturen låg 4,3 grader över snittet och 1,8 grader över tidigare rekord.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

23 Illegala adoptioner från Chile misstänks efter dansk utredning

Danska staten har offentliggjort sin utredning av adoptionerna från Chile.

Slutsatsen: oegentligheter kopplade till adoptionsföreningen AC Børnehjælps verksamhet i Chile kan inte uteslutas.

– Jag är glad och ledsen på samma gång, säger Rune Renato Hansen, adopterad från Chile till Danmark.

I början av 2018 inledde Chile en brottsutredning gällande adoptioner till bland annat Sverige och Danmark. Brottsutredningen pågår fortfarande, men 2019 konstaterade en parlamentarisk utredning att barn har ryckts från sina föräldrar och blivit adopterade:

”Det är en sanning som inte kan motsägas och som styrkts av vittnesmål från alla de personer som kallats att delta i målet.”

I fjol fick den danska myndigheten Ankestyrelsen i uppdrag att genomlys adoptionerna från Chile till Danmark mellan åren 1978 och 1988.

Nu är utredningen klar. I rapporten, som DN har läst, fastslås att oegentligheter kopplade till adoptionsföreningen AC Børnehjælps verksamhet i Chile ”inte kan uteslutas”. AC Børnehjælp har bistått utredningen med sitt arkivmaterial.

Rapporten lägger särskild vikt vid den chilenska parlamentariska utredningens slutsatser, och menar att aktörer inom adoptionsverksamheten kan ha haft ekonomiska motiv. Enligt rapporten är AC Børnehjælps tidigare ombud i Santiago föremål för den chilenska brottsutredningen. Adoptivbarnens dokumentation har enligt rapporten varit bristfällig: i flera fall saknas information om de biologiska föräldrarna. Därutöver saknas föräldrarnas samtycke i en rad fall. Men inte heller i de fall där samtycke finns kan utredarna garantera att föräldrarna har förstått att det har gällt adoption till ett annat land.

Redan 1992 fick danska myndigheter uppgifter om att det barnhem som AC Børnehjælp samarbetade med ”hade dåligt rykte”, enligt rapporten. Och strax före millennieskiftet tog den chilenska ambassaden i Köpenhamn kontakt med danska myndigheter gällande ett

dussin adoptioner med misstänkta oegentligheter – men uppgifterna utreddes aldrig.

Chileadopterade Rune Renato Hansen och S-politikern Christina Elvan Birkemose slog larm om misstankarna, vilket ledde fram till den danska utredningen. I dag är Hansen ”glad och ledsen på samma gång”.

– Jag är glad för att utredningen har bekräftat det jag redan vet, men ledsen eftersom det som hänt är så tragiskt, säger han och fortsätter:

– Det är barnhandel, med så mycket pengar inblandat.

Barnen och deras biologiska föräldrar fick lida för detta, menar Hansen – men även adoptivföräldrarna.

– De hade barnlängtan. De litade på människor, som lurade dem.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se Patrik Lundberg

23 Indien noterar högsta smittotalet i världen

Coronapandemin. I Indien konstaterades 314 835 nya covidfall på onsdagen, pandemins hittills högsta dygnssiffra i världen – USA rapporterade 313 310 fall den 8 januari. Även 2 104 nya dödsfall med covid-19 bekräftades, också det en toppnotering för en dag i Indien. Kurvorna pekar dessutom brant uppåt vilket talar för att dystra rekord kan slås framöver. En orsak till den dramatiska spridningen är att många trotsar restriktionerna för att iaktta en rad högtider.

Ossi Carp ossi.carp@dn.se

23 Grön framgång i ny mätning en chock för de konservativa

De gröna är Tysklands största parti. Eller ja, i en enda opinionsmätning. Men resultatet får ändå marken att gunga under de konservativa regeringspartiernas fötter. Tänk om de förlorar förbundskanslerposten i september?

Arma Armin. Så fort det stod klart att han utsetts som kandidat till förbundskanslerposten rasade stödet för Armin Laschets kristdemokratiska parti CDU och systerpartiet CSU. Partierna tappade sex procentenheter i undersökningen som opinionsinstitutet Forsa genomförde under tisdagen, medan De gröna ökade med fem.

Resultatet: De gröna är, med 28 procent av rösterna, landets ledande parti. Angela Merkels kristdemokratiska CDU, och systerpartiet CSU, landar på 21 procent.

Trots att det handlar om en enda opinionsmätning skriver flera tyska medier om en politisk jordbävning. Angela Merkel har varit förbundskansler sedan 2005.

Hennes anhängare har sett henne som en enande kraft, en förnuftets röst i Tyskland, EU och världen. Kritiker inom det egna partiet hade hoppats att hon skulle lämna plats för en mer

konservativ kristdemokratisk ledare vid valet i september.

Nu, när ”merkelianen” Armin Laschet kandiderar till posten som förbundskansler för CDU/CSU, är samma kritiker oroliga för partiernas – och Tysklands – framtid.

Det är inte bara De gröna, som i måndags utsåg juristen och partiledaren Annalena Baerbock till sin kandidat till förbundskanslerposten, som utmanar CDU och CSU:s dominans inom tysk politik. Statsvetaren Albrecht von Lucke säger till tidningen Neue Osnabrücker Zeitung att partierna riskerar att förlora väljare till högernationalistiska AFD.

– Laschets avslappnade stil, brist på auktoritet och karisma gör att CDU i östra Tyskland är oroliga för att förlora en stor andel väljare till högerpopulisterna. Det är en berättigad oro, säger han till tidningen.

Även marknadsliberala FDP lär kunna vinna röster från CDU/CSU, enligt statsvetaren, som förutspår att minst tre partier (om CDU/CSU räknas som ett) skulle behöva enas för att kunna bilda regering i september. Det har inte hänt sedan 1956, då Västtysklands första förbundskansler Konrad Adenauer (CDU/CSU) bildade regering med det nationalkonservativa partiet Deutsche Partei och liberala Freie Volkspartei

Medan statsvetare och politikreportrar förtjust analyserar ett nytt, spännande politiskt landskap kokar CDU- och CSU-medlemmar av ilska. Den populära CSU-ledaren Markus Söder kämpade länge för att få bli de båda partiernas kandidat, trots att denne vanligen kommer från det större partiet, CDU. Markus Söder hade stort stöd hos såväl den tyska befolkningen som i partiernas gräsrotter och hos regeringschefer i flera delstater.

Men Armin Laschet vägrade att backa. Till slut avgjordes frågan genom en omröstning i CDU:s partiledning, som gav Laschet sitt stöd. Nu känner sig anhängare till Markus Söder inom CDU och CSU överkörda av partitoppen. Hur splittringen kommer att påverka resultatet när Tyskland går till val den 26 september återstår att se.

Valrörelsen har bara börjat.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

23 15

år tog det innan ett sjukhus i Catanzaro i Italien upptäckte att en av deras anställda slutat gå till jobbet. Mannen har under tiden plockat ut motsvarande 5,5 miljoner kronor i lön.

TT

23 Fortsatt sökande efter försvunnen ubåt

Indonesien. Sökandet fortsätter utanför Balis kust efter en försvunnen indonesisk ubåt. Den befaras ha sjunkit till omkring 600 meters djup med 53 människor ombord. Ubåten skulle genomföra en torpedövning i onsdags när den bad om dyktillstånd – för att senare tappa kontakten med omvärlden.

TT

23 ”Kina har länge varit ett hot mot Sverige”

Säpo hävdar att telekomföretaget Huawei kan vara ett säkerhetshot mot Sverige. Men meningarna går isär.
– Huawei är mer transparent än andra - leverantörer, vi har lika mycket tillit till dem som till Ericsson och Nokia, säger **Tele 2:s förre teknikchef Thomas Helbo.** Huawei-rättegången fortsatte på torsdagen med vittnesförhör. Först att utfrågas var Marja Dunderfelt, företagets säkerhetschef i Finland, där bolaget inte är svartlistat. Hon har mer än

20 års erfarenhet av säkerhetsfrågor, bland annat på Telia.

– Vår säkerhetskontroll under hela vår utveckling av produkter syftar till att förebygga alla former av fiffel, sade hon.

Marja Dunderfelt uppger att företagets säkerhetsarbete och produkter alltid granskas av tredje part och att man har så kallade transparens-centrum på flera ställen i världen. Där kan kunder och myndigheter granska den så kallade källkoden för mjukvaran.

Förhandlingarna i Förvaltningsrätten i Stockholm är det juridiska efterspelet till att Post- och telestyrelsen, PTS, i höstas förbjöd - Huawei att leverera utrustning till den svenska 5G-utbyggnaden. Svartlistningen kom efter att Säpo och Försvarsmakten efter granskning menat att Huawei kunde användas för Kinas cyberspionage.

Beslutet tog mobilbranschen på sängen – flera av operatörerna hade redan beställt material från Huawei – och orsakade protester från Kinas regering. Men nu är det torr förvaltningsjuridik som gäller: Borde PTS ha haft tydligare samråd med Huawei, eftersom så stora värden står på spel, är svartlistningen enligt lagen oproportionerligt hård?

Den flera gånger uppskjutna auktionen av 5G-frekvenser hölls i vintras, operatörerna har fått börja jobba enligt en plan B. Men vad händer om domstolen underkänner de villkor som styrde auktionen – måste den tas om då?

PTS hade kallat Kenneth Alexandersson, senior analytiker på Säpos avdelning för kontraspionage, för att visa att Kina kan skada Sverige:

– Kina har varit ett hot mot Sverige under lång tid, genom industri- och flyktingspionage, men deras intresse har breddats och fördjupats.

Sverige är intressant för att vi är tekniskt framstående och en röst för demokrati.

Han fortsatte:

– Kina är en kommunistisk enpartistat med stora resurser som på olika sätt kan utöva påtryckningar mot företag. Man kan använda lagar, men Huaweis ägs också av fackföreningar som står partiet nära och har också fått mycket stora lån från staten. Därför kan företaget användas för att skada Sverige.

Hans kollega Kurt Alavaara är informationssäkerhetschef på Säkerhetspolisen.

– Det som kan hända om man för in så kallade dolda funktioner är att tåg eller tunnelbana påverkas, att tillgången och vatten och el försämras och det kan också störa arbetet hos ambulans, polis och brandkår.

Säpo menar att Huawei inte klarar säkerhetskriterierna och genom påtryckningar från kinesiska staten kan hota Sverige.

– 5G är en samhällskritisk infrastruktur, det kräver stor tillit till de leverantörer som ska vara med att bygga den. Jag anser inte att operatörerna själva klarar av att skydda sig, sade Alavaara.

Den bilden delas inte av Thomas Helbo. Han var till för några månader sedan teknikchef på Tele 2, som använt Huaweis produkter under lång tid:

– Vi har haft ett mycket bra samarbete, vi har förtroende för dem. Jag skulle säga att Huawei är mer transparenta än andra leverantörer, för vi kan få tillgång till deras källkod. Vi har minst lika stor tillit till Huawei som till Ericsson och Nokia.

Huaweis advokat Kaarly Eichhorn ställde frågan om hur säkerheten påverkas om det blir färre leverantörer till de svenska näten. Thomas Helbo svarade:

– Absolut till det sämre. Man vill ha flera leverantörer för att få det allra bästa i varje del men också för att ingen leverantör ska kunna få hela bilden av infrastrukturen.

PTS jurist Per Andersson ville veta om Tele 2 hade beaktat möjligheten att Kina kan utöva påtryckningar mot Huawei.

– Ja, det har varit en del av vår riskbedömning, liksom det pågående handelskriget. Vi kom fram till att den risken är den samma som när det gäller Cisco (en telekomleverantör, DN:s anmärkning) och den amerikanska regeringen, sade Tomas Helbo.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Bakgrund.

Den 20 oktober 2020 meddelade Post- och telestyrelsen (PTS) att operatörer som ska delta i den svenska 5G-utbyggnaden inte får använda utrustning från kinesiska Huawei och ZTE.

”Nyinstallation och ny implementering av centrala funktioner för radioanvändning i frekvensbanden får inte genomföras med produkter från Huawei och ZTE”, skrev myndigheten i sitt pressmeddelande om beslutet.

Befintlig utrustning från Huawei och ZTE ska också, enligt PTS, tas bort.

Beslutet kom efter en säkerhetsprövning, gjord i samarbete med Försvarsmakten och Säpo, inför den kommande auktionen av svenska 5G-frekvenser.

Enligt Säpo bedriver Kina omfattande cyberspionage, och alla kinesiska företag måste rapportera till kinesiska myndigheter.

Huawei nekar till att medverka till spionage och har överklagat beslutet från PTS, som nu är föremål för muntlig förhandling i Förvaltningsrätten i Stockholm.

23 19,1

procent, till 1,96 miljarder euro, blev det oväntat stora försäljningslyftet för franska spritkoncernen Pernod Ricard, som bland annat äger Absolut Vodka.

Analytiker hade i snitt räknat med ett lyft på 11,3 procent för årets första kvartal.

Och framtidsutsikterna ser också goda ut. Stark efterfrågan i USA och Kina driver på utvecklingen.

TT

23 Vinskörden hotas av lynnigt väder

Den franska vinskörden är hotad. Den ovanligt kalla våren riskerar att slå ut en tredjedel av årets vinproduktion, enligt landets nationella jordbruksorganisation.

Kylan föregicks av extra varmt väder, vilket olyckligtvis fick odlingarna att blomma extra tidigt.

Även vissa frukt- och grönsaksodlingar har drabbats av det lynniga vädret, vilket sammantaget fått jordbruksminister Julien Denormandie att tala om den förmodligen värsta jordbrukskatastrofen så här långt på 2000-talet.

Regeringen har hittills lovat stödpengar på över en miljard euro, mer än tio miljarder kronor.

TT

23 Folkmordet i Rwanda. Erik Esbjörnssons perspektiv är minst sagt oväntat, skriver America Vera- Zavala

I en artikel av Dagens Nyheters
Afrikakorrespondent Erik Esbjörnsson anklagas

jag för att tillhöra dem som blundar för den rwandiska regimens våld och för att skönmåla landet. Detta efter en text om minnesmärken, omvärldens svek och begränsad yttrandefrihet som jag för två år sedan skrev på 25-årsdagen till minnet av folkmordet. I min text lyfte jag också fram satsningar på turism, mode, trendiga kaféer och konstaterade att Rwanda trots problem med mänskliga rättigheter inte fallit in i ett inbördeskrig eller nya spiraler av etniska massakrer.

Betyder detta att regimen i Rwanda är god, demokratisk och att alla mänskliga rättigheter respekteras? Nej, enligt bland annat Amnesty och UD:s rapport för mänskliga rättigheter förekommer polisvåld, godtyckliga arresteringar och försvinnanden liksom begränsad medie-frihet.

Men det måste gå att på samma gång tala om en tvivelaktig regim och berätta om ett folkmord

som de facto ägt rum. Självt menar Esbjörnsson att omvärlden är förlamad av dåligt samvete och inte kritiserar Rwanda. Han har läst boken ”Do not disturb” där den före detta brittiska korrespondenten Michela Wrong tar upp omdebatterade händelser runt folkmordet som argument för att kritisera den nuvarande rwandiska ledningen. En nyckelfråga i Esbjörnssons artikel är vem som i april 1994 sköt ner den dåvarande rwandiska presidentens flygplan. Skjutningen görs till en fråga om skuld för folkmordet. Det är därför den är viktig, för vissa.

I romanen ”Litet land” som utspelar sig i grannlandet Burundi låter författaren Gaël Faye läsaren följa månaderna av upptrappning i Rwanda genom telefonsamtal. När folkmordet väl inleds blir det tyst i luren. Det finns ett tydligt ”före” flygplansskjutningen. Att det då pågick en noggrann förberedelse av ett

folkmord, är väl belagt. Men detta ”före” existerar över huvud taget inte i texten skriven av DN:s korrespondent.

Esbjörnsson kritiserar dem som talar om folkmordsrevisionism med en logik lånad från Europa och Förintelsen, en sådan har enligt honom ”få paralleller till Rwanda”. Men det finns många likheter, också i förnekandet av folkmorden. Att göra skuldfrågan osäker, att ifrågasätta dödstal och förbise planeringen av utrotningen – allt detta känner vi igen från revisionismen av Förintelsen och Srebrenica. Esbjörnsson konstaterar vidare att Wrongs bok fokuserar så mycket på folkmordet i Rwanda eftersom det ”likt ett svart hål tenderar att suga all uppmärksamhet från den större historieskrivningen om RPF och Kagame”. Världens mest effektiva folkmord i dödande per dag är alltså en mindre fråga än historieskrivningen om en rebellrörelse och en

president. Det är ett minst sagt oväntat perspektiv.

Jag slår upp Alfredo Jaars bok "Let there be light. The Rwanda project 1994–1998" och ser konstverket "Untitled Newsweek" som utgörs av tidningsomslag från alla veckor som folkmordet inte var en nyhet. Rwanda skrek efter omvärldens uppmärksamhet. Hur många gånger ska fakta om folkmordet behöva slås fast utan att det ifrågasätts i seriösa medier?

America Vera-Zavala

Dramatiker, debattör och före detta pressekreterare i Vänsterpartiet

23 Relevanta rollfigurer är den nakna sanningen om Oscarsvinnarna

Vad är hemligheten bakom det perfekta Oscarsmanuset? Det är en fråga som - sysselsatt Hollywood ända sedan "Borta med vinden" belönades med den allra - första manusstatyetten 1940. *Helena Lindblad* läser en ny bok som försöker gå till botten med gåtan inför en historisk Oscarsgala, samtliga som skrivit årets

nominerade originalmanus också är med i matchen om bästa film.

Shaka King ("Judas and the Black Messiah"), Emerald Fennell ("Promising young woman"), Darius Marder ("Sound of metal"), Lee Isaac Chung ("Minari") och veteranen Aaron Sorkin ("The trial of the Chicago 7") har alla chansen att gå hem med en statyett för bästa originalmanus under den 93:e Oscarsgalan natten till måndag.

Gemensam nämnare? Amerikansk politisk historia med vänsterfokus och brännbara ämnen som rasism och migration (här finns hela två filmer som utspelar sig i Chicago under det turbulenta 1969: "Judas..." och "The trial..."). Bland dagsaktuella teman finns också sexuella övergrepp mot kvinnor som griper rakt in i samtyckesdebatten ("Promising..."). Det är egentligen bara en, det intima dramat "Sound of metal", om en hårdrockstrummis som förlorar

hörseln, som sticker ut. Å andra sidan har gestaltningar av funktionsvariationer ofta varit framgångsrika i Oscarshistorien, så även den lär vara med i manusmatchen.

Hur blir man egentligen en Oscarsvinnande manusförfattare? Vad finns det för hemliga recept för succé? Förutom gamla givna sanningar som känslostarka dramer, långa format, kända skådespelare, stora utmaningar för rollfigurerna och tjusiga kostymer. En historisk trend som på senare år för övrigt börjat revideras.

Efter ett år där filmen hamnat i skamvrån på grund av alla pandemistängda biografer, samtidigt som manusförfattarna lever livets glada dagar i strömningsvärlden, känns en ny bok om manuskonst minst sagt lockande. Den purfärska tegelstenen "Naked screenwriting", som kommer ut lagom till årets gravt

uppskjutna glittergala, innehåller intervjuer med 22 Oscarshajpade manusförfattare. Eller färsk och färsk... Det visar sig snart att många av samtalen återgivna i boken, sammanställda av manuskursveteranen Lew Hunter, i ärlighetens namn legat till sig rätt länge. Alla intervjuade har i en eller annan form medverkat genom åren på Hunters mångåriga universitetskurs "Screenwriting 434" som fostrat en hel del framgångsrika Hollywoodpersoner. Den numera 85-åriga Hunter känns själv – efter att man plågat sig igenom hans självgodas mellansnack – som en outhärdligt uppblåst herre, liksom många självutnämnda manusguruer tenderar att bli med åren. Han har delvis samma bakgrund som "Story"-kungen Robert McKee, vars matiga, "Casablanca"-älskande kurser vi är många som

följt, fast betydligt mer mossig och mindre humoristisk.

Titeln till trots bjuder Hunter varken på särskilt mycket naket eller avtäcker några epokgörande hemligheter om manusskrivande. Däremot har han samlat ihop en imponerande samling gäster, särskilt om man går i gång på gammal Hollywoodhistoria. Idén med "Naked screenwriting" är att försöka blottlägga receptet för ett framgångsrikt manus i strukturerna. Anslaget är handfast och användarvänligt. Alla intervjuade tvingas svara på raka, konkreta frågor. Hur skriver de? Var? När på dygnet? Sätter de upp post it-lappar på väggarna? Har de läst sin Aristoteles – eller kanske dramatikergurun Lajos Egri? Hur bryter man ner en roman på bästa sätt? Hur håller man bäst liv i en originalidé? Här finns förstås lika många metoder och förhållningssätt som det finns upphovsmän och

många intressanta ingångar till manusskrivande som konstform. Det är till exempel intressant att bli påmind om att en felcastad regissör kan ställa till det rejält även med ett superb manus. Eller som den mångfaldigt Oscarsbelönade legendaren Billy Wilder så träffande uttrycker det: "Om man har ett förstaklassmanus och en medioker regissör kan man ändå få ihop en bra film. Om det är tvärtom kommer regissören inte att ha mycket att jobba med..."

Ett talande exempel är Coppolas omvittnat lysande manus till sjuttiotalsversionen av "Den store Gatsby". Något som William Goldman (Oscarsbelönad för både "Butch Cassidy and the Sundance Kid" och "Alla presidentens män") belyser i boken: "Manuset var briljant, Coppola löste alla problem med Scott Fitzgeralds bok, men så tog de in en brittisk regissör (Jack Clayton) som var alltför färgad av det brittiska klassamhället och gjorde Gatsbys fester till

smaklösa uppvisningar – filmen blev så uppblåst. Det var årets 'Godzilla'. Förfärlig. Det var då jag verkligen förstod hur skör filmkonsten är", konstaterar Goldman. Ja, vem tänker på att det var Hollywoods egen Gudfader som skrev den filmen?

Just den filmiska skörheten är något som även "Sideways"-skaparen Alexander Payne tar upp i sin intervju. Payne beskriver det minst sagt poetiskt när han talar om filmskapande som något av det mest ömtåliga som finns. "Om man förändrar bara något litet litet, så blir det som att trampa på en fjäril."

Många av bokens manusförfattare vittnar just om oron för allt som kan gå snett i överföringen från manusbunten till vita duken, särskilt om de vill, men inte får, regissera själva. Callie Khouri, författaren till feministklassikern "Thelma och Louise", berättar att hon bad på sina bara knän att få göra filmen men blev tvungen att lämna

över sitt manus till Ridley Scott. Khouri blev ändå nöjd med slutresultatet, särskilt det öppna slutet som var med i hennes originalmanus från första stund: "Vissa kom och klagade för att jag dödade dem, men jag brukar säga: 'Såg ni dem verkligen krascha?'" Hon påpekar också orättvisan i att en manusförfattare inte har copyright till sina historier, vilket blev tydligt för henne när bolaget MGM sålde ut filmbilder från "Thelma och Louise" till reklam för gratulationskort (!).

Ruth Prawer Jhabvala, belönad för "Ett rum med utsikt" och "Howard's End", var en del av den framgångsrika trion som utgjorde varumärket "Merchant Ivory". Ett filmgeni som förvandlade romaner av E M Forster och Henry James till ljuvliga, tidlösa kostymdramer. Hon intar en totalt motsatt position till Khouri, en författare som helst höll sig på sin kammare. James Ivory råkade läsa en av hennes romaner

och bad henne komma ombord trots att hon, fascinerande nog, knappt sett några filmer under sin uppväxt i Indien. Hon besökte i princip aldrig inspelningarna, däremot var första klippningen en helig gemensam stund för trion där de gemensamt kortade och kondenserade historien.

Jhabvala berättar i "Naked screenwriting" målade hur författaren inom henne älskade att skriva förklarande "walking and talking"-scener, medan hon som manusförfattare kom att skämmas för dem när hon såg dem på duken. I boken finns också ett oemotståndligt citat som ytterligare understryker det hon säger, som tillskrivs Humphrey Bogart: "Om ni ger mig en scen med 'talking heads' så ställ två knullande kameler bakom mig så att publiken åtminstone har något att titta på."

"Ghost"-författaren Bruce Joel Rubin gör i sin tur upp med Hollywoods strukturfixering. Han

menar att nyckeln till bra manus, som i förlängningen kan bli bra filmer, är att utgå ifrån rollfigurer i stället för handling. ”Om man börjar med karaktärerna öppnas en hel värld, manuset kommer att få dig att häpna. Om du själv blir överraskad kommer tittarna också att bli det. Det du gör kan bli oväntat och underbart i stället för kalkylerat och manipulerat. Det här är det svåraste för Hollywoodförfattare.”

Ett stort aber med boken är att vissa tydliga nyckelnamn saknas om man verkligen vill gå till botten med Oscarsvinnarna. Det gäller kanske framför allt rekordhållaren och den 16-faldigt manusnominerade Woody Allen (han har prisats fyra gånger), men även den nyskapande Quentin Tarantino (prisad två gånger), en av sin generations starkaste manusförfattare, lyser med sin frånvaro.

Även före tv-serieboomen och pandemin har filmvärlden förändrats radikalt de senaste

decennierna. Breda publikfriande dramer med klassisk Oscarspotential görs knappast längre. Eftersom genrefilm sällan har varit populär i Oscarssammanhang, om det inte rör sig om förtäckta dramer som ”När lammen tystnar”, tycks fältet alltmer öppet för en ny utveckling. Kan man se en trend bland årets manusnominerade filmer? Ja, årets Oscarsgala är inte bara historisk när det gäller manus och representation, tänk hajpade ”Nomadland” signerad Chloé Zhao (kvinnlig, icke-vit filmskapare), den är också historisk eftersom samtliga nominerade för bästa originalmanus också är nominerade för bästa film. Om man utgår från att ett filmmanus är själva råvaran – och att Oscarsnomineringar är lika med kvalitetsstämplar – så är alla vinnare. Liksom publiken som i bästa fall får upp ögonen för personliga, relevanta dramer med hjärta som öppnar världen.

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se

”Naked screenwriting”. Oscarsvinnande författare

Julius Epstein:

”Casablanca” (1942)

Billy Wilder:

Förspilda dagar” (1945), ”Sunset -
Boulevard” (1950), ”Ungkarlslyan” (1959)

Jean-Claude Carrière:

”Heureux anniversaire” (kortfilm, 1962)

Horton Foote:

”To kill a mockingbird” (1963), ”På nåd och
onåd” (1983)

Francis Ford Coppola:

”Patton” (1970), ”Gudfadern” 1–2 (1972, 1974)

William Goldman:

”Butch Cassidy and the Sundance Kid” (1969),

”Alla presidentens män” (1976)

Frank Pierson:

”Dog day afternoon” – ”En satans efter-
middag” (1975)

David Ward:

”Blåsningen” (1974)

Robert Benton:

”Kramer mot Kramer” (1979), ”En plats i mitt
hjärta” (1984)

Ruth Prawer Jhabvala:

”Ett rum med utsikt (1985), ”Howard’s
End” (1992)

Oliver Stone:

”Platoon” (1986)

Ron Bass:

”Rain man” (1988)

Tom Schulman:

”Döda poeters sällskap” (1989)

Alfred Uhry:

"På vägen med miss Daisy" (1989)

Bruce Joel Rubin:

"Ghost" (1990)

Ted Tally:

"När lammen tystnar" (1991)

Callie Khouri:

"Thelma och Louise" (1991)

Eric Roth:

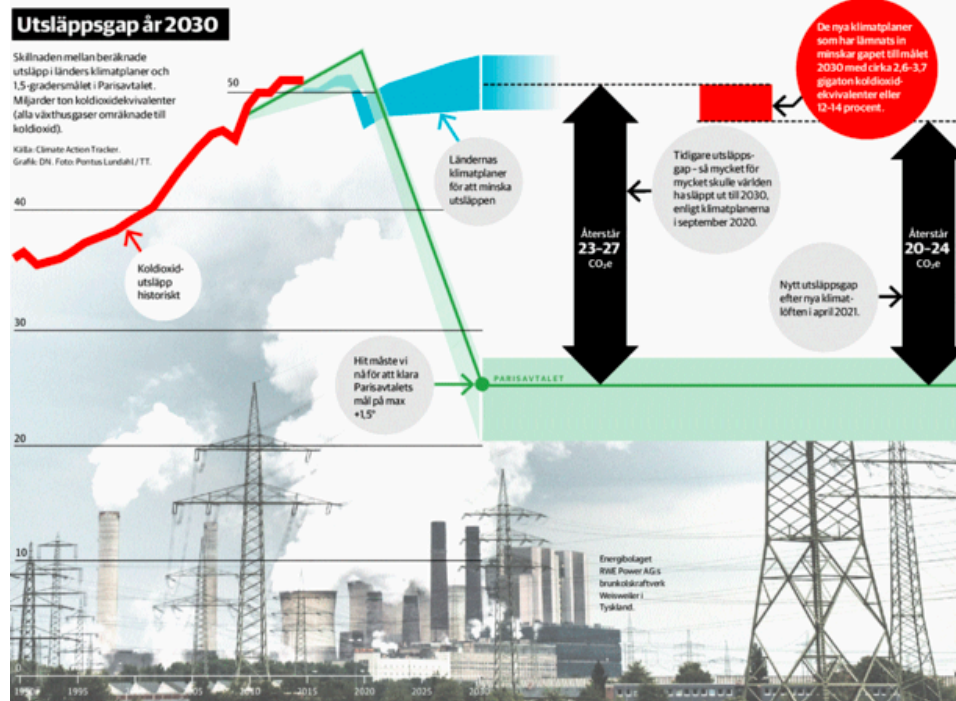
"Forrest Gump" (1994)

Alan Ball:

"American beauty" (1999)

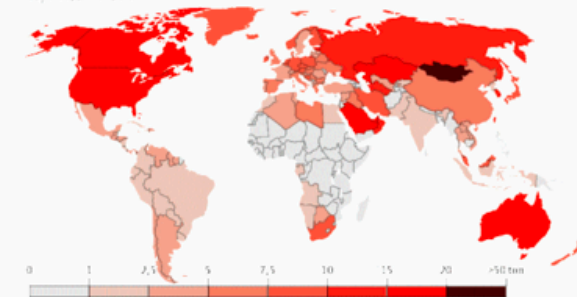
Alexander Payne:

"Sideways" (2004)

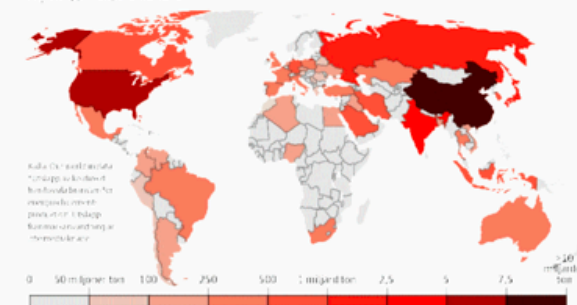
Koldioxidutsläpp per person 2019

CO₂-utsläpp* / Ton per år

Årliga koldioxidutsläpp 2019

CO₂-utsläpp* / Ton per areal/enhet

24 Trots nya löften – världen på väg att missa målet

Världen har tagit ett oöverträffat kliv framåt i klimatarbetet efter USA:s klimاتمöte, visar en ny analys. Men besvikelsen är ändå stor efter att viktiga utsläppsländer som Kina, Indien och Ryssland inte kommit med nya löften. – Vi tar viktiga steg framåt, men det räcker inte, säger klimatexperten Johan Kuylenstierna.

Joe Bidens klimاتمöte Leaders summit on climate change verkar bli en succé. Världandet

USA dubblar sitt klimatlöfte. Världens tredje största kolfinansiär, Sydkorea, lovar att sluta finansiera nya kolprojekt. EU, Japan, Storbritannien, Kanada har alla de senaste dagarna gjort dramatiska skärpningar av sina utsläppsmål.

Nu visar en ny analys från organisationen Climate action tracker att världen har tagit ett historiskt kliv framåt i klimatarbetet – aldrig tidigare har världens ambitioner ökat så kraftigt inom bara ett par dagar.

Löfterna motsvarar en utsläppsminskning på 2,6–3,7 miljarder ton koldioxid till 2030 – eller minst femtio gånger Sveriges årliga utsläpp, enligt Climate action tracker.

– Vi har nog aldrig sett något liknande på så få dagar, säger Bill Hare vid Climate action tracker.

Han lyfter särskilt fram USA:s löfte. Enligt analysen har ingen administration någonsin

tagit ett så stort klimatkliv som Bidenadministrationen gjorde på torsdagen. Enligt vissa analyser är nu USA:s klimatambitioner rent av större än EU:s, även om jämförelsen är svår då länderna har olika startår för sina utsläppsmål – USA ska minska med 50–52 procent mot 2005 års nivå, medan EU ska minska med 55 procent mot 1990 års nivå. Men trots den rekordstora framgången är världen fortfarande mycket långt ifrån att hålla löftena i Parisavtalet. Utsläppen behöver till 2030 minska med hela tio gånger mer, för att världen ska klara av att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader, enligt Climate action trackers beräkningar.

– Det stora gapet är kvar. Och utsläppen ökar dessutom snabbt just nu, säger Bill Hare – och hänvisar till en analys från internationella energioraganet IEA som visar att utsläppen väntas stiga med 5 procent i år mot 2020.

Och i skuggan av de stora stegen på vissa håll finns flera utsläppsjättar som ännu inte har kommit med några ambitionshöjningar över huvud taget. I sina tal under mötet pratade såväl Rysslands president Putin som Brasiliens Bolsonaro inte om att sänka sina utsläpp, däremot om hur naturen i deras länder bidrog till att ta upp koldioxid. Brasilien har gått rakt emot den globala trenden – och i stället minskat ambitionerna de senaste månaderna, enligt Climate action trackers analys.

Australiens premiärminister Scott Morrison lovade inte heller skärpta utsläppsminskningar utan fokuserade på tekniska lösningar för att fånga in koldioxid, något som även Putin tog upp i sitt tal.

Indiens premiärminister Narendra Modi tryckte i sin tur dels på den press som coronapandemin sätter på landet men att även klimatkrisen är en realitet som kräver agerande. Han framhöll att i

Indien ligger koldioxidutsläppen per person 60 procent under det globala genomsnittet beroende på den traditionella livsstilen.

– Det visar hur viktig en ändrad livsstil är i kampen mot klimatkrisen, sa Modi.

Världens största utsläppare, Kina, kom inte heller med några löften om utsläppsminskningar – däremot konkretiserade president Xi Jinping planerna att fasa ut kolkraften, påpekar Bill Hare.

– De kommer att toppa utsläppen från kolkraften 2025 och minska dem under den kommande femårsperioden, säger han, men påpekar att Kina kommer att behöva leverera betydligt mer för att världen ska klara Parisavtalets mål.

– Trots de senaste dagarnas jättesteg framåt är det ganska få länder som har ökat sin ambition totalt sett. Resten av G20 måste förbättra sina

löften ordentligt – och Kina både måste och kan göra mycket mer, säger han.

En stor lucka som mötet inte lyckats täppa till – och som av bedömare ses som avgörande för att utsläppsjättar som Indien ska gå med på att öka sina ambitioner – är finansieringen av klimatåtgärder i fattigare länder. Den rika delen av världen har inte uppfyllt sitt löfte på 100 miljarder dollar om året i FN:s gröna klimatfond, som är en del av Parisavtalet.

Fonden finansierar klimatomställning och anpassning i fattigare länder.

Även när det gäller finansiering av fossil verksamhet saknas ordentliga åtaganden.

Sydkorea lovade visserligen att sluta finansiera ny kolkraft – men andra stora kolfinansiärer som Japan och Kina sa ingenting om liknande planer. Åsa Persson, forskningschef på Stockholm environment institute, SEI, poängterar att världen omgående behöver sluta

investera i och subventionera fossila bränslen för att ha en chans att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål.

– Vår forskning visar att det finns en dubbelhet i att man satsar på klimatomställning till exempel med elektrifiering av transportsektorn, samtidigt som man fortsätter att stötta produktionen av fossila bränslen. Det undergräver andra satsningar, säger hon.

Enligt en FN-rapport där forskare från SEI medverkade går det åt fel håll när det gäller utvinning av fossila bränslen. Ska klimatmålen nås måste produktionen minska med 6 procent per år. Men världens länder planerar trots det att de närmaste tio åren öka produktionen, med cirka 2 procent per år.

Hon lyfter också att de omfattande ekonomiska stöden efter coronapandemin i alltför liten utsträckning har gått till områden som bidrar till klimatomställningen.

– Många länder använder fortfarande sina ekonomiska stimulanspaket efter corona till att stödja den fossila sektorn, där har vi åter den här dubbelheten, säger hon.

Men bristerna till trots, verkar de flesta bedömare överens om att Joe Bidens klimatomte har gett det globala klimatarbetet en rejäl skjuts framåt. Johan Kuylenstierna, ordförande i Klimatpolitiska rådet, menar att en annan stor vinst med mötet är att det skickar en tydlig signal till världsekonomin.

– Det är 70 procent av den globala ekonomin som nu faktiskt har gemensamma målsättningar. Det är den här riktningen vi går – nu vet näringslivet det, vilket gör att hela ekonomin kommer att ställa om, säger han. Han påpekar också att även om länder som Brasilien och Ryssland inte kom med några löften, var de trots allt med på mötet – och

känner onekligen en allt större press att faktiskt agera.

– Vi måste också vara realister. Det enda sättet få med länderna är att hela tiden ligga på. Man måste förstå den internationella politikens dynamik i detta, inte fastna i huruvida de levererade konkreta löften eller inte.

Men kommer det att räcka för att världen ska klara 1,5-gradersmålet?

– Nej, det är inte så att vi är på väg att nå klimatmålen som vi satt upp. Men det rör sig väldigt snabbt nu – och går allt snabbare.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

Fakta. Ländernas nya klimatlöften

40 världsledare har bjudits in till Joe Bidens digitala tvådagarsmöte Leaders summit on climate change. Flera länder gick ut med skärpta klimatlöften på torsdagen. Här är några av de viktigaste:

USA lovar att minska utsläppen med 50–52 procent mot 2005, en dubblering av Obama-administrationens löften.

Japan lovar att minska utsläppen med 46 procent till 2030 jämfört med 2013. Det tidigare målet var 26 procent. • Kanada lovar att minska utsläppen med 40-45 procent mot 2005 års nivå. Det tidigare målet var 30 procent.

Sydkorea gav inga konkreta löften om utsläppsminskningar mer än att de nuvarande målen skulle skärpas – men meddelade samtidigt att landet ska avbryta all offentlig finansiering av kolkraft både i och utanför landet.

Storbritannien meddelade i tisdags att landet kommer att kapa sina utsläpp med 78 procent till 2035 mot 1990. Det tidigare målet var 68 procent.

EU beslutade på onsdagen att unionen ska minska utsläppen med 55 procent till 2030, mot 1990. Det tidigare målet var 40 procent.

Ryssland, Brasilien, Kina och Indien hörde till länderna som inte gav några nya klimatlöften.

24 Ny studie: Kina måste sluta helt med kolenergi

Om Parisavtalets mål om temperaturökningar på högst 1,5 grader ska nås måste Kina överge kolkraften, visar en ny studie. Men utvecklingen går i motsatt riktning – Kina ökar användningen av kolkraft.

– Kina målar bilden av sig själv som grön ledare. Men det stämmer inte överens med verkligheten, säger Karl Hallding, forskare vid Stockholm environment institute.

PEKING. ”Vi ska lämna en ren och vacker värld till kommande generationer.” De fagra orden yttrade Kinas ledare Xi Jinping under den inledande sessionen på klimattoppmötet som USA:s president Joe Biden bjudit in till.

Men några nya löften, förutom en vag formulering om att Kina ska börja minska på kolkraften 2025, kom han inte med. Till många besvikelse.

Kina är världens största utsläppare av koldioxid och en avgörande pusselbit för att Parisavtalets mål om att den globala temperaturökningen inte ska överstiga 1,5 grader ska nås.

Men Kinas klimatpolitik håller inte, menar flera bedömare. De är särskilt kritiska till att Kina fortsätter fjättra sig vid kolenergi medan andra länder fasar ut kolet. Utsläppen inte bara ökar, Kina planerar också att bygga nya fabriker. Enligt Global energy monitor ökade Kinas kolkraftskapacitet med 38,4 gigawatt förra året.

Det gjorde att kolkraften, trots en minskning i resten av världen, ökade totalt i världen för första gången sedan 2015.

I en ny studie publicerad i den vetenskapliga tidskriften Science kommer forskarna fram till att Kina måste minska sina koldioxidutsläpp med över 90 procent för att Parisavtalets mål ska nås. Forskarna i rapporten drar slutsatsen att Kina måste slopa kolenergi helt.

Men några sådana planer syns inte i Kinas nuvarande politik.

– Kina har en hel flotta kolkraftverk som ska byggas på 2020-talet, säger Karl Hallding, forskare vid Stockholm environment institute (SEI).

Kina har ett mål om att kolkraften ska nå sin maximala nivå 2030 och att landet ska vara klimatneutralt 2060. Men Hallding ger inte mycket för Xi Jinpings löften om klimatet.

– Kina har ingen klimatpolitik. Energi- och säkerhetspolitik och ekonomisk tillväxt är överordnat.

Kina har på senare tid ökat andelen förnybar energi. Landet är stor producent av sol- och vindkraft. Men totalt sett ökar fortfarande användningen av fossila bränslen mer.

– Kina kan bygga hur många vind- och solkraftverk som helst. Det hjälper inte om landet fortsätter att släppa ut kol, säger Karl Hallding.

Hans låga betyg på Kinas klimatpolitik står i bjärt kontrast till regimens försök att sälja in sig som en grön världsledare. Det började redan när Barack Obama och Xi Jinping med ett gyllene handslag banade vägen för Parisavtalet. När sedan Donald Trump blev president och USA drog sig ur avtalet kunde Xi Jinping häva in beröm för att Kina stannade kvar.

– Han har lyckats måla upp en bild av ett grönt Kina som går i spetsen för ett hållbart klimat. Men det rimmar illa med verkligheten, säger Karl Hallding.

Att Kina håller klimatfanan högt utåt misstänker han är en strategi för att vinna fördelar på andra områden. Relationen med USA är bottenfrusen och landet får alltmer internationell kritik för att friheterna för invånarna i Hongkong stryps och den muslimska befolkningen i Xinjiang förtrycks. För många kom det därför som en överraskning när USA:s klimatsändebud John Kerry och hans kinesiske kollega Xie Zhenhua i förra veckan kom överens om att USA och Kina ska samarbeta om klimatet. Karl Hallding tror inte att Kina endast har ädla avsikter med avtalet.

– Ett samarbete på klimatområdet kan ge Kina förhoppningar om möjligheter till en sorts kohandel mellan att stänga kolkraftverk och få

USA att dra ner på kritiken när det gäller mänskliga rättigheter, säger Karl Hallding.

24 Michael Winiarski: Putin har nått sitt mål med militärmanövern

Efter flera veckor av rysk militär uppladdning vid Ukrainas östgräns och på det ockuperade Krim avtar nu spänningen. Den akuta faran för att Ryssland inleder ett nytt krig mot sitt södra grannland har blåst över. Men det betyder inte att konflikten i Donbass på något sätt är över.

KOMMENTAR Rysslands försvarsminister Sergej Sjojgu gav i torsdags order om att de ryska styrkorna som de senaste veckorna har samlats i de sydryska regioner som gränsar mot Ukraina nu ska avsluta sin militärmanöver. ”Militären har demonstrerat sin förmåga att trovärdigt kunna försvara vårt land”, sade Sjojgu.

Beskedet från Moskva lämnar ett antal frågor obesvarade.

Enligt regeringen i Kiev hade Ryssland koncentrerat minst 100 000 soldater med stridsvagnar, flygplan, örlogsfartyg och artilleripjäser runt Ukraina. EU:s utrikesföreträdare Josep Borrel angav en ännu högre siffra: 150 000 ryska soldater. En så stor rysk krigsmaskin har inte synts till i Ukrainas närhet sedan kriget i Donbass rasade som värst 2014–2015.

Sjojgu sade att ”samtliga” soldater ska ha återgått till sina ordinarie förläggningar i centrala Ryssland och Sibirien senast den 1 maj. Han avslöjade dock inte hur stor del av denna härstyrka som fanns vid Ukrainas gränser tidigare och hur många soldater som nu dras bort. Enbart i det sedan 2014 annekterade Krim fanns det tiotusentals soldater stationerade - redan före den senaste ryska militära kraftsamlingen.

Enligt Sjojgus order ska hundratala pansarfordon och trupptransportbilar lämnas kvar nära gränsen till Donbass fram till i höst. Beskedet från Moskva har ändå tagits emot med lättnad i Kiev, där den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskyj sade sig välkomna ”varje steg att minska den militära närvaron och minska spänningen i Donbass”, och av den USA-ledda försvarsalliansen Nato.

Men osäkerheten kvarstår. Vad syftade det ryska vapenskramlandet till? Till att skrämma eller provocera Volodymyr Zelenskyj? Ville Vladimir Putin spänna musklerna mot USA:s president Joe Biden? Förberedde sig Kreml i själva verket på ett nytt storkrig mot Ukraina? Dagen innan beskedet om truppreträtt varnade Putin vid sitt årliga tal till nationen för att Ryssland kommer att besvara varje externt hot ”snabbt och hårt”. Det rådde ingen tvekan om att de orden riktade sig mot Zelenskyjs uttalade ambition att få in Ukraina i Nato.

På torsdagen sade också Putin att Zelenskyj ”när som helst” är välkommen till Moskva för att diskutera relationerna mellan de två länderna. Det var ett svar på en tidigare inbjudan från Zelenskyj till Putin att de två möts i det krigsdrabbade Donbass.

Moskva signalerar ingen uppmjukning av politiken gentemot Ukraina (en stat vars

existensberättigande Putin har ifrågasatt).

Tvärtom har Ryssland nu demonstrerat att man inte har en tanke på att släppa strypgreppet om Donbass. Något i logiken haltar: Den ryske statschefen sade att en lösning av konflikten i östra Ukraina inte är en fråga för Ryssland – trots att rysk militär har krigat där. Putin manade i stället Zelenskyj att förhandla med utbrytarrepublikerna i Donbass.

Detta krav har Ukraina avvisat under de sju år som gått sedan Moskva sände in sina specialstyrkor till östra Ukraina och upprättade marionettstaterna ”Folkrepubliken Donetsk” och ”Folkrepubliken Luhansk”, erkända av ingen. Det lär Zelenskyj inte gå med på nu heller.

Det kan tyckas att Putin inte uppnådde så mycket med att slå på krigstrumman. Varken Zelenskyj eller Väst har gjort några synbara eftergifter.

Däremot har Putin än en gång med hjälp av militära hot påmint om att denna ”frusna konflikt” förblir ett effektivt verktyg för Kremls mål: Att hindra Ukraina från att fortsätta sin självständiga utveckling och bromsa landets integration i Väst.

Michael Winiarski

24 Sammandrabbningar i Jerusalem

Ett hundratal personer har skadats i sammandrabbningar mellan ultranationalistiska judiska aktivister, palestinier och polis i östra Jerusalem, rapporterar BBC.

Våldsamheterna utbröt i samband med en marsch organiserad av extremistgruppen Lehava på torsdagskvällen, efter flera dagar av eskalerande spänningar i staden.

De hundratals deltagarna skanderade ”död åt araberna” och försökte bryta igenom polisens led, rapporterar Haaretz. Även palestinska

motdemonstranter drabbade samman med polis.

Minst hundra palestinier skadades och 22 har fått föras till sjukhus, enligt palestinska Röda halvmånen. Minst 50 personer från båda sidor uppges ha gripits.

Oroligheterna sker efter en vecka av spänningar som utlöstes av videor på sociala medier där palestinier trakasserar judar vid

Damaskusporten i Jerusalem, vilket följts av attacker mot israeliska araber och palestinier.

TT

24 Ryske regimkritikern avbryter sin hungerstrejk

Den ryske regimkritikern Aleksej Navalnyj avbryter sin hungerstrejk i ett ryskt fängelse.

”Läkarna sa: snart kommer vi inte ha någon kvar att vårda”, skriver hans medarbetare om beslutet på Instagram. Aleksej Navalnyj inledde sin hungerstrejk den 31 mars i protest mot att fängelseledningen på det fängelse där han sitter av sitt fängelsestraff inte lät honom träffa läkare.

Navalnyj hade haft problem med hälsan redan före hungerstrejken. Han hade klagat på ryggsmärtor och domningar i ena benet. I augusti förra året förgiftades han med nervgiftet novitjok och hamnade i koma efter vilken han enligt egen och sin familjs utsago behövde rehabiliteringsvård.

Hungerstrejken har fått stor uppmärksamhet, inte minst i Ryssland. Tidigare i veckan pågick stora demonstrationer med hundratusentals deltagare i tiotals olika ryska städer.

Via ett inlägg på Instagram meddelade Aleksej Navalnyjs medarbetare att han, i samråd med läkare som han ”verkligen litar på”, avbryter hungerstrejken. Han tycker sig ha uppnått önskvärd effekt med sin protest.

”För två månader sedan fnös de bara åt mina böner om medicinsk hjälp, gav mig inga mediciner. För en månad sedan skrattade de mig rätt upp i ansiktet när jag frågade om jag

kunde få veta min sjukdomsstatus”, citeras Navalnyj.

Han tackar för stödet som han fått och säger att han blivit undersökt av ett läkarteam som tagit prover och skickat dem på analys:

”Kommentaren om att det inom kort ’inte kommer finnas någon kvar att vårda’ fångade min uppmärksamhet.”

Han säger sig också ha blivit mycket illa berörd när han fått veta att flera aktivister också inlett hungerstrejker till stöd för honom.

”Jag vill inte att någon ska lida fysiskt för min skull.”

Vidare skriver politikern att hans krav på ”adekvat läkarvård” kvarstår och att han i dagsläget inte mår bra.

”Jag tappar känslan i olika delar av armarna och benen och jag vill veta vad det beror på och hur man kan bli av med det. Jag avbryter härmed min hungerstrejk.”

Han skriver att processen att återgå till normalt födointag kommer att ta 24 dagar.

”Det sägs att det ska vara ännu tuffare än själva hungern, så önska mig lycka till”, avslutar politikern.

Aleksej Navalnyj har tät kontakt med sina advokater. Hans Instagramkonto sköts av personer i hans stab.

I januari i år återvände oppositionspolitikern hem efter att ha vårdats i Tyskland. Han greps omedelbart på flygplatsen och dömdes så småningom till fängelse. Rättsprocessen har varit hårt kritiserad över hela världen och fördömts av politiker och aktivister.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

24 Tiden rinner ut för försvunna ubåten

Klockan tickade på fredagen för de 53 personer som är ombord på den indonesiska ubåt som i onsdags förlorade kontakten med militären. Syret väntades ta slut klockan 3 natten till lördagen, lokal tid. Indonesien fick hjälp med flygplan och fartyg från flera länder för att leta efter ubåten.

Det var i samband med en övning i sundet mellan Bali och Java som man förlorade kontakten med ubåten. Räddningshelikoptrar och marinfartyg har i flera dygn letat intensivt efter ubåten som försvann när den anhöllit om

att få gå på djupet och avfyra en torped runt tio mil norr om Bali.

En teori är att ubåten fick strömbrott när den skulle gå ned och därför inte kunde vända när den sjönk till 600–700 meter, långt djupare än vad den 44 år gamla ubåten är konstruerad för. Ubåten går på diesel och elektricitet och klarar ett djup på upp till 500 meter.

Om ubåten fortfarande är hel har den luft som beräknades räcka fram till klockan tre på lördagsmorgonen, lokal tid (fredagskvällen, svensk tid), enligt talespersoner som Reuters har talat med.

Indonesien har fått hjälp av Australien, Indien, Malaysia, Singapore och USA som har sänt specialiserade fartyg och flygplan för att söka efter ubåten. Totalt är över 400 personer involverade i sökandet.

Räddningsflygplan har siktat olja på havsytan vid den förmodade platsen för försvinnandet,

vilket tolkas som antingen spår efter en olycka eller en nödsignal från besättningen.

KRI Nanggala är en av fem ubåtar som den indonesiska flottan använder.

Marianne Björklund

24 Hanna Fahl: Kan vi verkligen lita på de polska kontrollmusslorna som har makt över dricksvattnet?

Åtta musslor har makten att stänga av dricksvattnet för miljoner människor i en polsk stad. Är det en fridfull symbios mellan människa och mollusk, eller ett

grymt slaveri? Och är det *helt* säkert att blötdjuret vill oss väl?

Ända sedan jag hörde talas om de åtta polska musslorna som kontrollerar dricksvattnet i staden Poznan har jag tänkt på dem nästan dagligen. "Musslor" är här alltså *inte* en metafor för en tystlåten kartell av vvs-tjänstemän, utan vi talar om åtta bokstavliga blötdjur med makt att ögonblickligen stänga ned det kommunala vattnet. De behöver inte ens vara överens; det räcker med att fyra musslor röstar för att beslutet automatiskt ska genomföras.

Musslorna sitter i en vattentank. Det hela är ganska enkelt – är vattenkvaliteten för dålig sluter sig musslorna. Varje mussla har en liten fjäder fastlimmad på skalet som sluter en krets, som i sin tur är kopplad till en dator. Jag har vridit och vänt på historien om musslorna och kommit fram till att den är som ett rorschachtest. Vad man läser in i musslorna

säger mycket om hur man betraktar sin omvärld och människans roll i biosystemet.

Antingen ser man musslorna som hederliga knegare, kanske till och med hjältar. De behandlas väl, sköter sitt jobb i mänsklighetens tjänst och belönas efter ett par månader med att släppas ut i det fria och kan avnjuta sin pension ”på ett ställe där de aldrig kommer att fångas”. (Det är åtminstone vad dokumentärfilmaren Julia Pelka fick veta när hon gjorde en film om liknande musslor i Warszawa.) Musslorna är bara ett av många exempel på bioindikatorer som kan ge oss viktig information om hur naturen mår, ett tidigt varningssystem som understryker vikten av biologisk mångfald och att värna även den mest oansenliga mollusk. Eller så fattar man misstankar. Låter inte det där med musselpensionatet lite väl likt den - klassiska lögnen föräldrar drar för sina barn efter att de avlivat jycken: flyttat till en fin gård

på landet, springer fritt, lyckligare än någonsin med sina nya hundkompisar? Är musslorna i själva verket slavar, och snarare än en symbol för vikten av att leva i symbios med naturen, en manifestation av människans tyranni? Där sitter de, tvångsmatade med gifter och hänsynslöst utnyttjade som larm för de föroreningar människan själv pumpat ut i deras habitat.

Jag är en rationell människa som vet att musslor knappt har ett nervsystem och ännu mindre en hjärna, det är osannolikt att de kan uppleva något över huvud taget. Så musslorna är absolut inte förmögna att utnyttja sin nya cyborgstatus för att hämnas på mänskligheten. Det finns verkligen ingen möjlighet att de i tysthet skulle komma överens om att stänga av hela storstadsregioners vattentillförsel och skapa ett samhällskaos som skulle få ringar på vattnet långt utanför Polens gränser.

Är det en slump att det är just åtta musslor och att de kan kommunicera med värdena 0 (öppet skal) eller 1 (stängt), vilket är misstänkt likt de åtta bits som utgör en byte i en dator? Ja, det är en slump, men det är en lustig slump. Något i mig skulle nästan välkomna en blötdjursframkallad systemkollaps. Musslor har funnits i 580 miljoner år så det är svårt att argumentera mot att det är deras tur nu, och har det senaste året inte ändå varit lite som att kvävas av en slemmig muskel medan kalkskal långsamt sluter sig om ens själ?

Detta är inte de enda djurrelaterade nyheterna från Polen som drabbat mig den senaste tiden. För någon vecka sedan fick djurskyddscentret i Krakow ett upprört samtal från en medborgare som berättade att hon och hennes grannar inte vågade öppna sina fönster eftersom ett förmodat farligt djur, möjligen en leguan, satt i ett träd utanför och vägrade flytta på sig. Djuret

visade sig senare vara en croissant. Jag har ingen djupare analys av denna händelse, men tyckte att ni förtjänade att veta.

Hanna Fahl

hanna.fahl@dn.se

24 Fantasierna får gå före fakta i nytt H C Andersen- museum

Ett nytt H C Andersens museum skapas i danska Odense. Efter tio års arbete och drygt 500 satsade miljoner är det i sommar klart att visa upp den världskände sagoberättarens verk i en nutida inramning. Drömsk arkitektur, frodig växtlighet och vattenspel utlovas.

Henrik Lübker, creative director för nya H C Andersens museum, beskriver museisatsningen som driven av en vilja att främst fånga H C Andersens verk och skapande. Inte personen och hans leverne.

– När jag började med det här projektet för sju år sedan så kändes det som ett lite udda grepp för ett museum om världens mest berömda sagoberättare, säger han.

– Men min utgångspunkt har varit att förändra det som de traditionella och faktabaserade museerna fokuserar på. Och H C Andersens sagor bryr ju sig inte om fakta över huvud taget. En designtävling utlystes, 475 bidrag inkom och resulterade i att just berättelserna sattes i fokus. De ansvariga bakom projektet utlovar ett museum till sommaren som kommer att få besökarna att ”arbeta lite hårdare” för att kunna ta in hela upplevelsen.

– Vi har funderat mycket på vad det innebär att skapa museum som ska bli en del av H C Andersens sagor, till exempel arkitektoniskt: Utmärks ett sådant hus av snarare svängda än raka linjer? Eller är det slutet, transparent eller semitransparent? frågar han sig.

Museiteamet studerade vidare bland annat hur Andersen byggde sina historier och berättade dessa. Hans universum.

– Alla detta har vi använt för att skapa arkitekturen för byggnaden. Men vi ville inte börja med att tala om H C Andersens texter eller husets formspråk, utan i stället försöka studera hur han kommunicerade och vilka arbetsmetoder som han använde sig av i sitt arbete.

– Först därefter tog vi in arkitekterna, säger Henrik Lübker, som har en bakgrund som litteraturvetare vid Syddansk universitet i Odense.

H C Andersens museum är 5 600 kvadratmeter stort varav 2 800 utställningsyta och har byggts till en kostnad om 530 miljoner kronor.

Ledningen förväntar sig nu 200 000 besökare om året.

– Vi känner av att förväntningarna är stora. Inte minst för att museet är så annorlunda, säger Lübker och ler mot sin Zoomskärm.

– Det vi har velat skapa är en levande värld, en som man kliver in i och som inte bara ger besökaren det förväntade. Vi vill att det ska vara en upplevelse som... förändrar dig – precis som Andersens sagoberättelser gjorde med sina läsare.

Han understryker att Hans Christian Andersens texter fick och får läsare att se världen med en annan blick – blommorna i det leriga diket, sakerna som ingen bryr sig om...

– Andersen älskade allt det som borgarklassen såg ned på. Det var ur det perspektivet som han ville berätta sina historier.

Ett tiotal internationella konstnärer har bidragit med skilda verk till H C Andersen-byggnaden.

Den klassiska kompositören och performanceartisten Louise Alenius, som bland annat skriver för operahus och baletter, är en av dessa. Till museet har hon skapat fyra verk utifrån H C Andersen-klassikerna ”Den lilla sjöjungfrun”, ”Den fula ankungen”, ”Näktergalen” och ”Snödrottningen”.

– Det är mina favoritsagor. Vad jag har gjort är inte enbart att med musik berätta de här vitt skilda historierna utan också att skapa en stämning, med hjälp av bland annat teknologi. Hennes musikaliska evighetsinstallation är försedd med en man – en countertenor – som gestaltar den lilla sjöjungfrun till stråkackompanjemang.

– Vi har jobbat mycket med att finna vilken stämning museets rum ska ha och det har jag har utgått från i arbetet med musiken.

– Jag gillar verkligen att arbeta ihop med olika konstnärer och deras uttryck och har själv använt fem, sex, olika instrument för att skapa pianolika ljud till museets delar, säger Louise Alenius.

Hur tror du publiken kommer att reagera på musikaliska inslag i ett museum?

– Som något väldigt modernt, unikt och väldigt annorlunda från andra museer. Det handlar förstås väldigt mycket om Hans Christian Andersen, men det här är också ett konstmuseum som är öppet för tolkningar, svarar hon.

Henrik Lübker ser konstnärernas bidrag som tillskott av helt andra idéer och atmosfärer än vad exempelvis en reklambyrå hade skapat.

– Konstnärerna har artistiska uttryck som på olika vis påminner om H C Andersens egna. De förstår dessutom hur man kan samarbeta med byggnaden.

Han anser att den befintliga museivärlden måste förändras. De är fortfarande, 2021, institutioner där människan och samhället demonstrerar att de ”styr världen” och står över naturen, anser han.

– Därför är museer ofta lite tråkiga, lite ”kom hit och lär dig vad som är sant”. Jag vill att man ska hitta sin egen sanning. Att fortsätta i den gamla andan är inte ett sätt utvecklas i en tid av bland annat enorma klimatutmaningar, poängterar han.

Lübker beskriver hur H C Andersen i sina sagor däremot ställde svåra frågor. Frågor som kunde hjälpa läsaren att hitta svaren inom sig – och återupptäcka världen. Rent av se den världen med helt nya perspektiv.

– För mig är det målet med museet. Jag hoppas att vi lyckas åtminstone lite grann.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

Sagoberättaren

Hans Christian Andersen (1805–1875) föddes i Odense på Fyn och är Danmark mest kända författare jämte Ludvig Holberg och Søren Kierkegaard.

Hans barndomshem var fattigt. Fadern var skomakare, modern försörjde sig som tvätterska. Deras son höll sig för sig själv, läste mycket och lekte med sådant som satte fantasin i rörelse.

1822 fick Andersen sin första bok publicerad, under pseudonym. Han skrev totalt över två hundra sagor, tusen dikter, sex romaner och femtio skådespel. Han är översatt till 150 språk.

Under sin levnad hade Andersen kontakt med Fredrika Bremer och Jenny Lind och har inspirerat och omskrivits av Elsa Beskow, Niklas Rådström, Olov Svedelid och Birgitta Trotzig.

H C Andersen dog ogift och barnlös. Han är begravd på Assistens kirkegård i Köpenhamn. Om H C Andersens omdiskuterade förhållanden: ”I debatten finns det två sidor som anser sig veta vad som är sanningen om hans kärleksliv. I museet har vi ett avsnitt om åtta av hans kända relationer genom åren och om varför han aldrig gifte sig”, säger museets Henrik Lübker.

Inrikes DN-artiklar

19-24 april 2021

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande delar av kulturministrarnas demokrati och kultur

www.riksdagen.se

310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021

311 Riksdagen och politiska partier

333 Statsrådsberedningen och statsministern

341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

523 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Från <http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf>

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Revidering har skett 19 februari 2021 bara beträffande utskottens arbetsuppgifter. Enligt brev från riksdagen:

" I bilagan i riksdagsordningen hittar du utskottens ansvarsområden,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Vänliga hälsningar
Marianne Moström
Riksdagsinformation
Kommunikationsavdelningen
Riksdagsförvaltningen

020-349 000

riksdagsinformation@riksdagen.se
www.riksdagen.se "

Sveriges riksdag

<https://www.riksdagen.se>

[Start](#)

[Ledamöter & partier](#)

[Utskotten & EU-nämnden](#)

[Debatter & beslut](#)

[Dokument & lagar](#)

[Så funkar riksdagen](#)

[Webb-tv](#)

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden

<http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden>

Arbetsmarknadsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/>

Civilutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/>

Finansutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/>

Försvarsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/>

Justitieutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/>

Konstitutionsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/>

Kulturutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/>

Miljö- och jordbruksutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/>

Näringsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/>

Skatteutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/>

Socialförsäkringsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/>

Socialutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/>

Trafikutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/>

Utbildningsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/>

Utrikesutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/>

EU-nämnden <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/>

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
<http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/>

1. Konstitutionsutskottet ska bereda

ärenden om

- a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
- b) lagstiftning om radio, television och film,
- c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
- d) press- och partistöd,
- e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, skiljande av riksrevisorn respektive riksrevisionsdirektören från uppdraget, åtal mot riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, Riksrevisionens årsredovisning och revision av Riksrevisionen,
- f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
- g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
- h) den kommunala självstyrelsen,
- i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/>

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

- a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
- b) kredit- och fondväsendet,
- c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
- d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- e) den kommunala ekonomin,
- f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
- g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
- h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
- i) budgettekniska frågor, samt
- j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/>

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

- a) skatteförfarandet,
- b) folkbokföring,
- c) exekutionsväsendet, samt
- d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/>

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

- a) domstolarna,
- b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
- c) åklagarväsendet,
- d) polisväsendet,
- e) rättsmedicinen,
- f) kriminalvården,
- g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/>

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

- a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) försäkringsavtalsrätt,
- c) associationsrätt,
- d) skadeståndsrätt,
- e) transporträtt,
- f) konkursrätt,
- g) konsumentpolitik,
- h) internationell privaträtt,
- i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
- j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
- k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
- l) vattenrätt,
- m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
- n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/>

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

- a) **rikets förhållande till och överenskommelser** med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
- b) internationellt utvecklingssamarbete,
- c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/>

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden

om

- a) totalförsvar,
- b) samhällets räddningstjänst,
- c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
- d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
- e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/>

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda

ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,
- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,
- h) socialavgifter,
- i) migration,
- j) svenskt medborgarskap, samt
- k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/>

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

- a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
- c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
- d) alkoholpolitiska åtgärder,
- e) hälso- och sjukvård,
- f) sociala ärenden i övrigt, samt
- g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/>

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
- b) kulturarv,
- c) folkbildning,
- d) ungdomsverksamhet,
- e) internationellt kulturellt samarbete,
- f) idrotts- och friluftsverksamhet,
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/>

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
- c) studiestöd, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/>

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,
- b) järnvägar och järnvägstrafik,
- c) hamnar och sjöfart,
- d) flygplatser och luftfart,
- e) post,
- f) elektroniska kommunikationer,
- g) it-politik, samt
- h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/>

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

- a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
- b) vädertjänst,
- c) naturvård,
- d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/>

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
- b) industri och hantverk,
- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional utvecklingspolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/>

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.
Lag (2020:608).

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/>

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Ett utskott kan komma överens med ett eller flera andra utskott om att arbeta med en fråga tillsammans. Då bildas ett tillfälligt, så kallat sammansatt utskott. Ett exempel på ett sådant utskott som har bildats vid flera olika tillfällen är sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/>

EU-nämnden

Vilken linje ska ministrarna i regeringen driva i EU? I riksdagens EU-nämnd förankrar regeringen sin EU-politik. Det gör statsministern och övriga ministrar inför möten och beslut i olika sammansättningar av EU:s råd. EU-nämnden arbetar med alla EU:s samarbetsområden som till exempel utrikespolitik, jordbrukspolitik och polissamarbete.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/>

EU-nämnden (Ej reviderad)

EU-nämnden

9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).

EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton. Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*

Tilläggsbestämmelse

10.9.1

Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*

Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU-nämnden

10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.

Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.

Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

20 Så formas och påverkas vår självbild under livet

När börjar vi bli medvetna om vår egen självbild och hur formas den genom åren? Och vad händer med den när kroppen förändras?

– Har utseendet varit centralt genom livet fortsätter det sannolikt att vara det livet igenom, säger Carolina Lunde, docent i psykologi vid Göteborgs universitet.

Kroppen och självbilden

Del 2

Vi börjar tidigt att odla vår egen självbild och fortsätter sedan med det hela livet. Även andra påverkar hur vi ser på oss själva. Vad händer med självbilden när kroppen förändras? Den första delen publicerades den 19/4.

Redan som små spädbarn börjar vi bli medvetna om att vi är egna individer. Att det går att påverka omgivningen med den egna viljan, genom att till exempel sparka eller skrika.

Carolina Lunde berättar om ett experiment man gjort på mindre barn där man ritat en röd prick på näsan och satt dem framför en spegel. Vid sex månaders ålder noterar inte bebisen den röda pricken, vid ett års ålder tittar barnet på pricken, vid 15 månader försöker barnet suddas bort pricken – på spegeln. Först vid 18 månader försöker barnet torka bort det röda från sin egen näsa.

- Det tolkar man som att de då förstår att de är en egen person, säger Carolina Lunde. Självbilden har flera olika delar – till exempel en social och en fysisk del. När barnet växer och blir äldre, i låg- och mellanstadiet, blir det mer medvetet om sig själv och börjar också utvärdera sig själv mer.
- De funderar till exempel över hur de är som kompisar och hur de ser ut. I takt med en ökad mognad och att tänkandet utvecklas ännu mer bedömer de också sig själva i högre grad. Att de är bra på vissa saker och sämre på andra. När puberteten närmar sig blir kroppen och utseendet ännu mer centralt för hur man värderar sig själv.
- Man blir också generellt sett mer kritisk till sitt utseende, det är en vanlig del av utvecklingen nu, säger Carolina Lunde.

En vanlig föreställning är att utseendet blir - mindre viktigt i takt med att vi blir äldre, men det är en sanning med modifikation, menar Carolina Lunde.

- Har man varit fokuserad på sitt utseende så är det stor risk att det hänger med upp i vuxenlivet, speciellt hos kvinnor – inte minst för att kvinnoidealen betonar ungdomlighet. Men det finns också studier som visar att många män brottas med en problematisk inställning till sin kropp.

En hypotes är att det är först i riktigt hög ålder som utseendet mister sin relevans. Och att man med stigande ålder tycker att kroppens funktioner är viktigare än hur man ser ut.

Har kroppsfunktionerna däremot varit det mer centrala för individen under livet blir sviktande funktioner sannolikt svårare att hantera. Men det är svårt att dra några generella slutsatser

kring självbilden, utan det kan variera mycket från person till person.

– Hur nöjd man är med sin kropp och sitt utseende har stor betydelse för självkänslan.

Överlag kan man säga att om man är nöjd med hur man ser ut så har man bättre självkänsla, säger Carolina Lunde.

Men det finns också kritiska händelser i livet som kan förändra självbilden och synen på vår egen kropp och vårt utseende.

– Hur viktigt vårt utseende blir är en process. Erfarenheterna bygger upp hur viktig kroppen är för självbilden, säger Carolina Lunde.

Pär Salander, legitimerad psykolog och professor emeritus i socialt arbete vid Umeå universitet, har under 25 år arbetat med och forskat kring cancerpatienter. Han bekräftar det Carolina Lunde säger om att utseendet spelar olika roll för olika människor, men han menar

också att mycket handlar om hur andra ser på oss.

– Hur man ser ut påverkar hur man blir behandlad av andra. Den yttre förändringen, inte minst av en cancerbehandling, kan förändra hur man blir bemött. Det är centralt för vår självbild hur andra ser på oss, säger han. Han berättar om en äldre cancerpatient som varje vecka träffade en grupp vänner för att spela kort. När han kom dit efter behandlingen, avmagrad och påverkad av det han gått igenom, behandlades han annorlunda. Vännerna ”daltade” med honom –behandlade honom som att han var någon annan.

Skillnaden mellan hur han kände sig och hur de bemötte honom blev så störande att han slutade att gå dit.

– Vi vill ogärna överge vår självbild, säger Pär Salander.

När mannen sedan blivit frisk igen återgick han till kortspelet. Och då kändes livet bra igen, berättar Pär Salander – han blev nu behandlad som den person han kände sig som.

Pär Salander har också forskat en del på hur man värderar, och upplever, livet efter en cancersjukdom. Det är inte helt ovanligt att man beskriver det som att livet blivit bättre efteråt. – Man fick en smäll som gjorde att man vaknade upp och insåg att man inte kan leva så här. Det tidigare levernet skavde mot den självbild man ville bära upp – efter år av missnöje kommer man sig äntligen för att byta jobb eller att lämna en destruktiv relation. Han berättar också, att tvärtemot vad man kanske tror, så skriver inte cancersjuka en ”bucket list” med saker de gärna vill göra. De allra flesta vill i stället sjunka in tillbaka i vardagen. Helt enkelt ta på det han kallar ”var-

dagens uniform” och prata om det som var normalt tidigare.

För vem man är handlar mycket om det liv man lever, menar Pär Salander, och självbilden byggs upp av hur man väljer att leva sitt liv. Efter cancersjukdomen ser många en möjlighet att ändra sin vardag – men det finns också ett värde i att till exempel återgå till ett arbete man trivs med.

Att börja jobba igen gör att vi får tillbaka bilden av oss själva som kommer från andra, som en kompetent yrkesperson.

– Då skapas återigen en god självbild, som har skakats om av sjukdomen, säger Pär Salander.

Jessika Svensk

jessika.svensk@dn.se

FAKTA.

Självbilden är en sammanfattning av vem du tycker att du är.

Den kan påverkas av uppväxt, värderingar, intressen, temperament och utbildning. Den påverkar hur du talar, vad du säger och hur du lyssnar – men också hur du tror att andra uppfattar dig.

Självbilden stämmer inte alltid med det du visar andra. Om din självbild delas av dem du umgås med är det ofta lättare rent socialt. Om självbilden inte bekräftas av andra kan konflikter uppstå, både till andra och inom dig själv.

Bilden förändras genom livet – och kan vara olika beroende på din situation. Den påverkas också av självförtroende och självkänsla.

Källa: 1177 Vårdguiden

20 När självbilden inte stämmer överens med verkligheten

Mellan en och två procent av Sveriges befolkning upplever en fulhet i sitt utseende som inte existerar.

– När man kollar sig i spegeln så ser man sig själv förvriden, säger läkaren Sabina Brohede.

Trots att så många drabbas är dysmorfofobi en relativ okänd sjukdom.

Det kan vara näsan, huden eller något helt annat på kroppen. För en person som lider av dysmorfofobi, eller bdd (body dysmorphic disorder), blir upptagenheten av det som upplevs som ”fel” i det egna utseendet något som tar upp en orimligt stor del av tankeverksamheten.

– Det handlar inte om att man är fåfång, utan man upplever att något är felaktigt, säger Sabina Brohede som är medicine doktor i medicinsk psykologi och har skrivit en avhandling om dysmorfofobi vid Linköpings universitet.

För personen som har sjukdomen kretsar allt kring det man upplever som fult. Många med bdd tillbringar timmar framför spegeln för att försöka ”rätta till” det som är felaktigt. Det kan också leda till olika tvångsbeteenden, depression, social isolering, självmordstankar –

och man kan också få svårt att sköta jobb eller skola.

Det är vanligt att man söker hjälp, men initialt handlar det då ofta om fel sorts hjälp. Till exempel plastikkirurgi. Sabina Brohede berättar om en kvinna som opererade sin näsa – sju gånger. Hon flyttade runt för att hitta nya kirurger som kunde hjälpa henne. Varje gång blev hon missnöjd. Näsan upplevdes inte mindre.

– Det tar lång tid innan den riktiga diagnosen ställs, oftast upp till tio år, säger Sabina Brohede.

När man väl har förstått att det handlar om en psykisk sjukdom så finns två strategier för att behandla den: antidepressiv medicin eller kbt, kognitiv beteendeterapi som är en psykologisk behandling.

– Vilken väg man väljer beror delvis på hur kraftiga symtom man har. För de allra flesta är

kbt det mest rimliga och mest effektiva, säger Sabina Brohede.

Hon berättar också att en tolv veckor lång digital behandling med kbt har visat sig vara väldigt effektiv. Efter genomförd behandling uppfyller hälften av patienterna inte längre kriterierna för att ha dysmorfofobi, och ytterligare en tid efter är det fler som har fått kontroll på sin sjukdom.

– Det är viktigt att det sprids kunskap om sjukdomen så den blir mer känd, som till exempel anorexi där släkt och vänner kan reagera. Dysmorfofobi är mer dolt, trots att det är så vanligt, säger Sabina Brohede.

Jessika Svensk
jessika.svensk@dn.se

**19 Att ge ett öppet
främlingsfientligt
populistparti inflytande
över Sveriges regering
är en säkerhetsrisk. Det
har funnits en SD-
tjänsteman här i
riksdagskansliet som
har varit en uppenbar
säkerhetsrisk.**

C-ledaren Annie Lööf varnar i en intervju med G-P för att SD blir en säkerhetsrisk om partiet får inflytande över en borgerlig regering.

TT

22 Frågan är om Kristersson vill placera tyngdpunkten i mitten

Om inte ytterkantspartierna ska få ett avgörande inflytande så måste Socialdemokraterna och Moderaterna lära sig att "tolerera varandra". Det konstaterade Centerpartiets ledare Annie Lööf i en intervju i Göteborgs-Posten i måndags. Det betyder inte nödvändigtvis att de måste sitta i en regering tillsammans. Däremot

behöver de åtminstone vara beredda att släppa fram varandra till statsministerposten om den andre har bättre möjligheter att få igenom sin politik i riksdagen utan att göra sig beroende av Sverigedemokraterna eller Vänsterpartiet.

Bland tänkbara regeringskonstellationer nämner C-ledaren Alliansen tillsammans med Miljöpartiet, framläppt av S.

Många hävdar att det är orealistiskt. S och M skulle aldrig vare sig samarbeta eller vinka fram motståndaren till Rosenbad. Och det gäller i synnerhet Socialdemokraterna – partiet gillar makten för mycket.

Men stämmer det verkligen att S och M inte kan tänka sig att agera för att placera tyngdpunkten i mitten i stället för på ytterkanten? Och att S skulle vara mest ovilligt av de två?

Partierna ingick faktiskt december-överenskommelsen, som stipulerade just att den ena skulle släppa fram den andra, givet att den

andras lag var större. Dessutom var Moderaterna den av dem som först lämnade uppgörelsen, och det är Ulf Kristersson som ständigt ber om ursäkt för den.

Mer intressant blir frågan ändå om man vänder på den: Vilket av partierna skulle kunna tänka sig att släppas fram av det andra, mot kravet att sedan utesluta ytterkanten och luta sig mot mitten?

Säga vad man vill om Stefan Löfven, men han har visat en synnerligen osentimental inställning till Vänsterpartiet. Det hann knappt gå en dag efter valet 2014 innan en besviken Jonas Sjöstedt (V) fick veta att det inte fanns någon plats för honom i den tillträdande regeringen. Drygt fyra år senare skrev S-ledaren glatt under det januariavtal som gav Vänsterpartiet noll inflytande.

Tänk om vi efter nästa val får en riksdag med majoritet för S, MP, C och V. Om Ulf

Kristersson erbjuder Stefan Löfven att släppa fram honom till statsministerposten i utbyte mot att han budgetförhandlar med C och MP och utesluter V från inflytande – visst pekar det mesta på att S-ledaren skulle ta det budet? Frågan är hur Moderatledaren skulle agera i motsvarande situation: I en riksdag där det finns en majoritet för M, KD, SD och L, men också ett erbjudande till Kristersson från Löfven om att bli framläppt i utbyte mot att han förhandlar budget med de andra borgerliga partierna och MP, för att minimera SD:s inflytande – vad väljer M-ledaren då?

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Statsrådsberedningen och statsministern

- 310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021
- 311 Riksdagen och politiska partier
- 333 Statsrådsberedningen och statsministern
- 341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 523 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigheter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartister och liberaler.

Regeringen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimmell 2 november 2020: <http://wimmell.com/omr36-39zzzzzt.pdf>

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:

Statsrådsberedningen

Arbetsmarknadsdepartementet

Finansdepartementet

Försvarsdepartementet

Infrastrukturdepartementet

Justitiedepartementet

Kulturdepartementet

Miljödepartementet

Näringsdepartementet

Socialdepartementet

Utbildningsdepartementet

Utrikesdepartementet

Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 februari 2021
Regeringens ministerområden. <http://www.regeringen.se>

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**

*** Allmänt om regeringens politik.**

Statsminister [Stefan Löfven](#)
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**

Politik för EU

EU-minister Statsrådsberedningen [Hans Dahlgren](#)
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**

Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d

Utrikesminister [Ann Linde](#)
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**

Politik för en handelsminister.

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor [Anna Hallberg](#)
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. [Per Olsson Fridh](#)**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**

Politik för en försvarsminister.

Försvarsminister [Peter Hultqvist](#)
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**

Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister [Per Bolund](#)
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Politik för juridik och migration.**

Politik för en justitie-och migrationsminister.

Justitie- och migrationsminister [Morgan Johansson](#)
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**

Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

Inrikesminister [Mikael Damberg](#)
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter och infrastruktur.**

Politik för en infrastrukturminister.

Infrastrukturminister [Tomas Eneroth](#)
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Energi- och digitalisering.**

Politik för energi och digitalisering

Energi- och digitaliseringsminister [Anders Ygeman](#)
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**

Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

Socialminister [Lena Hallengren](#)
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**

Politik för en socialförsäkringsminister.

Socialförsäkringsminister [Ardalan Shekarabi](#)
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**

Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik

Utbildningsminister Anna Ekström

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**

Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna Amanda Lind

kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**

Politik för en arbetsmarknadsminister.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**

Politik för jämställdhet, diskriminering och segregation

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi

arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**

Politik för en näringsminister.

Näringsminister Ibrahim Baylan

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**

Politik för en landsbygdsminister.

Landsbygdsminister Jennie Nilsson

naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**

Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

Åsa Lindhagen

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko

finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**

Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad

Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO

karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Ny ordförande [Susanna Gideonsson@lo.se](mailto:Susanna.Gideonsson@lo.se)

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar

nooshi.dadgostar@riksdagen.se

F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokr. Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.

[Om Statsrådsberedningen](#)

Relaterad navigering

- [Rättsliga dokument](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Stefan Löfven](#)

Statsminister

[Hans Dahlgren](#)

EU-minister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Globala målen och Agenda 2030](#)
- [Innovationsrådet](#)
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Winnell 1 maj 2019:

**Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.**

<http://winnell.com/omr40zp.pdf>

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med
gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd
adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/>

Myndigheter

- **[Svenska institutet för europapolitiska studier \(Sieps\)](#)**
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)
- **[Harpsundsnämnden](#)**
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister

[Statsrådsberedningen](#)

"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.](#)

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes- departementet, för- svarsdeprtementet och miljödepartementet.

310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021

311 Riksdagen och politiska partier

333 Statsrådsberedningen och statsministern

341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

523 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för bistånds- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.

[Områden](#)

Områden

- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Handelspolitik och främjande](#)
- [Internationellt utvecklingssamarbete](#)
- [Utrikes- och säkerhetspolitik](#)

[Om Utrikesdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Utrikesdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

- [UD:s reseinformation](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Ann Linde](#)

Utrikesminister

[Anna Hallberg](#)

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

[Per Olsson Fridh](#). Minister för internationellt utvecklingssamarbete

[Genvägar](#)

Genvägar

[Sveriges ordförandeskap i OSSE](#)

- [Sveriges diplomatiska förbindelser](#)
- [Swedish Foreign Policy Stories](#)
- [Sweden Abroad](#)
- [UD: presstjänst](#)
- [UD:s internationella presscenter](#)
- [UD Legaliseringar](#)
- [Misstanke om brott eller oegentligheter](#)
- [Klagomål mot utrikesförvaltningen](#)
- [UD:s rapporter om mänskliga rättigheter](#)
- [Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation](#)

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2021

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/>

Myndigheter

- **Business Sweden**
02 september 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Sweden House**
10 augusti 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
26 maj 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Nordiska Afrikainstitutet**
09 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Svenska institutet, SI**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Kommerskollegium**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Inspektionen för strategiska produkter, ISP](#)
[Utrikesdepartementet](#)
- **Exportkreditnämnden (EKN)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Folke Bernadotteakademin**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)

Ann Linde

Utrikesminister

[Utrikesdepartementet](#)

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Folkrätt](#)
- [Utrikes- och säkerhetspolitik](#)

[SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.](#)

[SW . 351 Sveriges riksdag \(och motsvarande utomlands\)](#)

[SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige \(och mots.\)](#)

[SW . 353 Sveriges regering \(och motsvarande utomlands\)](#)

[SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ \(FN, EU o d\).](#)

[SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.](#)

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

[Utrikesdepartementet](#)

"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- [Handelspolitik och främjande](#)
- [Nordiska frågor](#)

[SW . 653 Handelsverksamheter.](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.](#)

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt
utvecklingssamarbete

[Utrikesdepartementet](#)

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ \(FN, EU o d\).](#)

[SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.](#)

"Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

Försvars- departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.

[Områden](#)

Områden

- [Försvar](#)
- [Militärt försvar](#)

[Om Försvarsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Försvarsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)

- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)
- [Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Peter Hultqvist](#)
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsmakten**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets materielverk (FMV)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)

Peter Hultqvist

Försvarsminister

[Försvarsdepartementet](#)

"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- [Försvar](#)
- [Militärt försvar](#)

[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#)

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

[Områden](#)

Områden

- [Miljö och klimat](#)

[Om Miljödepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Miljödepartementets delar i statens budget](#)

- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Per Bolund](#)

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Aktuella regeländringar](#)

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/>

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
02 februari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kemikalieinspektionen, KemI**
27 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Statens geotekniska institut (SGI)**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Naturvårdsverket**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kärnavfallsfonden**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

[Miljödepartementet](#)

Per Bolunds områden

[Miljö och klimat](#)

- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

Genvägar

- [Per Bolund på Twitter](#)
- [Per Bolund på Instagram](#)

Aktuellt från Per Bolund

19 stridsplan kan uppgraderas

I vårbudgeten vill regeringen få riksdagens klartecken att satsa mer på att utveckla det svenska stridsflygplanet Gripen om Finland köper planet. De svenska planen ska då vässas till samma, högre, krav som de finländska – en kostnad på ett par miljarder, erfar DN.

Finland ska i slutet av detta år välja ersättare för sitt nuvarande stridsflyg, amerikanska F-18 - Hornet. Det är en affär om 64 stridsflygplan som ska få kosta maximalt 10 miljarder euro. Svenska Saab är ett av fem företag som slåss om ordern.

– Samarbetet med Finland är det mest långtgående av Sveriges försvarssamarbeten. Att möjliggöra gemensamt operativt agerande i fred, kris och krig är en central målsättning, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S). Därför står regeringen, Försvarmakten och Försvarets materielverk bakom Saabs exportansträngning. Om Finland väljer Gripen vill nu regeringen kunna uppdatera de redan beställda 60 svenska Gripen E-planen till de finska kraven, en så kallad harmonisering. Finland har i dag markrobotar med lång räckvidd (JASMM) till sina F-18, en robottyp som Sverige ännu inte anskaffat och integrerat i Gripen E. Saab har också erbjudit Finland en avancerad Gripen-kapsel för elektronisk krigföring.

– Med samma typ av stridsflygplan skulle ett mycket långtgående samarbete mellan våra flygvapen bli möjligt avseende utbildning, drift-

och underhåll, taktikutveckling, övning och i förlängningen insatser, förklarar Peter Hultqvist.

Regeringen begär därför klartecken för att fatta ”de beslut som är nödvändiga för att harmonisera utvecklingen av det svenska Gripen-systemet med det finländska”.

Riksdagen fattade beslut om försvarskostnaderna för åren 2021–2025 så sent som i försvarsbeslutet i december. De extra kostnaderna för harmonisering blir enligt vad DN erfar ett par miljarder kronor.

Fram till och med 2025 kan kostnaden för en harmonisering täckas av inkomster från Gripenförsäljningen samt av flygvapnets budget för stridsflygsanskaffning, enligt regeringen. Den lovar riksdagen att kostnaderna inte ska ”påverka genomförandet” av försvarsbeslutet. Totalt planeras investeringar i flygvapnets samtliga flygande system på cirka 36 miljarder

fram till 2025, enligt dokument DN tagit del av. Därefter krävs under åren 2026–2032 höjda anslag för att finansiera en harmonisering, enligt regeringens vårproposition.

För åren 2026–2032 är den nu planerade summan för materielinvesteringar i flygvapnets flygplan och helikoptrar cirka 43 miljarder kronor. En harmonisering med Finland skulle innebära att kostnader som ändå skulle uppkommit måste tas tidigare, enligt vad källor med insyn uppger för DN.

Det gäller till exempel anskaffning av två radar- och stridsledningsplan Global Eye som Sverige ska köpa, men först efter 2026. Två Global Eye ingår som grädde på moset i Saabs Gripen-erbjudande till Finland, en förmåga som konkurrenterna inte har. En samordnad svensk-finsk leverans av Global Eye skulle ge stora fördelar för svensk del.

– Det här är ett sätt för svenska staten att uttrycka sitt engagemang om det skulle bli så att Finland väljer att anskaffa Gripen, förklarar Liberalernas försvarspolitikern Allan Widman. Liberalerna har budgetsamarbete med regeringen. Att kostnaderna för en harmonisering ska kunna tas ur flygvapnets materielanslag är ett utslag av linjen ”design to cost” som Liberalerna länge drivit och fått igenom. Det är ett sätt att undvika att ekonomiska gökungar tränger undan andra, beslutade, investeringar.

– Om vi ska göra något extra i luftstridskrafterna så är det där som man i första hand ska hitta finansieringen – alltså inte i armén eller marinen. Det ska i vart fall inte bli en gökunge som ger sig på de andra ungarna i boet, säger Allan Widman.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

19 stridsplan kan uppgraderas

I vårbudgeten vill regeringen få riksdagens klartecken att satsa mer på att utveckla det svenska stridsflygplanet Gripen om Finland köper planet. De svenska planen ska då vässas till samma, högre, krav som de finländska – en kostnad på ett par miljarder, erfar DN. Finland ska i slutet av detta år välja ersättare för sitt nuvarande stridsflyg, amerikanska F-18 - Hornet. Det är en affär om 64 stridsflygplan som ska få kosta maximalt 10 miljarder euro. Svenska Saab är ett av fem företag som slåss om ordern.

– Samarbetet med Finland är det mest långtgående av Sveriges försvarssamarbeten. Att möjliggöra gemensamt operativt agerande i fred, kris och krig är en central målsättning, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S). Därför står regeringen, Försvarsmakten och Försvarets materielverk bakom Saabs exportansträngning. Om Finland väljer Gripen vill nu regeringen kunna uppdatera de redan beställda 60 svenska Gripen E-planen till de finska kraven, en så kallad harmonisering. Finland har i dag markrobotar med lång räckvidd (JASMM) till sina F-18, en robottyp som Sverige ännu inte anskaffat och integrerat i Gripen E. Saab har också erbjudit Finland en avancerad Gripen-kapsel för elektronisk krigföring.

– Med samma typ av stridsflygplan skulle ett mycket långtgående samarbete mellan våra flygvapen bli möjligt avseende utbildning, drift-

och underhåll, taktikutveckling, övning och i förlängningen insatser, förklarar Peter Hultqvist.

Regeringen begär därför klartecken för att fatta ”de beslut som är nödvändiga för att harmonisera utvecklingen av det svenska Gripen-systemet med det finländska”.

Riksdagen fattade beslut om försvarskostnaderna för åren 2021–2025 så sent som i försvarsbeslutet i december. De extra kostnaderna för harmonisering blir enligt vad DN erfar ett par miljarder kronor.

Fram till och med 2025 kan kostnaden för en harmonisering täckas av inkomster från Gripenförsäljningen samt av flygvapnets budget för stridsflygsanskaffning, enligt regeringen. Den lovar riksdagen att kostnaderna inte ska ”påverka genomförandet” av försvarsbeslutet. Totalt planeras investeringar i flygvapnets samtliga flygande system på cirka 36 miljarder

fram till 2025, enligt dokument DN tagit del av. Därefter krävs under åren 2026–2032 höjda anslag för att finansiera en harmonisering, enligt regeringens vårproposition.

För åren 2026–2032 är den nu planerade summan för materielinvesteringar i flygvapnets flygplan och helikoptrar cirka 43 miljarder kronor. En harmonisering med Finland skulle innebära att kostnader som ändå skulle uppkommit måste tas tidigare, enligt vad källor med insyn uppger för DN.

Det gäller till exempel anskaffning av två radar- och stridsledningsplan Global Eye som Sverige ska köpa, men först efter 2026. Två Global Eye ingår som grädde på moset i Saabs Gripen-erbjudande till Finland, en förmåga som konkurrenterna inte har. En samordnad svensk-finsk leverans av Global Eye skulle ge stora fördelar för svensk del.

– Det här är ett sätt för svenska staten att uttrycka sitt engagemang om det skulle bli så att Finland väljer att anskaffa Gripen, förklarar Liberalernas försvarspolitikern Allan Widman. Liberalerna har budgetsamarbete med regeringen. Att kostnaderna för en harmonisering ska kunna tas ur flygvapnets materielanslag är ett utslag av linjen ”design to cost” som Liberalerna länge drivit och fått igenom. Det är ett sätt att undvika att ekonomiska gökungar tränger undan andra, beslutade, investeringar.

– Om vi ska göra något extra i luftstridskrafterna så är det där som man i första hand ska hitta finansieringen – alltså inte i armén eller marinen. Det ska i vart fall inte bli en gökunge som ger sig på de andra ungarna i boet, säger Allan Widman.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

20 Kolmårdens gorillor fick en unge

Den 5 april utökades gorillaflocken i Kolmårdens djurpark med ytterligare en medlem. Det var förstföderskan Babule som efter ungefär åtta och en halv månads dräktighet nedkom med en gorillahane. Ungen, vars pappa heter Enzo, vägde omkring 1,5 kilo vid födseln men kommer som fullvuxen att väga omkring 200 kilo, enligt ett pressmeddelande från Kolmården. Den nya ungen är den tredje gorillahanen som fötts i Sverige. Pappan Enzo var den förste och han föddes 2006.

Den nyfödde gorillan har ännu inte fått något namn, men brukligt är att hanarna döps efter första bokstaven i pappans namn.

TT

20 Är klimatkampen redan förlorad? Hållbarhet är ett politiskt och kommersiellt påhitt, skriver Bo Ekman

Den 23 juni 2008 tog jag initiativet till att sätta in helsidesannonser i Dagens Nyheter, New

York Times, Herald Tribune, Financial Times och Falukuriren, med budskapet att koldioxidtätheten i atmosfären inte måtte överstiga 350 parts per million, ppm. Det var James Hansen, den legendariske klimatforskaren vid Nasa, som hade satt mig på spåren.

För några dagar sedan uppmättes halten vid den allra viktigaste mätstationen – den på Hawaii, Mauna Loa – till 421,21 ppm. Då, 2008, upplevde vi framtiden som näst intill oändlig. Nu har vi sprungit ifatt framtiden och uttömt våra möjligheter att rädda oss från en global klimatkatastrof. Med den utveckling som förgiftningen av atmosfären undergår kommer ökningen av jordens medeltemperatur omöjligen kunna hållas under 3 grader. Att vidmakthålla den globala temperaturen under det gängse målet 1,5 grader är kört.

De nu manifesta temperaturhöjningarna får landisar och glaciärer att smälta. Eftersom jag själv inte är vetenskapsman för jag under många år världen över för att med egna sinnen uppleva effekterna av klimatdynamiken. Jag for till Grönland, till Svalbard, till Amazonas och Bangladesh för att med egna sinnen erfara de då begynnande förändringarna i natur och levnadsvillkor. Med tilltagande insikt och fasa såg jag hur förutsättningar för natur, djur och människor oåterkalleligt var stadda i förändring. Hållbarhet är ett politiskt och kommersiellt påhitt, det existerar egentligen inte. En annan populär men falsk föreställning är den om naturens cirkularitet. Cirkeln är ett matematiskt, geometriskt påfund. Cirkeln återfinns inte i naturen. Ingenting kan komma tillbaka oförändrat till sin utgångspunkt, även om återbruk förstås är en förträfflig idé.

Pandemin är en västanfläkt jämfört med vad som förestår. Inte ens Greta Thunberg har lyckats tydliggöra de tragedier som ligger framför oss. Vi har byggt vår globala civilisation på förutsättningen att klimat och geologi är stabila. Det är de inte.

En meter havsnivåhöjning innebär att levnadsvillkoren för många hundra miljoner människor omintetgörs. De sex meter som faktiskt ligger inom räckhåll skulle bli vårt armageddon.

Jag har själv stått uppe på den grönländska inlandsisen, känt, sett och hört hur den smälter och går sönder. Jag har också med hjälp av glaciologer förstått hur omöjligt det är att stoppa den pågående nedbrytningen av isens hållfasthet och struktur. I Sibirien töar tundran och frigör ett oräkneligt antal ton koldioxid och metangas ur permafrosten. Vanmakt, känner man.

Men visst kan vi väl hejda denna utveckling med all den teknik vi förfogar över? Nej, så är inte fallet. Vi människor har visat oss inkapabla att samfällt ge oss i kast med att mota framtida faror i grind trots att alla tecken är tydliga och skrämmande.

Nu hotar sex meters havsnivåhöjning. Blott en meter skulle fördriva 100 miljoner människor från sina hem. Vem är villig att betala, vem är villig att rädda 100 miljoner människor ur fattigdom och misär?

Alldeles nyss kom nya rapporter om ”Domedagsglaciären” i västra Antarktis.

Klimatförändringen och varmare havsströmmar underifrån gör att den smälter. Glaciologerna har under lång tid varit särskilt oroliga för dynamiken i just denna megaglaciär.

James Hansen och en grupp internationella klimatforskare visade genom sina analyser av sediment och borrhärnor att klimatologiska

tillstånd kan vidmakthållas vid koldioxidhalter under 350 ppm.

Vi är nu på väg åt precis motsatt håll.

Finns ännu tid att backa och hålla klimatet stabilt över tid? Det skulle kräva ett kommersiellt och politiskt mod som jag är djupt tveksam till att makthavare är beredda på, om ens kapabla till.

Bo Ekman

Före detta företagsledare och grundare av Tällbergstiftelsen

22 Officer döms till fängelse – röjde anläggningar

Åtta månaders fängelse. Det är domen för den reservofficer som åtalats för brott mot rikets säkerhet. Officern har ingått i ett slutet nätverk med 60-talet ”militärt överintresserade personer”, så kallade möpar, som kartlagt militära anläggningar.

Reservofficern dömdes av Västmanlands tingsrätt för att ha röjt elva försvarsanläggningar. Det skedde i ett forum på internet som hette LS-Tornet och där

informationen delades i två slutna rum. Domen gäller ”grov obehörig befattning med hemlig uppgift”.

Under rättegången så medgav officeren att han vidarebefordrat uppgifter om anläggningarna. Men han förklarade att de inte var hemliga och att försvaret av Sverige inte skadats av hans agerande.

Tingsrätten går däremot helt på åklagarens linje och konstaterar att det rörde sig om skyddsobjekt med tillträdes- och utbildningsförbud. Uppgifterna bildar när de läggs samman ”en större bild”. Rätten godtar Försvarsmaktens vittnesmål om att ”ett uppenbarande för främmande makt skulle föranleda betydande men för Sveriges säkerhet”.

Den dömden har varit yrkesofficer i marinen och tjänstgjort vid Försvarets radioanstalt, FRA. Tingsrätten skriver att han ”borde därmed haft

djupa insikter och kunskaper i vad som utgör hemliga uppgifter och hur dessa får hanteras”. Vad som sagts vid förhandlingen är till största delen sekretessbelagt. Eftersom officeren är ostraffad och antalet rökta anläggningar är relativt få så döms han till åtta månaders fängelse.

– Rätten har gått på åklagarens linje och inte tagit hänsyn till någonting av vad min klient har fört fram i sitt försvar. Och vid straffmätningen har domstolen valt att inte ta hänsyn till att han förlorar sitt arbete, säger Amanda Hikes som är reservofficerens försvarsadvokat. Om domen ska överklagas har hon inte hunnit ta ställning till.

Rättegången i Västmanland är den tredje domen mot ”militärt överintresserade personer” (möp) som ingått i nätforumet LS-tornet.

Beteckningen möp är ett ord som i vardagligt tal har använts länge inom försvaret. Det kan ha både en positiv och negativ laddning.

– En möp är någon som är överdrivet intresserad av olika fenomen, det må vara vapen, specialförband eller fortifikatoriska anläggningar. Jag är själv en lite möpig person, mer intresserad än gemene man och försvarsvän, förklarar major David Bergman som är doktor i psykologi och lärare vid Försvarshögskolan.

Han har läst Säkerhetspolisens förundersökningar och förhör med de fem personer i nätverket som hittills åtalats för grov obehörig befattning med hemliga uppgifter.

Ingen har åtalats för att ha arbetat för främmande makt, utan de har varit försvarsvänner med historiskt intresse.

– Det är lätt att bli intresserad och fascinerad av det militära: hjältesagor att identifiera sig med,

avancerad teknik eller imponerande byggnader, säger David Bergman som förklarar:

– Överintresset kan ibland bli osunt – det blir maniskt. Som i de här fallen där de börjar kartlägga det som är sekretessbelagt. Det handlar om psykologin om att bära på hemligheter: ”Jag vet något som vanliga Svensson inte vet – var regeringen och ÖB ska sitta i händelse av krig”. När hemligheterna delas i den här gruppen, då blir jag omtyckt av de andra i gruppen. Så det finns också en social drivkraft, säger David Bergman.

De som åtalats är alla medelålders män med något slags militär bakgrund och de borde veta vad som är hemligt.

– En människa kan ha olika känslor i konflikt med varandra: jag vet att det är fel att kartlägga, men jag gör det i ett gott syfte, förklarar David Bergman.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

FAKTA. OFFICEREN EN AV FEM ÅTALADE
Fem personer som varit aktiva på nätforumet LS-tornet har åtalats för brott mot rikets säkerhet enligt 19 kap. 8 § brottsbalken.

1 En 41 årig man från Göteborg döms 2020 till ett års fängelse för att ha fotograferat och hämtat information om 36 skyddsobjekt över hela landet.

2 En 37-årig man i Skåne döms i november 2020 till ett års fängelse för att ha lagrat information om 37 försvarsanläggningar i sin dator.

3 Reservofficer döms 21 april av Västmanlands tingsrätt till åtta månaders fängelse för att ha publicerat hemliga uppgifter om elva försvarsanläggningar.

4 Rättegång ska hållas mot 42-årig man i Närke åtalad för att gjort kartor med inprickade försvarsanläggningar.

5 Rättegång ska hållas mot 42-årig man i Skåne åtalad för att ha spridit uppgifter om elva försvarsanläggningar.

22

Friluftsbömen sliter hårt på naturreservaten

Friluftsbömen under coronapandemin har fördubblat antalet besökare till flera av Stockholms naturreservat.

Besöksstrycket är så stort att både djur och natur hotas. Människor trampar sönder stigar, kastar toapapper och hugger ned träd för att grilla.

När corona slog till blev vi tagna på sängen av besöksexplosionen och fick många nya arbetsuppgifter. Vi tvingades bli parkeringsvakter för folk parkerar hur som helst

och spärrar vägarna för räddningstjänsten”, säger Jessica Ångström, naturumvägledare i Tyresta nationalpark.

Den 2 000 hektar stora urskogen har det högsta naturskyddet i form av nationalpark och drabbades 1999 av en stor skogsbrand. Förra året startade tre markbränder inom loppet av två veckor på grund av otillåten eldning. Nu planerar man att utöka bevakningen med drönare utrustade med värmekamera för att skydda skogen.

– Eldning är det stora hotet mot skogen och det vi verkligen oroar oss för. Vi har stora problem med otillåten eldning. Det räcker ju att en av våra 1,3 miljoner årliga besökare tabbar sig och inte släcker ordentligt så kan allt det här försvinna, säger Jessica Ångström.

Det tydligaste avtrycket av folkexplosionen i Tyresta är att lederna blir allt bredare och stigarna allt fler. Vid lunchtid är det lika trångt

på den lättrampade barnvagnsslingan som på promenadstråken runt Djurgården.

Även på den längre etappen av Sörmlandsleden travar karavaner av barnfamiljer, vandrare, motionärer och flanörer med hund.

Förvånansvärt många hundägare verkar omedvetna om att koppeltvång råder även i en nationalpark. Naturvägledaren tvingas agera naturpolis med den vänligt bestämda tillsynsfrasen: ”Jättefin hund – men den måste vara kopplad.”

Ovanför den populära grillplatsen Årsjön siktar Jessica Ångström ett otillåtet tält och får ta fram spejarkikaren. Efter inspektion tvingas de tyska utbytesstudenterna riva tältet och flytta till vindskyddsplatsen.

I nationalparken är allemansrätten begränsad och trots att ridning, paddling, fiske och cykling är totalförbjudet syns tydliga spår av cykelhjul i

vårmjuk mark. Vid klipporna utmed sjön är mark och sten brännmärkt av otillåten grillning. – Man får bara elda vid eldplatserna men här eldas det överallt, även på klipporna så att hållarna spricker. Tyvärr måste vi nu sätta upp fler förbudsskyltar i skogen. Det är absolut inget vi vill göra, men vi tvingas göra avkall på estetiken, säger Jessica Ångström.

Vid en klippa lagar ett ungt par lunch på stormkök, sådana får användas överallt även under eldningsförbud.

– Vi har stekt korv ganska många gånger så nu ville vi lyxa lite. Under corona får man ju roa sig med något. Vi har varit mycket i Nackareservatet eftersom vi bor på Södermalm och det är på bekvämt gång- och cykelavstånd, säger Julia Eriksson som besöker Tyresta med sambon Jesper Bergman.

Vid Årsjöns vindskyddsplats är det kö till grillen. Högsäsong kan ett fyrtiotal tält trängas

på den lilla udden, i dag har ett tjugotal personer hittat hit. Daniel Erlandsson Höglund väntar på att rostbiffen ska bli färdig att njuta med surdegsbröd. Han är här med kompisen Jonatan som säger sig vara en typisk coronafrilufsare som hittat ut i naturen för att kunna umgås med vänner.

– Jag har alltid tyckt om naturen men jag har aldrig känt mig hemma i den. Nu har jag börjat lära mig att ta hand om den, att göra upp eld, laga mat och leva i naturen, inte bara titta på den. Jag har också förstått att jag behöver information och lära mig mer, som att man inte får hugga ned träd som ved, säger Jonatan. Informationsbehovet är särskilt stort bland nyfrälsta storstadsbor. En studie som Stiftelsen Tyrestaskogen gjort på plats visar att urbanister inte störs av att dela naturupplevelsen med fler, men att mer naturvana söker sig bort när udden förvandlas till camping.

– Vi ser ett tydligt ökat intresse för friluftsliv och friluftshipsters som hakat på trenden och anammat livsstilen att bli ett med naturen. De har skogshuggarskjortor och tar med sig yxa, kniv och fiskespö. De vill gärna bygga eget vindskydd, men det fungerar ju inte i en stadsnära nationalpark med miljontals besökare, säger Jessica Ångström.

Nedskräpning är ett synbart problem.

– Ett äckligt skräp är allt toalettpapper. Här vid vindskyddet brukar det ligga stråk av toapapper, folk slänger även våtservetter och de bryts ju aldrig ner. Denna säsong ska vi sätta upp påsholkar i samarbete med Håll Sverige rent så att folk kan plocka skräp på sin vandring, och även ha en påse för sitt skitpapper, säger Jessica Ångström.

Det är inte bara Tyresta nationalpark som haft besöksboom under året. I länsstyrelsens kartläggning av länets 345 naturreservat

rapporterar nio av tio förvaltare ett ökat besöksstryck. Framför allt av förstagångsbesökare, barnfamiljer och äldre personer. Hälften vittnar om mer skräp, en tredjedel om ökat slitage och vissa även om negativ påverkan på naturen.

I Paradisets naturreservat i Huddinge fördubblades antalet besökare från drygt 20 000 till närmare 40 000 förra året. Här häckade förr mest skogsmullar men nu har nya besökare hittat hit, som ungdomar, barnfamiljer och pensionärer.

– Vi har tolv reservat i Huddinge och det har varit fullt ös på allihopa. Det är kul att människor hittar ut men det påverkar naturen. Man märker på djurspillningen att det är väldigt lite djur i Paradiset. Ju mer människor, desto mindre trygga känner sig djuren. Enligt jägarna är det färre älgar och tjädern har jag inte sett på

hela 2020, den har tryckts undan, säger Felix Wahlström, naturvårdsvakt i Huddinge. Huddinge kommun har försökt möta behovet genom att erbjuda upphuggen ved vid grillplatser.

– Men när veden tar slut börjar folk hugga ned träd för att elda. Folk verkar ha kollat på Bear Grylls, en brittisk machoäventyrare, och anammat överlevnadstrenden. Man har köpt yxa och vill prova den, men skog får man inte hugga ned någonstans och naturreservat är ett skyddat område.

I vintras ordnades skidspår i Balingsta. Det orsakade parkeringskaos, vägen blev enkelriktad och räddningsfordon hindrades. Kommunen fick införa p-förbud och nu jobbar personalen hårt digitalt för att sprida ut besökarna. På Facebook tipsas om kommunens minst besökta platser.

– Folk behöver lära sig hur man eldar och går på toaletten i skogen. Det är inte alls självklart. Nummer två gör man lämpligast långt från stigen, inte vid vattendrag eller sjö. Man bör också lägga en sten ovanpå så ingen trampar i det och helst ta med toapappret eller elda upp det, säger Felix Wahlström.

Många reservatsförvaltare uppger att trängseln även skapar konflikter mellan besökare, bland annat i Hansta naturreservat vid Järvafältet i Stockholm.

– Vi ser att konflikterna ökar mellan stigcyklister som dundrar fram i 190 på stigarna, och gående som är ute på en stillsam promenad för att få vila hjärnan. Stigcyklisterna kör sönder lederna och en del rider fast det inte är tillåtet, alla tycker inte att det är så trevligt att möta en stor häst, säger Bodil Hammarberg, landskapsarkitekt, Stockholms stad.

Skräpkorgarna måste tömmas oftare, grillplatserna städas och problemen med cross-motorcyklar har ökat.

– Slitaget från människan syns väldigt snabbt, stigarna blir bredare och bredare. Marktäcket med växter trampas sönder. Vi vet att skräp drar skräp och har problem med tjuvtippar på Järvafältet och vi kan hitta hela kök i naturen. Vi ska nu sätta upp nya bommar där för att hindra olovlig körning.

Bodil Hammarberg tror att information kan förbättra situationen men att det även behövs en större kunskap om naturliv i stort.

– Jag önskar att fler visade hänsyn både till natur och till andra människor. De som är ovana att vara ute i naturen kan vara väldigt självupptagna och vet inte hur man gör och beter sig. De allra flesta sköter sig men tyvärr är det de som inte gör det som syns.

Även Skärgårdsstiftelsen har haft en av sina mest besöksstinna säsonger någonsin, framför allt på fastlandsreservaten eftersom coronarestriktioner begränsat båttrafiken. Cirka 2,4 miljoner personer besökte skärgårdsstiftelsens områden förra året, vilket antagligen gör Stockholms skärgård till en av Sveriges största besöksdestinationer.

– Den explosion vi sett under 2020 saknar motstycke. Säsongen har också blivit mer utsträckt, på fastlandsområdena var det folk på stränderna redan i januari, en del grillar direkt i sanden, fast det är förbjudet. Vi ser att informations- och kunskapsbehovet är stort, säger Ulrika Palmblad-Wennergren, besöksnäringschef på Skärgårdsstiftelsen. Nu jobbar man för att sprida ut besökarna över året och få fler att turista i skärgården på hösten för att förlänga säsongen.

– För utländska besökare är det naturligt att ha guide i naturen. Jag tror att betalningsviljan för att få mer kunskap måste öka även för folk på hemmaplan, säger hon.

I Tyresta nationalpark har lämmeltåget mot parkeringen börjat och efterglöden vid grillplatsen ryker från Oscar Larsson och Iris Vourimiemis lunch. Som storstadsbor störs de inte av folktrycket.

– Det är skönt att komma ut i naturen när man bor mitt i stan. Särskilt nu när båda jobbar hemma och sitter mycket i lägenheten. Det var lite busy vid första grillplatsen, då googlade jag och såg att det var eldningsförbud, så vi gick vidare till den här grillen. Vi är väl inga äkta friluftsmänniskor, vi är lite för bekväma av oss, men vi vill gärna vara ute i naturen, säger Oscar Larsson.

Alla naturreservatsförvaltare i länet är i grunden positiva till att människor hittar ut i naturen.

– Vi ska bevara och vårda naturen och ge djur och växter som inte kan leva någon annanstans en fristad men samtidigt tillgängliggöra naturen för människor. Det är en balansgång som skaver just nu som blir allt svårare med så många människor. Någonstans går ju en gräns, säger

Jessica Ångström i Tyresta.

Om naturvurmen håller i sig står naturreservaten inför en verklig prövning.

– Jag tror inte att vi kommer att behöva stänga naturreservat, men vi kommer att bli noggrannare med att följa upp överträdelser, det är ju straffbart. Det här är verkliga ödesår för allemansrätten, jag tror inte att vi har förstått vidden av det än, säger Jessica Ångström.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

FAKTA. STOCKHOLMS NATURRESERVAT

Stockholms län har 345 naturreservat och två nationalparker, Tyresta och Ängsö.

Naturreservaten förvaltas av ett 40-tal aktörer, bland annat länets kommuner,

Skärgårdsstiftelsen, Skogsstyrelsen och enskilda markägare.

Nationalparkerna förvaltas av Länsstyrelsen och stiftelsen Tyrestaskogen.

Stora delar av den vardagsnära, icke-skyddade naturen förvaltas av kommunerna.

22 Annica Kvint: Att bygga en stad kräver omdöme

Det är för att vi inte vet allt men ändå måste handla som vi behöver ett omdöme”, skriver - filosofen Jonna Bornemark i boken ”Horisonten finns alltid kvar – om det bortglömda omdömet”. Den handlar om olika sorters kunskap och om vår tids bristande tilltro till professionell sådan.

Jag korsläser denna bok med stadsplaneraren Peter Lundevalls ”Att bygga en stad – Stockholm under 800 år” och hittar intressanta paralleller. För det är inte bara de omdömesgilla

lärarna och läkarna i Bornemarks bok som tycker att deras yrkeserfarenhet undervärderas av kortsiktigt tänkande politiker. Att döma av Lundevalls bok finns det brister även i värdesättningen av planarkitekters professionella omdöme.

Nyligen pensionerade Peter Lundevall har ägnat hela sin 40-åriga yrkesgärning åt stadsbyggnadsfrågor. De två senaste decennierna har han jobbat på stadsbyggnadskontoret och "Att bygga en stad" är en bok med hög densitet – 350 sidor lika faktaspäckad som oavbrutet intressant läsning. Från stadens grundande på 1200-talet rör vi oss kronologiskt framåt genom tio "perspektivskiften", i huvudsak baserade på befolkningstillväxt. Ett av bokens många tankeväckande inslag är avsnitten om alla de planer som inte blev av – som Gamla stans rutnätsstad eller "Söders Manhattan", som

skulle ha inneburit skyskrapor både på Södra stationsområdet och söder om Hötorget.

På stadsbyggnadskontoret talade man länge om att staden, när den växte, fick nya "årsringar". Staden var som ett träd vars stam blev allt tjockare. Nu talar man i stället om att staden ska "växa inåt".

Mellan 2010 och 2030 ska Stockholm, inom kommungränsen, växa med motsvarande ett nytt Malmö. Att det fyller stadsplanerare Lundevall med ett visst tvivel framgår allt tydligare ju mer jag läser.

"Storslagna utbyggnadsplaner som ska genomföras på kort tid innebär risker", varnar han, med miljonprogrammet i bakhuvudet, och ser framtiden som särskilt problematisk i Stockholms redan befintliga bostadsområden. Sedan några år tillbaka betraktas inte bara innerstadens grönska utan också omkringliggande villaområden, vars artrika

trädgårdar är viktiga för den biologiska mångfalden, som ”urbana barriärer”. Hur går det ihop med accelererande klimatutmaningar? ”Är ett större Stockholm automatiskt ett bättre Stockholm”, frågar han sig och låter långt ifrån övertygad.

Det ska byggas 140 000 bostäder i Stockholm mellan 2010 och 2030, det har politikerna enats om och det bakbinder i praktiken tjänstemännen. En av diskussionerna som nu förs på stadsbyggnadskontoret går ut på att villaområden kan och ska förtätas med flerbostadshus. I Stockholms senaste översiktsplan identifieras ett antal villaområden som lämpliga för så kallade ”urbana stråk” – men om dessa i praktiken leder till det urbana liv med butiker och folkliv som är målet är enligt Lundevall försett med ett stort analytiskt frågetecken. De planerade 78 respektive 58 våningar höga skyskraporna i

Midsommarkransen är en av flera samtida visioner som enligt honom bör stanna på ritbordet.

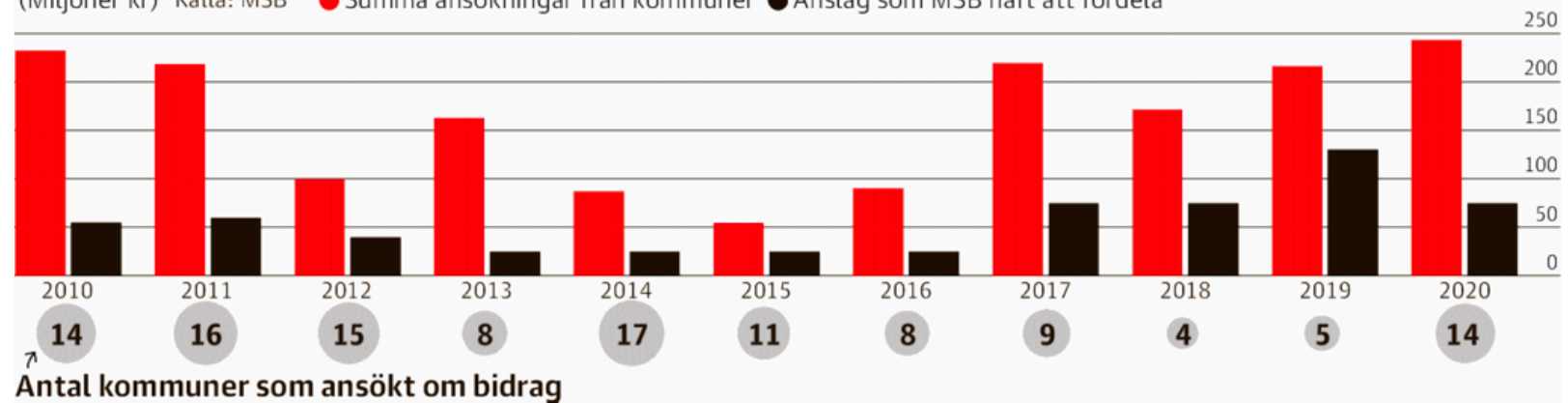
Så Lundevall är förmodligen självkritisk både å sina egna och sina före detta kollegers vägnar när han konstaterar: ”Det är bara stadsbyggnadskontoret som med trovärdighet kan fungera som allmänhetens ombud vid stadsplanearbetet.”

För att tjänstemännens kunskap och omdöme ska komma till nytta krävs det dock att de beslutande politikerna i stadsbyggnadsnämnden är kloka nog att lyssna. Samt att de orkar tänka mer än en mandatperiod framåt.

Annica Kvint
kultur@dn.se

Anslagen till klimatåtgärder räcker inte till

(Miljoner kr) Källa: MSB ● Summa ansökningar från kommuner ● Anslag som MSB haft att fördela

23 Trots klimatkris – statens bidrag till kommunerna minskar rejält

Allt fler kommuner tvingas planera för skydd mot klimatförändringens stigande havsnivåer och mer extremväder. Samtidigt har statsbidragen minskat kraftig. Årets stöd på 25 miljoner kronor är bara en tredjedel av förra årets.

– Det täcker inte på långa vägar de behov som finns, säger ansvarig enhetschef på MSB.

Förra året var det varmaste som har uppmätts i Sverige. Klimatförändringen är tydlig, redan i dag är stigande havsnivåer ett reellt hot i södra Sverige. Men få kommuner har vidtagit åtgärder för att skydda sig mot klimatkrisens konsekvenser.

– Vi är långt ifrån tillräckligt klimatanpassade i dag. Vi måste planera för och, framför allt, skala upp genomförandet av anpassningsåtgärder säger Sofie Storbjörk, lektor i miljövetenskap vid Linköpings universitet.

– Även om det ligger en bit fram i tiden innan klimatförändringens effekter slår fullt ut så har vi problem redan i dagens klimat, bland annat med kustnära översvämningar och att vi har planerat våra samhällen för låglänt.

En rad kommuner i södra Sverige har börjat planera för hur de ska skydda sig mot exempelvis stigande havsnivåer. Vellinge kommun vill bygga skydd runt Falsterbonäset. Men att skydda sig mot ett förändrat klimat är dyrt, och många kommuner har svårt att ta den saftiga notan.

Vellinge räknar med en kostnad på 200 miljoner, det är i sammanhanget billigt. Kommuner som Göteborg, Uddevalla och Kristianstad räknar med miljardbelopp på lång sikt.

Via Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, kan kommuner söka statligt bidrag för förebyggande åtgärder mot naturolyckor och klimatanpassning.

Men samtidigt som temperaturen stiger har statsbidraget sjunkit. Förra året fanns 75 miljoner kronor att söka, i år är summan bara en tredjedel, 25 miljoner kronor.

– Det täcker inte på långa vägar de behov som finns i kommunerna om man ska vidta sådana förebyggande åtgärder att man verkligen bemöter risker på grund av ett förändrat klimat, säger Mette Lindahl Olsson, ansvarig på MSB.

– Det handlar inte bara om enstaka villor som hotas. Det är våra städer, europavägar, järnvägar, energiförsörjning, flygplatser och annan samhällsviktig verksamhet. Frågan är om vi vill skydda dem mot den här typen av risker. Klimatanpassningsutredningen som kom för ett par år sedan uppskattade att kostnaden för klimatanpassningsåtgärder kan uppgå till 205 miljarder kronor under perioden 2017 till 2100, i genomsnitt drygt 2 miljarder per år.

Den strategi för klimatanpassning som förra regeringen antog innebar skärpta krav på kommuner att göra egna riskbedömningar av klimatrelaterade skador.

Kommuner kan få bidrag från MSB för drygt hälften av kostnaden, 60 procent, för förebyggande åtgärder, det kan handla om allt från utredningsarbete till faktiska byggkostnader. Förra året ansökte kommuner om totalt knappt 250 miljoner kronor. Beloppet som finns att fördela har varierat mellan åren.

- Som mest har vi haft 129 miljoner kronor, som minst 25 miljoner kronor som i år. Det innebär att vi är nere på samma nivå som på 1980-talet men det är inte indexuppräknat så årets belopp är lägre.

Av årets 25 miljoner kronor är dessutom 5,5 miljoner öronmärkta för länsstyrelsers jobb enligt översvämningsdirektivet. De återstående 19,5 miljoner kronor får kommunerna slåss om.

- I princip kan vi inte bevilja några nya bidrag i år, utan det går till dem som redan är i gång, säger Mette Lindahl Olsson.

Enligt justitiedepartementet som ansvarar för bidraget beror minskningen på att det funnits extra medel avsatta under perioden 2017–2020. Den satsningen är slut så nu får kommunerna själva ansvara för kostnaden.

Mette Lindahl Olsson anser att eftersom klimatkrisen redan är här måste klimatarbetet ske på flera fronter.

- Nu satsas det mycket på klimatomställning, och det är jättebra – men det räcker inte. Man behöver satsa på att anpassa samhället till ett förändrat klimat också, riskerna ökar för översvämningar, extremväder skogsbränder, ras och skred och värmeböljor säger hon.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

23 Pengarna gjorde att Arvika fick ett skydd mot översvämningar

Arvika har drabbats av Sveriges mest omfattande översvämning i modern tid. Med hjälp av statsbidrag kom ett översvämningsskydd på plats förra året. Det har hittills kostat cirka 250 miljoner kronor – skadorna vid översvämningen kostade 300 miljoner kronor.

ARVIKA. Skylten som sitter närmare en meter upp på stadshusets fasad visar hur högt vattnet nådde vintern 2000. Långvarigt regnande ledde till att vattennivån i sjön Glafs fjorden utanför Arvika steg till mer än tre meter över det normala. Kyrkogården, gator och stadsparken låg under vatten i ett par månader. Järnvägen där tågen mellan Stockholm och Oslo går, fick stängas av när vattnet nästan nådde upp till rälsen.

Nästan tjugo år senare, sommaren 2020, var ett översvämningsskydd klart. Det tog bara några månader – sedan kom en ny översvämning och skyddet kom till användning.

– Det gick riktigt bra och blev ett väldigt bra test i skarpt läge. Skyddet var enklare att sköta och snabbare att stänga än vi hade trott, säger Elin Alsterhag, chef för teknisk stab på kommunens bolag.

I det smala sund som förbinder Kyrkviken med resten av Glafs fjorden finns nu en betongbarriär, i princip en dammvägg. Vi går med Elin Alsterhag ut på det några meter breda krönet. Till vänster syns Arvika över vattnet. I skyddet finns två synliga öppningar där båtar kan ta sig igenom, där finns även tre öppningar under vattennivån som säkrar att vattenkvaliteten inte försämras på grund av skyddet. Om vattnet stiger i Glafs fjorden stängs öppningarna igen med 8 meter breda ställuckor som är mer än tre ton tunga. Krönet där vi står ligger 2,20 meter över normalvattenståndet. Om vattnet stiger lika mycket som år 2000 skulle vi stå i 90 centimeter djupt vatten. För att skydda mot mer extrema händelser än så kan barriären höjas ytterligare 2,5 meter med en påbyggnadsdel. Översvämningen 2000 orsakade skador för cirka 300 miljoner kronor. Skyddet har hittills

kostat cirka 250 miljoner kronor, av den summan är 130 miljoner kronor stöd från MSB.

- Möjligheten att söka stödet var avgörande för oss när vi gick in i det här projektet, säger kommunalrådet Peter Söderström (S).
- Jag ser en fara i att möjligheten till stöd för den här typen av åtgärder minskar. Jag tror tyvärr att behovet av klimatanpassande åtgärder kommer att öka i takt med klimatförändringarna.

Arvika är ett skolexempel på att det gäller att vara ute i god tid med klimatanpassning. Planering, inlösen av mark, tillstånd och domstolsprövningar ända upp till Högsta domstolen när beslut överklagas tar tid. Irja Nilsson bor i en vacker trävilla med sjöutsikt, hennes tomt har förändrats drastiskt. Mellan huset och vattnet är en ny väg dragen, ett rött hus med pumpanläggning har uppförts och i vattnet den stora betongbarriären. Hon

tillhör de fastighetsägare som har överklagat beslutet.

– Först ville de lägga skyddet lite längre söderut, då skulle det ligga mitt i utsikten från mitt fönster. Nu har det flyttats så läget är lite bättre, berättar hon.

Hennes överklaganden har lett till förbättringar på skyddet, berättar Elin Alsterhag.

– Placeringen är bättre nu, skyddet är lägre och smälter bättre in i miljön.

Irja Nilssons hus ligger högt och hotas inte av översvämning. Men hon har fått upplåta sin mark och leva med ett enormt byggprojekt på tomten i många år för att Arvika ska skyddas.

– Det man inte kan göra något åt är det lika bra att acceptera. Men översvämningar har det varit tidigare i Arvika, bland annat 1904, och det har klarats av. Man har byggt in sårbarhet i samhället, till exempel reningsverket som hotas när vattnet stiger, säger Irja Nilsson.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

23 Så blir nya naturreservatet

Stockholms stad utvidgar naturreservatet i Årstaskogen söder om innerstan. Men det ska fortfarande byggas bostäder i kanten av skogen.

– **Det är fantastiskt att vi kan utvidga reservatet och skydda mer natur, det behövs när Stockholm växer. Det är så många, alla typer av människor, som nu med pandemin har upptäckt hur fantastiskt det är att kunna komma ut i naturen, säger miljöborgarrådet Katarina Luhr (MP).**

Årstaskogen ligger vid Årstavikens södra strand, mellan Gullmarsplan och Årstadal. Den består främst av tallskog, med många riktigt grova och

gamla tallar, på hällmark och morän. Fågelarter som duvhök och tofsmes och svampen talticka på äldre tallstammar visar på Årtaskogens värde för barrskogslevande arter.

Utmed stranden löper en populär promenadväg och Årtaskogen fungerar som friluftsområde för framför allt boende i Årsta, Liljeholmen, Hammarby och på Södermalm. Den används flitigt för promenader, löpning, cykling, koloniträdgårdsodling, fritidsbåtliv och förskole- och skolutflykter.

För fyra år sedan utbröt kraftiga protester sedan Stockholms stad planerat för att bygga 800–1 000 bostäder i skogen. Nätverket Bevara Årtaskogen startade en namninsamling för att stoppa byggplanerna.

Årtaskogen–Årsta holmar inrättades som naturreservat 2018, men området var mindre än det som varit på förslag tidigare. Nu tillkommer fyra områden.

Fick Nätverket Bevara Årtaskogen rätt till slut? – Det får man säga. Vi säkrar de viktiga delarna av skogen. Det här är ju en seger för alla dem som har bildat opinion och kämpat för

Årtaskogens bevarande – och det är många som har engagerat sig i skogen genom åren, säger idrottsborgarrådet Karin Ernlund (C).

– Och en seger för stockholmarna och för naturen, säger Katarina Luhr.

Hur blir det med bostadsbyggandet?

– Det blir några bostäder, i kanten av skogen.

Och de som byggs blir en del av befintlig bebyggelse. Just nu finns en markanvisning på runt 90 hyresrätter, säger Karin Ernlund.

Någon ny infrastruktur behövs inte, enligt henne. Det är nära till Årstabergs

pendeltågsstation och till den nya t-banestation som ska byggas där och även nära till befintlig skola och förskola.

– Det är viktigt hur man bygger i anslutning till grönområden. Vi vill bygga på ett sätt som gör att bostäderna vänder sig mot skogen och inte från den, säger Karin Ernlund.

Det går att bevara viktig natur när man bygger, menar borgarråden, att skapa spridningsvägar som sambandet mot Nackareservatet över Gullmarsplan. Men det kräver noggrann planering.

– Vi behöver bevara sambandet så att djur och natur ska kunna röra sig, också efter vattnet. Det kommer att bli svårt, tror jag, men det är extremt viktigt för att vi fortsatt ska kunna ha frisk och bra natur i Årtaskogen. Flera partier kommer att behöva engagera sig i hur Gullmarsplan ska se ut i framtiden, säger Katarina Luhr.

Norr om Årtaskogen i Årstaviken ligger Årsta holmar som består av tre mindre numera sammanbundna öar: Alholmen, Bergholmen

och Lillholmen. Holmarna fungerar som viktig rast- och häckningslokal för många fågelarter och utgör även livsmiljö för bland annat groddjur, fladdermus och bäver.

Centerpartiet har tidigare velat ha en bro till Årsta holmar, blir det så?

– Årsta holmar är ju redan naturreservat. Det blir ingen bro, säger Karin Ernlund.

– Det är fågelskyddsområde också, en av Stockholms viktigaste barnkammare för fåglar, och då skulle man behöva stänga av den här bron under en stor del av året. En ganska bra lösning är ju båten som Södermalms stadsdelsförvaltning har bekostat, säger Katarina Luhr.

Majoriteten i Stockholms stad har enligt Karin Ernlund, på grund av det höga trycket på naturområden under pandemiåret, skjutit till 33 miljoner extra till skötseln av naturreservat och grönområden.

– Här i Årstaskogen är det ganska högt slitage, men det är inte skräpigt eller fult eller söndereldat, säger Katarina Luhr.

– Och det finns många platser här där man verkligen kan uppleva att man står inne i en skog – mitt i stan, säger Karin Ernlund.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Tio naturreservat i Stockholm

Förutom Årstaskogen–Årsta holmar finns nio naturreservat i Stockholms stad.

Hansta.

Grimsta naturreservat.

Kyrksjölöten.

Judarskogen.

Sätraskogen.

Älvsjöskogen.

Rågsveds naturreservat.

Nackareservatet, ligger delvis i Stockholms stad.

Flatens naturreservat.

Kungliga nationalstadsparken, inrymmer naturreservat.

24 Strandad val får ligga kvar i helgen

Den döda knölvalen på Öland får ligga kvar över helgen. Kadavret lockar många nyfikna till fyndplatsen.

Valen strandade vid Segerstads fyr på sydöstra Öland tidigare i veckan. Enligt experter är det troligen en ung kalv. Det stora djuret ligger upp och ner med halva kroppen i vattnet.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har tagit prover, men en regelrätt obduktion har inte låtit sig göras.

– Vi vet ännu inget om dödsorsaken, säger Staffan Åsén, miljöchef på Mörbylånga kommun.

Under fredagen togs inget beslut om kadavret ska bogseras bort eller få ruttna där det ligger. Kommunen, som ansvarar för hanteringen av valen, diskuterar lösningar med bland annat polisen.

– Ett beslut kommer först under nästa vecka, säger Staffan Åsén.

– Vi har lite att klura på för att hitta en bra och smidig lösning, om valen ska bogseras ut och hur den i så fall ska kunna sänkas.

Den ovanliga händelsen har fått många att ta sig till stranden för att begrunda knölvalens öde.

– Det har varit många människor här i dag, säger Staffan Åsén och berättar att djuret ännu inte börjat lukta.

Knölvalen dog troligen av svält eller en båtkollision. Det säger Thomas Lyrholm, valforskare på Naturhistoriska riksmuseet, till SVT Nyheter Småland.

– Det är troligen samma knölval som låg och drev i vattnet väster om Gotland i början av april. Nu har den flutit över hit till Öland i stället, säger Anders Johansson, naturfotograf och fågelskådare som ofta rör sig i området, till tv-kanalen.

TT

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021

311 Riksdagen och politiska partier

333 Statsrådsberedningen och statsministern

341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

523 Infratrunktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap.

Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

[Områden](#)

Områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
- [Civilt försvar](#)
- [Familjerätt](#)
- [Grundlagar och integritet](#)
- [Krisberedskap](#)
- [Migration och asyl](#)
- [Rättsväsendet](#)

[Om Justitiedepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Justitiedepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)
- [Internationellt rättsligt samarbete](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Morgan Johansson](#)

Justitie- och migrationsminister

[Mikael Damberg](#)

Inrikesminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Justitiedepartementets propositioner](#)
- [34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet](#)
- [Ett tryggare Sverige](#)
- [Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism](#)
- [Information om viseringar \(visum\)](#)
- [Europeisk e-juridikportal](#)
- [Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige](#)
- [Till dig som är student](#)

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/>

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
19 april 2017 från [Justitiedepartementet](#)
- **Polismyndigheten**
11 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
06 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Justitiekanslern (JK)**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Statens haverikommission (SHK)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Sveriges Domstolar**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättshjälpsmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Migrationsverket**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kriminalvården**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Domarnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Åklagarmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kustbevakningen (KBV)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
02 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

- **Säkerhetspolisen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)Morgan Johansson
-
- **Gentekniknämnden**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Datainspektionen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

Morgan Johansson

- [Migration och asyl](#)
- [Rättsväsendet](#)

Justitie- och migrationsminister

[Justitiedepartementet](#)

"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

[SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.](#)

[SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

[SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.](#)

Morgan Johanssons områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
 - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Familjerätt](#)
- [Grundlagar och integritet](#)

Mikael Damberg

Inrikesminister

[Justitiedepartementet](#)

Mikael Dambergs områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
- [Civilt försvar](#)
- [Försvar](#)
- [Krisberedskap](#)
- [Rättsväsendet](#)

[SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#) (Civilt)

19 Unik databas visar: 800 adoptioner från Colombia kan vara illegala

I en databas i Nederländerna finns dokumentation om misstänkt illegala adoptioner till stora delar av västvärlden. DN har fått unik tillgång till materialet. – Sveriges regering, och andra regeringar, har misslyckats med att ta sitt ansvar, säger Marcia Engel, grundare

av den nederländska organisation som dokumenterat fallen.

Östra Bogotá, mars 2021. Bomullspinnen ska långt ner i munhålan, gnuggas mot båda sidorna. Stockholmaren Marta Perssons colombianska halvsyster, Hilda Grisales Blandon, andas djupt. Försöker svälja bort nervositeten.

Tio sekunder till. Klart.

Laura Mora stoppar pinnen i en liten plastpåse, märker den med namn och personnummer.

Hon arbetar ideellt för den nederländska organisationen Plan Angel som sammanför adopterade och colombianska familjer.

Provet ska skickas till Nederländerna för analys. Hilda Grisales Blandon hoppas att åtminstone något av hennes tre försvunna syskon ska ha lämnat sitt dna till samma register.

I DN:s granskning av brott i adoptioners spår är Hildas mamma, Hermalina Grisales Blandon,

intervjuad (DN 18/4). 1982 försvann hennes dotter Marta. 1989 blev Hermalina Grisales Bandon berövad på ytterligare tre barn. Enligt hennes vittnesmål kom familjevårdsmyndigheten ICBF en kväll med polisen och tog två söner och en dotter. I slutet av förra året fick familjen kontakt med Marta. Hon adopterades bort till Sverige, men Hermalina Grisales Bandon har aldrig gett sitt skriftliga medgivande till adoptionen. Nu hoppas familjen att dna-teknik ska hjälpa dem vidare i sitt sökande.

– Det är kanske vår enda chans att hitta dem, säger Hilda Grisales Bandon.

Dna-prover har, tillsammans med Facebook, blivit avgörande verktyg för adopterade som vill hitta sina biologiska föräldrar, och tvärtom. Utanför församlingslokalen i östra Bogotá är det kö till provtagningen.

Plan Angels primära mål är att återförena människor, men en bieffekt är att organisationen kan identifiera misstänkta oegentligheter kopplade till adoptionerna. Resultatet av februari månads dna-prover: av sammanlagt 20 fall kan tolv härledas till illegala adoptioner, berättar Laura Mora.

– Vi ser väldigt många fall där mödrar har blivit bestulna på sina barn, säger hon.

Laura Mora är en av Plan Angels drygt 50 volontärarbetare i Colombia. Organisationen grundades 2008 i Nederländerna. Marcia Engel hade just återförenats med sin colombianska mamma och upptäckt att hennes adoption var illegal.

Under sitt sökande hade Marcia Engel betalat stora summor pengar, bråkat med myndigheter och famlat i mörkret i närmare ett decennium. Slutligen hittade hon sin mamma med hjälp av dna-teknik. Hon grundade Plan Angel för att

underlätta andra adopterades och colombianska familjers sökande.

– Det här är mitt livsverk, min passion. Jag kommer göra det här tills jag dör, säger Marcia Engel.

Sammanlagt har organisationen samlat dokumentation om drygt 1 000 individer. Plan Angel har filer med vittnesmål från colombianska mammor som söker efter sina barn och med adopterade som söker efter sina släktingar.

Med hjälp av dna-resultat och detektivarbete på internet matchas adopterade med sina släktingar.

– Deras berättelser stämmer inte med barnens dokumentation. Över 80 procent av familjerna har inte gett bort sina barn frivilligt, säger Marcia Engel.

Marcia Engel nämner fall från flera västländer som har adopterat barn från Colombia: Sverige,

USA, England, Frankrike, Spanien, Tyskland, Belgien, Nederländerna, Schweiz, Norge, Danmark.

– De gjorde barn till ”paper orphans”, föräldralösa på papperet, säger hon och fortsätter:

– Mammorna har blivit beskrivna som mentalsjuka, prostituerade, kriminella. I stället för att kontakta familjerna har myndigheterna skickat iväg barnen för adoption.

Plan Angel har, mot löfte om anonymitet för familjer och adopterade, gett DN en unik tillgång till organisationens databas.

DN har läst vittnesmål gällande drygt 1 000 adoptioner från Colombia. Fler än 800 av dem innehåller uppgifter om allvarliga oegentligheter: mammor som inte har gett sitt samtycke till adoption, barn som har blivit bortförda från tillfällig dagbarnvård, barn som

har blivit dödförklarade vid födseln och barn som har blivit kidnappade.

Vittnesmålen gäller adoptioner från mitten av 1900-talet fram till och med 2000-talet.

I databasen finns uppgifter om alla de typer av brott som en nederländsk kommitté dokumenterade gällande Colombia i sin utredning från februari i år – en utredning som fick staten att be landets adopterade om ursäkt och tillfälligt stoppa internationella adoptioner. Kommittén kan inte uppskatta hur många barn som har adopterats illegalt till Nederländerna. Däremot har de låtit nederländska statistiska centralbyrån göra en undersökning på landets adopterade.

– 3 500 adopterade svarade. Det var ett representativt urval, säger Georg Frerks, som tillsammans med Yannick Balk har lett kommittén.

De adopterade hade funnit många felaktigheter. Föräldrarnas namn, födelseplats. Identitet.

Endast 20 procent hade korrekta adoptionsdokument. Bland de adopterade från Colombia hade två tredjedelar papper med felaktig information.

Frerks betonar att felaktiga dokument inte bevisar att en adoption har varit illegal, men att det pekar i den riktningen.

– Det indikerar att det har förekommit illegal verksamhet, men en indikation är inte detsamma som hundra procentiga juridiska bevis.

I databasen som DN har gått igenom finns 21 stycken vittnesmål gällande Armerotragedin – vulkanutbrottet i Colombia den 13 november 1985. Fler än 20 000 människor omkom. Enligt berättelserna har familjer sett sina barn bli räddade, för att därefter aldrig återse dem.

Den nederländska adoptionskommittén har varit i Colombia och undersökt Armerotragedin.

– Föräldrar såg sina barn bli räddade och bortförda med helikopter. Flera av de barnen blev bortadopterade till andra länder, trots att föräldrarna var vid liv, säger Georg Frerks. Organisationen Fundación Armando Armero har med dna-teknik kunnat fastslå att 67 av de 400 spårlöst försvunna barnen har lämnat landet för internationell adoption. Trots att de inte var föräldralösa.

– Det här går som en röd tråd genom adoptionshistorien. Naturkatastrofer och andra katastrofer – efteråt ökar de internationella adoptionerna, säger Yannick Balk.

Marcia Engel är kritisk till hur enkelt det har varit att genomföra internationella adoptioner.

– En invandrare till Europa måste bevisa sin bakgrund. Men när ett barn adopteras, med två A4-papper, blir de insläppta direkt, säger hon.

Hennes syn går i linje med slutsatserna i den nederländska kommitténs utredning. Hon menar att korruption i ursprungsländerna leder till att myndigheterna där inte hjälper föräldrar att behålla sina barn.

– Det finns luckor i lagen. Sveriges regering, och andra regeringar, har misslyckats med att ta sitt ansvar, säger Marcia Engel.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

FAKTA. PLAN ANGEL

En ideell organisation som arbetar för att återförena adopterade med sina colombianska familjer.

Grundades 2008, av Marcia Engel, nederländsk medborgare, adopterad från Colombia.

Har verksamhet i Nederländerna, Belgien,
Frankrike och samarbetar med över 50
volontärarbetare i Colombia.
Verksamheten finansieras av donationer.

19 Myndigheten: ”Förfärliga uppgifter”

**Generaldirektören för
tillsynsmyndigheten Mfof reagerar starkt
på de nya uppgifterna i DN:s granskning
av brott i adoptioners spår.**

**– Sådana här uppgifter är upprörande
och förfärliga, säger Per Bergling.**

**Myndigheten har nyligen inlett en
översyn av dagens adoptioner från
Colombia.**

DN:s publiceringar om oegentligheter kopplade
till adoptioner från Colombia har mött starka
reaktioner från läsarna.

Adoptionscentrum, som har förmedlat närmare 5 000 adoptioner från landet, har avböjt en intervju. I mejl till DN uppger verksamhetschef Kerstin Gedung att det är ursprungslandets ansvar att utreda barnens bakgrunder.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Mfof, sköter tillsyn och auktorisation gällande internationella adoptioner. Efter att ha läst DN:s reportage från Colombia reagerar generaldirektör Per Bergling starkt.

– Sådana här uppgifter är upprörande och förfärliga. Vi tar dem på allvar, säger han.

Borde ni själva ha tagit fram de här uppgifterna? Hur ser du på ert ansvar?

– Vårt uppdrag är att se till att internationell adoptionsförmedling i dag sker i enlighet med internationella överenskommelser och svensk lag. Det ingår inte i vårt uppdrag att utreda oegentligheter som ligger långt tillbaka i tiden.

Nederländernas utredning av oegentligheter kopplade till adoptioner, bland annat från Colombia, offentliggjordes i februari. Den nederländska regeringen införde då ett temporärt adoptionsstopp.

I en handling, som DN har läst, framkommer det att Mfof har inlett en översyn av Adoptionscentrums auktorisation i Colombia. Per Bergling bekräftar att detta är kopplat till den nederländska utredningen.

– Vi vill skapa oss en uppfattning om innehållet i utredningen har någon relevans för vår syn på verksamheten i Colombia i dag, säger han.

Kan Mfof garantera att dagens adoptioner från Colombia är rättssäkra och etiska?

– Internationella adoptioner tycker jag liknar andra komplicerade internationella verksamheter. Det finns alltid en risk för överträdelser och felaktigheter. Därför behöver

vi riskbegränsande reglering och en myndighet som utövar tillsyn.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

FAKTA. MFOF

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Mfof, har ansvar för internationell adoptionsförmedling till Sverige.

19 Forskare: ”Polisens lista speglar inte alls områdena”

Polisens lägesbild över utsatta områden i Sverige har kallats godtycklig och subjektiv – och kritiserats för att inte ta nog hänsyn till hur medborgarna beskriver läget.

Nu vill Borås stad, i samarbete med Göteborgs universitet, rätta till konstaterade brister i polisens bedömning med hjälp av så kallade ”medskapande lägesbilder”.

Sedan polisens lägesbild över utsatta områden presenterades 2015 har listan varit föremål för diskussion. Kritiker vänder sig mot att polisen sätter upp kriterier för vad som utgör ett utsatt område och själva avgör när dessa kriterier är åtgärdade – och området således kan strykas från listan.

– Polisens lista speglar inte alls förhållandet i de här områdena, säger Hans Abrahamsson, docent i freds- och utvecklingsforskning på Göteborgs universitet.

När Riksrevisionen granskade polisens arbete i utsatta områden kunde man konstatera att det finns brister i metoden för att identifiera sagda områden. Vidare slog Riksrevisionen fast att den delvis bygger på ”subjektiva skattningar av områdenas problematik, vilket innebär att likartade problem kan bedömas olika beroende på vem som gör bedömningen”.

– Noa (Nationella operativa avdelningen) kvalitetssäkrar inhämtade uppgifter genom att tre granskare läser igenom underlagen och sedan stämmer av med varandra för att nå en gemensam bedömning. Men eftersom han eller hon som fyller i metodstödet på marken i lokalpolisområdet är den som har lokalkännedomen och som skattar identifierade problem, är det fortfarande ett avstånd mellan lokalpolisen och Noa. Det gör att den här subjektiviteten blir svår att ifrågasätta, säger Linda Jönsson, projektledare för Riksrevisionens granskning.

Polisen ska den 1 december i år lämna en uppdaterad lägesbild till regeringen, något som Riksrevisionen tycker är positivt.

– Det kommer alltid att vara ett visst mått av subjektivitet i en bedömning, det ligger i sakens natur. Men det är bra om man, i den mån det är möjligt, formulerar processen så att det ska gå

att göra en mer objektiv bedömning, säger Linda Jönsson.

– De områden som pekas ut är också de man riktar in sig mer på. Så för att resurserna ska fördelas träffsäkert och effektivt är det viktigt att metoden för att identifiera utsatta områden är relevant och tillförlitlig.

En annan del av kritiken handlar om att polisens lägesbild bygger för mycket på bedömningar från polisens ögon och öron på marken, och inte tar nog hänsyn till den upplevda tryggheten bland medborgarna.

Mot den bakgrunden har Borås stad nyligen startat ett projekt som fokuserar på stadsdelen Norrby, med ambitionen att vara ett komplement till polisens bedömning.

Hans Abrahamsson, som fungerar som forskningsstöd i projektet, menar att polisens lägesbild – och många svenska kommuners

egna lägesbilder – tagits fram utan genomtänkt samverkan med de boende.

– Man pratar väldigt lite med medborgarna för att systematiskt ta reda på hur de mår, vad som fungerar bra i områdena och vad som fungerar dåligt, säger Hans Abrahamsson.

Risken med de nuvarande lägesbilderna, som han ser det, är att de negativa aspekterna betonas på bekostnad av de positiva.

– Med det här projektet försöker vi, tillsammans med de boende, ta fram metoder för att öka den kollektiva förmågan att gemensamt förstärka tryggheten och trivseln i området och därmed också den sociala tilliten och sammanhållningen.

Målet är att ta fram så kallade ”medskapande lägesbilder”.

– I Borås pratar vi nu om att utveckla metoder som kan komplettera de traditionella risk- och sårbarhetsanalyserna, och tillhörande

lägesbilder. Tillsammans med de boende i området ska vi ta fram frisk- och sociala hållbarhetsanalyser. Arbetet har just påbörjats och det är ungefär fyra fem kommuner i Sverige som jobbar i den här riktningen just nu.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

19 Man anhållen för mord i Alvesta

En man har anhållits för mordet i lördags på en kvinna i 40-årsåldern på öppen gata i Alvesta.

– Kvinnan är nu identifierad, och anhöriga är underrättade, säger polisens presstalesperson Calle Persson, som dock inte vet vilken relation mannen och kvinna hade till varandra.

– Det finns inget som vi kan se i våra register som visar på någon relation. Men sedan kan det finnas relationer som vi inte ser. Det vanliga är att det finns något slags relation.

TT

19 Ung man skjuten i Märsta

En man i 20-årsåldern sköts på söndagskvällen med ett eller flera skott i ett område intill en skola i Märsta, norr om Stockholm. Hans skador beskrevs som allvarliga och han hämtades av en ambulanshelikopter. Händelsen rubriceras som mordförsök.

TT

19 Rekordmånga fast för sexköp i fjol

Under förra året lagfördes 456 personer för sexköp i Sverige. Tidigare år har siffran legat runt 300, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå), rapporterar SR Ekot.

En anledning till ökningen är två stora riktade insatser mot sexhandel som genomfördes i Stockholm och Göteborg, vilket resulterade i många gripanden.

Men Polismyndigheten har det senaste året prioriterat frågan i hela landet genom resurstilldelning i större utsträckning.

TT

19 Tio års fängelse för macheteattack

En 27-årig man döms till tio års fängelse för ett mordförsök i Varberg i november förra året. Den dömda mannen attackerade sin före detta flickvans släkting med en machete i samband med att exflickvännen skulle hämta tillhörigheter från hans lägenhet. Hon hade tagit med sig släktingar som stöd vid tillfället. Huggen riktades mot hals och överkropp och vid ett tillfälle trycktes macheten mot släktingens mage, men en mobiltelefon låg i vägen, rapporterar SVT.

TT

Annie Lööf vill se höjda minimistraff

Flera misstänkta kvinnomord på senare tid har väckt starka reaktioner. C-ledaren Annie Lööf vill se krafttag mot mäns våld mot kvinnor – och säger sig vara redo för möten på partiledarnivå.

Jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP) bjuder nu in partiledarna till samtal.

Dagarna före påsk sökte polis och frivilliga i Höör efter en försvunnen 18-årig kvinna. Hon hittades död och en man sitter häktad, misstänkt för att ha mördat henne.

På påskafton dödades en kvinna i Flemingsberg söder om Stockholm. En man häktades senare misstänkt för mord, skriver mitti.se.

I torsdags dödades en kvinna i en gångtunnel i Linköping, och en mordmisstänkt man häktades. Samma kväll hittades en kvinna död i Nacka, varefter en man anhölls misstänkt för mord. I lördags dödades ytterligare en kvinna i Alvesta – och en man anhölls dagen efter som mordmisstänkt.

Annie Lööf försöker rikta sin ”ilska, sorg och frustration” mot att skapa förändring, skriver hon i ett inlägg på Facebook:

”Jag är redo för att sätta mig ner på partiledarnivå för krafttag mot mäns våld mot kvinnor när som helst. Jag blir beklämd när dessa enskilda fall enbart blir till en liten notis i tidningen. ’En kvinna mördad’, och så bläddrar man vidare.”

Lööf avböjer en intervju på söndagen, men skriver i en kommentar till DN att C ”vill se höjda minimistraff för våld mot kvinnor, kriminalisering av kontrollerande beteende, mer resurser och ökad prioritering av mäns våld mot kvinnor”.

Jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP)

bjuder nu in till samtal:

– Det här våldet pågår hela tiden, varje dag, bakom stängda dörrar och det förtjänar samma allvar och samma resurser som mot gängkriminaliteten, säger hon till TT.

Inrikesminister Mikael Damberg (S) skriver på Facebook att han och justitieminister Morgan Johansson (S) kommer att bjuda in organisationer och myndigheter till rundabordssamtal för att diskutera ytterligare åtgärder.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

19 Ansiktslyft inte skäl för momsfritt

Skönhetskliniken Citadellkliniken i Landskrona krävs på 7,6 miljoner kronor av Skatteverket, efter att ha klassat nästan alla bröstförstoringar, ansiktslyft och fettsugningar som medicinska ingrepp, rapporterar SVT.

– Det handlar om att operationerna genomförs enbart på grund av att man vill se ut på ett visst sätt. Man kanske betalar själv och operationen är enbart en följd av kundens eget önskemål, säger Maria Åström, sektionschef på Skatteverket.

Ett kosmetiskt ingrepp är momsbefriat om det bedöms som ett medicinskt ingrepp, men enligt Skatteverkets beslut har kliniken inte lagt fram tillräckligt underlag för en medicinsk bedömning.

Priset som Citadellkliniken kunder betalat, exempelvis 45 000 kronor för en bröstförstoring, är enligt kliniken hemsida inklusive moms. Kliniken har dock tagit samma summa i betalning från kunder vars operationer bedömts som medicinska och de som bedömts som enbart kosmetiska.

Skatteverkets beslut har överklagats.

TT

19 ”Bostaden blir ett spekulationsobjekt och inte en mänsklig rättighet.”

Arne Johansson, en av initiativtagarna till de - demonstrationer mot marknadshyror som hölls i 36 städer runt om i landet under söndagen.

DN

dn@dn.se

19 Ung man skjuten till döds i Kista

En man i 20-årsåldern sköts under natten till söndagen till döds i Kista i Stockholm. Mannen avled på plats medan han fick vård för sina skador.

Polisen har uppgifter om hur gärningsmännen tog sig från platsen, men dessa omfattas av förundersökningssekretess. Flera vittnen har hörts.

DN

19 Varningen: Svensk idrott har hamnat på efterkälken i arbetet mot korruption

Kan ett system missbrukas kommer någon förr eller senare att göra det. Det slår en färsk rapport från Centrum för idrottsforskning fast.

Svensk idrott behöver öka transparensen, och forma system som motverkar jäv och korruption.

– Där borde svensk idrott ligga i frontlinjen, men vi har snarare hamnat på efterkälken, säger utredaren Johan R Norberg.

Alla problem är långt ifrån lösta. Men de senaste decennierna har en rad skandaler tvingat stora internationella idrottsorganisationer att tänka om och tänka nytt.

Det är mot den bakgrunden som Centrum för idrottsforskning (CIF:s) årliga rapport – som överlämnas till regeringen på måndagen – ska förstås, säger utredaren Johan R Norberg, professor i idrottsvetenskap vid Malmö universitet.

CIF:s uppdrag från regeringen har det här året varit att genomföra en fördjupad analys av hur

den svenska idrottsrörelsen kan ”arbeta för att förbättra sin styrning, öppenhet och sitt demokratiska funktionssätt”.

– Uppdraget kom delvis som en reaktion på avarter och problem på internationell nivå, säger Johan R Norberg och nämner mut- och korruptionsskandaler i bland annat det internationella fotbollsförbundet Fifa och den internationella olympiska kommittén IOK. Listan på förbund som tvingats göra upp med oegentligheter och fiffel kan göras lång.

– Internationellt har man jobbat ganska länge med att ändra styrformer på grund av den korruption och maktkoncentration som har funnits, säger Norberg.

– Vår rapport visar att Sverige också har sina utmaningar. Svensk idrott har inte tagit denna fråga på tillräckligt stort allvar.

Den svenska idrottsrörelsen kommer ur, och drivs i, en folkrörelsetradition. Med detta finns

en stark ideologisk ambition att sköta sig själv, skriver CIF – även om idrotten samtidigt är knuten till staten i och med det miljardstöd som Riksidrottsförbundet (RF) årligen fördelar till rörelsen.

CIF:s rapport visar att idrotten måste förbättra sin styrning på flera plan.

– Idrottsrörelsen har utmaningar att hantera, i allt från osunda miljöer i barn- och ungdomsidrotten till kriminell påverkan på elitklubbar, liksom mötesformer som inte är transparenta, säger Johan R Norberg.

– Idrotten är engagerad i de här frågorna, men mycket av det brottsförebyggande arbetet är uppbyggt kring policys, information och värdegrundsarbete. Vårt budskap är att man måste utveckla kraftfullare styrformer som inte kan missbrukas. Det handlar om ökad transparens, men också om att ha tydligare system för att följa upp de regler som finns och

sanktioner som är på den nivån att man inte vill missbruka systemet.

Han nämner den internationella utvecklingen igen och fortsätter:

– Regeringen gav oss det här uppdraget eftersom kraven på förbättrad styrning har varit som en stor våg som har sköljt över hela idrotten internationellt. Det handlar inte om att svensk idrott gör något extra fel, men idrotten i Sverige måste vara i takt med tiden.

Frågeställningarna och rekommendationerna i den omfattande rapporten är många.

Flera forskningsbidrag avhandlar till exempel missförhållanden och övergrepp i barn- och ungdomsidrotten, liksom tystnadskulturer och idrottens förmåga att handskas med dessa problem.

DN har tidigare skrivit om hur aktiva och föräldrar kritiserat att den så kallade Idrottsombudsmannen inte är en fristående

funktion utan ligger under
Riksidrottsförbundets tak.

Även CIF lyfter frågan om

Idrottsombudsmannen och jämför denna med
den nationella antidopningsorganisation som,
till slut, skildes från RF.

– Sverige var ett av de sista länderna i världen
att skapa en fristående
antidopningsorganisation. Reformen gjordes för
att stärka idrottens trovärdighet, trots att RF:s
 eget antidopningsarbete hade gott anseende,
säger Johan R Norberg.

– Jag är inte förvånad över att
Idrottsombudsmannen ligger där den ligger.
Det är en typisk folkrörelselösning, men det är
ett problem att ombudsmannen är anställd hos
RF och att uppdraget dessutom är att företräda
både enskilda medlemmar och föreningar i
konflikter. Hur ska det gå till? När det gällde
dopningen insåg man att en fristående -

organisation var nödvändig. Jag tror att vi -
kommer se en liknande process även på andra
områden framöver.

Har samhällsutvecklingen och tiden sprungit
ifrån folkrörelseidén? Håller den inte längre?

– Det är inte så att idén inte längre håller men
idrotten i dag är så stor, säger Norberg.

– Idrotten har alltid levt lite vid sidan av
verkligheten, men i dag är verksamheten så
omfattande och det är så mycket pengar
involverat. Finns det pengar och dessutom
möjlighet att missbruka systemen, då kommer
systemen i sinom tid att missbrukas. Det gäller
allt ifrån bidragspengar till kriminell påverkan.

– Vad man har förstått internationellt, efter de
här stora skandalerna, var att om idrotten ska
förbli självständig måste man stärka sin
styrning och förbättra sin trovärdighet. Idrotten
i Sverige har kanske tänkt att den egna
verksamheten är alltför ideell och för lite ”big

business” för den här typen av utmaningar. Men så är det inte.

Det handlar om transparens, uppföljning och sanktioner, säger Johan R Norberg igen.

– Om det finns möjlighet för föreningar eller förbund att inte följa gemensamma regelverk, eller att inte öppet redovisa sin verksamhet, kommer detta för eller senare att utnyttjas.

Så svensk idrott är inte tillräckligt transparent just nu?

– Nej. Det är ofta svårt både för forskare och för idrottsrörelsens egna medlemmar att följa upp hur pengar hanteras eller hur beslut fattas.

– Dessutom finns en intressekonflikt i att idrotten vill ta hand om sina egna problem men samtidigt är känslig för kritik. Och om man kan misstänka att idrotten inte tar tag i sina frågor av rädsla för kritik – om en förening inte tar tag i en knepig ledare, eller om ett förbund inte tar

tag i en förening som beter sig på fel sätt – då skadar det idrottens trovärdighet.

Diskussionen handlar också om makt.

– Införs till exempel en regel om att alla styrelser ska vara jämställda, då kan ett förbund eller en förening inte längre bestämma helt själv hur den egna styrelsen ska vara sammansatt.

Samma sak om man beslutar att posten som - ordförande i en förening ska bytas efter ett visst antal mandatperioder.

– Alla reformer med syfte att minska maktkoncentration eller undvika jävsituationer innebär ju att de som i dag har makt får mindre att säga till om. Men den långsiktiga vinsten för idrotten är trovärdighet, och detta är nödvändigt för att få behålla sin självständiga roll i samhället.

Vilka reaktioner tror du att utredningen kommer att väcka?

– Jag hoppas att idrotten ser rapporten som en möjlighet och inte som ett hot. Idrotten kommer ju bara bli ännu mer integrerad i samhället, den kommer omsätta mer pengar och bara växa. Så på det sättet kommer de här utmaningarna också att bli ännu större.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

20Ledare: Det måste bli lättare att lämna män som slår

Fem kvinnor har mördats i Sverige de senaste tre veckorna, två av dem på öppen gata.

Förövaren tycks i de flesta fallen vara män som de har haft en relation med, antingen vid tiden för mordet, eller tidigare. Sedan millennieskiftet rör det sig om 315 mord sammanlagt, och de är bara toppen på ett isberg av våld, hot och trakasserier. Att något måste göras är

uppenbart. För det första åt straffen: Flera partier har varit inne på behovet av att skärpa minimipåföljderna för grov kvinnofridskränkning, som i dag ligger på ynka nio månader.

Dessvärre är det ett välkänt problem att många av dessa våldsverkare är likgiltiga, inte bara inför sina offer, utan också inför sig själva. De bryr sig inte om de åker dit. Ett av de senast uppmärksammade mordfallen handlade exempelvis om en kvinna som levat i skyddat boende i sex års tid. Sedan hittade mannen henne, och högg ihjäl henne där och då, i en gångtunnel i centrala Linköping, mitt på dagen, inför en massa vittnen.

Nog finns alltså ett värde i att förövare fängslas för en lång tid framöver, så att man på så vis kan skydda deras offer. Men det hör till sakens natur att straffen alltid kommer efteråt – ibland när det redan är försent. Därför räcker inte

detta. Ännu viktigare är att se till de förebyggande, skyddande åtgärderna.

Män som mördar kvinnor skiljer sig från andra mördare, det visar en studie från Karolinska institutet för några år sedan. De har oftare jobb, och de är mindre kriminellt belastade. Hälften har ett helt rent brottsregister. I Socialstyrelsens genomgång av dödligt våld i nära relationer 2016–2017 framkommer dock ett mönster av psykisk ohälsa och missbruksproblem. Och i majoriteten av fallen hade gärningsmännen utsatt offren för våld och dödshot tidigare, även om de aldrig dömts för detta.

Det är med andra ord inte säkert att det är i kontakt med rättsväsendet som varningstecknen fångas upp. Däremot söker offren ofta hjälp hos andra myndigheter – men några direkta frågor om våld hade inte ställts i ett enda av de fall som Socialstyrelsen granskade. Inte heller hade det gjorts ordentliga

riskbedömningar. Två av offren hade till och med ansökt om kontaktförbud, men nekats, fastän hoten mot dem var synnerligen allvarliga. Här har samhället verkligen något att begrunda.

Trots att detta alltid kommer att vara en komplicerad fråga finns det nämligen flera mycket tydliga möjliga åtgärder. Till att börja med måste kontaktförbud börja utfärdas oftare, och fotboja då användas i högre grad. På så vis kan polisen genast ingripa om våldsverkaren närmar sig sitt offer. Därtill måste alla myndigheter ha konkreta handlingsplaner som kan sättas in redan på ett tidigt stadium, så att de fångar upp riskabla situationer innan de eskalerar. Och hjälpen måste finnas alldeles oavsett var i landet man bor.

Det är sedan länge väl känt att nästan alla fall av dödligt våld begås i samband med en separation. Aldrig är det så farligt för offren som

då. Trots detta finns ingen samlad insats för kvinnor som flyr sina män. De är i stället ofta utlämnade till ideella kvinnojourer som gör en ovärderlig insats utan att få stort mer än kaffepengar i utbyte. Våldsoffer borde kunna förvänta sig ett betydligt mer professionellt stöd än så, givet situationens allvar. De skyddade boendena måste börja ses som en statlig angelägenhet, noggrant reglerad och med en ordentlig budget.

Där har vi också en del av svaret på den eviga frågan om varför kvinnor stannar. Varför går de inte bara, när de fått nog? Jo, för att det är farligt. För att det i dagsläget innebär att de inte bara lämnar sina män utan också hela sitt sammanhang, och gör sig själva till fångar. Ibland för många år framöver.

Deras plågoandar bär ensam skulden för detta. Men myndigheterna har en skyldighet att

sluta upp kring offren, att aldrig vända dem ryggen.

DN 20/4 2021

20 S-regeringen kände till barnhandel redan 1997

Redan för 24 år sedan kände regeringen till att det hade förekommit allvarliga missförhållanden i länder som adopterade till Sverige.

I en tidigare okänd rapport beställd av den dåvarande S-regeringen beskrevs omfattande barnhandel i flera adoptionsländer.

Men uppgifterna utreddes aldrig.

Efter DN:s granskning av brott i adoptionernas spår vill samtliga riksdagspartier nu utreda adoptionerna till Sverige.

Socialminister Lena Hallengren (S) har öppnat för att se över hur adoptionsförmedlingen fungerade under 1960- till och med 1990-talen. Hon har ännu inte gett besked om när och hur det ska gå till.

Sverige är det land i världen som har adopterat flest barn per capita. Nu kan DN berätta att S-regeringen redan för 24 år sedan fick information om barnhandel i flera av adoptionsländerna.

I 1997 års regleringsbrev till de statliga myndigheterna ville Göran Perssons regering veta hur de internationella adoptionerna sköttes.

Det var en följd av att Sverige året innan hade undertecknat Haagkonventionen. Den skulle bli en garant för etiska och rättssäkra adoptioner:

innan utlandsadoption kan bli aktuell ska möjligheten att placera barnet inom ursprungslandet utredas. Barnets familj ska ge sitt skriftliga samtycke, mammans samtycke till adoption ska först kunna ges efter barnets födelse och ingen ska få göra otillbörlig ekonomisk vinst på adoptionerna.

Regeringen ratificerade Haagkonventionen på valborgsmässoafton år 1997, vilket betydde att Sverige förband sig rättsligt till konventionens innehåll.

Uppdraget i regleringsbrevet gick till den dåvarande tillsynsmyndigheten, Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA).

I maj 1997 skickade NIA den färdiga rapporten till regeringen och socialdepartementet.

Statsrådet Maj-Inger Klingvall var ansvarig minister. Hon kände adoptionsfrågan väl: innan Klingvall blev statsråd var hon styrelseordförande för NIA.

– Det var bra att få en lägesrapport, samtidigt som vi skulle se till att via Haagkonventionen säkra upp hela processen med internationella adoptioner, säger Maj-Inger Klingvall till DN. Tillsynsmyndigheten NIA beskriver situationen i 17 adoptionsländer. Rapporten, som DN har läst, innehåller information om allvarliga missförhållanden i en majoritet av länderna. DN:s granskning av adoptionerna från Colombia, som publicerades i helgen, visar hur barn har kidnappats och stulits från dagbarnvård och sjukhus för att sedan adopteras till Sverige.

Flera mammor från fattiga områden berättar om hur de fött barn på så kallade mödrahem och efter påtryckningar och hot känt sig tvingade att skriva under ett medgivande till adoption.

Redan i rapporten till regeringen 1997 beskriver NIA liknande brott: barnhandel och

kidnappningar kopplade till adoptionerna från just Colombia, under början av 1980-talet.

Trots att Colombia var ett av de länder som Sverige hade adopterat flest barn från uteblev svenska åtgärder för att utreda uppgifterna. Däremot valde Colombia att reglera sina rutiner vid internationell adoption – men DN:s granskning visar att oegentligheterna fortsatte in på 1990-talet.

En kommitté i Nederländerna har dokumenterat landets adoptioner till just Colombia.

– Vi säger inte att hela systemet är korrupt, men systemet har ansvar för övergreppen. På grund av utbud och efterfrågan och den groteska ojämlikheten mellan länderna, sade Georg Frerks, professor emeritus i internationella relationer och politisk historia som har lett kommitténs arbete att dokumentera

oegentligheter i nederländska adoptioner mellan år 1967 och 1998.

I Guatemala beskriver tillsynsmyndigheten 1997 missförhållanden som rör svenska auktoriserade adoptionsföreningar.

”Inte sällan har barnhandel förekommit, vilket då även drabbat de svenska seriösa organisationernas arbete”, skriver NIA om adoptionerna från landet under 1980-talet.

1987 fick NIA, under en tillsynsresa, information om att mödrars namn förfälskades och att ”babyfarmer” hade upprättats.

Sverige fortsatte att adoptera från Guatemala efter att regeringen fått rapporten år 1997, trots att landet inte hade skrivit under

Haagkonventionen.

Tio år senare gick FN ut och uppmanade Guatemala att upphöra med internationell adoption, efter uppgifter om korruption och ”ren handel med barn”.

NIA skriver att myndigheten under 1980-talet har fått ta emot uppgifter från Sveriges ambassad i Peru om korruption och oegentligheter på adoptionsområdet.

Inhemska lagar gjorde att adoptivföräldrarna tvingades vistas långa perioder i landet. En del blivande adoptivföräldrar föll, enligt rapporten, ”för frestelsen att själva börja leta efter barn för adoption”.

Trots att NIA ”endast i undantagsfall kunnat tillstyrka förmedlingssätt” i Peru under början av 1990-talet lät Sverige adoptionerna fortgå.

Peru valde å sin sida att införa en ny adoptionslag 1993, för att få bukt med problemen.

Rapporten slår även fast att Chile har ”drabbats av ett flertal adoptionsskandaler”. Svenska Adoptionscentrum avslutade sin verksamhet i landet 1992, på grund av ”svåra problem med

adoptionerna”. Vad problemen bestod av förklaras inte.

Chile hade som ambition att föra register över föräldralösa och övergivna barn, men enligt rapporten fungerade detta inte som avsett.

Sedan tre år tillbaka pågår en chilensk brottsutredning om tusentals illegala adoptioner från landet, vilket DN har rapporterat om.

Men när rapporten nådde Sveriges regering 1997 togs inget beslut om att utreda uppgifterna.

Anklagelser om oegentligheter och mutor i Sri Lanka förekom ofta, enligt rapporten, och hade ”säkerligen fog för sig”. Under slutet av 1970-talet införde landet regleringar, och ett antal adoptionsstopp, men enligt rapporten visade sig de nya reglerna ”emellertid lätta att kringgå”.

Adoptionerna från Sri Lanka minskade först under början av 1990-talet, när landet valde att strama åt reglerna ytterligare.

Trots detta tog den svenska regeringen inget beslut om att utreda uppgifterna.

I dag har både en schweizisk och en nederländsk utredning konstaterat omfattande barnhandel i Sri Lanka under 1970-talet till och med 1990-talet. Sverige nämns specifikt som inblandat i oegentligheterna i den schweiziska utredningen.

Rapporten från 1997 berättar om ”omfattande barnhandel på adoptionsområdet” i Rumänien i samband med regimskiftet 1989–1990.

Tillsynsmyndigheten NIA hävdade att Sverige var förskonat från inblandning i skandalerna – och gav år 1992 auktorisation till två svenska adoptionsföreningar.

NIA besökte dock inte landet förrän i mars 1993. Väl på plats fick myndigheten rapporter om fortsatt illegala adoptioner.

Rapporten påvisar även oegentligheter i Indien, Thailand, Vietnam, Brasilien och Lettland.

– Åtgärden var att ratificera Haagkonventionen och se till att den blev implementerad. Det var det viktigaste då, att lägga fast det regelverket, säger Maj-Inger Klingvall.

Regeringen agerade alltså för framtiden, men inte på det som enligt rapporten hade skett.

Borde ni ha tillsatt en granskning redan då?

– Det kan jag inte kommentera, för jag kommer inte ihåg hur vi resonerade. Det som är bra är att man nu ska titta på den här perioden, säger Maj-Inger Klingvall.

Ni måste väl ha blivit oroad över uppgifter om barnhandel i länder Sverige adopterade från?

– Det är minnesbilder jag inte har kvar, men det är klart att barnhandel är oacceptabelt.

En återkommande detalj i rapporten är ursprungsländernas förhållande till

Haagkonventionen. Länder som Filippinerna, Sri Lanka och Peru uppges enligt rapporten ha undertecknat och ratificerat konventionen.

Men staten fortsatte att auktorisera adoptioner från stora ursprungsländer som varken hade skrivit under eller lagstiftat om konventionen, till exempel Kina, Sydkorea, Guatemala och Vietnam.

– Jag antar att det berodde på att man hade rätt så bra avtal som täckte upp det. Men strävan har hela tiden varit att man bara ska samarbeta med de länder som har undertecknat Haagkonventionen, säger Maj-Inger Klingvall. Är det något du känner att du kunde ha gjort annorlunda?

– Det finns alltid saker man kan göra bättre. När jag blev ansvarig minister var det väldigt mycket fokus på att Haagkonventionen kunde

bli den här kraften som skulle förändra situationen och som kunde råda bot på de här missförhållandena.

Om Haagkonventionen var så bra, var då adoptionerna etiska tidigare?

– Det visar ju rapporten exempel på, att det förekom sådant som inte rymdes inom något regelverk.

I Sverige blev detta effekten: antalet adoptioner från länder som undertecknade och följde konventionen minskade – och antalet adoptioner från länder som inte undertecknade konventionen låg kvar på samma nivåer, eller ökade.

Tittade Sverige bort innan regeringen skrev under Haagkonventionen?

– Det fanns problem, naturligtvis. Det är klart att det fanns insikt om att det inte var bra, eller att det skulle kunna bli mycket bättre.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

Om/Barn till varje pris

Om artikelserien

Sverige har adopterat flest barn per capita i världen, närmare 60 000.

Men myndigheter, andra länder och adopterade har larmat om oegentligheter.

DN granskar brotten i adoptioners spår.

Så gjorde vi

DN har tagit del av tillsynsmyndigheten NIA:s rapport, som beställdes i S-regeringens regleringsbrev från 1997.

Maj-Inger Klingvall var ansvarig minister på socialdepartementet, DN har intervjuat henne. Researchern My Vingren har katalogiserat en stor mängd artiklar, myndighetshandlingar,

brev och böcker som har utgjort en del av DN:s samlade granskning.

Fakta. Detta är etiska adoptioner

Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner

Ursprungsstaten ska ha säkerställt:

att internationell adoption är för barnets bästa, efter det att möjligheten att placera barnet inom ursprungsstaten har beaktats.

att familj och myndigheter har gett skriftligt samtycke.

att moderns samtycke har getts först efter barnets födelse.

att ingen får göra otillbörlig ekonomisk vinst. Sverige ratificerade konventionen år 1997.

Barnkonventionen

Konventionsstaterna förbinder sig:

att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap och släktförhållanden.

att om ett barn olagligt berövas sin identitet, ska barnet ges lämpligt stöd att snabbt återupprätta denna.

att säkerställa att samma regler ska gälla som vid nationell adoption.

Sverige ratificerade konventionen år 1990.

Gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020.

20 Man häktad för mordet i Alvesta

En man i 40-årsåldern har häktats för det uppmärksammade mordet på en kvinna i småländska Alvesta i lördags, uppger Växjö tingsrätt. Det misstänkta mordet ska ha skett mitt på dagen på öppen gata i centrala Alvesta. Flera vittnen ska ha befunnit sig i närheten när det inträffade. Det är dock oklart hur kvinnan bragts om livet – uppgifter finns om att hon höggs med kniv med det är inget som polis eller åklagare har bekräftat. Under häktningsförhandlingen på måndagen ska dock mannen själv ha medgivit att han både huggit och slagit kvinnan, uppger SVT. **TT**

20 Student avstängd efter gylföppning

Disciplinnämnden vid Linköpings universitet har beslutat att en student ska stängas av från undervisningen under en månad för att ha stört undervisningen, rapporterar P4 Östergötland. Under en gruppövning ska studenten ha knäppt upp byxorna, öppnat gylfen och även försökt pussa en kurskamrat. Studenten ska också ha uppträtt aggressivt och gått till angrepp mot en lärare.

TT

20”Begränsa mäns livsutrymme – för att skydda liv”

Under de senaste veckorna misstänks fem kvinnor ha mördats av män i sin närhet. Det har fått jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP) att bjuda in till partiledarsamtal. – Det behövs offensiva åtgärder där mäns livsutrymme begränsas för att skydda kvinnors och barns liv, säger Olga

Persson, förbundsordförande för Unizon.

Den 31 mars hittades en 18-årig kvinna i skånska Höör död efter att ha anmälts försvunnen. En 26-årig man erkände i förhör att han dödat kvinnan. Bara några dagar senare hittades ytterligare en kvinna knivmördad i Flemingsberg i södra Stockholm.

Sedan dess har ytterligare tre kvinnor dödats.

En 20-årig nybliven mamma i Älta, en flerbarnsmamma som höggs till döds i centrala Linköping och en kvinna som dödades på öppen gata i Alvesta den 17 april.

Under helgen ledde de fem misstänkta morden till en politisk diskussion om mäns våld mot kvinnor. Centerledaren Annie Lööf var först med att reagera. På sin Instagram skrev hon om bristen på reaktioner när kvinnor dödas.

Därefter har flera partiledare och ministrar krävt krafttag för att öka kvinnors trygghet.

Efter uppmärksamheten har jämställdhetsminister Märta Stenevi nu bjudit in till partiledarsamtal för att diskutera frågan. Varför just nu?

– Det var ett sätt för mig att fånga upp Annie Lööfs invit i sociala medier. Jag tycker det är viktigt att vi får ett samlat politiskt tryck kring de frågorna. Vi har under lång tid i samhället diskuterat gängkriminalitet men det här är ett våld som pågår hela tiden, kontinuerligt varje år och som inte alls har haft samma tryck på sig, säger hon till DN.

Olga Persson är ordförande för Unizons kvinnojourer. Hon säger att hon inte är förvånad över att det krävs att fem kvinnor mördas inom loppet av några veckor för att en debatt om något som pågår hela tiden ska starta.

– Den här debatten har blossat upp kontinuerligt kring fruktansvärda, tragiska fall

under hela min livstid. Nu går regeringen ut och säger att det här är en prioriterad fråga, men varför ser vi då inte samma typ av 34-punktsprogram som finns om gängkriminalitet?

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

20 Expert: Ekonomiskt våld är sammanflätat med det fysiska

**Ekonomiskt våld bör ses som en egen form av våld i nära relationer vid sidan av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, enligt Marie Eriksson, forskare i socialt arbete vid Linnéuniversitetet i Växjö.
– Det ekonomiska våldet mot kvinnor är ofta sammanflätat med det fysiska och psykiska, men inte alltid, säger hon.**

Flera fall av dödligt våld mot kvinnor den senaste tiden har uppmärksammats av Miljöpartiets språkrör Märta Stenevi. Stenevi beskriver det på Twitter som ett pågående våld mot kvinnor hela tiden, varje dag bakom stängda dörrar, vilket förtjänar samma allvar och resurser som gängkriminaliteten.

På söndagen bjöd ministern in till partiledarsamtal om våldet.

Ständigt pågående är också det ekonomiska våldet mot kvinnor, enligt Marie Eriksson. Hennes avsikt var att studera ekonomisk utsatthet för kvinnor efter skilsmässor från fysiskt våldsamma män.

Vad hon träffade på var en sorts våld i nära relationer som hon anser borde klassificeras som vad det är.

– Forskare har bidragit till att osynliggöra det ekonomiska våldet genom att kategorisera det

som psykiskt våld, men egentligen är det här inget nytt, säger hon.

Redan när möjligheterna till skilsmässa utökades stegvis i början av 1800-talet infördes en kategori i skilsmässolagen: fylleri, slöseri och våldsamt sinnelag.

– Kvinnorna var utsatta för männens slöseri. De söp upp pengarna eller undandrog sig på annat sätt försörjaransvar, beskriver Marie Eriksson.

I ett forskningsprojekt för några år sedan intervjuade hon 19 kvinnor som varit utsatta för våld i nära relation. Frågorna i den kvalitativa studien handlade om ekonomiskt våld.

– I flera av kvinnornas berättelser framkom att mannen tagit ekonomisk kontroll. Det kunde handla om att kvinnan inte fick behålla sin egen lön. Mannen förde över pengarna till sitt eget bankkonto.

I andra fall handlade det om att förvägra kvinnan insyn i hushållets gemensamma

ekonomi. Hon visste inte vilka lån de hade eller vad pengarna användes till.

I ytterligare fall använde män hot och våld för att tvinga kvinnor att lämna över inloggningsuppgifter och bank-id-koder, framkom det i intervjuerna. Männerna hade tagit lån i deras namn. Digitaliseringen har i vissa fall underlättat för män att få tillgång till kvinnors pengar, enligt Marie Eriksson.

– Våldsformerna förekommer sällan separat uppdelat så som vi forskare ofta vill få det till. Fysiska, psykiska och ekonomiska hot är sammanflätade, säger hon.

I den ena änden av det ekonomiska våldet ligger kontrollformerna som inte är ovanliga i vanliga parrelationer, påpekar forskaren vid Linnéuniversitetet.

– Har du köpt det här igen? Har du kvitto på det? kan det låta. I andra änden finns stöld och förstörelse av någons egendom. Våldsutsatta

kvinnor får ofta bohag och hem förstörda. De tvingas på flykt från den sönderslagna bostaden, säger Marie Eriksson.

Det är ingen slump, menar hon, att ekonomiskt våld kategoriseras som psykiskt våld av forskningen, eftersom det påverkar kvinnans självkänsla.

– Hon känner sig kränkt, ifrågasatt och förtryckt när hon måste be om pengar som hon själv har förvärvat. Ofta är det en strategi för att hålla kvar kvinnan i relationen, påpekar Marie Eriksson.

Hur vanligt är det ekonomiska våldet i nära relationer?

– En omfångsundersökning, ”Slagen dam”, från början av 2000-talet och en EU-studie för några år sedan visade liknande resultat, där 10 procent av de tillfrågade hade någon erfarenhet av det.

Ofta har det således visat sig finnas ett samband med andra våldsformer.

– Men jag har också blivit kontaktad av kvinnor som genom sitt äktenskap levt under goda ekonomiska förhållanden och kanske jobbat i mannens företag, men som i samband med skilsmässa blivit berövade allt detta genom överföringar av förmögenheter och tricksande, säger Marie Eriksson.

Forskning visar att de som lever i social utsatthet löper större risker, men det finns också forskning som visar att våld förekommer i alla samhällsklasser, säger Marie Eriksson.

Hon pekar även på att mycket av fysiskt, psykiskt och ekonomiskt våld aldrig kommer fram.

– För att leva ett medelklassliv i konsumtionssamhället, ha radhus, suvar, kunna resa på semester och se till att ungarna får de prylarna de behöver krävs det två inkomster. De

strukturella omständigheterna gör att kvinnor lever kvar i dåliga relationer för att de ska uppfylla andra normer och ideal som finns, säger Marie Eriksson.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

20 Polisen: Man släpptes – slog kvinna varje dag

En man som för två veckor sedan släpptes för grov kvinnofridskränkning misshandlade därefter partnern varje dag. I helgen greps han på nytt, enligt polisen.

Debatten om mäns våld mot kvinnor har blossat upp efter flera fall de senaste veckorna där män misstänks ha mördat en kvinna de haft en relation med.

I helgen misstänks fyra män ha misshandlat eller hotat sina partners på Södermalm i Stockholm.

I ett av fallen greps mannen redan för två veckor sedan för grov kvinnofridskränkning, uppger Viktor Adolphson, yttre befäl vid polisen på Södermalm. Mannen släpptes kort därefter. Varje dag sedan dess har han misshandlat kvinnan, berättar hon själv. Den misstänkte är nu häktad, enligt polisen.

”Men det är uppenbart att rättsväsendet måste bli bättre på att hantera och bedöma dessa ärenden rätt. I detta fall har vi inte lyckats, det är tydligt”, skriver Viktor Adolphson på Twitter. Till TT säger Viktor Adolphson att relationsvåldet är något polisen upplever varje dag.

– För oss är det här tyvärr vardag. Vi har haft en oro och flaggade redan för ett år sedan för att det skulle bli svårare att slå larm under pandemin. Än så länge har inte statistiken visat på en ökning men vi är rädda för mörkertalet.

I snitt dödas 15 kvinnor om året av en närstående i en parrelation, enligt siffror från de fyra senaste åren från Brottsförebyggande rådet. 2020 dödades 13 kvinnor, 2019 var antalet 16 och 2018 dödades 22 kvinnor i en nära relation. I Stockholm har polisen riktat mer fokus på frågorna under senare år, bland annat i form av särskilda enheter för brott i nära relation och bättre förhörsmetoder. 2019 sjösattes projekt Gryning med en vision om noll döda av våld i hemmet.

– Makten utövas fysiskt men även med psykisk terror och hot om våld. Och har man blivit misshandlad många gånger och ser att ingenting händer från samhället, då anar jag att man blir uppgiven och känner en hjälplöshet och känner att det inte är någon idé att anmäla, säger Adolphson.

Polisen måste också förbättra sitt arbete.

– Det är viktigt att vi blir bättre på att förmå anmälaren att stå fast vid sin anmälan hela vägen, säger Adolphson och påpekar att en del kvinnor inte orkar stå fast vid sitt vittnesmål hela vägen till en rättegång.

TT

20 ”Vi vill att det här ska bli en snackis bland ungdomarna”

Varje år när höstterminen drar i gång gapar flera skolbänkar tomma. På platserna har det suttit flickor som förts bort och gifts bort under sommarlovet. Nu drar Liberalerna i Stockholm i gång en informationskampanj som ska förhindra att det händer.
– Risken är att de tas ut ur landet och gifts bort, säger skolborgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist (L).

Det kallas för heder. När familjer från vissa hederskulturer bestämmer gemål till sina unga döttrar och gifter bort dem innan 18 års ålder.

Problemet är utbrett i Stockholm, enligt skolborgarrådet, och berör främst flickor i gymnasieåldern men även i grundskolan.

Plötsligt är eleven eller bästa kompisens borta och kommer inte tillbaka efter sommarlovet.

– Eller så kommer de tillbaka till klassen som gifta, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.

I juli 2020 kom en ny lag som gjorde det möjligt för socialtjänsten att införa ett utreseförbud för en ung person som misstänks giftas bort under en utlandsresa. Isabel Smedberg-Palmqvist, som brinner för frågan om hedersförtryck, är stolt över lagen. I tre år har hon lett informationskampanjen om tvångsäktenskap och hedersförtryck som främst riktar sig till Stockholms skolpersonal och socialtjänsten för att de ska bli uppmärksamma och våga

orosanmäla. På måndagen sattes affischer upp i alla Stockholms grund- och gymnasieskolor. Kampanjen körs också på Instagram och Snapchat där ungdomarna brukar uppehålla sig. Tidpunkten för kampanjen är noggrant genomtänkt.

– Vi vill lägga det tidigt och inte i anslutning till sommarlovet så att de här ungdomarna som vet att de kanske ska åka på semesterresa i sommar där de ska bli bortgifta, tidigt kan prata med sin lärare eller kontakta polis och socialtjänst och föreningen Origo för att få hjälp i tid.

Problemet med heder inom familjer i Stockholm gäller inte bara flickor utan även pojkar. I så ung ålder är det främst pojkar med hbtq som lider.

– Hbtq-ungdomar är de som är hårdast ansatta i den här problematiken. Här kan det handla om att det kan gå så långt att man måste omhänderta och flytta ungdomen från stan.

Isabel Smedberg-Palmqvist är noga med att poängtera att det inte bara är tvångsäktenskap som kampanjen gäller. Det handlar i stället om något hon kallar för ”vardagsheder” som genomsyrar de här ungdomarnas liv och utveckling.

– Det är heder som handlar om kontroll i vardagen. Flickor som inte får gå ut på fritiden, som måste gå hem direkt efter skolan, inte får delta i friluftsdagar eller andra aktiviteter, inte gå med vännerna på fest på helgen. Vi vill att det här ska bli en snackis för att ungdomarna själva ska få upp ögonen för den här problematiken och kan börja ifrågasätta sin egen situation och det som händer i hemmet. Kampanjen i skolorna pågår till den 2 maj.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

FAKTA. OROSANMÄLNINGAR KOPPLADE TILL
HEDERSFÖRTRYCK

Antalet orosanmälningar i Stockholms stad kopplade till heder. De flesta anmälarna var skolor.

Källa: Stockholms stad

20 Skärpt straff för våldtäkt – 8 år och utvisning

Den man som dömdes av tingsrätten för flera försök till våldtäkt på Södermalm i höstas och en fullbordad våldtäkt i Rågsved 2019 får nu sitt straff skärpt i hovrätten.

På måndagen föll Svea hovrätts dom: En man i 25-årsåldern döms till åtta års fängelse och livstids utvisning för en våldtäkt och flera våldtäktsförsök. Hovrätten dömer mannen för samma brott som tingsrätten men bedömer att straffvärdet är betydligt högre än den lägre instansen, som utdömde ett fängelsestraff på sex år i kombination med 15 års utvisning.

– Mannen har förnekat att han är skyldig till brotten, men hovrätten finner att bevisningen, bland annat dna och övervakningsfilmer, inte ger något tvivel om att det var han som överföll kvinnorna, säger hovrättsrådet Sven Jönson i ett pressmeddelande.

Det var i november förra året som en dna-träff ledde polisen på rätt spår när det gällde ett då ouppklarat våldtäktsfall i Rågsved under sommaren 2019. Den man som kunde knytas till den våldtäkten begick under förra hösten även ett antal våldtäktsförsök på Södermalm, enligt domen.

Adam Svenss

21 Ledare: Skandalen med de stulna barnen måste utredas

Hanteringen av internationella adoptioner är en stor och fasansfull skandal som har offer på alla sidor: De föräldrar som berövades sina barn i andra delar av världen under 1960-, 70-, 80- och 90-talen. De barn som i vuxen ålder fått veta att de utsatts för kidnappning. Och så de svenska föräldrar som längtade så mycket efter barn, men som nu inser att deras lycka direkt

kan härledas till brottslighet, till andras djupa trauman.

De trodde sig ju göra något bra. Rädda liv, rent av. Det var hela tiden så adoptionerna omtalades på den tiden. Och i många fall har dessa också varit av godo för alla inblandade, det är viktigt att inskräpa: Det finns föräldrar som av olika anledningar inte kan eller vill ta hand om sina barn. I länder utan ordentlig välfärd innebär det vanligen att de små då får en fattig uppväxt på en institution och att deras framtidsutsikter därefter är ytterst begränsade, för att inte säga dystra. Genom adoption får de i stället en riktig familj, och ett tryggt liv i ett rikt land.

Det har emellertid, alltsedan adoptionerna började ta fart, parallellt funnits uppgifter om oegentligheter, påminner Dagens Nyheters granskning (7/3). Redan 1974 rapporterade nyhetsbyrån AP att ”tusentals sydkoreanska

föräldrar utsätts för raffinerade påtryckningar för att lämna ifrån sig sina barn”, och att ”vissa av adoptionsbyråerna har vuxit till jättelika organisationer med krassa vinstintressen”. Att förmedla barn för adoption blev en business. Och snart tog debatten fart.

DN:s Asienkorrespondent berättade om ett fall där en pojke i Sydkorea gått vilse på väg till sin pappas jobb, omhändertagits av polis och adopterats bort till Sverige.

I 15 månader hade pappan letat efter sin son innan han fick veta detta, och det tog ytterligare tid att lokalisera exakt vart barnet tagit vägen. Men familjen fick aldrig återförenas; adoptionen var redan klubbad i Sverige, och alla band till de biologiska föräldrarna därmed juridiskt upplösta.

Den svenska tillsynsmyndigheten varnade också för så kallade ”kuddadoptioner” i Sydkorea, Sri Lanka, Brasilien, Argentina och Portugal, dit

adoptivmammor flög ned, gick in på BB med en kudde under tröjan och kom tillbaka ut med en bebis och en falsk födelseattest. Även från andra länder – Chile, Colombia, Thailand, Indien, Kina, Vietnam och Nepal – kom larm om allt från regelfusk och korruption till regelrätta bortföranden och bebistrafficking.

Ändå är det först nu, flera decennier senare, som det har börjat stå alltmer klart hur förskräckande många fall det faktiskt rör sig om. Att det på sina håll inte tycks ha rört sig om enstaka olyckliga undantag bara. I majoriteten av de större länder varifrån Sverige har adopterat många barn finns rapporter om oegentligheter (DN 21/2), och Chile går för närvarande igenom brottsmisstankar i 17 procent av de adoptioner som gjordes därifrån på 70- och 80-talen. Den svenska tillsynsmyndigheten konstaterar att den

fortfarande inte kan garantera att alla adoptioner är rättssäkra och etiska (DN 21/2). Att den svenska staten inte agerat förr är anmärkningsvärt, givet att uppgifter om brott kom redan för 50 år sedan. Inte heller 1997, då den dåvarande socialdemokratiska regeringen fick kännedom om läget via en detaljerad rapport, hände något. Socialminister Lena Hallengren (S) säger nu till sist att regeringen vill ”se över” adoptionsförmedlingen. Men det räcker faktiskt inte.

Detta måste utredas grundligt. Det är vi skyldiga både de föräldrar som förlorat sina barn i andra delar av världen, och de nu vuxna barn som blev svenska, men som även har rätt till sina rötter, till sanningen. Väven kanske aldrig kommer att bli fullständig, men vi måste likväl göra allt i vår makt för att försöka färdigställa den, tråd för tråd.

DN 21/4 2021

21 Det värsta politikerföraktet är det som är alldeles befogat

Innan Aftonbladet gjorde granskningsserien ”Maktens kvitton” 2018–2019 tänkte nog många att klassisk kvittojournalistik med offentlighetsprincipen som grund var en genre som började dö ut så smått.

I vår transparenta tid är ju allt sökbart och tillgängligt; inte kunde väl riksdagspolitiker numera trixa med ersättningar för utgifter eller låta skattebetalarna stå för privata utlägg? Jo, det kunde vissa av dem tydligen göra. Mindre än ett dygn efter de första

publiceringarna hade två riksdagsledamöter avgått. Totalt tolv stycken ertappades med fingrarna i syltburken. Av dem tvingades fem avgå, en lämnade sitt parti, sex har hittills utretts av åklagare och en har åtalats och dömts. Man måste konstatera att finns det generösa regler så kommer alltid någon att tolka dem bokstavligt, också när detta passerar gränsen för vad som är moraliskt lämpligt.

Så var fallet med dåvarande L-ledamoten Emma Carlsson Löfdahl som begärde och fick ersättning för en lägenhet hon hyrde av sin man och där han också bodde. Det var inget formellt regelbrott. Åtal väcktes inte. Partiet bad henne lämna riksdagen, men hon valde att fortsätta som vilde.

Enklare är att bedöma är naturligtvis Stefan Jakobsson (SD) som de facto fällts för 40 fall av bedrägerier mot riksdagen, som lämnade sin riksdagsplats, men fortsatte arbeta som

tjänsteman för SD, först med riksdagen som arbetsgivare och sedan i en skraddarsydd befattning i partiet.

Hur partiledaren Jimmie Åkesson kan känna förtroende för Jakobsson efter att den senare begärt riksdagsersättning för en konferens, när det handlade om en ”glitterfest” hemma hos Åkesson, är ju inte alldeles enkelt att förstå. Förra veckan hade SR Ekot läst samtliga inkomna remissvar på riksdagsstyrelsens utredning av hur reglerna kan skärpas. Partierna förklarar sig bejaka tuffare skrivningar. Väljarna kan vänta sig att riksdagsledamöterna blir återbetalningsskyldiga för felaktiga utbetalningar, att de måste berätta när anhöriga följer med på tjänsteresor och att ersättning för logi när de bor hos närstående inte blir tillåten i framtiden.

Det ska alltså bli svårare att komma med standardsvaret att ”jag har inte brutit mot

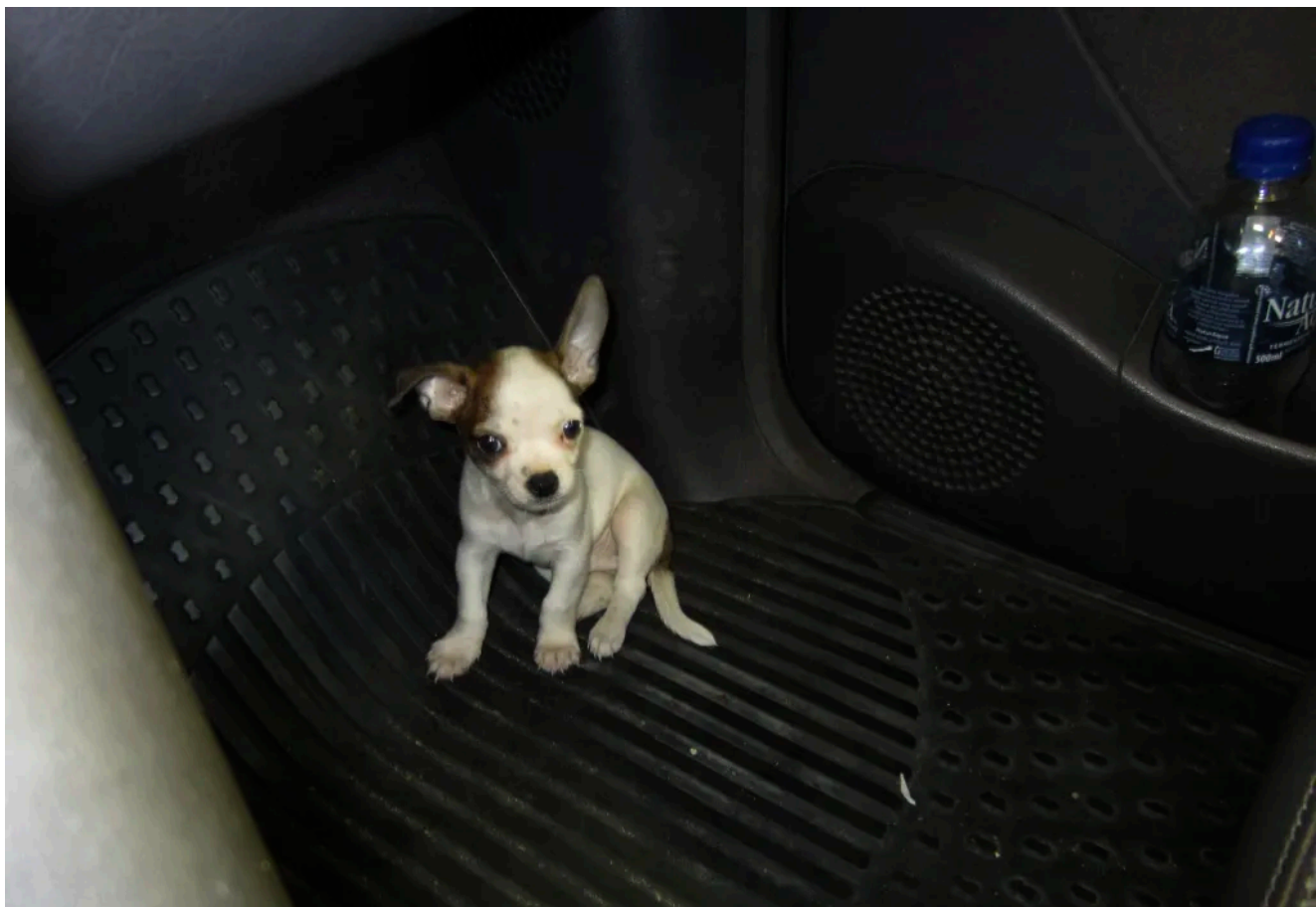
riksdagens regler” när en påtaglig kreativitet uppbådats för att på uppenbart långsökta sätt mjölka systemet på pengar.

Ytterst handlar frågan om allmänhetens förtroende för riksdagen. ”Jag är bedrövad och bekymrad över att så många ledamöter framfört ersättningsanspråk som har kunnat ifrågasättas”, säger talman Andreas Norlén (M) till Aftonbladet.

Just så. Det får vara slut med riksdagsledamöternas trixande nu.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

21 ”Nytt lagförslag omöjliggör kampen mot hundsmuggling”

Förslaget till ny djurhälsolag skulle leda till att Tullverket inte längre kan stoppa fordon för att söka efter hundar. I praktiken innebär det fri lejd för kriminella djursmugglare. Förutom lidande för djuren innebär

hundsmugglingen att vi riskerar att få in farlig smitta som rabies i Sverige, skriver Christina Nordin och Charlotte Svensson.

DN. DEBATT 210421

Smugglingen av hundar eskalerar. Förra året stoppade Tullverket rekordmånga smuggelhundar vid Sveriges gränser och trenden har förvärrats ytterligare de första månaderna i år. Det är en både grym och lukrativ verksamhet, ofta med kopplingar till den organiserade brottsligheten. Förutom lidande för djuren innebär hundsmugglingen att vi riskerar att få in farlig smitta som rabies i Sverige. Tullverket och Jordbruksverket har kraftsamlat för komma åt smugglingen men mer behöver göras. Därför är det med oro vi konstaterar att förslaget till ny djurhälsolag äventyrar arbetet mot hundsmugglingen.

I Tullverkets lokaler vid Öresundsbron tar livet slut för många smugglade valpar efter en lång resa. Ofta har den börjat på en så kallad valpfabrik i Polen, Rumänien, Bulgarien eller Balkan där valpar föds upp på löpande band under usla förhållanden. Valparna separeras ofta för tidigt från sina mödrar för att skickas i väg på den påfrestande smugglingsresan norrut. När de kommer fram till den svenska gränsen är de inte sällan i dåligt skick. Efter en samlad bedömning är dessvärre avlivning ofta det enda beslut som återstår att fatta för

Jordbruksverket.

Smugglingen av hundar har ökat kraftigt och det syns tydligt i statistiken. Årets tre första månader stoppade Tullverket 130 hundar. Förra året stoppades totalt 280 hundar och året dessförinnan 200 hundar. Flera gånger i veckan stoppar Tullverket hundar vid Öresundsbron, i

hamnarna i Skåne och Blekinge, men även i Nynäshamn.

Att djur far illa är allvarligt men långt ifrån det enda problemet hundsmugglingen medför.

Smittoriskerna är en annan allvarlig konsekvens. På kontinenten finns en rad sjukdomar som vi i Sverige länge arbetat aktivt för att inte få in i landet. Rabies är den värsta, en virussjukdom som nästan undantagslöst leder till döden för både människor och djur om inte behandling sätts in redan innan man vet om att man är smittad.

Även gatuhundar som tas in i Sverige via så kallade adoptionsorganisationer har i vissa fall visat sig vara del av den illegala införseln av hundar till Sverige. Sedan förra sommaren har flera hundar från bland annat Ryssland haft bristande rabiesskydd trots veterinärintyg som uppenbarligen inte är riktiga. En del organisationer uppmanar också sina köpare att

vaccinera mot rabies i Sverige för att dölja att hunden inte har varit skyddad när den kom hit. Detta trots att man utsätter omgivningen för en smittrisk.

Hundsmugglingen har i dag ofta en koppling till den organiserade brottsligheten. Som en effekt av pandemin har efterfrågan och därmed priserna på hundar ökat mycket. Där det finns stora pengar att tjäna, där ser kriminella grupperingar en möjlighet. En valp som kostar 2 000 kronor att köpa från en valpfabrik i Polen kan säljas för allt mellan 6 000 och 30 000 kronor i Sverige. Intyg om vaccinationer och de EU-pass som behövs för att resa med hundar över gränserna inom EU förfalskas eller tillhandahålls av mindre nogräknade veterinärer i ursprungsländerna.

Som hundköpare är nog inte det första man tänker när man ser den där lilla valpen att man riskerar att bidra till djurplågeri, smittspridning

och den organiserade brottsligheten. Men hur betagen man än blir så gäller det att vara kritisk. Mycket går att göra för att undvika att köpa en smugglad hund, bland annat kan man ta del av Jordbruksverkets information. Trots det finns en risk att bli lurad. Det finns exempel på att smugglare använt lånade hus och tikar som får agera mödrar för att allt ska verka vara i sin ordning när köpare kommer för att titta på valpar.

Smugglarna jobbar raffinerat och organiserat. Det är en grym verksamhet som vi myndigheter måste agera kraftfullt för att förhindra. Tullverket och Jordbruksverket har intensifierat arbetet. Rutiner och samarbete har utvecklats men mer behöver göras. Vi kommer att arbeta ännu mer med att synkronisera våra insatser. Det är viktigt att hanteringen av djur sker sömlöst för att den ska vara djurskydds- och smittskyddsmässigt säker. För att kunna föra

kampen mot djursmugglingen på ett effektivt sätt behöver vi lagar och befogenheter som möjliggör det. Dessvärre kan vi konstatera att förslaget om en ny samlad djurhälsolagstiftning som nu bereds riskerar att omöjliggöra vårt arbete med att stoppa hundsmuggling. I våra remissvar till regeringen lyfter vi fram flera problem med lagförslaget.

I förslaget till ny djurhälsolag tar man bort sällskapsdjur och andra levande djur från inregränslagen. Det innebär att Tullverket inte skulle ha rätt att stoppa ett fordon för att söka efter hundar. Vi skulle heller inte kunna omhänderta hundar i väntan på besked från veterinär om vad som ska ske med hunden. I praktiken skulle förslaget, om det blir lag, innebära fri lejd för de kriminella som ägnar sig åt smuggling av sällskapsdjur.

Ett syfte med den nya samlade djurhälsolagstiftningen är att anpassa den

svenska lagstiftningen till EU:s regelverk om den fria rörligheten. Vi menar att det går att både anpassa lagstiftningen till EU-regler och behålla de befogenheter att ingripa som Tullverket och Jordbruksverket har i dag. Här ser vi att lagstiftarna behöver tänka om. Men vi ser också behov av andra förändringar för att kunna jobba ännu mer effektivt mot hundsmugglingen.

I dag begränsas möjligheterna att utbyta information av sekretessregler. Exempelvis har veterinärer i dag inte rätt att varsko myndigheterna när de misstänker att en hund är smugglad. Ökade möjligheter att utbyta information skulle göra att vi kunde arbeta effektivare mot hundsmugglingen.

Vi är många som har ett ansvar för att motverka hundsmugglingen. De marknadsplatser där hundarna säljs behöver göra allt för att minska risken att de bidrar till den här olagliga handeln

med smugglade djur. Varje enskild hundköpare måste göra allt för att undvika att köpa en smugglad hund. Vi myndigheter har ett stort ansvar för att motarbeta hundsmugglingen och för att kunna göra det behöver vi en lagstiftning som möjliggör och inte hindrar oss i det arbetet.
Christina Nordin, generaldirektör
Jordbruksverket
Charlotte Svensson, generaltulldirektör

21Migrationslagen får okej av lagrådet

Lagrådet släpper igenom regeringens förslag till migrationslagstiftning, men med många förslag till ändrade skrivningar. Yttrandet över regeringens lagrådsremiss rymmer 17 sidor synpunkter som juristerna i rådet anser att regeringen bör ta hänsyn till när propositionen tas fram.

Propositionen skulle ha lagts fram för två veckor sedan men det senaste beskedet är att den lämnas till riksdagen i början av maj.

Den nya lagstiftningen ska ersätta det tillfälliga migrationsregelverk som gällt sedan flyktingkrisen för fem år sedan. Den nya lagstiftningen ska träda i kraft i slutet av juli.

TT

21 17-åring åtalas för barnvåldtäkter

samtyckt och att han inte visste att de var under
15 år.

TT

En 17-åring skriven i Landskrona står åtalad för flera barnvåldtäkter. En av våldtäkterna ska ha skett under tiden som han var omhändertagen enligt LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Offren ska ha varit minderåriga flickor, den yngsta 12 år. 17-åringen misstänkts under 2020 för att ha våldtagit en 13-årig flicka vid två tillfällen i en idrottshall.

Han greps och anhölls i september men blev i stället omhändertagen enligt LVU. Han nekar till brotten och hävdar att flickorna ska ha

21Man häktad för mord i Eksjö

Natten till i söndags hittades en man i 50-årsåldern död i en bostad i Eksjö kommun. Nu har en man i 20-årsåldern häktats misstänkt för mord, rapporterar lokala medier.

Den misstänkte, som nekar till brott, greps redan samma natt som dödsfallet upptäcktes.

Polisen har dock hittills varit förtegen om omständigheterna kring det misstänkta mordet.

TT

21 Rullstolsburen utsatt för mordförsök

En 23-årig kvinna är misstänkt för mordförsök – enligt vittnen försökte hon knuffa ner en rullstolsburen man i en av Malmös kanaler. Han lyckades hålla sig kvar på land och fick hjälp av tillskyndande vittnen, som också höll kvar kvinnan tills polisen kom.

Det är oklart vad som föregick händelsen, men enligt mannen kände han inte kvinnan sedan tidigare.

Kvinnan nekar till brott.

TT

21 ”Prioritera våld i relationer lika högt som sprängningar”

De fem misstänka morden på kvinnor de senaste veckorna har satt fokus på mäns våld mot kvinnor. Och väckt frågan om varför våld i nära relationer inte får samma uppmärksamhet som gängkriminalitet.

– Det smäller inte bokstavligen, som vid sprängningar utomhus. Men det behöver ändå prioriteras lika högt, säger Fredrik Näslund, styrgruppsordförande för

Stockholmspolisens initiativ mot våld i nära relationer.

Under förra året ökade antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinnor med 3 procent. 29 400 sådana brott anmälades, enligt Brottsförebyggande rådets, Brås, statistik. Samtidigt minskade antalet brott om grov kvinnofridskränkning med 11 procent jämfört med 2019.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) som driver Kvinnofridslinjen, dit kvinnor som är i behov av stöd kan höra av sig, säger att de under förra året tog emot runt 128 samtal per dygn.

– Det är fler än någonsin som söker hjälp. Vi vet inte om det beror på att våldet har ökat, eller på att kvinnor har fått mer styrka till att söka hjälp, säger Ulla Albért, utbildningschef på NCK.

I en rapport från Brå (2009) uppskattar man att bara runt en fjärdedel av brott i nära relationer

anmäls till polisen. Och när det kommer till psykiskt våld och inte rent fysiskt våld, kan fallen vara svåra att lagföra, säger Ulla Albért.

– Men det påverkar den utsatta mycket, är väldigt nedbrytande och bereder mark för fysiska våldshandlingar. Det är viktigt att veta att våldet är väldigt utbrett, i alla samhällsklasser och att många förövare inte är kriminella på andra sätt – utan det verkar som att de sköter sig i samhället.

De senaste veckornas fem misstänkta mord på kvinnor har fått politiker och opinionsbildare att reagera starkt. Jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP) kallade till partisamtal om frågan, efter att flera politiker frågat sig varför mäns våld mot kvinnor inte får lika stor uppmärksamhet som gängkriminalitet.

Fredrik Näslund är ny i rollen som styrgruppsordförande för Initiativ Gryning, Stockholmspolisens satsning för att förstärka

polisens arbete mot brott i nära relationer, och andra brott mot särskilt utsatta brottsoffer. Han arbetar själv också med organiserad brottslighet, och menar att det är synd att ställa de två brottstyperna mot varandra.

Däremot håller han med om att våld i nära relationer måste uppvärderas hos polisen.

– Vi är duktiga på metodutveckling när det kommer till spaningsmord, men vi har inte varit lika framåtlutande när det gäller brott i nära relationer.

Han menar att det finns en intern kultur inom polisen, där jakten på gärningspersoner möjligen värderats högre. När det kommer till våld i nära relationer har fokus snarare hamnat på brottsoffret vilket kanske bidragit till att grova våldsbrott hanterats, och utvecklats, olika.

– Vi behöver arbeta mycket mer med vårt interna norm- och kulturarbete. Det här handlar

också om grova våldsbrott av särskilt hänsynslösa gärningsmän. Det smäller inte bokstavligen, som vid sprängningar utomhus. Men det behöver ändå prioriteras lika högt, säger Fredrik Näslund.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

21 ”Sverige kunde haft bättre beredskap”

Inrikesminister Mikael Damberg (S) är självkritisk mot den svenska beredskapen.

Det framgick under tisdagens utfrågning om pandemin i riksdagens konstitutionsutskott.

– Vi borde inte ha avvecklat det civila försvaret i den omfattning vi gjorde, säger han till DN.

Riksdagens konstitutionsutskott, KU, närmar sig slutet på sina utfrågningar i samband med

granskningen av regeringens hantering av pandemin. Mikael Damberg konstaterade att Sverige kunde ha varit bättre rustat för en pandemi.

– Det är klart att det finns mycket som kunde varit förberett på ett annorlunda sätt när det gäller skyddsutrustningen. Sverige hade inte de beredskapslager som vi en gång hade, säger han.

Inrikesministern lyfte fram Finland som ett gott exempel på ett land som inte drabbades av samma brist som Sverige. Han anser dock att ansvaret vilar på flera delar, inte bara sittande regering utan också tidigare regeringar samt kommuner och regioner.

– Kommuner och regioner hade heller inte de omsättningslager som kriser förutsätter. Man var beroende av just in time-leveranser. Sverige som nation kunde haft en bättre beredskap, säger Damberg.

Damberg är ansvarig för Regeringskansliets krishantering och för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. När DN frågar hur han ser på sitt eget ansvar säger han att krishanteringen agerade tidigt.

– För två år sedan fattade vi beslut om att utreda hälso- och sjukvårdens beredskap. Problemet var att utredningen levererades när vi var mitt uppe i krisen. Det hade naturligtvis varit bättre om den kommit tidigare. Det visar att regeringen redan innan pandemin såg att det fanns brister men vi hann inte åtgärda dem fullt ut före krisen. Det är klart vi har anledning att reflektera över vad vi kan göra annorlunda, säger han till DN.

Vilka konsekvenser ser du att den bristande beredskapen fått?

– Framför allt levde både hälso- och sjukvården och äldreomsorgen under en oro. Bristen på skyddsutrustning var mest påtaglig inom

äldreomsorgen. Det är det område där vi har störst reformbehov framöver, säger han till DN. När MSB:s tidigare generaldirektör Dan Eliasson frågades ut i utskottet för några veckor sedan sa han att myndigheten larmade regeringen om risken för brist på skyddsutrustning redan i en lägesbild som skickades till Regeringskansliet den 6 februari 2020.

Enligt Damberg skickades lägesbilden ut brett i Regeringskansliet dagen efter och att berörda departement därefter kontaktade aktuella myndigheter för att agera. Men först den 16 mars fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att på nationell nivå säkra tillgång på skyddsutrustning och fördela denna.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

21 Rådgivare kan dömas för flera våldtäkter mot asylsökande

En 56-årig man misstänks ha våldtagit flera asylsökande på sitt samtalsrum på RFSL:s kontor på Södermalm i Stockholm.

Ord står mot ord om sexakternas frivillighet. På onsdagen faller domen i Stockholms tingsrätt.

”De antog att han var den enda som kunde hjälpa dem in i Sverige”, berättar en före detta kollega till den misstänkta i förhör.

De anmälda övergreppen ska ha ägt rum på mannens lilla samtalsrum på RFSL Stockholm på Södermalm, vägg i vägg med RFSL:s reception, mellan år 2017 och 2019.

Mannens samtalsrum var det enda rummet på kontoret utan fönster på dörren.

De fyra asylsökande männen vittnar i polisförhör om att RFSL-mannen låste dörren och blev närgången med dem så snart de kom in i rummet för att be om hjälp med sitt asylärende.

De vittnar också om att han efter att ha låst dörren började röra vid dem och massera deras bröst och könsorgan innan han drog ned byxorna på dem och började utföra oralsex, i andra fall tjatade han till sig oskyddat sex.

De unga männen uppger samtliga i polisförhör att de trodde att de var tvungna att ställa upp på sex med mannen för att få hjälp med sitt asylärende hos Migrationsverket. De uppger också att de har en stark rädsla för att mannen skulle skada deras ärende på något sätt om de inte gjorde som han sa.

Uppfattningen bland många av de asylsökande som besökte verksamheten var enligt polisutredningen att man behövde göra vissa sexuella saker med mannen för att få hjälp med sitt ärende hos Migrationsverket.

”Knulla honom för i helvete, så att han kan hjälpa dig”, berättar en kille i förhör att de andra sa till honom.

Mannen själv uppger till polisen att allt har skett frivilligt. Han ser inget problem med att ha sex med sina klienter utan uppger i stället att många i Sverige har sex på sina jobb.

Mannen har arbetat som rådgivare för asylsökande på RFSL i många år och beskrivs av en tidigare kollega som blivit förhörd av polisen som en ”inventarie på RFSL”.

Hans funktion i förbundet har främst varit att informera om säkert sex och förebygga spridning av hiv och könssjukdomar bland asylsökande migranter.

Mandatperioden 2014–2018 var han även invald som politiker i Stockholms läns landsting.

Den 56-årige mannen har arbetat med en verksamhet som riktar sig till asylsökande och papperslösa hbtq-personer där syftet varit att informera hbtq-asylsökande om hiv och könssjukdomar och att förebygga smittspridning. Men mannen har även arbetat med att hjälpa dem i deras kontakt med Migrationsverket, till exempel genom att tillhandahålla intyg på medlemskap i förbundet

med styrkande av personens sexuella läggning, tillhandahållande av postadress och postfack för bostadslösa asylsökande och andra kontakter med Migrationsverket som att ”översätta brev”, ringa samtal och ”boka tid för LMA-kort”. LMA-kort är ett bevis på att du är asylsökande och att du får vara i Sverige under tiden som du väntar på beslut.

Mannen har också i samarbete med socialtjänsten förmedlat bostäder till hbtq-asylsökande som nyligen beviljats uppehållstillstånd.

Enligt en förhörd volontär vid verksamheten säger mannen till de hjälpsökande att det bara är ”han som personligen kan hjälpa dem med deras ärende, ingen annan kan hjälpa dem”. De anmälda övergreppen har skett på en öppen mottagning på RFSL:s kontor på Södermalm i Stockholm som var förlagd efter arbetstid på

onsdagskvällar. Bara en annan anställd ska ha funnits på plats i lokalerna samma tider.

I samband med att mannen vågade gå till polisen och anmäla händelserna 2020 sades mannen upp från sitt mångåriga uppdrag på RFSL.

Under polisarbetet har utredningen växt. Flera nya personer har hört av sig till polisen och sagt att de blivit utsatta för våldtäkter och sexuella ofredanden av mannen i RFSL:s lokaler.

Åklagaren har därför inlett en ny parallell utredning, som är oberoende av den dom som faller på onsdagen.

– De nya målsägande är ännu inte hörda.

Sådana här utredningar tar tid och görs inte på en månad, säger kammaråklagare Reena Sarwar till DN.

Tidigare utreddes mannen även för ett misstänkt olagligt register över asylsökande

som polisen hittade i hans privata dator men den utredningen är numera nedlagd.

Domen, som ska meddelas vid Stockholms tingsrätt på onsdagen, gäller sex fall av våldtäkt och två fall av sexuellt ofredande.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

BAKGRUND.

29 Januari 2021: Svenska Dagbladet avslöjar att en tidigare anställd vid RFSL sitter häktad – misstänkt för flera fall av våldtäkt och sexuella ofredanden på asylsökande migranter i en hbtq-verksamhet. De misstänkta övergreppen ska ha pågått under flera år.

28 februari: RFSL Stockholms ordförande Jacob Tardell meddelar att han avgår med omedelbart verkan. Anledningen är konflikter med förbundet kring hur de misstänkta sexuella övergreppen har hanterats. Han säger i sitt avskedsinlägg att all hantering av ärendet har

gjorts i samråd med förbundet nationellt och med externa experter.

10 mars 2021: Kammaråklagare Paulina Pilati vid City åklagarkammare i Stockholm väcker åtal mot mannen. ”Kärnfrågan vid rättens prövning är om männen har varit i en särskilt utsatt situation, vilket jag anser att de varit. De har uppfattat att de måste ha sex med honom för att få hjälp att få stanna i Sverige.

Målsägandena har inte deltagit frivilligt”, sa kammaråklagare Paulina Pilati vid City åklagarkammare i ett pressmeddelande.

19 mars: Sveriges radio avslöjar att den misstänkte mannen utreds för misstankar om ännu fler sexbrott. Nya personer har hört av sig till polisen och vittnat om fler våldtäkter och sexövergrepp i RFSL:s lokaler i Stockholm.

23 mars: Rättegången inleddes mot den åtalade som nekar till brott och hävdar samtycke.

FAKTA. RFSL

RFSL är förkortningen för Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queer-personers och intersexpersoners rättigheter.

RFSL Stockholm är en lokalavdelning i förbundet.

21 Avsnitt av ”Paradise hotel” tas bort efter anklagelser om övergrepp

Den pågående säsongen av ”Paradise hotel” pausas, dessutom plockas den bort från Viaplay och Viafree, skriver Nent group i ett pressmeddelande.

Anledningen är anklagelser från två kvinnliga deltagare om övergrepp.

I pressmeddelandet skriver Nent group också att en polisanmälan ska göras i samråd med de

två kvinnliga deltagarna. Övergreppen ska ha inträffat för ett par månader sedan när ”Paradise hotel” spelades in på ett hotell i Mexiko. Avsnitten tas bort för att produktionen ska kunna gå igenom dem en gång till och se över hur händelserna skildras.

En manlig deltagare skickades hem från inspelningen efter bara ett par dagar, på grund av upprepade ”regelbrott”.

En kvinnlig deltagare berättar för Expressen att mannen, mot hennes vilja, vidrörde hennes underliv. En annan kvinnlig deltagare berättar för tidningen att mannen, trots hennes protester, dragit ned hennes bh så att bröstet blottats.

– Jag var inte bekväm med det. Så jag sa till honom att sluta, säger kvinnan.

I det avsnitt av ”Paradise hotel” som sänds på tisdagen visas ett samtal mellan en producent

och mannen om hans agerande och då det även ges besked om att han inte får stanna.

– Vi ansåg att händelserna var av karaktären att den här deltagaren inte kunde vara kvar, för att det inte var bekvämt för de andra, säger Susanne Nylén, presschef på Nent group, mediebolaget bakom ”Paradise hotel Sverige”, till Expressen.

DN har sökt Nent group som hänvisar till pressmeddelandet. Där skriver företaget också att de ska göra en intern utredning av händelserna och om produktionen brustit i sitt hanterande av dem.

– Jag har i dag fattat beslut om att pausa ”Paradise hotel” efter att ha nåtts av ny information som jag ser oerhört allvarligt på och avser gå till botten med, säger Anders Jensen, vd och koncernchef för Nordic entertainment group, i pressmeddelandet.

Bolaget uppger också att ett beslut om den resterande säsongen ska sändas kommer fattas vid ett senare skede.

TT

22 ”Såna är de, välfärdsföretagen – det går inte att lita på dem”

Ibland representerar man inte bara sig själv. I stället är man en del av ett större sammanhang som står och faller med folkets förtroende. Den som gör rätt går ofta under radarn, men när någon klampar i klaveret, fuskar eller betar sig oetiskt kommer omgivningens tankar som ett brev på posten.

”Såna är de, tupparna. Det går inte att lita på dem”, som katten Findus säger i Sven Nordqvists ”Tuppens minut”, när han anser att hönorna blir lurade.

Även om premissen är orättvis – kollektivet kan aldrig svara för enskildas handlingar – medför allmänhetens dom ett särskilt ansvar för dem som verkar i en förtroendebransch. Vidare visar det varför yrkesgrupper har ett gemensamt intresse av att staka ut etiska riktlinjer, likt ”Spelregler för press, radio och tv”, som exempelvis anger att en journalist inte ska använda sin ställning för att skaffa privata förmåner. En tumregel, oavsett bransch, är att agera i enlighet med regelverkets intention, som sällan är svår att lista ut.

Det gjorde inte de lokala toppolitiker som GT/Expressen rapporterade om i veckan, som trots att de hade jobb när de avslutade sina uppdrag valde att ansöka om omställningsstöd, som ska underlätta övergången mellan politik och arbetsmarknad för dem som har svårt att ta sig in. På så sätt fick de dubbla ersättningar, vilket har kostat skattebetalarna flera miljoner kronor,

och den vanligaste motiveringen är att ”de enbart följt de regler som fanns”.

Även om det senare är sant kan det knappast vara en nyhet att meningen med omställningsstödet inte är att ge ex-politiker två inkomster. Särskilt inte eftersom pengarna betalas ut först efter att en ansökan har fyllts i. Det har setts som en garant för att ersättningen inte ska missbrukas, vilket borde vara en korrekt analys eftersom politik är en förtroendebransch.

Nu fick i stället politikerföraktet vatten på sin kvarn. ”Såna är de, politikerna. Det går inte att lita på dem.”

Samma sak gäller när enstaka privata utförare av välfärdstjänster plockar russinen ur kakan, överkompenseras ekonomiskt eller verkar ha andra syften än att bidra till bästa möjliga skola, vård och omsorg. Det är därför det inte håller om ett företag ”är fenomenalt på att hitta små

konstigheter i systemet som de kan utnyttja till sin fördel”, som nationalekonomen Lina Maria Ellegård menar att en av nätläkarna är. Inte heller om friskolor marknadsför sig på sätt som kan antas ge ett lättare elevunderlag, eftersom samtliga skolor som bekostas med skattemedel ska vara öppna för alla, oavsett förutsättningar och ambition.

När aktörer rör sig i gråzoner drar de ner förtroendet för hela branscher, och i förlängningen riskerar de att lägga krokben för sig själva. ”Såna är de, välfärdsföretagen. Det går inte att lita på dem.”

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

22 RFSL-rådgivare döms till fängelse för våldtäkt

Den 56-årige rådgivaren vid RFSL som stått åtalad misstänkt för att ha våldtagit och förgripit sig på flera utsatta asylsökande, döms till fyra års fängelse.

Den 56-årige rådgivaren vid RFSL Stockholm våldtog och förgrep sig på flera utsatta asylsökande som sökte upp honom för hjälp med sina asylärenden i Sverige.

Han har hela tiden hävdat samtycke men åklagaren menar att männen inte har deltagit frivilligt – eftersom de trott att de var tvungna

att ha sex med mannen för att få hjälp in i Sverige. I går dömdes mannen till fyra års fängelse för fem våldtäkter och två fall av sexuellt ofredande i Stockholms tingsrätt. Övergreppen skedde på mannens lilla samtalsrum på RFSL på Södermalm i Stockholm. De asylsökande sökte upp mannen för att få hjälp med sitt asylärende.

– Åklagaren ansåg att de målsägande varit i en utsatt position och att de inte kunnat freda sin sexuella integritet och att den omständigheten har utnyttjats av den dömda, säger Dana Bazgir, målsägandebiträde till två av männen som polisanmält rådgivaren vid RFSL för våldtäkter.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

22 Över 200 gripna i tillslag mot ligor

30 stulna gps:er, omkring 100 kilo guld, silver och elfenben samt 50 mobiltelefoner och 20 datorer. Det var ett av fynden i ett stort europeiskt tillslag mot kringresande stöldligor i förra veckan. Totalt greps 228 personer, varav 22 i Sverige. Polis och andra myndigheter i 20 europeiska länder slog till mot närmare 70 000 personer. Enligt svenska polisen misstänks de för att bland annat ha stulit bildelar och båtmotorer.

TT

22 Metod för att stoppa skjutningar kan sättas in mot relationsvåldet

Projektet "Sluta skjut" pekas ut som bidragande orsak till att antalet gängrelaterade skjutningar i Malmö har minskat.

Nu ska staden undersöka om strategin kan användas för att förhindra att män dödar kvinnor i nära relationer.

Det pågår en intensiv debatt om krav på tuffare åtgärder för att förhindra våld i nära relationer. Det efter att fem kvinnor har mördats inom loppet av tre veckor i Sverige.

– Det är ett stort samhällsproblem, särskilt när vi tänker på alla de barn som finns i de här familjerna, säger Anna von Reis, avdelningschef på arbetsmarknads- och socialförvaltningen i Malmö stad.

Hon sitter med i styrgruppen för Malmöprojektet "Sluta skjut" som inleddes 2018 för att få ned det grövsta, gängkriminella våldet.

När den första utvärderingen av projektet presenterades i november visade det sig att specialsatsningen har fungerat så pass bra att styrgruppen och Malmö universitet, som stod bakom analysen, bestämde sig för att se om det går att införa den amerikanska strategin för att bekämpa våld i nära relationer.

Nu har förstudien precis kommit igång och man ska titta på om det går att göra det här i Sverige utifrån hur lagstiftningen ser ut, däribland den svenska sekretesslagstiftningen.

– Vi tycker det här är superintressant. Det kan vara så att den här strategin är för annorlunda för att fungera på den här typen av brott, men vi är helt övertygade om att det här med att myndigheter jobbar tillsammans med samlad kraft och budskap har en positiv effekt. Vi kan vara mer aktiva och mer uppsökande, säger Anna von Reis.

I North Carolina i USA arbetar man redan med metoden för att förhindra våld i nära relationer och den kallas då för Domestic violence intervention (DVI). Det har inte utvärderats lika omfattande som det gängkriminella våldet, men det har visat sig att partnervåld och partnermord har minskat. Det har dock inte gjorts några jämförelser med utvecklingen i

områden där arbetssättet inte införts, skriver Brottsförebyggande rådet (Brå) i en rapport från 2017.

Principen i DVI handlar om att ju fler gånger våldsutövare misstänkts för partnervåld desto mer omfattande blir åtgärderna mot dem.

Våldsutövarna delas in i fyra nivåer, där våldsutövare på A-nivån har blivit misstänkta tre gånger, på B-nivån två gånger och på C-nivån en gång. På D-nivån finns våldsutövare som ännu inte misstänkts men visar på riskbeteende.

För varje nivå finns rutiner för vilka åtgärder som myndigheterna vidtar.

– Det här är ett brott som sker i hemmet mellan fyra väggar och det är svårt att få fram bevisning och få någon dömd. Vi behöver jobba mer förebyggande för att man inte ska behöva hamna där. Vi ska inte bara skydda dem som utsätts utan man måste jobba mer mot dem som

utför våldet. Vi ska erbjuda våldsutövarna hjälp, men de ska också veta att vi har ögonen på dem och om detta inte upphör får det konsekvenser, säger Anna von Reis.

Förstudien ska vara klar i juni och då fattas beslut om det ska tas vidare eller inte. Blir det klartecken kan arbetet vara igång i höst.

Hanna Rydén

BAKGRUND. "SLUTA SKJUT!"

Gruppvåldsintervention, GVI, är en strategi som utvecklats för att minska skjutningar, sprängningar och grovt våld bland kriminella grupperingar. Metoden är initierad av polisen och Brottsförebyggande rådet, Brå, och finansieras delvis av EU:s fond för inre säkerhet.

GVI-metoden handlar inte minst om att myndigheterna bjuder in nyckelfigurer inom den grova kriminaliteten till ett call-in-samtal.

Så här beskrivs detta av Malmö stad: "Ett call-in är ett informationsmöte med utvalda gruppmedlemmar där budskapet förmedlas från de aktörer som gemensamt jobbar med strategin, det vill säga, polis, socialtjänst, kriminalvård och representanter från samhället som vi vet att grupperna respekterar och lyssnar på. Bland annat en mamma som förlorat sin son och personal från akutmottagningen."

22 Mördade kvinnan levde under hot i flera år– kommun självkritisk

Den 45-åriga kvinnan som misstänks ha mördats av en man i Linköping levde under flera år på skyddat boende och med skyddade personuppgifter av rädsla för mannen. Enligt uppgifter från kvinnojouren som skyddat kvinnan hade mannen hotat och förföljt henne i flera år.

Kvinnan som var flerbarnsmamma bodde i en egen lägenhet men med skyddad adress och skyddade personuppgifter. Tranås kommun placerade henne på ett skyddat boende i en annan stad där hon bodde i flera år efter att ha utsatts för misshandel av mannen som nu är misstänkt på sannolika skäl för mord. Mannen nekar till brott men hans advokat vill i dagsläget inte säga mer.

Kvinnan och mannen, som var bekanta sedan många år, var i en rättslig tvist där flera kommuner är parter i målet.

Kvinnan var i Linköping för att besöka socialtjänsten. Hon och mannen hade besökstid samma dag men vid två olika tider.

Motala kommuns socialchef Per-Olof Andersson säger att de under åren gjort riskbedömningar utifrån kvinnans behov men i dag är han självkritisk.

– Uppenbarligen räckte inte det vi gjorde, det kan vi konstatera. De möten mannen och kvinnan skulle till var förlagda till olika tider under dagen så att de inte skulle träffas. Med facit i hand borde vi haft mötesstrukturen upplagd på ett annat sätt, men det rörde sig om många personer som skulle träffas samtidigt, säger han.

Kvinnan har vid upprepade tillfällen berättat att hon var rädd för mannen. Varför tog ni inte hennes rädsla på allvar?

– Vi har tagit hennes rädsla på allvar. Vi har haft möten på olika tider, vi har haft ordnade transporter och gjort allt så att de inte skulle möta varandra, säger Per-Olof Andersson.

Per-Olof Andersson säger att det under åren funnits olika behov från kvinnan och att olika bedömningar har gjorts om hur mötena skulle ske och därför har det sett olika ut genom åren.

Det har funnits tillfällen där kvinnan och mannen även haft möten tillsammans.

Kvinnan och mannen hade för ett antal veckor sedan ett gemensamt möte med socialtjänsten i Tranås kommun där mannen ska ha varit verbalt hotfull mot kvinnan vilket även Anna Widén, enhetschef på Tranås kommun, bekräftar.

– Ja, vi vet att mannen var verbalt hotfull mot kvinnan under delar av förhandlingen, säger hon.

Informerade ni de andra kommunerna om att han varit verbalt hotfull?

– Jag vet inte i dagsläget, säger Anna Widén. Per-Olof Andersson säger att uppgifterna som finns om att kvinnan på nytt skulle ha blivit hotad av mannen tidigare var okänt för kommunen.

– Vad som till exempel sades på den senaste rättegången i Tranås kände inte vi till, säger han.

Kvinnans tidigare advokat, Kinora Awrohum, berättar att kvinnan i sin kontakt med kommunerna varit tydlig med att mannen hotade henne och att hon därför inte ville träffa honom vid de rättsliga förhandlingarna.

– Kommunerna var väl medvetna om att det fanns en hotbild mot kvinnan, men den lade man inte vikt vid. Att det förelåg en hotbild är uppenbart, säger Kinora Awrohum och fortsätter:

– Man tog inte hennes rädsla på allvar, säger hon.

Mannen har vid flera tillfällen varit inlagd på behandlingshem för sitt missbruk. I handlingar från april i år som DN tagit del av står det att mannen söker hjälp för sitt alkoholmissbruk

och att kvinnan inte haft privat kontakt med mannen på sex år.

Rosita Grönfors är ordförande på den kvinnojour som kvinnan bodde på i tre år och där kvinnan även arbetat som volontär den sista tiden i livet.

Hon är kritisk till att kommunerna inte kunnat skydda kvinnan bättre och till att mannen och kvinnan haft möten samma dag. Hon anser att myndigheterna nonchalerat kvinnans rädsla. Enligt henne har det hela tiden varit känt att mannen hotat kvinnan. Rosita Grönfors berättar att kvinnan känt ett stort obehag inför vad som skulle bli hennes sista möte i Linköping.

– Hon sa att hon hade en konstig känsla i kroppen. Hon sa att hon var rädd. Hon levde ju med skyddade personuppgifter, säger Rosita Grönfors och fortsätter:

– Kvinnan hade inte någon privat kontakt med mannen. Men mannen visste att hon skulle vara med på mötet med kommunen. Varken mannen eller kvinnan bor ju i Linköping, säger Rosita Grönfors.

Den här gången gick kvinnan på mötet utan en följeslagare vid sin sida.

– Kvinnan var rädd. Hon visste ju vad mannen var kapabel till. Så när mötet var slut gick hon direkt till tågstationen och mannen följde efter henne dit där han också fick fatt på henne, fortsätter Rosita Grönfors.

Mannen, som häktades i fredags på sannolika skäl misstänks för mord, nekar till brott. Vice chefsåklagare Malin Axelsson vid åklagarkammaren i Linköping kan ännu inte säga något om motivet.

Rosita Grönfors säger att kvinnan under sina år med mannen berättat att hon utsatts för isolering, tvång, hot och daglig misshandel som

resulterade i så svåra skador att hon behövde sjukhusvård.

– Hon fick inte gå till affären för att handla och fick stryk dagligen. Hon hade problem med ryggraden och hade tvingats operera sina händer flera gånger efter misshandel, säger Rosita Grönfors.

Christy Chamy

christy.chamy@dn.se

BAKGRUND. KVINNA DÖDADES I LINKÖPING
På förmiddagen torsdagen den 15 april angreps den 45-åriga kvinnan i en gångtunnel vid resecentrum i Linköping. Kvinnan fördes svårt skadad till sjukhus men avled senare.

Polisen kom snabbt till platsen och kunde gripa en misstänkt man i 40-årsåldern.

Mannen häktades fredagen den 16 april på sannolika skäl misstänkt för mord. Under häktningsförhandlingen förnekade mannen

brott, men erkände enligt advokaten vissa omständigheter.

Den mordmisstänkte ska genomgå en psykiatrisk undersökning – en paragraf 7-undersökning.

22 Lena Hallengren om DN:s granskning: ”Omskakande”

Socialminister Lena Hallengren (S) kallar DN:s nya avslöjanden om brott i adoptionernas spår för ”upprörande och omskakande”.

Just nu arbetar regeringen med direktiv för en utredning av adoptionerna.

”Jag kan konstatera att det tycks finnas ett brett stöd bakom regeringens initiativ

och det är mycket positivt”, skriver ministern i ett mejl.

I DN:s senaste publiceringar framkommer vittnesmål om oegentligheter kopplade till svenska adoptioner från Colombia.

På plats i landet vittnar fattiga mödrar om hur de har berövats sina barn, och i Sverige vittnar deras barn om dokument med falska uppgifter. Socialminister Lena Hallengren har, med hänvisning till hög arbetsbelastning, avböjt en regelrätt intervju. Hon svarar på DN:s frågor via mejl.

”Det är alltid upprörande och omskakande när utsatta barn och föräldrar far illa”, skriver socialministern efter att ha läst granskningen. I mars i år öppnade hon för en översyn av adoptionsförmedlingen till Sverige under 1960- till 1990-talet, en fråga som tidigare drivits av Vänsterpartiet med anledning av de illegala adoptionerna från Chile.

Ulf Kristersson (M) gick steget längre och krävde en vitbok över samtliga adoptioner till Sverige.

Apropå kravet på en vitbok svarar Lena Hallengren:

”Jag kan konstatera att det tycks finnas ett brett stöd bakom regeringens initiativ och det är mycket positivt. I övrigt kan man kalla en utredning för olika saker. Det viktigaste är att det blir en utredning.”

Just nu pågår arbetet inom Regeringskansliet med att ta fram direktiv för hur utredningen ska utformas.

Nederländernas utredning av internationella adoptioner, som offentliggjordes i februari i år, var fri från politisk styrning och kopplingar till adoptionsverksamhet.

Hur den svenska utredningen ska utformas har Hallengren i dag inget rakt svar på.

DN:s kartläggning visar att merparten av adoptivbarnen har anlänt från diktaturer och svaga demokratier med utbredd korruption. Det är ett av skälen till att utreda av svensk adoptionsförmedling.

”En viktig sak att kartlägga är samspelet mellan å ena sidan lagstiftare och myndigheter och å andra sidan de privata adoptionsorganisationerna.”

En rapport visar att S-regeringen redan 1997 kände till uppgifter om barnhandel från en rad länder Sverige adopterade från. Hur reagerar du på att uppgifterna inte utreddes då?

”Såvitt jag förstår var utredningen en beställning från den dåvarande regeringen som ett led i den då pågående ratificeringen av Haagkonventionen, men i övrigt har jag inte kunskap om vad som skedde.”

DN:s granskning av adoptioner från Chile som Colombia visar att fattiga kvinnor, ofta från ursprungsbefolkningar, har berövats sina barn. Hur väl rimmar detta med Sveriges feministiska utrikespolitik?

”Jag är stolt över att ingå i den första regeringen med en uttalad feministisk utrikespolitik. När det gäller historien så hoppas jag att en utredning kan kasta ljus över vad som tidigare har skett när det gäller internationella adoptioner till Sverige.”

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

22 ”Hur länge till ska jag och mina medsystrar behöva vara rädda?”

De senaste veckornas hjärtskärande nyheter om kvinnor som blivit mördade av män, i sina hem eller öppet ute på gatan, har förhoppningsvis inte undgått någon. Samtidigt har responsen från allmänheten och politiker varit avslagen – att läsa om en kvinna som blir mördad av en

man har blivit nästintill lika trivialt som att läsa väderleksrapporten.

Det händer så ofta att vi knappt blir chockade längre, och nyheten om brottet hamnar i flödet inte sällan under bokrecensioner bilrockar eller bantningstips. Politiker som gjort våldet till sin största sakfråga är tysta, för att när allting kommer till kritan så är våldet mot kvinnor, det kanske absolut mest grundläggande och värsta våldet, inte det som det ska tas krafttag emot.

Men jag är kvinna, likt hälften av Sveriges och världens befolkning, och jag vet hur det är att vara det. Att vara kvinna är att leva hela sitt liv med en inneboende vaksamhet, oavsett tid på dygnet, plats eller omgivande människor. Att vara kvinna är att ha nycklar i näven med den vassa sidan utåt, olaglig pepparspray i väskan och 112 på kortnummer. Det är att välja plats på tunnelbanan med omsorg, för att

undvika att mannen på sätet mittemot stirrar ogenerat och kanske slinker efter en på stationen man ska av på.

Att vara kvinna är att slösa hundratals kronor på taxi hem för att undvika den mörka gångvägen från pendeltåget, men att även i taxin sitta på helspänn, lyssnandes efter klickandet från bildörrar som låser sig och spanandes efter att chauffören inte råkar missa ens avfart. Att vara kvinna är att i värsta, men inte särskilt få, fall inte ens känna sig trygg när man kommit hem och vridit om låset utan att veta att det är då ens största rädslor besannas. Och att vara kvinna är att läsa om kvinnor som blir mördade i tidningen och inse att ingen verkar bry sig.

Jag är trött på att ständigt vara rädd, för blickar, ovälkomna händer, flåsande andetag i nacken eller för att mitt skrik inte ska höras. Jag är outgrundligt trött på det, men jag får inte ge in för tröttheten eftersom jag vet vad som kan

hända då, och tyvärr vet jag vad som kan hända trots att jag tar till alla försiktighetsåtgärder som finns.

Vänner, systrar och bekanta har berättat det för mig. Jag läser tidningarna, ser på tv och lyssnar på radio, och jag känner mig uppgiven. Hur många fler kvinnor ska mördas, våldtas och misshandlas och bara bli till en siffra i statistiken för att sedan arkiveras och glömmas bort? Hur många liv ska rivas upp eller avslutas innan ord blir till handling? Hur länge till ska jag och mina medsystrar behöva vara rädda? Jag hörde en gång en liknelse från en man som suttit i högriskfängelse. Han var ständigt på sin vakt, sov med ett öga öppet och litade inte på någon. Han sa då att han insåg hur det måste vara att vara kvinna – att alltid befinna sig bland potentiella förövare, och den rädslan det innebär, hur man inte har råd att vara naiv, godtrogen eller öppensinnad, för att det faktiskt kan innebära fara för ens liv. Att vara kvinna är att veta det.

Sara Schwartz Wiman, studerande,
Stockholm

22 ”Det är tydligt att lagen står på förövarens – inte offrets sida”

Sverige målas ofta upp som ett jämlikt och tryggt land för kvinnor att leva i. Men hur kommer det sig att kvinnor, ofta tillsammans med sina barn, tvingas leva på flykt i detta land och hålla sig undangömda, som i ett fängelse,

för att de är hotade, trakasserade och förföljda av en manlig våldsutövare?

Hur kommer det sig att det är den våldsutsatta kvinnan, hon som får sina mänskliga rättigheter systematiskt kränkta, inte är den som samhället ställer sig bakom?

Hur kommer det sig i det jämlika landet Sverige att en våldsutövande man får gå fri, att han tillåts hota, slå, kränka och skrämma. Jo, för att hans personliga integritet och frihet är okränkbar, då våldsutsatta kvinnor väl vet att en anmälan sällan leder till åtal, och ännu ovanligare till fällande dom. Betyder det att brott inte har begåtts? Nej.

Det beror inte på att 90 procent av våldtäkterna inte har hänt. Utan att lagen är utformad av män. Är det inte dags att skriva om de lagar som tillåter att den här typen av grov kvinnofridskränkning kan pågå år efter år utan någon som helst konsekvens för våldsutövaren?

Det är 2021 och vi har kvinnor i Sverige som tvingas leva på skyddade boenden för att de annars i många fall riskerar att bli dödade av de män som utan kännbara konsekvenser kan utöva våld.

Vad är exempelvis straffet för grov kvinnofridskränkning? Står det straffet i proportion till det lidande och trauma som dessa kvinnor (och barn) tvingas utstå och kanske leva med under resten sina liv? Det anser inte jag. Jag anser att lagen är tydlig med vems sida man står på, vem man skyddar.

Nämligen förövaren.

När mannen väl dödar kvinnan, vad händer då? Det spelar ingen roll vad som händer då. Det är försent. Kvinnorna är döda. De blev svikna och övergivna av samhället. Så fortsätter det, år efter år efter år.

När kvinnor hotas är kvinnorna själva problemet, och de ska gömmas undan på

skyddade kvinnoboenden. Hur orimligt är inte det?

Rikta insatser rätt, det är män som skapar problemet, det är på grund av män som det finns skyddade kvinnoboenden. Inrätta mansboenden för de män som kränker, hotar och slår. Det är förövaren som ska flyttas på. Detta måste genomföras nu, innan det är försent. Det räcker nu! Sluta stå och se på när Sveriges kvinnor mördas.

Juno Santiago, socionom, Stockholm

22 ”Män måste sluta behandla kvinnor som sina ägodelar”

Socialstyrelsen uppskattar att minst 75 000 kvinnor i Sverige utsätts för någon form av partnervåld varje år. 13 kvinnor i snitt mördas årligen i Sverige i en nära relation. En grov skattning enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, är att enbart 20 procent av våldsbrott mot kvinnor i nära relationer polisanmäls. Cirka 3 procent – alltså bara drygt 2 000 – leder till fällande dom.

Det spelar ingen roll hur hårda lagar vi har när förundersökningar läggs ned. Arbetet måste

påbörjas långt innan det handlar om att förkunna dom. Framförallt är det dags för alla män att vakna och faktiskt ta ansvar och sluta behandla kvinnor som er ägodel.

Och alla ni politiker som gör utspel i medierna just nu, lägg fokus på rätt saker nu när ni faktiskt agerar. Se till att kvinnor får kontaktförbud mot sin förövare och att de som bryter mot dessa döms för det.

Susanne Persson, Brunflo

22 Författarna om mäns våld mot kvinnor: ”Utan männens tystnad är våldet inte möjligt”

Fem kvinnor mördade, fem män häktade. Efter kvinnomorden i Sverige de senaste veckorna har riksdagspartierna nu kallats till samtal.

Men kritiken är stor, både mot medier och mot makthavare, för att man inte har tagit frågan om mäns våld mot kvinnor på tillräckligt stort allvar. DN Kultur har pratat med fyra författare som skrivit om våldet i fack- eller skönlitteratur.

Katarina Wennstam har i tio romaner och två reportageböcker skrivit om kvinnors utsatthet.

Hur har du reagerat på nyheterna om de fem kvinnor som misstänks ha mördats på kort tid?

– Jag är så jävla trött – just nu uppmärksammas det för att det råkar ske fem mord i tät följd, det kan vara fem på ett halvår annars, och det är lika illa egentligen. Vad det handlar om är kvinnor som inte vill vara ihop med sina män längre och blir mördade för det. I de rättsfall jag granskat där en man inte kan acceptera att kvinnan gör slut med honom finns

en inställning att ”om inte jag får ha henne ska ingen annan få det”. Hur den sexuella äganderätten syns i rättssalen tar jag upp i romanen ”Vargen” – mordet på en kvinna bedöms ofta som dråp eftersom rätten anser det vara en förmildrande omständighet att mannen blivit kränkt över att bli lämnad.

Har samhället och politiken tagit den här frågan på tillräckligt stort allvar?

– Absolut inte. Under de 24 år som jag har jobbat med de här frågorna har beslutsfattare sagt att inget går att göra eftersom det är integritetskränkande att begränsa de anklagade männens utrymme – men ett år in i pandemin visar det sig att när det handlar om folkhälsa är vi som samhälle beredda att gå hur långt som helst både ekonomiskt och vilka restriktioner man tillämpar. Utsattheten för våld är en av de stora utmaningarna för kvinnors hälsa, ändå pratar man runt det. I så många årtionden har

vi försökt lösa våldet mot kvinnor genom att flytta kvinnorna: de ska ändra beteende eller gömma sig – kan vi inte bara vända på det, så att männen som hotar och trakasserar får sin frihet beskuren?

Har litteraturen varit mer aktiv i att behandla frågan, än vad som märkts från journalistiken och politiken?

– I dag finns över lag en otrolig medvetenhet och engagemang hos många författare som det inte gjorde förut, kanske på grund av de senaste årens debatt. Våld mot kvinnor brukade inte skildras djupare än att en vacker kvinna ligger död och stympad på en strand, men de senaste 10–15 åren behandlas i romaner våldet mot kvinnor mer än hos journalistiken eller politiken: det kan vara en härjad polisman som sett sin mamma bli slagen och hur det format honom.

Vilka perspektiv saknar du i den debatt som nu lyfts upp på politisk nivå?

– Perspektivet som ständigt saknas är männen, männen, männen. Alltifrån de som slår till de som inte är engagerade i debatten. På de inlägg jag skrivit i sociala medier så är 95 procent av kommentarerna från kvinnor; det finns en så stor sorg och frustration hos oss som jobbar med frågorna: "Varför får vi inte med er i debatten? Vad är det som gör att det landar i en kvinnofråga?"

Elin Cullhed är författare, kulturjournalist och lärare. I debuten, ungdomsromanen "Gudarna" (2016), skildrar hon unga mäns våld mot kvinnor.

Hur har du reagerat på nyheterna om de fem kvinnor som misstänks ha mördats på kort tid?

– Jag har inte orkat ta in det. För smärtsamt helt enkelt. Men det är samtidigt inte helt oväntat. Män som blir maktlösa, fråntas sina positioner eller hålls isolerade i hemmet blir mer benägna att begå våldsbrott mot sina närmast stående kvinnor, det är ju dokumenterat.

Vad är dina tankar om att det här krävs för att riksdagspartierna ska samlas till samtal i frågan?

– Min bild är att våldsbrott mot kvinnor är extremt lågprioriterade i Sverige. Mäns våld mot kvinnor är heller aldrig synligt från utövarens håll. Det finns inga män som går ut och talar om sin våldsamhet, det är enbart kvinnor som är bärare av deras berättelse. Det är så intressant att bevittna hur långt inne det sitter hos en man att ens förstå sin egen våldspotential, eller bekänna sin egen delaktighet och skuld.

Har litteraturen varit mer aktiv i att lyfta och behandla frågan, än vad som märkts i journalistiken och politiken?

– Litteraturen har ofta kommit längre i att bryta tystnader, och säga det som inte kan uttalas. Men ett samhälle som nedmonterar bildning och viktiga demokratiska fundament, och som i coronan stänger ner mötesplatser, skapar en perfekt grogrund för manligt våld. När hemmet och familjen blir den bärande strukturen i samhället är kvinnors frihet illa ute. Det är bra om politikerna vaknar och ser sambanden, det är en akut fråga.

Varför var det viktigt för dig att skriva om ämnet?

– Jag ville utforska hur våld mot kvinnor genomsyrar vårt samhälle och alla våra relationer, från klassrummet till den första kärleken till engångsligget, till vänskapen, till ens egna föräldrar. Alla i min bok är på något

sätt förmedlare av det manliga våldet, det är ett slags kärna i den här uppväxtberättelsen. Ingen går fri. Och hur gör man sig fri? Man talar om det, och man älskar ändå.

Vilka perspektiv saknar du i den debatt som nu lyfts på politisk nivå?

– Männens perspektiv, förövarnas. Debatten kommer aldrig vidare utan dem. Men utan tystnaden vore det manliga våldet inte möjligt, den är det manliga våldets fundament. Så fort en man ska uttala sig om sin eventuella skuld bortser han från den, nekar eller trivialiserar handlingen.

– Jag saknar en djupare diskussion om skuld och ansvar, det är viktigt att utkräva det av män. Inte skoja bort, hålla tyst eller smeka en anklagad man med hårs. För att nå dit tror jag att vi alla behöver se att våld mot kvinnor är så enormt mycket. Det är inte bara handen som slår. Det är kanske till och med ganska sällan

handen som slår. Våld mot kvinnor har sin rot i ett långsamt verkande kvinnoförtryck, från ett ogenomtänkt ”Du skulle kanske börja banta?” till gråzonssex, till ”jävla kärring”, deltidsarbete och en mamma som tar ut alla föräldradagar och får en skev självbild. En person med en skev självbild är ett perfekt offer för våld.

Amanda Svensson är författare och kritiker. I romanen ”Allt det där jag sa till dig var sant” (2014) skildrar hon en ung kvinna som utsätts för en våldsam relation.

Hur har du reagerat på nyheterna om de fem kvinnor som misstänks ha mördats på kort tid?

– Det är naturligtvis fasansfullt. Samtidigt kan jag inte påstå att jag känt någon större chock. Att kvinnor regelbundet mördas av män vet alla, åtminstone alla kvinnor – det är ett så djupt rotat samhällsproblem att det nästan blir

osynligt, trots att vi matas med historier om det i media och populärkultur så gott som dagligen.

Varför var det viktigt för dig att skriva om ämnet?

– Jag upplevde vid tiden då jag skrev boken att man talade rätt lite om just unga kvinnor i den här sortens relationer, de syntes sällan i vare sig media eller kulturen. Och att det till viss del var andra mekanismer inblandade när det handlade om unga kvinnor, jämfört med de historier om kvinnovåld man oftast hörde. Jag ville skildra en kvinna som på pappret inte har någon rationell anledning att stanna med en man som behandlar henne vidrigt – inga barn, inget ekonomiskt beroende, inget missbruk eller ens en gemensam bostad – men som ändå inte ”lyckas” gå.

I romanen förekommer även ett hämndmotiv, var det ett sätt för dig att ta dig an ämnet?

– Romanen handlar väldigt mycket om hur fantasin och berättandet kan fungera som ett vapen, ett sätt att föreställa sig att livet och världen skulle kunna vara annorlunda och därmed också se till att det blir så. Det man inte kan föreställa sig kan inte ske, och det vet ju män som utövar våld mot kvinnor – det är därför de så ofta isolerar sina offer, både konkret och mentalt. För huvudpersonen Lilja är nog tanken på att hämnd är möjligt en nödvändighet för att ta sig loss.

Vilka perspektiv saknar du i den debatt som nu lyfts upp på politisk nivå?

– Jag upplever att den politiska diskussionen tenderar att handla om de allra värsta brotten – hur vi ska undvika att kvinnor mördas eller misshandlas svårt. Samtidigt som alla som pratat med våldsutsatta kvinnor vet att det sällan är där det börjar, och att det psykologiska våldet utgör en stor del av mäns våld mot

kvinnor. Där tror jag att det går att jobba politiskt, även om det är mer komplext än att bara se över straffskalan och sedan kunna peka på att man gjort något.

Vilka är svårigheterna när man som författare skriver om mäns våld mot kvinnor?

– Ska man vara krass finns ju en risk att falla in i något slags våldspornografi, där våldet fungerar som ett rent spänningsmoment – så som våld mot kvinnor ofta används i spänningsromaner. Jag tyckte också att det var svårt att inte estetisera våldet. För mig har skrivandet ofta handlat om att göra också det svåra och fula vackert och meningsfullt, men det finns ju inget vackert med att utsättas för våld.

Anne Swärd är författare och ledamot i Svenska Akademien. I romanen ”Jackie” (2020) skriver hon självupplevt

om en ung kvinna som misshandlas i en destruktiv relation.

Hur har du reagerat på nyheterna om de fem kvinnor som misstänks ha mördats på kort tid?

– Min första reaktion är pur ångest. Den sortens rubriker gör mig helt paralyserad och utlöser minnen som väcks väldigt lätt, trots att jag tror mig ha bearbetat dem. Vanmakt först, sedan vrede inför att det har hänt igen! När dessa rubriker når oss är det ju alldeles för sent – för just den kvinnan, och hennes närmaste.

Har samhället och politiken tagit den här frågan på tillräckligt stort allvar?

– Det har jag svårt att se. Ett skäl till att problemet har så låg prioritet kan handla om att det ses som en ”kvinnofråga”. Personligen tycker jag att det främst borde ses som en mansfråga. Dessutom existerar fenomenet också i samkönade relationer. En lika viktig

förklaring är att relationsvåld räknas till den ”privata sfären”. Det är en farlig sfär att befinna sig i – särskilt för kvinnor och barn – och historiskt finns en attityd att myndigheter och politiker inte ska lägga sig i människors privatliv.

I en kommentar i DN om ”Jackie” skrev du om mediernas beröringsskräck inför temat i din roman. Varför finns en sådan, tror du?

– Jag blev ärligt talat rätt häpen över en del av responsen. Romanen handlar trots allt om en relation som den kvinnliga huvudpersonen överlever med en håarsmån. ”Beröringsskräck” och ”bagatellisering” var förklaringar jag spontant kunde tänka mig. Men det kan lika gärna handla om vanmakten inför att dessa brott är så obehagliga och samtidigt svåra att komma åt. Som kvinna är saken plågsam att ens tänka på, medan män kan känna sig ansatta. I

en normal romanprocess skulle jag ha bearbetat texten så att den blivit mer ”litterär”, men det kändes inte rätt med just denna historia. Jag ville ha den så rå och naken som möjligt.

Varför valde du att gå ut med att romanens händelser är självupplevda?

– En känsla av ansvar, tror jag. Jag har gått från i princip ingen medial plattform – vilket jag delar med de flesta utsatta kvinnor – till en möjlighet att åtminstone höras om jag säger något. Och jag hade en förhoppning om att göra skillnad genom att göra historien mer personlig, mindre ansiktslös. Inför publiceringen av ”Jackie” bad jag förlaget att boken inte skulle presenteras som en *true story*. Det hade säkert varit väldigt ”säljande” men skulle ha känts spekulativt.

Vilka perspektiv saknar du i den debatt som nu lyfts upp på politisk nivå?

– Männens perspektiv. Och då menar jag den stora majoritet män för vilka dessa handlingar är otänkbara och förkastliga. Samt förövarnas – även de som befinner sig i riskzonen för detta beteende. I min roman ägnades vartannat kapitel mannens perspektiv. Dessa avsnitt var tuffa för mig att skriva men kändes alldeles nödvändiga att ha med eftersom jag ville försöka förstå hans psykologi och blick på sig själv, henne (mig) och det som skedde.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

23 Ristade in hjärta på sovande flickvän

En man i 20-årsåldern i Eksjöområdet har dömts till fängelse i ett år och tio månader efter att ha ristat in ett hjärta med en barberarkniv i sin dåvarande flickväs ryg.

Kvinnan har fortfarande ärr på ryggen och har mått psykiskt dåligt av det som hände.

Händelsen skedde medan flickvännen sov, efter att hon tagit mediciner och druckit alkohol.

Mannen har hävdatt att hon sagt ja till inristningen men tingsrätten skriver i domen att det tveklöst rör sig om grov misshandel.

Mannen döms även för våldtäkt mot barn, då han vid ett tillfälle haft sexuellt umgänge vid en skatepark med en flicka som vid tidpunkten var under 15 år.

Mannen ska även betala totalt 190 000 kronor i skadestånd till de drabbade.

TT

23 Noras granne misstänks ha knivmördats

I sju års tid bodde de grannar, Nora och den kvinna som på påskaftonen hittades på sin balkong i Flemingsberg – knivhuggen till döds.

Nora hade sett hur isolerat hon levde, men först när det var för sent insåg hon varför hon ofta hade haft en dålig magkänsla.

– Jag känner skam över att jag inte förstod. Det enda vi kan göra nu är att fortsätta lyfta mäns våld mot kvinnor – det kommer leda till att fler kvinnor vågar berätta att de blir misshandlade.

Påskafton, förmiddag 2021. Nora har lämnat hemmet med sina barn, de ska på en aktivitet. Strax före klockan tio vaknar hennes man av ett skräckinjagande skrik. Han springer ut i trapphuset och upp en våning. Han möts av en skrikande, blodig sjuåring.

Sjuåringens mamma är förmodligen redan död. Knivhuggen till döds. Hon ligger på balkongen. Familjens övriga barn, två 4-åringar och en 1-åring är också i lägenheten. Barnens 46-årige pappa grips på plats.

När Nora kommer hem har alla grannarnas vardag slagits i bitar. Kvinnan de ibland sett sitta ute på gården med sina fyra välvårdade barn finns inte längre. Hennes man, som de delat hiss med, som vissa hälsat på – har visat sig vara en misstänkt kvinnomördare.

– Att läsa i tidningen om de kvinnomord som sker är fruktansvärt. Att plötsligt leva mitt i en sådan tragik går inte att förstå. Våra tankar går

självlart till henne, till barnen. Men även vi grannar drabbas – av ånger, skuld och skam. Vad var det vi inte såg, vad var det vi inte vågade se? säger Nora.

Det har snart gått tre veckor sedan grannen hittades död. För Nora – som själv är politiskt aktiv, som arbetat med jämställdhet som huvudfokus och som via sitt arbete på en myndighet och sitt aktiva föreningsliv fått utbildning på utbildning om våld i nära relationer – har allt förändrats med den brutala insikten om hur svårt det är när det händer i ens omedelbara närhet.

– Jag såg hur isolerat hon levde, att hon inte arbetade, att persiennerna alltid var nerdragna. Min magkänsla var dålig, men signalerna diffusa. Det var inte mitt fel, jag vet, samtidigt gnager känslan av allt jag borde; jag borde ha bjudit in, jag borde ha ställt frågor, jag borde ha försökt förstå ...

I efterhand har hon förstått att det fanns enstaka grannar som visste hur utsatt kvinnan var. Som kände till att mannen för drygt tio år sedan anmälades för grov kvinnofridskränkning mot sin förra fru, som visste hur rädd hans fru var. Som visste att hon bokade av flera inbokade besök med en kurator, skyllt på att barnen var sjuka. Som också visste att kvinnan förbjudits av sin man att prata med grannarna.

– Jag tror varken den som känner sig utsatt eller de som är vittnen runt omkring vågar lita på systemet. Tyvärr tror jag inte de vågar anmäla, säger Nora.

En annan aspekt i det här fallet är att de enstaka grannar som kvinnan i viss mån anförtrött sig åt, själva inte har det svenska språket, kunskaper eller självförtroende att gå vidare med sin oro. Nora beskriver det också som att man i områden som är segregerade kan uppleva en viss ”avtrubbning”, man är så att säga van vid

att många kvinnor upplevs leva med män som är kontrollerande.

Nora har jobbat hemifrån under pandemin.

Under året som gått har hon reflekterat över att hennes kvinnliga granne sällan syntes ute, att hon aldrig sågs prata med andra män. I sitt eget arbete, där hon möter många familjer med problem och även många nyanlända, har hon sett hur fördomar och okunskap också riskerar att försvåra arbetet med att närma sig framför allt kvinnorna.

– Det finns en utbredd rädsla för att söka hjälp – man har hört att gör man det i Sverige så blir man av med sina barn, säger Nora vars självbild också skakats om:

– Jag, som är etablerad i samhället, har själv valt att isolera mig från den omgivning jag lever i. Jag bor i min lägenhet i ett miljonprogram, men jag lever inte här, jag har mina sociala kontakter på andra adresser, mina barn går inte

i skolan här. Det är som en segregation i segregationen, reflekterar hon.

Den nu döda kvinnan kom hit för sju år sedan för att hon gift sig med den nu på sannolika skäl mordmisstänkte häktade mannen.

– Min erfarenhet är att för de kvinnorna som mer eller mindre hämtas hit finns det ingen som helst väg in i det svenska samhället. Mannen är försörjningspliktig, kvinnan stannar hemma och föder barn som inte går till förskolan. De kvinnorna hamnar i ett extremt utanförskap, säger Nora.

Sedan tre veckor tillbaka har hon börjat titta kvinnorna hon möter i området i ögonen, hon går ut oftare och är uppmärksam.

– Det enda sättet att komma vidare är att prata mer och öppet om det här våldet. Att bekämpa de patriarkala strukturer som upprätthålls, ibland även av kvinnorna själva, är ett måste. Själv kommer jag i framtiden alltid anmäla om

jag tror att någon blir utsatt. Hellre en gång för mycket ...

Den häktade mannen är sedan tidigare ostraffad och ska genomgå en mindre rättspsykiatrisk undersökning. Den anmälan om grov kvinnofridskränkning som gjordes mot honom för drygt tio år sedan lades ner.

Nora vill inte ha sitt efternamn i tidningen.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Hit kan du vända dig om du är utsatt.

Att våga berätta är oftast det svåraste. På vägen dit, anteckna och dokumentera om och när du utsatts för våld, hot och kränkningar.

Läs mer på Polisen om våld och övergrepp i nära relation, och hur du går tillväga för att göra

en anmälan. Du kan även ringa Polisen på 114 14, eller 112 vid akut nödläge.

Kontakta Kvinnofridslinjen eller ring på 020–50 50 50.

Riksorganisationen för Kvinnojourer i Sverige, hitta en kvinnojour nära dig, eller chatta.

För män som riskerar att skada någon i en relation finns det hjälp att få på Välj att sluta, 020-55 56 66.

23 Åklagare utreder misstänkta övergrepp i ”Paradise hotel”

En förundersökning har inletts efter de misstänkta övergreppen mot två kvinnor i dokusåpan ”Paradise hotel”. Det bekräftar åklagare.

En av kvinnorna som polisanmält, Jennifer Paatere, välkomnar beskedet.

– Det finns ju väldigt starka bevis, eftersom att allting finns på band, säger hon till DN.

Två kvinnliga deltagare i årets säsong av ”Paradise hotel” har vittnat om att de utsattes för övergrepp under inspelningarna. Nu utreds de misstänkta sexualbrotten under ledning av åklagare.

Ingen person är i nuläget delgiven misstanke om brott.

Charlotte Frisack Brodin, kammaråklagare på Norrorts åklagarkammare i Stockholm, fick in ärendet om ”Paradise hotel” på onsdagen.

– Jag kan inte säga så mycket just nu annat än att vi nu vidtar initiala åtgärder. Det vi kommer att börja med är att hålla förhör med de inblandande. Någon ytterligare information kan jag inte ge just nu, säger Frisack Brodin till DN.

Vilka brottsrubriceringar är aktuella?

– När man upprättar anmälan får man initiala brottsrubriceringar, men jag lämnar inte ut några sådana förrän vi har pratat med de som är målsäganden.

Charlotte Frisack Brodin kommer att hålla de första förhören så ”snart som det är möjligt, det är något som är oerhört prioriterat”.

– Jag tycker inte att det är lämpligt att hålla förhör över telefon i den här typen av ärenden generellt. Utgångspunkten är att det ska hållas platsförhör, understryker hon.

Beskedet om förundersökningen kommer två dagar efter att mediebolaget Nent pausat sändningarna av programmet med anledning av händelserna.

I samband med det meddelades även att en polisanmälan skulle göras i samråd med de två kvinnliga deltagarna, samt att en intern utredning skulle inledas.

En av deltagarna, Jennifer Paatere, säger till DN att hon varit förberedd på att en utredning skulle kunna inledas.

– Jag är glad att det nu har dragit i gång. Nu väntar jag mig att polisen gör sitt jobb med det material som finns tillgängligt. Det finns ju väldigt starka bevis, eftersom att allting finns på band. Jag ser fram emot att rättsprocessen får ha sin gång, säger Jennifer Paatere.

– Det känns bra att jag anmälde. Det finns hur många som helst som blir utsatta för liknande saker som faktiskt inte vågar säga någonting. Det var den största anledningen till att jag ville göra en anmälan. För att visa andra att vi inte ska acceptera sådant här beteende och att man måste våga prata om det.

Övergreppen som kvinnorna vittnat om ägde rum för flera månader sedan, i samband med inspelningen av programmet på ett hotell i Mexiko.

Expressen var först med att rapportera om händelserna. En kvinna berättade för tidningen att en manlig deltagare, mot hennes vilja, vidrörde hennes underliv.

Jennifer Paatere berättade samtidigt att samme man, trots hennes protester, dragit ned hennes bh så att bröstet blottats.

– Jag blev helt chockad för det kom helt provocerat, säger Jennifer Paatere nu till DN. Efter hela händelsen bröt jag ihop.

Hon berättar att produktionen pausades dagen efter händelserna och att kvinnorna togs åt sidan för att berätta vad som hänt.

– Då berättade både jag och den andra kvinnliga deltagaren om vad vi blivit utsatta för. Produktionen frågade oss vad vi ville att de skulle göra, men vi sa inte så mycket. Jag kände: Vilka är vi att säga hur ni ska sköta det här? Den manliga deltagaren tvingades kort därefter lämna programmet.

– Det var jätteskönt. Det var det jag ville men jag vågade nog bara inte säga det rakt ut, säger Jennifer Paatere.

Den 20 april sändes avsnittet av programmet och delar av de misstänkta händelserna visades i tv, innan avsnitten senare togs bort.

I ett pressmeddelande sa Anders Jensen, vd och koncernchef för Nent, att han fattade beslutet om att pausa programmet ”efter att ha nåtts av ny information som jag ser oerhört allvarligt på och avser gå till botten med”.

Enligt Jennifer Paatere var det hon själv som bestämde sig för att göra en polisanmälan.

– Det hade inte kommit på tal från produktionens sida över huvud taget. Att jag ens kom på tanken var efter min intervju med Expressen förra veckan, där de frågade om jag hade polisanmält. Det var första gången som jag ens tänkte på det, säger Jennifer Paatere och fortsätter:

– I måndags sa jag till produktionen att jag ville prata med någon som har med de här besluten att göra. Jag sa att jag ville anmäla och ett par timmar senare ringde någon högt uppsatt och sa att de skulle göra en polisanmälan.

Hur känner du kring att du fick ta initiativ till anmälan själv?

– Produktionsbolaget har pratat med mig massor och erbjudit mig mycket stöd, men jag tycker fortfarande att de har skött vissa saker dåligt. De borde ha tagit upp en polisanmälan tidigare. Om jag inte hade sagt något själv, hade det ens blivit av då?

Hur har du påverkats av hela händelsen?

– I dag mår jag bra, men när vi fick se avsnittet innan sändning kom känslorna tillbaka. Då tyckte jag att det var jättejobbigt. Jag såg det på ett helt annat sätt. Jag tror att det är lätt att vifta bort när sådana saker händer en själv, men när man ser det hända någon annan tar man det på

allvar. Jag såg det plötsligt ur ett annat perspektiv. Och nu när jag insett att det var ett övergrepp tycker jag att det är helt sjukt att de tog med det över huvud taget.

Nent har inte svarat på DN:s frågor om produktionens agerande och varför händelserna inte polisanmälts tidigare. Presschefen Susanne Nylén skrev tidigare i veckan i ett sms:

”Detta är nu ett pågående polisärende därför har vi inget ytterligare att tillägga. Det är viktigt att utredningen får ha sin gång, både polisiärt och internt. Vi fokuserar nu på deltagarnas välmående.”

På onsdagen framkom att produktionsbolaget Mastiff, som spelar in ”Paradise hotel”, inte heller upprättade någon incidentrapport om de misstänkta övergreppen.

– Det är också därför vår beställare Nent inte haft kännedom om det aktuella materialet. Det kan ha varit en felbedömning från vår sida, sa

Claes Leinstedt, producent för programmet, till SVT:s Kulturnyheter.

Anja Hirdman är professor i medie- och kommunikationsvetenskap på JMK i Stockholm. Enligt henne har produktionen misslyckats med sitt ansvar för att skapa en trygg tv-inspelning.

– Produktionsbolaget är i någon mån arbetsgivare under inspelningen och då finns det i Sverige tydligt stipulerat hur man ska agera när det gäller mobbing, trakasserier, övergrepp och liknande frågor. Det är en väldigt tydlig ansvarskedja och deras agerande ställer frågor kring bolagets ansvarsprocesser, säger Anja Hirdman till DN.

Hon ifrågasätter även produktionsbolagets bedömning att inte polisanmäla händelsen direkt när den inträffade, samt beslutet att sända händelserna.

– Om de bedömde att det rörde sig om ett övergrepp som föranledde att personen fick ”avskedas” och lämna sin plats i programmet – varför gjorde de inte också en polisanmälan direkt? Där har de uppenbarligen brustit i sitt arbetsgivaransvar. Dessutom har de själva konstaterat att det som hände inte får ske, och skickat hem personen, och då kan man naturligtvis inte visa händelsen på tv. Det är väldigt förvånande, säger Anja Hirdman. DN söker den manliga deltagare i ”Paradise hotel” som anklagats för övergrepp.

Mohamed Yussuf

mohamed.yussuf@dn.se

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

24 Hon överlevde överfallet: ”Jag tänker aldrig mer gömma mig”

Hon kunde lika gärna ha varit del av statistiken över dem som dödats av sin partner.

Men trots att han siktade mot halsen, - träffade kniven henne över munnen. Sedan högg han henne i bröstet.

– Mina ärr ska påminna mig om styrka, inte ondska. De är mina, inte hans, säger Carita.

Han hade varit fri i några veckor i väntan på dom. Fem gånger hade han hunnit bryta kontaktförbudet genom samtal och mejl, fem gånger hade hon polisanmält detta och fem gånger hade förundersökningen lagts ner. Den skriftliga motiveringen var att han ändå snart skulle få en dom för liknande brottslighet, men vid något tillfälle sa polisen också att det ofta behövs något ”fysiskt” innan de kan följa upp kontaktförbudsbrott.

– Då kan det ju vara för sent, sa jag, minns Carita.

Sedan blev det fysiskt.

Mötet hon var kallad till på socialkontoret i Lilla Edet den 29 augusti 2019 hade hon försökt avstyra. Carita bad om att få slippa åka till samhället där hon misstänkte att hon skulle

kunna stöta ihop med sitt ex, mannen som dömts för grov kvinnofridskränkning i tingsrätten och nu väntade på hovrättens avgörande. Men ”så jobbade de inte” fick hon veta, så hon lämnade hemmet i Trollhättan och åkte dit.

– Våra bilar möttes redan vid infarten. Jag såg att det var hans registreringsskylt, men hoppades att han inte hade sett mig. Jag hade väldigt ont i magen och tittade mig omkring hela tiden men kom in på kontoret och allt gick bra där.

På väg nerför i trappan vill Caritas dotter gå själv.

– Jag minns att vi mötte en kvinna som sa ”så liten och redan så duktig”, och jag blev glad och stolt, men sedan tog stressen över och jag lyfte upp henne och skyndade ut. Medan jag spänner fast henne i bilen kommer han fram.

Det är ingen slump att mannen är där. Caritas före detta sambo har fått veta av handläggaren när mötet ska vara. I dag har den kommunanställda dömts för tjänstefel, men i augusti 2019 är det bara Carita som får ta konsekvenserna.

– Jag står böjd över min dotter när jag hör ett ”hej gumman” och ser hans skor stanna intill oss. Han är mörkt klädd, i keps, och har en blå kniv i handen.

Det kommer att sluta i tio års fängelse för mordförsök, men börjar med att han tar tag i hennes hår och försöker dra kniven över hennes hals. Hon böjer ner hakan, så kinden träffas. Därefter kommer huggen mot kroppen.

Den tekniska utredningen och läkarutlåtanden bekräftar Caritas berättelse. I domen står att ”stickskadan på bröstorgans högra sida var enligt rättsintyget av livshotande karaktär”.

Efter överfallet flögs Carita till Sahlgrenska med ambulanshelikopter och opererades direkt.

Numera har hon en ny stor tatuering över bröstkorgen: "Strength" och "Survivor", står det på nyckelbenen. Den centrala tigerns näsa är byggd runt ett av ärran efter attacken. Märket efter den största skadan löper under ena bröstet. Det hugget tog i levern.

– Läkaren sa till mig att det var bra att kniven var ny, vass och ren. Det gjorde det lätt att sy ihop såren.

Hon vill helst inte tänka på hur nära det var.

Sätter upp en stram hand i ögonhöjd som för att visa på hur hon skärmar av det jobbigaste.

– Jag har läst rapporterna och förhören och ser ju vad som står där, men är det verkligen jag som varit med om det här?

Under rättegången efter mordförsöket sa den åtalade att han inte hade menat att döda Carita.

Han ville bara märka henne. Men han berättade också om hoten. I domen står det:

"Han skrev lappar i ilska bland annat att om att "om hon tar så mycket som en död fluga från - huset, bör hon skaffa skyddad identitet". De lapparna låg i huset och skulle finnas där när hon kom för att fotografera huset. Det var skrivet så att hon kunde förstå meddelandena."

När rätten landar i ett tioårigt fängelsestraff är de många brotten mot kontaktförbudet en försvårande uppgift för den före detta sambon. För en dryg månad sedan föll ännu en dom kopplad till fallet. Handläggaren på socialtjänsten fälldes för tjänstefel och fick dagsböter efter att ha avslöjat mötestiden för mannen. Den domen är överklagad till hovrätten.

På sista tiden har Carita börjat öva på att åka in i Lilla Edet igen.

– Jag har kört förbi platsen och jag vill kunna stanna där. Jag vill inte att han ska vinna. Innan ambulansen kom satt en kvinna från kommunkontoret med Carita på marken och höll ihop hennes kind. Efter uppvaknandet på Sahlgrenska beklagade personalen att ärret i ansiktet skulle synas för alltid. Men Carita valde att omfamna det.

– Jag vill att det ska signalera styrka. Jag vill titta på mitt ansikte i spegeln och påminnas om hur stark jag är, inte påminnas om honom. Samma med datumet – den 29 augusti – det är en dag jag firar med tårta. Det ska inte få signalera ondska, då ska vi fira livet.

Ibland händer det att exmannen sitter bredvid henne i soffan på kvällarna. Det gör han så klart inte, eftersom han är fängslad i många år framöver, men det känns så. Därför har hon tänkt att hon ska flytta från den här lägenheten

– ”där allt hände” – när hon är klar med terapin hon nyss påbörjat.

– Men jag tänker aldrig mer gömma mig.

Trollhättan är min stad, jag vill kunna ha mitt namn på dörren på nästa ställe också. Och mitt mål de närmaste åren är att vända på steken. Vi som utsatts måste kunna leva öppet, det är männen som ska begränsas.

Fem kvinnor har på kort tid dödats av närstående män och frågan om hur det hade kunnat undvikas ligger högt på dagordningen hos medier, rättsväsende, politik och allmänhet. Carita vet vad hon vill se.

– Fotbojor på männen i stället för skyddade identiteter för oss. Och nolltolerans på brott mot kontaktförbudet. De fem som dött nu ... Ja, det kunde varit jag. Det är fruktansvärt att det ska behöva gå så långt, att det ska krävas så många liv. Och jag kunde ha varit ett av dem.
2019.

I går, fredag, lade regeringen fram förslag som är i linje med Caritas tankar. Hon för handen upp mot ärret i vänster mungipa.

Det stramar.

– Jag tänker ofta ”jäklar, du trodde att du kunde döda mig, din jäkel”. Jag har en inre styrka som jag inte visste att jag hade. Så ”tack vare” den här händelsen, eller vad man ska säga, så har jag förstått att jag är en otroligt stark människa. Carita blev inte del av dödsstatistiken. Hon lever vidare i Trollhättan. Hennes namn står på dörren.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

**Fakta. Hit kan du
vända dig**

Att våga berätta är oftast det svåraste. På vägen dit, anteckna och dokumentera om och när du utsatts för våld, hot och kränkningar.

Läs mer på Polisen om våld och övergrepp i nära relation, och hur du går tillväga för att göra en anmälan. Du kan även ringa Polisen på 114 14, eller 112 vid akut nödläge.

Kontakta Kvinnofridslinjen eller ring på 020–50 50 50.

Riksorganisationen för Kvinnojourer i Sverige, hitta en kvinnojour nära dig, eller chatta.

För män som riskerar att skada någon i en relation finns det hjälp att få på Välj att sluta, 020-555666.

24 M-ledaren vill att regeringen agerar efter partisamtalen

Regeringen presenterar fyra nya förslag till straffskärpningar för kvinnofridskränkning. Nu säger flera partiledare att arbetet inte får stanna vid samtal.

– Förslagen finns på bordet och nu måste regeringen fatta beslut och genomföra

saker, säger Moderaternas partiledare Ulf Kristersson.

– Jag är rädd att sådana här samtal bara är samtal, min erfarenhet är dålig av dem.

Förslagen finns på bordet och nu måste regeringen fatta beslut och genomföra saker.

Kan de här samtalen underlätta för regeringen så är det bra. Men de måste komma till skott.

Det säger Moderaternas partiledare Ulf

Kristersson till DN efter fredagens partisamtal om mäns våld mot kvinnor, mellan

riksdagspartiernas ledare och

jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP),

justitieminister Morgan Johansson (S) och

inrikesminister Mikael Damberg (S).

Ulf Kristersson menar att samtalen endast innehöll information från myndigheter och organisationer.

Han får medhåll av Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson som beklagar att

det inte fanns tid under mötet för faktiska diskussioner mellan partiledarna.

Märta Stenevi säger till DN att samtalet handlade just om att partiledarna skulle få en lägesbild av situationen från myndigheter och organisationer.

– Jag kan ju bara beklaga om det har funnits en förväntan på något annat än det vi bjöd in till. Så vi får diskutera vidare i andra sammanhang och andra forum. Det finns det andra ytor för, säger hon.

Jämställdhetsministern säger att hon är glad över att alla partier prioriterade att delta i samtalen.

– Det är en viktig signal till de myndigheter och civilsamhälle som var där om att det här är en fråga som inte måste handla om partipolitisk pajkastning utan där vi kan hitta en enighet, säger Märta Stenevi.

Efter partisamtalen presenterade regeringen vid en presskonferens fyra nya förslag på straffskärpningar för kvinnofridskränkning.

Bland annat vill regeringen göra fotboja till en möjlig förstahandsåtgärd vid utvidgat kontaktförbud, och man vill göra det lättare att ge mannen kontaktförbud gällande gemensam bostad.

– Det här är bara en del i ett större åtgärdsprogram som vi behöver gå fram med. Vi är inne i en process där vi nu scannar av vilka ytterligare förslag vi behöver ta fram, och då behöver man en bred ansats. Men här är vi i början av processen, säger justitieminister Morgan Johansson.

Under pressträffen menade Morgan Johansson att regeringen också vill ta ett helhetsgrepp kring att skydda barn från att behöva träffa en pappa som är gärningsman i ett brott mot mamman.

– Har en man utsatt sitt barn, fru eller sambo för så allvarligt våld att kvinna och barn behöver leva i skyddat boende är frågan om han inte har försuttit sin chans som pappa.

– Jag är beredd att skruva åt lagstiftningen för att öka skyddet där. Det är en sådan översyn vi - behöver, säger Morgan Johansson.

Centerledaren Annie Lööf, som var först av partiledarna att i sociala medier reagera på den senaste tidens misstänkta mord, säger i ett uttalande till DN att partisamtalen åter gjorde det tydligt hur akut frågan är, och att det finns en bred samsyn bland partierna om många förslag.

”Nu måste vi se resultat, det får inte stanna vid dessa samtal och då krävs handling och att prestige läggs åt sidan. Regeringen måste omgående gå fram med dessa konkreta förslag som det finns brett stöd för så att vi ökar tryggheten för alla kvinnor och barn på riktigt.

Mindre prestige och mer verkstad krävs nu,” skriver Centerledaren Annie Lööf.

Ulf Kristersson säger att det är välkommet att regeringen nu tar tillvara på flera förslag om skärpta straff.

Men han menar att dessa åtgärder inte räcker.

– En sak som fattas är obligatorisk häktning, där man omedelbart kan häkta en person för ett så här grovt brott, säger Moderatledaren Ulf Kristersson.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. Partiernas förslag

Det finns en bred samsyn i vissa sakfrågor: Höja minimistraftet för grov kvinnofridskränkning till ett år, möjlighet till fotboja vid första

kontaktförbudet och höjt straff vid överträdelse av kontaktförbud.

Här är partiernas viktigaste förslag som de tog med sig till fredagens samtal med regeringen om mäns våld mot kvinnor:

Moderaterna: Vill se obligatorisk häktning för brott med minimistraff på ett år.

Liberalerna: Vill se utökat förebyggande arbete och haverikommission för varje enskilt fall av dödligt våld.

Vänsterpartiet: Vill göra det lättare för kvinnor att lämna en våldsam relation, till exempel genom att det ska bli lättare att få bostad. Är för straffskärpningar men lyfter det förebyggande arbetet.

Kristdemokraterna: Vill att gemensam vårdnad inte ska utdömas då det finns en våldsdöm, att en särskild reglering av hedersbrott införs, samt att medlen utökas till kvinnojourerna.

Centerpartiet: Vill se kriminalisering av kontrollerande beteende och mer resurser till berörda myndigheter och organisationer.

Sverigedemokraterna: Vill se att upprepade trakasserier och våld mot kvinnor ska kunna leda till fängelse på obestämd tid, så kallad förvaringsdom.

24 Gäng misstänks ha planerat sprängdåd mot politiker

En stor polisinsats pågår just nu i Märsta och Sigtuna.

Bakgrunden är att ett kriminellt nätverk misstänks ha planerat bombdåd mot en kommunpolitiker och en polis i chefsställning.

Enligt DN:s källor har sprängmedel tagits i beslag och en förundersökning inletts om förberedelse till mord.

Framför Sigtuna kommuns huvudkontor i Märsta står en mobil övervakningskamera på hjul. Den har placerats där av polisen med anledning av den akuta hotbild som bedöms föreligga mot företrädare för kommunen.

– Kameran har funnits på platsen i ett antal dagar. När det gäller bakgrunden hänvisar vi helt till polisen, säger Sigtuna kommuns säkerhetschef Thomas Mileborn.

På annat håll pågår synlig polisövervakning av ett antal bostäder. Under natten till fredagen kunde DN också konstatera att flera civila patruller var i rörelse i och runt Märsta. Säkerhetsåtgärderna är en del av en pågående insats för att skydda människoliv, en insats som enligt Aftonbladet döpts till "Muren".

– Utöver detta pågår en omfattande spaningsinsats för att samla bevis och ringa in misstänkta. Totalt sett handlar det om stora resurser som är tagna i anspråk, berättar en av DN:s källor inom polisen i Region Stockholm. Bakgrunden är uppgifter om att kriminella ska ha planerat att utföra sprängattacker mot två personer: en högt uppsatt politisk företrädare för Sigtuna kommun och en polis i chefsställning. Anmälningar om förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse och förberedelse till mord har upprättats.

– Den information man jobbar med tyder på att gärningsmännen ville uppnå dödlig utgång, säger en annan poliskälla.

Enligt misstankarna har personer inom en lokal kriminell gruppering, det så kallade Märstanätverket, införskaffat två bilbomber. Uppdraget att placera sprängladdningarna på kommunföreträdarens respektive polischefens

fordon ska därefter ha gått till ett annat kriminellt nätverk. En betalning ska ha skett till det sistnämnda nätverket, vilket gjort att dåden bedöms ha varit nära förestående.

Misstankarna stöds bland annat av beslag som gjorts i samband med en husrannsakan mot personer med koppling till Märstanätverket.

– En bilbomb har säkrats i ärendet, berättar en av DN:s källor.

Utredningen leds av Stockholmspolisens regionala utredningsenhet, RUE. Där hänvisar man alla frågor till polisens pressavdelning, som i sin tur uppmanar DN att vända sig till myndighetens registratorsenhet. Trots flera kontakter har DN hittills inte lyckats få några officiella svar på frågor om ärendets handläggning.

– Sekretessen är hög och vi har valt en linje där vi egentligen inte uttalar oss, säger Towe Skjöld, polisintendent vid RUE.

Inte heller Åklagarmyndigheten vill i nuläget lämna någon information.

– Jag har ett ärende som rör förberedelse till mord, det stämmer. Men i övrigt har jag inga kommentarer, säger den ansvariga åklagaren. Finns det några misstänkta?

– Som sagt, jag har inga fler kommentarer.

Detta är inte första gången som Märstanätverket utreds för attacker mot Sigtuna kommun och den lokala polisen.

I höstas kastades en brandbomb mot kommunhusets entré och beskjutning skedde mot det trygghetscentrum där kommunens säkerhetspersonal och tillståndshandläggare delar lokaler med polis och räddningstjänst. Dessa och andra brott, som alla ses som en reaktion på kommunens och polisens störande verksamhet, har dock förblivit ouppklarade.

Utvecklingen har fått Sigtuna kommun att vidta en rad förebyggande åtgärder. Bland annat har politiska företrädare försetts med överfallslarm.

– Det har funnits en beredskap för att nya saker ska inträffa, säger en person med god insyn i de lokala insatserna mot organiserad brottslighet i Märsta.

Sigtuna kommuns säkerhetschef Thomas Mileborn betonar att de senaste händelserna inte kommer att påverka det långsiktiga arbetet för ett tryggare Märsta.

– Vi kommer att steppa upp arbetet mot den organiserade brottsligheten den närmaste tiden i enlighet med kommunens och polisens samarbetsavtal. Det handlar bland annat om att hindra välfärdsbrott, stoppa inflödet av unga till kriminalitet och stödja dem som vill hoppa av.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Bakgrund. Märstanätverket

Ett multikriminellt nätverk som sedan 2010-talets början vuxit fram i Märsta och Valsta norr om Stockholm. Nätverkert beräknas bestå av drygt 30 personer mellan 17 och 39 år.

Brottsligheten spänner, enligt polisen, över ett brett spektrum och omfattar bland annat narkotikahandel, utpressning mot näringsidkare, bedrägerier och ekonomisk brottslighet.

Flera mord och sprängdåd har också utretts, varav ett fåtal lett till fällande domar.

2019 inledde Sigtuna kommun och lokalpolisområde Sollentuna en gemensam insats för att öka brottsupplärningen, minska nätverkets inflytande och hindra fortsatt rekrytering.

24 Ebba Busch ska delges misstanke om brott

Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch kallas till förhör angående det förtal hon anklagas för i samband med den infekterade hustvisten.

Överåklagare Anders Jakobsson säger till Ekot i Sveriges Radio att hon kommer att delges misstanke om brott inför förhöret, som ska hållas den 28 maj.

Anklagelserna gäller ett inlägg på sociala medier som Ebba Busch publicerade i februari, där hon gav sin bild av hustvisten i Uppsala men även

pekade ut den 81-årige hussäljarens ombud som brottslig.

Åklagarens beslut att kalla Ebba Busch till förhör kommer inte som någon överraskning, enligt partiledarens advokat Thomas Olsson – Ebba Busch har förståelse för att åklagaren behöver höra båda sidor av saken innan han fattar något beslut och hon uppskattar att hon kommer få lämna sin version av det här händelseförloppet, säger han till Aftonbladet. Ebba Busch tillbakavisar att hon skulle gjort sig skyldig till någon överträdelse i och med inlägget.

TT

24 Tre våldsbrott under kort tid i Landskrona

En skottskadad man hittades på fredagskvällen i ett villaområde i Landskrona. Kort efter hittades en annan man med stickskador cirka en kilometer bort. Polisen ser dock ingen koppling mellan händelserna.

Ingen hade på fredagskvällen gripits.

Under natten till fredagen hittades en man i 25-årig ålder knivskuren på en parkeringsplats i Landskrona. Händelsen utreds som försök till mord.

DN

24 Mordmisstänkt anhållen i Jönköping

En man i 40-årsåldern har anhållits misstänkt för ett mord efter att en person hittats död i ett skogsparti i närheten av Jönköpings flygplats på torsdagen. Troligtvis rör det sig om en man som varit försvunnen sedan i onsdags.

– Utredningen har kommit framåt efter vissa förhör. Och det har lett fram till att en man har anhållits på sannolika skäl misstänkt för mord, det är den högre misstankegraden, säger Angelica Israelsson-Silfver, polisens presstalesperson till P4 Jönköping. **TT**

24 Situationen för förtroendevalda alltmer utsatt

Fler politiker än någonsin utsätts för hot, våld och andra brott. Värst är situationen i Stockholmsregionen. Det visar Brottsförebyggande rådets senaste undersökning.

Nästan var tredje av landets cirka 14 000 förtroendevalda uppgav i en enkät 2018 att de hade drabbats av hot, våld, stöld, skadegörelse eller trakasserier. Det var den högsta siffran sedan Brå började undersöka frågan 2012.

Unga med utländsk bakgrund uppgav i högre utsträckning än andra att de hade drabbats.

Detsamma gällde förtroendevalda i Stockholmsregionen.

Relativt få händelser, knappt 20 procent, ledde dock till att de utsatta politikerna valde att göra polisanmälan. Allvarligt våld var ytterst ovanligt.

En av tjugo personer uppgav att de hade utsatts för våld, skadegörelse eller stöld och det var också i denna grupp som det var vanligast att angreppen lett till ökad försiktighet. Den vanligaste konsekvensen var, enligt enkäten, att politikerna undvek att engagera sig eller uttala sig i en viss fråga.

Brottsförebyggande rådet fortsätter att följa utvecklingen och under våren har en ny enkätundersökning gjorts.

– Datainsamlingen avslutas i dag och resultaten kommer att publiceras i höst, säger Johanna Viberg vid Brå.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

24 Ebba Busch ska delges misstanke om brott

Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch kallas till förhör angående det förtal hon anklagas för i samband med den infekterade hustvisten.

Överåklagare Anders Jakobsson säger till Ekot i Sveriges Radio att hon kommer att delges misstanke om brott inför förhöret, som ska hållas den 28 maj.

Anklagelserna gäller ett inlägg på sociala medier som Ebba Busch publicerade i februari, där hon gav sin bild av hustvisten i Uppsala men även pekade ut den 81-årige hussäljarens ombud som brottslig.

Åklagarens beslut att kalla Ebba Busch till förhör kommer inte som någon överraskning, enligt partiledarens advokat Thomas Olsson – Ebba Busch har förståelse för att åklagaren behöver höra båda sidor av saken innan han fattar något beslut och hon uppskattar att hon kommer få lämna sin version av det här händelseförloppet, säger han till Aftonbladet. Ebba Busch tillbakavisar att hon skulle gjort sig skyldig till någon överträdelse i och med inlägget.

TT

24 Tre våldsbrott under kort tid i Landskrona

En skottskadad man hittades på fredagskvällen i ett villaområde i Landskrona. Kort efter hittades en annan man med stickskador cirka en kilometer bort. Polisen ser dock ingen koppling mellan händelserna.

Ingen hade på fredagskvällen gripits.

Under natten till fredagen hittades en man i 25-årsåldern med knivskuren på en parkeringsplats i Landskrona. Händelsen utreds som försök till mord.

DN

24 Mordmisstänkt anhållen i Jönköping

En man i 40-årsåldern har anhållits misstänkt för ett mord efter att en person hittats död i ett skogsparti i närheten av Jönköpings flygplats på torsdagen. Troligtvis rör det sig om en man som varit försvunnen sedan i onsdags.

– Utredningen har kommit framåt efter vissa förhör. Och det har lett fram till att en man har anhållits på sannolika skäl misstänkt för mord, det är den högre misstankegraden, säger Angelica Israelsson-Silfver, polisens presstalesperson till P4 Jönköping. **TT**

24 Situationen för förtroendevalda alltmer utsatt

Fler politiker än någonsin utsätts för hot, våld och andra brott. Värst är situationen i Stockholmsregionen. Det visar Brottsförebyggande rådets senaste undersökning.

Nästan var tredje av landets cirka 14 000 förtroendevalda uppgav i en enkät 2018 att de hade drabbats av hot, våld, stöld, skadegörelse eller trakasserier. Det var den högsta siffran sedan Brå började undersöka frågan 2012.

Unga med utländsk bakgrund uppgav i högre utsträckning än andra att de hade drabbats.

Detsamma gällde förtroendevalda i Stockholmsregionen.

Relativt få händelser, knappt 20 procent, ledde dock till att de utsatta politikerna valde att göra polisanmälan. Allvarligt våld var ytterst ovanligt.

En av tjugo personer uppgav att de hade utsatts för våld, skadegörelse eller stöld och det var också i denna grupp som det var vanligast att angreppen lett till ökad försiktighet. Den vanligaste konsekvensen var, enligt enkäten, att politikerna undvek att engagera sig eller uttala sig i en viss fråga.

Brottsförebyggande rådet fortsätter att följa utvecklingen och under våren har en ny enkätundersökning gjorts.

– Datainsamlingen avslutas i dag och resultaten kommer att publiceras i höst, säger Johanna Viberg vid Brå.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

24 Efter åtta år frias 27-åring för mord – men fälls för rån

I februari 2013 hittades en man i en utbrunnen lastbil på Tjörn i närheten av Göteborg. Nu döms en 27-årig man till drygt fyra års fängelse för grovt rån – men frias från mordmisstankarna.

Mannen häktades i sin frånvaro sommaren 2020. Han avtjänade då redan ett straff i hemlandet Rumänien men lämnades ut till Sverige några månader därpå. Fallet har pågått sedan i februari 2013, då räddningstjänst ryckte ut till Tjörn efter larm om en brinnande lastbil.

I hytten på den utbrunna lastbilen hittades en man, som den rättsmedicinska undersökningen senare kunde fastslå hade blivit ihjälstrykt.

Mannen var en polsk lastbilschaufför som enligt polisteorin blivit kapad på E6 mellan Halmstad och Falkenberg. Lastbilens släp, som innehöll koppartråd, hamnade på en plats och dragbilen, som totalförstördes i branden, på en annan.

Det var först under 2019, efter att polisens kalla fall-grupp i ett franskt register fått träff på ett handflateavtryck, som lämnats på släpet, som man kunde hitta den misstänkte, en nu 27-årig man från Rumänien.

Åtal väcktes den första april 2021 gällande grovt rån och mord.

Nu döms mannen mot sitt nekande till fängelse i 4 år och 6 månader för grovt rån. Han utvisas även ur Sverige. Dock frikänns mannen från mordmisstankarna, enligt tingsrätten för att det

inte är bevisat att mannen medverkat i gärningen med uppsåt till att döda.

– Jag har full förståelse för hur tingsrätten resonerat. Det är riktigt att det saknas vissa pusselbitar, och det är svårt att utreda det här nu 2021 så jag är inte så förvånad. Men jag ska ändå överväga om jag ska överklaga, säger chefsåklagare Daniel Edsbagge.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

24 Skärpt straff för kvinnlig jurist efter mordförsök

En kvinnlig jurist döms av hovrätten till 15 års fängelse för anstiftan av mordförsök på advokat Henrik Olsson Lilja. Därmed skärper hovrätten straffet för kvinnan – och fastställer samtidigt domarna för flera andra tidigare dömda personer i ärendet.

Den kvinnliga juristen har tidigare dömts av tingsrätten för anstiftan av försök till mord på advokat Henrik Olsson Lilja till 14 års fängelse. Hovrätten presenterade på fredagen sin dom:

Straffet skärps för kvinnan till 15 års fängelse. Den högre instansen anser i likhet med tingsrätten att det är bevisat att kvinnan har anlitat en skytt och en annan man för att mörda Henrik Olsson Lilja 2019 – och att kvinnan även är skyldig till att ha förberett ett annat mordförsök på advokaten under hösten 2018. Hovrättens bedömning är att kvinnan ska dömas för båda dessa brott.

Hovrätten fastställer också domen på sex års fängelse för en man i 55-årsåldern för medhjälp till mordförsöket 2019, och domarna mot två 17-åriga pojkar som har dömts för inblandning i händelserna 2018. Dessa båda döms till skyddstillsyn, den ena för stämpling till mord och den andre för förberedelse till mord.

Det var på fredagen den 6 september 2019 som Henrik Olsson Lilja blev skjuten på kort avstånd i anslutning till sin bostad på Kungsholmen i centrala Stockholm.

En kula gick in i överkroppen bara någon decimeter från hjärtat men efter att han opererats kort efter dådet stod det klart att han skulle överleva.

Henrik Olsson Lilja har enligt utredningen i många år haft en hotbild mot sig, som inte har något med hans roll som jurist att göra. Bland annat har advokaten ansökt om besöksförbud mot en kvinna i 50-årsåldern. Denna kvinna greps i anslutning till skjutningen i september 2019, men släpptes senare i brist på bevis. Men utredningen fortsatte, och kvinnan häktades senare och åtalades i oktober 2020 för anstiftan till försök till mord angående händelsen 2019.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

24 i stor LSS-härva – misstänks ha lurat till sig 43 miljoner

Företagare, brukare och personliga assistenter misstänks ha lurat Försäkringskassan och Göteborgs kommun på tiotals miljoner. Nu har åtal väckts mot totalt 22 personer som ska ha medverkat till en rad allvarliga brott mellan 2012 och 2020.

Genom att simulera sjukdom eller överdriva allvarliga sjukdomstillstånd och missbruka LSS, lagen om stöd och service, misstänks brukare, företagare och personliga assistenter ha lurat till sig minst 43 miljoner kronor från Försäkringskassan och Göteborgs kommun.

På fredagen väcktes åtal mot totalt 22 personer, som samtliga nekar till att ha begått de brott som de misstänks för. Tre av de åtalade sitter sedan tidigare häktade misstänkta för grovt bedrägeri och grovt bidragsbrott. Två av dem är bosatta i Göteborg och den tredje i Malmö.

De tre är släkt med varandra och har i vissa fall haft dubbla roller i härvan. De figurerar som både brukare och som aktiva i det företag som använts för det

upplägg som åklagarna hävdar ligger till grund för den misstänkta brottsligheten. Den stora LSS-härvan uppdagades när Försäkringskassan granskade behovet av assistans hos en person i Vänersborg. Efter att även ha granskat det företag som tillhandahöll assistansen larmade Försäkringskassan polisen.

Utredningen av de misstänkta brotten är mycket omfattande och i utredningsmaterialet finns bland mycket annat videoklipp som enligt åklagarna visar personer som uppgett för svenska myndigheter att de lever med svåra sjukdomar när dessa är ute och rör sig obehindrat.

Utredningen har enligt åklagaren Alexander Malmgren försvårats av att lagen hindrar polisen från att ta del av meddelanden mellan de

huvudmisstänkta på grund av att de är släkt med varandra. Vidare har polisen inte kunnat höra läkare eller hämta in vissa handlingar från vården.

– Sjukvårdssekretessen är väldigt stark och den gäller även polis och åklagare. Vi kan se att vissa som har sagt att de är väldigt sjuka ändå går i butiker. Där har lagstiftaren sagt att vid brott där minimistraflet är två år så kan man bryta mot sekretessen, men vid här typen av brott är minimistraflet sex månader.

Är du kritisk till hur lagen är utformad?

– Jag säger ingenting om det, men om lagstiftaren vill att vi ska kunna utreda sådana här brott på ett effektivt sätt så får man fundera på om det behöver finnas undantag i sekretesslagstiftningen.

Enligt åtalet ska de huvudmisstänkta ha utnyttjat fattiga arbetskraftinvandrare. Genom att locka med uppehållstillstånd ska dessa ha förmåtts att komma till Sverige. De misstänks i vissa fall ha jobbat med annat än personlig assistens och till en väsentligt lägre lön.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Infratraktur hanteras av infrastruktur- departementet. Med digitalisering och energi

310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021

311 Riksdagen och politiska partier

333 Statsrådsberedningen och statsministern

341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

523 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Infrastruktur- departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

[Områden](#)

Områden

- [Digitaliseringspolitik](#)
- [Energi](#)
- [Transporter och infrastruktur](#)

[Om Infrastrukturdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Infrastrukturdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Tomas Eneroth](#)

Infrastrukturminister

[Anders Ygeman](#)

Energi- och digitaliseringsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Nationell infrastrukturplan 2018-2029](#)
- [Nationell godstransportstrategi](#)
- [Digitaliseringsstrategin](#)
- [Infrastrukturdepartementet på twitter](#)
- [Transportsektorn elektrifieras](#)
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet

5 februari 2021

- **Luftfartsverket (LFV)**

Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

Post- och telestyrelsen (PTS)

PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

-

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)

VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Luftfartsverket (LFV)**

Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

Post- och telestyrelsen (PTS)

PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**

VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Trafikanalys**

Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Trafikverket**

Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna.

Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Transportstyrelsen**

Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprövning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

-

Myndigheten för digital förvaltning

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Energimyndigheten**

Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Oljekrisnämnden**

Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

Energimarknadsinspektionen

Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Elsäkerhetsverket**

Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Svenska kraftnät**

Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister

[Infrastrukturdepartementet](#)

"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- [Transporter och infrastruktur](#)

[SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
[Infrastrukturdepartementet](#)

Anders Ygemans områden

- [Digitaliseringspolitik](#)
- [Energi](#)

[SW .651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.](#)

[SW .644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW .656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

[SW 62 Ingenjörsverksamheter \(konstruktion o d\)](#)

19

”Hundratusentals ton koldioxid ska släppas ut i Stockholm”

I Stockholm planeras en ny avfallsförbränningsanläggning som skulle släppa ut flera hundra tusen ton koldioxid per år. Det är inte acceptabelt. Regeringen bör nu gå vidare med förslag som innebär att klimatfrågan tydligare kommer in i tillståndsprocesser så att man kan stoppa investeringar som leder

till ökade utsläpp, skriver miljöprofessorn Göran Finnveden.

DN. DEBATT 210419

Lite i skymundan pågår planeringen för en ny jättelik förbränningsanläggning för upp till 900 000 ton avfall i Lövsta i Stockholm. Om den byggs kommer avfallsförbränningen i Stockholm mer än fördubblas trots att Sverige redan i dag importerar 1,5 miljoner ton avfall. Utsläppen från Sveriges energisektor är betydande trots att i stort sett alla fossila bränslen nu är avvecklade. Det beror på den ökade avfallsförbränningen som står för ungefär 6 procent av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Det är framför allt plast i avfallet som orsakar utsläppen.

Enligt Stockholm Exergis egna beräkningar i deras miljökonsekvensbeskrivning skulle anläggningen ge upphov till cirka 200 000 ton koldioxid per år. Det kan vara lågt räknat

eftersom man antar att avfallet som ska eldas i Lövsta ska innehålla mindre plast än exempelvis avfallet som nu eldas i Högdalen. Men det är antaganden och utsläppen kan därför bli högre. Sverige har som mål att vara klimatneutralt år 2045 och därefter ha negativa utsläpp.

Stockholms stad har som mål att vara klimatpositivt år 2040. De utvärderingar som görs, nu senast av Klimatpolitiska rådet, pekar mot att Sverige måste öka takten i utsläppsminskningarna för att nå uppsatta mål. Att i det läget bygga en anläggning som ökar utsläppen gör det naturligtvis ännu svårare att nå målen.

Samtidigt finns det en kritik mot att Sveriges mål inte är tillräckligt ambitiösa för att leva upp till Parisöverenskommelsen. Om man också tar hänsyn till olika länders ansvar och förmåga att minska utsläppen så borde Sverige ha mer ambitiösa mål än många andra länder. Det gör

det ännu mer angeläget att inte investera i anläggningar som ökar utsläppen.

Förra året fördes en stor diskussion kopplat till Preems planerade investering som skulle leda till ökade utsläpp av växthusgaser. Då var det många som ansåg att det var orimligt att göra en investering i en anläggning som ökar utsläppen samtidigt som det krävs ökade ansträngningar för att minska dem. Den diskussionen slutade med att Preem drog tillbaka sin ansökan.

Förbränningsanläggningen i Lövsta har dock inte alls diskuterats på samma sätt trots att det finns uppenbara likheter. I båda fallen handlar det om långsiktiga investeringar där man bygger in sig i en infrastruktur som långsiktigt kommer att generera utsläpp och därmed försvåra att man når långsiktiga klimatmål. Det gör att anläggningen i Lövsta även har ett principiellt intresse.

De normala tillståndprocesserna tar oftast inte någon hänsyn till utsläppen av växthusgaser. Att detta är ett problem uppmärksammas i det nyligen presenterade delbetänkandet från Klimaträttsutredningen. De förslag som ges där kommer dock sannolikt inte att hinna påverka tillståndsprövningen av anläggningen i Lövsta. Koldioxidutsläppen finns inte heller med i det förslag till tillstånd som Stockholm Exergi lämnat in. Däremot kan man i tillståndprocessen reglera vilka bränslen som får användas.

I Stockholm Exergis miljökonsekvensbeskrivning argumenterar man för att utsläppen av växthusgaser minskar totalt sett och hänvisar till en analys som dock inte redovisas i detalj. Det gör analysen svår att granska. Resonemanget bygger dock på antaganden om hur ökad avfallsförbränning i Sverige påverkar avfallshantering och utsläpp i

Europa. Det råder stor osäkerhet om detta, speciellt på lång sikt. Även om utsläppen skulle minska så skulle det ske i de länder som Sverige importerar avfall från, i dagsläget bland annat Norge, Irland och Storbritannien. De eventuella utsläppsminskningarna hjälper därmed inte Sverige och Stockholm att nå sina klimatmål. Men anläggningen kan i stället byggas så att utsläppen av koldioxid minskar kraftigt eller till och med blir negativa. Det kan man åstadkomma genom teknik för att fånga in och lagra koldioxid. Men det tänker man enligt Miljökonsekvensbeskrivningen inte använda i Lövsta. Stockholm Exergi skriver i en komplettering till tillståndsansökan att det inte finns ekonomiska förutsättningar för det. Detta trots att kostnaden är ungefär 1 krona per kg koldioxid. Alltså lägre än den koldioxidskatt som man inte behöver betala. Det visar att så

länge man tjänar pengar på det, så kommer man att fortsätta att släppa ut koldioxid. Man kan i och för sig tänka sig att anläggningen i ett senare skede kompletteras med teknik för infångning och transport av koldioxid för lagring. Det är enligt Stockholm Exergi tekniskt möjligt. Men sådan teknik kräver plats och nya hamnanläggningar vilket kräver ett nytt tillstånd. Eftersom Lövsta är ett kraftigt förorenat område är det dock inte självklart att en sådan anläggning kan få tillstånd. Det är därför viktigt att det ingår i den nuvarande ansökan om anläggningen ska byggas. Förutom avfall kommer anläggningen i Lövsta också använda biobränsle. Klimatnyttan av detta är omdiskuterat och man kan tänka sig att det kan komma omprövningar av användning av biobränsle både i Sverige och inom EU. Eftersom anläggningen kan förväntas finnas i flera decennier, så kommer den att generera

utsläpp långt efter det att Stockholm och Sverige ska vara klimatpositivt. Det är i strid med nuvarande mål. Det här illustrerar de parallella processer vi ofta ser i klimatsammanhang. Med ena handen fattar politiker och företag beslut om långsiktiga mål och med den andra handen fattar man beslut om faktiska åtgärder som motverkar målen. Det är inte rimligt. Investeringar som görs nu måste ligga i linje med de långsiktiga målen. Så anläggningen i Lövsta kan helt enkelt inte byggas enligt nuvarande förslag. Nu behöver flera aktörer agera på olika sätt: Stockholms stad bör tills vidare stoppa ärendet med en ny detaljplan i Lövsta. Stockholm Exergi och dess ägare bör fundera på om man verkligen vill bygga en anläggning som genererar utsläpp av stora mängder växthusgaser. Är inte risken uppenbar att man

kommer att stå med en anläggning som är obsolet redan vid invigningen?

Om anläggningen får tillstånd, bör man i tillståndet reglera hur mycket plast som får eldas.

Regering och riksdag bör införa koldioxidskatt på utsläpp av växthusgaser från avfallsförbränning.

Regering och riksdag bör fatta beslut om att aktörer som lagrar koldioxid från förnybara källor kan få ersättning för det.

Regeringen bör gå vidare med förslag som innebär att klimatfrågan tydligare kommer in i tillståndprocesser och att man kan stoppa investeringar som leder till ökade utsläpp.

Göran Finnveden, professor i Miljöstrategisk analys, KTH

19 M lovar att behålla boendeparkering

Boendeparkeringen i Stockholms stad ska inte försvinna, lovar finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M).

– Den befintliga boendeparkeringen är fortsatt viktig för att många ska få ihop livspusslet. Stockholmarna ska känna sig trygga med att den blir kvar, det får inte finnas några missförstånd, säger hon.

Förra helgen sade hennes koalitionskollega, trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) i DN att ”den kraftigt subventionerade boendeparkeringen är ett problem”.

– Jag skulle vilja ta bort all boendeparkering för nybyggen och kunna differentiera p-avgifter för elfordon och storlek på bilar, till exempel. Helt enkelt kunna styra staden till en mer kreativ och levande miljö, sade Helldén.

Det ska inte tolkas som att den grönbå majoriteten vill ta bort boendeparkeringen, enligt Anna König Jerlmyr.

Men är ni överens i majoriteten om att inte tillåta boendeparkering i nya områden som Norra Djurgårdsstaden?

– Där ska det finnas tillgång till parkering men inte boendeparkering. I Norra Djurgårdsstaden byggs ett stort p-hus och vi köper in platser i garage i stället för att spränga för nya garage, vilket innebär sänkta boendekostnader.

König Jerlmyr håller med Helldén om att staden borde få differentiera parkeringsavgifterna och ha extra förmånliga priser när efterfrågan på p-platser är låg och högre priser när den är störst.

– Vi strävar efter att alltid ha 15 procent ledig kapacitet, det är många som snurrar runt och letar efter parkeringsplatser. Vi vill också ha smarta tjänster som visar var det finns lediga platser, säger hon.

Moderaterna vill också att staden ska kunna reservera p-platser på gatumark för delningstjänster som bilpooler.

– Det får vi göra i p-hus och garage men inte på gatan. Det blir en tröskel för de som vill ställa om och ha tillgång till bil men inte äga den, säger Anna König Jerlmyr.

Hon vill också kunna sänka p-avgiften för elbilar.

– Men frågan om differentierade p-avgifter fanns inte med i regeringens direktiv till utredningen och den frågan lämnades obehandlad. Vi behöver lagstiftarnas hjälp.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

20 Volvo ökar satsning på förarlös taxi

Volvo Cars ska samarbeta med den stora kinesiska teknikplattformen Didi Chuxing om en testflotta med självkörande bilar.

Testerna görs med bilar av modellen XC90, med backupsystem för styrning och bromsning.

Avsikten är att fordonen senare ska användas som förarlösa taxibilar i Didis nätverk, uppger bilföretaget. Volvo har tidigare levererat bilar av modellen XC60 till ett pilottest av självkörande taxi i Shanghai.

TT

21 Nu ska rätten avgöra om PTS fick porta Huawei

I dag, onsdag, startar rättegången i Huawei-fallet, som ruskat om den svenska telekombranschen, orsakat en diplomatisk fnurra med Kina och försenat 5G-utbyggnaden.

Men nu handlar det om torr svensk förvaltningsjuridik. Får det gå till så här?

Sverige brukar vara ledande när det görs teknikliv inom mobiltelefoni – med 5G hävdar många att vi hamnat efter. Den auktion som skulle fördela frekvenser till de svenska

mobiloperatörerna har försenats flera gånger. Och när den väl utlystes i höstas, bröt den stora förvirringen ut.

I oktober förbjöd Post- och telestyrelsen (PTS) kinesiska Huawei att leverera utrustning till det nya ultrasnabba mobila bredbandet eftersom Säpo sagt nej, med hänvisning till risken för cyberspionage.

Auktionen hölls till slut i januari och 5G-utbyggnaden har startat, men i dag, onsdag, börjar ett nytt kapitel. Då inleder Förvaltningsrätten i Stockholm förhandlingar efter att Huawei i höstas överklagat PTS:s beslut. Det skedde med stöd av ett sakkunnigutlåtande från Olle Lundin, professor i förvaltningsrätt.

– Rätten att överklaga har domstolen ju redan bekräftat. Om Huawei betraktas som en part så kräver lagen att myndigheten kommunicerar med bolaget före beslut. Den talar också om

proportionalitet, här blir väl frågan om ett totalförbud verkligen är motiverat, säger Olle Lundin och frågar retoriskt:

– Vad händer om det skulle visa sig att auktionen har hållits baserat på villkor som förvaltningsrätten underkänner – kan den tas om då?

PTS har två vittnen – chefsanalytikern Kennet Alexandersson och den strategiske rådgivaren Kurt Alavaara på Säpo. Huawei har kallat Kevin Curran, professor i cybersäkerhet, bolagets säkerhetschef i Finland, Marja Dunderfelt, och Tele 2:s förre teknikchef Thomas Helbo.

Domen kommer tidigast i slutet av maj och kan överklagas.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

FAKTA.

Efter en Säpogranskning förbjöds Huawei att sälja 5G-prylar till Sverige.

Kinas regering och dess ambassadör i Sverige har varnat för följderna.

Ericssons vd Börje Ekholm har försökt få regeringen att agera, även familjen Wallenberg har ryckt ut till Huaweis försvar.

Huawei hotar i ett brev till Stefan Löfven med ett internationellt skiljedomsförfarande.

21 ”Koppla ihop hela Skandinavien – nyttan går inte att överskatta”

Ett nätverk av kommuner i Bohuslän och södra Norge har planer för snabba tåg på en upphöjd brobana mellan Oslo och Göteborg med en dimensionerande hastighet på 400 km/h, den så kallade Skagerrakbanan.

Detta är emellertid inte det enda lokala initiativ för snabba tåg som har kommit fram. Nyligen deklarerade den norska regeringen att de är

beredda att starta samtal med Sverige angående ett samarbete avseende projektet ”Oslo–Stockholm 2.55”, via Karlstad.

Även om projekten arbetar var för sig med olika lösningar, uppmanar vi de båda till ett tätt samarbete. Det går att för Stockholm–Oslo skapa en linjedragning söderut från Karlstad som förgrenar sig i två banor. Då skulle Skagerrakbanans tänkta sträckning genom orterna Strömstad, Halden och vidare till Oslo kunna användas av båda projekt. Det behövs ett sådant samarbete för att få ner kostnaderna och öka nyttan av satsningarna. Den aktuella debatten om höghastighetståg visar hur viktig en sådan kostnadsaspekt är.

DSMG (Den skandinaviska magnetstågsgruppen) har arbetat fram en linjedragning (se grafik), där Kungälv, Stenungssund, Uddevalla, Strömstad, Halden, Sarpsborg/Fredriksstad, Moss och Ski finns

med som mellanliggande stationer. Fördelen för "Oslo–Stockholm 2.55" är att även koppla Karlstad och Stockholm till Göteborg. Fördelen för Norge är att de får koppling till både Stockholm och Göteborg. Därigenom uppstår flera reserelationer och man får, så att säga, en bana "på köpet".

Skagerrakbanan är mycket lovvärd, men vi finner såväl tidshorisonten som den föreslagna trafikeringen som orealistisk. Önskemålet om hastigheter på 400 km/h är det i dag endast magnetåg som klarar av i kommersiell drift, även om det finns höghastighetståg som i en hypotetisk framtid skulle kunna uppnå samma fart.

Väljer man magnetågstekniken (EMS) finns inget som hindrar att banan byggs för topphastigheter på 500–600 km/h. Magnetåg accelererar dessutom upp till fyra gånger så snabbt som konventionella höghastighetståg,

vilket gör dem klart mer lämpliga för tätare stopp. Banan kan därmed även nyttjas för snabba regionaltåg i hastigheter kring 350–450 km/h, och ändå bibehålla hög kapacitet.

DSMG föreslår därför att Sverige tillsammans Norge bygger en pilotbana på en kortare sträcka söder om Oslo. Genom att bygga den gemensamma sträckan först, får man bättre förutsättningar för sträckan Oslo–Stockholm som sannolikt har sämre resandeunderlag och därmed sämre ekonomiska utsikter för en helt ny bana på egen hand.

Om vår föreslagna bana i förlängningen även kopplas mot Skåne och Köpenhamn erhålls restider mellan Göteborg–Oslo respektive Köpenhamn på 45–50 minuter och ett samlat passagerarunderlag på över 12 miljoner människor inom 1,5–2 timmars restid. Detta förändrar projektets ekonomi avsevärt och möjliggör dagspendling mellan våra storstäder.

Nytan av detta torde knappast kunna överskattas samhällsekonomiskt och socialt. En sådan senare fas menar vi bör gå från Göteborg via Landvetter, vidare söderut mot Varberg efter ett eventuellt stopp kring Mark/Örby/Kinna, Halmstad, Helsingborg, i tunnel under Öresund till Helsingör och sedan vidare till Köpenhamn. Man kan även tänka sig en bibana från Helsingborg mot Lund-Malmö. Är då magnetåg ett realistiskt alternativ? Ja, ett magnetåg har varit i drift sedan 2003 i Shanghai på en tre mil lång sträcka med en topphastighet på 430 km/h. Kina kommer inom den närmaste femårsperioden att påbörja bygget av två pilotsträckor för magnetåg med en topphastighet på 600 km/h. Med tanke på de långa ledtiderna i de skandinaviska länderna kommer det därför finnas flera års erfarenhet av storskalig magnetågsdrift i hög hastighet när vi väl är redo att sätta spaden i marken. Tiden att

börja planera för framtidens transportnät är redan nu.

Missa inte denna förbisedda möjlighet att på lång sikt koppla ihop hela Skandinavien!

Mikael Thorsén, civilingenjör och järnvägsutredare, Lund

Rune Wigblad, professor på Strömstads akademi, Göteborg

FAKTA. SÅ KORT BLIR RESTIDEN

Möjliga restider med magnetåg i 500–600 km/h med ovanstående förslag (ej direktåg):

Stockholm–Oslo: 1.20–1.25

Stockholm–Göteborg: 1.05–1.10

Oslo–Göteborg: 45–50 min.

Göteborg–Köpenhamn: 45–50 min.

Oslo–Köpenhamn: 1.30–1.40

Stockholm–Köpenhamn: 1.50–2.00

22 Våren tar paus – snö och kyla drar in över landet

Våren är över – åtminstone tillfälligt. De kommande dagarna varnar SMHI i stället för snö och regn på flera håll i landet. Samtidigt väntas temperaturerna sjunka rejält.

SMHI:s jourhavande meteorolog Linus Karlsson berättar att lågtrycket kommer från från väster och i går, onsdag, gick SMHI ut med en snövarning i tre län – Jämtland, Västernorrland och Gävleborg.

– Bakslag som detta är inte helt ovanliga. Det är oftast en hel del väderkonstraster under våren, säger Linus Karlsson.

Under natten till i dag ska nederbörden dra vidare österut och väntas då slå till mot bland annat nordöstra Götaland, östra Svealand och södra Norrlands kust. Men även delar av Västra Götaland, Småland och Värmland riskerar att få både regn och blötsnö.

Under torsdagen väntas det snöa som mest i Gästrikland, Hälsingland och norra Uppland – där kan det bli uppemot en decimeter snö.

Samtidigt sjunker temperaturerna, som tack vare ett högtryck inneburit soligt och vårvarmt väder i så gott som hela landet de senaste dagarna, rejält.

Och framför allt är det östra Sverige som kommer att känna av kylan.

– Det är ganska markant skillnad mellan de östra delarna av Götaland och de västra. I östra

delarna kommer det vara strax över nollgradigt och i västra uppemot åtta-nio grader, säger Linus Karlsson.

Framåt helgen spår SMHI att nederbörden har dragit över landet. Men kylan beräknas ligga kvar ett tag till, enligt Linus Karlsson.

– Man får räkna med att den kyliga luften som rör sig in kommer att ligga kvar under veckan, säger han.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

22 Ericsson håller kursen trots dyrt patentbråk

Ericsson växer och ökar vinsten – trots ett inflammerat patentbråk med mobiljätten Samsung. Fram emot sommaren visar det sig om Huaweis svartlistning kommer att slå mot telekomföretagets affärer i Kina.

Ericsson utnämndes tidigare i år till ”global ledare” inom 5G av det välrenommerade analysföretaget Gartner.

Det gillar Börje Ekholm, som nu är inne på femte året som vd, och han lyfter fram det när han summerar årets första tre månader:

– Vi har levererat till 85 olika 5G-nätverk som är ”live” i 42 länder, vi har befast vår position som teknikledande, det är enormt viktigt för vår framtid.

Börsen reagerade inte med jubel som efter förra kvartalsrapporten, analytikerna hade spått högre omsättning. Siffermässigt låg försäljningen på samma nivå som under samma tid i fjol, men Ericsson lyfter fram att tillväxten var 10 procent om man justerar för bland annat valutaeffekter.

– Och vi lyckades öka vår vinst, trots lägre patentintäkter, säger Börje Ekholm.

Patent har blivit en allt viktigare intäktskälla för Ericsson. De har höga marginaler och är ett kvitto för att man ligger i den tekniska frontlinjen. Ett antal licensavtal som skulle ha

förnyats vid årsskiftet har lett till rättsliga bråk. Inte minst med sydkoreanska jätten Samsung – företagen har stämt varandra.

– De behöver en licens för våra patent för att sälja sina mobiltelefoner, de har patent för mobil infrastruktur som de håller emot oss, säger Börje Ekholm.

Samma dag som Ericsson presenterar högre vinst och ökade marknadsandelar började värsta konkurrenten Huawei kämpa i domstol för att slippa vara svartlistade från den svenska 5G-utbyggnaden.

Börje Ekholm säger att restriktionerna mot kineserna runt om i världen har ritat om kartan en del.

– Deras marknadsandelar har flyttats till andra leverantörer och då har vi fått en lite oproportionerlig del av dem.

Ericsson har tidigare varnat för att det svenska förbudet skulle kunna slå tillbaka mot bolaget

på Huaweis hemmaplan. Det framgår inte av kvartalsrapporten om det har blivit så.

– Vi fortsätter att leverera på våra kontrakt i Kina och gör det vi kan, det vill säga erbjuda bra produkter. Om några månader blir det en ny 5G-upphandling, då får vi se vilken marknadsandel vi kan nå.

Har det blivit en tuffare stämning mot svenska företag i Kina?

– Det har blivit ett höjt tonläge, och det handlar inte om bara Sverige, utom om hela geopolitiken – Europa mot Kina, Kina mot USA och USA-Europa.

Hur jobbar Ericsson med mänskliga rättigheter?

– Vi finns i 180 länder med olika statsskick och olika lagar. Vårt huvuduppdrag som företag är att se till att folk blir uppkopplade, det tror vi gynnar alla. Men vi jobbar också med FN:s riktlinjer för affärer och mänskliga rättigheter när det gäller allt vi gör.

Du sitter ju i styrelsen för kinesiska e-handelsjätten Alibaba – pratar ni mänskliga rättigheter för till exempel uigurerna där?

– Det vi säger där håller jag för mig själv, säger Börje Ekholm.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

FAKTA. RAPPORTEN

Ericssons försäljning steg i alla regioner, utom Mellanöstern och Afrika, man pekar på en stark orderingång och ökande marknadsandelar.

Omsättningen för det första kvartalet blev 49,8 miljarder (samma siffra i fjol), men tillväxten var 10 procents om man rensar för bland annat valutaeffekter. Nettovinsten blev 3,2 miljarder (2,3).

Patentintäkterna föll till 0,8 miljarder (2,5), här pågår rättsfall mot Samsung. Ericsson säger sig ha klarat sig från att drabbas av bristen halvledare, ”datorchips” för att man redan för några år sedan bland annat gjorde sig mindre beroende av ett fåtal leverantörer.

22 Telekomjätte tappar kunder

Amerikanska telekomjätten Verizon, med svenska vd:n Hans Vestberg, har det tufft i konkurrensen med aktörer som T-Mobile och AT&T om 5G-kunderna.

Under första kvartalet tappade Verizon 178 000 månadsprenumeranter på trådlösa mobiltjänster. Väntat var ett tapp på 121 700 abonnenter, enligt Factset.

Rörelseintäkterna steg dock med 4 procent under kvartalet till 32,9 miljarder dollar, motsvarande omkring 278 miljarder kronor, vilket var en aning högre än väntat.

TT-Reuters

22 Därför är flyget inte en onödig symbolfråga

Ena sidan hävdar att flyget är ett relativt litet klimatproblem. Andra sidan kallar det en av de värsta klimatbovarna. Båda har rätt – pandemin är beviset.

KOMMENTAR

Bromma flygplats föreslås läggas ner, meddelar regeringen – ett besked som legat i luften i vad som känns som en evighet. Nu kommer tre saker sannolikt att hända.

Ett: klimataktivister firar att Bromma flygplats ska läggas ner och pekar på att flygandet nu -

måste minska snabbt, för att Sverige ska klara Parisavtalet.

Två: andra röster, från till exempel oppositionen, hävdar att flyget bara är en symbolfråga, att dess utsläpp är låga globalt sett och att vi borde lägga kraften på att få stopp på verkliga klimatproblem, som kolkraften.

Så vem har egentligen rätt?

Svaret är – båda. Och pandemin är beviset.

Så även om flygandet står för en ganska liten del av utsläppen globalt, står det för en väldigt stor del av svenskarnas utsläpp.

Under 2020 tvärnitade flygandet i världen. Det omkring halverades globalt. I Sverige har det inte flugits så lite sedan 80-talet.

Trots det, sjönk de globala utsläppen av koldioxid med ”bara” omkring 7 procent.

Flygandet stod dessutom för en ganska liten del av den minskningen.

Så nej, vi kan bevisligen inte lösa klimatkrisen genom att sluta flyga. Medräknat den så kallade höghöjdseffekten står flygandet för omkring 5 procent av de globala utsläppen – att jämföra med exempelvis kolkraftens cirka 30 procent. Men betyder det att debatten om flygandet bara är en onödig symbolfråga? Nej. Om man gräver djupare i utsläppsstatistiken, blottar sig en för oss svenskar radikalt annan bild – och här får i stället klimataktivisterna i stället vatten på sin kvarn.

Förklaringen till att flygandet står för låga utsläpp globalt är nämligen att det är relativt få som flyger regelbundet. Enligt en vetenskaplig studie i tidskriften *Global Environmental Change* från i höstas, står bara 1 procent av jordens befolkning för hälften av alla utsläpp från flygandet.

Och just svenskarna är bland de värsta flygarna i världen – svenskarna flög i snitt 1,38 gång per

person under 2017, det sista året
Naturvårdsverket har statistik för.

Så även om flygandet står för en ganska liten del
av utsläppen globalt, står det för en väldigt stor
del av svenskarnas utsläpp. Våra flygresor
släpper ut omkring 10 miljoner
koldioxidekvivalenter (alla utsläpp omräknade
till koldioxid), vilket är lika mycket som
bilresandet – och betydligt mer än
”klimatbovar” som stålindustrin eller
cementindustrin.

Och dessutom ökar utsläppen från vårt
flygande, år efter år (2020 undantaget). På 30
år har svenskarna dubblat sitt
utrikesflygande. Flygbranschen brukar peka på
att flygplanen blir allt effektivare, men
effektiviseringen har dessvärre helt ätits upp av
ökningen. Det gäller både i Sverige och globalt.
Och, till skillnad från för kolkraften, finns ännu
ingen utsläppsfri teknik som i stor skala kan

ersätta flygandet. Och alla sektorer måste ner
till nollutsläpp för att Parisavtalet ska nås.
Därför pekar forskning på att världen helt
enkelt måste börja flyga mindre – i princip
oavsett hur det går med effektivisering och
teknikutveckling framåt.

Det tredje som lär hända nu? Den svenska
politiska flygstriden kommer att ta en ny
vändning – med Bromma ur vägen, lär siktet
vara inställt på Arlandas eventuella utbyggnad.
Räkna med att den frågan skär som en kniv
genom regeringen framöver.

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

22 M: Vi ska göra allt för att stoppa den här avvecklingen

Nu drar förberedelserna för att lägga ner Bromma flygplats igång. Det beskedet gav regeringen på onsdagen. Men den politiska striden är långt ifrån över.

– Vi kommer att göra allt vi kan för att stoppa den här avvecklingen, säger Maria Stockhaus (M).

Flygtrafiken har minskat radikalt under pandemin. Återhämtningen förutspås ta flera år. Det här är rätt tillfälle att inleda

avvecklingen av Bromma flygplats, anser regeringen.

– En stor del av trafiken på Bromma utgörs av inrikestrafik och det är tveksamt om volymerna kommer att bli de samma som tidigare. Ett skäl är digitaliseringen som gör att behovet av affärsresor kan minska, säger miljö- och klimatminister Per Bolund (MP).

Han pekar både på klimatvinster med minskat flygande och möjligheter att bygga bostäder på den mark som frigörs.

Regeringen tillsätter en utredning som ska svara på frågor om de juridiska och ekonomiska förutsättningarna för avvecklingen. Slutsatserna ska redovisas redan i augusti. Utgångspunkten är att den kvarvarande trafiken på Bromma flyttas till Arlanda.

– Utredaren ska också redovisa vilka åtgärder som behövs för att säkra nödvändig kapacitet på

Arlanda, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S).

Det statliga flygplatsbolaget Swedavia har tidigare konstaterat att det finns affärsmässiga skäl att lägga ner Bromma flygplats och att det åtminstone för närvarande finns tillräckligt utrymme på Arlanda. Swedavia har dock flaggat för att på längre sikt kan Arlanda behöva byggas ut, något som Miljöpartiet är negativa till. Regeringen vill inte ge närmare besked om tidplanen. Nästa år är det val och ett regeringsskifte kan innebära att hela processen avbryts.

Maria Stockhaus är Moderaternas trafikpolitiska talesperson.

– Vi anser att Bromma ska vara kvar till 2038 och vi ska bygga ut Arlanda. Det kommer att vara vår inriktning i regeringsställning. Vi kommer fram till valet göra allt vi kan för att stoppa den här avvecklingen, säger hon.

Maria Stockhaus kallar regeringens besked ”en katastrof för inrikesflyget” och varnar för trängsel på Arlanda kring de attraktiva flygtiderna. Enligt Moderaterna kan konsekvenserna bli mycket negativa för tillväxten i hela landet.

Liberalerna och Sverigedemokraterna riktar likartad kritik mot regeringens besked. SD:s partiledare Jimmie Åkesson kallar det för ”ett hårt MP-slag mot landsbygden”.

Centerpartiet anser att en utredning borde få granska frågan mer förutsättningslöst, innan regeringen låser sig vid en avveckling.

Vänsterpartiet välkomnar regeringens besked men klimattaletspersonen Jens Holm vill se en tydligare tidplan och snabba beslut. Inte minst med tanke på vad ett maktskifte 2022 kan föra med sig.

– Det är nu under pandemin som det finns ett momentum för att göra det här. Väntar man så

finns en risk att den här historiska möjligheten går förlorad, säger Jens Holm (V).

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

FAKTA. BROMMA FLYGPLATS

Bromma flygplats invigdes för 85 år sedan och blev statligt byggnadsminne år 2000.

Bromma var 2019 Sveriges tredje största flygplats räknat utifrån antal passagerare som passerade, då cirka 2,3 miljoner. Inrikeslinjer dominerar.

Under 2020 gjorde pandemin att antalet rasade till knappt en halv miljon passagerare.

Brommas framtid har varit en politisk följetong i många år. För MP är det en hjärtefråga att lägga ner Bromma och stoppa för utbyggnader på Arlanda, av klimatskäl. DN/TT

22 MP vill ersätta landningsbanorna med bostäder

Regeringen vill avveckla Bromma flygplats så snart som möjligt. Beskedet togs emot med glädje i Miljöpartiet medan Moderaterna i Stockholms stad kräver en plan för Arlanda innan stängning.

– Äntligen. Detta är vad Stockholm behöver, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP).

Att avveckla Bromma flygplats frigör enligt Daniel Helldén ”en enorm potential”, uppåt 50 000 nya bostäder kan enligt honom byggas på och runt marken på flygplatsen.

Också Socialdemokraterna som Vänsterpartiet är positiva till beskedet.

Moderaterna beskriver att Brommas framtid som en valfråga och finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) kräver en tydlig plan för hur ”inrikesflyget ska säkras”.

– Vi har sagt att för att ens kunna diskutera Bromma flygplats så måste det finnas garantier för Arlanda. Vi behöver stärka kapaciteten för att klara konkurrensen framåt, säger hon.

Anna König Jerlmyr lyfter också att det finns ett avtal med Swedavia som sträcker sig till 2038 och att det är den rådande trafiksituationen för flyget i Stockholm inte är representativ.

– Man kan ju inte ta beslut nu som baseras på en pandemi. Vi vet att flyget kommer att hämta sig. Från mitten av 20-talet och framåt så kommer vi även att se en efterfrågan på flyg igen, säger hon.

Kristoffer Tamsons (M), trafikregionråd, uppger i en kommentar att flygplatsen borde drivas av andra aktörer – om inte staten klarar av uppdraget.

– Det här är en tillväxtfientlig politik i repris, men dålig politik blir inte bättre för att den hackar som en repig gammal stenkaka.

Trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) säger att Kristoffer Tamsons är ”kvar i en gammal tid” och menar att resandet efter pandemin aldrig kommer att återgå till hur det såg ut tidigare.

– Att han pratar om stenskivor säger mer om honom, säger Daniel Helldén.

Daniel Helldén vill inte se någon utbyggnad av Arlanda.

– De analyser som finns både före corona och under, och det man kan se är att vi befinner oss i ett helt nytt läge. Det finns inte den typen av behov av förändringar av Arlanda. Möjligtvis justera terminaler, men inget annat, säger han.

Innan det eventuellt kan byggas bostäder på och runt flygplatsen ska det ske en konsekvensanalys, bland annat utreda vad som krävs för att sanera området.

Finns det en risk att du lovar för mycket, att det inte ens skulle vara möjligt att bygga så många bostäder för att det blir för dyrt eller omfattande att sanera?

– Det har tidigare gjorts provborrningar som visat på marginella föroreningar. Om det skulle vara mer förorenat än rapporter tidigare visat så kan staden sanera, titta bara på Norra Djurgårdsstaden, det har gjorts förr, säger Daniel Helldén.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

22 ”Vi får inte plats på Arlanda”

Flygbolaget BRA stod före corona-utbrottet för 97 procent av trafiken på Bromma. Ägaren Per G Braathen kritisk till tidpunkten för beslutet.

– Man kan inte fatta beslut när man ännu inte vad som är konsekvenserna av pandemin.

Per G Braathen säger att han svävar han i ovisshet om vad regeringens önskan innebär i praktiken. Om förslaget har majoritet i riksdagen. Och vilken tidsram som gäller.

Från april förra året jobbade han med frågan om att flytta BRA från Bromma till Arlanda, vid

den tidpunkten beräknades massor av kapacitet och flygbolag att försvinna.

– Nu har nästan samtliga nationella flygbolag fått stöd och nu ser det ut som om all kapacitet kommer tillbaka, säger Braathen.

–Därför uppfattar jag det nu som att det inte finns möjlighet för oss att flytta till Arlanda, för det kommer inte att finnas plats för oss där.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

23 Ledare: Låt flyget utvecklas när Bromma avvecklas

Per Bolund (MP), miljö- och klimatminister, såg misstänkt nöjd ut vid presskonferensen om onsdagens stora nyhet. ”Lycklig som en miljöpartist som får lägga ner en flygplats” – se där ett framtida talesätt?

Visst finns det skäl att glädjas åt beslutet om avveckling av Bromma. Den 85-åriga flygplatsen har börjat tjäna ut. Tunga aktörer som Swedavia, tidigare Luftfartsverket, och Stockholms handelskammare har slagit fast att tiden bör vara räknad för det vackra

byggnadsminnet i västra Stockholm. Med avvecklingen frigörs rejält med välbehövlig mark för nya bostäder.

Men det finns en tydlig förutsättning: att Arlanda byggs ut, såväl vad gäller flygkapacitet som kommunikationer. Det är Bromma som ska läggas ner, inte inrikesflyget.

På Twitter skrev Per Bolund efter presskonferensen: ”Nu ska Bromma flygplats avvecklas! Fler vill resa med tåg i stället för flyg.” Det saknas inte skäl att tro att krafter inom Miljöpartiet gärna använder nedläggningen som ett sätt att avveckla flyget bakvägen.

”Det finns en överkapacitet på flygtrafiken för tillfället och det finns inget problem med att ta trafiken från Arlanda i dag”, sa Bolund. Och ja, just nu flyger vi inte mycket. Det beror på att ett virus håller oss hemma, inte att vi kollektivt insett flygets onödighet.

Det är sannolikt att vi kommer att göra färre luftfärder även framöver. En av pandemins effekter är insikten att mycket kan göras digitalt i stället för med fysiska möten. Men människor kommer att behöva, och vilja, resa. Järnvägen, som prisas av Bolund, är ett bra alternativ, men kommer knappast att vara ett tillräckligt substitut. De mytiska höghastighetstågen är ett synnerligen osäkert kort, både vad gäller ekonomi och miljöeffekter.

En stor del av våra resor kommer även i framtiden att ske med flyg. Men inte med dagens bullrande och förorenande jetflottor utan med mer klimatvänliga maskiner. Just inrikesflygets korta sträckor lämpar sig bra för elflyget. Utvecklingen av bättre batterier och anpassade plan går snabbt. Vi ser också framsteg för flygplan som drivs av vätgas. Många av de invändningar som hörs är samma som en gång restes mot elbilar (batterierna är

för dåliga) och mobiltelefoner (det kommer aldrig att spridas brett).

Även näringslivsrepresentanter ställer sig bakom nedläggningen med den tydliga reservationen att Arlanda först måste rustas upp. Till DI säger Jacob Wallenberg att det behövs ”hårda garantier” om ytterligare en start- och landningsbana på flygplatsen samt investeringar i spårbunden trafik. ”Med detta på plats så tror jag näringslivet brett kan stå bakom detta”, säger Wallenberg.

Och det är här man kan ha goda skäl att hålla ett fortsatt vakande öga på Miljöpartiets roll i processen. Den gröna riksdagsmannen Lorentz Tovatt högtidlighöll presskonferensen med tårta och tweeten ”Bromma ska stängas. Detta firas!” Det var knappast av glädje över att näringsliv och privatresenärer även fortsättningsvis kommer att ha smidiga flygkommunikationer till och från Mälardalen.

Ulf Kristersson (M) lovade enligt TT att riva upp beslutet om det kommer ”innan det finns färdigfattade beslut om att bygga ut Arlanda”. Så långt borde det inte behöva gå, men Socialdemokraterna får inte låta sig ryckas med i sin regeringspartners entusiasm över vad nedläggningen kan innebära.

Det säger sig självt att Stockholm måste ha en fungerande inrikesflygplats. Men två är en för mycket.

DN 23/4 2021

23 Politiker duckar om biobränslen

DN:s granskning om biobränslen har visat hur skogar avverkas för att värma svenska hem och att utsläpp motsvarande hela transportsektorn inte har redovisats alls.

Men ansvariga politiker vill inte svara på frågor.

– De kanske inte har några svar, säger skogsforskaren Bengt-Gunnar Jonsson.

Regeringsföreträdare väljer att ducka när DN vill få svar om den biobränslepolitik som skulle göra Sverige till ett föregångsland.

Koldioxidutsläpp från biobränslen är nästan lika stora som fossila utsläpp, ändå räknas de som noll – koldioxiden väntas sugas upp igen om nya träd får växa. Men många forskare menar att tiden är för knapp: Vi hinner inte vänta på att nya träd ska växa upp.

När DN kontaktar regeringen för att ställa frågor bollas vi mellan olika departement.

Miljö- och klimatminister Per Bolund (MP) hänvisar till energiminister Anders Ygeman (S). Ygeman avböjer att svara och hänvisar till en tidigare DN-intervju med

landsbygdsminister Jennie Nilsson (S) som publicerades före granskningen.

När DN ber Nilssons pressekreterare att få ställa kompletterande frågor, får vi inget svar. Skogsforskaren Bengt-Gunnar Jonsson, professor vid Mittuniversitetet, är inte förvånad över att ledande politiker inte vill svara.

– De kanske har insett att det finns aspekter som de tolkat fel – och nu vet de inte hur de ska agera. Miljöpartiet har lite målat in sig i ett hörn om att biobränslen är lösningen. Och inom regeringen finns definitivt spänningar i frågan. MP:s klimatpolitiska talesperson Lorentz Tovatt uppger att han ser allvarligt på kritiken kring biobränslen – men att användningen inom vissa sektorer kan behöva öka.

– I Sverige i dag har vi fem miljoner bilar, värmeproduktion och industriella processer som är utformade på ett visst sätt. Där vill vi ha bort det fossila och då kan andelen bioenergi öka. Men energimängden ska inte få öka på totalen – den ska minska, säger han. Centerpartiet är profilerat i skogsfrågan och har bland annat i januariavtalet krävt att få bort inventering av nyckelbiotoper – områden som är viktiga för hotade arter.

Dagens Nyheter har sökt Annie Lööf, som via sin presskontakt hänvisar till partiets energi- och klimatpolitiska talesperson. Rickard Nordin svarar per mejl:

”Biobränslen från skoglig råvara är en fantastisk tillgång. Genom att använda biobränslen framställda från vår egen skog minskar vi behovet av import av drivmedel (...). Dessutom skapas nya arbetstillfällen i de gröna näringarna.”

Lööf ville alltså inte svara på frågor – men skrev på tisdagen på DN Debatt om skog och biobränslen.

– Det förvånar mig att Annie Lööf och företrädare för regeringen inte är beredda att svara när våra reportrar söker dem. Vi publicerar gärna partiledare på DN Debatt, men de borde samtidigt också respektera journalisters professionella roll som är att fritt

ställa frågor, säger DN:s chefredaktör Peter Wolodarski.

Vänsterpartiets klimatpolitiska talesperson Jens Holm:

– Det är inte hållbart att förlita sig på bioenergi på det sätt som vi gör i dag. Jag önskar att vi kunde ha lagstiftning om att endast riktiga restprodukter från skog och jordbruk fick användas, sådana som inte äventyrar den biologiska mångfalden.

Om att ansvariga ministrar inte vill svara på DN:s frågor säger han:

– Det är som att man inte törs stå för den politik som man driver.

Alexandra Urisman Otto

alexandra.urisman@dn.se

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

23 M lovar riva upp Brommabeslut

Regeringen går emot riksdagen och tar beslut i fel ordning om Bromma, anser Moderatledaren Ulf Kristersson. En borgerlig regering kommer att riva upp ett förhastat beslut.

– Allt som bygger på att lägga ned Bromma innan det finns färdigfattade beslut om att bygga ut Arlanda kommer vi att stoppa, säger Ulf Kristersson till TT.

– Och jag tror att det finns goda möjligheter att ha även en riksdagsmajoritet med sig på det, säger Ulf Kristersson.

TT

23 Volvo varnar för störningar

Lastbilstillverkaren Volvo klår analytikernas vinstprognos med råge. Men vd Martin Lundstedt varnar för halvledarbrist och ytterligare produktionsstörningar.

– Det är en match om tillgängligt material, säger han.

Volvo redovisar en vinst före skatt på 12 290 miljoner kronor för första kvartalet. Det kan jämföras med vinsten på 6 490 miljoner kronor samma period året före då bolagets finanser var tydligt påverkade av coronapandemin. Martin Lundstedt beskriver försörjningskedjan för såväl halvledare som för andra komponenter som ”fortsatt mycket instabil och osäkerheten om utvecklingen är stor”.**TT**

23 Förhör med Huawei chef skjuts upp

En kanadensisk domare har skjutit upp ett planerat förhör med Huawei chefen Meng Wanzhou.

Uppskjutningen sker på Mengs begäran, för att ge hennes advokater tid att gå igenom nya dokument från banken HSBC som de anser är viktiga för hennes försvar.

Meng, dotter till den kinesiska teknikjättens grundare Ren Zhengfei och finanschef för bolaget, anklagas av amerikanska åklagare för att vara inblandad i sanktionsbrott gällande telekomutrustning som företaget Skycom sålt till Iran.

Skycom är ett tidigare dotterbolag till HSBC som åklagarna hävdar har haft kopplingar till Huawei. Meng förnekar att hon försökt att dölja något sådant.

USA har begärt Meng utlämnad, vilket den kommande utfrågningen ska handla om. Den har nu skjutits upp till början av augusti.

Meng greps enligt en amerikansk arresteringsorder i december 2018. Det ledde till att en diplomatisk kris mellan Kina och Kanada uppstod, och bara några dagar senare greps den före detta diplomaten Michael Kovrig och affärsmannen Michael Spavor i Kina anklagade för spioneri – båda medborgare i Kanada.

Enligt Kanada ligger falska anklagelser bakom frihetsberövandet av diplomaterna som ses som en hämnd på gripandet av Meng.

Tidigare i år inleddes rättegången mot kanadensarna. **TT AFP**

23 Göteborg har kommit ikapp Stockholm

Volvo Cars rapporterade nyligen försäljningsrekord, AB Volvo inleder året med ett mycket starkt kvartal, kullagerjätten ökade sin vinstmarginal. Samtidigt som industrijättarna i Göteborg visar god form publiceras en undersökning som visar att företagsklimatet i kommunen för första gången sedan mätningarna inleddes är ikapp Stockholms.

Det är i Sveriges kommuner och regioner, SKR:s, årliga undersökning Insikt som det så kallade nöjd kund-indexet, NKI, redovisas.

Ett NKI över 70 brukar räknas som högt, och där har Göteborgs stad länge släpat efter. Sedan 2012 har Göteborg gått från 66 till 69 under 2019. Men under fjolåret uppmättes ett lyft på fyra enheter, upp till ett NKI på 73.

Det betyder att Göteborgs stad för första gången är i nivå med Stockholms stad, som även 2019 nådde NKI på 73 efter att året dessförinnan legat på 74.

Malmö kommun låg 2019 i nivå med Stockholm men föll 2020 tillbaka ett snäpp till NKI 72.

Rankningen Insikt tar SKR fram tillsammans med de kommunala organisationerna Business region Göteborg, BRG, och Stockholm business alliance. Det som mäts är den kommunala servicen inom sex serviceområden: information, tillgänglighet, bemötande, kompetens, rättssäkerhet och effektivitet.

BRG:s vd Patrik Andersson säger i ett pressmeddelande:

– Företagarnas betyg på servicen i Göteborgsregionens kommuner har aldrig varit högre och detta i ett läge där många företag har fått kämpa hårt under den pågående pandemin. Bygglovskön i Göteborgs stad var borta redan i fjol och bygglovshanteringen får ännu bättre omdömen i år. Det gäller även livsmedelstillsynen, vilket är särskilt positivt när många inom restaurangbranschen slåss för sin överlevnad.

Eftersom den styrande alliansen i Göteborg har satt ett förbättrat näringslivsklimat högt bland de egna vallöften och i målsättningarna i budgeten är indexet politiskt betydelsefullt för Moderaternas gruppledare Axel Josefsson (M), tillika ordförande i kommunstyrelsen. Han säger nu:

– Både företagen och kommunen har ett riktigt ansträngande år bakom oss. Därför är betyget från företagarna extra glädjande. Det visar att

vår medvetna satsning för att förbättra servicen gentemot företagen ger effekt.

Sett till hela Göteborgsregionen ökar snittet i NKI från 69 till 72. Hälften av regionkommunerna förbättrar sina siffror. Stenungsund ökar mest (+9) före Alingsås (+8). Kajsa Dahlsten, näringslivsutvecklare på Business region Göteborg, tror att pandemin i vissa avseenden kan ha fört något positivt med sig.

– Grunden för ett gott företagsklimat ligger både i en god service, med effektiv handläggning och smidig ärendehantering, men framför allt handlar det om attityder och förståelse för varandras villkor. Denna förståelse tycks ha ökat under krisen och det är viktigt att vi tar fasta på detta även framåt, säger hon.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Så görs undersökningen

Undersökningen Insikt om företagsklimatet i kommunerna publiceras nu för sjunde gången. I den nya mätningen har 2 420 företag i Göteborgsregionen gett sina synpunkter på den kommunala servicen.

Källa: Business region Göteborg

24 Stora bristen på halvledare bromsar återhämtningen

De är pyttesmå och får sällan någon större uppmärksamhet.

Men nu pratar plötsligt alla om halvledare, de små datachip som fungerar som hjärnor i alltifrån våra mobiltelefoner till bilar.

Anledningen är en skriande brist som pressar alltifrån bil- till telefonjättar. På spel står återhämtningen i världsekonomin efter pandemin.

På en jättelik parkeringsplats i Detroit, USA, står tusentals helt nya Ford av typen suv parkerade. De är senaste årsmodellen och lacken glänser.

De har just rullat ut från produktionsbanden. Men det finns ett problem. Bilarna kan inte säljas. Anledning: Ford väntar på leveranser av halvledare.

Det är ett tillstånd som Ford är långt ifrån ensamt om. Flera bolag i fordonsbranschen, som Volvo och Scania har tvingats revidera sina förväntningar för i år på grund av brist på halvledare. Toyota och Volkswagen har precis som Ford tvingats avbryta produktionen i vissa fabriker.

Scania har varnat för produktionsstörningar. I en intervju med Dagens Industri säger dess globala inköpschef Anders Williamsson angående bristen på halvledare:

– För branschen är det nästintill förödande.

Och det är inte bara fordonsindustrin som har problem. Halvledare är små datachip som i stort sett alla produkter med någon form av kommunikationstillägg behöver. I smarta telefoner, parkeringsautomater, servrar, spelkonsoler, datorer – listan kan göras lång på varor där halvledarna är nödvändiga. De kan beskrivas som hjärnan som får elektroniska produkter att fungera.

När brist på halvledare uppstår får det därför omfattande konsekvenser. Så tvingades Apple skjuta upp lanseringen av Iphone 12 i två månader på grund av halvledarbrist. Av samma anledning har Microsoft, Sony och Nintendo problem att tillverka tillräckligt med spelkonsoler. Datorjätten HP fick ge upp leveransen av datorer till skolor av samma skäl. Också konsumenter drabbas. Bristen ökar priset på slutprodukterna. Och i förlängningen kan

halvledarna vara det som stjälpert den globala återhämtningen i ekonomin efter pandemin.

Hur blev det så här?

Att brist eller överutbud på halvledare uppstår är inte ovanligt, branschen är cyklisk. Men den här gången är det extremt.

En förklaring är pandemin. När flera har jobbat hemma har efterfrågan på produkter med halvledare ökat kraftigt. Det handlar om alltifrån hemmadatorer till videospel. Att video-samtal rakat i höjden har också inneburit en ökad efterfrågan från datacentraler. Dessutom drog bilindustrin, måna om små lager, ner sina beställningar när försäljningen minskade i början av pandemin. När den tog fart igen fanns inte den mängd halvledare bilföretagen behövde.

Följden är en efterfrågeboom som produktionen, som domineras av ett fåtal

aktörer, helt enkelt inte har kunnat hänga med i.

Nu riktas världens blickar mot Taiwan, önn utanför Fastlandskina som mest brukar uppmärksammas för sin politiska konflikt med Peking.

Taiwan är den stora, dominanten på världsmarknaden när det gäller produktion av halvledare. Här finns världens viktigaste bolag som få har hört talas om – Taiwan semiconductor manufacturing (TSMC). De är inte bara världens största leverantör av halvledare med kontroll över hälften av världsmarknaden. De tillverkar också de mest avancerade datachipsen.

Här har produktionen pågått under hela pandemin. Men att öka kapaciteten snabbt är svårt och kräver stora investeringar.

Dessutom väcker den värsta torkan på årtionden i Taiwan oro inför framtida

leveranser. Regeringen har gått ut med dekret till medborgare och företag om att minska på vattenanvändningen, och halvledarfabrikerna kräver mycket vatten. Hittills har halvledarbolagen fått undantag i restriktionerna men vattenreservoarerna sinar alltmer och kan i förlängningen innebära att halvledarbristen blir ännu större.

Samtidigt rider TSMC på vågen av den enorma efterfrågan. Företaget gjorde en vinst på motsvarande 42 miljarder kronor första kvartalet i år, en ökning med 20 procent jämfört med förra året. Och bolaget satsar. De kommande tre åren kommer man att investera 100 miljarder dollar, 838 miljarder kronor, i nya fabriker för att möta efterfrågan.

Bolaget utvecklar hela tiden sin teknik. I en ny fabrik ska de producera ännu mindre chips. De nya chipsen väntas bli 70 procent effektivare än de som är mest avancerade nu.

De tidigare för allmänheten anonyma halvledarna har nu blivit storpolitik. Tyska förbundskanslern Angela Merkel och franska presidenten Emmanuel Macron har träffats för att diskutera behov av fabriker som tillverkar halvledare i Europa, för att minska beroendet av Taiwan, som står för 60 procent av världsmarknaden, och Sydkorea. I USA försöker amerikanska halvledartillverkare pressa politikerna om subventioner med samma argument.

Situationen har också blivit en bricka i maktspelet mellan Kina och USA. Taiwan är en geopolitisk krutdurk som Kina anser hör till dess territorium. Så ska ske om det så kräver en militär invasion, enligt Kinas kommunistparti. USA å sin sida levererar vapen till Taiwan och är mitt inne i ett handelskrig med Kina. Länderna tävlar med varandra om att vara högteknologiskt ledande och Trump-

administrationen förbjöd amerikanska företag att exportera delar som används i halvledartillverkning till Kina som har som mål att bli mer högteknologiskt självförsörjande. Men varken USA eller Kina producerar än så länge lika avancerade halvledare som Taiwan. Det var därför Trump pressade TSMC att bygga en fabrik i Arizona förra året.

Nu vill Europa, Kina och USA snabba på och få mer produktion på hemmaplan. Men nya fabriker går inte att skaka fram i brådrasket. De är dyra att investera i och kräver ingenjörsskap på hög nivå. Där har resten av världen halkat efter Taiwan. Enligt The Economist har antalet företag som kan erbjuda den senaste tekniken minskat runt 30 vid millennieskiftet till två i dag, TSMC och sydkoreanska Samsung. Som det är i dag koncentrerar sig många europeiska och amerikanska datachiptillverkare på design och outsourcar produktionen till

exempelvis TSMC. De har inte hängt med i teknikutvecklingen och producerar framför allt halvledare till bilar.

Någon omedelbar ljusning på tillgången är därmed inte i sikte, enligt de flesta bedömare. Investeringar i ny kapacitet väntas inte öka utbudet förrän i slutet av året. Samtidigt ökar efterfrågan i takt med att pandemins effekter på ekonomin avtar i styrka.

Marianne Björklund

24 Carl Johan von Seth: Industrin är inte immun mot förändrat klimat

Många miljoner bilar i världen kan inte tillverkas på grund av bristen på mikrochip. Det ger en hint om de risker som klimatförändringarnas kan skapa i tillverkningsindustrin.

KOMMENTAR Mikrochip finns överallt, numera till och med i våra glödlampor. Men överallt råder nu en akut chipbrist som har blivit ett strypkoppel på tillverkningsindustrin. Världens konsumenter ropar på elektronik, teknikprylar och bilar. Och företagen kan inte längre möta efterfrågan. Bakgrunden har främst att göra med pandemin. Och geopolitiken. Men faktiskt också klimatet.

Flera chiptillverkare, bland dem Samsung och NXP, tvingades i vintras till panikstopp i sina jättefabriker i Texas. När snöstormar orsakade kaos i delstatens elförsörjning fick de stänga produktionen. Det kostade på. Att göra mikrochip är en svindlande avancerad och känslig historia som utspelas på nanometernivå. Det har tagit Samsung halva våren att få i gång fabrikerna igen. Fordonstillverkare fick pausa produktionen i väntan på leveranser.

Även om det kan låta konstigt är snöstormar i Texas ett fenomen som går att knyta till en varmare planet. Misstanken bland klimatologerna är att värmeböljor i Arktis får de kalla jetströmmarna ur balans. Kyla från nordpolen kan plötsligt hamna vilse, långt nere vid gränsen mellan USA och Mexiko.

Andra klimatrelaterade problem tornar nu upp sig i Taiwan, vars vattenförsörjning är beroende av tyfonsäsongens kraftiga skyfall. Under förra året hade Taiwan, för första gången på över 50 år, ingen tyfon alls. Även det kan kopplas till nya och illavarslande mönster i klimatet.

Det riskerar också att slå mot landets mikrochiptillverkning, världens främsta.

Tillverkaren TSMC slukar varje dag över 150 000 kubikmeter vatten som används för att tvätta, etsa och polera komponenterna.

Massorna motsvarar nästan halva

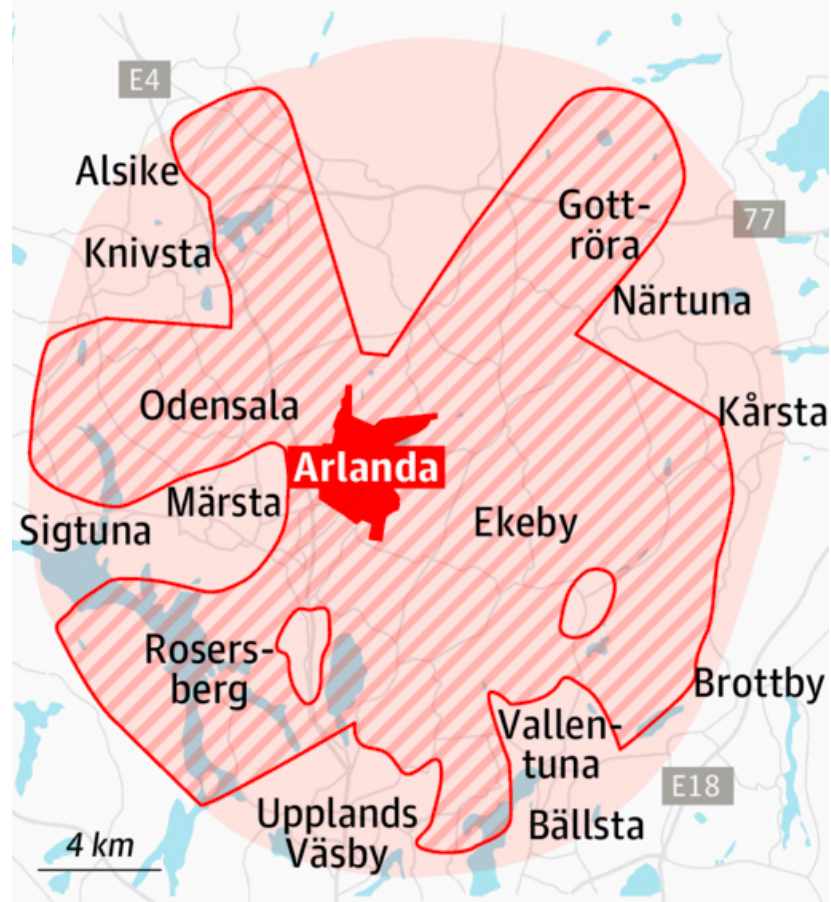
Stockholmsområdets vattenförbrukning. Ett enda bolag sväljer en liten sjö, varje vecka. Nu hotar den förvärrade vattenbristen tillverkningen, även om just TSMC inte förväntar sig några omedelbara effekter. Än så länge har företagen förtur till vattenkranarna. Den avancerade industrins känslighet när klimatet förändras är än så länge en ny fråga. Effekterna i jordbruket är mer akuta, särskilt i fattiga länder. Men sårbarheten blir ändå tydlig i en bransch där tillverkningen är starkt koncentrerad till ett fåtal platser i världen. Klimatet är därför en faktor som kan förstärka trenden mot mer regionalisering av industrin. Länder och företag är inte längre bekväma med att vara beroende av en handfull jättefabriker i Sydkorea och Taiwan. Men en insikt som förhoppningsvis också förstärks är den att industrin, hur hightech den

än är, knappast är immun mot klimatförändringarna.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

□ Bearbetad yta för lågfartsflyg från miljödom
inarbetad i riksintresseprecisering 2021.
Obearbetad påverkansyta för lågfartsflyg
från miljödom från 2017.

24 ”Nya riksintresset drabbar oss hårt”

När Trafikverket nyligen ritade om bullerkartorna vid Arlanda innebar det att de flesta kommuner runt flygplatsen kan bygga fler bostäder.

Men för Vallentunas del ”läggs en död hand över stora utvecklingsområden”, enligt kommunstyrelsens ordförande Parisa Liljestränd (M).

– Vi blev minst sagt förvånade när Trafikverket beskrev det som en fördel för kommunerna, den

nya riksintressepreciseringen för lågfartsflyg drabbar Vallentuna oerhört hårt, säger hon. 1 250 redan planerade bostäder omöjliggörs, enligt Parisa Liljestränd, och förutsättningarna för ytterligare utveckling begränsas kraftfullt. Vallentuna kommun har genom

Sverigeförhandlingen ett avtal med staten med åtagande att medfinansiera Roslagsbanan till City och att färdigställa 5 650 stationsnära bostäder.

– Det är bostäder vi redan har planerat och tecknat avtal med regeringen om i Sverigeförhandlingen, i ett område vi har tänkt som ett exploateringsområde, med planer för betydligt mer bostäder samt kollektivtrafik, säger Parisa Liljestränd.

Trafikverket omöjliggör nu, enligt henne, en fjärdedel av dessa bostäder genom att införa en lågfartszon för flyget.

– Det är inte ett rimligt beslut, det är alldeles för expansivt. Trafikverket har dubbla hängslen och livrem. Det finns andra sätt att hantera lågfartsflyg, till exempel med smalare flygkorridorer som man gör ute i Europa. Det var i slutet av mars som Trafikverket presenterade nya bullerkartor runt Arlanda, en för jetflyg och en för propellerflyg, så kallat lågfartsflyg. De kommuner som berörs av begränsningar i dag och i framtiden är Knivsta, Norrtälje, Vallentuna, Upplands Väsby, Sigtuna och, marginellt, Sollentuna och Upplands-Bro. Stockholms konkurrenskraft står sig mycket väl i internationell jämförelse, menar Parisa Liljestränd, i alla kategorier utom två – internationell tillgänglighet och tillgången till bostäder. Arlanda behöver fler direktlinjer och tätare trafik till strategiskt viktiga marknader runt om i världen.

Samtidigt måste bostadsproduktionen i regionen öka. Här uppstår en målkonflikt vilken Trafikverket, enligt henne, blundar för – eller rent av trollar bort.

– Jag vill se en utveckling av Arlanda, vi finner oss i att det innebär svårigheter för kommunerna. Men Trafikverket har inte tagit någon hänsyn till våra synpunkter, säger Parisa Liljestränd.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

24 Ford lanserar etanolbilar

Ford låg i framkant av E85-drivna fordon när begreppet Flexifuel kom till i Sverige i början av 2000-talet.

Nu meddelar Ford-importören Hedin Motor Company att man gör en nysatsning på det tidigare så populära drivmedlet. Fem E85-modeller ska lanseras under året för att på kort sikt minska utsläppen från biltrafiken: Fiesta, Focus, Kuga, Puma och Transit. Liksom för andra biltillverkare är det dock elektrifiering som gäller i ett längre perspektiv.

DN

24 63

procent. Så många tillfrågade personer i 15 europeiska städer vill se ett stopp för försäljning av bilar med förbränningsmotorer någon gång efter 2030. 29 procent tycker att ett förbud är en dålig idé. Undersökningen har gjorts av YouGov på uppdrag av lobbyorganisationen Transport & Environment. I alla städer ville de flesta ha ett förbud, som mest 77 procent i Rom.

DN

24 Skodas elsu vlastar mycket och är snål

Enyaq blir den första Skodan som är dyrare än sin syskonmodell från Volkswagen. Den har det mesta som ID.4 har och är rymligare.

Volkswagen ID.4, presenterad förra året, och nya Skoda Enyaq iV är tekniskt sett tvillingar, men det finns mycket som skiljer dem åt.

Enyaq mäter dock 4,65 meter i längd, sju centimeter mer än ID.4. Där ID.4-karossen böljar, är tjecken strikt formellt kantig.

Designen bär tydliga drag från storebror Kodiaq, som faktiskt bara är fem centimeter längre än Enyaq.

Släktskapet med ID.4 betyder att motor och växellåda är snarlika. Instegsmodellen Enyaq 60 har mellanbatteriet på 58 kilowattimmar netto och elmotor på 180 hästkrafter.

Räckvidden är 41 mil och priset 453 900 kronor. Men merparten av kunderna kommer att välja bilen vi provkör, Enyaq 80, trots att den kostar hela 100 000 kronor mer.

För pengarna får man det stora batteriet på 77 kilowattimmar, elmotor på 204 hästkrafter och en räckvidd på 53 mil. Men också betydligt mer utrustning, till exempel värmepump till batteriet, kökörningsautomatik, backkamera och avancerade LED-strålkastare.

Enyaq är därmed dyrare än ID.4. Importören säger att man har velat att bilen ska ha bra utrustning som standard. I övriga Europa är Skoda-modellen billigare än ID.4. Dessutom finns det där en ännu billigare modell, Enyaq iV 50, med en räckvidd på 34 mil. I september

kommer en fyrhjulsdriven Enyaq med dubbla elmotorer, och till årsskiftet den sportiga RS-versionen.

Invändigt präglas Skoda Enyaq av en detaljerad elegans. Mycket grannlåt och konstläderytor med sömmar. Skillnaden kunde inte vara större jämfört med sparsmakade Volkswagen ID.4, som framstår som en elbil för den måttfulla. Volkswagen ska vara modern och Skoda mer traditionell. Frågan är vad ”folk” gillar mest. Jag tror – som brukligt är i journalistiska alster – att folket tycker precis som skribenten. Skoda har fått till det bättre. Men jag kan ha fel. Stolarna är breda och inbjudande, fjädringen inte så hård som den ibland blir i tunga eldrivna suvar. Tystnaden är påtaglig, både ID.4 och Enyaq är bättre isolerade från vägljud än lillebror Volkswagen ID.3. Men så har också Enyaq i 80-utförandet ljuddämpande laminering på sidorutorna fram.

Skoda brukar bjuda på bra benutrymme i baksätet och Enyaq är inget undantag. Dynan är högt placerad och ger bra lårstöd. Kardantunnel saknas, golvet är platt. Bästa baksätetillvalet är sovpaketet där nackskyddens sidor kan vikas fram så att huvudet får stöd om man slumrar till.

Bagageutrymmet är ett av de största på elbilsmarknaden. Med bakre ryggstödet fällt ryms 1 710 liter.

Körupplevelsen präglas av komfort. Inte ens om jag väljer det sportiga körläget blir Enyaq obekvämt. Faktum är att det inte märks någon skillnad alls, så komfortabel är den.

Att Enyaq är en ny konstruktion märks på den digitala uppkopplingen. Bildskärmen är rejäla 13 tum stor. Ljusstark och lättstyrd är den också. Är du rädd för att slita ut pekfingeret finns röststyrning. Om du varken känner för att tala eller peka kan skärmen även styras med gester.

Känner du kanske inte ens för att köra bil? Inga problem. Nya assistenttjänsterna gör det åt dig. Omkörningsassistenten fixar omkörningen, det enda du behöver göra är att blinka åt vänster.

Den nya parkeringshjälpen kommer i produktion om några månader. Då kommer Enyaq att kunna parkera sig själv medan du står bredvid. Antingen styr du bilen med hjälp av Skoda-appen i din telefon, eller så parkerar bilen sig själv på en förprogrammerad parkering.

Det finns de som tror att vi fördummas av alla smarta hjälpmedel. Jag tror inte det.

Bruksanvisningarna har blivit så tjocka att de inte längre ryms i handskfacken. Att bemästra bilens alla automatiska funktioner kommer att kräva heltidsstudier. När man tror att man kan allt kommer det uppdateringar ”over-the-air” och vips har man nya saker att plugga in.

Räckvidden är officiellt 53 mil, fyra mil längre än Volkswagen ID.4 med samma batteri. Det är riktigt bra, även om bilen i verkligheten inte klarar hela distansen.

Förbrukningen enligt EUs körcykel WLTP är 1,69 kilowattimmar per mil och det brukar elbilar klara av i stadstrafik. I högre fart drar Enyaq mer, men eftersom den har en osedvanligt hal kaross är elförbrukningen trots allt anständig. I 110 kilometer i timmen drar bilen 2,2 kilowattimmar per mil enligt färrdatorn. Det är inte snålt, men det är betydligt mindre än eldrivna Volvo XC40 P8 AWD Recharge.

Med 80 procent laddning i Enyaq torde man kunna köra drygt 20 mil innan man måste sikta in sig på nästa snabbladdare. Tyvärr har Skoda nöjt sig med snabbladdning på 50 kilowatt. Man kör två timmar, och sedan får man ladda en timme. Gång på gång. Som tillval för 5 500

kronor får man en snabbladdare på 100 kilowatt i Enyaq 60 och 125 kilowatt i Enyaq 80. Ett måste, både för långresan och för andrahandsvärdet. Men det borde vara standard när man betalar 553 700 kronor för bilen. En uppdatering kommer redan i slutet av maj, då blir båda snabbladdarnas effekt 130 kilowatt. Först då kan vi tala vi om normala laddprestanda.

Missen rörande laddning hindrar mig inte från att gilla Skodas första egna elbil. Den känns påkostad och lyxig samt bjuder på stora utrymmen och hög komfort. Snålare, billigare och mycket rymligare än elektriska Volvo XC40. Skoda tar in 3 600 bilar till Sverige i år och de kommer förmodligen att gå åt snabbt, trots prislappen.

Mikael Stjerna

FAKTA. SKODA ENYAQ IV 80

Miljö

Koldioxidutsläpp: 0 gram/km vid blandad körning.

Förbrukning: 1,69 kWh/mil vid blandad körning.

Inköpsbonus: 70 000 kronor.

Ekonomi

Pris/Förmånsvärde/Privatleasing: 553 700/ 3 877 kr /4 940 kronor.

Årlig fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 3 år, vagnskada 3 år, rostskydd 12 år, lack 3 år, assistansgaranti förnyas efter service, batteri 8 år/16 000 mil.

Teknik

Elmotor: 204 hk, 310 Nm.

Batterikapacitet: 82 kWh brutto, 77 kWh netto.

Snabbladdning möjlig upp till 50 kW.

Drivning: Bakhjulsdrift

Växellåda: Enväxlad.

Acceleration 0–100 km/tim: 8,5 sekunder.

Toppfart: 160 km/tim.

Räckvidd: 53,1 mil.

Digitalt

Pekskärm: 13 tum. Stor och ljusstark bildskärm.

Relativt intuitiv.

App: Ja. Många funktioner.

Apple CarPlay/Android Auto: Ja/Ja.

OTA (nätuppdatering): Ja.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 465/188/162 centimeter.

Bagagevolym: 585–1 710 liter med bakre ryggstöd uppe/fällda.

Tjänstevikt: 2 150 kg.

Maximal släpvagnsvikt: 1 000 kg.

Betyg del för del

Köregenskaper 4

Säkerhet 4

Miljö 5

Komfort 4

Ekonomi 3

Totalbetyg = 20 av 25

Plus

Bra lastutrymme.

Hög komfort.

Snålare än andra el-suvar.

Minus

Långsam snabbladdning.

Högt pris.

Dålig bakåtsikt.

24 Vilseledande reklam från BMW

BMW Sverige marknadsför elbilen iX3 i bland annat tv, men får nu en tillrättavisning av Konsumentverket.

Påståenden i reklamfilmen för elbilen BMW iX3 ogillas av Konsumentverket, nämligen ”BMW-batterier är smartare för miljön” och ”Världens mest hållbara biltillverkare”. Konsumentverkets bedömning är att påståendena är vaga och ospecifika och därmed vilseledande och otilbörliga.

BMW ges nu möjlighet att yttra sig i ärendet samt redogöra för eventuella åtgärder. Därefter

tar Konsumentverket ställning till om ytterligare åtgärder behöver vidtas.

BMW har tidigare hävdat att de använder mindre kobolt i sina batterier än flera konkurrenter samt att de sköter inköp av känsliga råvaror på egen hand för att förse sina underleverantörer med varor från rätt gruvor, smältverk och raffinaderier.

DN

24 Dacia Sandero misslyckas i krocktest

Sveriges billigaste bil, Dacia Sandero, har krocktestats av Euro NCAP men fick bara två av fem stjärnor i betyg.

2013 fick föregångaren fyra stjärnor i samma test som då inte var lika avancerat. Nya Sandero klarar sig relativt bra när det kommer skydd för de åkande men brister i fotgängarskydd.

Modellen saknar också fler moderna assisterande system vilket straffar sig i Euro Ncaps säkerhetsbedömning.

DN

24 Nu fler än 200 000 laddbara fordon i Sverige

Försäljningen av laddbara fordon ökar i landet, det går tydligt att utläsa i statistiken. Dessutom har bilförsäljningen som helhet nått rekordsiffror.

För ett år sedan kunde vi konstatera att det fanns 100 000 laddbara fordon i Sverige. Första kvartalet 2020 hade inneburit ytterligare 16 200 sådana fordon på vägarna. Nu, bara ett år senare, passeras gränsen på 200 000 med råge efter att ytterligare 28 340 stycken laddbara

fordon kommit ut på våra vägar under 2021 års första kvartal. Detta enligt statistik från elkraftsbranschens intresseorganisation Power Circle och statistikdatabasen Elis – Elbilen i Sverige. Enligt statistiken fanns vid mars månads utgång drygt 207 000 laddbara personbilar i Sverige, knappt 6 200 laddbara lätta lastbilar och närmare 500 laddbara bussar. Med drygt 2 000 laddbara motorcyklar inräknade, landade antalet laddbara fordon i Sverige på 215 700.

Ökningen från 2020 är stor och tillväxten i hela det laddbara fordonssegmentet anges av Power Circle till 81 procent sett till de senaste tolv månaderna. Totalt sett utgör de laddbara bilarna fyra procent av Sveriges samlade personbilspark varav de allra flera alltså är laddhybrider som bara går runt 3–4 mil på el innan en bensinmotor tar vid.

– Det blir spännande att följa resten av 2021, då det nu satsas för fullt på initiativ för att öka tempot i omställning mot en elektrifierad fordonsflotta, säger Simon Lundqvist, projektledare på Power Circle.

Samtidigt konstaterar Power Circle utmaningen med utbyggnaden av laddinfrastrukturen som inte har följt med i samma takt. Enligt Power Circle finns i dag drygt 12 500 laddpunkter (varav 1 410 med snabbladdning) fördelade på 2 458 publika laddstationer runtom i landet. De 12 500 punkterna ska jämföras med siffran från samma tid 2020 som då var 9 000 punkter.

En annan siffra, från fordonsbranschorganisationen Bil Sweden, gäller den ökade försäljningen av laddhybrider under mars månad jämfört med samma månad för ett år sedan. Ökningen är rejäla 212 procent, vilket har sin förklaring i de justerade skattereglerna för Bonus Malus-systemet. De

började gälla den 1 april i år då just laddhybrider fick betydligt lägre bonusdel.

Samma jämförelse för elbilar visar att försäljningen gått ner med 13 procent mars 2020 till mars 2021, vilket är logiskt då dessa fått större bonusdel från den 1 april. Enligt Bil Swedens statistik motsvarade försäljningen av laddbara bilar i mars månad 37 procent, siffran för ett år sedan var 28 procent.

– I mars registrerades 47 460 nya personbilar, vilket är en ökning med 71,7 procent jämfört med samma månad i fjol. Det är rekordnotering för mars. Under årets tre första månader uppgick personbilarnas ökning till 37,4 procent, säger Mattias Bergman, vd för Bil Sweden.

Bilmarknadsplatsen Wayke presenterar försäljningsstatistik gällande begagnade bilar. Siffrorna gör gällande att även begagnade laddhybrider står för den största procentuella

ökningen då det i mars i år såldes 205,5 procent fler sådana jämfört med året innan.

Linus Pröjtz

linus.projtz@mag.bonnier.se

FAKTA. MEST SÅLDA LADDHYBRIDER MARS 2021

1 Volvo S/V60 1 385

2 Volvo XC60 1 335

3 Volvo XC40 1 170

4 Kia Ceed 1 114

5 Toyota RAV 4 1 090

6 Kia Niro 759

7 BMW 3-serie 614

8 Seat Leon 524

9 Kia Sorento 500

10 BMW 5-serie 436

11 Volkswagen Passat 418

12 Volvo S/V90 382

13 Peugeot 3008 381

14 Ford Kuga 375

15 Skoda Octavia 360

FAKTA. MEST SÅLDA ELBILAR MARS 2021

1 Tesla Model 3 1 192

2 Kia Niro 322

3 Nissan Leaf 156

4 Volkswagen ID.3 132

5 Polestar 2 129

6 Volkswagen ID.4 87

7 Renault Zoe 73

8 Audi E-tron/ Volvo XC40 66

9 Mercedes EQ 53

10 Porsche Taycan 44

11 Kia Soul 39

12 Opel Corsa 34

13 BMW i3 33

14 Fiat 500 28

FAKTA. MEST SÅLDA BILAR MARS 2021

1 Volvo S/V60 4 188

2 Volvo XC40 2 793

3 Volvo XC60 2 713

4 Volvo S/V90 1 685

5 Toyota RAV 4 1 497

24 Jonas Fröberg: Det behövs lagstiftning i laddfrågan

Regeringen tyckte att det var en kanonbra idé att släppa loss den fria marknadens aktörer på den omogna marknaden med snabbladdare.

Det blev kaos utan en lösning i sikte.

Att åka till Stockholm–Umeå år 2021 med elbil – som DN gjorde – är närmast bisarrt utmanande. Du behöver 7–8 olika laddbrickor/

appar med abonnemang i laddstolpar som fungerar efter golvdraget. Det är närmast omöjligt att jämföra skyhöga priser i allt mer krångliga (läsa dyra) samarbeten med olika bilbolag (såvida du inte kör Tesla, som har ett väl fungerande snabbladdverk i egen regi). Det är dessutom ofta andra ”underbolag” som står för själva laddstolparna. Och ibland finns ett tredje eller fjärde led i näringskedjans topp med så kallade samlingstjänster. Varje led vill tjäna minst 10 procents vinstmarginal – av dig. Ta bara snabbladdtjänsten Bee. Använder du billaddningens Spotifyliknande samlingstjänst Plugsurfing kostar det över dubbelt så mycket att ladda i en Bee-laddare. Använder du Audis eller Jaguars generösa samarbeten med Bee innebär det en enda sak: det blir dyrare. I augusti förra året träffade laddbranschen ansvarige energi- och digitaliseringsminister

Anders Ygeman (S). Då lovade Ygeman att allt skulle vara löst i början av året.

Inget har hänt.

Själva grunden i laddbolagens digitala affärsmodeller är helt enkelt att låsa in dig som kund i just deras app-värld så att de ska kunna tjäna pengar på dig och dina data.

Allt pekar på att det behövs lagstiftning för att få bukt med problemen. Ingen sådan finns i sikte.

För ett par veckor sedan hölls ännu ett fruktlöst uppföljningsmöte med ministern. När DN skrev om det valde Bee:s vd, Fredrik Nordin, att svara på DN:s frågor via mejl så att inga följdfrågor kunde ställas. Han skrev bland annat:

”Betallösningar som vid första anblick gör det enklare för elbilisten riskerar att skapa nya barriärer i form av höga kostnader, samt erbjuder begränsade möjligheter att jobba med

prismodeller och incitament baserade på elbilistens beteende och behov”

Den mannen kan konsten att linda in bajskorvar i glimrande pr-girlanger.

Kanske borde han få något pris.

Om det bara inte hade varit en så förbenat viktig fråga för klimatet – och för dig som köpt eller ska köpa elbil.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Grönt ljus: Elbilarna står som spön i backen på Shanghai-salongen – det pressar priser på elbilar i branschen.

24 Tysk elbil med fransk smak

Med tysk stil och tuff design placerar sig Opel Mokka-E i klassen för små eldrivna suvar. Men låt er inte luras av förpackningen. Den här gången smakar Mokka något annat än vi tänkt oss.

Det finns minst 14 olika sätt att brygga kaffe. Mokka är ett sätt att göra espressokaffe lite enklare, utan att vattnet pressas igenom kaffet. Peugeot, Citroën, DS, Fiat, Chrysler, RAM, Jeep, Abarth, Dodge, Alfa Romeo, Maserati, Lancia, Abarth och – Opel. Det finns 14 olika varumärken i den nybildade jättekoncernen Stellantis. I grunden handlar det om att

använda gemensam teknik och därmed spara pengar på utveckling och produktion. Det finns dock en tydlig risk att de olika personligheterna försvinner och lyckas inte koncernen få ihop den här ekvationen kommer flera bilmärken att gå under.

Nya Opel Mokka byggs på samma tekniska plattform som föregångarna Peugeot 208, DS3 Crossback och Citroën C4. Likadan motor, växellåda och ett lika stort batteri i elbilarna ger liknande förutsättningar. Skillnaden i räckvidd beror i stort på olika grad av luftmotstånd och framför allt hur hög bilen är.

Grundpriset för en Opel Mokka-E är 429 900 kronor men kampanjpriset vid introduktionen är betydligt lägre. Bilen kostar mindre än sina syskon i Stellantisfamiljen. Kaffet Mokka må vara en fattigmans-espresso men Mokka-E är verkligen ingen fattigmans-Peugeot.

Mokka-E är lite större och mer återhållsam än DS3 Crossback E-Tense men har mer vågad design än Peugeot e-2008. Den är visserligen tvåfärgad och har en fräck taklinje, men trots att även insidan leker med färg och form har Opel inte hittat en egen personlighet.

Sidopanelerna nedtill på dörrarna påminner om Citroën och Opel hänger på trenden med en mittlinje som påminner om en ishockeyklubba. De bakre stolparna är breda nedtill och skymmer sikten.

Bilen känns lite för fräck för Opels kundgrupp och lite för tråkig för att verkligen locka till sig nya köpare.

Invändigt andas mittkonsolen mer DS, Peugeot och Citroën än gamla Opel. Reglagen känns igen från de franska bilarna och också hur långsamt det går. Du behöver trycka omsorgsfullt och tålmodigt på startknappen för att bilen ska starta.

Däremot har Opel fått säga sitt om grafik i sjutumbildskärmen och instrumentpanelen. Bildskärmen är snyggt integrerad men det blandas med en billig känsla i paneler och reglage.

Borta är Opels sköna stolar, men sittställningen är bra med gott om plats i framsätet. Baksätet är betydligt trängre, framför allt för benen.

Genomlastningslucka saknas och bagageutrymmet är inte speciellt stort.

Precis som hos syskon-elbilarna är styrningen neutral och följsam men du behöver stänga av filkörningsassistenten för att få till en mjuk körning. Tre olika körlägen finns, plus ett B-läge på växellådan som återvinner mer energi. Men även om du kör med maximal återvinning bromsas inte bilen in till stillastående. En skillnad jämfört med Peugeot, Citroën och DS är att Mokkas snålaste körläge ger en väldigt

långsam bil vilket kräver en körstil där föraren måste planera väl.

Förbrukningen vid vår lugna provkörning gav en förbrukning på cirka två kilowattimmar per mil. Med ett batteri på 45 kilowattimmar netto betyder det en verklig räckvidd på 20-25 mil, jämfört med uppgivna dryga 30 mil enligt EU:s WLTP-körcykel.

Tills koncernen fått ordning på rangordningen av sina varumärken ska de olika bilmärkena främst agera på sina respektive hemmamarknader. Opel ska därför mest sälja Mokka-E i Storbritannien, Tyskland och Nederländerna – men även i exempelvis Sverige. Här konkurrerar Opel, Peugeot och Citroën om samma köpare.

En trogen svensk Opel-köpare som vill satsa på elbil bör provköra och känna om den franska varianten av Opel verkligen är rätt. För nya Opel Mokka-E, och för den skull även Mokka med

bensinmotor, har väldigt mycket Peugeot i sig och det märks i köregenskaper, reglage och material.

Det må vara en tysk förpackning men Mokka-E smakar väldigt mycket franskt.

Jan-Erik Berggren

FAKTA. OPEL MOKKA-E

Miljö

Koldioxidutsläpp: 0 gram/km vid blandad körning.

Förbrukning: 1,78 kWh/mil vid blandad körning.

Räckvidd: 31,8 mil.

Ekonomi

Pris/Förmånsvärde/Privatleasing: 429 900 (kampanjpris 369 900) /uppgift saknas/ 2 899 kronor.

Inköpsbonus: 70 000 kronor.

Årlig fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 2 år, vagnskada 3 år, rostskydd 12 år, lack 2 år, assistans 1 år, batteri 8 år.

Teknik

Elmotor: 136 hk, 260 Nm.

Batterikapacitet: 45 kWh netto, 50 kWh brutto.

Snabbladdning möjlig upp till 100 kW.

Drivning: Framhjulsdrift

Växellåda: 1-växlad automatlåda.

Acceleration 0–100 km/tim: 9,0 sekunder.

Toppfart: 150 km/tim.

Digitalt

Pekskärm: 7 tum, integrerad.

App: OpelConnect.

Apple CarPlay/Android Auto: Tillval/tillval.

OTA (nätuppdatering): Nej.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 415/179/153 centimeter.

Bagagevolym: 310–1 060 liter med bakre ryggstöd uppe/fällda.

Tjänstevikt: 1 598 kg.

Maximal släpvagnsvikt: 0 kg.

Betyg del för del:

Köregenskaper 3

Säkerhet 4

Miljö 5

Komfort 3

Ekonomi 3

Totalbetyg = 18 av 25

Plus

Design.

Räckvidd.

Högt insteg.

Minus

Baksäte.

Reglage.

Bagageutrymme.

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

- 310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021
- 311 Riksdagen och politiska partier
- 333 Statsrådsberedningen och statsministern
- 341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 523 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- [Folkhälsa och sjukvård](#)
- [Funktionshinder](#)
- [Socialförsäkringar](#)
- [Socialtjänst inklusive äldreomsorg](#)

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- [Socialdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)
- [Överenskommelser inom sjukvård och omsorg](#)

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

[Lena Hallengren](#)

Socialminister

[Ardalan Shekarabi](#)

Socialförsäkringsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Statens budget](#)
- [För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19](#)
- [Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset](#)
- [Statens överenskommelser med SKR](#)
- [Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien](#)
- [Trygghet och livskvalitet för äldre](#)
- [Hållbara pensioner](#)
- [Vård i rörelse 2020](#)
- [Prenumerera på nyheter från regeringen](#)

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/>

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
21 mars 2018 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Läkemedelsverket (LV)**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Provinsialläkarstiftelsen**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Systembolaget Aktiebolag**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Pensionsmyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för delaktighet**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Försäkringskassan**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Folkhälsomyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

E-hälsomyndigheten

19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

- **Barnombudsmannen (BO)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Arvsfonden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Alkoholsortimentsnämnden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
18 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

Lena Hallengren

SW .7951 Sociologi. Socialvård..

SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister

Socialdepartementet

"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister

[Socialdepartementet](#)

”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- [Socialförsäkringar](#)
- [Spelpolitik](#)

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

[SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård \(utom tvätt o d\)
umgänge o d](#)

[SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.](#)

Från arbetsmarknadsdepartementet

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister
med ansvar för stadsutveckling och
arbetet mot segregation och
diskriminering

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- [Arbete mot segregation](#)

- [Barnets rättigheter](#)[Bostäder och samhällsplanering](#) [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)
- [Nyanländas etablering](#)
- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra

smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

[Twitter](#) [Facebook](#) [E-post](#)

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du **symtom på covid-19** ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symptom eller blivit smittad av covid-19 [här](#).

•

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.

•

Res på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om [hur du kan umgås på ett säkert sätt](#).
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.

•

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i ["Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19"](#).
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på [Folkhälsomyndighetens webbplats](#).
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på [Folkhälsomyndighetens webbplats](#).

19 Lova inget som ni inte tänker hålla

Under nästa valrörelse kommer politikerna troligtvis att ha huggsexa om att vara äldreomsorgens bästa vän. Det kommer att vara några miljarder hit och en utbildningssatsning dit – allt i syfte att signalera att man tar coronakommissionens larm om underbemanning, usla arbetsvillkor och kompetensbrist på allvar. Problemet är att det riskerar att bli falska löften. Inte för att pengarna dras tillbaka, utan för att det som målas upp som satsningar sannolikt främst kommer att fylla igen hål. Ökningen av antalet äldre innebär att resurserna till äldreomsorgen behöver växa med

50 procent på tio år, bara för att bibehålla dagens undermåliga kvalitet, enligt SKR. Läger man till coronakommissionens förslag landar man enligt organisationen på uppemot 100 miljarder kronor mer totalt, vilket betyder att den årliga kostnaden för äldreomsorgen stiger från 140 till 240 miljarder kronor. Mats Thorslund, professor i socialgerontologi, höjer budet och förklarar att det kommer att krävas en fördubbling ”om vi ska mena allvar” (”Studio ett”, 16/4).

Då uppstår frågan: Gör politikerna det? I så fall räcker det inte att skjuta till engångssummor. Om äldreomsorgen ska stärkas med bättre utbildad personal, medicinsk kompetens, högre löner, ökad bemanning och hyggliga arbetsvillkor – vilket är vad kommissionen efterfrågar – kommer det att krävas öronmärkta resurser som slukar en stor

del av reformutrymmet under det närmaste decenniet.

Alternativet är att stressen och tidsbristen som enligt de hemtjänstanställda är huvudproblemet, och som Svenska Dagbladet skildrade i ett reportage i helgen, fortsätter. Det visar varför ökad flexibilitet och mer självbestämmande för personalen är en central del av lösningen. Ett yrke där hårt arbetande känner sig otillräckliga kommer aldrig att bli attraktivt.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

19 Ledare: Pandemins undantag får aldrig tillåtas bli regel

”När pandemin äntligen är över ska Folkhälsomyndigheten ut ur våra liv och skulden återbetalas”, skriver företrädare för Moderata ungdomsförbundet i en debattartikel i Expressen. Skulden? Ja, regeringens coronastrategi har enligt skribenterna byggt upp en stor skuld till de unga ”bestående av uteblivna jobbchanser, missade nattklubbshängel och påtaglig ensamhet”.

Ungdomsförbundarna Linda Obiedzinski och Samuel Jonsson listar 19 reformförslag för tiden efter pandemin – fria öppettider på krogen, ett sjätte jobbskatteavdrag för mer pengar i plånboken, tillåt gårdsförsäljning av alkohol. Några är betydligt mindre realistiska än andra, på ungdomsförbunds vis, men andemeningen är uppfriskande.

Sverige borde definitivt ha följt våra grannländers exempel, ställt högre krav på distansering och munskydd, och tillämpat fler skarpa regler och färre ”rekommendationer”. Men det kommer ett ”efter pandemin”. Då vill vi leva igen, umgås, äta, dricka och vara lyckliga. Det är ingen slump att nyheten om pubarnas öppnande petade ned prins Philips död från de brittiska mediernas topplats. Den hårda grimman på restauranger och barer är bara en av de restriktioner som snarast måste försvinna

när solen äntligen går upp över det slagfält där kampen stått mot pandemin.

Förra helgens ”Godmorgon världen” i P1 tog upp de statliga stöden till företagen, som omställningsbidrag och permitteringsstöd. Pengar som varit nödvändiga men som kommer att verka kontraproduktivt om bolagen vänjer sig vid dem. Ekonomiprofessor John Hassler vid Stockholms universitet varnade i inslaget för effekterna av ett näringsliv som blivit beroende av läkemedlen trots att sjukdomen gått över: ”Det är inte rimligt i längden att centralbankerna går in och köper aktier och bostadsobligationer så fort det blir skakigt, det här ska marknaden klara själv. Men det var rätt att göra så i den här krisen, annars hade vi kunnat gå in i en depression.”

Det finns fler exempel på pandemiåtgärder som vi aldrig får vänja oss vid. Tydligast är förstås inskränkningarna i mötesfriheten. Att kunna

samlas offentligt och säga sin mening är en rättighet som när den tas bort får demokratin att blöda.

Trosutövandet är ett annat exempel. Det har varit svårt för troende att förstå varför de inte får vara fler än åtta personer i gudstjänstlokalen, samtidigt som hundratal trängs i köpcentrumet intill – i synnerhet som religionsfriheten till skillnad från julklappshandel är skyddad i grundlagen.

En del menar att liberalt sinnade svenskar borde ha protesterat starkare mot de stora inskränkningar som gjorts. Det är en märklig inställning. Pandemin är en unik händelse där inte bara tusentals liv står på spel utan hela samhällets stabilitet. De svenska inskränkningarna har varit jämförelsevis timida. Skarpare restriktioner hade varit mer än motiverade.

Däremot måste det vara en liberal reflex att kritiskt granska varje inskränkning så att de inte slår över i förmynderi – och inte minst se till att undantagstillstånden verkligen blir undantag. Mötesfrihet, religionsfrihet och en ekonomi fri från statlig klåfingrighet är grundpelare i det öppna samhället. Men utan friheten att få sitta med sina vänner över några glas på rutig duk förlorar livet en stor del av sin mening. Ibland är det från ungdomsförbunden man hör sanningen.

DN 19/4 2021

19 Efter så lång tid ger vaccinen skydd

Immunförsvaret börjar tillverka antikroppar bara några dagar efter första sprutan, men det tar tid att bygga upp ett fullgott skydd mot covid-19. Räkna med minst en vecka efter andra vaccindosen. – Det är inte så att skyddet plötsligt slår till, utan det ökar gradvis, säger Charlotta Bergquist på Läkemedelsverket.

Folkhälsomyndigheten meddelade på fredagen nya rekommendationer för vaccinerade. Personer som fått minst en dos kan tre veckor efter sprutan träffa personer från andra hushåll,

men ska fortsätta att undvika trängsel och mötas i större grupper.

Viktigt att känna till är att det tar tid att få ett fullgott skydd efter vaccinering.

Samtliga fyra EU-godkända vaccin triggar immunförsvaret att tillverka antikroppar mot coronavirusets spikeprotein, som viruset använder för att fästa vid cellerna. Vaccinen triggar även immunförsvaret att tillverka T-celler, som bekämpar sjukdomen genom att äta upp infekterade celler. Efter den andra dosen ökar antikroppshalterna snabbare och når högre nivåer än efter den första, vilket kallas för boostereffekt.

– När man har fått två doser stärkt det immunologiska minnet så att kroppen känner igen viruset under en längre tid. Man får ett både bredare och mer långvarigt skydd, säger Charlotta Bergquist, gruppchef för infektionsgruppen på Läkemedelsverket.

Enligt Läkemedelsverket börjar man utveckla antikroppar mot sars-cov-2-viruset redan några dagar efter första sprutan, men det tar betydligt längre tid innan man har ett fullgott skydd. Hur lång tid skiljer sig lite mellan de olika vaccinen. I Pfizer/Biontechs fas 3-studie gavs vaccinet i två doser med tre veckors mellanrum. Tio dagar efter första dosen fram till den andra dosen låg skyddseffekten i snitt på 87 procent mot att insjukna i covid-19. Vaccinerade måste dock räkna med att det tar en vecka efter andra dosen innan de har ett fullgott skydd. Då ligger skyddet i snitt på 95 procent, det vill säga att 95 procent av de vaccinerade skyddas mot att bli sjuk och få symtom på covid-19, enligt Läkemedelsverket.

– Vaccinet ger en bra skyddseffekt tidigt. Väldigt få insjuknar en tid efter första dosen, men det finns alltid väldigt stora individuella

skillnader. Man kan inte räkna med att vara skyddad efter dag tio, säger Charlotta Bergquist. Modernas vaccin är enligt Läkemedelsverket väldigt likt Pfizer/Biontechs, men bolagen har inte mätt skyddseffekten på samma sätt. Enligt vaccintillverkaren fick 94,5 procent av testpersonerna ett fullgott skydd mot covid-19 minst 14 dagar efter andra dosen.

– Om man ser på graferna är de oerhört lika Pfizer/Biontechs. Jag skulle bli väldigt förvånad om det är någon större skillnad mellan vaccinen, säger Charlotta Bergquist.

När det gäller Astra Zenecas vaccin startar skyddseffekten ungefär tre veckor efter första dosen, men man kan inte räkna med fullgott skydd förrän 15 dagar efter andra dosen. Då ligger den på cirka 60 procent, enligt Läkemedelsverket.

– Det tar ett antal dagar innan man får upp antikroppsnivåerna i skyddande nivåer. Grafen

liknar Pfizer/Biontechs, men det är en viss osäkerhet i siffrorna och går inte att dra för stora slutsatser, säger Charlotta Bergquist. Folkhälsomyndigheten uppger dock att siffran på 60 procent kommer från de kliniska prövningarna som gjordes innan vaccinet godkändes. Enligt myndigheten uppnås en god skyddseffekt av Astra Zenecas vaccin redan tre veckor efter första dosen. Stora uppföljningsstudier från Storbritannien har visat att skyddet för allvarlig sjukdom och död är lika högt för Astra Zenecas vaccin som för övriga vacciner.

”Stora studier på olika ställen och med olika studiedesign, pekar alla i samma riktning. Skyddseffekten ligger runt 80 procent för allvarlig covid-19 i högre åldrar för både Astra Zeneca och Pfizers vaccin efter första dosen”, skriver enhetschef Sören Andersson i ett mejl.

Studierna som visar på en högre skyddseffekt har dock inte genomgått så kallad peer review, det vill säga granskning av andra forskare. Vad gäller Janssens vaccin, som till skillnad från de andra är ett endosvaccin, finns heller inga tydliga siffror på hur snabbt den skyddande effekten träder in. Men enligt bolaget kan man räkna med fullgott skydd 14 dagar efter sprutan, då ligger skyddseffekten på 67 procent mot att insjukna och 77 procent mot svår sjukdom. 28 dagar efter vaccination har skyddseffekten stigit till 85 procent mot svår sjukdom, uppger Läke-medelsverket.

Utrullningen av vaccinet har tills vidare stoppats i Sverige i väntan på den europeiska läke-medelsmyndigheten EMA:s utredning av samma typ av misstänkta blodkoagulations-rubbningar som bedöms ha en möjlig koppling till Astra Zenecas vaccin.

Läkemedelsverket uppger att data från både kontrollerade studier och studier där man följer vaccinationerna och studerar användningen i verkliga livet styrker att alla fyra vaccinen ger ett mycket gott skydd mot svår sjukdom och död.

Det finns inget känt gränsvärde för vilka halter av antikroppar som kan anses utgöra en skyddande nivå, även om forskning pågår. Det är komplexa samband och många faktorer spelar in, till exempel hur stor smittdos man utsätts för. Vissa grupper svarar också generellt sämre på vaccinet, som äldre, personer med nedsatt immunförsvar och andra som äter vissa läkemedel, menar Charlotta Bergquist.

– Det finns också en variation mellan individer i hur snabbt man kommer upp i tillräckligt höga antikropps nivåer. Inget vaccin är heller hundra procent effektivt. Sammanfattningsvis kan man säga att vaccination minskar risken för att bli

svårt sjuk och att risken för att bli sjuk minskar under första månaden efter vaccinationen.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

FAKTA. SÅ FUNGERAR VACCIN

Vaccin fungerar genom att ett så kallat antigen sätter i gång kroppens immunförsvar. Den vaccinerade får då ett skydd mot sjukdomen utan att ha genomgått den. Covidvaccinen från Moderna och Pfizer/Biontech är mRNA-vaccin, där man injicerar en bit av virusets arvs massa, så kallat budbärar-RNA. Astra Zenecas och Janssens vaccin är så kallade vektorvaccin. Dessa fungerar genom att genetiskt material från coronaviruset sars-cov2 sätts in i ett annat försvagat och ofarligt virus. Det viruset tas sedan upp av kroppens celler och ger upphov till ett antigen.

19 Doser måste slängas när patienter vägrar Astra Zeneca

Oron kring Astra Zenecas vaccin har vuxit på olika håll i landet – och i flera regioner ratar patienter vaccinet. En del doser måste därför gå i soptunnan. Därtill ökar vårdpersonalens arbetsbörda.

Vissa vägrar lämna lokalerna om de inte erbjuds ett annat vaccin. Andra frågar efter personalens namn för ha koll på vem som gett dem dosen ”om något skulle hända”. Patienter uteblir från

besöken eller svänger tillbaka i dörren. En del doser måste kasseras vid slutet av dagen.

Det berättar Roger Larsson, chefläkare i Region Dalarna. Den senaste veckan har vårdcentraler runt om i regionen upplevt en växande ovilja mot Astra Zenecas vaccin.

– Det är viktigt att framhålla att de allra flesta är tacksamma och glada oavsett vaccin. Men även om det inte är jättemånga tillfällen upplever många vårdcentraler att det tar mycket tid och kraft. Det gör vaccinationsprocessen långsammare, och vi har tvingats kassera ett antal vaccindoser, säger Roger Larsson.

Han berättar att vissa vårdcentraler tvingats att slänga ett tio- eller femtontal doser på en dag.

– Det känns väldigt synd. Vi vill ju använda allt. För att undvika vaccinsvinn ringer personal till personer på reservlistor, men det är inte alltid helt lätt. En del patienter har flera mil till närmaste vårdcentral.

I mitten av mars pausades användningen av Astra Zenecas vaccin i Sverige. Det följde av ett antal rapporter om misstänkta allvarliga biverkningar – blodpropp i kombination med blödning. Sedan den 25 mars är vaccinationen åter igång, men Folkhälsomyndigheten rekommenderar att vaccinet enbart ges till personer som är 65 år eller äldre.

Chefläkare Roger Larsson framhåller att Region Dalarna just nu upplever en omfattande smittspridning. Risken med att ta Astra Zenecas vaccin för personer som är 65 år eller äldre är ”oerhört liten” jämfört med risken att bli smittad och sjuk, säger han.

– Det är en dålig riskkalkylering att inte ta vaccinet.

Region Dalarna ska under veckan genomföra en informationskampanj, bland annat med telefonvakteri, för att möta folks oro och funderingar.

Även i Region Västerbotten märks viss tveksamhet. Hittills finns dock inga uppgifter om att man tvingats slänga doser, uppger vaccinationssamordnare Ronny Lestander. Vid en mätning valde fem av tusen personer att inte ta vaccinet trots att de fått information från vårdpersonalen.

– Det är totalt sett ett ganska litet problem, men vaccinatörer lägger mycket tid vid varje tillfälle på att förklara allt kring Astra Zenecas vaccin, säger Ronny Lestander.

Vidare har problemet uppmärksamrats i Västra Götalandsregionen. På Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg har personal tvingats slänga doser efter att patienter vägrat. Problemet har tilltagit de senaste två veckorna, berättar överläkare och områdeschef Maria Taranger.

– Vissa tackar nej redan före besöket, andra vänder i dörren. Personalen lägger mycket tid

på att göra folk lugna och trygga, men det går inte alltid.

– Vi har ett kollektivt ansvar att få stopp på smittan. Det är självklart frivilligt att ta vaccinet, men det finns ett samhällsansvar. Man ska också känna sig trygg med bedömningen som våra myndigheter gör. Det skär i hjärtat när doser får kasseras, även om det inte är så många. Vi jobbar som gnuer för att hitta andra patienter som kan ta doserna, fortsätter Maria Taranger.

Jenny Nyman

jenny.nyman@dn.se

19 Pandemistöd hölls inne efter misstag: ”För sent att rätta till”

Statsbidraget på 150 miljoner kronor skulle användas för att stötta omsorgspersonal under pandemin men kom aldrig ut i verksamheterna i Göteborg, Malmö och flera andra kommuner. Efter DN:s rapportering förtydligade Socialstyrelsen informationen

om bidraget, men enligt SKR är det nu för sent.

– Det går inte att rätta i efterhand. Det borde Socialstyrelsen ha förstått, säger Annika Wallenskog, chefsekonom på Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

Bidraget skulle användas för att hjälpa omsorgspersonal att bearbeta sina upplevelser av pandemin. Men pengarna nådde kommunerna först i slutet på förra året. Socialstyrelsens information tolkades av kommunerna som att pengarna skulle användas under 2020 – vilket man i bland annat Göteborg och Malmö inte hann. I Stockholm lyckades man få ut bidraget i enbart två verksamheter. Eftersom bidraget inte var förenat med några villkor bokfördes det som intäkt och behölls av kommunerna.

Efter DN:s rapportering uppgav Socialstyrelsen att det rör sig om en misstolkning och valde att

förtydliga informationen så att det skulle framgå att bidraget går att använda även under 2021. Men enligt Annika Wallenskog är det för sent.

– Jag tror inte att några kommuner kommer riva upp sina bokslut och plocka bort de här pengarna från resultatet från förra året. Det är väl det som är lite det märkliga i hela den här historien. Det går inte att rätta till i efterhand. Är det din bild att Socialstyrelsen inte förstod att det inte gick att rätta till i efterhand?

– Nej, jag tror inte att de gjorde det. De tänkte liksom att då har de i alla fall gjort rätt. Även om det var retroaktiv rättning.

Stina Isaksson, tillförordnad enhetschef på Socialstyrelsen, har valt att svara på DN:s frågor via mejl.

”Såsom vi tidigare har meddelat har Socialstyrelsen tolkat att medlen får användas med början under 2020 och så långt de räcker

framåt i tiden. I vad mån kommunerna kan använda pengarna eller inte, beroende på redovisningsrutiner eller annat ankommer på kommunerna att avgöra”, skriver hon.

Kände ni inte till att det fanns ett problem och att en del kommuner inte skulle hinna använda bidraget?

”Socialstyrelsen är en statlig myndighet under regeringen och ska praktiskt genomföra det som riksdagen och regeringen beslutar. I det här fallet fick Socialstyrelsen i slutet av november regeringens uppdrag att betala ut 150 miljoner kronor under 2020 för en särskild satsning på kris-, samtals- och traumastöd, med mera. Som vi tidigare påpekat är det upp till kommunerna att fördela medlen på lämpligaste sätt i enlighet med regeringsbeslutet. I övrigt har vi inte mer att tillägga.”

Annika Wallenskog på SKR är nu orolig för hur de andra pandemirelaterade bidragen kommer

att skötas. Hon ser till exempel vissa orosmoment kring de omkring fyra miljarderna som avsattes i februari i år för att förbättra äldreomsorgen.

– Det är svårt för kommunerna att styra över hur mycket pengar som används, då det bygger på hur stor efterfrågan på hemtjänst och äldreboenden är. Just nu är den låg, som en konsekvens av pandemin. Det skapar också osäkra planeringsförutsättningar då kommunerna inte riktigt vet hur Socialstyrelsen kommer att bedöma om de använt pengarna till rätt verksamhet, och därmed får behålla dem. Enligt Wallenskog är detta inget nytt problem. – Men på grund av pandemin kommer det många fler bidrag. Det som är viktigt här är att man från statens sida sätter sig in i hur systemen fungerar, så att det inte blir så här någon mer gång.

Marina

Ferhatovicmarina.ferhatovic@dn.se

19 Hemligt om vilket vaccin stockholmarna ska få

Stockholmarna som vaccineras får inte veta i förväg vilket covidvaccin de får. Vårdgivare i Region Stockholm har uppmanats att inte berätta vilket vaccin som används, rapporterar TV4. Vårdbolaget Doktor 24 säger till tv-kanalen att de har blivit muntligt ombedda att inte berätta vilket vaccin det är förrän i samband med att sprutan ska ges.

TV4 har också besökt en av företagets kliniker i Stockholm och frågat vilket vaccin som

används, varpå personalen svarade att de inte får berätta det.

– Det är inte säkert att man vet vilket vaccin man kan erbjuda förrän man ger vaccinationen då, det är därför vi har den rutinen, säger regionens vaccinsamordnare Magnus Thyberg.

TT

19 unga hamnar i skuldfällan

Trots att antalet inkassoärenden minskar ligger det totala skuldbeloppet på en ny rekordnivå. Framför allt ökar andelen unga vuxna som har skulder, visar nya siffror som TT tagit del av.

Det är branschorganisationen Svensk Inkassos årsrapport som visar hur utvecklingen kring inkassoärenden utvecklades under pandemiåret 2020. Något överraskande minskade antalet trots stor ekonomisk osäkerhet och stigande arbetslöshet som konsekvens av utvecklingen av covid-19.

– Vi gjorde enkätundersökningar under året och flera av våra medlemsbolag förväntade sig en - ganska kraftig ökning. Det kan nu vara flera

samverkande faktorer. En stor andel krav skickas ut då personen kanske varit lite slarvig och missat. Nu håller man sig hemma och är mera noggrann att gå igenom exempelvis sin post, säger Fredrik Engström, ordförande i Svensk Inkasso och ger ytterligare en förklaring: – Många har fått sämre förutsättningar med arbetslöshet eller sjukskrivningar men å andra sidan har det inte funnits så mycket att spendera pengar på och då kanske man haft lite mer betalningsutrymme och kunnat betala i tid. Utvecklingen i stort är dock inte helt positiv. Skulden som gäldenärerna är skyldiga inkassobolagens uppdragsgivare uppgick vid årsskiftet till 94,2 miljarder kronor, den högsta någonsin sedan mätningarna inleddes och kan jämföras med 85,2 miljarder kronor föregående år. Sedan 2008 har kapitalskulderna mer än fördubblats. En tydlig trend är också hur skuldsättningen främst ökar bland unga under

25 år. Under 2020 steg andelen från 7,6 till 11 procent

– Vi tror att det är en effekt av den höga ungdomsarbetslösheten och att många unga har osäkra anställningar kopplade till exempelvis serviceyrken, som varit extra utsatta under året, säger Fredrik Engström.

Precis som tidigare är också männen överrepresenterade när det gäller skuldsättning, 56,3 procent jämfört med kvinnorna 43,7 procent.

Även om pandemin klingar av, arbetslösheten tros sjunka och den ekonomiska tillväxten tar fart ser ändå Svensk inkasso med viss oro på framtiden.

– Det finns lite oroväckande tendenser. Även om nya inkassokrav minskat så har även antalet avslutande ärenden minskat. Våra medlemsföretag tror att den ökning vi trodde skulle se förra hösten nu kan komma när

samhället öppnar upp och man tar nya krediter, säger Fredrik Engström.

Finns det en risk att hushållen börjar överkonsumera i större utsträckning?

– Det skulle kunna bli en effekt att man blir mer aktiv på kreditmarknaden, det är klart att risken finns.

TT

Utvecklingen av inkassoärenden

Kapital att inkassera/inkasserat kapital
(miljarder kronor):

2015: 60/26

2016: 90/29

2017: 77,5/31,9

2018: 88,1/36,1

2019: 85,2/37,6

2020: 94,2/39

Sju timmars sömn det bästa

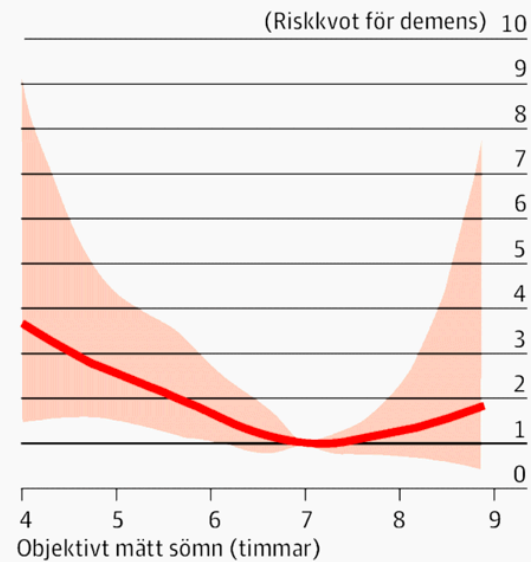
Risikkvoten för demens ökar desto längre ifrån sju timmars sömn en person sover. I den aktuella studien var sömn sex timmar eller kortare förknippad med en signifikant ökad risk medan sömn åtta timmar eller längre hade en tendens till ökad risk, men var inte signifikant.

Källa: Nature Communications

● Riskkvot

● Konfidensintervall 95%

(mått på osäkerheten)

21 Stärkt samband mellan kort sömn och risken för att utveckla demens

Nu kommer ytterligare belägg för att kort sömn ökar risken att utveckla demens senare i livet. Närmare 8 000 briter har följts noggrant sedan 1985 och studieresultatet visar att de som sov mindre än sex timmar per natt hade en

ökad risk att utveckla demens jämfört med de som sov sju timmar per natt.

– Detta är en av de absolut bästa studierna som gjorts på området. Det forskarna har gjort här är ju det som alla önskar att de kunde göra. De har följt upp personerna upprepade gånger, de har registrerat sömnen i en undergrupp med aktigrafi och de har även biologiska data, säger Torbjörn Åkerstedt, senior professor vid Karolinska institutet och Stockholms universitet och en av Sveriges ledande experter på sömn och sömnstörningar.

De internationella forskarna har använt data från en brittisk långtidsstudie som startade 1985 då drygt 10 000 statstjänstemän inkluderades och sedan följdes upp med enkäter var fjärde till vart femte år ända fram till 2016. Knappt 8 000 hade svarat om sina sömnvanor och inkluderades i den aktuella studien som publiceras i den vetenskapliga tidskriften

Nature Communications. Ungefär hälften av dessa, strax under 4 000 personer, genomgick dessutom en analys 2012–2013 då deras sönmönster mättes objektivt med en så kallad aktigraf, en armbandsklocks-liknande apparat som mäter sömn.

Totalt drabbades drygt 500 personer av demens under studiens gång. Forskarna kan visa att de som sov sju timmar per natt hade den absolut lägsta förekomsten av nya fall med demens. Forskarna delade sedan in försökspersonerna i tre grupper, de som sov sex timmar eller mindre, de som sov sju timmar och de som sov åtta timmar eller mer. Då kan de visa att sex timmars sömn eller mindre per natt ser ut att öka den relativa risken för demens med 30 procent jämfört med att sova sju timmar per natt. När det gäller sömn längre än åtta timmar ser forskarna också där en tendens till ökad

förekomst, men den är inte statistiskt signifikant.

Eftersom det är en observationsstudie går det inte att med säkerhet slå fast något orsakssamband, men resultatet går i samma riktning som fler tidigare studier vilket gör att beläggen för att sömnens längd påverkar demensrisken blir fler och starkare.

– Eftersom resultatet här sammanfaller med resultat från tidigare, enklare studier, så adderar det här ganska tydligt till förståelsen kring hur sambandet ser ut mellan sönmängd och demens, säger Torbjörn Åkerstedt.

Han menar att det är väldigt troligt att det finns ett samband.

– Ja, det är nog definitivt så att det finns ett samband. Det finns tydliga indikationer på att demens är kopplat till kort sömn och dessutom finns det biologiska mekanismer som talar för ett samband. Till exempel kan

inflammationsprocesser starta på grund av kort och dålig sömn och det påverkar även hjärnans möjligheter att hinna städa ut slaggprodukter, något som är kopplat till ökad risk för demens, säger han.

Tack vare att insamlingen av data har varit så omfattande har forskarna kunnat kontrollera för mängder av faktorer som skulle kunna påverka resultatet som ålder, kön, utbildning, etnicitet, alkoholkonsumtion, fysisk aktivitet, konsumtion av frukt och grönsaker, BMI samt medicinska diagnoser som högt blodtryck, diabetes, hjärt-kärlsjukdom och depression liksom även för användningen av läkemedel som påverkar centrala nervsystemet, vilket ytterligare stärker studiens resultat.

Kort och störd sömn kan behandlas, men att göra det med hjälp av sömnmedel är inte något som Torbjörn Åkerstedt rekommenderar.

– Vi vet både från egna och andras studier att sömnmedelsanvändning har negativa effekter på mortalitet. Så det är väldigt svårt att tänka sig att det skulle vara en framkomlig väg, säger han.

I stället föreslår han en modernare behandling för den som vill få hjälp med en störd sömn, kognitiv beteendeterapi, kbt.

– Man kan definitivt förbättra en dålig sömn om det är en störd sömn. Dagens kbt-behandlingar, även de som ges via internet, är väldigt framgångsrika när det gäller att förbättra sömnen. Dessutom har de ju effekter både på ångest och depression så genom sömnbehandling kan man åstadkomma jätteeffekter, säger Torbjörn Åkerstedt.

Fredrik Hedlund
vetenskap@dn.se

20 Tegnell fick Astras Zeneca-vaccin

Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog Anders Tegnell har vaccinerats med Astra Zenecas vaccin, rapporterar Corren. Den nyblivna 65-åringen fick den första sprutan i Saab arena i fredags.

– Jag vill sända en viktig signal om att Astra är ett jättebra vaccin för människor över 65, säger han till Corren.

Anders Tegnell är bekymrad över rapporter om att människor väljer att tacka nej till Astra Zenecas vaccin.

– Jag frågade personalen när jag vaccinerades om det är vanligt att människor tackar nej och de svarade att det händer då och då. Tegnell har inte fått några allvarliga biverkningar, bara lätt feber.

TT

20 20

ton skräp hade en Malmöbo i sin tvårums-lägenhet. Nu tvingas han flytta efter beslut från hyresnämnden, rapporterar Sydsvenskan. Skräpet bestod av tidningar och förpackningar och upptäcktes i samband med en vattenläcka i huset. Hyresvärden såg mängden av skräp och vände sig till hyresnämnden. Lägenheten var kraftigt vanvårdad, enligt hyresnämnden som valde att gå på hyresvärdens linje.

TT

**20 Hon
smittades trots
två doser
vaccin: ”Fick
ordentliga
symtom”**

Vaccinerna mot covid-19 ger ett bra skydd mot sjukdom, men även den som är vaccinerad kan bli smittad och smitta andra.

Cecilia Wredberg har fått två doser och blev ändå sjuk med tydliga symtom.

– Jag hade absolut kunnat smitta andra, säger hon.

I fredags kom Folkhälsomyndigheten med nya rekommendationer för vaccinerade. Personer som fått minst en dos kan tre veckor efter sprutan träffa personer från andra hushåll, även inomhus, men ska fortsätta att undvika trängsel och inte ses i större grupper. Äldre ska kunna krama barn och barnbarn, sade socialminister Lena Hallengren (S) på en pressträff.

Flera smittskyddsläkare har efteråt reagerat på att råden kommer under en tid där smittspridningen är hög i många regioner. Även om sannolikheten är låg är det möjligt för en vaccinerad att bli sjuk. Cecilia Wredberg är läkare och kommer i kontakt med covidpatienter på jobbet. Hon fick därför vaccin från Pfizer/Biontech i början av året. Nyligen insjuknade hon ändå i konstaterad covid-19.

– Jag blev sjuk nästan två månader efter sista vaccinationen. Hela familjen blev smittad efter att mitt barn, som går i mellanstadiet, insjuknat. Jag fick ordentliga förkylningssymtom, som en influensa i stort sett, säger hon.

Wredberg är mycket medveten om det går att bli smittad trots vaccinering, och säger att det knappast finns något spektakulärt i att hon blev sjuk.

– Det är ganska tydligt att man inte har ett så gott skydd som många kanske tror. Den som inte tänker mer på det skulle kunna tro att det bara är en vanlig förkylning. Jag hade absolut kunnat smitta andra.

Skyddseffekten hos vaccin är inte 100 procent. Som exempel skyddar det vanliga influensavaccinet till omkring 60 procent mot att bli sjuk.

På ungefär samma nivåer ligger Astra Zeneca och Janssens vektorvaccin, medan vaccinen från Pfizer/Biontech och Moderna ligger på cirka 95 procents skyddseffekt. De två sistnämnda vaccinen är av en annan typ, så kallade mRNA-vaccin. Ett vaccin med lägre skyddseffekt kan dock ha ett högre skydd mot allvarlig sjukdom.

När man talar om effekten av vaccin är det inte bara skyddseffekten på individnivå som är viktig, utan även skyddet som uppstår när en stor andel av samtliga personer i samhället är vaccinerade. I Sverige har en omkring en femtedel av den vuxna befolkningen fått minst en dos, vilket inte räcker för att skapa flockimmunitet och stoppa smittspridningen. Det är svårt att säga vilka som riskerar att smittas trots vaccinering, enligt Jorma Hinkula, professor i molekylär virologi vid Linköpings universitet.

– Det enda man vet är att det finns en liten andel som inte svarar bra på vaccinet. De har en smittsamhet som är svår att komma runt. Ofta får de milda eller inga symtom alls, kanske lite rinnande näsa. Det är lite lömskt, för då märker du inte att du är smittsam, säger han.

Hur smittsam kan man vara?

– Det går inte att svara på för vi är alla individer. Den dos virus du fått i dig styr jättemycket. Är du nära en person som är väldigt sjuk kan du få i dig mycket virus, och då blir du mer smittsam. Det beror också på din kondition, en pigg och frisk 20-åring kan smitta mindre än en 80-åring i dålig kondition. Tidigt i sjukdomsförloppet är man som mest smittsam, under de två första dagarna när man är på väg att få symtom har man de största mängderna virus i luftvägarna, enligt Hinkula. Han ställer sig tveksam till att gå ut med nya råd om att det till exempel kan vara okej för

vaccinerade att umgås med personer från andra hushåll inomhus.

– Där blir jag lite orolig ändå. För om du vaccinerar 100 personer kommer det alltid att vara en handfull personer som inte är skyddade, säger han.

– Helst skulle man testa om folk har immunitet, men det är en ogörlig situation att alla ska gå och lämna prov för att försäkra sig om att man har reagerat på vaccinet. Men det skulle vara önskedrömmen för att kunna peka ut de som är svagt immuniserade.

Först två veckor efter det att fullvaccinerade Cecilia Wredberg insjuknat i covid-19 kände hon sig helt frisk. Även hon tycker att det är märkligt att Folkhälsomyndigheten går ut med särskilda rekommendationer för vaccinerade i det här läget.

– Det blir lite konstigt när man gör det mitt i tredje vågen. De hade kunnat vänta två

månader, tills vaccinationstäckningen är högre. Jag kommer inte att låta mina barn krama mormor innan det här har lagt sig, säger hon. Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson anser att de anpassade rekommendationerna inte ska tolkas som att vaccinerade kan strunta i uppmaningar om att undvika trängsel och att inte umgås i stora grupper.

– Många har hållit sig väldigt isolerade, de kan få förhålla sig till reglerna lite mer som alla andra. De kan umgås i en liten krets, och träffa människor lite friare, sade han till DN i fredags.

– Man kan återinfekteras, så det är inte ett fullständigt skydd mot att ha smittan. Vi bedömer dock att det är låg sannolikhet. En vaccinerad person som får symtom bör stanna hemma och testa sig för covid-19, enligt Folkhälsomyndigheten.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

FAKTA. SÅ FUNGERAR VACCIN

Vaccin fungerar genom att ett så kallat antigen sätter i gång kroppens immunförsvar. Den vaccinerade får då ett skydd mot sjukdomen utan att ha genomgått den.

Covidvaccinen från Moderna och Pfizer/Biontech är mRNA-vaccin, där man injicerar en bit av virusets arvsmassa, så kallat budbärar-RNA.

Astra Zenecas och Janssens vaccin är så kallade vektorvaccin. Dessa fungerar genom att genetiskt material från coronaviruset sars-cov-2 sätts in i ett annat försvagat och ofarligt virus.

Det viruset tas sedan upp av kroppens celler och ger upphov till ett antigen.

DN

20 Högsta belastningen på iva på tre månader i Väst-Sverige

71 personer låg på måndagen inne för intensivvård runt om i Västra Götaland – den högsta siffran på tre månader i regionen.

– Trycket på sjukvården är helt obegripligt stort, säger Nina Widfeltd, iva-samordnare i Västra Götalandsregionen.

Den 19 januari var 78 personer i behov av intensivvård i Västra Götaland. Sedan dess har siffran, som brukar användas som ett mått för belastningen på vården, fluktuerat mellan 44 som lägst och närmare 70 som högst.

På måndagen noterades att 71 personer ligger för intensivvård i VGR, den högsta siffran på tre månader.

– Det är en negativ utveckling så till vida att det inte går ner. Vi ligger kvar. Om vi lyckas skriva ut några den ena dagen så kommer det snart nya patienter. Och därtill har vi ett stort inflöde av andra intensivvårdspatienter. Så trycket på sjukvården är helt obegripligt stort, säger Nina Widfeldt.

Ett konstant problem sedan pandemin tog fart i Sverige under första delen av 2020 har varit att planerad vård trycks undan till förmån för vård av covidsjuka. Det finns inget alternativ, säger

Nina Widfeldt, intensivvården måste prioriteras.

– Och det finns ingen ny personal någonstans utan man får utnyttja den man har. Och ibland blir det då negativa effekter på exempelvis operationer som inte är livsviktiga, som kan skjutas upp, och det är förstås jättetråkigt för patienterna.

Intensivvården ställer mycket höga krav på personalen, säger Nina Widfeldt.

– En intensivvårdspatient måste man ha en viss grupp personal runt omkring sig och det går inte att tunna ut mängden hur mycket som helst, för då blir det plötsligt livshotande. Du kan inte lämna en patient i respirator ens en kvart, det måste finnas någon i närheten som kan höra om det händer något med maskinen eller om patienten hostar till. Och det gör att när vi ökar intensivvårdsplatserna så kostar det ofantligt mycket personal.

Utöver ansvaret som iva-samordnare är Nina Widfeldt medicinskt ansvarig för vaccinationer på Borås sjukhus. Hon säger att det är just via vaccineringen som man hoppas att trycket på sjukvården kan avlastas.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

20 1 800 om dagen ska vaccineras i kyrkan

Stora mottagningar spelar en allt större roll i vaccineringen av stockholmarna. I morgon, onsdag, öppnar Filadelfiakyrkan i Vasastan som vaccinationscentral och framåt sommaren kommer vårdcentralerna inte längre att vara huvudplatsen för vaccineringarna.

I Filadelfiakyrkan räknar Capio, som driver vaccinationsmottagningen på uppdrag av Region Stockholm, med att vaccinera 13 000

personer i veckan, och runt 1 800 personer om dagen. Vaccinmottagningen kommer först att utföra vaccinationer i en mindre skala, sedan öka kapaciteten under kommande veckor. Redan nu går det att boka tid för de som är i rätt åldergrupp, just nu personer äldre än 65 år. Förutom Filadelfiakyrkan öppnar tre nya vaccinationsmottagningar den här veckan, i Nacka, Rinkeby och Södertälje. Framåt sommaren kommer inte längre vårdcentralerna att vara huvudplatsen för vaccinering.

- De närmsta veckorna har vårdcentralerna en jättestor roll i vår vaccination, det kommer inte att ändras. Men vi är på väg in i ett skifte med fler vaccinationsmottagningar. När vi går in mot sommaren kommer det att växla, och vårdcentralerna kommer att fungera som ett stöd, säger Magnus Thyberg, vaccinsamordnare i Region Stockholm.

Om en person får sin första dos på en vaccinationsmottagning behöver inte den andra dosen nödvändigtvis ges på samma ställe. I Region Stockholms app, Alltid öppet, kommer det att finnas information om var man kan få sin andra dos, beroende på vilka vaccin som finns tillgängliga. I appen ska det även komma en påminnelse när det är dags för dos två.

- När vi har haft våra särskilda boenden och vårdcentraler som huvudpunkten, är det naturligt att man bokar andra dosen på plats. Nu kommer vi att gå in i ett lite mer öppet förhållningssätt. Men många kommer säkert vilja komma tillbaka till samma ställe, och finns det möjlighet för att vaccinera sig där, så är det så klart möjligt, säger Magnus Thyberg.

Region Stockholm planerar att gå in i fas tre under vecka 17, och fas fyra någon gång i maj. Hur vaccinationen ska gå till när drygt 1,4

miljoner stockholmare kommer att bli erbjudna vaccin är ännu inte klarlagt.

– Vi lär oss väldigt mycket av faserna vi är i nu, och genom vaccinationsmottagningarna. Därför har vi inte riktigt bestämt oss, sannolikt kommer det att bli någon form av gruppering eller turordning även där. Sedan måste vi se till att det är lagom många människor i varje grupp för effektivitet och reda.

Enligt siffror från regionen finns fler än 440 000 vaccinationer registrerade i Region Stockholm. Av dem har över 270 000 utförts på vårdcentraler, och över 94 000 på vaccinationsmottagningar.

Förra veckan uppgav även Magnus Thyberg för DN att det så småningom kommer bli möjligt att boka tid på en vaccinationsmottagning via telefon.

Varför har det inte varit möjligt att boka tid på vaccinationsmottagningar via telefon tidigare, då många äldre saknar mobilt bank-id?

– Det är för att vårdcentralerna är den huvudsakliga vaccinationsplatsen just nu och där ser vi att man har kontakt med sin vårdcentral, och man kan ringa till vårdcentralen. Det här är ett sätt att öka kapaciteten i vaccinationen.

Det är fortfarande många som upplever att de inte informeras om lediga tider på vaccinationsmottagningarna?

– Vi är en stor region, när vi gör saker i vården och startar nya mottagningar så tar det ändå några dagar innan alla i regionen känner att de förstår hur det funkar, det måste vi ha respekt för. De här mottagningarna har funnits några veckor nu, det är inte en lång tid. Men vi gör allt för att sprida informationen, och hur man hittar

den. Det här är frågor som är väldigt viktiga för många invånare, säger Thyberg.

Désirée Pethrus, vårdutvecklingsregionråd vid Region Stockholm, anser att det är svårt att informera i den här situationen, då besked om vaccinleveranser kan komma kort inpå, samtidigt som vårdcentralerna inte kan ta emot alla samtidigt.

– Magnus Thyberg kanske går ut till media och säger att det finns lediga tider, då blir det nästan kritik om att det finns lediga tider. Det blir nästan som ett litet moment 22. Men ingen behöver sitta hemma och känna att den inte får någon information, ett brev kommer alla att få, säger Désirée Pethrus.

– Det klart att många kanske tänker: ”när får jag informationen”, eller väntar på sitt brev och inte vet när det kommer. Samtidigt kan det inte heller bli kaos på vårdcentralerna, som sliter hårt och ofta ringer upp de äldre för att boka

tid. Det är en balans förstås. Alla som har bank-id kan underlätta genom att använda det, men det krävs inte.

Kajsa Sjödin

kajsa.sjodin@dn.se

adam.svensson@dn.se

21 Astra Zenecas vaccin fortsatt bara från 65 år

Den största utmaningen för vaccinationsprogrammet i Sverige är just nu att få fram bra, relevant och viktig information om Astra Zenecas vaccin, enligt statsepidemiolog Anders Tegnell. Detta sedan flera regioner tvingats kassera vaccin när patienter vänt i dörren.

På tisdagen kom beskedet från Folkhälsomyndigheten att åldersgränsen på 65 år för Astra Zenecas vaccin ligger kvar. De yngre

svenskar som redan fått en Astra-dos får nu i stället en andra dos av vaccin från antingen Pfizer/Biontech eller Moderna. Beskedet kan leda till en mindre justering av tidsplanen för vaccinationerna.

Samtidigt vittnar flera regioner om en ökad oro för Astra Zenecas vaccin. Patienter kräver att få ett annat vaccin eller väljer att avstå helt.

Folkhälsomyndigheten håller just nu på att försöka få koll på hur stort det här problemet är, enligt Anders Tegnell.

– Vi behöver dels förstå hur stort problemet är, dels vilken information som behövs för att människor ska kunna ta ett bra beslut. Det jobbar vi väldigt mycket med just nu. Vi vill att vaccinet ska användas maximalt, så att vi kan vaccinera så många som möjligt så snabbt som möjligt, säger han.

Som nybliven 65-åring fick Anders Tegnell en första dos av Astra Zenecas vaccin i Linköping i fredags.

Valde du själv vaccinet för att bättra på Astra Zenecas rykte?

– Jag gjorde som alla andra, jag tog det vaccin som fanns tillgängligt på min tid.

Den mycket sällsynta biverkningen, en form av koagulationsrubbing, har lett till att flera länder sett över åldersrekommendationer och även pausat Astra Zenecas vaccin Vaxzevria i perioder. Det handlar om en kombination av blodproppar och låga nivåer av blodplättar, vilket kan leda till inre blödningar.

Bedömningen är att en på 10 000 till 100 000 drabbas.

De flesta som drabbats av biverkningen är personer under 60 år, enligt statsepidemiolog Anders Tegnell.

– Vi ligger därför kvar med en rekommendation om att det är personer från 65 som ska erbjudas vaccination med Astra Zenecas vaccin, säger han på tisdagens pressträff.

Tre fall av biverkan har rapporterats i Sverige. Det rör sig om tre kvinnor, varav en har avlidit. Folkhälsomyndighetens nya bedömning görs utifrån underlag från den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA och i samråd med Läkemedelsverket. Astra Zenecas vaccin har en hög skyddseffekt, understryker Anders Tegnell.

– Det är i grunden ett väldigt effektivt vaccin som minskar risken för sjukdom och död. Det ligger på samma nivå som Pfizer och Moderna, så det finns ingen stor skillnad.

Sverige har sedan den 25 mars enbart använt Astra-vaccinet för personer från 65 år. Knappt 180 000 personer under 65 år hade före det beslutet hunnit få en första dos av vaccinet. Det rör sig främst om personal inom sjukvården.

De som har fått en dos av Astra Zenecas vaccin får nu ett annat vaccin för dos två, enligt beskedet på tisdagen. Folkhälsomyndigheten rekommenderar att de ska få en andra dos av ett mRNA-vaccin – Moderna eller Pfizer/Biontech – 12–15 veckor efter Astra Zenecas. Därefter behövs inte en andra dos av ett mRNA-vaccin. Det finns ännu inga tydliga studier på effekten av att få ett annat vaccin vid andra dosen, enligt statsepidemiologen.

– Men vi har stämt av med andra länder som är inne på samma linje. Det blir ungefär som att ge en dos till någon som redan genomgått infektionen.

Trots att vetenskapliga data saknas borde kombinationen av olika vaccin fungera, enligt Ali Mirazimi, vaccinforskare och professor i klinisk virologi vid Karolinska institutet.

– Teoretiskt ska det inte vara några problem eftersom alla vaccinen verkar genom att ta fram

antikroppar mot coronavirusets spikeprotein. Utifrån det ska det inte spela någon roll om man byter den ena mot den andra. Var och en har fungerat utmärkt på sitt håll, så i teorin ser jag inga hinder, säger han.

Är det vanligt att blanda olika fabrikat vid vaccinationer?

– Generellt sett är det inte så vanligt att man byter när intervallet är så kort inom en vaccination. Ur den synpunkten är det lite udda. Men med vaccinationer som görs om med år emellan händer det att olika fabrikat används, säger han.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

FAKTA. SÅ FUNGERAR VACCIN

Vaccin fungerar genom att ett så kallat antigen sätter i gång kroppens immunförsvar. Den vaccinerade får då ett skydd mot sjukdomen utan att ha genomgått den.

Covidvaccinen från Moderna och Pfizer/Biontech är mRNA-vaccin, där man injicerar en bit av virusets arvsmassa, så kallat budbärar-RNA.

Astra Zenecas vaccin är däremot, liksom Janssens, ett vektorvaccin. Det fungerar genom att genetiskt material från coronaviruset sars-cov-2 sätts in i ett annat försvagat och ofarligt virus. Det viruset tas sedan upp av kroppens celler och ger upphov till ett antigen.

21 Nytt sjukhus byggs i Helsingborg

Helsingborg ska få ett nytt sjukhus i de östra delarna av Ramlösa. Ett inriktningsbeslut har tagits i den skånska regionstyrelsens arbetsutskott och den 29 april fattas beslut av regionstyrelsen.

– Ambitionen är att bygga ett fullvärdigt akutsjukhus på en yta som är 70 procent större än nuvarande sjukhusområde, säger regionstyrelsens ordförande Carl Johan Sonesson (M).

Han uppskattar att det nya sjukhuset kan stå klart om 11–13 år om inriktningsbeslut fattas i år, rapporterar lokala medier. **TT**

21 Möjlig koppling mellan Janssens vaccin och blodrubbingar

EU:s läkemedelsmyndighet, EMA, har hittat en möjlig koppling mellan Janssens vaccin och ett sällsynt tillstånd av blodrubbingar. Samtidigt bedöms nyttan fortfarande vara större än risken för biverkningar.

Nästa vecka väntas

Folkhälsomyndigheten ge nya riktlinjer för vaccinets användning i Sverige.

På tisdagen meddelade Europeiska läkemedelsmyndigheten, EMA, att det finns en möjlig koppling mellan Janssens vaccin och ett tillstånd av blodproppar kombinerat med låga nivåer av blodplättar.

Koaguleringsstörningen ska nu listas som en väldigt sällsynt biverkan av vaccinet. De åtta fall som har rapporterats kommer alla från USA, där över sju miljoner personer har fått vaccinet. En person har avlidit efter att ha drabbats av biverkan.

Samtliga fall har varit personer under 60 år och symtomen har uppstått inom tre veckor efter vaccinationen. Majoriteten av de drabbade är kvinnor, men underlaget är än så länge för litet för att dra några slutsatser om riskfaktorer, enligt EMA.

Hittills har inga svenskar fått vaccinet. Folkhälsomyndigheten kommer nu att gå i genom EMA:s bedömning innan man kommer med en ny rekommendation om användningen. – Det är helt nytt det här beskedet från EMA, så vi ska sätta oss in lite mer i detaljerna och ta ställning till hur vi ska ge rekommendationer kring vaccinet. Men vi behöver några dagar på oss, säger Sören Andersson, vaccinchef på Folkhälsomyndigheten.

Enligt EMA finns det flera likheter med fallen av koaguleringsrubbningar som rapporterats bland personer som fått Astra Zenecas vaccin, vilket nu i Sverige enbart ges till personer som är 65 år och äldre.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

21 Förlorad ramadan hårt slag mot Malmö restauranger

Det har varit deras absolut viktigaste säsong. Brytandet av fastan under ramadan har i många år genererat stor omsättning för flera Malmökrögare. Nu riskerar de att mista sina verksamheter. – Jag är rädd att vi kommer förlora restaurangen, säger Murhaf Al-Sibai.

MALMÖ. Klockan är 20.18 när mobilens böne-utrop ljuder. Solen har gått ner i Malmö och restaurangägaren Murhaf Al-Sibai går och hämtar dadlar och en kanna vatten. Dagens fasta är över och ett vanligt år hade restaurangen vid den här tiden fyllts av gäster. Nu ekar den i stället tom.

Regeln om att restauranger fortsatt måste stänga klockan 20.30 har drabbat hela branschen hårt. För flera ställen i Malmö, som riktat in sig på mat från Mellanöstern, är det just denna månad extra kämpigt.

Inkomstmässigt har ramadan varit deras i särklass viktigaste period på året.

– Det brukar vara en bra säsong. Ekonomiskt kan man jämföra det med nyårsafton, men utspritt över längre tid. Många vill träffas på restaurang på kvällen för att bryta fastan tillsammans med familj eller vänner, säger Murhaf Al-Sibai.

Han och familjen kom till Sverige från Syrien 2015 och tog så småningom över restaurangen Jasmin Al-Sham på en av gågatorna. Men coronapandemin har lagt en våt filt över alla ansträngningar. Murhaf Al-Sibai har inte lyckats få någon hyresreduktion och trots att han både sagt upp och permitterat personal är läget akut.

– Jag tänker på det här hela tiden, utan kvällskunder blir det inga pengar. Vi har försökt med catering, men det är inte samma sak. Förra årets fastemånad var även den påverkad av pandemin – kunderna var tvungna att boka i förväg och i stället för buffé ordnades bordsservering.

– Men vi hade fullbokat i stort sett varje kväll och hade öppet till klockan tolv på natten, säger Murhaf Al-Sibai.

I en annan del av Malmös innerstad stryker kocken Mahmoud Neaimi handen över

förklädet. Han har jobbat på libanesiska Café Ceder i tolv år och tänker gärna på den festliga stämning som brukar infinna sig när fastan bryts på kvällen.

– Vi brukade ha flera sittningar med mellan 100 och 120 gäster varenda kväll i en månad. Det här året blir det ingenting, det är kaos, säger han.

Ett vanligt år hade restaurangen fördubblat sin omsättning under ramadan. Det kunde vara familjer, sällskap med vänner eller ett fotbollslag som ville bryta fastan ihop. Vinsten brukade motsvara cirka tre månaders arbete, berättar en av delägarna, Mohamed Shabarek.

– Varje dag var som en helgdag, i år känns det mest sorgligt. Men både vi och kunderna respekterar reglerna och försöker vara optimistiska.

På Jasmin Al-Sham börjar ägaren Murhaf Al-Sibai släcka ner. Klockan är 20.30 och kylarna

brummar högt i den tysta lokalen. Att skriva ut kvittot för dagskassan är knappast någon munter uppgift. 1 307 kronor har de sålt för. En vanlig ramadan hade siffran varit närmare 10 000 kronor. Nu befarar Murhaf Al-Sibai att kommande månad i stället blir sista spiken i kistan för företaget.

– Jag är rädd att vi kommer förlora restaurangen. Att det om en eller två månader slutar i konkurs, säger han.

Hilda Ärlemyr

FAKTA. SKÄRPTA REGLER FÖR RESTAURANGER – MÅSTE STÄNGA SENAST 20.30

Serveringsställen ska hålla stängt för gäster mellan klockan 20.30 och 05.00. Det är däremot tillåtet att sälja mat och dryck för avhämtning även efter klockan 20.30.

Om restaurangen ligger i ett köpcentrum ska antalet besökare i ett sällskap begränsas till en

person, med undantag för barn och andra som behöver stöd.

De skärpta reglerna började gälla från den 1 mars i år och gäller till och med den 2 maj.

21 ”Släng inte vaccinet – ge det i stället till 55-plussare”

Coronapandemin. Antalet inlagda på iva stiger och sjukvårdspersonalen är hårt ansträngd. Därför gäller det att så snabbt som möjligt vaccinera så många som möjligt. Just nu kastas vaccindoser på grund av att ett antal 65-plussare hellre dör i covid-19 än låter sig vaccineras med Astra Zenecas vaccin.

Då även personer i åldersgruppen 55–65 år löper stor risk att drabbas av allvarlig sjukdom är det dags att ge dessa en möjlighet att undvika att bli svårt sjuka. Medianåldern för inlagda på

iva är 63 år, vilket påvisar vilket allvarligt hot sjukdomen är även för medelålders personer som i dagsläget inte definieras som riskgrupper.

Kampen mot viruset äventyras av att ett antal pensionärer vägrar att vaccinera sig för att de inte får exakt det vaccin de önskar. De har nu fått en chans att undvika att själva bli svårt sjuka, men tackat nej. Då måste andra få chansen till det skydd som vaccinerna ger.

Aina Johnsson, nyvaccinerad med Astra Zenecas vaccin, Tullinge

Så många år tar det att spara till kontantinsatsen

Karta: Jenny River, Fakta: Janna Lertby, Källa: "SOL, Lön" maktiga Läroplaner, Svensk Maskinutrustning

Chefer inom bank, finans och försäkring*

Storlek på lägenhet
Antal år för att spara ihop kontantinsatsen

STOCKHOLM
1:a (127 907 5 kr) 2,5 år
2:a (100 945 kr) 3,6 år
3:a (86 345 kr) 5,1 år
4:a (1 090 111 kr) 6,4 år

GÖTEBORG
1:a (117 244 kr) 2 år
2:a (141 194 kr) 2,6 år
3:a (159 344 kr) 3,3 år
4:a (176 859 kr) 4 år

MALMÖ
1:a (197 254 kr) 3,2 år
2:a (200 849 kr) 1,7 år
3:a (206 276 kr) 2,4 år
4:a (15 16 130 kr) 3,2 år

* Enligt den senaste funktion utan personaltjänst eller direkt underhålls

Genomsnittlig månadslön
143 300 kr

Sparkvot (10 procent av årsinkomsten): 171 960 kr/år

Grundskollärare

Storlek på lägenhet
Antal år för att spara ihop kontantinsatsen

STOCKHOLM
1:a (179 075 kr) 10,2 år
2:a (163 585 kr) 14,4 år
3:a (165 485 kr) 20,5 år
4:a (1 090 111 kr) 25,8 år

GÖTEBORG
1:a (117 244 kr) 8 år
2:a (141 194 kr) 10,5 år
3:a (159 344 kr) 13,3 år
4:a (176 859 kr) 16 år

MALMÖ
1:a (197 254 kr) 4,6 år
2:a (200 849 kr) 6,7 år
3:a (206 276 kr) 9,4 år
4:a (15 16 130 kr) 12,7 år

Genomsnittlig månadslön
35 300 kr

Sparkvot (10 procent av årsinkomsten): 42 360 kr/år

Kassapersonal

Storlek på lägenhet
Antal år för att spara ihop kontantinsatsen

STOCKHOLM
1:a (179 075 kr) 15 år
2:a (163 585 kr) 21,3 år
3:a (165 485 kr) 30,2 år
4:a (1 090 111 kr) 38,1 år

GÖTEBORG
1:a (117 244 kr) 11,8 år
2:a (141 194 kr) 15,4 år
3:a (159 344 kr) 19,6 år
4:a (176 859 kr) 23,7 år

MALMÖ
1:a (197 254 kr) 6,8 år
2:a (200 849 kr) 9,8 år
3:a (206 276 kr) 13,9 år
4:a (15 16 130 kr) 18,8 år

Genomsnittlig månadslön
23 900 kr

Sparkvot (10 procent av årsinkomsten): 28 680 kr/år

21 Allt längre sparande krävs för att få ihop till kontantinsatsen

Priserna på bostadsmarknaden fortsätter uppåt. Många svenskar har blivit miljonärer på kuppen, men prisökningarna har också en baksida. För en grundskollärare som sparar tio procent av sin årslön tar det nu tio år att spara till en etta i Stockholm, visar DN:s

beräkningar. Och det gäller bara kontantinsatsen.

– Det är inte önskvärt att priserna stiger så här snabbt, säger Cecilia Hermansson, forskare i finansiell ekonomi vid KTH.

Den svenska bostadsmarknaden är fortsatt glödhet. På bara 12 månader har priset på villor ökat med 16,5 procent (betydligt mer i vissa regioner) medan bostadsrätterna har gått upp med drygt åtta procent.

– Det känns som att vi säger att det är nya rekord hela tiden, men så är det ju, kommenterade Hans Flink, försäljningschef på Svensk mäklarstatistik, när han presenterade den senaste försäljningsstatistiken för mars månad.

Sedan början av 2000-talet har kvadratmeterpriserna för bostadsrätter mer än fyrdubblats, från omkring 10 000 kronor per kvadratmeter till nästan 45 000 i snitt för hela

landet. Den som köpt en etta i huvudstaden i år har i snitt betalat nästan 2,9 miljoner kronor, medan fyrrorna sålts för över sju miljoner, enligt färska siffror från Svensk mäklarstatistik.

För Ulrika Hägred, expert på Boverket, är de höga priserna ingen nyhet. Så har det varit länge nu, och det får konsekvenser, menar hon. – Att priserna stiger drabbar de som har låga eller för den delen medelhöga inkomster, som inte har sparat ihop till en kapitalinsats, som inte har möjlighet att få lån av banken, säger hon.

För att kunna köpa en bostad krävs i dag en kontantinsats på 15 procent av bostadens pris. Kravet infördes av Finansinspektionen i ett försök att dämpa svenskarnas skuldsättning, men kritiker menar att åtgärden gör det betydligt svårare för de som inte redan äger att köpa en bostad.

DN har räknat på hur lång tid det tar för olika yrkesgrupper, från de bäst till de sämst betalda, att spara ihop till de kontantinsatser som krävs för att köpa lägenheter i landets tre största städer. I beräkningarna utgår vi från att personerna kan avsätta tio procent av sin årslön till bostadssparande, en procentsats som ofta används av banker och fastighetsförmedlingar i liknande uträkningar.

Uträkningen visar att glappet mellan de som tjänar mest och minst är stort. Höga chefer inom bank, finans och försäkring, den högst betalda yrkeskategorin i Sverige, behöver spara i fem år för att samla ihop till en kontantinsats för att kunna köpa en trea i Stockholm och drygt ett år till för en fyrarummare. För kassapersonal, som hör till de tio sämst betalda yrkesgrupperna i landet, tar det drygt 30 respektive 38 år.

En kassaarbetare som börjar spara redan när den är 20 år hinner fylla 35 innan den samlat ihop till en kontantinsats som räcker för att köpa en etta i Stockholm (nästan 32 i Göteborg och 27 i Malmö), 41 innan de sparat till en tvåa (35 i Göteborg och nästan 30 i Malmö) och drygt 50 innan besparingarna räcker för en trea (nästan 50 i Göteborg, nästan 34 i Malmö). För landets grundskollärare ser det något ljusare ut, men värt att komma ihåg är att det tar tid att utbilda sig till och att personerna därmed lär vara äldre när de börjar spara. De tjänar i snitt 35 300 kronor i månaden, en lönenivå som är ganska nära, men något högre än medianlönen i landet. För grundskollärarna tar det 4,6 år att spara till kontantinsatsen för en etta i Malmö, åtta år för en etta i Göteborg och drygt tio år för en etta i Stockholm. För att skrapa ihop till en genomsnittlig trea i

huvudstaden måste läraren spara i över 20 år, medan det i Malmö tar drygt nio år.

En direkt konsekvens av prisutvecklingen är att de svenska hushållen belånar sig ännu mer. Enligt Finansinspektionens bolånerapport fortsatte nya låntagare att ta större bolån i förhållande till sin inkomst och bostadens värde 2020.

– Det är oroande om skuldsättningen blir mycket högre och stiger mycket snabbare än våra inkomster stiger. Då blir vi mer sårbara för framtida inkomstnedgångar och ränteuppgångar, säger ekonomen och KTH-forskaren Cecilia Hermansson.

Ändå ser hon problem med Finansinspektionens försök att stävja utvecklingen genom amorteringskrav och kontantinsats. Åtgärderna försvårar framför allt för de som ska köpa sin första bostad, men

påverkar inte nämnvärt den stora massa som redan äger, menar hon.

– Nu är det en mindre grupp som man håller tillbaka, medan den stora gruppen som redan äger bostäder och som kan flytta och köpa nytt för att de redan är inne inte påverkas så mycket. De har ju redan lån och är etablerade på bostadsmarknaden. Så den gruppen som ännu inte har etablerat sig får inte en chans att komma in, det är den man sätter åt hela tiden, säger hon.

För att påverka priserna längre fram behövs andra metoder, anser hon.

Fastighetsbeskattningen är en väg, förändrade ränteavdrag en annan. En tredje är att bygga mer för att få ett bättre utbud.

– Prisutvecklingen är en konsekvens av att vi har byggt ganska lite under flera decennier nu, så det är en utbudsbrist i kombination med att

vi har en bättre inkomstutveckling där man också velat lägga mer pengar på sin bostad. En sund prisutveckling följer den nominella inkomstutvecklingen och ligger enligt henne på 4–5 procent om året. Det är en betydligt lägre nivå än de 15 som villapriserna ökat med.

– Det är knappast önskvärt, för det kommer bara leda till större skulder. De som är etablerade gynnas och får större tillgångar, medan de som inte är inne på bostadsmarknaden får väldigt svårt att få ett boende, säger Cecilia Hermansson.

Just när det gäller villor hävdas det ibland att kommunerna är mindre intresserade av att släppa till mark till villabyggen, vilket bidrar till det låga utbudet.

– Från kommunerna och det offentligas sida så har det varit ett väldigt fokus på att bygga flerfamiljshus. Man anser att det är mer effektivt och hållbart. Vi behöver bostäder för

det lilla hushållet har det hetat – och då har det inte ansetts som att det finns ett behov av småhus, säger Tor Borg, analytiker på Byggfakta.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Bakgrund. Så tog vi fram siffrorna

Räkneexempel

Snittlönen för en grundskollärare: 35 300 kronor/månad

Årslön: $12 \times 35\,300 = 423\,600$ kronor/år.

Sparar per år: $423\,600 \times 0,10 = 42\,360$ kronor.

Pris för en etta i Stockholm: 2 860 165 kronor.

Kontantinsats: $2\,860\,165 \times 0,15 = 429\,024,75$ kronor.

År att spara till kontantinsatsen: $429\,024,75 / 42\,360 = 10,13$ år, vi avrundar till 10,2 år.

Lönestatistiken baseras på SCB:s snittlöner för olika yrkesgrupper 2019. I uträkningen antogs varje person kunna spara tio procent av sin årslön per år, ett mått som bland andra Länsförsäkringar fastighetsförmedling använder i liknande beräkningar. Snittpriset för ettor–fyror i de olika städerna har tagits fram av Svensk mäklarstatistik, baserat på prissumman för kontrakt skrivna 2021. Kontantinsatsen är 15 procent av bostadens prissumma. Observera att vi i uträkningen inte tagit hänsyn till eventuella löneförändringar, ränta på sparande eller prisförändringar på bostäder. Årtalen avrundas uppåt.

Källa: Svensk mäklarstatistik, SCB och Länsförsäkringar Fastighetsförmedling

Fakta. Snittlöner

Chefer inom bank, finans och försäkring enligt SCB:s klassificering ”nivå ett” (chef för särskild

funktion utan personalansvar eller direkt underställd vd) är den högst betalda yrkesgruppen i Sverige, med en snittlön på 143 300 kronor i månaden.

Kassapersonal tjänar i snitt 23 900 kronor i månaden, vilket placerar dem på listan över de tio lägst avlönade yrkesgrupper i Sverige.

I mitten placerar sig grundskollärare med en snittlön på 35 300 kronor i månaden. gäller 2019 års nivå, vilka är de senast tillgängliga.

Källa: SCB

Fakta. Så mycket kostar bostäderna i snitt

Stockholm

Etta: 2 860 165 kr

Tvåa: 4 059 635

Trea: 5 767 634

Fyra: 7 267 406

Göteborg

Etta: 2 247 629

Tvåa: 2 940 925

Trea: 3 732 224

Fyra: 4 512 396

Malmö

Etta: 1 282 357

Tvåa: 1 872 328

Trea: 2 641 843

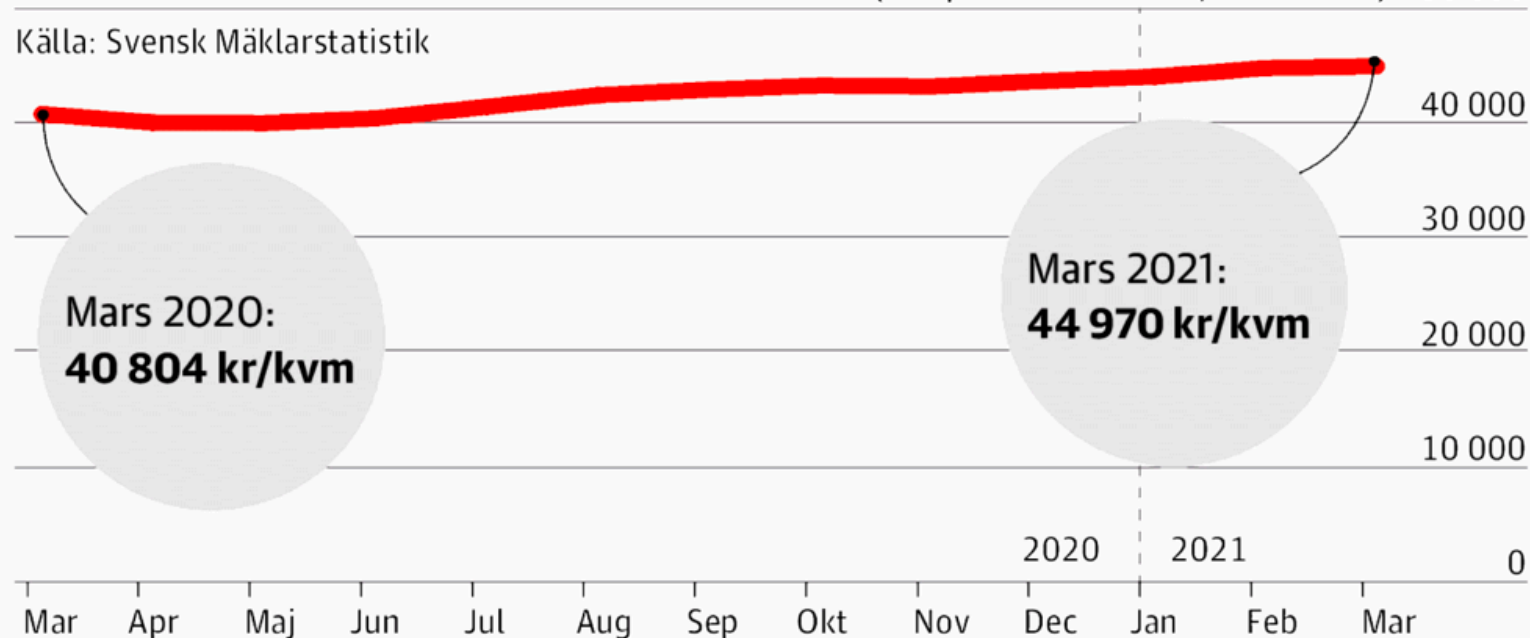
Fyra: 3 575 536

Källa: Svensk mäklarstatistik. Priserna bygger på snittpriser för kontrakt skrivna jan-mars i år.

Prisökning på bostadsrätter

(Pris per kvadratmeter, hela landet)

Källa: Svensk Mäklarstatistik

21 Dan Lucas: Statliga startlån kan mildra effekterna

Kontantinsatsen har kritiserats sedan den infördes för tio år sedan – senast av Swedbanks ordförande och tidigare statsministern Göran Persson.

Och regeringen tycks hålla med om att insatsen är ett problem. Den har tillsatt en utredning som ska komma med förslag på bland annat statliga startlån

för den som för första gången köper en bostad.

Som DN kan visa här intill är kravet på en kontantinsats på 15 procent av köpeskillingen ett tufft hinder för många förstagångsköpare, som brukar vara de unga. I flera fall handlar det om att spara lika länge för att klara insatsen som att stå i kön för en hyresrätt.

På en presskonferens förra månaden kritiserade Göran Persson kontantinsatsen och menade att det var dags för ”en ordentlig diskussion” med Finansinspektionen om hur kravet ska ”hanteras”.

– Det blir ibland fullständigt omöjligt för hårt arbetande unga människor att klara den, sade han bland annat.

Den svenska staten har sedan början av 1990-talet till stor del dragit sig tillbaka från bostadsmarknaden. I stället har nya regler

kommit till som snarast försvårar inträdet på marknaden.

Förutom kontantinsatsen har

Finansinspektionen infört ett amorteringskrav, samt ett skärpt amorteringskrav. Den ränta låntagare ska kunna klara har dessutom höjts från 4,5–5 procent till uppemot 7 procent.

Här skiljer sig Sverige från flera andra länder i vår närhet. I Norge finns sedan årtionden tillbaka ett gynnat bospärande för unga.

Föräldrar kan börja spara och barnet tar över när det blir myndigt.

Genom statliga garantier blir i praktiken kontantinsatsen i Finland endast runt 4 procent för förstahandsköpare.

Både Frankrike och Storbritannien har system med statligt subventionerade startlån och i Tyskland finns bosparkassor. Den som sparar kan låna förmånligt lika mycket som den personen har sparat.

Möjligen ser vi nu en omsvängning i Sverige. Regeringen tillsatte i december en utredning som ska se hur staten kan underlätta för förstahandsköparna.

Bland annat ska utredaren, SKB:s vd Eva Nordström, granska hur ett statligt startlån ska utformas så att det blir en hjälp till köparna.

Utredaren ska även komma med andra förslag för att ”underlätta för förstahandsköpare”.

Det finns också en antydning om ett mer flexibelt regelverk på så sätt att Nordström också ska kartlägga villkoren för ”olika hushållstyper i olika delar av landet”.

Beroende på hur långt utredaren går med sina förslag – och hur väl de tas emot av regering och riksdag – kan detta vara ett första steg där staten återigen tar på sig ett visst ansvar för att människor utan förmögenhet eller kötid ska kunna hitta en rimlig bostad.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

21 Digital vård ökar mest bland äldre

Över två miljoner stockholmare använder nu aktivt 1177.se för att nå vårdens personliga e-tjänster, vilket innebär att hela 85 procent av befolkningen någon gång loggat in på tjänsten.

Bland 90-åringar ökade användningen med 94 procent under 2020.

Under mars 2021 gjordes närmare tre miljoner inloggningar på 1177.se, vilket är den högsta noteringen någonsin och en ökning med 128 procent sedan mars 2020.

– Vi ser en väldigt dramatisk ökning av alla tjänster på 1177.se och det gäller alla ålderskategorier, från spädbarn via sina föräldrar till äldre. Det är unikt, historiskt sett har de som i allmänhet använder digitala tjänster legat i åldersgruppen 20–40, säger Daniel Forslund (L), ordförande i regionstyrelsens innovations- och utvecklingsutskott.

De digitala tjänsterna på 1177.se används mest av gruppen 30–50 år men även bland 50–80-åringar är användningen hög. Sedan trappar det ner men det är bland de äldre som ökningstakten är högst enligt honom.

– Bland 90-åringar ökade användningen med 94 procent under 2020, vi har också ganska många 100-åringar som har varit inne och läst sina journaler. Det är en lärdom, att inte ägna sig åt åldersdiskriminering och tro att äldre inte använder digital teknik, säger Daniel Forslund.

Är succén för regionens digitala vårdtjänster en följd av pandemin?

– Delvis men inte bara, användningen har gått stadigt uppåt under lång tid, men 2020 steg den till en helt ny nivå, vi dubblade antalet användare. Och trenden kommer säkert att hålla i sig, många som tidigare var skeptiska känner nu att det är enklare att kontakta vården digitalt. Det är ett helt nytt beteende och en stor förändring, säger Daniel Forslund.

Den linje Region Stockholm har drivit, menar han, är att det ska finnas en valfrihet i hur man ska kontakta vården.

– Man ska kunna ringa, skriva, använda e-tjänster, videosamtal och, förstås, gå till vårdcentralen för ett fysiskt möte. Det kommer alltid att vara så att en ganska stor del av befolkningen går till en reception för att boka ett möte, men med flera kontaktvägar kan kön till receptionisten bli kortare.

Utöver de personliga e-tjänsterna på 1177.se erbjuder Region Stockholm digitala vårdtjänster inom både primärvård och specialistsjukvård. Exempelvis täcker appen ”Alltid öppet” in nästan hela den egenutförda vården, och går att använda för att genomföra allt ifrån videobesök och chatt med läkare, psykolog eller distriktssköterska, till att boka tid och få sina digitala kallelser till vården från vårdcentraler, sjukhus, ungdomsmottagningar, psykiatrimottagningar och andra delar av sjukvården.

”Alltid öppet” har under lång tid varit en av Sveriges mest nedladdade appar, och under 2020 ökade antalet nedladdningar av appen från 40 000 till 950 000 gånger. Men ”Alltid öppet”-appen har kraschat flera gånger.

– Det har hänt vid tre tillfällen. Före sommaren gällde det antikroppstester, då gjordes 4 000 försök i sekunden att logga in, då gick appen

ned. Den sista månaden har det hänt när vi har släppt på nya ålderskategorier för vaccinering. Men för 1177.se har tekniken stått pall, säger Daniel Forslund.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

FAKTA. UTVECKLINGEN UNDER 2021

Användarkonton 1177

2 030 572 i mars motsvarande 85 procent av invånarna, en ökning med 16,8 procent från mars 2020.

Inloggningar i e-tjänsterna på 1177

2 999 775 i mars, en ökning med 128 procent sedan mars 2020.

Inloggningar per invånare

15,1 inloggningar i mars (6,7 i mars 2020). Den mest använda e-tjänsten är "Journalen" där 930 511 inloggningar gjordes enbart under mars månad 2021 jämfört med 598 206 inloggningar samma månad året innan. Andra populära tjänster är "Förnya recept" (134 948 ärenden första kvartalet 2021), följt av "Kontakta mig" och "Beställ tid".

21 "Släng inte vaccinet – ge det i stället till 55-plussare"

Coronapandemin. Antalet inlagda på iva stiger och sjukvårdspersonalen är hårt ansträngd.

Därför gäller det att så snabbt som möjligt vaccinera så många som möjligt. Just nu kastas vaccindoser på grund av att ett antal 65-plussare hellre dör i covid-19 än låter sig vaccineras med Astra Zenecas vaccin.

Då även personer i åldersgruppen 55–65 år löper stor risk att drabbas av allvarlig sjukdom är det dags att ge dessa en möjlighet att undvika att bli svårt sjuka. Medianåldern för inlagda på

iva är 63 år, vilket påvisar vilket allvarligt hot sjukdomen är även för medelålders personer som i dagsläget inte definieras som riskgrupper.

Kampen mot viruset äventyras av att ett antal pensionärer vägrar att vaccinera sig för att de inte får exakt det vaccin de önskar. De har nu fått en chans att undvika att själva bli svårt sjuka, men tackat nej. Då måste andra få chansen till det skydd som vaccinerna ger.

Aina Johnsson, nyvaccinerad med Astra Zenecas vaccin, Tullinge

22 50 000

kronor i böter tvingas en moské på Hisingen i Göteborg betala varje gång de har allmänna sammankomster där fler än åtta personer närvarar. Det är första gången länsstyrelsen i Västra Götaland utdömer ett föreläggande med vite enligt den tillfälliga pandemilagen.

TT

22 Sen cancervård anmäls till Ivo

En patient inom Region Norrbotten fick en cancerbehandling försenad, vilket ledde till att denne avled. Nu har regionen lex Maria-anmälts för händelsen, rapporterar P4.

TT

22 Ny tvättmetod ska skydda brandmännen

Jobbet som brandman innebär en ökad risk att drabbas av svåra sjukdomar. En orsak är de hälsofarliga ämnen som fastnar på skyddsutrustning och kläder.

Räddningstjänsten i Kristianstad slutar därför att tvätta kläderna med tvättmedel. I stället blir man först i Sverige med en ny, mindre hälsoskadlig metod.

Den nya metoden, som ersätter vanliga tvätt- och rengöringskemikalier, ska med hjälp av ett

filter få fram ultrarent avjoniserat vatten som kläderna i stället tvättas i.

Resultatet visar på tre gånger mindre farliga ämnen efter tvätt med den nya metoden jämfört med tvätt med tvättmedel.

TT

22 Risken för blodproppar – detta vet vi om vaccinerna

DN:s medicinreporter Fredrik Hedlund svarar på tre frågor om blodproppsbiverkningarna av covid-19-vaccin.

1 Vad vet vi om blodproppsbiverkan av Astra Zenecas vaccin?

– Den aktuella biverkan leder till att blodproppar bildas på väldigt ovanliga ställen i kroppen, som i vissa vener i hjärnan, i buken, i hjärtat samt i levern, samtidigt som mängden blodplättar minskar kraftigt. Det är en väldigt

ovanlig kombination som liknar en mycket ovanlig reaktion på en blodförtunnande behandling som heter heparin. Gemensamt för väldigt många av de som drabbats av just denna biverkan är att de har utvecklat antikroppar mot en molekyel i kroppen med betydelse för koagulationen vilket antas vara en utlösande faktor bakom biverkan. En hypotes som har förts fram är att immunreaktionen leder till att blodplättarna klumpar ihop sig och det resulterar i propparna.

– När det gäller betydligt vanligare typer av blodproppar som djup ventrombos och lungemboli finns det dock inga tecken på en ökad risk efter vaccinering.

2 Hur stor är risken att drabbas av just denna biverkan?

– Läkemedelsverket bedömer att biverkan med största sannolikhet har ett samband med Astra Zenecas vaccin, men att den samtidigt är

mycket sällsynt. De hänvisar till en rapport från det brittiska läkemedelsverket från slutet av mars som beskriver 79 fall som registrerats efter den första dosen vaccin bland över 20 miljoner vaccinerade. Av dessa var 51 kvinnor och 28 män i ålder mellan 18 och 79 år. Sammanlagt 19 av dessa personer avled.

Utifrån dessa siffror skulle risken att drabbas kunna beskrivas som cirka fyra per miljon vaccinerade och risken att avlida en per miljon vaccinerade. Sannolikt är risken dock högre eftersom alla biverkningar inte har hunnit rapporterats ännu. Men risken att avlida av covid-19 är mycket högre, särskilt för äldre. Av de personer över 60 år som hittills insjuknat i covid-19 i Sverige har drygt 9 procent avlidit. Folkhälsomyndigheten menar därför att nytta av att ge Astra Zenecas vaccin till personer över 65 år är väsentligt större än risken.

3 Är Astra Zenecas vaccin ensamt om denna biverkan?

– Nej, samtliga covid-vaccin som är godkända i EU har rapporterade fall med den väldigt ovanliga kombinationen av blodproppar på ovanliga ställen tillsammans med låga halter av blodplättar. Det europeiska läkemedelsverket, EMA, anger att de har 287 fall registrerade globalt efter vaccinering med Astra Zenecas vaccin, varav 142 har inträffat inom EES, 25 fall efter vaccinering med Pfizer/Biontechs vaccin, fem fall efter vaccinering med Modernas vaccin och nu åtta fall efter vaccinering med vaccinet från Janssen. När det gäller vaccinen från Pfizer/Biontech och Moderna anger myndigheten att förekomsten av biverkan ligger under den normala förekomsten av just kombinationen blodproppar på ovanliga ställen och låga halter av blodplättar och de bedöms därför inte ha ett samband med vaccinerna.

Medan det för vaccinet från Janssen, som nyligen godkändes både i EU och USA, handlar om åtta fall på bara sju miljoner vaccinerade. En förekomst som är högre än den förväntade spontanförekomsten och därför bedömer myndigheten det i nuläget som en möjlig biverkan.

Samtliga fall inträffade i USA och de påminner väldigt mycket om de fall som rapporterats med Astra Zenecas vaccin, enligt det europeiska läkemedelsverket EMA. Även här tror man att det handlar om en ovanlig immunreaktion på vaccinet som utlösande faktor.

Fredrik Hedlund
vetenskap@dn.se

22 Den tredje fasen inleds i Stockholm

Stockholm inleder nu fas tre i vaccinationen mot covid-19. Alla som är 60 år och äldre kan boka tid. Från och med nu kan också tider på vaccinationsmottagningarna bokas via telefon.

– Vi ser att vi har haft en hög takt i fas två så nu tar vi nästa steg, säger regionens vaccinsamordnare Magnus Thyberg.

På Kistamässan pågår vaccinationen för fullt sedan mottagningen öppnade för en vecka sedan. Ungefär 5 000 doser har utdelats sedan dess.

Hittills har det varit personer som är 65 år och äldre som kunnat boka tid. Nu öppnar Region Stockholm för fas tre i vaccineringen, vilket innebär att alla 60-plussare erbjuds vaccin.

– Vi ser att vi har fått upp kapaciteten med vaccinationsmottagningar och att de har kommit på plats som vi tänkt oss. Då kan vi också släppa på mer, säger regionens vaccinsamordnare Magnus Thyberg som är på plats på Kistamässan.

Tidigare har det bara gått att boka tid på vaccinmottagningarna med hjälp av bank-id.

Detta har kritiserats eftersom människor som av olika anledningar inte har eller kan använda bank-id lämnats utanför systemet.

Magnus Thyberg upplever inte att detta har varit något större problem i de tidigare faserna eftersom cirka 85 procent av vaccineringen utförts på vårdcentralerna – dit det har gått att boka tid utan bank-id.

– Men nu när vaccinationsmottagningarna sakta tar emot en allt större andel så ser vi behovet av att kunna boka tid även på telefon, säger han.

Han tycker att regionen nu har en bra takt i vaccineringen och tror att prognosen om att inleda allmänhetens vaccinering i mitten av maj kommer att ligga fast.

På Kistamässan är det företaget Werlabs som fått i uppdrag att sköta vaccineringen.

Företagets vd Henrik Forsberg berättar att det finns en kapacitet att ge 10 000 doser per dag.

– Just nu går vi på ungefär 20 procents kapacitet. Det som styr den kapacitet vi kan erbjuda är tillgången på vaccin, säger han.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

22 Skåne hjälp krisregioner med intensivvård

Krisdrabbade regioner kan få hjälp söderifrån. I Skåne rustar sjukvården för att ta emot fler intensivvårdspatienter från andra delar av landet.

Drygt 500 fall av covid-19 konstateras i Skåne varje dag. Totalt behandlas just nu 25 patienter på intensivvårdsavdelningar i länet – tre av dem

är patienter som tagits emot från andra regioner.

– Vi ser ett behov av att öka upp vår intensivvårdskapacitet. Mellansverige är hårt drabbat med en ökad belastning varje dag, säger Pia Lundbom, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Skåne.

Skåne har näst lägst tryck på iva i landet, satt i relation till befolkningsmängd och vården rustar därför nu för att ta emot fler patienter från andra delar av Sverige.

– Vi kan förvänta oss att Skåne behöver stötta de regioner som har det värst, säger Pia Lundbom.

Det betyder knappast att skåningarna kan släppa ner axlarna och slappna av.

Samhällsspridningen är fortsatt hög, varnar smittskyddsläkare Eva Melander.

– Vi ser färre fall men har fortsatt en hög samhällsspridning. Vi har också fortsatt ett

högre tryck i regionerna runt om oss.

Vaccinationerna behöver komma längre innan vi kan slappna av, vi behöver ha tålamod ett litet tag till.

Att personer inte alltid väljer att vaccinera sig i sin hemregion har vållat diskussion den senaste tiden. Inte minst i Skåne har det på vissa håll funnits en oro över att många sommargäster skulle välja att vaccinera sig här. Men så måste det kunna fungera, menar regiondirektör Alf Jönsson.

– Vi får bara fixa det där. Det viktiga är att så många som möjligt vaccinerar sig.

Däremot har regionen vädjat om att man ser till att ta både första och andra dosen på samma ställe.

– Om någon vaccinerar väldigt många från andra regioner får vi titta på en omfördelning, säger vaccinationssamordnare Maria Landgren.

Totalt har nu över 321 000 nålar satts i armen på skåningarna. Det innebär att nästan 59 procent av de över 65 år har fått sin första dos. Totalt är 8,5 procent av befolkningen i regionen fullvaccinerade.

– Vi har som mål att alla över 65 år som vill ska ha fått sin första dos nästa vecka, säger Maria Landgren.

Hilda Ärlemyr

22 Vaccinskepsisen är en biverkan av överflödssamhällets triumf

Astra Zenecas vaccin ska enbart ges till de grå bataljonerna över 65. Av medierapporteringen kan man få - intrycket att riskerna för biverkningar är ett nästan lika stort hot som sjukdomen vaccinet ska stoppa, skriver Per Svensson.

En av få underhållningskällor under min barndom var radion. Där kunde man få höra sketcher med Martin Ljung: Skojten, Gubben i lådan, Ester, Fingal Olsson och Viking,

hyperhypokondrikern som var så klen att han hade direktlinje till medicinfabrikanten Astra. Viking kånkade runt på en tung tegelsten. Mot slutet av monologen förklarade han varför:

”Den här tegelstenen bär jag med mig bara för att jag aldrig orkar kasta bort den.”

Det tyckte jag var roligt. Det tycker jag nog faktiskt fortfarande, men på senare tid har jag fått syn på Viking också i ett mer samtida och seriöst sammanhang: vaccinationskaoset.

På nyhetsplats i denna tidning berättade Roger Larsson, chefsläkare i Region Dalarna, nyligen att vaccindoser måste slängas för att människor uteblir eller går hem när de får veta att det är Astra Zenecas vaccin de ska få. Överläkaren Maria Taranger på Sahlgrenska i Göteborg bekräftar bilden: ”Vissa tackar nej redan före besöket, andra vänder i dörren.”

Pandemin har krävt miljontals liv globalt, tusentals i vårt eget land. Den har förvandlat

hem till husarrester, berövat unga människor de mest formativa åren i deras liv, förlamat hela samhällen och kommer med all sannolikhet att få djup- och långtgående destruktiva ekonomiska, kulturella, psykologiska och politiska följdverkningar.

Varje möte med en annan människa har i över ett år varit ett risktagande och fortfarande rapporteras smittspridningen i vårt eget land vara omfattande.

Men när man tar del av medierapporteringen om vaccinerna kan man få intrycket att de risker för ”allvarliga biverkningar” som kopplats till Astra Zenecas och Janssens vacciner i somligas ögon tycks utgöra ett nästan lika stort hot, en nästan lika stor risk, som den sjukdom vaccineringsarna ska stoppa.

På individnivå kan det förstås i allra värsta fall vara så. För anhöriga till dem som drabbas av blodpropp med dödlig utgång (det är vad vi

talar om här) är det en ringa tröst att denna biverkan är extremt sällsynt.

Men befinner man sig på ett fartyg på väg att sjunka mitt ute på oceanen avstår man knappast från att använda livbåtarna därför att det finns en minimal risk för att de ska visa sig vara icke sjövärdiga.

Man gör i stället en riskavvägning. Som individer gör vi det hela tiden, eller rättare sagt, vi låtsas oftast inte om att så gott som allt vi måste och/eller vill göra är förenat med risker. Vi tar det för givet och fortsätter ändå köra bil, låta oss bli opererade och dricka alkohol. (Enligt Folkhälsomyndigheten uppgick antalet alkoholrelaterade dödsfall i Sverige under 2019 till 1 938. Allvarliga biverkningar? Svårt att förneka, men de lär inte leda till att försäljningen av sprit och vin pausas.)

I en intervju med finska radion Yle jämförde en professor i medicin i Åbo nyligen risken för att

drabbas av blodpropp efter att ha fått Astra Zenecas vaccin med risken att dö i ett blixtnedslag. Det framgick inte riktigt vilket statistiskt stöd han hade för denna möjligen något lättsinniga riskvärdering, men alla auktoriteter tycks eniga om att även om vi bara håller oss till blodpropparna så löper man betydligt större risker om man får covid än om man säger ja till en dos Astra Zeneca-vaccin. Ändå: Människor vänder i dörren. Regeringar och myndigheter ”pausar” användningen av de utpekade vaccinerna. På tisdagen meddelade Folkhälsomyndigheten att Astra Zenecas vaccin enbart ska ges till mer robusta grupper (som ”våra äldre”, de grå bataljonerna över 65). Det är som om vi plötsligt glömt att det knappast finns något gott som inte också har något ont med sig. Som om vi faktiskt levde i en värld där makthavarna inte bara är skyldiga att ”ta vår oro på allvar” utan också förutsätts kunna

bedriva hundra procentigt effektiv riskeliminering. Viking gör entré på scenen med lätt omformulerad punchline: Den här pandemin släpar jag med mig för att jag inte vågar skydda mig mot den.

Det finns flera komplicerande skäl till att många tvekar inför de vacciner som förknippats med ”allvarliga biverkningar”. Det finns alternativ, vacciner som (ännu?) inte länkats till risker.

Man kanske redan har haft covid och förlitar sig på de antikroppar man redan har. Det är svårt att bilda sig en uppfattning om i vilken utsträckning vaccinationerna kommer att försenas, och pandemin därmed förlängas, av trassel och restriktioner kring vaccinerna från Astra Zeneca och Janssen. Och så vidare ...

Men jag tror samtidigt att man också kan spåra orsakerna till Astra Zeneca-skepsisen i bredare och mer djupgående mentalitets- och kultur-

förändringar. Låt oss kalla det en biverkan av de liberala överflödssamhällenas triumf.

I årtusenden påminde världen dagligen människor om att livet är en serie val mellan något dåligt och något ännu värre. Så hade det varit ändå sedan Adam och Eva drevs ut ur lustgården: ”I ditt anletes svett ska du äta ditt bröd.” Svett eller svält, det var alternativen.

Men de moderna välfärdsdemokratierna har under de senaste hundra åren successivt gjort det allt mindre tvingande för oss att välja mellan goda, men oförenliga ting, eller mellan det farliga och det eländiga. Vi kan både äta bakelsen och ha den kvar. Vi kan få både försörjning och fritid (det är dit många av oss förpassat svetten), både autonomi och gemenskap, både yrkesliv och familjeliv, både trygghet och frihet. En enorm framgång. Samtidigt har den moderna människan fullbordat en långvarig emancipationsprocess.

Från att ha varit helt och fullt underordnad högre makter – Gud, kungen, ”samhället” – har hon steg för steg trätt fram som sitt eget livs härskarinna. Den kuvade undersåten har blivit den krävande individen. Också detta en enorm framgång, inte minst i ett land som Sverige där den kollektiva nyttan, samhällsrationaliteten, långt in i modern tid tillåtits trumfa individens intressen och rättigheter (det tidiga 1900-talets steriliseringspolitik är ett exempel).

Att vi numera inte genast rättar in oss i ledet när överheten kallar är inte ett problem utan ett sundhetstecken.

Men i vissa lägen kan de två samverkande positiva processerna – den växande valfriheten och den accelererande individualiseringen – få besvärliga eller besynnerliga konsekvenser. På 90-talet skrev jag mycket om krigen i ex-Jugoslavien. Det fördes på den tiden diskussioner i Sverige om den svenska FN-

insatsen i Bosnien. Var det verkligen rimligt att svenska soldater skulle riskera livet för att skydda civila och bidra till att skapa fred i ett annat land? Och samtidigt som den debatten fördes kunde det i medierna rapporteras om en ung amerikan som hade dött när han deltagit i tjurrusningen vid San Fermín-festivalen i Pamplona.

Det kastade ett bjärt ljus över en av den samtida individualiserade kulturens paradoxer. Det är accepterat att vi tar risker, ibland mycket stora, för vårt eget nöjes skull. Spänning. Njutning. Kickar. Det är legitima skäl att utsätta sig själv, och kanske också andra, för de risker som det innebär att åka offpist, köra snabba båtar, klättra i berg.

Men att hävda att det ibland kan vara en plikt att ta risker för andra, kanske till och med för att försvara människor man inte personligen känner? Klingar inte det falskt, förljuget, lite

suspekt? ”Att dö för förtjänst, det väger lätt som en fjäder. Men att dö för sitt folk, det väger tungt som en sten”, hävdade Mikael Wiehe i ”Victor Jara”. Tja, det där med att ”dö för sitt folk” har genom historien ofta visat sig betyda att dö för en eller annan tyrann som själv inte haft den minsta tanke på att dö för någon eller något. Men ändå ...

Ibland framstår det ändå som ofrånkomligt att vi bara kan hjälpa oss själva genom att hjälpa varandra. En pandemi av det slag som nu förpestar livet för oss alla är ett sådant tillfälle. Riskerna i samband med vaccinationerna ska naturligtvis göras så få och små som möjligt. Men till sist måste Viking våga släppa taget om tegelstenen, även om ingen kan garantera att det inte finns en risk för att han ska tappa den på tårna.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

23 Iva är fullt av folk som trodde att det inte skulle hända dem

Man vänjer sig vid allt, sägs det ju. Fast det är inte riktigt sant. Man uthärdar allt, och gör det man måste, därför att det inte finns något alternativ. Men psyket och kroppen har gränser: till slut tar det ändå stopp. Så riskerar det också att bli för sjukvårdspersonalen.

Nästan 14 000 personer har dött med konstaterad covid i Sverige, hittills. Och fastän

det nu ljusnar – vaccinationerna är i full gång – så är situationen mer ansträngd än kanske någonsin förr.

Inte bara fortsätter sjukhusbeläggningen att vara hög, på vissa håll i landet högre än någonsin. Marginalerna är därtill minimala; det finns inga reserver att ta till i den händelse att smittspridningen skulle öka ännu mer, eller om en större olycka inträffar. Redan måste svårt sjuka patienter skickas över regiongränserna, för att de helt enkelt inte får plats. Annan planerad vård ställs in, specialistläkarbesök blir inte av, operationer får anstå.

Men också för de vårdanställda är marginalerna små. De är slitna, efter över ett års arbete med den här globala katastrofen. Den första vågen var chockartad, folk dog utan att personalen kunde förhindra det. Med tiden blev kunskapen om sjukdomen större. Men arbetet är fortfarande hårt, och svettigt bakom alla

skyddsmasker och visir. Och återhämtningen mellan den första, andra och tredje vågen har varit minimal. Övertid är nu återigen standard, liksom snabbt ändrade scheman. Semestrar skjuts på en oviss framtid.

Under regeringens pressträff på onsdagen talade Sofia Lindström, intensivvårdssjuksköterska samt ordförande för Vårdförbundet i det hårt drabbade Uppsala, om kollegor som går med ständig värk i kroppen, som är mentalt urlakade – någon hade varit så förbi av trötthet en dag efter arbetspassets slut att hon inte hittat hem.

Sofia Lindström lyfte även den etiska pressen i att så många behövt börja jobba med intensivvård fastän de inte har tillräcklig utbildning för det: Under pandemin har personer från helt andra fält tvingats försöka lära sig allt på några timmar bara. Att vara ny

och osäker i en akut, krävande situation tär förstås, det också.

Givet detta är det faktiskt inte mycket begärt att vi andra gör vad vi kan för att så få som möjligt ska smittas. För ingen tror att det ska hända dem. Men det händer, och fortsätter hända: intensivvården i det här landet är full av personer som haft otur, som gjort felbedömningar, som drabbats av andras vårdslöshet.

2 200 patienter vårdas just nu på sjukhus för covid, 3 av 10 är under 50 år, 7 av 10 under 70. Det är 2 200 patienter för mycket. Vi kan bättre.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

23 ”Så vill vi hjälpa barn och unga som drabbats av pandemin”

Larmrapporter vittnar om att många barn och unga mår dåligt under coronapandemin. Naturliga skyddsnät försvinner när skolor undervisar på distans. Och en omfattande kunskapsskuld har byggts upp. Nu måste staten ta ansvar. I dag presenterar vi skarpa förslag som vi kommer söka stöd

för i riksdagen, skriver Ulf Kristersson (M) och Nyamko Sabuni (L).

DN. DEBATT 210423

Coronakrisen har drabbat Sverige hårt.

Tiotusentals människor sörjer förlusten av nära och kära samtidigt som företag kämpar för att klara krisen. Samhällets fokus har av förklarliga skäl varit på att stärka sjukvården och att rädda svenska jobb. Men politiken måste samtidigt klara av att ta tag i andra akuta frågor.

En sådan fråga gäller barns utsatthet under coronakrisen. På område efter område har restriktionerna slagit hårt mot barns utbildning och psykiska hälsa. De som drabbats hårdast är ofta de som redan är mest utsatta.

En ny studie från Socialstyrelsen visar att orosanmälningar om barn som far illa har ökat med 5 procent under pandemin. Det betyder tusentals enskilda fall. Bilden bekräftas i Bris årsrapport "Första året med pandemin" som

visar att samtal från barn med ångest och nedstämdhet har ökat med över 60 procent jämfört med året innan. Samtal från barn som utsatts för fysiskt och psykiskt våld har ökat med över 40 procent.

Samtidigt har en allvarlig kunskapsskuld byggts upp när skolor stängt och hundratusentals svenska gymnasister fått sin utbildning reducerad till distansstudier. En forskningssammanställning som OECD låtit göra på europeiska exempel visar på betydande konsekvenser för såväl eleverna som samhällsekonomin när skolor stänger. Nyligen pekade även IFAU ut distansundervisning som en betydande risk för elevernas inläring. Restriktionerna har sammantaget lett till färre skyddsfaktorer i många barns liv och bidragit till att många mår sämre, till fler konflikter i hemmet och ökad utsatthet för våld i hemmet. Detta underkänner naturligtvis inte

restriktionerna i sig, men ansvaret vilar nu tungt på att staten som har beslutat om inskränkningarna också säkerställer fungerande kompensatoriska åtgärder.

Elever som har fått sämre förutsättningar för sin utbildning och därmed riskerar sämre betyg måste från och med sommaren 2021

kompenseras med extra insatser så långt det över huvud taget är möjligt. Samtidigt krävs kraftfulla åtgärder för att möta den ökade psykisk ohälsan och för att hjälpa barn som har drabbats hårt i dysfunktionella familjer.

Moderaterna och Liberalerna tar nu de första stegen för att hjälpa barn och ungdomar och presenterar en handlingsplan i tre delar.

Vi kommer att söka stöd för dessa förslag bland riksdagens alla partier genom att lägga dem på riksdagens bord.

¹ Vi vill komma till rätta med utbildningsskulden.

Kraftfulla åtgärder. Den kunskapsskuld som byggt upp måste mötas med alla tillgängliga verktyg. Det handlar om lovskola, helgskola och extra läxhjälp. För att möjliggöra detta har en ny förordning tagits fram som gäller till den 30 juni 2022. Den måste nu kompletteras för att förstärka rektorns och lärarens möjligheter att avgöra om en elev ska gå om en årskurs. Vi måste också säkerställa att alla skolor har de resurser som krävs för att jobba bort kunskapsskulden. Vi vill därför att Skolverket tar fram ett underlag till regering och riksdag som beskriver behovet av ytterligare statlig finansiering för att ta igen kunskapstappet. Utökat komvux. Ingen gymnasieelev ska möta stängda dörrar på grund av pandemin. Därför föreslår vi att den coronageneration som drabbats av distansundervisning under en tidsbegränsad period om två år efter fullgjord gymnasieexamen ska erbjudas kompensatoriska

åtgärder i aktuella kurser. Antingen ett lärarlett stöd inför provningar – som vi vill ska bli kostnadsfria för berörda elever – eller att läsa om kursen med lärarledd undervisning i fysiska klassrum, exempelvis på komvux.

Använd alla lärarkrafter. För att klara av att betala tillbaka kunskapsskulden måste vi tillvarata alla lärares möjligheter att hjälpa till. Vi föreslår därför att i första hand pensionerade lärare ska rekryteras för att klara det kommande året och i andra hand lärarstudenter. Ordinarie lärare ska ha god kompensation vid extra arbetstid. Vi vill också att det görs en översyn i syfte att underlätta skolans prioritering av kunskapsuppdraget. På längre sikt ska Skolverket ges i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur skolans arbete kan prioriteras och effektiviseras under en kris.

2 Vi vill vidta åtgärder mot ungas psykiska ohälsa i pandemins kölvatten.

Stöd frivilliga krafter och en nationell strategi mot självmord. Bris driver Sveriges nationella stödlinje för barn och för att de ska kunna möta den ökade efterfrågan på stöd under pandemin måste den nationella politiken säkerställa att stödlinjerna kan ha öppet dygnet runt. Vi föreslår också att en utredning tillsätts för att ta fram en nationell strategi mot självmord med särskilt fokus på barn och unga, där psykisk ohälsa och suicidprevention ska utgöra viktiga delar.

Förstärkt vårdgaranti. Vi föreslår att den förstärkta vårdgarantin för barn och unga med psykisk ohälsa återinförs. Tillgängligheten måste bli bättre, både vad gäller första linjens insatser och inom barn- och ungdomspsykiatri (bup). Båda formerna av vård är avgörande för att barn och unga som mår dåligt ska få den hjälp de behöver. Arbetet med en

sammanhållen och nära vård för barn och unga måste ges hög prioritet.

3 Vi vill se nya åtgärder för att skydda vålds- och hedersutsatta barn.

Stärkt stöd vid barn- och familjeutredningar. Orosanmälningar ökar samtidigt som många barn- och familjeutredningar har betydande brister, till exempel att det inte genomförs dokumenterade riskbedömningar när föräldrar, som dömts för våldsbrott inom familjen, tilldelas vårdnad för barn. Vi föreslår därför att det tas fram nationella riktlinjer som stärker utsatta barns trygghet och rättssäkerhet vid barn- och familjeutredningar. Vi vill också att barn på egen hand utan vårdnadshavares uttryckliga medgivande enklare ska kunna initiera stödåtgärder från socialtjänsten. Motverka hedersvåld och förtryck. Under pandemin har det larmats om en ökning av barn som sökt hjälp för hedersvåld och förtryck. Nu

måste vi säkerställa att de lagskärpningar som kommit på plats också används och fungerar i praktiken. Vi förslår därför att stödet för uppföljning, metodutveckling och forskning stärks, inte minst genom att ta tillvara erfarenheter från det arbete som genomförts under Länsstyrelsen Östergötland.

Många barn och unga drabbas hårt av coronapandemin. Riksdagen och regeringen måste nu göra allt för att kompensera dem och förebygga senare problem. Vi är övertygade om att fler partier är beredda att stödja våra förslag.

Ulf Kristersson (M), partiledare

Nyamko Sabuni (L), partiledare

23 Så påverkas viruset av vårvärmen

Solljus, luftfuktighet och värme gör att coronavirusets livslängd förkortas kraftigt. Dessa faktorer, som vi inom kort kommer att se betydligt mer av, kommer att påverka smittspridningen.

– Det finns förhoppningar om att vi har ett bättre motstånd mot viruset nu när vi går mot varmare tiden, säger Karin Tegmark Wisell på Folkhälsomyndigheten.

Aprilvädret till trots går det inte att bortse från att vårvärmen och sommaren är i antågande. Förra året sjönk smittan i Sverige kraftigt i

slutet på maj och höll sig sedan på väldigt låga nivåer under stora delar av sommaren.

Folkhälsomyndigheten har inte kunnat slå fast hur mycket vädret spelade in i detta men enligt Karin Tegmark Wisell, specialistläkare i klinisk bakteriologi, har antagandet kunnat göras.

– När viruset förekommer på ytor utomhus och utsätts för solstrålar bryts det ner väldigt fort. Det är för svårt att säga exakt hur mycket det spelade in vecka för vecka under förra sommaren men vi vet ju att vädret påverkar, särskilt i kombination med våra beteendeförändringar som kommer naturligt under sommaren, säger hon.

Tegmark Wisell syftar bland annat på umgänge utomhus och minskad trängsel på arbetsplatser.

– Generellt är det svårare att hantera smittspridningen när det är torrt och när det är kallt ute. Då tillbringar vi mer tid inomhus vilket gör att vi är mer tätt tillsammans.

Coronaviruset, som har plågat världen i över ett år, trivs bäst i en temperatur mellan 4 och 20 grader och vill helst vara i kompakt mörker. En studie som DN rapporterade om i höstas har visat att viruset inaktiveras mycket snabbt i direkt solljus. Efter 20 minuter var 90 procent av det utplånat.

Folkhälsomyndigheten har med väderförhållandena i beräkningen när de tittar på hur smittan kan utvecklas framöver.

– Men hur mycket de här faktorerna påverkar är svåra att få fram eftersom vi har en väldigt komplex ekvation med en rad olika faktorer som spelar in, säger Karin Tegmark Wisell.

Dessa faktorer är tidigare genomgången infektion, olika virusvarianter som påverkar hur motståndskraftiga vi är efter en genomgången infektion, kontaktintensitet och förändrat beteende utifrån vad som händer i samhället.

– Några av de här faktorerna tillsammans kan göra att det tippar över åt något håll. När vi närmar oss sommaren kommer det bli varmare, det kommer vara mer solstrålar som gör att virusets livslängd påverkas. Det finns förhoppningar om att vi kan ha ett bättre motstånd mot viruset när vi går mot varmare tider och andra beteenden.

Indien är det land i världen som har den absolut högsta smittspridningen just nu, detta trots att temperaturerna där under den gångna veckan har legat på runt 30 grader och luftfuktigheten är mycket hög.

– Men genom luftkonditionering skapar man kyla inomhus som är en förutsättning för ökad smittspridning, säger Karin Tegmark Wisell. Hon kan inte säga när vi i Sverige kan få en extra skjuts av sommarvärmen i vårt gemensamma arbete att minska smittan.

– Det här är en gradvis förändring över tid, säger Tegmark Wisell.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Fakta.

Smittspridningen

Smittspridningen är just nu som högst i Region Västernorrland, som haft i genomsnitt 1 335 konstaterat smittade fall per 100 000 invånare och vecka under de senaste 14 dagarna.

Motsvarande siffra i hela riket är 794.

I går, torsdag, vårdades 2 127 på sjukhus på grund av covid-19 och 403 av dem vårdas på iva.

Enligt Socialstyrelsen förväntar sig 19 regioner en försämring på kort sikt och 18 regioner en försämring på lite längre sikt.

Sammantaget har nu 13 882 smittade personer avlidit i Sverige.

23 Ingen lättnad av restriktionerna före mitten av maj

Tidigast i mitten av maj kan coronarestriktionerna lättas. Både regeringen och Folkhälsomyndigheten motiverar beslutet med att smittspridningen fortfarande är alldeles för stor.

– Det är viktigt att alla i Sverige tänker till. Vi är kanske nu i början av slutet, säger statsminister Stefan Löfven (S).

Regeringens tidigare besked var att begränsningarna för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar skulle kunna lättas från och med den 3 maj. Så blir det inte.

– Det här behöver skjutas fram och det beror på det förvärrade smittläget och den höga belastningen på sjukvården, säger statsminister Stefan Löfven.

Beslutet är fattat i samråd med Folkhälsomyndigheten och innebär också att de nuvarande restriktionerna för bland annat restauranger, teatrar och butiker ligger fast. Det nya datumet när restriktioner och rekommendationer kan börja lättas är den 17 maj.

– När belastningen på sjukvården minskar och när smittspridningen går ner, först då är

regeringen redo att ta de första stegen för att lyfta restriktionerna. Vi är inte där ännu, säger Stefan Löfven.

Statsministern framhåller att vaccinationerna nu går i hög takt och att en fjärdedel av den vuxna befolkningen har fått sin första dos.

– Just nu har vi ett bra läge men då måste vi se till att orka leva efter de här rekommendationerna. Vi ska klara av det här och vi ska göra det snabbt. Men då gäller att vi både vaccinerar oss och att vi håller på rekommendationerna, säger Stefan Löfven.

Socialminister Lena Hallengren (S) konstaterar att följsamheten av de nuvarande restriktionerna är ett stort problem. Rapporter från flera länsstyrelser visar att följsamheten försämras vecka för vecka.

– Ju bättre råden följs, desto snabbare kan nya deltagartak för arrangemang införas, säger Lena Hallengren och fortsätter:

– Vi ska understryka att vi inte har någon dålig följsamhet. Men den måste bli bättre. Vi har inte i lagstiftningen att vi kan döma någon till böter om de går för nära någon annan i en affär. Beskedet från regeringen innebär att bland andra landets krögare och idrottsarrangörer får vänta på att öppna för mer publik och gäster. Det betyder också att det blir ytterligare en tid med ekonomiskt pressade förhållanden. Statsministern har inget besked om det kommer nya stödåtgärder till de mest utsatta branscherna.

– Vi har redan förlängt och förstärkt de åtgärder som är beslutade sedan tidigare. Men om det behövs mer är vi redo att fatta sådana beslut, säger Stefan Löfven.

Arbetsgivarorganisationen Almega vill att regeringen fattar beslut om förlängda stödåtgärder.

– När nu restriktionerna förlängs så måste också regeringen skyndsamt förlänga stödåtgärderna för företagen. För att företagen ska få långsiktiga spelregler borde korttidsarbetet, statligt ansvar för sjuklönekostnader och omställningsstödet förlängas till sista oktober, kommenterar Thomas Erséus, vd på Almega.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

23 MSB slår larm om hotet från konspirationsteorier

Konspirationsteorierna runt covid-19 och i synnerhet vaccinationen har polariserat den svenska opinionen och är nu ett allvarligt hot mot den svenska demokratin. Det skriver Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i en ny rapport om konspirationsteorier.

– Det är mycket allvarligt när det sprids konspirationsteorier mot covidvaccinationen som på olika sätt vilseleder opinionen, säger Mikael Tofvesson på MSB.

Vid den olagliga så kallade Tusenmannamarschen mot coronarestriktioner, den 6 mars i Stockholm, förundrades många av de spretiga plakaten. Där gick människor som var övertygade om att 5G-master sprider coronaviruset sida vid sida med människor som förnekar att viruset över huvud taget finns.

– Båda uppfattningarna enas i ett motstånd mot etablissemangen som bygger på en konspiratorisk världsbild där man ser sig som offer för teknikutveckling eller expertkunskap, säger Andreas Önnerfors, professor i idéhistoria verksam vid Uppsala universitet.

Han forskar om konspirationsteorier och har skrivit den nya rapporten om aktuell forskning på området på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

Där framkommer att flera olika konspiratoriska berättelser spridits sedan pandemin började för ett drygt år sedan. Konspirationsteorierna kan

handla om virusets ursprung, sjuklighet och dödlighet, och restriktionerna som beslutats om för att möta smittspridningen, men också om misstänkliggörande av expertkunskapen.

– Osäkerheten som pandemin medför, med ett osynligt virus som sprids över hela världen och dödar människor, och drastiska motåtgärder som införs, blir en perfekt grogrund för att föreställa sig att allt detta inte kan hända utan en orsak. Så börjar man plötsligt tro att någon måste ha planerat allt, säger Andreas Önnerfors.

På senare tid är det framför allt olika uppfattningar om vaccinationen mot covid-19 som spridit sig och som riskerar att påverka opinionen att bli mer kritisk till vaccinering.

– Det är mycket allvarligt när det sprids konspirationsteorier mot covidvaccinationen som på olika sätt vilseleder opinionen. Det är viktigt att både allmänhet och myndigheter får

en bättre medvetenhet om detta, säger Mikael Tofvesson, chef Enheten för skydd mot informationspåverkan på MSB.

I rapporten står bland annat:

”Konspirationsteorier utgör ett allvarligt hot mot den svenska demokratin genom att avvisa eller misstänkliggöra expertkunskap och statliga aktörer och genom att skynda på - radikaliseringsprocesser. De bereder även mark för främmande makts informationspåverkan riktad mot Sverige.”

En av slutsatserna är att ökad kunskap om konspirationsteorier behöver ingå som en del i den psykologiska försvarsförmågan.

– Läget är allvarligt. Vi befinner oss i en kris. Just nu är det viktigt att befolkningen fattar väl avvägda beslut baserade på fakta, inte felaktiga uppgifter, i fråga om till exempel råd, rekommendationer, restriktioner och vaccinering, säger Mikael Tofvesson.

Mikael Tofvesson ser konspirationsteorier generellt som ett hot mot samhällets krishantering och samspelet mellan medborgare och myndigheter. Och han hoppas att rapporten ska öka medvetenheten om konspirationsteorier hos allmänheten.

Andreas Önnarfors säger att detta också är det viktigaste med hans rapport: att lära människor att identifiera, förstå och hantera konspirationsteorier.

– Det handlar om att visa att konspirationsteorier är berättelser som äger en stor förklaringspotential för folk. De har en dramaturgisk struktur som är övertygande. Vi måste helt enkelt förstå varför de sprider sig så pass lätt och varför de drar till sig människor, just i kristid.

– Det är enormt viktigt att vaccinera folk mot detta, inför stundande riksdagsval inte minst.

Andreas Önnersfors ser rapporten som en kunskapsöverföring från akademisk forskning till allmänheten i syfte att upplysa om problemet med konspirationsteorier. En kunskapsöversikt, helt enkelt.

– Rapporten tar avstamp i att beskriva situationen nu med covid-19 och de konspirationsteorier som cirkulerar kring sjukdomen, men är även en handfast guide för journalister, lärare, myndighetspersoner, utredare, kommunikatörer med flera för att identifiera och förhoppningsvis kunna bemöta konspirationsteorier, säger han.

– Hur ställer man sig till exempel till människor när deras världsförklaring börjat glida över i det konspiratoriska? Hur ska man bemöta det? Tanken är att kunna förmedla hur vi forskare och praktiker tänkt kring detta. Utmaningen är att det ligger mängder av psykologisk forskning

bakom som bara kan antydvas i en sådan här rapport.

Andreas Önnersfors anser att konspirationsteorierna är en delförklaring till polariseringen i samhället. Han menar att man sett polariseringen i till exempel synen på svenska myndigheter under pandemin:

– Antingen hyllar man till exempel Folkhälsomyndigheten för allt de gör eller att de lider av en total handlingsförlamning. Detta är ett mönster som upprepats under krishantering i Sverige under senaste åren, till exempel vid flyktingvågen och de stora skogsbränderna.

Andreas Önnersfors säger att det handlar om att man antingen ser att staten inte kan ge en skydd mot ”krafterna som vill förstöra oss”. Det kan leda till slutsatsen att man måste ta saken i egna händer. Eller så tror man att staten är stark och ond och detaljreglerar oss, något som man måste göra motstånd mot.

Båda tankesätten leder till tankar som pressar delar av opinionen mot att lämna det demokratiska mittfälten och gå mot extremerna, säger han.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta.

Rapporten ”Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning” har skrivits av Andreas Önnerfors, professor i idéhistoria verksam vid Uppsala universitet, på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

I rapporten kartläggs aktuell forskning om konspirationsteorier och hur de utmanar målen för samhällets säkerhet.

Rapporten har ett särskilt fokus på konspirationsteorierna kring covid-19 och lyfter fram hur konspirationsteorier utmanar vaccineringen mot smittan.

Syftet med studien är att öka medvetenheten om konspirationsteorier i befolkningen.

23 Stämning nära för Astra Zeneca

Ilskan över Astra Zenecas leveransproblem till EU är på väg att bli juridisk.

Åtminstone förbereder EU-kommissionen sig för att stämma det svensk-brittiska bolaget, uppger diplomater i Bryssel för nyhetssajten Politico Europe.

Frågan ska ha lyfts på ett möte med medlemsländernas EU-ambassadörer i onsdags och fått stöd från en majoritet av deltagarna. Enligt en av diplomaterna är målet att tvinga Astra Zeneca att få fram de vaccindoser som utlovats i kontraktet med EU.

TT

23 Polisen efter fansens protester: ”Problemet är inte så stort som det har framställts”

När pandemin slog till var fotbollen och polisen mitt i en konflikt om hur bengaliska eldar och läktarsäkerhet ska hanteras.

Nu har myndigheten erkänt brister, och presenterat förändringar. Men är skiljaktigheterna lösta?

Polisen menar att den utskällda ”villkorstrappan” förstörats upp – fotbollen att den hotat sporten.

Å senare år har matchfixning och inblandning från organiserad brottslighet blivit allt tydligare problem i främst fotbollen. Men när polismyndigheten nu presenterar en ny inriktning för arbetet med ”idrottsrelaterad brottslighet” är det ordningsläget vid evenemang som avhandlas.

Inriktningen gäller all idrott, men det är i fotbollen som polisens arbetsmetoder blivit kontroversiella.

Trots att stök och våld kring fotbollsmatcher hade minskat under ett antal år, bestämde sig polisen inför 2019 för att skärpa sina krav på

klubbarna, med inriktning mot klackarnas användning av olaglig pyroteknik.

Det som kom att kallas för villkorstrappan, där klubbar till exempel tilläts släppa in allt mindre publik på sina ståplatsläktare om ordningsstörningar förekommit, sågs av fotbollens företrädare som ett hot mot deras verksamhet.

Men även inom polisen har det funnits kritik. Efter massiva protester och en dom i Kammarrätten som underkände polisens sätt att upprätta villkor för klubbarna, har nu förändringar skett hos myndigheten. Begreppet villkorstrappan ska skrotas, och Noa, nationella operativa avdelningen, har tagit över ansvaret för frågan från Stockholmspolisen.

Polisens budskap är att den nya inriktningen ska vara enhetlig, förutsägbar och proportionerlig.

Men vad betyder det? Har polisen och fotbollen närmat sig varandra i uppfattningen om vilka proportioner som är rimliga, eller kommer konflikten att bestå när publiken kommer tillbaka till arenorna efter pandemin?

Stefan Hector, chef för den operativa enheten på Noa, tycker att villkorstrappan har uppmärksammats för mycket.

En sak som polisen har identifierat som ett problem efter 2019 är att myndigheten inte ”äger sitt narrativ”.

– Utan att överdriva det så kan man väl säga att vi ser hellre att polisen berättar om sin egen verksamhet än att andra aktörer, som kanske har egna drivkrafter eller rent av andra agendor, berättar om polisens arbete, säger Stefan Hector.

Har det kommit fram en felaktig bild av polisens arbete?

– Jamen bitvis. Om jag generaliserar lite grand, när man har tagit del av till exempel medierapportering, så kan man få en bild av att det är polisen mot supportrarna och i centrum står villkorstrappan. Det skulle jag säga är en bild som möjligen saknar proportioner och som bygger på många medvetna eller omedvetna missuppfattningar eller kanske rent av agendor, säger Stefan Hector.

Stefan Hector talar om ordningslagen och dess skrivelser, att polisen kan sätta upp villkor för arrangörer av offentliga tillställningar har funnits en längre tid.

– Det här är en mycket, mycket liten beståndsdel i vårt arbete, å ena sidan. Å andra sidan har den fått enormt mycket utrymme, den så kallade villkorstrappan. Så bara att sätta proportionerna, vilka frågor är stora frågor och vilka frågor är små frågor, är centralt. Annars

riskerar man att små frågor blåses upp och viktiga frågor kommer i skymundan, säger han. Har det inte fått stort utrymme för att det har fått stora konsekvenser?

– Jag vet faktiskt inte hur stora konsekvenser det har fått, bara på ett allmänt plan så är det min uppfattning att proportionerna i rapporteringen har överstigit det faktiska sakinnehållet i villkorsgivningen.

Trots att ordningslagen varit densamma har polisens arbetsmetoder skiljt sig. Nu ska begreppet villkorstrappa bli historia, men det styrdokument som ska ersätta det nuvarande är inte är klart, och det nya innehållet är därmed fortfarande okänt.

Modellen med villkorsgivning kommer att bestå. Arrangören har ansvaret för ordning och säkerhet på evenemangen, och polisen kan ställa olika villkor som klubbarna ska leva upp till för att få tillstånd att genomföra matchen.

– I sak finns det inte mycket nytt. Det finns nyanser, att vi tänker tillämpa villkorsgivningen på ett annat sätt, vi tänker oss att faktiskt mer kommunicera vad vi gör och vad som är vårt uppdrag, men det mest centrala är att vi tänker oss närmare samverkan med idrotten för att bli både enhetliga och förutsägbara, säger Stefan Hector.

Målet är liksom tidigare att polisen ska vara så lite närvarande på idrottsevenemang som möjligt, och att säkerhetsarbetet ska skötas av arrangören.

Mats Enquist, generalsekreterare på elitklubbarnas intresseorganisation Sef, menar att fotbollen redan är där, eller åtminstone har kommit mycket långt på vägen.

Han ser tillbaka på perioden mellan 2014 och 2018 som framgångsår, då arbete nära supportrarna med deras kultur, klubbarnas säkerhetsarbete och samverkan med polisen

ledde till mindre våld, mindre rasism, färre poliser vid arenorna, en publikökning på 50 procent och att svenska fotbollsläktare blev ett föredöme i Europa.

Sedan kom den ändrade taktiken från polisen, som var inriktad på det som inte hade minskat: bengaliska eldar på läktarna.

– Man var till och med öppen med att det inte var några problem att stänga ner evenemang helt om det var någon typ av ordningsstörning på läktarna, säger Mats Enquist.

Flaggor och tygstycken, som ibland använts för att dölja maskering i samband med bengalbränning, förbjöds på vissa ställen och polisen angav villkor om mer ingående visitering.

Vanligtvis försöker man inte gå in och stoppa pyroteknik på läktarna, eftersom det bedöms kunna orsaka en värre situation. Men enligt de nya direktiven skulle publiken vara placerad på

läktaren på ett sådant sätt att arrangören kunde ingripa och avbryta ordningsstörningar.

Uppfylldes inte det skulle myndigheten sänka taket för hur många som fick släppas in till nästa match.

Förekom pyroteknik skulle klubben anses ha brutit mot villkoren, och en anmälan om brott skulle upprättas.

Enligt polisens egna beräkningar eldades det med fyra gånger fler bengaliska eldar 2019 än året före.

– Det är bara att konstatera att på de senaste fem åren så har inga av de åtgärder där man har tagit i med hårda nypor hjälpt. Utan det som faktiskt blir bättre är när man får en acceptans, när man jobbar långsiktigt med kulturen, för vi kommer inte åt det annars. Det är bara att erkänna, vare sig vi eller polisen kan stoppa det här ifall folk verkligen vill göra det, säger Mats Enquist.

Gör man fel saker blir det ännu mer eldande, vilket skedde 2019, säger han.

– Alla subkulturer sluter sig ifall man upplever att myndigheter ger sig på dem. Det blir inte bättre av det, det kan jag konstatera.

Men kommer metoderna som lett till mindre våld att fungera även mot pyroteknik, när de inte gjort det hittills?

– Jag är helt säker på att det går att åstadkomma förbättringar, från ett säkerhetsperspektiv till att börja med, och framför allt att vi i dialog kan komma framåt. Där jag är säker på att vi inte kommer framåt, det är med de repressiva metoderna, säger Mats Enquist.

Polisen har nu gett löfte om att en handlingsplan specifikt för fotbollen ska arbetas fram tillsammans med Sef, säger Mats Enquist. Han ser hoppfullt på det, och på det som han upplever som en ny attityd hos de nya ansvariga

på myndigheten, samtidigt som han påpekar att det återstår att se vad som nu händer.

– Efter flera år med en betydligt sämre relation så finns det naturligtvis en skepsis bland supportrar som jag kan förstå. Men jag tar emot signalen om att vi ska kunna sitta ner som ett hopp, för det är i alla fall mycket bättre än tidigare, säger han.

Samtidigt som fotbollen protesterat har det också funnits missnöje inom myndigheten. Den inriktning som nu arbetats fram kom till efter att det förra förslaget fått kritik från flera polisregioner. Poliser som DN talat med menar att Stockholmsperspektivet har styrt för mycket.

När regionerna skickade in svar på det nu ratade förslag som kom för ett år sedan fanns synpunkter om att allt för stor vikt lades vid pyroteknik. Det ifrågasattes om man verkligen kunde brottsanmäla en arrangör för pyroteknik

på läktaren om den visitation som begärts hade genomförts, och det påpekades att villkoren kunde uppfattas som straff, vilket skulle vara oförenligt med ordningslagen.

I polisens nya handlingsplan listas ett antal ”framgångsfaktorer” som ifrågasatts i supporterled, som till exempel att verka för att införa personliga biljetter. Effektivare visitationer framhålls. Man vill också arbeta för att oftare kunna lagföra de personer som begår brott, något som Sef efterlyst.

Polisen är också självkritisk. I en ny samverkansplan konstateras att myndigheten inte har varit enhetlig och förutsägbar, att lägesbilderna och arbetssätten har skiljt sig och att det inte funnits samsyn och samverkan med andra aktörer.

Nu ska samverkan ske även med supporterorganisationer på lokal och regional nivå.

Har då polisen en annan syn på proportionerna nu än tidigare?

När de gick igenom 386 matchrapporter från 2019 var nio matcher svårhanterliga, säger Stefan Hector.

– Det är ganska lite, kan man säga. Av de nio matcherna spelades alla i Stockholm och Göteborg och det var ett lag som var med i fem av nio matcher. Med det här sagt skulle jag vilja säga att problemet kanske inte är så stort som det ibland framställts.

Har det varit proportionerligt hittills? Om du säger att problemet har varit ganska litet.

– Jag har svårt att svara på hur det har varit historiskt, jag är nog mer koncentrerad på hur vi vill ha det framåt tillsammans med arrangörerna av idrottsevenemang.

Malena Johansson

malena.johansson@dn.se

23 ”Tacka oss med den lön vi förtjänar – inte med applåder”

Ett år har nu passerat. Ett år av svett, slit och syrebrist. Pandemin var ingen redo för, en helt ny värld öppnade sig och ingen visste hur den skulle hanteras. Utan att ha något val slängdes vi in i en ny vardag.

Men vad får vårdpersonalen?

Vi får hyllningar, applåder och lovord. ”Ni är hjältar” och ”ni gör ett bra jobb”. Visst är det en bra sak att vi äntligen bli uppmärksammade för vårt jobb, men det många inte tänker på är att vi utför samma jobb som vi gjorde innan

pandemin slog till. Såklart är allt annorlunda i dagsläget, men vi har fortfarande gjort detta yrkesval. Vi har gjort ett aktivt val att jobba med något vi tycker är intressant, givande och roligt. Som vårdpersonal påverkas man av jobbet 24 timmar om dygnet, 365 dagar om året. Men trots detta är det en yrkeskategori som ligger långt ner på lönelistan.

Kroppen är helt slut, och bara tanken av att gå till jobbet ger en panikångest. Vi jobbar bakom skyddskläder och masker varje dag. Det finns ingen luftcirkulation innanför alla lager av plast, och sikten begränsas på grund av imman som täcker ditt visir. Att andas normalt på jobbet är en vana vi glömt.

Vi får trycksår i pannan och över näsan av de täta maskerna, vi får torra halsar när vi ständigt måste skrika till patienterna för att de ska höra vad vi säger och vi får öroninflammation av den blåsande fläkten.

Många inom vården upplever nu en trötthet man aldrig varit med om tidigare. Kroppen fylls av oro när man ska bege sig till jobbet, ett jobb man en gång valt. Var är glädjen som man en gång kände? Vi tvingas se på hur dödssjuka patienter bara tillåts ha video- samtal med sina nära och kära i livets slutskede. Vi måste kliva ut ur arbetsrollen och agera som en närvarande anhörig vid dessa tillfällen.

Det är dags att vakna nu. Nu har det gått ett år, och vi ser tyvärr inget självklart slutdatum. Det jublas över att vaccineringen äntligen kommit igång, men samtidigt befinner vi oss fortfarande mitt i en tredje våg.

Vi inom våren kommer inte orka för alltid. Vi är underbetalda men gör vårt bästa för att hjälpa människor att överleva.

Det krävs en förändring. Allt fler lämnar yrket för andra jobb med bättre arbetstider, arbetsmiljö och lön. Många säger att de hellre

stannat kvar, men det är inte försvarbart med tanke på vad man får i lönekuvertet.

När det kommer till kritan kan man ställa sig frågan: Hur mycket är ett liv värt? Det kan låta som hårda ord, men det är vårdpersonalens vardag det handlar om.

Pandemin får oss som arbetar inom vården att göra vårt yttersta, samtidigt som vi ser våra kollegor falla en efter en omkring oss. Vi lever med ständig ångest av att jobba bakom stängda dörrar och bakom masker. Vi är inga robotar och vi har snart slut på ork.

Tacka oss med den lön och arbetsmiljö vi förtjänar.

Ett tiotal och undersköterskor och sjuksköterskor på intensivvårdsavdelningar, Region Norrbotten och Region Västernorrland

23 Besvikelse efter nytt besked från regeringen

Regeringen drar i handbromsen igen och behåller de stränga restriktionerna till mitten av maj. För kulturbranschen är det en stor besvikelse.

– Vi kan inte skicka signaler till svenska folket att nu kan ni börja gå på fotboll eller teatrar, säger socialminister Lena Hallengren.

Ett utkast till förordning om lättnader i deltagartaken för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som teatrar, bio och

konserter fanns klart. Men efter Folkhälsomyndighetens begäran om att skjuta på lättnaderna till 17 maj, väntar regeringen nu med att besluta om förordningen.

Beskedet betyder att höjningen av publiktaken skjuts fram ännu en gång. Tidigast 17 maj kan en gradvis lättnad av restriktionerna påbörjas. Fram till dess gäller högst åtta personer i publiken för biografer, teatrar och konsertarrangörer. Ju bättre alla restriktioner följs desto snabbare kan lättnader införas, framhåller socialminister Lena Hallengren.

– Varje svensk har ett skarpt ansvar att följa restriktionerna, säger hon på presskonferensen. Varför fortsatt åtta personer i teater- och biosalonger när det får vara 500 i ett varuhus?

– Det här är väl hela pandemin och nuläget i ett nötskal. Att vi har så olika utgångspunkter. Vi kan ju inte i det här läget införa deltagartak och skicka signaler till svenska folket att nu kan ni

börja gå på fotboll eller teatrar och börja träffas i större sammanhang, när vi har smittspridning som ökar, säger Lena Hallengren.

– Men så fort vi hamnar i ett läge där vi ser att smittspridningen går i rätt riktning då är det ingen av oss som vill annat än att både införa deltagartak och successivt höja dem.

Det handlar alltså både om risk för smittspridning och en viktig signalpolitik?

– Nej, det låter, särskilt när det är kulturredaktionen som ställer frågan, som att nu ska vi ha signalpolitik och de (kulturutövarna, reds anm) ska betala priset. Men vi kan inte införa ett deltagartak i ett läge när vi säger att nu måste var och en begränsa sina sociala kontakter.

Finns det risk för en sommar till utan livekultur?

– Jag tror att den här sommaren kommer att se bättre ut än det läge vi har i dag. Vi kommer att ha många vaccinerade och förhoppningsvis är smittspridningen lägre, men jag kan inte spekulera i det. **TT**

24 Personlig lockdown – varför har det politiska blivit personligt?

I Sverige handlar allt om individen. Men för att bekämpa pandemin måste vi förstå att vi är del av en gemenskap.

En vän hemma i Sverige berättar att paret i lägenheten bredvid kallar honom och sambon för de bästa grannar man kan tänka sig. Varför då? Jo, de är så ofta bortresta. Samtidigt samlas mina egna grannar i Oxford på gatan. Vi firar att

smittspridningen gått ned så att vi nu får umgås utomhus igen, i grupper om högst sex personer eller två hushåll. Trots det ovanligt kylslagna aprilvädret står vi kvar långt efter mörkrets inbrott, uppdelade så gott det går i lagliga klungor med avstånd. Jag öppnar en flaska bubbel. Böcker nämns, hämtas hemifrån och lånas ut. Även dottern, som hittills knappast varit föredömlig på att dela med sig, grips av stämningen. Hon hämtar ut leksaker till grannbarnen, som i sin tur springer in till sig och återvänder med de små nävarna fulla av eget lånegods.

Jag förstår att en sådan granngemenskap inte är alla förunnad i Storbritannien, även om jag hört liknande historier även från storstäder och fattigare kvarter. Jag gissar också att det finns exempel på det i Sverige, trots att jag själv inte varit med om det. Men min poäng handlar inte om kulturella skillnader, utan om hur

mottagliga vi människor är, överallt, för omgivningens förväntningar.

Även jag har uppskattat grannar för deras osynlighet. Att ta ett glas med dem utan att det föregås av en gemensam städdag skulle aldrig ha fallit mig in hemma i Uppsala. Men detta reflekterade mest de normer jag uppfattat i min omgivning.

Vi har alla en ensamvarg inom oss. Men även en sällskaplig bonoboapa, som primatologen Frans de Waal beskriver i sin bok "Vår inre apa".

Vilken av dem som för tillfället tar över beror ofta på de små signalerna vi får om andras förväntningar. Dessa har i flera experiment visat sig påverka huruvida vi sviker en grupp för att uppnå en kortsiktig vinst för oss själva, eller tvärtom väljer att samarbeta för ett optimalt utfall för alla i längden. Stanfordpsykologerna Varda Liberman, Steven Samuels och Lee Ross har exempelvis visat att när folk får höra att de

deltar i ett "Wall Street Game" väljer 33 procent samarbete. När de får höra att spelet heter "Community Game" fördubblas andelen till 67 procent.

Men hur översätter man "community" till svenska?

"Gemenskap" fångar känslan och formen men är också lite för abstrakt. "Samhället" är inte lokalt nog. Och just nu vore det onekligen behändigt att kunna påminna medborgarna om att de inte bara är individer, utan viktiga delar i en konkret gemenskap som också innefattar sköra medmänniskor i deras närhet. För som jag skrivit om på denna sida (20/10 -20) är pandemin ett gigantiskt samarbetsproblem, precis som spelen från psykologexperimenten. Problemet är att Sverige med sitt sätt att bemöta pandemin tvärtom byggt vidare på en redan långt gången individualiseringstrend. Här är en talande kontrast. På hemsidan för Oxfords

universitet möts studenterna av budskapet ”protect our community, protect the vulnerable, protect yourself” (skydda vårt samhälle, skydda de sköra, skydda dig själv). I den ordningen.

Motsvarande sida för Uppsala universitet informerar i stället om regionens nya kampanj för en ”personlig lockdown”. Trots att hela poängen är att det personliga i en pandemi blir politiskt och att en lockdown därför genomförs av samhället, inte individen. Men med den personliga lockdownens logik kanske Skatteverket också ska uppmana till personlig skatt och Greta Thunberg till personlig klimatpolitik?

När jag klickar mig vidare till Region Uppsala tilltalas jag som ett ensamt ”du” och förses med de sedvanliga kryphålen: ”om du kan” och ”om du måste”. Patienterna som kippar efter andan på Akkis, universitetssjukhuset som nyligen larmat om en förestående ”katastrof”, lyser med

sin frånvaro. Här är livet som ska räddas abstrakta. Först längst ned på en lång sida kommer vi:et, abstrakt även det: ”Tillsammans bromsar vi smittan”.

Eller ta munskydden. Utomlands är det allmänt känt att munskydd bärs av omsorg om andra – av samma skäl som vi nyser i armvecket och snyter oss i näsdukar i stället för rakt ut i luften, likt skidåkare i enslig skog. Men i Sverige antar många att den viktiga frågan är huruvida munskyddet hindrar bäraren från att själv bli smittad. Även Tegnell har varit inne på denna linje när han lyft fram en dansk studie som den bästa på området. Trots att den bara uppmäter egoismeffekten: Skyddas jag från att smittas om jag bär det? Inte altruismeffekten: Skyddar jag därmed andra från att smittas av mig?

Även andra försiktighetsåtgärder hör jag ofta individualiseras: Jaså, ni gör så. Jag väljer annorlunda (ofta med undertexten: Jag är väl

inte lika rädd av mig). Som om anledningen till att vara försiktig vore ett rent personligt val, motiverat av självisk nojighet. Inte ödmjukhet inför att man själv kan smitta andra. För mig, som har notoriskt svårt att föreställa mig själv bli allvarligt sjuk, är det antagandet snudd på komiskt.

Men främst är det tragiskt. Nu brister följsamheten. Vädjanden om att solidariskt ta Astra Zenecas vaccin tycks hjälpa föga. Och helt oväntat är det inte. I över ett år har vi nu matats med signaler om att pandemin är ett Wall-Street-spel, snarare än ett som handlar om gemenskap.

Gina Gustavsson är docent i statskunskap och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Gina Gustavsson

24 Det ultrarena vattnet är livsfarligt för brandmännen

Det är synd om människorna. Särskilt i Kristianstad, som just har ödslat 200 000 skattekrönor på ett nytt sätt att tvätta den lokala räddningstjänstens arbetskläder: Genom att avjonisera vattnet får det ultrarengörande egenskaper, och inget tvättmedel behövs, tänk så naturligt, miljövänligt och billigt det blir! Ja, det är synd om invånarna i den stad som -

investerat i detta. De är grundlurade. Detsamma gäller läsarna av Aftonbladet, Göteborgs-Posten, Sydsvenskan och en rad andra lokaltidningar som alla spred TT:s okritiska nyhetsrapportering om saken, med rubriken ”Ny tvättmetod ska skydda brandmännen”. Fast allra mest synd är det faktiskt om brandmännen, vars liv och hälsa sätts på spel för de här dumheternas skull. Jag ska förklara. Svindyrt specialvatten är i sig inget nytt. Runt millennieskiftet var det exempelvis inne med så kallat virvlat vatten, som fått en extrados livgivande syre genom att tumlas i särskilda maskiner; nå, själva vetenskapen bakom var lite grumlig, men det hindrade inte både kommuner och myndigheter från att investera i denna nya undergörande teknik. Till och med riksdagen köpte in den, efter att försäljare av vattenvirvlare hade dömt ut plenisalen som en ”död” lokal där det var

omöjligt att fatta viktiga beslut. Och även om det var svårt för dem att förklara exakt vad som gjorde deras vatten så helande, så var effekterna tydliga och mätbara: genom att pejla med slagruta, pendlare och pekare kunde de slå fast att riksdagsledamöterna framledes skulle slippa allt från förstoppning till mobiltelefonrelaterade strålskador (Aftonbladet 4/4 2001). Ja, detta är komiskt, lätt att driva med. Och upprörande, när man tänker på hur lätt det är att vara vårdslös med skattepengar: att de som spenderar dem inte ens tycks behövs kolla upp saker och ting, än mindre motivera dem ordentligt. Men vad gäller det sista skriket inom den här branschen – vatten som avjoniserats – får detta ett påtagligt resultat: Det är farligt. Inte för att det är något särskilt med det ”ultrarena” vattnet, utan just precis för att det inte är det (Aftonbladet 6/1 2020).

Brandmännens larmställ är sydda i flera lager för att skydda både mot vassa föremål, extrema temperaturer och fukt. Därutöver måste ställen hålla ute giftiga partiklar, varav vissa är cancerframkallande. Enligt MSB:s föreskrifter bör man inte ens vidröra de kontaminerade ställen innan de har sanerats ordentligt. Och självklart kan det ibland räcka med vatten för att få tyger rena. Men att chansa vad gäller just arbetskläder där kvarbliven smuts är livsfarlig? Det är faktiskt vansinne.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

24 ”Män och invandrare borde ha prioriterats i vaccineringsen”

De offentliga instanser som ansvarar för svensk sjukvård tycks i flera fall stå över lagarna eftersom de utan någon påföljd kan strunta i vad lagarna stadgar. Ett exempel är att de som har störst behov av vård ska ges företräde. Skulle man ha följt lagen skulle självklart män och invandrare, som löper klart större risk,

ha prioriterats i vaccineringen, skriver Bo Rothstein.

DN. DEBATT 210424

Covidpandemin har lagt i dagen ett antal brister i den svenska välfärdsstaten. Corona-kommissionens omdöme att vad som skett i äldreomsorgen måste betraktas som ett misslyckande var uppseendeväckande tydligt för att komma från en offentlig utredning.

Inrikesminister Mikael Dambergs redogörelse inför konstitutionsutskottet i riksdagen nyligen var också ovanligt kritiskt, inte minst hans uttalande att regioner och kommuner inte hållit tillräcklig beredskap vad gäller lagring av nödvändig skyddsutrustning för personalen.

Vad som nu visar sig vad gäller vaccineringen är att svensk sjukvård närmast befinner sig i vad som måste betecknas som ett "laglöst land".

Den svenska grundlagen är tydlig i att Sverige ska vara en rättsstat. Stadgandet

regeringsformen lyder: "Den offentliga makten utövas under lagarna." Rättsstatens principer innebär bland annat att ingen person, inget företag, ingen intresseorganisation, myndighet, kommun eller region står över lagarna och att lagarna gäller lika för alla. Hanteringen av pandemin visar tydligt att så inte är fallet.

1 Ett exempel är vaccineringen som sköts av våra regioner vilka enligt lagen ansvarar för sjukvården. Skillnaderna mellan hur många man i nuläget förmått vaccinera är omfattande. De regioner som lyckats bäst har vaccinerat nästan dubbelt så stor andel av befolkningen jämfört med de som ligger lägst, bland vilka vi återfinner våra två storstadsregioner.

Detta strider mot vad som stadgas i hälso- och sjukvårdslagen, nämligen att "Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen". De som liksom jag är över 65 och bor i en storstad kan i

nuläget titta sig i månen efter detta med ”lika villkor för hela befolkningen”.

2 Vaccinet har dessutom fördelats efter i huvudsak ett kriterium, nämligen ålder med motiveringen att äldre löper störst risk att bli allvarligt sjuka eller avlida. Detta är helt enkelt inte sant. Statistiken är tydlig, män löper mer än dubbelt så stor risk att avlida och att bli så sjuka att de måste få intensivvård jämfört med kvinnor. Vidare löper invandrare från vissa länder mångdubbelt större risk än svenskfödda att avlida, här pratar vi i vissa fall om en tiofaldig skillnad.

Också här är lagstiftningen tydlig. I hälso- och sjukvårdslagen stadgas att ”Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården”. Men vad gäller kriterierna kön och etnicitet, som i många andra sammanhang hålls fram som viktiga, har man här helt bortsett från dessa. Skulle man ha följt

lagen skulle självklart män och invandrare prioriterats i vaccineringsen.

3 Smittspårningen är ytterligare ett exempel på att svensk sjukvård befinner sig i ett tillstånd av laglöshet. Ett skäl till att våra nordiska grannländer lyckades bättre än Sverige i att hålla nere dödstalen förefaller vara att man tidigt i denna pandemi fick i gång en omfattande smittspårning. Mycket tyder på att tidsfaktorn är av stor betydelse och att det handlar om att snabbt komma i gång med att spåra och isolera smittade individer. Om smittspårning ska fungera måste det självklart finnas resurser för att testa de individer som kan misstänkas bära på smittan.

Testningen kom emellertid i gång jämförelsevis mycket sent i Sverige och skälet var att regionerna, som ansvarar för detta, inte ville sätta i gång förrän de fått mer pengar från staten. Men regionerna är enligt lag skyldiga att

stå för kostnaden för hälso- och sjukvård, det är därför de har egen beskattningsrätt. Men enligt vd:n för deras intresseorganisation (Sveriges kommuner och regioner – SKR) valde man att vänta tills det kom extra pengar från regeringen. Detta kan inte betecknas som något annat än politisk utpressning från SKR:s sida med medborgarnas hälsa och liv som insats.

4 Den styrmodell som både socialdemokratiska och den tidigare moderatledda regeringen har börjat använda sig av är kanske ett än tyngre exempel på att detta tillstånd av laglöshet i organiseringen av svensk sjukvård gäller. I stället för att som tidigare styra sjukvården genom lagar och förordningar och instruktioner till myndigheter som Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, har man alltmer övergått till att försöka styra genom uppgörelser med regionernas och kommunernas intresseorganisation SKR.

Dessa överenskommelser eller avtal saknar emellertid juridisk kraft. Dels finns det ingen sanktion för de regioner och kommuner som väljer att strunta i dessa överenskommelser. Dels saknar de helt rättslig verkan för medborgarna. Om en kommun eller region inte följer en lag eller en förordning så kan medborgarna använda sig av lagstiftningen genom att till exempel hävda att deras rätt till sjukvård inte tillgodosetts såsom lagen föreskriver. Detta är inte möjligt när sjukvården i stället styrs genom uppgörelser.

Riksrevisionen har med rätta kritiserat denna typ av vad man kallar ”okonventionell” styrning av sjukvården men termen är inte adekvat. Vad det handlar om är att man hittat på en form för politisk styrning av en viktig samhällsfunktion som sjukvården som inte har något stöd i grundlagen. Som Riksrevisionens rapport gör klart leder denna ”uppgörelsestyrning” till

minskad offentlig insyn och, som det nu med fatala konsekvenser visat sig, ”otydlig ansvarsfördelning”.

Man kan också fråga sig vad regeringen och ytterst skattebetalarna fått för dessa för staten ofta mycket kostsamma uppgörelser.

Riksrevisionens rapport slår fast följande: *”Många gånger har regeringens insatser syftat till att höja ambitionsnivån, men Riksrevisionen bedömer att dessa inte har inneburit nya åtaganden för kommuner och landsting.”* Detta är ingenting annat häpnadsväckande. Regeringar har gjort uppgörelser med regionerna för att de inom vissa speciella områden ska ha en högre ambitionsnivå. Men man har inte fått någon valuta för pengarna.

I sig visar regeringarnas uppenbart tafatta försök att med uppgörelser med SKR förbättra sjukvården att verksamheten de facto ses som

en nationell och inte som en regional angelägenhet. Laglösheten i systemet kommer sig till stor del av denna diskrepans – medborgarna och landets rikspolitiker ser sjukvården som en angelägenhet för hela Sverige men ansvaret för att genomföra verksamheten har man inte utan den är decentraliserad till landets 21 regioner. Men vad som ser ut som decentralisering är i många fall en centralisering till intresseorganisationen SKR där insyn och möjlighet till demokratiskt ansvarsutkrävande saknas.

Detta har lett till att regeringarna har ansett sig tvingade att med ekonomiska dusörer som morötter ingå i grundlagsmässigt tvivelaktiga uppgörelser med en part som inte företräder medborgarna utan de som skall producera sjukvården.

Som dessa fyra exempel visar tycks de offentliga instanser som ansvarar för svensk sjukvård stå över lagarna eftersom de utan någon påföljd kan strunta i vad lagarna stadgar. Därmed kan man inte dra någon annan slutsats än att svensk sjukvård befinner sig i ett rättslöst tillstånd. Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

24 Hundra stick i timmen i bilkö

Trollhättan. 700 första dagen. Nästan 1 000 andra.

När Trollhättan på torsdagen påbörjade sin massvaccinering hade ortens vårdcentraler gått samman och fått låna lokaler i bilfabriken, den som en gång var Saabs huvudkontor och numera heter Nevs. Per Hansson tog sin första spruta på stadens ”drive-through”.

Det ser ut som det ska igen, i Östhallen på Nevs område i Trollhättan, enligt fastighetsansvarige Göran Högberg. På torsdagen rullar en strid ström av bilar genom lokalen. Under

fordonsindustrins glansdagar var detta godsmottagning för motorer och växellådor, den här dagen är det en helt annan sorts trafik.

I en blå bil sitter Per Hansson.

– Det är väl få dagar man pratat så mycket om på förhand och längtat så länge efter som den här, säger han.

Vid Norra porten får han information om den spruta han nu ska få. Två filer med pensionärer bakom rattarna kryper därefter fram mot Östhallens portar. Där kontrolleras identiteten och bilarna vinkas fram mot nästa anhalt.

Sprutan.

– Nu är det nära, säger Per Hansson. Bara tre veckor kvar tills jag får krama barnbarnen!

Han hissar ner rutan och byter några ord med Kristina Skymberg som står beredd med en dos. På några sekunder är det över.

– Håll på plåstret en stund, uppmanar sköterskan och med högerhanden där nålen

gick in och vänster på ratten kör Per Hansson ut i solljuset.

– Tur att det är automat, skrattar han.

Nu väntar en kvarts paus på uppställningsplatsen för att se så att inga akuta komplikationer tillstöter. Hittills har ingen av vaccinfabrikens besökare drabbats av det.

– Vi kan vaccinera åtta personer var femte minut, 96 i timmen alltså och har öppet från 8.30 till 20 på kvällen, berättar Ida Willner, verksamhetschef för den privata vårdcentralen Stavre.

– Men både i går och i dag har vi haft lediga tider, säger Amira Donlagic, chef för kommunala Källtorps vårdcentral.

Att alla aktörerna i staden gått samman kring en gemensam vaccincentral betyder att de minskar risken för att doser blir liggande på en plats, medan behövande kanske flockas på en annan. Både Ida Willner och Amira Donlagic

framhåller också bilhallens fördelar eftersom den ger värme och skydd åt personalen, samtidigt som den erbjuder smittsäkra köer och avskildhet för alla patienter, eftersom de åker genom hela processen i sina egna fordon. De Trollhättebor som inte har egen bil välkomnas i stället till vaccination på Högskolan i Väst.

På fredagen sinade kön så till den grad att de ansvariga, enligt tidningen TTELA, beslutade ställa in vaccinationerna under eftermiddagen.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

24 Vaccinintyg kan vara på plats 1 juni

Sveriges vaccinationsintyg bedöms vara färdigt den 1 juni. Lösningen, om den godkänns av regeringen, skulle innebära att vaccinerade och personer med nytagna negativa coronatest kommer att kunna resa friare inom EU.

”Gröna beviset” är namnet på Sveriges variant på vaccinationsbevis, som EU nyligen beslutat att införa för att underlätta resande mellan medlemsländerna.

Med tjänsten kommer samtliga vaccinerade svenskar att kunna begära ut sina vaccinationsbevis till sin telefon eller på papper

från en central sajt. I vaccinationsbevisen kommer det framgå om man är vaccinerad, om man har testat positivt för covid-19 och att en viss tid gått efter infektionen, och även om man har ett nytaget negativt pcr-test.

Det var i februari i år som regeringen gav Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag att ta fram tjänsten, och enligt Mats Snäll fungerar den förvånansvärt bra med tanke på den snäva tidsramen.

– Den tid som har stått till förfogande är ju minimal och det var nog ingen som trodde att det skulle gå så bra som det faktiskt gör, säger Mats Snäll till Ekot.

Att Sveriges lösning väntas vara på plats till i juni betyder dock inte att den kan komma i användning på en gång. EU:s beslut om vaccinationsbevis träder i kraft först 26 juni, och det är oklart huruvida ”Gröna beviset” kommer att kunna användas innan dess. Rent

tekniskt skulle vaccinationsintyget också kunna användas även för aktiviteter inom landet, enligt Snäll.

Men för att det ska bli möjligt behöver myndigheten få klartecken från regeringen, eftersom det eventuellt behövs nya riktlinjer och anpassningar, säger han till Ekot.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

24 EMA ser fördelar med Astra Zenecas vaccin

Europeiska läkemedelsmyndigheten EMA upprepar sitt budskap om att nyttan av att ta Astra Zenecas vaccin överväger riskerna. Enligt EMA är risken för att drabbas av en biverkning i form av blodkoagulationsrubbningar sannolikt 1 på 100 000. EMA anser att det finns vissa fördelar för alla åldersgrupper med att ta vaccinet, skriver Reuters.

EMA väntar på ytterligare data om vaccinet från länder runt om i världen samtidigt som myndigheten gör egna studier. Myndigheten

flaggar för att de kan komma med nya rekommendationer om de bedömer att riskerna överväger nyttan.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

24 FHM fortsätter avvakta användningen av Janssens vaccin

Folkhälsomyndigheten beslutar att fortsätta att avvakta med användningen av Janssens vaccin mot covid-19. Janssen är Sveriges näst största vaccin, sett till hur många som hade kunnat

fullvaccineras med de planerade leveranserna.

Det tillstånd som misstänks orsakas av Janssens vaccin är samma som det som rapporterats gällande Astra Zenecas vaccin. Det innebär en kombination av blodproppar, låga nivåer av blodplättar och ibland blödningar, som främst har rapporterats hos yngre.

Därför vill Folkhälsomyndigheten rekommendera att Janssens doser, likt Astra Zenecas, endast ska ges till personer över 65 år. Men det är först i maj som Sverige väntas få några större leveranser av Janssens vaccin. Då räknar Folkhälsomyndigheten med att personer 65 år och äldre kommer att vara vaccinerade. Alltså har myndigheten beslutat att avvakta med användningen av vaccinet helt.

– Vi tycker att det är bättre att rekommendera de vaccin som vården nu är van vid att använda. Personer över 65 år kommer ändå att kunna få

vaccin av de andra tre sorterna, säger Anders Tegnell, statsepidemiolog.

Under april månad ska totalt 31 000 doser av Janssens vaccin levereras till Sverige, i maj kommer 331 000 och i juni knappt 900 000, enligt Folkhälsomyndighetens prognoser. Totalt beräknas Sverige få knappt 4 miljoner Janssendoser till och med september.

Janssens vaccin är det enda vaccin som Sverige väntas få som endast kräver en dos för fullt skydd. Sett till hur många som kan fullvaccineras är endast Pfizer-Biontechs vaccin större, i de nu planerade leveranserna till Sverige.

Folkhälsomyndigheten ska återkomma med en prognos för hur vaccinationsarbetet kan påverkas. Till och med den 22 april hade 72 procent av Sveriges befolkning över 65 år fått minst en dos vaccin mot covid-19.

På fredagen rapporterades 41 nya covidrelaterade dödsfall i Sverige, 38 nya iva-inläggningar och 6 267 nya bekräftade fall av covid-19. Totalt har nu 13 923 personer rapporterats döda i covid-19 i Sverige, 6 733 inläggningar på iva och 938 343 positiva tester har registrerats.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

24 Krav på restaurangstöd

Restaurangbranschens omsättning har rasat sedan i november och nu kräver branschorganisationen Visita ett direkt stöd till branschen.

– Det handlar ju om en partiell nedstängning och då borde vi få ett direkt stöd, säger Jonas Siljhammar, Visitas vd, efter att regeringen kom med beskedet att restriktionerna förlängs.

Restaurangbranschen tillhör de näringar som drabbats hårdast av åtgärderna mot pandemin. Sedan november har omsättningen i branschen fallit med 69 procent, enligt Visitas statistik.

– Vi har full förståelse för att det måste finnas restriktioner när vi har en allvarlig smittspridning. Men vad vi har vänt oss mot är

just klockslaget 20:30 när

Folkhälsomyndigheten säger att det inte sker någon särskild smittspridning på restauranger, tillägger han.

Visita har föreslagit att serveringsstoppet ska inträda först 22:30, men har inte fått gehör.

Inte heller har organisationen fått någon förklaring till varför restriktionen gäller från just 20:30.

Visita ser en liten, men inte dramatisk, ökning av antalet konkurser i branschen.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

24 Politiker kräver svar om återöppning efter corona

Finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) kräver en tidsplan för att öppna Stockholm för exempelvis konserter och mässor efter covid-19 – och anser att Sverige bör hämta inspiration från Storbritannien. Oppositionsborgarrådet Karin Wanngård (S) förkastar idén. – Jag skulle aldrig vilja hålla Boris Johnson i handen under en pandemi, säger hon.

I torsdags meddelade regeringen att coronarestriktionerna förlängs. Tidigast den 17 maj kan de komma att lättas, då smittspridningen fortfarande är för omfattande. Anna König Jerlmyr (M), finansborgarråd i Stockholms stad, tycker dock att det är dags för ett besked om hur Sverige och Stockholm ska kunna minska på restriktionerna. Hon vill ha en tidsplan för hur samhället ska kunna öppna efter coronapandemin.

– Det här är något som jag nu kräver av den svenska regeringen: att visa ledarskap, att fatta beslut om en tydlig plan för återöppnandet av Sverige, säger hon.

Anna König Jerlmyr hänvisar till hur Storbritannien har redovisat hur samhället ska öppnas upp i olika steg över tid, men nämner också Danmark och Norge som exempel på länder som har kommunicerat besked om

gradvisa lättnader av restriktionerna kopplade till pandemin.

– Där har man en tydlig plan. När en viss andel av befolkningen är vaccinerad så börjar man lätta på restriktionerna. De har också tydligt kommunicerade datum för när man öppnar för konserter eller drar ner på restriktioner när det gäller sammankomster och idrottsmatcher och så vidare. Det saknar vi i Sverige, säger hon. Hon lyfter Storbritannien, som har kommit med en plan för när uppemot 10 000 åskådare ska kunna besöka fotbollsarenor, som ett exempel.

– Samma sak när det gäller Danmark. De har ju satt upp en tydlig plan. När alla över 50 år är vaccinerade så är det dags att öppna landet, säger Anna König Jerlmyr.

Förutom hotell- och restaurangbranschen pekar Anna König Jerlmyr ut mässor och konsertarrangörer som branscher i extra behov

av tydliga besked och en tidsplan för en återgång till ”normalläget”.

– Ofta är leddiderna för att boka en världssartist mellan 12 och 18 månader och våra arenor står tomma. Arrangörerna behöver få veta, men de får ju inga besked. Och det är den här typen av avsaknad av besked som gör att många är frustrerade.

Nu är smittspridningen den högsta hittills i samhället. Är detta rätt läge att kräva besked om återöppning?

– Det är fortsatt viktigt att hålla i, hålla avstånd och så vidare. Men när vi ser att fler blir vaccinerade så kommer också fler att bli motståndskraftiga. Vi ser att på våra särskilda boenden där nästan alla är vaccinerade, så har vi en extremt låg smittspridning. Det gör att vi också kan öppna på ett helt annat sätt. Det gör våra grannländer och vi behöver också göra det.

Oppositionsborgarrådet Karin Wanngård (S) förkastar idén att över huvud taget titta på Storbritannien som föregångsland när det gäller hanteringen av pandemin och hänvisar särskilt till landets premiärminister Boris Johnson.

– Jag skulle aldrig vilja hålla Boris Johnson i handen under en pandemi. Han är väldigt ombytlig. Efter två dagar, då kommer han kanske med ett annat datum för sina planer. Det kanske funkar i den brittiska debatten där de är mycket mer konfrontativa. Men i Sverige är det viktigt att det vi säger är något vi också genomför, säger hon.

Karin Wanngård tycker inte heller att modellen i Danmark och Norge, där olika datum presenteras, är rätt för Sverige och Stockholm.

– Jag tror inte riktigt att det är datumen som stockholmarna väntar på. De vill att politikerna visar på åtgärder för att rädda branscherna som krisar, och att de kommer att säkerställa att

våra unga i skolan mår bra, säger Karin Wanngård.

I mitten av april kom beskedet att Stockholms stad presenterade ett budgetöverskott på 4,9 miljarder kronor för 2020, trots den pågående pandemin. Karin Wanngård lyfter bland annat kulturen som en viktig bransch att nu satsa extra pengar på.

– Vi fick inga nya pengar i kultursektorn under det här året, och vi har folk i den branschen som går på knäna. Folk byter bransch och det kommer att vara en så lång återhämtningsprocess innan den sektorn kommer i gång igen. En återstart för Stockholm bygger på att det är en besöksstad och då är kulturverksamheten nästan det viktigaste, säger hon.

Socialtjänsten och skolorna är enligt Karin Wanngård i stort behov av ökade resurser, och överskottet hade enligt henne kunnat användas

bland annat där. Men under pandemin pekar även Karin Wanngård ut exempelvis restaurangbranschen som speciellt drabbat. Hur ställer du dig till en tidsplan för återöppnandet av Stockholm?

– Det tror jag är väldigt vanskligt. Man ska vara oerhört försiktig med det. Men som politiker måste man vara på tårna när restriktionerna väl kan lättas. Vi är i en kris. Det viktigaste är att agera och våga fatta beslut och den här pandemin visar att vi har ett ganska frånvarande ledarskap i Stockholm.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

24 Sveriges vägval. Så formade svininfluensan FHM:s hantering av covid-pandemin

Det är mer än tio år sedan de första rapporterna om en allvarlig influensa kom. Forskarna hade varnat för det i många år. Och Sverige valde en egen

**väg. Den vägen har avgjort hur
Folkhälsomyndigheten hanterat -
pandemin, enligt en ny bok av -
journalisten Johan Anderberg.**

I sin nya fackbok "Flocken" tar journalisten Johan Anderberg avstamp i hanteringen av två pandemier – svininfluensan och spanska sjukan – för att visa hur de präglade det unika svenska förhållningssättet. Låt oss börja med spanska sjukan och sen komma till det som Anderberg kallar de "fyrkantiga gubbarna" som var med under svininfluensan och fortfarande är med under den nuvarande pandemin.

Varför just spanska sjukan?

– Spanska sjukan för att den är en så stor grej i litteraturen som FHM hänvisar till. Det är lite benchmark till vad som anses vara en allvarlig pandemi. Många av forskarna är också intresserade av spanska sjukan, säger Johan Anderberg.

Spanska sjukan härjade mellan 1918 och 1921 och moderna beräkningar säger att den kan ha dödat fler människor än de två världskrigen sammanräknat. Att spanska sjukan blev så allvarlig berodde på flera faktorer – dels fanns inget penicillin, så när de som fått influensa sedan fick lunginflammation var den svår att bota, dels hade den yngre befolkningen ingen immunitet, så de dog i stort antal.

De äldre däremot, de hade drabbats av det som kallades ryska snuvan många år tidigare, och hade därför ett visst influensaförsvar. Att den kallades spanska sjukan var inte för att den uppstått i Spanien, utan för att Spanien under första världskriget inte hade censur för demoraliserande nyheter, eftersom de inte var i krig, så de skrev om massdöden.

**Varför påverkar
svininfluensahanteringen vår nuvarande
hantering?**

– Det är ett nationellt trauma, resten av världen glömde bort svininfluensan, men här har vi fortsatt prata om den ända sen dess.

När svininfluensan kom varnades världen och en febril aktivitet startade för att ta fram ett nytt vaccin mot den annalkande sjukdomen. Det är inte helt korrekt att kalla vaccinet för nytt, för det var inte nyskapande som de mRNA vaccin som nu tagits fram av PfizerBiontech och Moderna, utan det var en variant på traditionellt influensavaccin.

De första rapporterna om svininfluensan kom tidigt 2009, från Mexiko city, men under våren blev det allt tydligare att den inte var fullt så dödlig som forskarna först hade befarat.

Nuvarande statepidemiolog Anders Tegnell jobbade då på Socialstyrelsen och det var Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet som var huvudaktörer på den tiden, innan uppdraget hamnade hos Folkhälsomyndigheten.

Hur reagerade Sverige på att svininfluensan inte var så dödlig?

– Då satt Sverige fast i avtalen med läkemedelsbolagen och körde vidare på den här planen.

Och än i dag är det inte klarlagt vad som var det rätta valet.

Under sommaren valde WHO att kalla svininfluensan för en pandemi. Det kunde de göra genom att ändra definitionen på vad som räknades som en pandemi.

– Min gissning är att både Tegnell och Sverige blev vaccinerade mot pandemipanik under svininfluensan, för vi tog pandemispåret längst i världen, säger Johan Anderberg och tillägger: Och därför har vi gjort tvärtom nu.

Vid det här laget har vi facit från svininfluensan, men inte hela facit. Vi vet att Sverige envetet fortsatte att förbereda för en massvaccinering, trots rapporterna om låg dödlighet. Vi vet också att många andra länder valde bort detta.

Sen vet vi vad som hände – omkring fyrahundra svenskar fick den svåra sjukdomen narkolepsi. **Varför ändrade inte Sverige strategi när svininfluensan visade sig vara rätt ofarlig?**

– När en process sätts i gång är den svår att stoppa. Det är ett vanligt fenomen i stora organisationer. Finns även i USA om man jämför med kriget i Afghanistan. Det finns många likheter mellan pandemier och krig. Nästan alla krig tar slut för att man bestämmer det och så brukar det vara i pandemier. Man bestämmer sig för att det är slut helt enkelt. Efter svininfluensan gick åsikterna isär om Sverige valt rätt väg. Förenklat kan man säga att de som förespråkade massvaccineringen menade att den räddade liv när svininfluensan återkom i nya varianter, i form av säsongsinfluensa. Andra menade – och det är återgivet i Anderbergs bok – att antalet liv som

räddades var ytterst få och inte alls värt priset av de många sjuka i narkolepsi.

Sverige hade alltså en historia av att inte låta sig påverkas av omvärldens beslut, utan gå sin egen väg, när rapporterna om ett dödligt virus började sippra ut från Kina.

I Anderbergs bok får vi följa pandemins väg genom Sverige och vi påminns om hur FHM valde att inte göra några större begränsningar eller strängare rekommendationer förrän det – som det framstår i efterhand och som de själva har sagt – var för sent.

En annan sak som Anderbergs bok påminner om är att oerhört många svenskar var på resa i världen just när pandemin tog fart. Hundratusentals svenskar kom hem, ett antal tusen var antagligen smittade, vilket vi i efterhand inte kan veta omfattningen av, eftersom en av de saker som prioriterats ner var testningen.

Varför testade vi inte mer under mars eller april 2020?

– Svaret enligt de här gamla kunskaperna är det är meningslöst att testa. Jag tror ändå de har fått rätt i slutändan – även de länder som testat jättemycket har ju inte bättre resultat, säger Johan Anderberg. Och de ”lyckade” länderna Australien och Sydkorea (vad gäller smittspridning) fick aldrig någon samhällspridning, och det är först då testande blir meningslöst, enligt Tegnell.

Under våren var det gott om välrenommerade personer, forskare och forskarlag som kom med beräkningar av hur det skulle gå för Sverige. Några förutspådde tiotusentals döda, andra ännu fler.

– Den viktigaste anledningen till att Sverige valde en annan väg under covidpandemin var att experterna på Folkhälsomyndigheten – och i synnerhet Johan Giesecke och Anders Tegnell –

var så skeptiska mot de vetenskapliga modeller som förutsåg enorma dödstal, säger Johan Anderberg.

Och så var det det här med flockimmuniteten. Matematikern Tom Britton gjorde beräkningar som ledde till förhoppningen att Sverige skulle nå flockimmunitet redan i maj – förra året. Men när det gjordes slumpmässiga mätningar av antikroppar var siffrorna betydligt lägre än hans prognoser. Han valde att gå tillbaka till ritbordet, men Folkhälsomyndigheten höll fast vid prognosen långt efteråt.

Vad var argumentet från Folkhälsomyndigheten för att så länge hålla fast vid en influensastrategi – fast allt fler data visade att det nya viruset var annorlunda?

– Det finns en intellektuell fyrkantighet hos de i toppen på FHM. Det här är inte människor som ändrar sig i första taget.

I Johan Anderbergs bok framgår att Anders Tegnell är utvald av Johan Gisecke för just de egenskaperna. Det var det han gillade med Tegnell, att han inte brydde sig om vad andra tyckte. Och det är inte bara negativt.

– När världen drabbas av panik då är det rätt bra att ha den typen av fyrkantiga gubbar som skydd, säger Anderberg.

Sveriges förhållningssätt – få begränsningar, inget krav på munskydd och avsikten att hålla nere smittspridningen, men inte utrota den – fick internationell uppmärksamhet.

Vi är ett drygt år in i pandemin och Anderberg sammanfattar några saker som han tycker att vi vet redan nu. Vi vet att prognoserna om att vaccinet skulle dröja var felaktiga. Tvärtom så finns nu en stor mängd vaccin redan, och även om till exempel Astra Zenecas i skrivande stund verkar ha en allvarlig, men extremt sällsynt, biverkning så är risken att dö i covid-19 många,

många gånger högre för en 65+ än att drabbas av en allvarlig biverkning.

Du skriver i slutet att FHM fick två och ett halvt rätt – vad menar du med det?

– Det finns två lager av strategi – dels byråkrati-strategin som står på hemsidan. Sen finns det tre antagandena som Sverige gör annorlunda från resten av världen.

De tre antagandena som Johan Anderberg beskriver bygger på de många intervjuer och de många interna mejl och dokument han läst under arbetet med boken:

1. Dödligheten, där Folkhälsomyndigheten tidigt tror att det här är mycket mindre dödligt än många forskare i resten av världen.
2. Att nedstängningar är meningslösa och dessutom skadliga för folkhälsan.
3. Att slutet kommer först när det blir flock-immunitet.

Och Anderberg är noga med att säga att han, utifrån det han fått fram, inte tror att flockimmunitet var ett mål, mer ett konstaterande.

– Det halva felet är att de blev överraskade över att vaccinet kom så snabbt, säger Johan Anderberg.

Det är många som försökt sammanfatta pandemin och dra slutsatser mitt under pandemin. Vi är kvar i den. Svininfluensan kom för 12 år sedan och det finns fortfarande olika åsikter om Sverige gjorde rätt.

Vad får dig att tro att just du har lyckats skildra den pågående pandemin på ett sätt som kommer stå sig framöver?

– Det är jag inte alls säker på, men jag tror nog att de här övervägandena i början kommer stå sig. Mitt mål har varit att skildra komplexiteten i beslutsfattandet. Folk har varit väldigt tillmötesgående, både på FHM och på

motståndarsidan. De är envisa om att ha rätt, men jag tror inte de bryr sig om vad jag skriver.

Augustin Erba

augustin.erba@dn.se

Johan Anderberg

Journalist. Har arbetat för nyhetsmagasinet Fokus och för Wall Street Journal och Fortune Magazine i New York. Han är författare till ”Cannabusiness” (2011) och ”Arvfursten” (2014).

Boken ”Flocken” (2021) baseras på ett par hundra intervjuer, offentliga och några inte offentliga dokument och mejlkonversationer.

24 Därför känner du dig så ensam efter ett missfall

De flesta väntar minst 12 veckor innan de berättar om en graviditet. I många fall fylls dessa veckor av glädje och förväntan men också av tung oro som kan vara svår att bära. Vad händer när det man befärar allra mest faktiskt inträffar? DN:s

Alexandra Carlsson Tenitskaja berättar om vad hon önskar att hon själv hade känt till.

En iskall vårdag med blek sol var jag sådär oförglömligt, blåögt glad över det lilla barnet

som jag visste att jag bar på. Första gången i livet som jag var gravid. Bara lycka, det var efterlängtat. En nära vän till mig skulle också ha barn och jag hade precis fått fast jobb.

Glädjen i kombination med hemlighållandet av graviditeten, gjorde att jag kände en nästan omedelbar närhet till bebisen. Som att vi två redan hade en liten hemlis, som vi i framtiden skulle kunna fnissa åt tillsammans. I nio veckor hade jag haft det lilla fostret i min mage. Jag kollade på mig själv i profil hela tiden och tyckte mig se en kula redan, något jag såklart visste var absurt då bebisen var mikroskopisk. Jag hade mått illa några veckor tidigare och känt en liten molande smärta längst ner i magen, men känslan var borta nu, bara skönt tyckte jag. Utan minsta aning om att jag snart skulle få mitt livs första verklighetscheck, innan jag hämtade dagens första kopp kaffe, gick jag på toaletten på jobbet. Och där såg jag blod. Jag

tittade och tittade men jo, det var definitivt blod. Jag hade hejat så glatt på mina kollegor så att sjukanmäla sig nu gick såklart inte. Och att berätta för min närmaste chef vad som troligtvis höll på att hända gick av någon anledning heller inte, trots att jag har mycket snälla och empatiska chefer. Det här kändes för privat och nästan som något som bara rör mig och bebisen.

Resten av dagen spenderades mellan toaletten och mitt skrivbord, jag fick såklart inte mycket gjort utan försökte bara dölja hur skit jag mådde. När jag till slut gick hem var jag plötsligt helt lugn. Nu skulle jag hem och ringa till gynekuten och där skulle jag få hjälp, det kändes som en plan.

”Hej... det är så att jag tror kanske att jag håller på att få missfall, men jag vet inte, kan man få komma in på en...”

”Mm, jag förstår, då måste jag fråga. Blöder du så mycket att du fruktar för ditt liv?”

”Jag tror inte det.”

”Okej, då finns det dessvärre inte så mycket som vi kan göra.”

○ ○ ○

Det går inte att säga exakt hur många i Sverige per år som går igenom ett missfall. Många kvinnor vet inte ens om att de fått missfall för att det hände så tidigt att de inte hann upptäcka att de var gravida.

– Men generellt bör det vara mellan 20 000 och 30 000 per år. Utifrån att vi har ungefär 110 000 födselar per år och så ungefär 40 000 aborter. Det blir ju 150 000 graviditeter. Och så brukar man säga att en femtedel eller en sjättedel av alla graviditeter slutar i missfall, säger Helena Kopp Kallner som är överläkare på kvinnokliniken på Danderyds sjukhus i Stockholm.

Orolig själ som jag är, hade jag ändå bokat in ett tidigt ultraljud senare samma vecka, för att kolla om det gick att se några små hjärtslag. Personalen på gynakuten rådde mig att gå till ultraljudet för att få bekräftat att blödningen verkligen är ett missfall. Jag fattade direkt att det kommer vara en riktig pest att sitta där i väntrummet med alla magar. Så jag ställde in mig på det och lyckades känna otroligt lite när jag väl låg där på britsen och rabblade snabbt för barnmorskan att jag antagligen bara har ett dött foster i magen, som ska komma ut, jag har haft en del blödningar, men inga jättekraftiga. På skärmen var det bara svart, men enligt barnmorskan såg man tydligt att det har varit en graviditet där. Nu var det bara vävnadsrester kvar som behövde hjälp att komma ut. Jag fick abortmedicin utskriven, det är standard vid missfall som behöver skyndas på lite. Nästa

steg är att man behöver åka till sjukhuset och skrapas.

Det är fyra ganska små tabletter som jag svalde hemma plus maxdosen smärtstillande som är tillåten per dygn. Jag känner ingen smärta, men däremot hur livmodern drar ihop sig, som en knytnäve som sluts och öppnas. Nästan lite rytmiskt.

I duschen kan jag bara låta det rinna. Alla som har haft mens vet hur det kan "rinna till" efter att man suttit ned en stund eller råkar nysa. Men nu rinner det alltså blod i en liten ström, ungefär som när man öppnar kranen bara lite, lite för att känna hur dropparna bildar en sträng. Jag är bara i vecka nio så troligtvis finns det inget foster att se, men jag vågar ändå knappt kolla mot mina fötter i duschen, tänk om det ligger något där som inte går att mosa sönder med tån mot duschgallret.

○ ○ ○

Den vanligaste orsaken till missfall är att det är något genetiskt fel på graviditeten, alltså att fostret har sådana genetiska defekter att det inte är livsdugligt. När kroppen upptäcker det så börjar livmodertappen att mjuka upp sig. I samband med det är det vanligt att få en lite mindre blödning, antingen en med färskt blod eller en lite brunaktig. Därefter börjar livmodern dra ihop sig som i värkar. I vissa fall stöts fostret ut direkt efter att missfallet inträffat. I andra fall kan kvinnan gå ovetande i flera veckor innan missfallet börjar komma ut.

– Människan är en komplicerad varelse. Det är väl nästan otroligt att det går rätt så många gånger. En graviditet är en komplex utveckling av kromosomer och att alla organ utvecklas som de ska. Och ibland blir det olycksfall i arbetet, säger Helena Kopp Kallner.

Kan man stoppa ett missfall?

– Nej, det finns ingenting som vi i vården kan göra, jag är inte säker på att man vill det när kroppen har bestämt sig för att det ska avbrytas. Enda behandlingen vi kan erbjuda är ett bra omhändertagande och information, vilket jag tycker är jätteviktigt, säger Helena Kopp Kallner.

Och fortsätter:

– Känner man att det här var otroligt traumatiskt och att man känner att man kanske får existentiella frågor som kommer till en som man har svårt att reda ut själv, då ska man erbjudas samtalskontakt. Många nöjer sig med att prata med sina närmaste vänner och familjen. Men man kan alltid höra av sig till den gynekologiska mottagningen på sjukhuset där man bor. Det här är en jätteviktig del i kvinnosjukvården.

○ ○ ○

Ett jätte, jättesvagt plus på stickan nästan exakt sju veckor efter telefonsamtalet till gynakuten. Tog testet i smyg från min man för vi hade kommit överens om att inte "hetskolla" och stressa något nu. Bara ta det som det kommer. Blir det så blir det. Ja tydligen så skulle det bli nu. Inte första försöket, men andra.

Nu var det definitivt vår. Maj och snart EU-val. Jag gick in på gravidappen igen som jag tydligen glömt radera sist, där stod det att jag var i 16:e veckan. Blev illamående av saknad efter det första fostret som nu alltså definitivt hade passerat "den osäkra" tiden. Om allt hade varit annorlunda.

Jag minns så tydligt att jag inte vågade tro på det där supersvaga, nya plusset på stickan. Gick på restaurang och beställde vin, för det var ändå ingen mening med den här graviditeten, den skulle säkert bli som den förra. Ångrade mig och gav bort vinglasen till min kompis som inte -

visste något. Gick hem och gjorde ett till test. Jodå, det jätte, jättesvaga plusset var där. Kände mig inte jätteglad och heller inte jätteledsen.

Det sistnämnda var en ny känsla för jätteledsen hade jag varit konstant sen det förra missfallet. Varje dag ville jag prata om det med min man och mina allra närmaste vänner. Minst en gång per dag ville jag berätta och säga hur jobbigt det hade varit, hur konstigt allting var och hur rädd jag var att det aldrig mer skulle bli någon graviditet. Och när min man var trött och somnade efter att ha lyssnat på mitt ältande låg jag och googlade på "gravid igen efter missfall", "två missfall i rad, hur vanligt", "missfall orsak" och så vidare. Ingen bebis på första försöket. Men på andra.

○ ○ ○

Många kvinnor känner en sorg och en skuld efter ett missfall, tankar som enligt överläkare Helena Kopp Kallner är helt naturliga.

– Man känner att det här är min kropp och min kropp har fallerat och den är en del av mig och därför är det väl mig det är fel på. Det är en slags logisk tankekurva som man gör när man tror att man kan påverka allting i kroppen. Det finns många sjukdomar som orsakas av människan själv men missfall är inte en av dem, säger Helena Kopp Kallner.

Det finns alltså inga utomstående faktorer som kan ha orsakat ett missfall?

– Nej, jag brukar säga att hade det varit så lätt att orsaka missfall så hade vi fått stänga alla abortmottagningar för då hade ju alla kvinnor ägnat sig åt sånt i stället. Kvinnor blir gravida i flyktingläger och arbetar hårt och är med om stora olyckor men det går ändå bra för graviditeten. Det är väldigt svårt att bli av med en graviditet som vill stanna kvar.

○ ○ ○

Andra gången blödde det inte mycket. Bara vecka fem den här gången så det fanns väl inte så mycket som skulle ut. Utom mitt hjärta som precis hunnit börja drömma lite smått igen. Jag hade tagit fram och fingrat lite på den lilla stickade overallen med ett bi på som jag köpte sist, mot bättre vetande, och nu gömt längst in i garderoben. Efter mina nattliga googlingar trodde jag mig veta nästan allt om missfall och visste att efter tre missfall i rad kan man få hjälp med en fertilitetsutredning av regionen. Jaha, bara en gång kvar att gå igenom den tornado av hopp och förtvivlan, spirande önskan och sen bara nattsvart sorg. Framförallt kände jag en oförklarlig besvikelse mot mig själv och min egen kropp. Jag hade ju mått illa, haft molvärk i magen, ömmande bröst och alla andra symtom som tyder på en hälsosam graviditet. Men i stället för att få se en växande mage och

till slut en bebis i famnen, fick jag massa blod och en sten i bröstet.

○ ○ ○

I de allra flesta fall, enligt Helena Kopp Kallner, är det inget fel på kvinnans kropp och det finns ingen annan orsak till missfallet än att fostret inte var livsdugligt.

– En extremt ovanlig orsak till missfall är något som kallas upprepade missfall. Då beror missfallen på någon sjukdom hos kvinnan eller att antingen kvinnan eller mannen har genetiska avvikelser som leder till att man får en ökad frekvens missfall. Får man tre missfall på raken så ska man höra av sig till gynekologiska mottagningen på sjukhuset där man bor för att få hjälp att boka in sig på en undersökning. Det är olika i olika regioner vem som gör den här utredningen, men de på sjukhuset kan alltid slussa en vidare. Då testas man för olika sjukdomar som ger ökad risk för missfall.

Finns det hjälp att få?

– Absolut, ofta förbättras ju möjligheterna till graviditet om man får en bra behandling, om det skulle visa sig att man har en sjukdom. Det kan också vara så att man har en ökad risk för missfall men ändå god möjlighet att få barn, bara det att man måste försöka fler gånger, säger Helena Kopp Kallner.

Eva Lydberg är psykolog och psykoterapeut och har arbetat speciellt med par som gått igenom missfall, svåra förlossningar eller som har svårigheter med att bli gravida. Hon håller med Helena Kopp Kallner om att det är viktigt att söka hjälp för att faktiskt öka sina chanser. Men understryker också att det är viktigt att våga hoppas.

– Det spelar ingen roll hur mycket du tänker att du inte ska hoppas på att bli gravid, får du ett missfall så kommer du må lika dåligt och bli lika ledsen ändå. Jag har aldrig hört en kvinna säga

”det var så skönt, för den här gången så hade jag inte hoppats så då var jag mer beredd på missfallet och då kändes det inte lika jobbigt”, säger Eva Lydberg.

Vad har du för råd till en kvinna som gått igenom ett missfall så att hon inte skyller på sig själv eller känner sig misslyckad?

– När jag jobbar med kvinnor som gått igenom ett missfall försöker jag få dem att jobba med sin kropp i stället för emot den. Tänker man på sin kropp på ett positivt sätt så blir det mycket enklare och skönare att leva, sen kan man ju inte bli gravid med tankens kraft, men att försöka ha positiva tankar om sin egen kropp är jätteviktigt.

○ ○ ○

En kväll frågar jag min man hur allt kändes för honom. Vi har inte pratat om det på länge, men inte för att det känns jobbigt. Snarare för att det känns så otroligt längesen men också på något

sätt överspelat. Jag låter honom läsa texten som jag skrivit. Jag ser på honom att han blir tagen och drabbad, får tårar i ögonen och pratar med en röst som inte riktigt håller:

– Som jag kommer ihåg det var det en blandning av sorg men också en känsla av att vara värdelös. Det var en reality-check på vad man har för brister. Att jag inte kunde göra något för att lindra. Men också att jag kände att jag inte stöttade dig.

Vi krockade ju lite du och jag. Jag vill gärna älta det medan du ville fokusera på att gå vidare. Vi är lite olika som personer där, säger jag.

– Ja, du frågade ju mig hur jag kände mycket, men jag kommer inte ihåg vad jag sa. Det är klart att det var annorlunda för mig eftersom jag inte haft något i min kropp. Det kanske är så när man inte har gått igenom någon kris tidigare, så är man inte förberedd på hur man ska känna och göra.

Eva Lydberg träffar ofta par som gått igenom ett eller flera missfall. Hon menar att det viktigaste man kan göra som partner till en kvinna som gått igenom ett missfall är att vara lugn, hålla sig nära och våga fråga sin partner vad hon behöver. Ibland kan det räcka med att visa att man finns där bara genom att ligga bredvid sin partner eller hålla om henne en stund. Det är också viktigt att bekräfta sin partners känslor, man behöver inte bemöta dem med logiska svar på varför missfallet skedde.

Ska man som partner till den kvinna som gått igenom missfallet ventilera sin egen sorg med någon annan?

– Jag tycker absolut att man ska prata med varandra om sorgen efter ett missfall, det är en sorg för båda men på olika sätt. Det är viktigt att man inte exkluderar varandra utan gör plats för varandra och delar sina känslor om det som

hänt, säger Eva Lydberg, som också driver Instagramkontot @mammapsykologi.

Ett enat parlament i Nya Zeeland röstade för ett par veckor sen för en lag som ger alla föräldrar och partners som går igenom ett missfall tre dagars sorgeperiod. Tanken är att folk ska slippa sjukanmäla sig. Parlamentsledamoten Ginny Andersen var en av dem som lade fram förslaget och sa inför omröstningen att ”sorgen som kommer med missfall är inte en sjukdom, det är en förlust”.

Psykologen Eva Lydberg tycker att lagförslaget är intressant och menar att det skickar viktiga signaler när man på samhällsnivå erkänner missfall som en sorg och samtidigt skapar utrymme för en återhämtning.

– Jag tror att det kan underlätta bearbetningen och minska risken för psykiska problem som annars kan komma om kvinnan fort förväntas ”back to normal”. En signal som säger ”något

jobbigt har hänt dig/er och du/ni behöver ta hand om er själva för att läka från det”.

Eva Lydberg kallar ett missfall för en kris, men att magnituden av krisen kan variera beroende på om det är en ung kvinna som går igenom ett första missfall eller en 39-årig kvinna som gått igenom flera IVF-behandlingar och fått ett par missfall tidigare. Att säga till en kvinna som gått igenom ett missfall att hon ska tänka på det som att hon fick mens fast lite senare är fel. Ett missfall är något helt annat, menar Eva Lydberg.

– Inte heller att säga att det kanske var bra att det blev ett missfall för att fostret kanske hade kromosomavvikelser hjälper inte heller mot sorgen. Allt det där vet man redan på ett intellektuellt plan och det känns ändå som ett misslyckande för väldigt många, säger Eva Lydberg.

○ ○ ○

Nu var det högsommar. Vi sket i allt och åkte på semester till Italien. Jag var smalare än jag någonsin varit i mitt liv, yr och blödde näsblod ibland. Kände mig skör som en liten madam från 1800-talet där jag låg på stranden i den italienska solen med min platta jävla mage. Två missfall bakom mig som kändes som ett kliande myggbett eller snarare som en tung huvudvärk som hela tiden lade sordin på stämningen och fick mig att brista ut i oförklarliga gråtattacker. För vad, kan man fråga sig. För två tidiga missfall som troligtvis berodde på att fostren inte var livsdugliga och då ändå inte hade resulterat i några barn. Men jag kunde inte se det så, och kan fortfarande inte. För hoppet är det enda en tidig graviditet är. Och vi som har livlig fantasi tar alltid ut vinsten i förskott, även om alla säger att man ska hålla det hemligt och inte hoppas för mycket fram till vecka 12.

Jag bråkade med min man på en tågstation, grät och snorade som att det var världens undergång. Det var det inte, jag hade bara glömt av att tänka positivt en stund och låtit ångesten skölja över mig. Jag kände att vi aldrig skulle bli gravida och det var mitt fel. Det enda jag drömt om hela mitt liv var att få ha någon som kallar mig sin mamma och det skulle aldrig hända mig. Jag hade tillåtit mig själv att vara lycklig och tagit ut hela lyckan i förskott och nu satt jag här på en italiensk tågstation och var smal om midjan och kunde bara känna sorg.

Vi kommer till en ny italiensk stad men ingenting är roligt. Det är för varmt och det luktar illa. Helvete vad illa det luktar överallt. Inte ens färska persikor luktar något vidare och jag får knappt i mig en matbit. Jag vågar inte ens tänka tanken för redan det skulle känna som att jag - jinxar det. Men till slut köper vi ett graviditetstest över disk av en liten italiensk

tant på ett apotek som är som en kiosk. Vi får peka och gestikulera en stund tills vi gjort oss förstådda.

Den här gången är det inget litet svagt plus, den här gången lyser det upp som en klarröd stoppsignal. Till och med när vi har gått och lagt oss senare och släckt lampan kan jag se plusset på stickan som ligger en bit bort på ett litet bord.

Varje morgon vaknar jag och famlar hysteriskt efter illamåendet som jag fått för mig måste finnas där. Om jag är riktigt, riktigt illamående, sådär så att jag knappt kan resa mig ur sängen utan att behöva springa till toaletten, släpper oron lite grand. Om jag inte är tillräckligt illamående, kanske känner jag mig mest lite yr någon morgon, gråter jag och tänker att inte är någon idé att gå runt och lägga såhär mycket tid och energi på något som ändå inte kommer leda någonstans.

Min man bokar in oss på det tidigaste av ultraljud som bara går att göra, precis som första gången. Det kostar 800 kronor om man inte har någon remiss från en barnmorska. Vi betalar mer än gärna. För att gå en hel månad till, och inte veta om det blir någon unge eller inte, är inte hållbart psykiskt. Vi möts vid kliniken som är en mottagning som bara jobbar med att genomföra ultraljud i graviditetens olika skeden.

Jag mår så illa att jag knappt kan ta mig dit och måste halvligga ner i väntrummet för att inte spy. Barnmorskan frågar inte så mycket utan kletar bara lite kladd längst ner på min mage som fortfarande är helt, helt platt. Snarare insjunken efter veckor av illamående.

Jag ser absolut ingenting på den gryniga skärmen. Och barnmorskan joxar runt en lång stund under tystnad innan hon säger: ”Ser ni

där? En hinnsäck. Och där ser man hjärtat som slår.”

Emma Arpstrand

emma.arpstrand@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Tips till er som gått igenom ett missfall

Var närvarande. Ibland behöver man inte prata om sorgen, utan bara finnas där och hålla om varandra.

Lyssna på din partner. Försök inte komma med logiska förklaringar när din partner berättar hur hen känner utan lyssna och bekräfta hens känslor.

Våga knacka på. Om du märker att din partner skärmar av sig och inte vill göra

något, försök hitta på lättare aktiviteter, det räcker med en promenad.

Prata om sorgen och hoppet tillsammans. När den värsta krisen är över är det viktigt att försöka komma tillbaka till någon slags normalitet igen men också att våga prata med varandra om det man gått igenom och våga hoppas och fantisera om framtiden igen.

Om reportrarna och illustratören

Alexandra

Carlsson Tenitskaja är reporter på Dagens Nyheter och har i denna text berättat hur det var att genomgå flera missfall. Hon har tidigare bevakat inrikespolitik och arbetar i dag på DN:s

breaking news-desk.

Emma Arpstrand är reporter och videoproducent på Dagens Nyheter. Hon har tidigare skrivit om vad som händer i hjärnan när man gått igenom en graviditet och forskningen kring vem som dödar sitt eget barn.

Graham Samuels är frilansillustratör. Hans bidrag i Lördagsmagasinet är flerfaldigt prisbelönta i internationella designtävlingar, till exempel i artikeln ”Så vet du om du övervakas av dina -apparater”.

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministrarnas demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

- 310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021
- 311 Riksdagen och politiska partier
- 333 Statsrådsberedningen och statsministern
- 341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 523 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Utbildnings- departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- [Barn- och ungdomsutbildning](#)
- [Folkbildning](#)
- [Högskola och forskning](#)
- [Studiefinansiering](#)
- [Vuxenutbildning](#)

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- [Utbildningsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)

- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

[Anna Ekström](#)

Utbildningsminister

[Matilda Ernkrans](#)

Minister för högre utbildning och forskning

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset](#)

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/>

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
24 januari 2019 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karlstads universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Skövde**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Halmstad**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Borås**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Dalarna**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Göteborgs universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Försvarshögskolan**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för högskolan**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Örebro universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Vetenskapsrådet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Uppsala universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Södertörns högskola**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolverk**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolinspektion**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolforskningsinstitutet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Sameskolstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Rymdstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Polarforskningssekretariatet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Mälardalens högskola (MDH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Mittuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Malmö universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Lunds universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Luleå tekniska universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linnéuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linköpings universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Konsthögskolan**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. biblioteket (KB)**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Konstfack**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karolinska institutet (KI)**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Institutet för rymdfysik**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Väst**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Umeå universitet**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolväsendets överklagandenämnd**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)

Anna Ekström

Utbildningsminister

[Utbildningsdepartementet](#)

"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- [Barn- och ungdomsutbildning](#)
- [Folkbildning](#)
- [Vuxenutbildning](#)

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning

[Utbildningsdepartementet](#)

”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- [Högskola och forskning](#)
- [Studiefinansiering](#)

[SW .7957 Undervisning o d. Forskning](#)

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

[Områden](#)

Områden

- [Civila samhället och idrott](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Kultur](#)
- [Medier](#)
- [Ungdomspolitik](#)

[Om Kulturdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Kulturdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)

- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Amanda Lind](#)

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter](#)
- [Regeringens strategi för romsk inkludering](#)
- [Demokratin 100 år](#)
- [Kulturrådsbloggen](#)

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/>

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Delegationen mot segregation**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
01 juli 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Fängelsemuseum**
02 januari 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
21 november 2016 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för press, radio och tv**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens musikverk**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens konstråd**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens försvarshistoriska museer**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksantikvarieämbetet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Naturhistoriska riksmuseet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för kulturanalys**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Moderna museet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Konstnärsnämnden**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Institutet för språk och folkminnen**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Forum för levande historia**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Radio**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nordicom**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksteatern**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Valmyndigheten**
05 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Zornsamlingarna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Thielska galleriet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Tekniska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Skansen**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Nordiska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Arbetets museum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksförbundet Sveriges museer**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nobelmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Judiska museet i Stockholm**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Voksenåsen AS**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Föreningen Svensk Form**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Utbildningsradion**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Television**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges författarfond**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Dansens Hus**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens museer för världskultur**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens medieråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens maritima museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens kulturråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens historiska museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens centrum för arkitektur och design**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sametinget**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Röhsska museet i Göteborg**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksarkivet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden mot diskriminering**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Författarförbund**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Bildmuseet i Umeå**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

[Kulturdepartementet](#)

”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- [Civila samhället och idrott](#)
 - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Kultur](#)
- [Medier](#)
- [Ungdomspolitik](#)

[SW 70 Allmänt om konst o kultur.](#)

[SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.](#)

[SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.](#)

[SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.](#)

[SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.](#)

[SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.](#)

[SW 78 Musik \(konserter o d 792\)](#)

[SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.](#)

[SW .7911-7913 Seder och bruk.](#)

[SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.](#)

[SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.](#)

[SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.](#)

[SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.](#)

[SW 796/799 Sport, idrott o d.](#)

[SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.](#)

[SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.](#)

[SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.](#)

[SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning](#)

[SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar](#)

[SW 11/19 Individernas inre verkligheter.](#)

[SW 2 Religiösa verksamheter o d.](#)

[SW .655 Förlagsverksamheter o d.](#)

[SW .659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW .](#)

[657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

19 Universiteten ska inte vara trygga rum – de ska vara fria och öppna

Minns ni Erik Ringmar? Han är professorn som tvingades ha med en bok av genusteoretikern Judith Butler i sin kurs på Lunds universitet. Institutionen hade en regel om att minst 40 procent av kurslitteraturen skulle vara författad av kvinnor, och då spelade det ingen roll att till och med feministikonen Butler själv tyckte att

det var korkat att hennes bok prompt skulle med.

Eller lektor Inga-Lill Aronsson på Uppsala universitet? Det var hon som, när hon skulle ge exempel på hur man söker information om ras i gamla kataloger, uttalade n-ordet, med reservationen att det var kontroversiellt. Resultatet blev möten, utredningar och ett famöst rektorsseminarium, där det påtalades att professorer och forskare måste erkänna ”sin makt och sina privilegier”.

Och det var bara veckor sedan som vuxna studenter på Malmö universitet blev kränkta när gästprofessorn under en föreläsning om sexuella stereotyper visade bilder på... ja, sexuella stereotyper.

Det nya numret av tidskriften Axess har den akademiska friheten som tema. Ämnet är glödande. I februari presenterade Storbritanniens regering ett policyförslag om

hur det fria ordets ställning ska stärkas på landets lärosäten. I planen finns en lagstadgad plikt för universitet att aktivt främja yttrandefriheten, rätten till skadestånd för enskilda om deras yttrandefrihet kränks och en sorts ombudsman som ska bevaka det fria ordet. Det invänds ibland att frågan om ”trygga rum” och ”triggervarningar” är överdriven. Men i Storbritannien handlar det om 93 yttrandefrihetskontroverser på 137 universitet. Och det allra mesta är inte mätbart. Det handlar om att lärare och forskare tystnar för att slippa obehaget att gå mot strömmen. Alternativkostnaden är alla de nya forskningsuppslag, tankar och idéer som vi går miste om. Den här diskussionen har pågått i årtal. Men den är märkligt ensidig. Kritikerna hörs, men sällan är det någon som frejdigt står upp och försvarar tanken att universitetens frihet ska

inskränkas, att undervisningen måste bli mer trendkänslig och försiktig, att politiker minsann har en plikt att styra med strama tyglar så att inte forskare skuttar i väg och forskar fel. Ändå är det ditåt utvecklingen går, liksom ödesbestämt. Vad stort sker, det sker tyst. Universitetsvärlden har präglats av liberalism, i ordets vidaste bemärkelse. Mot socialismens och konservatismens krav på dogmer och eviga sanningar har stått en upplysningsbaserad världsbild där många röster tillsammans söker en sorts konsensus – och om den inte uppstår gör det inget eftersom det öppna och friska samtalet är något gott i sig. I Storbritannien försöker alltså regeringen nu säkra det fria ordets överlevnad mot ”den smygande censurkulturen”, som utbildningsminister Gavin Williamson uttrycker saken i policydokumentet. En av arkitekterna bakom förslaget, professor Matthew Goodwin,

skriver i Axess att han hoppas på ”en global offensiv mot illiberalism, utfrysningsskultur (cancel culture) och politisk korrekthet vid våra universitet”.

Men politisk korrekthet är väl snällt och fint? Nej, det är ofta bara ett annat ord för anpasslighet och opportunism. Just i dag efterfrågar politikerna att kurslitteraturen har genusperspektiv, vilket Erik Ringmar fick erfara. Om det någonsin blåser sverigedemokratiska vindar i utbildningsväsendet skulle det bli politiskt korrekt att plädera för det nationalistiska perspektivet och kräva pursvenska litteraturlistor.

Det är exakt sådant som den akademiska friheten ska kunna stå emot. Just därför som universiteten ska vara fria rum, inte nödvändigtvis trygga.

Det är illavarslande och inte så lite paradoxalt när det som i Storbritannien blir politiker som måste skydda lärosätena från yttre påtryckningar. Det får aldrig slå över i att politikerna stoppar universitetskurser i ifrågasatta ämnen som genusvetenskap och postkolonialism – men för att undvika det vore det klokt av universiteten att själva föra sin kamp och inte lämna den till lagstiftarna.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

19 Uppdaterad ”Dödsdansen” är som skriven för vår tid

”Dödsdansen”

Av August Strindberg

*Idé och koncept: Anton Källrot, Ylva Olaison
och Jonathan Silén (ÖGAT). Regi: Anton
Källrot. Bearbetning: Magnus Lindman. Med:
Andrea Paddington Edwards, Lena B Nilsson,
Jonas Sjöqvist, Sara Wikström. Folkteatern,
hemlig spelplats*

För den som vill ta sig ur sin sorgliga
pandemiisolering och tjuvkika in i någon
annans kränkande karantänkalas ges nu en unik

möjlighet. Folkteaterns Coronaanpassade
version av Strindbergs ”Dödsdansen” spelas
endast för fyra personer åt gången, i och
omkring ett hus och ett torg i Göteborg.

Dramat om ett gift par i en förgiftad relation,
isolerade på en öde ö, har drygt hundra år på
nacken men tycks skriven för vår tid. I Magnus
Lindmans bearbetning flyttar den rakt in i
2020-talet med den äran – bland thai-take
away-lådor, umgänge på säkerhetsavstånd och
tjänstemän från Folkhälsomyndigheten.

Och vi i publiken får bokstavligen flytta rakt in i
dramat och karantänmakarna Alice och Hedvigs
exklusiva våning där tapeterna krullar sig av
elakheter.

Samspelet mellan Andrea Paddington Edwards
råa och rebelliskt rörande unga hustru Alice och
Lena B Nilssons morgonrocksdekadenta, bittra
äldre maka, svällande av förakt och sjukdom i
sin fåtölj – är svårslaget och enastående.

Komiken svart och finkalibrerad. När den ofattbart vänlige och utsatte vännen Kurt (Jonas Sjöqvist) gör entré i giftbubblan ställs relationen på sin spets.

Regissör Anton Källrot har varit noga med att inte skapa något slappt försjunkande i detta osande triangeldrama och har utrustat publiken med kikare och hörlurar för distansskapande eftertänksamhet. Ledsagade av Sara Wikströms förtroliga stämman i lurarna ombeds vi rikta blicken både inåt och utåt, mot stadens människor som alla bär på potentiella berättelser – och oss själva som voyeurer. Så blir Dödsdansen inte bara en exklusiv teaterupplevelse och ett grottande i inre instängt själsliv, utan också en övning i att öppna ögonen och slå upp karantänens dammluckor mot världen och gemenskapen.

Isa Andersson

20 Det synbarligen enkla är det svåraste av allt

Många har väl vid det här laget sett klippet: En person som i bästa internetingenjörssanda tar tre buntband och fäster dem noggrant på olika ledder kring ett dricksglas, och voilà: ett handtag att hålla glaset i.

En hel del har väl också sett replikkippet från en helt annan person som med en övertydlig gest tar sin hand och använder den för att fatta glaset direkt. För se, det går ju minsann utmärkt att greppa ett glas som det är, alldeles utan en massa snöranordningar och krångel!

Ja, det är rätt kul, inte minst som en illustration av det faktum att det vid en första anblick ofta är det komplexa och krångliga som framstår som höjden av smarthet. Att förenkla och skala av, däremot, ger ett mindre imponerande intryck.

Men i själva verket är det ju faktiskt det simpla som är det svåraste av allt: Att veta vad som är överflödigt och kan tas bort kräver en annan sorts djupare förståelse för hur saker fungerar. Verklig intelligens bör därför snarare betraktas som förmågan att kunna koka ned saker till deras essens utan att råka sjabbla bort något viktigt i processen.

Just detta bekräftades häromveckan även i en artikel här i Dagens Nyheter (11/4): I den refererades en ny forskningsstudie där det står klart att när den mänskliga hjärnan vill förbättra något så faller det sig mer naturligt för

den att lägga till ytterligare ett lager, än att ta bort någon komponent.

I studien genomfördes en rad olika experiment, varav ett gick ut på att försökspersonerna fick i uppgift att balansera en legoplatta som bara hade en enda byggbit till stöttepelare under sig. Den snabbaste och bästa lösningen hade förstås varit att ta bort den första lilla stöttepelaren, så att plattan vilade mot ett jämnt underlag. De flesta valde emellertid strategin att lägga till fler legobitar som stöttepelare – även sedan de fick veta att det blev dyrare med påbyggnader.

Det var som att tanken aldrig föresvävade dem att de skulle kunna dra ifrån i stället för att lägga till.

Är inte detta något att begrunda även på en samhällelig nivå? De byråkratiska systemen sväller och blir bara mer och mer otympliga, regelverken allt svårare att överblicka, och

politiken som styr över dem mer än lovligt snårig.

Och det är ju så lätt att känna sig olustig till mods, och underlägsen, när man knappt fattar något av vissa makthavares invecklade resonemang. Men det är alltså inte mottagarna det är fel på, när kontentan inte går fram. Det är bara avsändaren som inte riktigt behärskar området, och därför snurrar in sig. Varpå alla förstår ännu mindre, och trasslar till allt ännu mer, och så vidare. Man får ha overseende.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

20 ”Återinför statliga censorer och skrota nytt betygssystem”

En omvälvande nyhet som det varit påfallande tyst om är att Skolverket föreslår att betygssystemet än en gång ska ändras i grunden. Betygen ska åter bli relativa, eller delvis relativa. Stat och lärare ska enligt förslaget dela på betygsättningen.

Eleverna ska få ett betygsvärde mellan 1–100 i ett invecklat mät- tekniskt system där lärarens

bedömning utgör en viss procent och den andra delen utgår från resultat nationella prov. En skolas normvärde på nationella prov ska ge ett visst utrymme att fördela betyg på den skolan. Systemet omöjliggör en rättssäker och transparent betygsprocess. Och elevers rätt enligt skollagen att få veta på vilka grunder betygen sätts går om intet.

Enligt Skolverket är det nuvarande betygssystemet omöjligt att få likvärdigt. Det är en slutsats som visar på anmärkningsvärd okunnighet, i synnerhet med tanke på att gällande regelverk inte efterlevs i praktiken. Tjänstemän säger sig har testat olika betygsmodeller. Testandet handlar om datorsimuleringar, där olika uppgifter har matas in. Men det är högst oklart vilka uppgifter som använts och hur det hela gått till. Slutsatsen är att ett av fyra påhittade mättekniska betygssystem som har testats i

Skolverkets simuleringsprogram är bättre än övriga tre när det gäller likvärdighet.

Skolverkets sätt att se på likvärdighet begränsas till om betyg överensstämmer med nationella proven. Det som utelämnas är huruvida dessa verkligen ger önskvärda svar om elevernas kunskaper.

Det förutsätts att dessa prov ska ge rätt och relevant information. Skolverket påstår sig ha gjort många insatser för att förbättra det nuvarande systemet. Det som framhålls är fler nationella prov. Men om dessa prov är bristfälliga, vilket vissa också är, hjälper den insatsen föga.

En annan åtgärd för ökad likvärdighet, som Skolverket år efter år nonchalerar, handlar om lärarnas tid och kompetens. Redan 2011 föreslog Riksrevisionen i rapporten "Lika betyg, lika kunskap?" att lärare bör ha lagstadgad rätt till tid för sambedömning inom och mellan

skolor, för att kalibrera bedömningar av elevers prestationer. Av detta blev det intet.

Ingen vill att elever ska få för höga betyg, av vilken anledning det än må ske. Men det finns flera faktorer som, oberoende betygssystemet, med stor sannolikhet bidrar till att trissa upp betygen:

Skolorna tävlar om elevernas gunst på en tuff ekonomisk marknad och betyg används i intetsägande försök att ranka bra och mindre bra skolor. (Det saknas ekonomiska incitament för rättssäker betygsättning och likvärdig bedömning).

Vissa skolkoncerner använder betyg som en parameter för lönesättning. Ju högre betyg eleverna får, desto högre lön har lärarna möjlighet till.

Det är inte ovanligt att föräldrar pressar, hotar eller mutar lärare att sätta höga betyg på sina barn.

Det finns problem med dagens system, men dessa går att åtgärda. Brist på likvärdighet, alltså att lärare inte bedömer elevers prestationer på motsvarande sätt, kan lösas med att lärare får ordentlig utbildning i betygssystemet samt ordentligt med tid att sambedöma elevuppgifter.

Återinför censorer, erfarna och bedömningskunniga lärare, som besöker olika skolor och går igenom några slumpvis utvalda elevers kunskapsläge tillsammans med undervisande lärare. Liknande upplägg fungerade i det absoluta kunskapsbaserade betygssystem som Sverige hade före 1962 – och det skulle fungera utmärkt även i dag.

Anna Insulander, gymnasie- och högstadielärare, Stockholm

20 Därför behövs en frihetsdebatt om de svenska universiteten

I veckan behandlar riksdagen årets forskningspolitiska proposition. Mycket är offensivt, men det som saknas är en tydligare markering om den akademiska friheten och insikten om att inte upprepa det förra seklets många misstag, skriver Sverker Sörlin.

Sedan 1980-talet lägger regeringen regelbundet fram forskningspropositioner med riktlinjer för de kommande åren. De har numera ett tioårsperspektiv, kommer vart fjärde år och har på senare tid blandats med allt mer inslag av innovationspolitik. Den senaste, från december 2020, har även ordet innovation i titeln, ”Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige”.

Efter en lång period, ända sedan slutet av 1990-talet, med stora anslagsökningar och nu senast den kostsamma hanteringen av den pågående coronakrisen var förväntningarna måttliga. Men regeringen har i stället tolkat tidsläget som en utmaning som borde mötas offensivt med rejäla resurstillskott. Den årliga nivåhöjningen under perioden 2021 till 2024 ligger på över tre miljarder kronor eller totalt närmare tio procent. Ungefär en tredjedel av de nya medlen går till lärosätena, en tredjedel till

forskningsråden och en tredjedel till infrastruktur och institut. Regeringen lyssnar med andra ord inte till styrnings- och resursutredningen som för ett par år sedan föreslog en kraftig resursöverföring från råden till universitetens basanslag.

Ett för forskningspropositionerna ovanligt tema får stor plats: akademisk frihet. Bakgrunden är de aggressivt populistiska och nationalkonservativa stämningar som råder i många länder och som hotar många samhällsvärden, däribland de akademiska.

Också i Sverige hörs invändningar mot vissa studieinriktningar och mot forskning som kan uppfattas som "relativistisk" eller illojal, även när prioriteringarna är framvuxna ur forskarsamhället självt. Regeringen föreslår, närmast som en preventiv åtgärd, en ändring av Högskolelagens portalparagraf där akademisk frihet nu skrivs in. Ett historiskt förslag som

säger en hel del om den strömkantring som skett i debatten på bara några få år.

Markeringen, delvis modellerad efter liknande frihetsparagrafer i Norge och andra länder, ska ses som ett tecken på hur allvarligt situationen uppfattas. Få demokratiskt sinnade kommer att ha några invändningar. Däremot har regeringen inte valt att följa upp sin omsorg om den akademiska friheten genom några konkreta åtgärder i universitetens styrning. Deras frihet förblir i praktiken ganska villkorlig. Det är fortfarande regeringen som utser majoriteten av styrelsens ledamöter, inklusive ordförande och som fastställer styrelsernas förslag till rektorer. Regeringen kan också i praktiken styra (och straffa...) universiteten både genom fördelning av utbildningsplatser och i regleringsbrev och förstås genom att skruva på den statliga finansieringen som dominerar stort i universitetens och högskolornas intäkter.

En rimlig prognos är därför att de akademiska frihetsfrågorna nu när de signaleras mer offensivt kommer att diskuteras i mer konkreta termer, vilket vore värdefullt. I den bästa av världar skulle universiteten vara mer ekonomiskt oberoende genom eget kapital som tryggade deras frihet och centrala kritiska funktion. Vi kan notera att några av de tyngsta, vassaste och mest insiktsfulla rösterna mot det trumpistiska självhärskardömet kommit från de främsta och resursstarkaste universiteten: historikern Timothy Snyder vid Yale, statsvetaren Susan Hyde vid Berkeley. De kan säga vad de vill därför att de är oberoende. En verklig frihetsdebatt för svenska universitet återstår – eftersom den förut inte behövts. Propositionen är därför också litet motsägelsefull. Parallellt med frihetstemat finns nämligen också ett nytt styrningstema som går ut på att lärosätena som myndigheter (inte

forskarna själva) ges i uppdrag att genom ansökan till regeringen utforma en tydligare ”profilering”. Varje lärosäte ska med tiden ha en eller flera profiler. Regeringen ska finansiera dem, forskningsråden ska sakkunniggranska ansökningarna.

Ambitionen kallas strategisk. Men särskilt klargörande blir argumenteringen inte för varför detta skulle vara en så bra idé. Den givna invändningen är att lärosätena redan är ganska hårt profilerade, särskilt specialhögskolorna, men också många av de mindre lärosätena. Man skulle rentav kunna hävda att de mest profilerade högskolorna lider av sin redan alltför hårda specialisering, medan det verkar ganska klart att de universitet som klarar sig bäst – och rankas högst – i regel är de bredaste. Dessutom, hur ska man kunna undvika att det interna maktspelet i lärosätena leder till att det mest blir mer av samma? Att gårdagens

styrkeområden cementeras medan morgondagens aldrig får chansen? Profileringtanken i denna ganska fyrkantiga version står i kontrast mot en annan, betydligt piggare idé som ges stort utrymme, och ökad finansiering, nämligen breda tematiska forskningsprogram i anslutning till stora utmaningar: klimat, biologisk mångfald, psykisk hälsa, arbetsmiljö. Det är en fortsättning på de tioåriga programsatsningar som lanserades i 2016 års proposition, öppna för alla att söka och med forskningsråden som finansiärer. Program var förut sällsynta i svensk forskningsfinansiering. Nu växer de i antal och omfång och tidshorisonten framåt beskrivs som mer öppen. En tanke som fanns i bakgrunden när de tematiska programmen inrättades 2016 var att de skulle kunna stimulera prioriteringar och koncentration hos lärosätena, men då genom en

mer spontan och successivt framväxande förändring i respons till de nationella, utmaningsdrivna prioriteringarna. Det skulle också ge verklig (akademisk!) frihet åt forskarna att själva, genom tvärvetenskapliga konstellationer skapa de tyngdpunkter i forskningslandskapet som utan tvekan behövs för att möjliggöra nyskapande forskning. Dessa skulle alltså i praktiken bli just ”profilerande” men tillkomma på ett sätt som står i bättre överensstämmelse med forskningens autonomi och kvalitet.

Propositionen nämner behovet av att knyta samman nya koncentrationer av forskningen med lika nyskapande utbildningar. Det vittnar om en viss probleminsikt, men helt enligt traditionen erbjuder denna proposition (om forskning) inget konkret om hur utbildningen ska utvecklas. Denna ses i Sverige tyvärr litet för mycket som en arbetsmarknads- och

konjunkturregulator. Den släpar långt efter forskningen både när det gäller politiskt engagemang och finansiering, troligen också kvalitet, även om det är svårare att veta säkert. Regeringen genomför inte heller resursutredningens tyngsta förslag – att slå samman anslagen för utbildning och forskning till ett samlat universitetsanslag. Det är synd. Det skulle ha underlättat för universiteten att motverka separationen mellan undervisningen och den nya forskningen. Det skulle också ha gjort universiteten mer självständiga. Svensk högskola har gott om framstående forskningsmiljöer men alldeles för få miljöer som utmärker sig genom att experimentellt utveckla forskning och utbildning i samverkan. Humaniora och samhällsvetenskap lyfts fram på ett sätt som i alla fall för humanioras del sällan gjorts förut. Också här är hållbarhetsmål och samhällsomvandling en kärna för

argumenteringen. Men även bildning – ett ord som förut strängt taget inte förekommit i forskningspropositionerna, annat än för rent ornamentala syften – ges en framskjuten plats och ingår i ett välkommet resurslyft för humanistisk kunskap. Även här är bakgrunden de mörka skyarna över sviktande offentligheter och de despotiska inslagen i samtiden som lever i symbios med den försvagade respekten för forskningsbaserad kunskap.

Men även om en del nya slantar trillar in består i grunden samma fördelningsprinciper som härskat i ungefär ett halvsekel. Humanisterna får knapra på fem procent av kakan. Det går att göra mer om man tror att religion, värderingar, kultur, konst, språk, historia, medier, och, ja, bildning, har något att göra med ett samhälles långsiktiga frihet och öppenhet. Kunskaps- och kulturinstitutionernas ställning i samhället säger något om vad ett samhälle värderar.

Forskningspropositionen skulle kunna utvecklas, man kan säga som institution. Vi ser i 2020 års version hur ”de två kulturerna” forskning och innovation möts i en alltmer fruktbar dialog på allt fler samhällsområden. Den ”första kulturen” i svensk högskola, utbildningen av 350 000 studenter, lämnas däremot åt sitt öde och därmed till sin förutsägbara karaktär av individuell karriärsortering och kollektiv ”kompetensförsörjning”. Statistik insamlas, examina registreras och studenterna får i regel jobb.

Men som engagerande samhällsprojekt och investering i en värld som formligen ropar efter ansvarstagande ledarskap för att förverkliga Agenda 2030 och bemästra djupnande kriser är detta ett gapande tomrum i den svenska kunskapspolitiska debatten.

Kanske är det dags att en gång för alla ta steget över till en kunskapspolitisk proposition som tar ett samlat grepp över alla de tre kulturerna. Det skulle också kunna ha det goda med sig att hela kunskapssektorn – ”forskarna” med sina centra och infrastrukturer, ”lärarna” på sina ämnesinstitutioner med scheman och studenter, och ”innovatörerna” i hela samhället – skulle ha behov av att läsa samma dokument. De skulle då kanske lättare inse att de var del av samma projekt, som är att utveckla kunskapen i samhället, längs många vägar och i samarbete. Det skulle vara ännu ett steg in i det inte längre så nya århundrade där vi mer än något annat måste lära oss att inte upprepa det förra seklets många misstag. Det allra största var skiljandet av kunskap från bildning och ansvar. Sverker Sörlin är professor vid KTH, författare och har från 1995 till 2016 återkommande varit medlem av den svenska regeringens rådgivande

organ Forskningsberedningen och ingår sedan
2018 i Klimatpolitiska rådet.

Sverker Sörlin

kulturdebatt@dn.se

21 Elevernas betyg ska inte avgöras med lotteri – rätta nationella prov centralt

Betygen blir allt viktigare för allt fler. I 15-årsåldern handlar det om att komma in på önskad gymnasieutbildning och några år senare är kampen om platserna på universitetens och högskolornas prestigeutbildningar hård.

Det betyder att betygssättningen måste vara rättvis, om konkurrensen ska ske på lika villkor. En prestation kan inte ge ett C i en skola och ett A i en annan, utan kunskaperna måste bedömas utifrån samma måttstock.

Så är det inte i dag. Det visar en ny rapport från Skolinspektionen, som under elva år har gjort egna bedömningar av elevernas resultat på de nationella proven. Där framgår att det finns stora variationer mellan skolor, att inspektionens utlåtande ofta skiljer sig från skolans på delarna som består av så kallade fritextsvar (där svaren inte är antingen rätt eller fel) och att det vanligaste är att skolans betyg är högre än Skolinspektionens.

Vidare är skillnaderna i bedömning små på vissa skolor, medan de på andra håll är stora. Exempelvis skriver forskarna Henrik Jordahl och Mårten Blix, i en bok från Institutet för näringslivsforskning som publicerades tidigare i

år, att de fristående gymnasieskolorna har bättre resultat än de kommunala, samtidigt som elever från friskolor presterar sämre vid de externa kontrollrättningarna.

Då uppstår frågan: Spelar det någon roll? Svaret är ja.

Enligt Skolverkets sammanställningar för 2018 får de flesta i grundskolan och gymnasiet samma slut- eller kursbetyg som de hade på provet. För gymnasieeleverna som inte ges det är det dock vanligare att betyget i kursen trumfar provets. Tjejer höjer sig oftare än killar. Och elever på friskolor oftare än de i kommunala.

Går man vidare till de estetiska ämnena, där det saknas nationella prov, visar Skolverkets utvärdering från 2015 att elevernas genomsnittliga betyg är höga jämfört med i många andra ämnen. Skolverket menar att det finns skäl att tro att det förekommer

betygsinflation, eftersom betygen just i bild, musik och slöjd har ökat under lång tid, vilket bland annat förklaras med att de sätts utan gemensamma test.

Det innebär inte att eleverna måste ha nationella prov i alla ämnen. Däremot bör de som skrivs rättas centralt och skolans totala betygssnitt knyts till snittet på proven, förutsatt att det inte finns särskilda skäl att göra undantag, som att eleverna går i en klass med musik- eller idrottsprofil.

För med tanke på att slutbetygen, som ofta ligger i linje med provresultaten, spelar en avgörande roll för urval till högre studier, kan orättvisa bedömningar få stora konsekvenser för enskilda elever. Det håller inte att låta det fortgå.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

21 Nu startar DN:s nya redaktion i Skåne

Nu är Dagens Nyheters nya redaktion i Malmö på plats, för att bättre bevaka Skåne och Öresundsregionen.

Dagens Nyheter ökar stadigt antalet prenumeranter och läsare. Under 2020 ökade antalet dagliga läsare med 10 procent, till cirka 1,2 miljoner, enligt Orvesto Konsument. Efter att nya läsare under coronapandemin fått möjlighet att ta del av rapporteringen gratis ledde det till att många senare också tecknade en prenumeration. Antalet prenumeranter var i

slutet av året det högsta sedan början av 00-talet.

Även ekonomiskt fortsatte den starka utvecklingen från de senaste åren under 2020. Resultatet slutade på 202 miljoner kronor, vilket var en förbättring med över 70 procent och ett av de bästa resultaten i tidningens historia.

Detta har gjort att DN fått möjligheter att satsa ytterligare på redaktionen. Det sker bland annat i form av en förstärkt bevakning av vetenskap, klimat och forskning – och med en helt ny redaktion i Malmö.

Fyra nya reportrar och en fotograf finns nu på plats i redaktionslokalerna på Rådmansgatan i Malmö.

– Skåne och Öresundsregionen är väldigt viktiga områden att bevaka, ur många perspektiv. Vi vet också att intresset för DN:s journalistik är stort: Skåne är vår tredje största

region sett till antalet betalande läsare. Vi har länge sett ett behov av att förstärka vår närvaro där, säger Dagens Nyheters redaktionelle utvecklingschef, Martin Jönsson, som projektlett satsningen.

Med start i dag finns ”Skåne” med som ett val i navigationen på sajten och i appen, jämte ”Sthlm” och ”Gbg”. På Skåne-sektionen samlas alla artiklar från regionen.

Det går också att välja vilken version av förstasidan man vill ha, i ”editionsväljaren”. Om du väljer ”Riks” får du alla de stora nyheterna från hela landet. Väljer du ”Skåne” får du riksutbudet kompletterat med ännu fler lokala nyheter från regionen. På motsvarande sätt kan du välja ”Göteborg” eller ”Stockholm”. Det finns alltid möjlighet att ändra vilken version man vill ha, i toppen av sidan på sajten eller under fliken Konto i appen.

Från i dag går det också att prenumerera (gratis) på DN:s nyhetsbrev DN Skåne. Här är de personer som nyanställts till redaktionen i Malmö:

Hanna Grosshög, 41, frilans, sedan 2017 en del av DN:s riksnätverk av frilansmedarbetare, har bevakat Skåne och Danmark för DN:s räkning.

Tove Hansson, 37, reporter, SVT Nyheter Skåne, tidigare bl a reporter/tf nyhetschef på Kvällsposten och reporter på Helsingborgs Dagblad. Nominerad till Guldspaden 2012 och 2019, senast för avslöjandet om att gängkriminella utnyttjat stödboende som betalats av Malmö stad.

Nadia Jebril, 38, reporter och programledare, SR Malmöhus/P4, tidigare reporter på Sydsvenskan och programledare för en rad program på SVT, SR och UR, senast Karlavagnen i P4.

Hilda Ärlemyr, 31, reporter, Kristianstadsbladet, tidigare bland annat på SR Ekot och SR P1 Kultur samt frilans för Vi Läser. Nominerades 2019 till Wendelapriset för bästa socialreportage, för reportageserien Fallet Klara, om en familj som till sist tvingades kasta ut sitt eget barn från hemmet.

Anders Hansson, 49, frilansfotograf. Har i många år arbetat för Dagens Nyheter och andra tidningar. Utsågs till Årets fotograf av Pressfotografernas Klubb 2016 och vann både Årets reportage och Årets vardagslivsreportage 2021.

Sedan tidigare har DN två medarbetare på plats i Skåne: Niklas Orrenius och Per Svensson.

Redaktionen kan nås på mejladressen skane@dn.se

Chef för redaktionen är Erik Ask, som också fortsätter som chef för DN Göteborg.

Vad är det för bevakning läsarna kommer att kunna ta del av?

– Fokus kommer att ligga på samma sak som för DN i stort, alltså fördjupande kvalitetsjournalistik. Ambitionen är att lyfta historier och händelser som kan intressera läsare i hela landet, men också att erbjuda läsarna i just Skåne en bättre lokal bevakning av det som händer i deras region, säger Erik Ask.

DN

21 SD-politiker ville ändra på lektioner

Hörbypolitikern Johan Ohlin (SD) tyckte att dotterns historieundervisning var vänsterindoktrinering och mejlade läraren. Nu varnar Sveriges skolledarförbund för att det blir allt vanligare att politiker och vårdnadshavare försöker blanda sig i skolans verksamhet.

Det var i början av året som en lärare på Polhemskolan i Lund fick ett mejl från Johan Ohlin, SD-politiker och kommunfullmäktiges ordförande i Hörby kommun. Han hade lyssnat på dotterns distanslektion i historia och

reagerade på lärarens beskrivning av stormningen av Kapitolium den 6 januari som ett försök till statskupp.

”Jag känner mig riktigt beklämd av din omaskerade vänsterslagsida i hela lektionen”.

”Lektionerna ska inte vara ett verktyg för dina indoktrineringar”, skrev Ohlin i mejlet som DN har tagit del av.

Skolans rektor Torbjörn Hanö reagerade kraftigt på mejlet och såg det som ett försök att påverka lärarens objektivitet.

– Jag svarade att jag har fullt förtroende för att läraren följer skollagen och den läroplan vi har att förhålla oss till, säger han till DN.

Delar av innehållet i mejlkonversationen innehöll enligt Torbjörn Hanö även ett förtäckt hot.

– Han skrev att han skulle dokumentera undervisningen vidare och ”återkomma vid

behov”. Det upplevde både läraren och jag som obehagligt, säger Hanö.

SD-politikern Johan Ohlin håller inte med om att hans mejl var hotfullt formulerat och menar att all undervisning måste tåla ”dagsljus och genomlysning”.

– Hade rektorn verkligen tyckt att det var ett hot borde han ha gjort en polisanmälan. Det var flera saker jag vände mig mot, jag tyckte inte att skolan förmedlade objektiv kunskap på ett neutralt sätt, säger han till DN.

Är det rätt att som politiker lägga sig i enskilda lärares undervisning?

– Jag reagerade i egenskap av förälder och som sådan tycker jag att det är min plikt att reagera och ha synpunkter på mitt barns undervisning. Enligt Matz Nilsson, förbundsordförande i Sveriges skolledarförbund, har det blivit vanligare att utomstående försöker påverka lärares undervisning och lärosätenas kursutbud.

– 2012 uppgav 2–3 procent av våra medlemmar att de hade utsatts för otillbörlig påverkan. Vid den senaste undersökningen var det en bra bit över 25 procent, säger han.

Hanna Grosshög

hanna.grosshog@dn.se

21”De handlar om vem som får skriva och tycka vad. Enkelt uttryckt: Om vem som är svensk nog att få ha en ambivalent inställning till Anders Zorn.”

Expressens konstredaktör Therese Bohman bemöter de argsinta och rasistiska reaktionerna på Valerie Kyeyune Backströms recension av Nationalmuseums stora Zorn-utställning.

21 Järvastaden ska få ny idrottsplats

Byggnadsnämnden har godkänt en ny idrottsplats i norra Solna, som rymmer tre fotbollsplaner.

– Vi utnyttjar den här ytan på ett bra sätt och knyter ihop Järvastaden med de andra delarna. Det blir ju också en entré in i naturreservatet, säger Torsten Svenonius (M), ordförande i byggnadsnämnden i Solna stad.

Detaljplanen för idrottsplatsen innefattar en elvamannaplan, en niomannaplan och en sjuannaplan. Till det planeras en aktivitetsyta och en huvudbyggnad med två våningar, med

bland annat omklädningsrum och en liten kafeteria.

Idrottsplatsen ansluter till Igelbäckens reservat och naturområde.

– Vi utnyttjar den här ytan på ett bra sätt och knyter ihop Järvastaden med de andra delarna. Det blir ju också en entré in i naturreservatet så att även de som ska nyttja motionsspåret och annat som finns där inne, kan använda idrottsplatsen som en naturlig startpunkt, Torsten Svenonius (M), ordförande i byggnadsnämnden.

Stadsdelen Järvastaden, som byggs mellan Solna och Sundbyberg, har bland annat varit en del av ett gammalt militärområde.

Enligt ett pressmeddelande från Solna stad visade siffror från Riksidrottsförbundet att kommunen har flest ungdomar som är aktiva idrottare i Sverige. Bland dem spelar hälften fotboll.

– Det gäller ju att hitta bra placeringar, i och med att det här ligger precis vid järnvägen är det inte möjligt att till exempel bygga bostäder med tanke på riskavstånd och annat, därför blir det ett väldigt bra område att lägga fotbollsplanerna där.

Beslutet ska antas i kommunfullmäktige, troligen i maj eller juni enligt Torsten Svenonius, vilket skulle kunna innebära att arbetet med idrottsplatsen kan starta till hösten.

– Det vi ska titta vidare på är en fråga som blivit allt vanligare, om hur man hanterar ljuset från idrottsplatsen så att det inte blir ljusföroreningar ut i naturen. Det finns en planbestämmelse om att ljuset måste utformas så att det inte, så att säga, spiller ut till omgivningen.

Kajsa Sjödin

kajsa.sjodin@dn.se

21

”Liljeholmsbadet är utdömt och en rivning är ett måste”

Flytade badhus. Svar till Marion Sundqvist (15/4): Liljeholmsbadet förtjänar bättre än att efter 90 år sakta sjunka ner i viken. Den lösning som jag presenterat gör att vi kan behålla den unika och uppskattade stadsbilden samtidigt som vi kan få mer liv till platsen.

Redan 2016 konstaterades att badet var i så dåligt skick att det riskerade att rämna. Fukt och klorider hade trängt in i betongskrovet och

orsakat frätskador. Bärande betongdelar som bjälklag, bassängväggar och balkar var i dåligt skick. Den dåvarande S-ledda majoriteten stängde dörren för en räddning av badet, som nu är i ett ännu sämre skick.

Exakt vad den nya byggnaden kommer innehålla är ännu inte klart. Men det är en anrik plats som borde väcka ett stort och brett intresse. Jag ser fram emot att processen kommer igång, där staden kan inleda dialoger med intresserade aktörer om deras idéer.

Dennis Wedin (M), bostads- och fastighetsborgarråd i Stockholms stad

22 ”Inga bevis för att chefer blir bättre av att gå på kurs”

En vanligt förekommande uppfattning är att chefer och ledare utvecklas bäst genom att gå på kurs. Men det finns ingen evidens för att det är det bästa sättet att utveckla ledarskapets kompetens. Risken är att cheferna efter en kurs får en mer idealiserad bild av sin roll som inte stämmer med vardagens verklighet, skriver forskarna Gunilla Avby och Sofia Kjellström.

DN. DEBATT 210422

I en ny publicerad rapport, ”Läget för ledarna 2021”, från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, beskrivs en sammansatt och utmanande situationen för chefer och ledare i kommunal vård och omsorg. De ska förhålla sig till olika lagregleringar, resursbrist, svårigheter att rekrytera kompetent personal och inte minst bristen på administrativt stöd. Dessutom ska de tillfredsställa de allt högre kraven från såväl allmänhet, politiker, högre tjänstemän och medarbetare. Kommunala chefer inom vård och omsorg har mindre stöd än inom de ofta mansdominerande tekniska domänerna. Covid-19-pandemin har ytterligare spätt på chefernas redan komplexa uppdrag, vilket särskilt blivit märkbart inom äldreomsorgen. Att leda i en komplex verksamhet som hälso-, sjukvård och omsorg gör att tilltron till managements planerbarhet oftast måste förkastas. En hög grad av komplexitet innebär

att det inte alltid går att förutse vare sig kortsiktiga konsekvenser eller långsiktiga effekter av ett beslut eller en åtgärd. Det ställs andra och nya krav på ledarskapet och förmågan att leda och driva utveckling. Till exempel att förändringstaktens karaktär och styrka ökar, och chefer kommer att ställas inför fler okända och osäkra situationer framöver. Det är bra att dessa chefers situation uppmärksammas, och "Läget för ledarna" lyfter behov av praktikinrä forskning om effekter av ledarskapsutveckling och kunskapssammanställningar. Utbildning i form av kurser och program efterfrågas men dess karaktär behöver problematiseras. Ett sätt att påskynda ledarutvecklingen är att stödja och förbättra pågående, informellt dagligt lärande på arbetsplatsen, vilket kan göras med hjälp av evidensbaserade lärandeprinciper och anpassas till individuella och organisatoriska behov.

1 Enskilda kurser har begränsad effektivitet. Forskningen visar att enstaka ledarprogram kan ha en positiv effekt på ledarbeteenden, givet att de integrerar lärmeteroder, har hemläxor mellan träffarna, och bygger på samarbete mellan akademi och praktik. Andra studier visar att ledare efter en kurs får en mer idealiserad bild av sin roll som inte stämmer med vardagens verklighet, och att det kan påverka arbetsmiljön negativt. Ett annat problem är att ad hoc-kurser används som belöning för chefen.

Kurser kan ge teorier, metoder och modeller som är en bra bas att stå på, men själva hantverket kräver att komma i görandet och sker bäst i vardagsarbetet. Om nu kurser inte alltid är så bra, vad finns det för alternativ, och vad säger ledarna själva om hur de blivit bra ledare.

2 Ledarutveckling sker genom relationer och utmaningar. När över 1 000 framstående ledare,

kvinnor och män, över hela världen i olika kontext tillfrågas om vad som främst utvecklat deras ledarskap är svaret: utvecklande relationer och utvecklande utmaningar.

Därefter kommer svårigheter som man lärt sig av. Endast en mindre andel ledare nämner kurser eller de så kallade självutvecklingsaktiviteter som äger rum på fritiden.

Utveckling genom relation och utmaningar i arbetet är därför några av de mest kraftfulla sätten som en person utvecklas. Utvecklande relationer inkluderar allt från att bolla idéer med en kollega till mer formella och strukturerade aktiviteter som mentorskap och coachning. I några fall är relationen asymmetriskt där den ena är mer erfaren (till exempel mentor, chef som coach) och i andra fall är det två eller flera individer i ett symmetriskt förhållande (till exempel nätverk, kollegialt lärande).

Att utvecklas genom utmaningar på arbetet handlar om att uppmärksamma och lära från att ta sig an nya uppgifter och utmaningar. Något som är oväntat, nytt eller ska genomföras under press är mer utmanande och ställer högre krav. Det är ju precis detta som är chefernas komplexa vardag, varje dag. När ”utvecklande arbetsuppgifter” används som en metod för ledarutveckling så är kärnan att medvetet och avsiktligt använda nya och utmanande uppgifter för att bli bättre som ledare. Detta kräver att organisationen uppmärksammar det dagliga lärandet och skapar strukturer för att stödja chefer att hantera utmaningar och dilemman de möter.

3 Ledare utvecklas i vardagens arbete. Ledare behöver inte en kurs till att åka på, utan snarare krävs att förutsättningar skapas för ett lärande integrerat i vardagens görande. Forskningen visar att skapa mötesplatser, strukturer och

aktiviteter, företrädelsevis gränsöverskridande för att åstadkomma en viss grad av varians i kompetens och perspektiv, är ett framgångsrikt recept.

Ledare behöver också avsätta regelbunden tid för att tillsammans med kollegor och medarbetare reflektera över arbetets hinder och möjligheter. Att ta sig tid att ringa in problemets kärna och därefter ha modet att i verksamheten pröva nytt genom ett småskaligt experimenterande där lärandet även kan ses komma från felslagna försök och misslyckanden. Ett brett engagemang och gemensamma analyser leder till väl genomarbetade beslut, som i slutändan kan bidra till hållbara förändringar i praktiken.

4 Ledarskap är en kollektiv förmåga. Ledarskap har stor betydelse för att skapa en kultur som värdesätter lärande och utveckling. Oberoende av hur talangfull en individ än är måste denne

aktivt stöttas för att bli kompetent i sin yrkesroll. Detta gäller inte bara medarbetare utan även chefer. Ledarskap kan betraktas som en kollektiv förmåga, vilket innebär att ledarskap är något som uppstår i en grupp och inte bara handlar om den individuella rollen. De utmaningar som chefer möter i vardagsarbetet står för en stor del av den träning i ledarskap som de behöver, vilket innebär att chefer på samma sätt som medarbetare behöver en stödjande lärandemiljö.

Ett bra ledarskap är en viktig förutsättning för att framgångsrikt kunna både leda och utveckla verksamheten. Dessvärre har ledarskapets ansvar för lärande och utveckling inte fått särskilt stort genomslag i praktiken, utan chefer tenderar att i hög grad arbeta med driftsfrågor och administration. Forskning markerar ledarskapets betydelse för att organisera det vardagliga arbetet så att exempelvis en god omsorg ges till patienter och brukare samtidigt

som goda förutsättningar skapas för att medarbetare ska kunna utveckla både sig själva och sitt arbete. Genom att förena drift med utveckling och ledarskap med medarbetares kunskap och kompetens kan verksamheten gå mot en mer medveten och kunskapsrik praktik. Det är utmanande att räkna hem investeringar i ledarskap. Organisationer behöver bli bättre på att skapa hela integrerade system för ledarskapsutveckling, som tjänar bredare organisatoriska behov och inte bara leda till kortsiktiga resultat utan också till långsiktiga effekter.

Så nästa gång du hör en person efterfråga en kurs, fråga i stället vilken den största utmaningen hen stött på i veckan och hur ni kan hjälpas åt att lösa den.

Gunilla Avby, docent i pedagogik,
ledarutvecklare, tidigare chef i offentlig sektor
Sofia Kjellström, professor i kvalitetsförbättring
och ledarskap

22"Kristen teologi är inte underordnad svensk inrikespolitik, den måste orientera sig utifrån det bibliska budskapet om Jesus Kristus."

Ärkebiskop Antje Jackelén intervjuas av tidningen Dagen (21/4) om Svenska kyrkans eventuella vänstervridning.

22 "Det finns lika många meningar med livet som det finns människor"

Humanisterna är en organisation som sätter individens frihet, förnuft och ansvar i fokus. Det banar väg för en bättre värld, menar dess ordförande, ekonomen och filosofen David Rönnegard.

– Vi gör det utan att luta oss mot någon gud. På så vis erbjuds ett alternativ till religiösa livsåskådningar som anser att meningen kommer från ovan, säger han.

Religionen och människorna

Del 3

Sverige är ett sekulariserat land, men med många religioner och livsåskådningar i befolkningen. Vad har religionen för roll i samhället i dag? Tidigare artiklar i serien: ”Fem andliga ledare svarar på frågan: Vad är meningen med livet?” och ”Forskare: Många inser först nu hur stor betydelse vissa ritualer har”.

David Rönnegard var humanist redan innan han kunde sätta ett namn på sin livsåskådning.

– Anser man att moralen kommer från människan, att kyrka och stat ska vara åtskilda, att var människa ska få göra det han eller hon vill så länge det inte skadar någon annan, och tror man inte på det övernaturliga – då är man sekulär humanist, säger David Rönnegard. När han själv upptäckte Humanisterna som organisation ansåg han att livsåskådningen stämde bra överens med hur han såg på livet och på döden.

Att berätta för andra hur de ska leva går stick i stäv med humanismens grundbult där människan uppmanas använda sitt sunda förnuft och tänka själv. Däremot uppmanas människor att leva på ett sätt som inte skadar andra. Här finns också nyckeln till lyckan, enligt humanismen.

– Vad som gör människor lyckliga varierar mellan olika personer men jag tror i allmänhet att vi kan säga att lycka kommer från att ta

ansvar för sina handlingar och i att visa omsorg för andra människor. Ett fullt liv levs delvis genom andra, säger David Rönnegard.

Andra människor är subjekt för vår kärlek och tillgivenhet på samma vis som vi är subjekt för andras tillgivenhet, förklarar han. Detta medför att vi är beroende av andra – och det beroendet kan göra oss sköra.

– Jag tror att denna skörhet är en viktig del av vad som gör livet meningsfullt, säger David Rönnegard.

Insikten om att livet och våra mänskliga relationer är ändliga förhöjer betydelsen av vårt eget liv och även av de andra relationerna, säger David Rönnegard.

– Vi måste förstå att det kan ta slut och därför göra det bästa av den tid vi har.

Vad är det ni är kritiska till när det gäller religion?

– Vi är inte bara kritiska, vi ser att det finns goda sidor hos religionen också. Den religionskritik vi framför handlar i stort om dogmatism – att det finns vissa synsätt att förhålla sig till som är orubbliga, säger David Rönnegard.

Det humanistiska synsättet betonar att världen är under ständig förändring. När värderingar och världsbild förändras med ny kunskap aktualiseras synsättet.

– Vi har inga föreskrifter som är ristade i sten, vi ändrar på oss när bevisningen påkallar det. Vi tror att det är ett bättre sätt att se på världen, både för oss själva men också för hur vi väljer att leva tillsammans i vårt samhälle.

I stället för en helig bok som inspirerar används många böcker av filosofer och tänkare genom tiderna.

– Vi har ingen dogm att förhålla oss till utan vi skapar vår egen väg, säger David Rönnegard.

Samtidigt vänder humanismen inte andlighet ryggen. Andligheten kan i stället hittas i relationen till andra människor, i litteraturen, konsten, musiken och inte minst i naturen, säger David Rönnegard.

– Jag skulle beskriva andlighet som känslan man kan få genom ett väldigt upplyftande musikstycke, ett konstverk som ger stort intryck, en väns leende, en naturskön miljö... det där numinösa som är svårt att sätta ord på men som vi alla har förmågan att känna. Och det känner vi minst lika mycket även om vi inte hänför känslan till något övernaturligt.

Vad händer efter döden enligt Humanisterna? Händer något alls?

– Jag får den frågan ofta och svaret är att det händer mycket, men det inbegriper inte dig. Humanister anser inte att det finns ett liv efter döden, det blir då extra viktigt att göra det bästa av det enda liv vi har.

När David Rönnegard för sju år sedan fick veta att han hade drabbats av obotlig lungcancer tvingades han själv konfronteras med sin egen dödlighet. Livet ställdes på sin spets och han fick anledning att tänka efter vad det var som verkligen kändes värdefullt.

– I mitt fall kom jag fram till att närheten till nära och kära är det viktigaste. Jag valde då att lägga mer tid på vänner och familj framför karriären. Jag funderade över vad som känns meningsfullt för mig, säger David Rönnegard och fortsätter:

– Det är ett sådant där råd som jag ofta försöker ge. Det är tråkigt att något hemskt ofta måste hända i livet för att polletten ska trilla ner. Det kan bli hämmande att gå runt och leva med en dödsskräck men det kan vara bra att påminna sig om att vi är förgängliga. Det sätter en viss press på oss att göra det bästa med den tid vi har.

Både privat och i arbetet valde han att lägga mer tid på saker som han personligen kände stort engagemang för.

– Arbetsmässigt har jag valt att forska kring frågor som känns meningsfulla för mig snarare än sådana som kanske kan främja karriären, säger han.

För drygt fyra år sedan träffade han sambon Kristina. Beslutet om att sälja lägenheten i Stockholm och flytta ut på landet för att få högre livskvalitet snabbades sannolikt på av sjukdomsbeskedet, berättar han. Kristina hade haft hästar tidigare.

– Att lägga beslut i framtiden kändes inte så angeläget längre, i stället handlade det om att göra saker här och nu. Att bygga gården är ett led i den tanken.

Till en början var David Rönnegård rädd att han skulle känna sig isolerad, Stockholm var den

minsta staden han tidigare hade bott i. Men hittills har det inte hänt, berättar han.

Nya mediciner har motat bort cancer som inte längre syns vid röntgen, men i en tidigare intervju med DN har han berättat hur han ser sitt liv som en kapplöpning med tiden. När de nuvarande medicinerna slutar fungera hoppas han att det finns andra som är lika effektiva. Han säger att det är lätt att rusa på i livet utan att tänka efter vart man är på väg, devis på grund av att få reflekterar över sin egen ändlighet.

– Om det är något vi alla har gemensamt är det att vi alla kommer att dö en dag. Jag skulle säga att humanismens uppmaning till var och en är att tänka efter vad man verkligen värdesätter och utifrån det planera sitt eget liv.

Vad hoppas du att människor ska lära sig av pandemin?

– Alla människor behöver tröst. Pandemin har orsakat personligt lidande och social oro. Humanisterna förespråkar att man kan känna tröst utan religiös tro även i tider som under pandemin. Den trösten finner vi bland annat i närheten till andra människor, vilket naturligtvis kan framstå som svårt när man inte får vara nära andra människor, säger David Rönnegard.

Religioner erbjuder traditioner och ritualer att ty sig till i svåra tider. Humanisterna har sekulära ceremonier – barnvälkomnande, vigsel och begravning. Men det är inte främst här trösten finns, enligt David Rönnegard.

– Jag hoppas att pandemin har visat oss betydelsen av närheten till andra människor och att det blir något bestående som vi tar med oss. David Rönnegard säger att Humanisterna inte förlitar sig på övernaturliga tankegångar för att finna tröst.

– För oss finns det ett värde i att leva ett sant liv som är förankrat i verkligheten. Men vad vi ständigt återkommer till är den betydelse andra människor har för våra liv, och det är framför allt hos dem vi finner tröst.

Under pandemin har onlinemöten arrangerats där medlemmarna kan träffas och prata med varandra. De har även lanserat en tjänst kallad ”Humanistisk medmänniska”. När pandemin släpper är tanken att tjänsten ska expandera och finnas på sjukhus och fängelser.

– I dag är det en telefonlinje som man kan ringa för att prata med en humanist om man känner sig ensam, har ångest eller vill filosofera kring vilken riktning ens liv tar. Betydelsen av våra mänskliga relationer är något vi försöker förankra i det verkliga livet.

Så vad är meningen med livet enligt en humanist?

– Jag tycker att frågan är felställd. När man frågar: ”Vad är meningen med livet?” förs tankarna till att det finns en mening som

kommer från ovan. Humanister anser att om livet har en mening kommer den från oss själva. Det finns lika många meningar med livet som det finns människor, säger David Rönnegård.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

**Fakta. David
Rönnegård**

Ålder: 44.

Bor: Julmyra, utanför Uppsala.

Gör: Ordförande för förbundet Humanisterna.

Forskare vid handelshögskolan INSEAD i Frankrike. Forskningen handlar om företagens samhällsansvar.

4 500

medlemmar har Humanisterna i Sverige. De är anslutna till Humanists international som är en paraplyorganisation för 160 organisationer i mer än 70 länder.

**23 Vi tycker inte
att man ska
servera sötsaker
i skolan, det
finns inte riktigt
utrymme för
det.**

Emelie Eriksson, kostekonom på Livsmedelsverket, som vill se en ny definition på skollagens krav om näringsriktiga måltider. Myndigheten

anser bland annat att skolor säljer för mycket
godis i skolkafeteriorna.

TT

23 Medierådet går in i arbete mot rasism

Regeringen ger i uppdrag till Statens Medieråd att ta fram verktyg för att motverka rasism på sociala nätverk. Studier som Medierådet tagit fram visar att antalet unga som anmält hot och hat till sociala medietjänster ökade mellan 2016 och 2018, och att de anmälningar som gällde rasism fördubblades under samma period.

Det uppdrag regeringen nu ger handlar om att ta fram kunskap och metoder för att motverka och minska förekomsten av rasism och ”liknande former av fientlighet” mot och mellan barn på nätet.

TT

23 Staden vill sälja Tensta gymnasium

Efter flera misslyckade försök att hitta hyresgäster till Tensta gymnasium – som står tomt – har Stockholms stad bestämt sig för att sälja den stora fastigheten i nordvästra Stockholm.

Det finns i dag inga planer på att starta ett nytt gymnasium i Tensta i kommunal regi, elevunderlaget bedöms vara för dåligt. Men staden vill så snabbt som möjligt hitta en lösning, för att förebygga att den tomma byggnaden upplevs som en otrygg plats i Tensta. Det har blivit extra aktuellt just nu eftersom

Tensta bibliotek ska flytta och samlokaliseras med medborgarkontoret i centrala Tensta.

Den tidigare hyresgästen var Ross Tensta gymnasium med cirka 700 elever. Men sedan Skolinspektionen 2016 kom med en mycket kritisk rapport om kaosartade lektioner, många konflikter, lärare som hade gett upp och elever som hade tagit makten lade Stockholm stad ner projektet och bedrev därefter språkintröduktion i skolan. I dag är skolan utrymd sedan den lades ned 2019 eftersom området hade ett sviktande elevunderlag.

Staden har försökt utveckla Tensta gymnasium till ett utbildningscentrum, men intresset från både externa aktörer och stadens förvaltningar för att hyra lokalerna var för svagt. Diskussioner om att hyra byggnaden har även förts med ett flertal privata aktörer, men inte heller här har det varit aktuellt att gå vidare.

Nästa steg blir att Tensta gymnasium bjuds ut på marknaden. Den mest sannolika användningen, bedömer Sisab, är fortsatt utbildningsverksamhet.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Kulturklassad

Tensta gymnasium etablerades 1984 sedan innerstadsskolan Norra latin hade stängt 1982.

Hela fastigheten är blåklassad vilket är den högsta klassen som innebär att fastigheten är av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Arkitekten Gösta Uddén ritade byggnaderna och landskapsarkitekt Gunnar Martinsson har utformat den säregna skolgården.

23 ”Våra viktiga lärare måste skyddas under pandemin”

Hur tänkte Anders Tegnell när han i en intervju angående lärarförbundets oro och önskningar om att lärare ska prioriteras tidigare i vaccinationsordningen svarar att ”skolan inte är en större riskarbetsplats än många andra”. Detta trots att vi nås av rapporter om att den brittiska mutationen sannolikt både smittar mer och drabbar skolbarn i större utsträckning. Det är bra att Folkhälsomyndigheten har varit ihärdiga med att det är viktigt att skolorna hålls öppna, speciellt för de yngre barnen som inte

kan ta åt sig av distansundervisning på samma sätt som gymnasieelever. Men att påstå att skolmiljön inte är riskabel låter enormt konstigt i mina öron. På hur många andra arbetsplatser sitter det 25–30 personer i samma rum med mindre än två meters avstånd? Varför har inte svenska lärare beordrats att använda visir? Varför har inte eleverna munskydd? De sitter i princip lika nära varandra som i kollektivtrafiken, och under mycket längre tid. Nu är jag pensionär och arbetar inte i skolan längre, men om jag gjorde det skulle jag genast bjuda in Anders Tegnell till mitt klassrum för en dag. Då kan vi kanske över en kopp kaffe, på två meters avstånd, prata lite om lärares och elevers situation i denna eskalerande smittotid. Jag vet ju att du är en vettig person innerst inne. Våra lärare bör skyddas så att skolorna fortsatt kan vara öppna.

Christina Dicksved Johansson, före detta mellanstadielärare, Täby

23 Näthat är också en fråga om andlig omognad

I näthatet sammanfaller avsaknaden av andlighet med hävdandet av rätten att få uttrycka vad som helst. Mikael Kurkiala, forskare vid Kyrkokansliet i Uppsala, skriver om mänskligt beteende i en tid när moral likställs med moralism.

Nyligen meddelade ärkebiskop Antje Jackelén att hon tar en paus från Twitter efter att ha utsatts för hat och hot riktat såväl mot henne som person som mot den kyrka hon företräder.

Nätmobben mässar som den brukar om PK-bastioner, islamistkramare och landsförrädare. Det tycks ha blivit en ofrånkomlig del av det offentliga samtalet. Näthatet. Oberoende av ämne är dess språk sig likt – rått och förnumstigt – som rörde det sig om en litterär genre. Någonstans där ute sitter folk och ömsom pyser, ömsom vräker ur sig vrede och förakt. Vad får dem att så fullständigt frångå alla oskrivna regler för hur ett civiliserat samtal förs? Hur blir man sådan? Jag testar att läsa några ”trådar” relaterade till aktuella ämnen på olika sociala medieplattformar. En halvtimmes klafsande i ett trask av hat och förakt klarar jag innan jag stänger ner internet. Jag känner kylan sippra in. Mina tankar blir vassa och kantiga, känslorna mörka och unkna. Som ”näthatarnas”, förmodar jag. Så nära ligger det alltså, föraktet och

iskylan. Jag betvingar lusten att sätta ord på mina känslor.

Vi blir de vi uppmuntras till och tillåts vara.

Olika kulturer kultiverar olika aspekter av en inneboende mänsklig personlighetsrepertoar.

Genom denna selektionsprocess kommer vissa kulturer och epoker att premiera aggressiv självhävdelse, andra samarbetsvilja.

Vilken typ av människa är det som selekteras fram i en individualistisk konsumtionskultur som vår? Vilka beteenden bestraffas eller belönas när vi avfärdat föreställningen om gudomlig rättvisa och likställt moral med moralism? Begrepp som "moralisk fostran" och "karaktärsdanning" är i dag hopplöst daterade, men vad har vi ersatt dem med? Ingenting? Kulturella normer blir synliga först när någon bryter mot dem. Och när normbrotten blivit tillräckligt många absorberas de av normaliteten och osynliggörs. När Margareta

Krook i tv-sketchen "Skattkamararön" från 1967 skrek "Hörrudu! Ta dig i brasan!" efter att ha anklagats för att ha fuskat i ett sällskapsspel tappade tv-publiken andan. I dag skulle ingen reagera ens med ett höjt ögonbryn.

Nu är det ju ingenting häpnadsväckande med detta. Det är så samhällen förändras. Men det är inte naturkrafter som driver på dessa förändringar utan vi. Politiken har alltid varit en viktig arena där samhällsutveckling initierats och debatterats. Men marknaden har sprungit ifrån politiken. Det är marknadens mekanismer och logik, snarare än konkurrerande visioner om det goda samhället, som styr utvecklingen. Och vad marknaden avkräver oss är köpkraft, inte moral. Pengar behöver vi alla, men om moralen kan vi ha olika uppfattningar. De förra binder oss samman, den senare splittrar oss. Och därför blir marknaden vår gemensamma angelägenhet medan moralen förlorar sin

allmängiltighet genom att delegeras till den enskilda individen.

Vem kan i dag hävda att han eller hon företräder en moralisk ståndpunkt som är sannare och visare än någon annans? Varje försök att etablera en moralisk auktoritet – det som förr kallades andligt ledarskap – avfärdas som ett försök att på orättfärdiga grunder tillskansa sig ett tolkningsprivilegium.

Näthatet som socialt fenomen kan förstås som uttryck för en kultur som genom en normaliseringsprocess sänkt trösklarna för vilka invektiv och attityder som tillåts ta plats i det offentliga rummet i kombination med en nedmontering av ett gemensamt moraliskt regelverk.

Men är det rimligt att tala om näthat som något i grunden nytt? Kanske blottlägger och kanaliserar sociala medieplattformar bara något som alltid funnits? Och då är det väl

frustrationen som är problemet, inte den ventil genom vilken den pyser ut?

Det kan också vara så att plattformarna inte blottlägger hatet utan fungerar som arenor där man lär sig att hata, förlöjliga och förnedra. Människans informationsteknologi har alltid varit djupt förbunden med hennes mentalitet. Vi talar ofta om att demokratin måste återerövrats med varje ny generation. Jag tror det samma gäller civilisationen. Också en kortare exkursion ner i trollträsket får oss att bli varse hur tunn civilisationens fernissa är. För ”civilisation” handlar inte bara, eller ens framför allt, om sådant som komplex infrastruktur, specialisering och skriftspråk. Humanitet och förfining hör också till civilisationen.

Engelskans ”civil” betyder bland annat ”artig” och ”hövlig”.

På individnivå kan civilisationsprocessen beskrivas som en växande förmåga att

kontrollera kroppsliga och emotionella impulser. Allt det inre – känslor, tankar, begär – ska inte ut. Men denna betoning på självkontroll skymmer en avgörande egenskap hos den civiliserade människan: andlig mognad. Känner jag hat är det inte min uppgift att hindra hatet från att komma till uttryck utan att utplåna det. Andlig mognad handlar inte om att bevaka gränsen mellan det inre och det yttre, utan om att göra gränsen överflödig.

I näthatet sammanfaller avsaknaden av självkontroll och andlighet med hävdandet av rätten att inte bara få känna vad som helst utan också att få uttrycka det. När vi till detta adderar en kommunikationsteknologi som gör alla till publicister har vi både den planritning och det material som krävs för att resa drivhus för allmän nedrighet.

Att detta hat framför allt riktas mot de individer och institutioner som försvarar sådant som

människovärde, tolerans och öppenhet är inte överraskande. Men att det tillåts förgifta en allt större del av såväl offentligheten som privata inkorgar är illavarslande, inte bara för demokratin utan för civilisationen som sådan. Jag tillåter mig vissa barnsligheter. En av dem är att bibehålla en tro på det goda i människan. Att vi bär kärleken i oss redan från början, som en grundhållning till livet. Hatet måste inplanteras i oss och aktivt odlas för att växa och slå rot. Utan drivbänkar vissnar det bort och dör. Vi har ingen skyldighet att bereda dem utrymme.

Mikael Kurkiala

23 Riksarkivets öppettider har redan påverkat forskning negativt, skriver fyra historiker

Många forskningsprojekt har blivit omöjliga att genomföra. Det är i förlängningen ett hot mot demokratin, skriver fyra historiker som kräver att Riksarkivet öppnar för bokade besök och en dialog med forskarsamhället.

Historiker måste ha tillgång till arkiv för att forska. Just nu har de inte det. Åtgärder för att stoppa smittspridning har satt fingret på riskerna för forskning, undervisning och i förlängningen demokratin med allt mer otillgängliga arkiv.

Sedan månader tillbaka är Riksarkivets läsesalar runt om i landet endast öppna en timme om dagen, tre dagar i veckan. Det är tydligt att arkivet egentligen vill ha stängt. På dess hemsida står:

”Även om läsesalarna håller öppet ber vi alla att om möjligt undvika att besöka oss.”

Ett ljus i mörkret är att Riksarkivet i dagarna aviserat en möjlig utökning av öppettiderna från och med den 3 maj. De är emellertid fortsatt tydligt begränsade, vilket försvårar seriös forskning på arkivmaterial. Särskilt problematiskt är Riksarkivets brist på dialog med forskarsamhället. Sammantaget får

besluten flera negativa konsekvenser för forskare.

Forskningsprojekt som befinner sig i inledningsfasen, eller kräver genomgång av stora mängder material, är i princip ogenomförbara. Endast mindre studier utifrån ett begränsat, eller digitaliserat, arkivmaterial går att göra. Detta innebär att forskaren inte själv väljer sitt material utan får det valt utifrån någon annans prioriteringar. Inom humanistisk forskning ser vi redan en stark trend av minskad forskning på handskrivna material till förmån för tryckta och digitaliserade källmaterial.

Samtidigt är bara cirka två procent av Riksarkivets 80 miljoner handlingar tillgängliga digitalt. Stora delar av arkivmaterial kommer inte att vara elektroniskt tillgängligt ens inom en avlägsen framtid, och väljs därför i ökande grad bort av forskare. Riksarkivets öppettider förvärrar denna trend.

Dessutom påverkas utbildningen för landets studenter inom historia och humaniora. Inom dessa studieämnen är examensuppsatser centrala. I dagsläget tvingas studenter skriva sina arbeten utifrån tryckt eller digitalt tillgängligt källmaterial. Det begränsar avsevärt de ämnen studenterna kan skriva om och gör att till exempel lärarstudenter lämnar universiteten med en allt mer begränsad förståelse för historieskrivningens grunder. Doktorander tvingas nu på samma sätt välja bort arkivmaterial för att alls kunna slutföra sin utbildning.

I praktiken omöjliggör öppettiderna även besök på arkiv på annan ort. Ingen har möjlighet att lägga tre arbetsdagar för tre timmars tillgång till ett arkiv, och för att få en full arbetsdag i arkivet krävs nu två veckors hotellvistelse.

Tyvärr verkar inte Riksarkivets ledning förstå problematiken. Det håller inte att hävda att det,

med hänvisning till smittläget, inte är möjligt att öppna läsesalarna mer. För många historiker är arkiv en lika väsentlig del av verksamheten som kemistens labb. Riksarkivets hållning ter sig än mer märklig om den jämförs med andra svenska arkivinstitutioner. Kungliga biblioteket, till exempel, har öppet minst sex timmar om dagen. Andra institutioner har också lyckats hålla öppet för studenter, doktorander och forskare genom att finna lösningar som gör det möjligt att på ett smittsäkert vis ta del av samlingar. Varför klarar inte Riksarkivet av detta?

Det är svårt att frigöra sig från misstanken att åtgärderna bottnar i besparingar och nedskärningar i verksamheten. Riksarkivet har som uppdrag att tillgodose alla medborgares rätt att ta del av allmänna handlingar, rättsväsendet och förvaltningens behov av information samt forskningens behov. Sedan

några år tillbaka pågår en utveckling inom arkivet som i våra ögon hotar alla dessa tre uppdrag. Under 2019 inleddes ett besparingsprogram på Riksarkivet med minskade öppettider och försämrade tillgänglighet. Inom forskarsamhället finns också en stor rädsla för att trenden med minskat öppethållande fortsätter även efter att pandemin har klingat av. Utöver att försvåra forskares arbetssituation vore det ett - demokratiproblem.

Pandemin kräver naturligtvis åtgärder för att begränsa smittspridningen, men Riksarkivets långtgående nedstängning leder till oproportionerliga begränsningar för historisk forskning och undervisning. Vi uppmanar Riksarkivets ledning att omedelbart vidta två åtgärder:

1. Öppna arkiven för bokade besök för studenter, doktorander och forskare.

2. Genomför i dialog med forskarsamhället en översyn av de framtida öppettiderna på Sveriges största arkiv.

Christopher Pihl, forskare, fil. dr i historia,
Uppsala Universitet

Martin Dackling, biträdande lektor, docent i
historia, Lunds universitet

Sari Nauman, postdoc, fil. dr i historia,
Göteborgs -universitet

Magnus Linnarsson, lektor och studierektor,
docent i historia, Stockholms universitet

23 Helena Lindblad: Nej SVT, man kan inte beställa en klassiker

Nästan sex decennier efter tv-succén med ”Vi på Saltkråkan” satsar SVT på en ny, modern version. DN:s Helena Lindblad hade hellre sett att företaget satsat sina Astrid Lindgren-slantar på annan, hetare remake.

Vi vill göra den till en ännu starkare klassiker”, säger SVT:s vd Hanna Stjärne kaxigt om

planerna på en remake i nutid av den älskade Astrid Lindgren-serien "Vi på Saltkråkan". Dröm vidare. Man kan inte direkt beställa en klassiker på förhand. Det är något som uppstår organiskt, i svängning med en viss tid, ett verk som lyckas förmedla något evigt värde eller i alla fall oemotståndlig nostalgi. Den typen av kalkylering är dömd att misslyckas. I synnerhet kanske när det handlar om något som har sitt värde i just kollektiv nostalgi snarare än genuin kvalitet.

Jag menar, det är ändå "Vi på Saltkråkan" vi pratar om. Inte direkt Shakespeare. Eller Jan Troells kanske mer närliggande mästerverk "Utvandrarna", en annat ikoniskt svenskt stycke berättande som ska få nygammal kostym hos SF Studios.

Finns det verkligen en så stor efterfrågan på nyfilmatiseringar av redan älskade verk som jättarna SF respektive SVT tycks tro? Om man

ska tolka ösregnet av sardoniska Twitterreaktioner efter dagens "Vi på Saltkråkan"-nyheten så känns det inte direkt så. Eller är det bara medelklassens våta dröm om en Instagramvänlig sommar med lekande, badande, icke-uppkopplade barn i motljus som spökar? Längtan efter en idyll som är borta sedan mycket länge? Retrotrenden känns mest som en lite pinsam idétorke. En skenande film- och tv-utveckling borde locka till mer nytänkande, inte tillbakablickar in absurdum. Den absolut enda Astrid Lindgren-remake som känns värd att vänta på är "Bröderna Lejonhjärta", med fullt spjäll på moderna effekter. Jag vill bara se en digital Katla blåsa sin förintande eld över Körsbärsdalen, please. Lagg pengarna och krutet där i stället, SVT! Det är den rätta knycken.

Helena Lindblad
helena.lindblad@dn.se

24 Tigandet skadar Annie Lööf

Marknadsliberal, ”närodlad” och klimatsmart. Det är bilden Centerpartiet vill sätta av den egna politiken. Det handlar inte bara om policyarbetet med faktiska politiska förslag; för att hamra in hur C ska uppfattas finns också en stab som avgör i vilka sammanhang och med vilken dagordning partiledaren ska framträda. Det är ingen slump att Moderaternas partiledare framträder i SD:s Youtubekanal Riks och att Annie Lööf tackar ja till en stor intervju i DI Weekend. Att hitta rätt arena och frågeställning när dragplåstren framträder är pr-enhetens kärnuppdrag. DN:s nyhetsredaktion har i en granskning av skogsindustrins argumentation och arbetssätt funnit fakta som skakar om branschen.

Följderna, bland annat för statliga Sveaskog, är redan stora.

Uppenbarligen är uppgifterna som kommit fram känsliga i Centerpartiet, som tydligt kroat arm med skogsindustrin. Biobränslets roll i energimixen är inte oproblematiserad sett till den snabba minskning av utsläpp som den globala uppvärmningen kräver. Utsläppen är stora – de motsvarar hela transportsektorns – men har hittills räknats av mot växande skog.

Avslöjandet att inte bara skogsbrukets restprodukter går till produktion av biobränsle, utan även råvara som skulle kunna binda koldioxid långsiktigt, är därför graverande. Granskningen träffar flera partier som hårt bundit sig för dagens syn på biobränslen. Ministrar i S och MP skickar frågan vidare eller svarar inte alls. Och samma sak gäller alltså Annie Lööf, som föredrar att i stället argumentera på DN Debatt, utan följdfrågor.

Hanteringen av relevanta journalistiska frågor är förtroendeskadlig. Här är en av Annie Lööfs hjärtefrågor föremål för seriös granskning och nya uppgifter har kommit fram. Men hon duckar.

Det är svagt.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

24 Fyrtio meter brygga hotar surfparadiset

I fyra decennier har surfare vallfärdat till den anrika badorten Mölle i nordvästra Skåne. Nu hotas deras perfekta våg av en fyrtio meter lång betongbrygga.

– Jag blev fly förbannad, minsta ingrepp kan störa strömmen, säger Zafer Taylor, ordförande i föreningen Skånes vågsurfare.

Väderappen visar att det blåser drygt tio meter i sekunden. Regnet piskar ner och inte en levande själ syns till i Mölle hamn, förutom tio svartklädda surfare som guppar runt i det rytande havet i väntan på nästa våg.

Zafer Taylor, ordförande i föreningen Skånes Vågsurfare, darrar av köld där han sitter i sin röda minibuss och tinar upp efter nära tre timmar i vattnet. Det är hans 50-årsdag och allt han önskat är tillräckligt mycket blåst för att kunna surfa.

– För ett otränat öga ser det ut som att det är vågor i dag. Det är problemet här, att folk inte fattar vad det är som gör surfningvågen, det är vågor där och vågor där, det är vågor överallt – men den där till exempel är helt värdelös, säger han och pekar ut över vattnet.

Det är inte många platser det går att vågsurfa på i Sverige. Mölle hamn i nordvästra Skåne är ett sällsynt undantag. Vågorna som bryter i anslutning till hamninloppet upptäcktes av surfarna redan på 1980-talet. De senaste trettio åren har intresset för vattensporten exploderat och i dag kommer surfare från hela Sverige och Danmark för att uppleva ”Möllevågen”.

Men nu har surfarna hamnat mitt i en infekterad strid med Höganäs kommun.

”Badsugna i Mölle får inom kort ett nytt ställe att ta sig ett dopp ifrån”, kunde Helsingborgs Dagblad berätta i början av september förra året.

Av artikeln framgick det att kommunen fått tillstånd av länsstyrelsen att anlägga en fyrtio meter lång brygga i betong på en plats i hamnen där det tidigare legat en gammal badbrygga. Nyheten slog ned som en bomb i surfkretsar. – Jag blev fly förbannad, minsta ingrepp som görs i hamnen kan påverka och störa strömmen så att vågen blir sämre. Vi har tidigare blivit lovade att vara remissinstans, men nu valde man i stället att medvetet undanhålla informationen, säger Zafer Taylor.

Skånes vågsurfare överklagade tillståndet till mark- och miljödomstolen i Växjö, men fick avslag.

Nu var länsstyrelsens intresse dock väckt. Myndigheten hade godkänt bygget i tron att kommundienstemännen hade undersökt om bryggan skulle påverka surfningen i området – i så fall uppmanades de att föra dialog med surfarna.

Nu kom det fram att dialogen ”fallit mellan stolarna”.

– Hade kommunen diskuterat med surfarna som utlovat hade det aldrig blivit ett problem. Men i stället hoppade man alltså över ett så viktigt steg vilket ledde till att vårt beslut om tillstånd fattades på ofullständiga grunder, säger Kristian Wennberg, enhetschef på vattenenheten vid länsstyrelsen i Skåne.

Vid ett möte i Mölle hamn försökte han hitta en kompromiss som gick både kommunen och surfarna till mötes. Surfarna sa ja till en mindre badbrygga, men från kommunens sida var det tvärstopp. Då drog länsstyrelsen i stället in

tillståndet att bygga bryggan, med huvudargumentet att den skulle strida mot surfarnas intresse

– Surfarna har visserligen inte talerätt i domstol. Men det betyder inte att deras intresse inte ska vägas in, och här gör vi bedömningen att det handlar om ett friluftsliv som är av riksintresse och där en brygga kan komma att påverka surfarnas möjlighet att använda platsen, säger Kristian Wennberg.

Responsen blev inte som han väntat sig.

Förutom att Höganäs skickade in en överklagan till mark- och miljödomstolen lät de kommunala tjänstemännen meddela att de tänkte uppföra bryggan ändå. En entreprenör var upphandlad och denna skulle påbörja arbetet i mitten av april.

– Då blev jag faktiskt ganska upprörd, det är ju rent myndighetstrots. Jag har jobbat länge på länsstyrelsen, men att en kommun trotsar en

myndighet så här har jag aldrig varit med om, säger Kristian Wennberg som vände sig till domstolen med en brådskande begäran om att förbudet skulle gälla med omedelbar verkan. Och här ligger ärendet nu. Förbudet gäller och mark- och miljödomstolen ska under våren avgöra själva sakfrågan – det vill säga om surfarnas intresse kan påverkas av en brygga. Det anser åtminstone inte tjänstemännen vid Höganäs kommun att det skulle göra.

– Det finns inga belägg för att vågen kommer att förändras och vi är förvånade över hur länsstyrelsen har hanterat ärendet. Vi hade redan ett tillstånd som vunnit laga kraft. Att man går in och ändrar ett beslut i ett senare skede så här har vi aldrig varit med om, säger Pär Ragvald, stadsmiljöchef.

Enligt honom har kommunen visst haft dialog med surfarna – efter att tillståndet getts, men innan det vunnit laga kraft.

Varför pratade ni inte med dem tidigare?

– Vi såg det här som en väldigt liten åtgärd. Att sitta ner med dem före beslutet bedömde vi som onödigt, säger Pär Ragvald.

I Mölle hamn har molntäcket lättat och solen börjar titta fram. Zafer Taylor spejar ut över havet och bedömer vågornas kvalitet. Enligt honom är surfarna egentligen inte emot en badbrygga.

– En brygga byggd på rätt sätt och plats skulle till och med kunna göra surfningen ännu bättre. Det vi sätter oss emot är hur bedömningen att en brygga inte skulle påverka surfningen har tagits fram, och att ingen informerade oss i förväg, säger han.

Medan han står och överväger om han ska ge sig ut i vattnet igen rullar en svart Volvo upp vid hans sida.

– Hallå där, det är ju hamnkaptenen, den gamle mannen. Hur är läget? Längesen man såg dig!

– Ja, jag får säga detsamma. Fast nu har du förstås varit i ropet ett tag. Som du ställer till det, säger ortens tidigare hamnkapten, Lennart Svensson, inifrån bilen.

De båda männen känner varandra sedan länge. Detta är inte första gången de är i luven på varandra om vad som ska få finnas i Mölle hamn.

En rå men hjärtlig ordväxling uppstår och före detta hamnkapten Svensson drar en lång harang om hur surfarna först började ockupera hamnens toaletter ("då satte vi kodlås på dörrarna!"), för att sedan roffa åt sig alla parkeringsplatser.

2008 tog konflikten mellan hamnfolket och surfarna fyr på allvar då kommunens ville uppföra en vågbrytare för att skydda hamnen från starka vindar.

Det var då föreningen Skånes vågsurfare bildades. Behovet av ett vågskydd hade

diskuterats i decennier i den lokala hamnföreningen. Surfarna menade å sin sida att ett sådant skulle störa vågorna. De startade ett upprop på nätet, "Rädda Mölle", och arrangerade demonstrationer. Samtidigt började Höganäs kommun undersöka möjligheterna att förbjuda surfarna att vara i Mölle hamn med hänvisning till Sjöfartsverkets regler om trafik i farleder.

Vågsurfarna gick vinnande ur striden och planerna på en vågbrytare lades på is. Sedan dess har det varit flera turer kring olika byggprojekt – men inget har orsakat så mycket uppståndelse som den nya badbryggan.

Nyligen anordnades en manifestation i Mölle hamn då ett hundratal surfare samlades i vattnet för att visa sitt missnöje över planerna. Både lokalpolitiker och invånare gav sig ut för att titta på uppståndelsen och ge sin syn på saken.

Lennart Svensson, den gamle hamnchefen, tycker att surfarna har fått för stort inflytande.

– En fråga som ju alla ställer sig – har ni pinkat in detta som ert revir? Och hur kan man göra det i så fall, undrar han.

En kritik som brukar lyftas mot surfarna är att många av dem kommer utifrån, de bor inte i Mölle och ändå ska de vara med och ha inflytande över byn.

– Fast det där stämmer inte längre. Vi är ett gäng surfare som bor i Mölle och det finns familjer som flyttar hit bara för surfningens skull, säger landskapsarkitekten Kristofer Håkansson som just kommit upp ur vattnet efter flera timmars jakt efter den perfekta vågen.

Precis som många andra surfare vi pratar med tycker han att det är synd att Höganäs kommun vill riskera en naturtillgång som området har fått alldeles gratis.

– Utan konkurrens är detta faktiskt Sveriges bästa våg, säger han.

På Mölle krukmakeri inne i byn är kaminen tänd på den inglasade uteserveringen. Till skillnad från andra restauranger på orten håller ägarna, Albert Jacobson och Lisa Wohlfahrt, öppet året om. För dem är surfarna livsviktiga.

– På vintern är Mölle en väldigt eländig plats för många – med undantag för surfarna. Deras period startar i princip när turistsäsongen är över och gör att vi kan hålla i gång. Förutom att de är viktiga kunder för oss är de ambassadörer för turismen här, de sätter hela orten på kartan, säger Albert Jacobson.

Han vill egentligen inte ställa sig på någons sida – varken på surfarnas eller kommunens.

– Klart det ska byggas en badbrygga om en sådan behövs, bara inte på ett ställe där den kan äventyra surfningen.

Vid Norra Strandvägen, strax ovanför platsen där den planerade badbryggan ska byggas, ligger Pensionat Strandgården med anor från början av 1900-talet då badturisterna började valfärda till Mölle. Ägaren Christer Paulsson gör ingen hemlighet av att en brygga skulle vara bra för hans verksamhet.

– Det här stället har tidigare marknadsfört sig som ett strandpensionat med egen badbrygga. Vi sticker inte under stol med att en sådan skulle gynna våra affärer men den skulle också gynna andra i byn, Mölle är ju känt för sin badtradition och den ska vi värna om. Jag har inget emot surfarna men tycker att man ska lägga gammalt groll bakom sig och bygga bryggan så får vi se om den påverkar vågorna, säger han.

Längs vägen där surfarna har parkerat sina minibussar fortsätter diskussionen om bryggans eventuella inverkan på Möllevågen. Den

pensionerade hamnkaptenen Lennart Svensson är skeptisk.

– Äsch. Om det går att surfa här eller inte beror nog fan bara på vindriktningen, säger han.

Hanna Grosshög

hanna.grosshog@dn.se

Fakta. Mölle – från fiskeläge till turistort

Mölle är en tätort på Kullahalvön i Höganäs kommun, nordvästra Skåne. Från början var det främst ett fiskeläge som under slutet av 1800-talet utvecklades till en turistort.

I början av 1900-talet myntades uttrycket ”Synden i Mölle” då Europas första gemensamhetsbad för män och kvinnor introducerades i Ransvik, en av Mölles berömda

badplatser. Hit reste folk från hela Sverige och Danmark för att bada tillsammans.

I dag är området främst känt för sitt friluftsutbud med klättring, surf och dykning.

24 Så överlevde adeln som bevarare av kulturarvet

Att det svenska adelsståndet på 1800-talet förlorade sin politiska makt innebar inte slutet för adeln som grupp. I stället blev historien och bevarandet av det förflutna, grunden för en förändrad kollektiv identitet. Det skriver historikern Magnus Bergman i en ny avhandling.

I början av 1869 ägde det första adelsmötet rum i Riddarhuset i Stockholm, sedan den stora politiska reformen tre år tidigare – den som

avskaffade den gamla ståndsriksdagen och tog ifrån adeln den självklara politiska makt som ståndet haft i många hundra år. Det var i sin tur kulmen på en process som pågått länge. Redan 1809 hade viktiga privilegier – som adelns förtur till statliga tjänster – avskaffats. Och sedan dess hade adeln i snabb takt förlorat mycket av sin en gång så dominerande ställning.

Frågan var bara vad som skulle komma i stället. När adelsmötet inleddes 1869 höll ordföranden, greve Henning Hamilton, ett tal där han försökte visa en ny väg framåt. Visserligen hade ståndet förlorat sin politiska makt – sina tidigare så omfattande rättigheter – men det betydde inte att ståndet måste sluta tjäna det allmänna. Plikterna mot fäderneslandet kvarstår, sa Hamilton, som antydde att adeln även i framtiden skulle spela en viktig roll som ledare, både politiskt och ekonomiskt.

Detta tal möttes av spydiga kommentarer från vissa åhörare. En journalist från Aftonbladet skrev om hur han när han bevakade adelsmötet fick en känsla av att se spöken röra sig mitt på ljusan dag. Adeln var, enligt honom, redan en ”död kropp”, oavsett om dess medlemmar accepterade det eller inte.

Denna scen är utgångspunkt för historikern Magnus Bergmans nyligen framlagda avhandling, ”Att höra det förflutna till. Adlig minneskultur och kollektiv identitet efter ståndssamhällets upplösning, 1869–1976”.

Bergman konstaterar till att börja med att adeln inte försvann, på det sätt som Aftonbladets journalist förväntade sig skulle hända. Än i dag existerar onekligen ”adeln” som ett kollektiv, med centrum kring just Riddarhuset. En viktig förklaring till detta, skriver Bergman, är att de som identifierar sig som adel på olika sätt har använt sig av historien för att motivera sin

fortsatta existens. Hans avhandling är därmed en studie av vad som brukar kallas ”minneskultur” – en undersökning av hur föreställningar om det förflutna används i vardagen.

När det gäller den svenska adeln har förhållandet till historien hela tiden varit centralt, skriver Bergman vidare: men hur den använts har förändrats över tid. Under 1800-talets andra hälft, decennierna efter att ståndet förlorat den politiska makten, talade adelns företrädare allmänt om att de själva kunde vara lika betydelsefulla som sina föregångare på 1600-talet.

För att ytterligare markera detta lät man till exempel resa statyer av sådana som Axel Oxenstierna, som spelade en så viktig roll för det svenska stormaktsväldets framväxt – och Magnus Stenbock, generalen som besegrade den danska armé som ledde det sista försöket

att erövra Skåne 1710. I grunden handlade det om att betona likheten mellan nutiden och det förflutna. Ännu föreställde man sig alltså att adelsmännen skulle kunna dominera även det nya samhället på samma sätt som ståndets ledande män gjort tidigare i historien.

Flera decennier senare började dock detta att ändras. I ett Sverige som demokratiserades, där arbetarrörelsens inflytande växte och ideal om jämlikhet blev allt mer framträdande, ändrades adelns minnesbruk. I stället talades allt mer, vid de offentliga tillställningar som Bergman studerat, om hur adelns främsta uppgift var att fungera som beskyddare av ett kulturarv och utgöra en länk till det förflutna.

Ett viktigt inslag i detta var föreställningen om herrgårdens särskilda betydelse, som en unik plats där ett äldre sätt att leva kunde bevaras. Överhuvudtaget lyftes gärna enstaka historiska föremål fram, byggnader, konstverk eller

hantverk, som man gärna hävdade att adeln var särskilt lämpad att vårda. På så vis fick gruppen en ny kollektiv identitet – som något livskraftigt och värdefullt men som ändå i första hand hörde det förflutna till, mitt i det i övrigt så snabbt föränderliga samhället.

Magnus Västerbro

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads- departementet och näringsdepartementet

- 310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021
- 311 Riksdagen och politiska partier
- 333 Statsrådsberedningen och statsministern
- 341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 523 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

[Områden](#)

Områden

- [Arbete mot segregation](#)
- [Arbetsmarknad](#)
- [Arbetsrätt och arbetsmiljö](#)
- [Barnets rättigheter](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)

- [Nyanländas etablering](#)

[Om Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Eva Nordmark](#)

Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Genvägar

- [Reformering av Arbetsförmedlingen](#)
- [Ordning och reda på arbetsmarknaden](#)
- [En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020](#)
- [Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck](#)
- [Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter](#)
- [Samlat grepp mot rasism och hatbrott](#)
- [Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter](#)
- [Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik](#)

Arbetsmarknadsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
16 augusti 2018 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsmiljöverket**
07 mars 2016 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
15 oktober 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsdomstolen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ILO-kommittén**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsförmedlingen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Medlingsinstitutet**
03 december 2014 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- [Arbetsmarknad](#)
- [Arbetsrätt och arbetsmiljö](#)
- [Nyanländas etablering](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.](#)

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister
med ansvar för stadsutveckling och
arbetet mot segregation och
diskriminering

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- [Arbete mot segregation](#)

- [Barnets rättigheter](#)[Bostäder och samhällsplanering](#)[Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)
- [Nyanländas etablering](#)
- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

Med mera

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

[Områden](#)

Områden

- [Bolag med statligt ägande](#)
- [Innovation](#)
- [Landsbygd, livsmedel och areella näringar](#)
- [Näringspolitik](#)
- [Regional utveckling](#)

[Om Näringsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Näringsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Ibrahim Baylan](#)

Näringsminister

[Jennie Nilsson](#)

Landsbygdsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation](#)
- [Regeringens strategiska samverkansprogram](#)
- [En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet](#)
- [Ett nationellt skogsprogram för Sverige](#)

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/>

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
22 november 2017 från [Näringsdepartementet](#)
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Skogsstyrelsen**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Livsmedelsverket (SLV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lernia AB (Lernia)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Orio AB (Orio)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vasallen AB (Vasallen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Transportstyrelsen**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikanalys**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **Tillväxtverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Swedavia AB (Swedavia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Sjöfartsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SJ AB (SJ)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SAS AB (SAS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **PostNord AB (PostNord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patentombudsnämnden**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Metria AB (Metria)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luftfartsverket (LFV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Konkurrensverket (KKV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Infranord AB (Infranord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
04 februari 2015 från
- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Bolagsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteket AB (Apoteket)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Styrelsen för samefonden**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lantmäteriet**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Boverket**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)

Ibrahim Baylan

Näringsminister

[Näringsdepartementet](#)

Ibrahim Baylans områden

- [Bolag med statligt ägande](#)
- [Innovation](#)
- [Näringspolitik](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 62 Ingenjörverksamheter \(konstruktion o d\)](#)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
[Näringsdepartementet](#)

Jennie Nilssons områden

- [Landsbygd, livsmedel och areella näringar](#)
- [Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

10

Skönhetsmarknaden styrs av tjejgissare

Hudvård har blivit stort. 20 miljarder kronor per år omsätter numera skönhetsindustrin, bara i Sverige. Och den gör stora anspråk: uppträder i vit rock och berättar i medicinskt klingande termer om olika krämer, framhåller studier som visar på deras fantastiska verkan. Men detta är en på många sätt oreglerad bransch, och det finns ingen kontroll alls av att något verkligen fungerar som utlovat.

Det är också vad SVT har tagit fasta på i sin nya dokumentärserie, "Sanningen om hudvård". Där får en rad synbarligen slumpmässigt sammanbuntade personer – däribland

tidningsdrottningen Amelia Adamo, retorik-experten Elaine Eksvård och influeraren Kakan Hermansson – testa olika hudkrämer för att utröna deras effekt på rynkor, akne och livlös hud. Och se, redan i första avsnittet framkommer att den produkt som fungerar allra bäst mot åldrande, åtminstone på kortare sikt, är vanliga billiga Nivea i blå plåtburk.

Man kan ju tycka att SVT i och med programmet "blir en del av problemet", som det brukar heta. För fokuset på kända namn är i sig ett bekymmer: De som kommer till tals är ofta alls inga experter, utan just den sorts personer som syns också i serien.

Många av dem upprepar företagens säljsnack i stället för att ge information. Och recensionerna i bloggar såväl som i damtidningar utgår så gott som alltid från en upplevelse: den här krämen känns så lyxig, den luktar ljuvligt, burken är superfin.

Men det värsta är inte att så många hudkrämer är värdelösa, antingen för att ingredienserna inte gör det de ska göra eller för att de dåliga förpackningarna i form av genomskinliga flaskor och öppna burkar fördärvar de verksamma substanserna. Det värsta är när formulan har effekt, fast på fel sätt.

När ingredienserna antingen är skadliga i sig, såsom parfym, starka eteriska oljor och vissa typer av alkohol, eller skadliga på grund av sin höga koncentration, såsom retinol och diverse syror vars halter ofta vida överskrider EU:s rekommendationer.

Diverse tjejjissare sitter sedan och tipsar om dessa kraftfulla preparat till personer med akne, rosacea, inflammationer och andra typer av åkommor, och förvärrar deras lidande. De - professionella salongerna är inte bättre: Där behandlar utbildade, självutnämnda "terapeuter" hudbesvär med injektioner och

laser, helt lagligt, i värsta fall med permanent skada som följd.

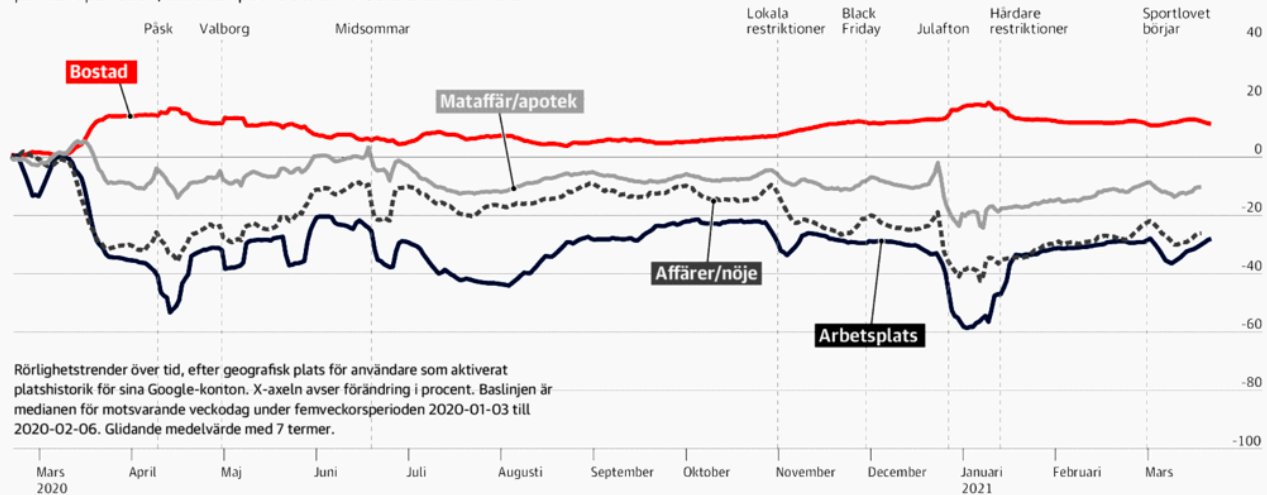
Huden är vårt största organ, och ansiktet vår kontaktyta mot världen. Man kan tycka att medicinska problem kopplade dit skulle förtjänas att tas på allvar, och att marknaden borde regleras. Men det är klart. Det är ju bara löjlig kvinnlig fåfänga det här handlar om, eller hur?

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

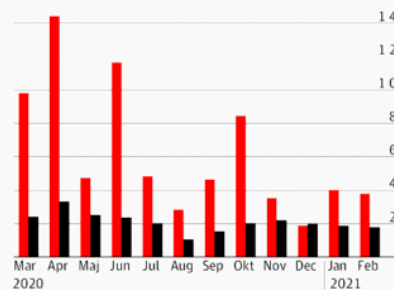
Så har stockholmarna rört sig under pandemin

Rörelsetrenden visar hur invånare i Stockholms län har rört sig under pandemiperioden, till exempelvis till sitt arbete eller till affärer.

Konkurser

- Antal anställda drabbade av konkurs
- Antal konkurser

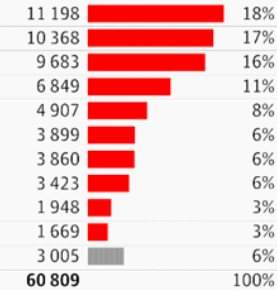
Varsel

Antal varsel i Stockholms län efter näringsgren, mars 2020 till februari 2021

Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster	11 198
Hotell- och restaurangverksamhet	10 368
Transport och magasinering	9 683
Handel, reparation av motorfordon och motorcyklar	6 849
Informations- och kommunikationsverksamhet	4 907
Byggverksamhet	3 899
Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	3 860
Kultur, nöje och fritid	3 423
Tillverkning	1 948
Vård och omsorg, sociala tjänster	1 669
Övriga	3 005

Mars 2020-
feb 2021

Andel av
varsel

Grafik: Johan Andersson Källa: Region Stockholm, SCB, Arbetsförmedlingen

19 Färre konkurser än befariat under fjolåret

Under mars gick 135 företag i Stockholms län i konkurs, men den stora konkursvåg som väntades under coronaåret uteblev. Det visar en ny rapport från Region Stockholm.

Det registrerades färre konkurser mellan mars och december 2020 än under samma period 2019.

– Det visar att de statliga åtgärder som har satts in – trots att de ofta varit mycket krångliga – har haft en stor förebyggande effekt. Det hade

varit förfärligt och förödande för ekonomin i Stockholm om vi hade hamnat i en konkursvåg, säger tillväxtregionrådet Gustav Hemming (C). – Men många företag befinner sig fortfarande i ett utsatt läge. Jag hör från kulturella och kreativa företag att många känner stor oro nu under tredje vågen, säger han.

Majoriteten av alla konkurser under 2020 registrerades bland företag med mellan 0 och 4 anställda. Den 1–24 mars 2021 har 153 konkurser som berör 405 anställda personer bland aktiebolag registrerats i Stockholms län, främst inom restaurangverksamhet, 13 konkurser, byggande av bostadshus och andra byggnader, 12 konkurser, samt inom slutbehandling av byggnader, 8 konkurser. Under vecka 11, den 15–21 mars, varslades 434 personer i Stockholms län och sammanlagt 1 018 personer i hela riket. De branscher som totalt sett är hårdast drabbade av varsel under

året som gått, räknat i antal personer, är uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster, hotell- och restaurangverksamhet, transport och magasinering samt handel.

Just nu omfattas 187 270 personer i Stockholms län av korttidspermitteringar. Totalt omfattas 595 517 personer av korttidspermitteringar i Sverige.

Fler än 60 procent av alla som har beviljats korttidspermitteringar i Stockholms län finns inom handel, 20 procent, verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik, 15 procent, hotell- och restaurang, 14 procent och tillverkning, också 14 procent.

Pandemin har slagit hårt mot små och medelstora företag i Stockholmsregionen. Region Stockholm har därför beslutat att skjuta till drygt 4 miljoner kronor extra till Almi Stockholm Sörmland AB, för att långsiktigt

kunna hantera behov som uppstått med coronapandemin.

– Våra insatser handlar om att ge god rådgivning till företag, så att de hittar i floran av statliga stöd eller kan hitta ett sätt att utveckla företagen – det är ofta krångligt och har nog handlat om många sömnlösa nätter för egenföretagare – för att utveckla företagen, säger Gustav Hemming.

Under 2020 gav Region Stockholm extra finansiering till Almi med 2,45 miljoner kronor. Totalt blev det ett tillskott på 16,2 miljoner kronor. Nu ökar stödet till totalt drygt 20 miljoner kronor. Den största delen av Almis verksamhet är långivning.

– Vi tillför pengar för att öka Almis kapacitet att nå fler företag med rådgivning och handläggning av lån. De som förtvivlat söker hjälp för att rädda sitt företag, om det så är kemtvätten i Märsta eller en it-start-up i Kista

eller den lokala klädbutiken i Nacka, ska kunna få det, så länge företagen är långsiktigt sunda, säger Gustav Hemming.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

FAKTA. ALMI

Almi Företagspartner AB ägs av staten och är moderbolag i en koncern med 16 regionala dotterbolag och underkoncernen Almi Invest. De regionala dotterbolagen ägs till 51 procent av moderbolaget och till 49 procent av regionala ägare och erbjuder lån och affärsutveckling.

20 Arbetslösheten fortsätter ner

Trenden håller i sig. Arbetslösheten sjunker sakta och varslen ligger kvar på en låg nivå. Under förra veckan skrev drygt 6 800 nya in sig som arbetslösa. Närmare 11 000 fick samtidigt ett nytt jobb eller påbörjade en utbildning. Totalt minskade därmed de inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen med fler än 4 000 till totalt 433 000.

Som andel av arbetskraften sjönk arbetslösheten i förra veckan till 8,3 procent, från 8,4 procent veckan dessförinnan.

Ungdomsarbetslösheten föll samtidigt från 10,8 till 10,7 procent av arbetskraften.

Varslen om uppsägningar landade i förra veckan på låga 335 personer.

TT

20 Grand hôtel byter ägare inom sfären

Investor säljer Grand Group och fastigheten Grand hôtel för 3,9 miljarder kronor till FAM AB, som ägs av tre Wallenbergstiftelser. Det innebär att verksamheterna i lyxhotellet Grand hôtel, Lydmar hotel och The Sparrow hotel i Stockholm byter ägare. Den största delen av köpeskillingen, 3,6 miljarder kronor, är kostnaden för Grand hôtel-fastigheten.

TT

22

Handelsbankens vd: ”Vi har en bra trend”

Handelsbanken går bättre än väntat i pandemins börsyra och tar tillbaka avsättningar för kreditförluster.

En bra trend, tycker vd Carina Åkerström. Men börsen är inte särskilt imponerad.

Mitt i tredje vågen av pandemin redovisar Handelsbanken ett oväntat stort vinstlyft efter kreditförluster för årets första kvartal. Vinsten ökar med nästan en halv miljard.

Återföringar av kreditförlustavsättningar och starka provisions- och tradingintäkter driver på utvecklingen.

– Detta är den bank där man minst märker att det pågår en pandemi, säger Andreas Håkansson, bankanalytiker på Danske Bank. En stor del av Handelsbankens vinstlyft hänger samman med kreditförlusterna. Under årets första kvartal blev det en nettoåterföring på 8 miljoner kronor i stället för avsättningen för att täcka kreditförluster på 538 miljoner under första kvartalet 2020.

– Men de har samma problem som tidigare, det vill säga att lönsamheten är betydligt lägre än för de andra svenska storbankerna och vi ser inget på tillväxtsidan som gör att det förändras, säger Håkansson.

Handelsbankens vd Carina Åkerström har dock inga problem att peka ut positiva signaler i

rapporten. Hon beskriver kvartalet som det bästa första kvartal banken någonsin har haft. Bland annat lyfter hon fram att banken är nummer ett i marknadsandel vad gäller nettoinflöden av svenska bolån och att banken även växer på andras bekostnad när det gäller kapitalförvaltning. Dessutom är kostnaderna under kontroll och kreditkvaliteten god, enligt Åkerström.

TT

22 Allt fler vill köpa smink på nätet

Efterfrågan på skönhetsprodukter på nätet är fortsatt stark. Företaget Lyko redovisar en försäljningstillväxt på 40 procent under första kvartalet och online växte man med 60 procent under samma period. Nettoomsättningen landade på 438 miljoner kronor.

TT

22 Hundratala nya jobb på Ica- lager

Ica öppnar ett e-handelslager i Arendal i Göteborg för att öka leveranskapaciteten i området.

”Satsningen gör att Ica behöver nyanställa och det nya lagret skapar hundratala nya arbetstillfällen”, skriver Ica i ett pressmeddelande.

TT

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

- 310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021
- 311 Riksdagen och politiska partier
- 333 Statsrådsberedningen och statsministern
- 341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 523 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

[Områden](#)

Områden

- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Ekonomisk politik](#)
- [Finansmarknad](#)
- [Kommuner och regioner](#)
- [Konsumentpolitik](#)
- [Offentlig upphandling](#)
- [Skatt och tull](#)
- [Spelpolitik](#)
- [Statlig förvaltning](#)

[Om Finansdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Finansdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Magdalena Andersson](#)

Finansminister

[Lena Micko](#)

Civilminister

[Åsa Lindhagen](#)

Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Statens budget](#)
- [Prognoser för den ekonomiska utvecklingen](#)
- [Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet](#)
- [För företagare med anledning av covid-19](#)

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Upphandlingsmyndigheten**
25 november 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Trygghetsstiftelsen**
25 juni 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
19 maj 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statistiska centralbyrån**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens skaderegleringsnämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens Personadressregisternämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Resegarantinämnden**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Kammarkollegiet**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Första AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tredje AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tullverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sparbankernas säkeretskassa**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatteverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatterättsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)

- **Sjätte AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sjunde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Riksgälden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Länsstyrelserna**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Lotteriinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Krigsförsäkringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konsumentverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Kronofogdemyndigheten**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konjunkturinstitutet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Forskarskattenämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fjärde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finanspolitiska rådet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finansinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Ekonomistyrningsverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Bokföringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Arbetsgivarverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Andra AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statskontoret**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens överklagandenämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens servicecenter**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens fastighetsverk (SFV)**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens ansvarsnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Fortifikationsverket**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)

Magdalena Andersson

Finansminister

[Finansdepartementet](#)

"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- [Ekonomisk politik](#)
- [Skatt och tull](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#) (Tull)

[SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.](#)

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister

Finansdepartementet

”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Åsa Lindhagen

[SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.](#)

[SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.](#)

Länsstyrelser hör till regeringen

Finansmarknads- och bostadsminister,
biträdande finansminister

[Finansdepartementet](#)

”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Finansmarknad](#)

[SW .657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW .643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.](#)

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

310 Inrikes DN-artiklar 19-24 april 2021

311 Riksdagen och politiska partier

333 Statsrådsberedningen och statsministern

341 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

386 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

523 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

592 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

740 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

816 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

839 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

847 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 867

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding.

Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

- [Facebook](#) [Twitter](#)
- [LinkedIn](#) [E-post](#)

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- [Finansdepartementet](#)
- [Statlig förvaltnin](#)
-

De 21 Regionerna De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart.

Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelser, kommuners och regioners verksamheter.

Från<http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf>

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Winnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.

<http://wimnell.com/omr40zp.pdf>

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter](#) [Läsa mer om oss](#) [Besöka ett naturreservat](#) [Våra remisser](#) [Ring rätt telefonnummer vid kriser](#)

Dalarnas län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Kontakta oss](#) [Sök i Länsstyrelsens diarium](#) [Hitta publikationer](#)
[Hitta ett naturreservat](#) [Läs om landshövding och länsledning](#)

Gotlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Få utflyktstips](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla bristande djurhållning](#)
[Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet](#) [Jobba hos oss](#)

Gävleborgs län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Söka solcellsstöd](#) [Titta i vårt diarium](#) [Veta mer om motortrafik i naturen](#) [Veta mer om hotade arter \(ÅGP\)](#) [Läsa våra nyheter](#)

Hallands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter](#) [Söka jobb](#) [Söka stöd till solceller](#) [Läsa våra kungörelser](#) [Kontakta oss](#) [Ansöka om strandskyddsdispens](#)
[Anmäl för miljöprovning av vattenkraft](#)

Jämtlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Jönköpings län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Kalmar län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Söka karta eller geotjänster](#) [Läsa fiskeregler](#) [Ansöka om medborgarskap](#) [Publikationer](#)

Kronobergs län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla vattenkraft till miljöprövning](#) [Ta del av kungörelser](#) [Anmälan om vattenverksamhet](#) [Söka stöd till solceller](#) [Kolla lediga jobb](#)

Norrbottens län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Veta mer om årets älgjakt](#) [Söka i diariet](#) [Läsa våra senaste nyheter](#) [Veta mer om landshövdingen](#)

Skåne län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Söka solcellsstöd](#) [Överklaga kommuns beslut](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Söka stiftelser och stipendier](#) [Ansöka om medborgarskap](#)

Stockholms län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Registrera stiftelse](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Kontakta Länsstyrelsen](#) [Jobba hos oss](#)

Södermanlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter](#) [Jobba hos oss](#) [Veta mer om Länsstyrelsen](#) [Anmäla vattenverksamhet](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Ansöka om förprovning av djurstallar](#)

Uppsala län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Söka jobb](#) [Läsa kungörelser](#) [Skaffa en digital brevlåda](#) [Söka stöd för naturvård](#) [Överklaga kommunens beslut](#)
[Hyra boende i naturreservat](#)

Värmlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Se om vi har lediga tjänster](#) [Läsa om nya regler för vattenkraft 2019](#) [Hitta ett naturreservat](#) [Läsa nyheter](#) [Söka energistöd](#) [Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019](#)

Västerbottens län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning](#) [Söka i Länsstyrelsens diarium](#) [Läsa våra nyheter](#) [Ladda ner en publikation](#)
[Jobba hos oss](#)

Västernorrlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Besöka ett naturreservat](#) [Läsa våra publikationer](#) [Hitta en författning](#) [Söka i vårt diarium](#)

Västra Götalands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse](#)
[Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata](#)

Örebro län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö](#)

Östergötlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer](#)
[Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare](#)
[Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön](#)

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725

SFS nr: 2017:725

Departement/myndighet: Finansdepartementet K

Utfärdad: 2017-06-22

Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · [Visa fulltext](#)

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Winnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner.

Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

<http://winnell.com/omr36-39zzzq.pdf>

Innehåll:

Sida

3	Sveriges regioner.
10	Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016: För varje län har lagts till: * Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB. * Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB. * Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016. * Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB. * Svenskt Näringslivs hemsidor för länen. * Arbetsförmedlingarna i länen. * Handelsbanken
11	1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
29	2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
55	3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
74	4) Gotlands och Stockholms län.
84	5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106	6) Blekinge och Skåne län.
119	Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)
121	1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
144	2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
177	3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
200	4) Gotlands och Stockholms län.
212	5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
246	6) Blekinge och Skåne län.
267	Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.
277	Några kommentarer den 14 maj 2016.
280	Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.
293	Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.
294	Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
297	Utvecklingens krafter
298	Systemet för mänskliga verksamheter
301	Den fundamentala påverkanskedjan
303	Sven Winnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
305	Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.
307	Näringslivet.
308	Svenskt Näringsliv
317	Arbetsförmedlingen
324	Handelsbanken

[Från SKR.se 28 dec 2019](#)

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- [Lediga jobb](#) [Remisser](#) [Styrelsehandlingar och beslut](#) [Styrelse och beredningar](#) [Kansliorganisation](#) [Om SKR](#)

Mer från SKR

- [Kurser och konferenser](#) [Rapporter och skrifter](#) [Cirkulär](#) [Webbsändningar](#) [Nyhetsbrev](#) [Press](#) [Lärande exempel](#) [Bloggar](#)

Kommuner, regioner

- [Kort om kommuner och regioner](#) [Kommuner, lista](#) [Fakta kommuner och regioner](#) [Regioner, lista](#)

Hjälp

[English pages](#)

[Lättlästa sidor](#)

[Webbkarta](#)

[A-Ö index](#)

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.

[Sök i webbhandboken](#)

[Om webbhandboken](#)

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlemsorganisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.

[SKR:s medlemmar](#)

Sveriges största arbetsgivarorganisation

SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.

[Arbetsgivarfrågor](#)

Det går att göra skillnad

SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.

[Internationellt](#)

[Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner](#)

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner

Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna

Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.

[Så styrs regionerna](#)

Så styrs kommunerna

Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.

[Så styrs kommunerna](#)

Kommungruppsindelning

Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.

[Kommungruppsindelning](#)

Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.

[Länsregister](#)

[Kommunkoder](#)

[Kommunindelning, karta från SCB \(PDF, nytt fönster\)](#)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner

Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.

[Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter](#)

Antal anställda i kommuner och regioner

Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exakta och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.

[Personalstatistik](#)

Rena fakta om kommuner och regioner

Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.

Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfälliga fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.

Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.

[Välfärden i siffror](#)

Läs vidare

[Därför är självstyrelse bra](#)

[Styra Sverige, så fungerar det](#)

[Lista på kommuner som återtagit benämningen stad](#)

[Stads- och kommunhistoriska institutet](#)

[Kartor, SCB:s webbplats](#)

Informationsansvarig

- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroendevalda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR

[Adress och övrig kontaktinformation](#)

08-452 70 00

info@skr.se

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [YouTube](#)
- [RSS](#)
- [Prenumerera på webbinnehåll](#)
- [SKR:s webbhandbok](#)
- [Om webbplatsen](#)
- [Kakor](#)
- [Personuppgifter - GDPR](#)
- [Förbättra webbplatsen](#)

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning

Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnäring-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna

För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner

A1. Storstäder - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. Pendlingskommun nära storstad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad

B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.

B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.

C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.

C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).

C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning)
(PDF, nytt fönster)

Publikationer

Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

**[https://skr.se/tjanster/
omwebbplatsen/omkakor/
webbkarta.16.html](https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html)**

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter. 15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW .351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW .352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW .353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW .354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.

SW 37 ...om utbildning o d.

SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.

SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner

Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst. handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.

SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning

SW .103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.

SW .104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband

SW .105 Övergripande om forskning

SW .106 Övergripande om ekonomiska verksamheter

SW .107 Övergripande filosofier om utbildning o d.

SW .108 Samhällskunskap.

SW .109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.

SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.

SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.

SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.

SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.

SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.

5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.

SW 21 Allmän religionsvetenskap.

SW 22/28 Kristna religioner.

SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.

3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.

SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.

SW 51 Matematik.

SW 52 Astronomi, rymdforskning.

SW 53 Fysik o d.

SW 54 Kemi o d.

SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.

SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.

SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet

SW 58 Botanik.

SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW .641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW .643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW .644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.

SW .645 Användning av inventarier o d.

SW .646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)

SW .647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW .648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW .649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW .651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

SW .6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

SW .6525-6529 Militära verksamheter.

SW .654 Telekomunikationsverksamheter.

SW .655 Förlagsverksamheter o d.

SW .656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

SW .657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

SW .658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

SW .659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.

SW 66 Tillverkning av kemivaror od.

SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d

SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.

SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

SW .7911-7913 Seder och bruk.

SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

SW .794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

SW .7951 Sociologi. Socialvård..

SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

SW .7957 Undervisning o d.

SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

12 områden:

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.

SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.

SW 84 Fransk skönlitteratur o d.

SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.

SW 86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d.

SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.

SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.

SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

12 områden:

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.

SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.

SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.

SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forskningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I område 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergripande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forskningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydelse för demokratin.

I Sven Winnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy6.pdf>

gjordes en genomgång av regionerna med följande slutsats

Slutsats

Det kan vara lämpligt att ha

290 kommuner,

6 stora självständiga regioner,

21 länsstyrelser samt

6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.

.